

സുകുമാരി

(ഒരു സ്വതന്ത്രകഥ.)

ഗ്രന്ഥകർത്രി,

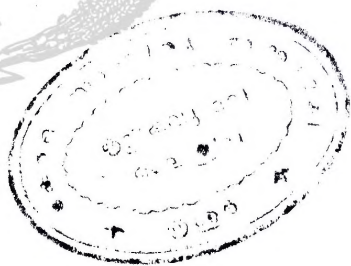
മിസ്സിസ് പി. രാമൻതമ്പി.

“കമലാലയ” പ്രസ്സ്,
വിറകുപുരക്കോട്ടെങ്കുകം,
തിരുവനന്തപുരം.
മുൻപ്

[വില ൧ രൂപ ൪ അഞ്ച.

സൂര്യ മാരി

സുകുമാരി

(ഒരു സ്വതന്ത്രകഥ.)

ഗ്രന്ഥകർത്രി,

മിസ്സിസ് പി. രാമൻതമ്പി.

“കമലാലയ” പ്രസ്സ്,
വിറകുപുരക്കോട്ടുങ്കം,
തിരുവനന്തപുരം.
മുൻപ്

[വില ൧ രൂപ ൪ അഞ്ച.

പ്രസ്താവന

ഈ പ്രബന്ധത്തിന്റെ രചയിത്രിക്ക് കേരളികളുടെ ഇടയിൽ ഉള്ള സ്ഥിതിയുടെ ഉന്നതി വിശുതമായിരിക്കുന്നതുപോലെ തന്നെ അവരുടെപ്പെടെയുള്ള കുടുംബാംഗങ്ങളിൽ പരമ്പരയാ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കലാവിഭാസവാസന പ്രസിദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നു നിശ്ചയില്ല. ചിത്രകർമ്മസംഗീതാദി കലാശാഖകളേയും ഗ്രന്ഥപാരായണക്കൊണ്ടു കൃഷ്ണസമീകൃതമായ ബുദ്ധിസൗജ്യവത്തേയും ആസ്പദമാക്കി ഈ ഗ്രന്ഥകർത്രിക്ക് ലഭിച്ചിട്ടുള്ള പ്രശംസകൾ കണ്ണുപുടങ്ങളിൽ പലപ്പോഴും പ്രതിലാപിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും സാഹിത്യസരണിയിൽ ഇവരുടെ പ്രവേശനത്തുമായ ഒരു സാഹചര്യമാണെന്നു തന്നെ മാറ്റുരന്നാർ ഗ്രഹിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഈ ആഖ്യാനിക എഴുതിത്തീർത്ത വായിച്ചുനോക്കുവാൻ എന്നെ സദയം ക്ഷണിച്ചപ്പോൾ വളരെ കൗതുകവും വികസപരമായ രസപ്രതീക്ഷയും പുരസ്സരങ്ങളായി നിന്ന് എന്റെ ശ്രദ്ധയെ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിലേയ്ക്കു ആകർഷിച്ചു. വായിച്ചുനോക്കിയതിൽ ഇപ്പോൾഗേതയിൽ അപ്രകാശമുണ്ടായില്ല എന്നു പറയുന്നതിന് എനിക്ക് വളരെ സന്തോഷമുണ്ട്.

നായികയായ “സുകുമാരി” ചിത്രഭക്തിയും കമിതാവിലുള്ള അനൗകതിയും എന്ന് രണ്ടു ലോഭനകളുടെ ഭിന്നസമാകർഷണങ്ങൾക്കു മധ്യേ ലംബമാനയായ ഒരുമാതിരി ത്രൈശങ്കവസ്തുഷ്ടിയാകുന്നു. എന്നാൽ പ്രസ്തുത വികാരങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നിനു വശീഭവിച്ചു മുഴങ്ങലിൽനിന്നു മോക്ഷമുണ്ടാക്കുവാൻ അവൾ തയ്യാറല്ല. അബദ്ധം എന്ന പേരിനെക്കാൾ പ്രബലയെന്നതിനെയാണ് അവൾ സ്വയം വരിക്കുവാൻ കാംക്ഷിക്കുന്നത്. അല്ലെങ്കിൽ സാധാരണികളായ തരണികളിൽനിന്നു നിവിശേഷമായ അവൾ ആഖ്യാനികാ നായികയായിത്തീരുന്നതെങ്ങനെ? സുകുമാരി പരീക്ഷകൾ ഒന്നും ജയിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും ബിലാത്തിയിൽ പോയി പാശ്ചാത്യരീതികളും അശുഭതയിൽ സ്ത്രീപുനഃസമ്പ്രദായത്തിൽ ഉണ്ടെന്നു വെച്ചിരിക്കുന്ന വ്യത്യാസങ്ങളിൽ അവിശ്വാസവും വേണ്ടപോലെ സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ളവളാണ്. പക്ഷെ ഇതുകൊണ്ട് പൗരസ്ത്യസമ്പ്രദായങ്ങൾ ആകപ്പാടെ അവൾ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടില്ല. അതിമാനുഷമായ മോഹിമാരോടുള്ള ആരാധനാത്മക

പിതൃഭക്തിഗുണവുമ്പോൾ ഇതിന്റെ ലാഭമനുഭവിക്കാം. എന്നാൽ ആ വക ഗുണങ്ങളും ഒരുമാതിരി “ജാക്കറ്റ്” ധരിച്ച ജാതിയാണെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. പ്രകൃതിവൈഭവംകൊണ്ടു സഹജമായി സിദ്ധിക്കുന്ന കോമളിമാവിനെ മാത്രമാത്രയിച്ചു കാലയാപനം ചെയ്യുന്നതിൽ വിശേഷമാണമില്ലെന്നുള്ള നവീനയുവതികളുടെ സീലാന്തമനുസരിച്ച് ബുദ്ധിശക്തിയേ, എന്തപാകം നേരിട്ടാലും ഉത്തേജനം ചെയ്യണമെന്നുള്ള പക്ഷക്കാരീയാണു സുകുമാരി. കസുമങ്ങൾക്കു ബുദ്ധിശക്തി കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നാൽ അത്രയ്ക്കു മെച്ചമല്ലേ? ഇങ്ങനെയുള്ള ഗുണസമ്മിശ്രണംകൊണ്ട് അഭിമാനലീനയായ നായികയുടെ ഗതി കറുത്ത അസ്വസ്ഥമാകാതെ തരമില്ലല്ലോ. തന്നിമിത്തം വെറും “നാടൻ ചരക്കായ” ഒരു വിമാതാവിന്റെയും അവരുടെ കണ്ണേജപന്മാരുടെയും കസ്യതികൾക്കു താൽക്കാലികമായുണ്ടായ വിജയം ഹേതുവായി ആലോചനാശൂന്യനും ലുപ്തലോചനനുമായിരുന്ന പിതാവിനാൽ അവർ നിഷ്കാസിതയായി. മാതൃഷ്യാസാവിന്റെ കൂടി ചെന്നുചേർന്ന് അവിടെ താമസിച്ച് ഇഷ്ടപ്രകാരം വന്നിറങ്ങിപ്പോകുന്ന അക്ഷരാഭ്യാസദരിദ്രനായ ഒരു വെണ്മണി വിവാഹമോഹം ഭയന്ന് അവർ പിതൃഷ്യാസാവിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ എത്തി അജ്ഞാതവാസം അംഗീകരിച്ചു. പരാധീനതയിൽ പരാജയമായിരുന്ന നായിക വൃക്ഷാദനികളായ ലതകളെ അമ്മക്കുറിച്ചു ജീവിതം കഴിച്ചുകളയാമെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. അവിടെ സമീപം ഒരു പ്രളഹൃതത്തിലെ ബാലികകളെ അധ്യാപനം ചെയ്തിച്ചു കിട്ടിയിരുന്ന പരിമിതമായ ശമ്പളംകൊണ്ട് അവർ കാര്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിച്ചു വന്നു. അങ്ങനെ ഇരിക്കെ ശിഷ്യകളുടെയും അവരുടെ മാതാവായ സ്വസ്ഥാമിനിയുടെയും കുടുംബകാര്യങ്ങൾ കടുക്കിൽ ആകാൻ തുടങ്ങുന്നതു കണ്ട് അവയെ വ്യവസ്ഥിതവും ഭദ്രവുമാക്കാൻ ഈ നവീന ധൈര്യവുമായി വളരെ ശ്രമപ്പെട്ടു സാധിച്ചു. മാനേജറായിരുന്ന ചക്രമണ്ഡലിയുടെ മുഖത്തുനിന്ന് അവരെ സംരക്ഷിച്ചു. സ്വാമിനിയുടെ സീമന്തപുത്രൻ ധൃത്തനായ ഒരു യുവാവായിരുന്നു. അയാളുടെ കാമനാപാത്രവും അയാളിൽ ഒരുകാലത്തു അനുരാഗവതിയുമായിരുന്ന മറ്റൊരു യുവതി ഭാഗ്യക്ഷയമുണ്ട് നേരിട്ടിട്ടുപോലും തന്മൂലം സ്വാമനാഗത്തെ ആ ധൃത്തനിൽനിന്നു പിൻവലിച്ചു. സുകുമാരിയുടെ പ്രയത്നവും അഭിരുചിയുംകൊണ്ട് പ്രസ്തുത യുവാവിനെ സന്തോഷത്തിലേയ്ക്കു പ്രത്യായിക്കുകയും അയാളേ നീരസയായിരുന്ന പ്രിയയുമായി സംഘടിപ്പിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗം മന്വേനമാക്കുകയും ചെയ്തു. പിതൃഗൃഹത്തിൽ നായികയുടെ ദ്രോഹമാചരിച്ചവർ, ഹമായപോലെ അവളെ അനുഗമിച്ച് തുട

രത്തുക്കൾ വളരെ പീഡിപ്പിച്ചിരുന്നു. ആ കൂട്ടത്തിൽ സ്വാമിനിയുടെ കണ്ണുനീരുകളെ വശീകരിച്ചു കഠിനമായ അപവാദം നിർമ്മിച്ചു നിമിത്തം മുൻപറഞ്ഞ പ്രഭുക്കുടുംബത്തിലെ അധ്യാപനത്തിൽനിന്ന് അവൾ തീവ്രവേദനയോടെ പ്രതിനിവർത്തിച്ചു. വധത്തെക്കാൾ ഘോരമായ അപവാദവേദന ജപരമായി പരിണമിക്കുകയും ജീവവ്യാപാരം അസ്തമിക്കുകയും ചെയ്തു എങ്കിലും ശുശ്രൂഷ കണ്ഡത്തിൽ ജഡശരീരം ഭസ്മീഭവിക്കുന്നതിനു മുമ്പ് ഒരു യോഗീശ്വരന്റെ പ്രസാദം കൊണ്ട് അവൾ സമേതനയായിത്തീർന്നു. തന്റേടത്തിന്റെ ഫലമായി ഇത്രയും ദുഃഖമനുഭവിച്ച ശേഷം എല്ലാം ശുഭമായി കലാശിച്ചു. അന്ധനായിരുന്ന പിതാവ് വീണ്ടും അവസ്ഥ്യദൃഷ്ടിയായി. തന്റെ കമിതാവിനു പ്രേമഭംഗം നേരിട്ടിരുന്നോ എന്ന് സുകുമാരിക്കുണ്ടായിരുന്ന സംശയങ്ങൾ നീങ്ങി. ദുഷ്ടന്മാരായിരുന്ന ദ്രോഹികളുടെ കപടപരിപാടി സ്തംഭമായി. എല്ലാം മനോഹരമായി ഇങ്ങനെ സമാപിക്കുന്നു.

സ്രീകൃഷ്ണൻ ഗുണസ്പർശത്തെ വർണ്ണിച്ചു. ദാഷണ്ഡ്യന്മാരുടെ അവതാളങ്ങൾ ഒരു പക്ഷെ ഒഴിച്ചു കൂടാത്തതായിരിക്കും. അങ്ങനെ അല്ലാതെ ഗുണങ്ങൾ എല്ലാം സ്രീകൃഷ്ണന്റെ ദോഷങ്ങൾ അശേഷം പുരുഷന്മാർക്കുണ്ടെന്നു ഭാവനയില്ലെന്നു കാണുന്നതിനു സാധാരണമായ പല ഗുണങ്ങളുമുണ്ട്. അങ്ങനെയുള്ള ഗുണസാധാരണ്യവിപ്ലവത്തിൽ സ്ഥായിഭാവമായും സ്രീകൃഷ്ണൻ വിശേഷഗുണങ്ങളായ ഹൃദയസൗകുമാര്യവും അനന്തരാഗമാധുര്യവും സഞ്ചാരിഭാവങ്ങളായും നായികയുടെ രൂപരചന ചെയ്തിരിക്കുന്നതായി തോന്നുന്നു. പിന്നെയും പാത്രങ്ങളുടെ വൈവിധ്യംകൊണ്ട് വിചിത്രീകൃതമായി ഈ ആഖ്യാനിക മനോഹരമായി പരിശോഭിക്കുന്നു.

ഇതിലെ കഥാബന്ധം റെയിനാൾഡ് എന്ന ഗ്രന്ഥകാരന്റെ “ലീല” എന്ന നോവലിലെ ഹായയെ പല ഭിത്തിലും അനുകരിച്ചിരിക്കുന്നതായി “നോവൽഭൂമിക്കാരായ” ചില സ്റ്റേഫിതന്മാർ പറയുന്നു എങ്കിലും ഒരു സ്വതന്ത്രകൃതി എന്നല്ലാതെ പ്രഥമദൃഷ്ടിക്ക് തോന്നുകയില്ലെന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ഈ ഇതിലെ ഭാഷയെപ്പറ്റി പൊതുവിൽ അഭിനന്ദിക്കേണ്ടതുതന്നെ എങ്കിലും അവിടവിടെ ശബ്ദശുദ്ധി പോരെന്നും വാക്യങ്ങൾ ചിലേടത്തു പ്രശ്നദൃഷ്ടമായ സംഗീതപോലെ അസ്വരസമായും തോന്നുന്നു.

തിരുനിട്ടില്ല. ഇത് അധികവും പ്രമാജ്ഞാമാണെന്നും അടുത്ത പതിപ്പിൽ പരിഹരിക്കപ്പെടുമെന്നും വിശ്വസിക്കുന്നു.

അകപ്പാടെ ശ്രീമതി മിസ്സിസ് രാമൻ തമ്പിയുടെ മനോധർമ്മത്തിന്റെ ഈ പ്രഥമസന്തതി കേരളീയരുടെ ആദരത്തിനും ഭാഷാഭിലാഷികളുടെ അഭിനന്ദനത്തിനു പാത്രമായും പ്രചുരപ്രചാരമായും പരിവർത്തിപ്പിക്കണമെന്നും ഞാൻ വളരെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. വാഗീശ്വരിയുടെ കരുണാമന്ദസ്രണമായ കടാക്ഷാസൂത്രംകൊണ്ട് ഇതിനു സ്കലസിദ്ധികളും ഭവിക്കട്ടെ.

തിരുവനന്തപുരം.
പ.പു—൪—൯൯

പി. കെ. ഗോപാലകൃഷ്ണൻ

ശുദ്ധിപത്രം

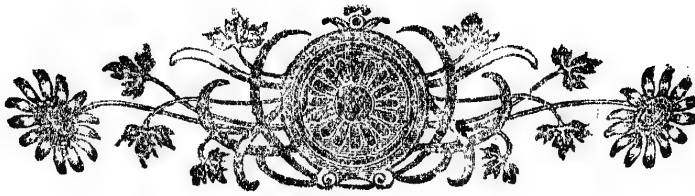
പുറം.	വരി.	അബദ്ധം.	സുബദ്ധം.
൧	൧൫	കറവുള്ള ഇന്ദ്രിയത്തിന്റെ	നഷ്ടമായ ജ്ഞാനേ
൨	൪	അതിനാൽ പിന്നീടുള്ള പ	അതിനാൽ പുതിയ
		ത്രിയുടെ	പിന്നീടുള്ള
"	൫	ലക്ഷ്മീഭവിച്ചു	ലക്ഷ്മീകരിച്ചു
"	൭	വ്യസനകരവുമായിരുന്നു	വ്യസനമയവുമായി
"	൯	സൗഭാഗ്യമൊന്നും	ഭാഗ്യമൊന്നും
"	൧൩	ബുദ്ധിഭവൈശിഷ്ട്യം	ബുദ്ധിഭവൈശിഷ്ട്യം
൩	൪	സുന്ദരവും ആനന്ദവും	മനോഹരവും ആനന്ദം
	൨൫	സവരി കഴിഞ്ഞു	സവാരികഴിഞ്ഞു
൫	൧൦	അനുഭവമില്ലാതായോ	അനുഭവമില്ലാതായോ
"	൨൪	ബാഹ്യാന്ധനൈകീഭൂ	ബാഹിരന്ധനൈകീഭൂ
൬	൩	ആപൽശങ്കകൾ	ആപല്പങ്കകൾ
"	൨൯	ദർശിക്കാനാ ദർശിപ്പിക്കാ	ദർശിക്കാനുമെന്ന
		നുമായി	പ്പിക്കാനുമായി
൯	൨൧	പ്രവർത്തിച്ചോള	പ്രവർത്തിച്ചുകൊള്ള
൧൦	൧൧	അനന്തമഭവും	അനന്തകരവും
൧൧	൩൩	ദീപ്തകായൻ	പ്രാശ്ശകായൻ
൧൪	൧൧	ആരോഹിച്ചു	ആരോഹിപ്പിച്ചു
"	൧൫	ഇവർതമ്മിൽ	ഇവർക്കു തമ്മിൽ
൨൩	൨൪	സഖികളായിരുന്നു	സഖന്മാരായിരുന്നു
൨൮	൯	മനോഭണ്ഡവുമില്ല	മനഃപീഡയുമില്ല
"	൧൭	ചുംബിച്ചും	ചുബ്ബിച്ചു
൨൯	൧൩	മനോഭണ്ഡം	മനഃശ്ലേശം
൩൩	൨൬	ആകർഷിതനായി	ആകൃഷ്ടനായി
൪൩	൨൨	ശശിനംജനീവാ	ശശിനംരജനീവാ
൩൭	൮	ദാസിക്കുപോയി	ദാസിപോയി
"	൯	നൽകി	കൊടുത്തു
൪൦	൧൪	പ്രകടിക്കുന്നു	പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു
൪൧	൩൧	ദൈവസന്നിധിയിൽ	ഈശ്വരസന്നിധിയിൽ
൪൪	൩൦	സുകുമാരഹൃദയ	ഹൃദയ

പുറം. വരി.	അബലം.	സുബലം.
രത് ന.ന	പ്രകൃതാലോക	പ്രകൃതാലോക
രത് മ	ചിത്രകാരിയുടെ	ചിത്രകാരന്റെ
രത് ന.മ	പ്രവാള	കന്ദകഗമ
രത് മ	കേശഭാരം	കേശപാശം
" റൻ	മനോഭണ്ഡം	മനോവേദന
രത് മ	താവകീനയായ	ഭവദീനയായ
രത് ന.മ	കാൽ കണിശമായി	കാൽമാത്രം കണിശമാ
രത് ന	മയ്യഭവീനമായ	അപമയ്യഭവമായ [യി
" റൻ	പിതാവിന്റെ പിന്ന	വിമാതാവിന്റെ
	ത്തെ ഭാര്യയുടെ	
സ.വ. റ.മ	ആലോചിച്ചുറക്കുകയാ	ആലോചിച്ചുറക്കുകയാ
	ൺ	യിരുന്നു
സ.വ. റ.മ	വിശ്വാസപാതകം	വിശ്വാസഭംഗപാതകം
" ന.മ	അപഹൃതം	അപഹൃതം
രത് മ	അപഹൃതശ്ച	ഭോഷമോ
രത് ര	സമസംഹിതി	മനസപിനി
രത് ന.ന	മുർച്ഛിച്ചു	മുർച്ഛിച്ചു
" മ.വ	അപഹൃതം ബോധഹീന	ബോധഹീന
രത് റ	സ്വപ്നമാക്കുന്നുണ്ട്	സ്വപ്നമാക്കിയിരുന്നു
" മ.ൻ	നിരോധിച്ചിട്ടുണ്ട്	നിരോധിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്
" ന.മ	കഡ് മങ്ങിയ	കഡ് മങ്ങിയ
രത് റ.റ	അങ്കം	ചിഹ്നം
വെ റ.മ	യാത്രത്തിൽ	യാത്രയിൽ
രത് റ.ന	ഹീനമാണു	ഹീനമായിട്ടാണു
വ.വ. മ.വ	ജഡ	ജട
വ.വ. റ.റ	മഹാവിഷയത്തിൽ	മഹാവിഷയത്തിൽ
" റ.മ	മൃഗാലയമല്ല	മൃഗാലയമല്ല
രത് റ.ന	ശീതക്കാരം	ശീതവായു
രത് റ.റ	മൃഗയായ	ഭാഗ്യഹീനയായ
രത് ന.ന	കനിച്ചല്ല	തനിച്ചല്ല
രത് ന.വ	തലകുടിതമാകയാൽ	തലകുടിതമാകയാൽ
മ.വ. റ.മ	മാതൃപസാവ്	മാതൃപസാവ്
മ.വ. റ.റ	രക്ഷകന്താക്കൾ	രക്ഷകന്താക്കൾ

പുറം. വരി.	അബലം.	സുബലം.
മാവു റന്ന	മനോഭണ്ഡങ്ങൾ	മനുഷ്യശരങ്ങൾ
മുഖെ ന	രാമണീയകതപം	രാമണീയകം
മുഹൻ റന്ന	ശാന്തവും	ശാന്തതയും
മുഹര. റെ	ചിന്താഗ്രസ്ഥ	ചിന്താഗ്രസ്ത
മുഹന്നു മുൻ	വിഭവശാണോ	വിഭവശാണോ
മുഹെ റന്ന	നട.....അഹസി	ന.....അഹതി
മുഹൻ ന	നിർത്തം	നൃത്തം
മുഹവു മു	ക്രിപ്ത	കിംപക്ത
" "	ഭൃഷ്ട	ഭൃഷ്ട
മുഹൻ റെ	സ്വതന്ത്രത	സ്വതന്ത്രത
മുഹർ മു	ആകർഷിതരാകാ	ആകർഷിതരാകാ
" മു	മഹിമയുമായ	ധീരമഹിമയുമായ
മുഹൻ ന്	സ്വയംഭാവം	സ്വയംഭാവം
" റവു	മർദ്ദാഭാസം	മർദ്ദാഭാസം
മുഹന്നു മു	ആജ്ഞാപനം	ആജ്ഞാപനം
മുഹന്നു ന	മനോഹര	മനോഹര
" ന.മ	യക്ഷിണിയോ	യക്ഷിണിയോ രക്ഷിണിയോ
മുഹൻ റ	അനഭാവമാണ്	അനഭാവമാണ്
മുഹർ മു	യകതപത്തേ	യകതപത്തേ
മുഹു മു	സ്വയംഭാവം	സ്വയംഭാവം
മുഹെ റെ	സ്വയംഭാവത്തി	സ്വയംഭാവത്തി
മുഹൻ റെ	യക്ഷിണി	യക്ഷി
മുഹൻ ന്	ആത്മഹത്യ	ആത്മഹത്യ
മുഹെ നെ	ഈ അത്മഹത്യ	ഈ അത്മഹത്യ
മുഹന്നു മു	പ്രവർത്തി	പ്രവർത്തി
മുഹർ മു	എനിക്ക്	ഞാൻ
മുഹു മു	എടുത്തുവെക്ക	എടുത്തുവെക്ക
മുഹൻ റെ	ഓടംപിടിക്കാൻ	ഓടാൻ
" ന.ര.	കൊടുത്തി	കൊടുത്തു
മുഹൻ റ	പ്രവർത്തി	പ്രവർത്തി

N. B. ഈ പുസ്തകത്തിൽ സ്വദുതി എന്നുള്ളത് സ്വദുതി എന്നും സുസാധ്യം എന്നുള്ളത് സുസാധ്യമെന്നും തിരുത്തി വായിപ്പാനുപേക്ഷ,

സുകുമാരി.

അദ്ധ്യായം ൧.

“ഔഷിതാകിമസി കേനമിത് കമനി ഭീഷിതംസി കിമി? കമനീയം. . . .
ശേഷമെന്നൊടി ശേഷവും പാകിലേക്കുഞാൻ വിപദി സുസഹായം.”

പ്രതാപസേനൻ:—സുകു, എന്താ, നിനക്കു സുഖമില്ലേ? കട്ടി, ഏന്നോടു പറയൂ.

സുകുമാരി:—അപ്പോ, വാസ്തവത്തിൽ എനിക്കു യാതൊരു സുഖം കേടുമില്ല.

പ്രതാ:—ചിന്നെ എന്താണു നിന്റെ ശ്വാസോച്ഛ്വാസം ഭൂതഗതിയിലായിരിക്കുന്നത്. നാഡിയും വല്ലാതെ തുടിക്കുന്നതായി കാണുന്നുവല്ലോ. നിശ്ചയമായും എന്തോ അപകടമുണ്ട്. ഇനിയെങ്കിലും എന്താണെന്നു പറയൂ; മറയ്ക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല.

സ്വപ്നസങ്കല്പമേ പെട്ടെന്നു പിതാവിന്റെ കൈയിൽനിന്നു വലിച്ചെടുത്തുകൊണ്ട് ചിരിക്കുന്ന ഭാവത്തിൽ,

സുകു:—അപ്പോ, ഇതെന്തൊരു ഭ്രമമാണ്? അപ്പോൻ സഭാ അനിഷ്ടാശങ്കയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നുവല്ലോ.

പ്രതാ:—എനിക്കു കുറവുള്ള ഇന്ദ്രിയത്തിന്റെ ശക്തികൂടി മറൊരിടത്തു നൽകി ഈശ്വരൻ അപ്പം കായ്കുറവുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ട് എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ടു മകളേ.

ഇപ്രകാരം സംഭാഷണം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന വൃദ്ധൻ നേത്രഹീനനായിരുന്നതിനാൽ തന്റെ കണ്വരയുടെ കൈയും പിടിച്ചു നിൽക്കു

ന്ന പുത്രിയുടെ മുഖത്ത് തത്സമയം ഉണ്ടായ സ്നേഹങ്ങൾ കണ്ടറിയുന്നതിനു ശക്തനല്ലായിരുന്നു. പുത്രിയായ സുകുമാരിക്ക് ഏകദേശം ഒമ്പതു വയസ്സു പ്രായമായപ്പോൾ പിതാവായ വൃദ്ധന്റെ നയനങ്ങൾ പ്രയോജനശൂന്യങ്ങളായതാണ്. അതിനാൽ പിന്നീടുള്ള പുത്രിയുടെ ലാവണ്യത്തോടു് അനുഭവിച്ചല്ലാതെ അക്ഷിപ്ത ലക്ഷ്മിയെപ്പോലെ ആനന്ദിപ്പാനുള്ള ഭാഗ്യം അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിട്ടില്ല. പിന്നീടുള്ള ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതം എല്ലാവിധത്തിലും ഏകാന്തവും വ്യസനകരവുമായിരുന്നു. കഴിഞ്ഞ ഒരു രണ്ടു ദശാബ്ദങ്ങൾക്കിടയ്ക്ക് ഇദ്ദേഹം പൂർവ്വധികം കണ്ഡേരസമൃദ്ധനായി തീർന്നിരുന്നു. എന്നാൽ ആ സൗഭാഗ്യമൊന്നും പൂർണ്ണമായി അനുഭവിക്കുന്നതിന് എന്തൊരു കർമ്മവിപാകത്താലോ അന്ധനായിത്തീർന്ന അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞില്ല. ശുദ്ധനൈകീയും ധീരനായ ഇദ്ദേഹം ഒരു വലിയ ജന്മിയാണ്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ, ഔദാര്യം മുതലായ സൽഗുണങ്ങളുടെ പ്രഖ്യാതി നാട്ടിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും മാറ്റൊലിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ആന്ധ്രം വന്നു പിടിച്ചപ്പോൾ ഇദ്ദേഹത്തെ നിയമനിർമ്മാണസഭയിൽ ഒരംഗമായി ചേർക്കുന്നതിനു ബലമായ ആലോചന നടന്നുവന്നിരുന്നു. ഒരു പ്രാവശ്യമെങ്കിലും ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസംഗം ശ്രവിക്കാനിടവന്നിട്ടുള്ളവർ അപ്പോഴത്തെ നിലയിലുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആകൃതി അടുത്തകാലത്തെപ്പോലെയല്ലെന്നു തോന്നിയിരുന്നു. അനേക പ്രശസ്തഗുണങ്ങൾക്ക് ഒരു വിളനിലമായും ഉപയുക്തമായി ഉന്നതിക്കുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചും ഇരുന്ന ഈ മഹന്റെ വിപത്തു് ഹാ! ദുസ്സഹം!! തനിക്കു നേരിട്ട അപരിഹാസ്യമായ ആപത്തുഭവത്തിനുശേഷം അദ്ദേഹം നഗരവാസത്തിൽ അല്പംപോലും ആസക്തിയില്ലാത്തവനായി അവിടെ നിന്നൊഴിഞ്ഞു് പുഷ്പരണിയിലുള്ള സ്വഭവനത്തിൽ ഗ്രാമവാസം ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുകയാണ്.

വാത്സല്യഭാജനമായ ഏകപുത്രിയെ അധികനേരം വിട്ടുപിരിയാതെ പ്രതാപസേനൻ മിക്കസമയവും ഗ്രന്ഥശാലയിലിരുന്ന് ഐഹികമായും, പാരത്രികമായും, സാമുദായികമായും, രാഷ്ട്രീയമായും പല വാദപ്രതിവാദങ്ങളും സുകുമാരിയുമായി നടത്തിയും, അഭിപ്രായത്തിനായി ഓരോരുത്തർ അയച്ചുകൊടുക്കുന്ന അനവധി നൂതനഗ്രന്ഥങ്ങൾ അവളെക്കൊണ്ടു വായിപ്പിച്ചു കേട്ടും കാലയാപനം ചെയ്തുപോരുകയായിരുന്നു.

പ്രതാപസേനൻ:—മകളേ, പറയൂ; നിനക്കെന്തു വ്യാകുലതയാണു സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

സ്നേഹപുരസ്സരം കൈകൾ പുത്രിയുടെ സമീപത്തണമുകൊണ്ടാണ് ഇദ്ദേഹം വീണ്ടും ഇങ്ങനെ ചോദിച്ചത്. അപ്പോൾ അടുത്തുള്ള ഉദ്യാനത്തിലേ പുഷ്പങ്ങളുടെ പരിമളം ആ ദിക്കെങ്ങും പരന്ന് ആ മുറി മുഴുവൻ സുരഭിലവും സുന്ദരവും ആനന്ദവും ആക്കിയിരുന്നു. അപ്പോൾ രാമദാസൻ എന്ന വേലക്കാരൻ വേഗത്തിൽ വന്ന് വാതൽ തുറന്ന് “വണ്ടിക്കാരൻ മടങ്ങിയെത്തി. യജമാനൻ സവാരി പോകുന്നുണ്ടോ?” എന്നു ചോദിച്ചു.

പ്രതാ:—ഇല്ല. ഇന്ന് ഞാൻ പുറത്തേയ്ക്കു പോകുന്നില്ല. സൂര്യ, ഇന്ന് ക്ഷേത്രത്തിൽ പോകുന്നില്ലേ?

സുക:—അപ്പോഴേ തനിച്ചാക്കിയിട്ടു പോകാൻ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല.

പ്രതാ:—മകളേ, നീ ബിലാത്തിയിൽനിന്നും മടങ്ങിയെത്തിയതിൽ പിന്നീട് ഇതേവരെ ദേവീദർശനം ചെയ്തില്ലല്ലോ. പോയി തൊഴുതു വരുക. എനിക്കു ക്ഷീണം ഒന്നുമില്ല. ഇപ്പോൾ ഉത്സവകാലമല്ലേ? അനേകം ഇഷ്ടജനങ്ങളെ നിനക്കു കാണാമല്ലോ.

സുക:—അപ്പോ, എന്നെ നിബ്ബന്ധിക്കരുതേ.

പ്രതാ:—കട്ടീ, ഇളയമ്മ നേരത്തേ പോയിരിക്കുന്നു. നീയുംകൂടി ചെല്ലാതിരുന്നത് അവൾ മുഷിയുകയില്ലേ?

സുക:—[പിതാവിന്റെ ശുഷ്കിച്ച കൈകളേ മുടുവായി തലോടിക്കൊണ്ട്] എന്തായാലും വേണ്ടില്ല. അപ്പോഴേ തനിച്ചാക്കിയിട്ട് ഒരു സ്വപാഘോഷത്തിനും ഞാനില്ല. അപ്പോ, ഇന്നത്തേ തപാലിൽ വന്ന ലക്കോടുകളെല്ലാം പൊളിക്കാതെ മേശപ്പുറത്തു കിടക്കുന്നതേയുള്ളൂ. ഉടൻതന്നെ മറുപടി അയയ്ക്കേണ്ടവ ഉണ്ടായിരുന്നാലോ? ഞാൻ പോയി അവ എടുത്തുകൊണ്ടു വരട്ടോ?

പ്രതാ:—എന്റെ കണ്ണെ, ഇളയമ്മ തീർച്ചയായും പിണങ്ങുമേ. ജനങ്ങൾ കഥകൾ കെട്ടിച്ചയ്ക്കാനും തുടങ്ങും.

സുക:—(ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) അപ്പോ, എനിക്ക് ഈ ലോകത്തിൽ അപ്പോഴേക്കുറിച്ചുള്ള ഭയഭക്തിബഹുമാനങ്ങൾ മറൊരാളിലും തോന്നുവാൻ പ്രയാസമാണ്. മിഥ്യാപവാദത്തിൽ അശേഷം കൂസൽ എനിക്കില്ല.

പ്രതാ:—എന്താ? സൂര്യ, നിനക്കിഷ്ടമുള്ള വസ്ത്രാഭരണാദികളുടെ കുറവുകൊണ്ടാണോ നീ ഇത്ര ശാഠ്യം പിടിക്കുന്നത്?

സുക:—അപ്പോൾ ഈ ചോദ്യം എന്നെ ക്രമത്തിലധികം പീഡിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഞാൻ ഒരാധംബരപ്രിയയെന്നാണോ അപ്പോൾ ഇതേവരെയുള്ള ധാരണ. അങ്ങനെയൊന്നിൽ ആ വിചാരം അടിസ്ഥാനരഹിതമാണെന്നു ഞാൻ അറിയിക്കുന്നത് സാഹസമെങ്കിൽ അപ്പോൾ ക്ഷമിക്കണം. എന്റെ ഒരാളിന്റെ ആവശ്യത്തിനു വേണ്ടതിൽ വളരെ അധികമാണ് ഇപ്പോൾ എനിക്ക് അപ്പോൾ നിന്നു ലഭിച്ചുവരുന്നത്.

പ്രതാ:—“കുട്ടി, നീ ഇപ്പോൾ യുവദശയേ പ്രാപിച്ചുകഴിഞ്ഞു. നിന്നെ അലംകൃതയായി കണ്ടാനന്ദിപ്പാനുള്ള ഭാഗ്യം എനിക്ക് ഈ ശ്വരൻ ഇല്ലാതാക്കിയല്ലോ” എന്നു പറഞ്ഞത്, ഒരു നെടുവീപ്പിട്ടു:

സുക:—അപ്പോ, അപ്പോ ഞാൻ എന്നും കുട്ടിയല്ലേ?

പ്രതാ:—(താഴ്ന്ന സ്വരത്തിൽ) അതേ, അതേ: എനിക്ക് കാഴ്ചയില്ലാതാകുന്ന കാലത്തു കണ്ട ആ കൗമാരമുഖം തന്നെയാണ് എന്റെ ഹൃദയദൃഷ്ടിയിൽ ഇപ്പോഴും പ്രതിഫലിക്കുന്നത്. അക്കാലത്തെ നിന്റെ സിദ്ധാന്തത്തിന് ഇന്നും ഒരു കുറവു കാണുന്നുമില്ല. പിന്നെ.... പിന്നെ.... നീ.... ഈ.... യുടെ സംസാരിക്കുമ്പോഴൊക്കെയും നി.... പ്രി... യ മാതാവിന്റെ മധുരസ്വരം എന്റെ ചെവിയിൽ പകരുന്നതായി തോന്നിപ്പോകുന്നു.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു വൃദ്ധൻ ചിന്താപരവശനായി കറേയിരുന്നു. അന്നത്തരം സമാജമായ ധൈര്യം അവലംബിച്ച് വീണ്ടും സംഭാഷണം തുടന്നു:—

പ്രതാ:—കുട്ടീ, നിന്റെ അസ്വാസ്ഥ്യം എന്താണെന്നു നീ എന്നോടു പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. നീ എത്രയെല്ലാം കരുതിയിട്ടും അതു ചിലപ്പോൾ തന്നത്താനറിയാതെ പൊട്ടി പുറത്തുവരുന്നല്ലോ.

സുക:—ഒന്നുമില്ലല്ലോ; ഇന്നു നേരത്തേ സവരികഴിഞ്ഞു വന്നതിൽപിന്നെ എനിക്ക് കറേയ്ക്കു തലവേദനയുണ്ട്. അത് ഇവിടെ അറിയിച്ച് അപ്പോൾ മനോവേദനകൂടി ഉണ്ടാക്കേണ്ട എന്നു കരുതി പടയാൻ മടിച്ചതാണ്. ഉഷ്ണാധികൃത്താലായിരിക്കാം.

ആദ്യമായി തന്റെ പിതൃസന്നിധിയിൽ പൊട്ടിച്ച ഈ പൊളി വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടും വൈമനസ്സത്തോടുകൂടിയും തട്ടിവിട്ടതാണെന്നുള്ള സൂക്ഷ്മം നിഷ്പ്രയാസം ഗ്രഹിച്ച പ്രതാപസേനൻ പെട്ടെന്നു ചിന്താവിഷ്ണുനായി. “ഏതോ ഒരു രഹസ്യം എന്റെ പുത്രി എന്നിൽ നിന്നു മറയ്ക്കുന്നുണ്ട്. എന്റെ കുട്ടിയ്ക്കു് എന്തോ അപകടം പിണഞ്ഞി

ടുണ്ടെന്നുള്ളതിന്നു സംശയമില്ല. കഷ്ടം! ഈശ്വര, എനിക്കു കാഴ്ചയില്ലാതാക്കിയ അങ്ങേയ്ക്കു് ഈവക ആപത്തുകൾ കണ്ടറിഞ്ഞു തടുക്കുവാൻ വേണ്ട ഭിദ്യചക്ഷുസ്സു നൽകി അനുഗ്രഹിപ്പാൻ മാത്രമെങ്കിലുമുള്ള സൂത്രശിഷ്ടം ഇവനിൽ ഇല്ലാതായല്ലോ” എന്നിങ്ങനെ ആത്മഗതം കഴിഞ്ഞിട്ടു് ഉറക്കെ,

പ്രതാ:—വത്സേ, നീ കുട്ടിക്കാലത്തു് എന്നെ വിശ്വസിച്ചു സകല രഹസ്യങ്ങളും പറഞ്ഞിരുന്നുവല്ലോ. അതിനാണു് ഇപ്പോൾ ചെയ്യാത്തതെന്തു്? നിന്റെ വിശ്വാസബഹുമാനങ്ങൾക്കു് ഇന്നു ഞാൻ പാത്രമല്ലാതായോ? ഈ മഹാപാപിയായ എന്നോടു് നിനക്കു രീരെ അനുഭവമില്ലാതായോ? സൂത്ര, ഈ ജനം നീ അല്ലാതെ മറ്റാരാണു് എനിക്കുരവലംബം. എന്നോടു് നീ ഇത്ര നിർദ്ദയം ചെയ്യാമെന്നതു് ഉചിതമാണോ? നിന്റെ ദുഃഖം എന്തായാലും എന്നിൽ നിന്നു മറച്ചുവയ്ക്കണമോ, വയ്ക്കാമോ? ഞാനറിഞ്ഞാൽ നിന്റെ ഏതു വ്യസനത്തിനും ഉടൻ ഉപശാന്തിയുണ്ടാക്കുമല്ലോ? അഥവാ എനിക്കുകൂടി പങ്കിട്ടുതരുന്നതിൽ വെച്ചു് നിന്റെ ക്ലേശഭാരം കുറയുകയെങ്കിലും ചെയ്യുമല്ലോ. എന്തിനായിട്ടെന്റെ കുട്ടി സങ്കടമനുഭവിക്കുന്നു. സത്യം പറയൂ. നിന്റെ അസ്വസ്ഥതാരേതു അറിയാതെ ഹൃദയം തകന്നുതടങ്ങിയിരിക്കുന്ന എന്നെ അകാരണമായി അധികം വ്യസനിപ്പിക്കുന്നതെന്തിനു്? ഈ കിഴവനിൽ നിനക്കു് അനുകമ്പയോലും. ....

സുക:—അയ്യോ, അച്ഛാ, നിർത്തണേ! അച്ഛൻ പറയുംപ്രകാരം ഒന്നും ഞാൻ കാണുന്നില്ല. എന്തു്ഭേദിച്ചുകൊണ്ടാണു് അച്ഛൻ പറയുന്നതെന്ന് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നുമില്ല.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു് ഇവൾ വിഷണ്ണയായി നിന്നു.

പ്രതാ:—കണ്ടേതു, ഞാൻ ബാഹ്യാന്ധനെങ്കിലും എന്റെ ഉൾക്കണ്ണുകൊണ്ടു കാണുന്നതു മിക്കവാറും ഒത്തുവരുവാനാണുള്ളപ്പോൾ.

സുക:—ഇല്ലാച്ഛാ, യാതൊന്നുമില്ല. വ്യസനിപ്പാൻ തക്ക ഒരു കാര്യവും ഇപ്പോഴുണ്ടായിട്ടില്ല. എന്തെങ്കിലും ഉണ്ടായിരുന്നാൽ ഞാൻ ഉടൻ അച്ഛനെ അറിയിച്ചു് എന്റെ ഭാരം കുറയ്ക്കുകയില്ലേ? എനിക്കെന്തെങ്കിലും വിപത്തു നേരിട്ടുവെന്നു സങ്കല്പിച്ചു ക്ലേശിക്കുന്നതു് എന്നിലുള്ള വാത്സല്യാധിക്യത്താലാണെന്നു പ്രകടമാണെങ്കിലും അതു മാത്രമേ എനിക്കിപ്പോൾ സങ്കടഹേതുക്യമായിരിക്കുന്നുള്ളു. അച്ഛനേ സന്തുഷ്ടചിത്തനായി കാണുന്നതുതന്നെ എന്റെ ഏതു ദുരവസ്ഥയ്ക്കും പറ്റിയ ഒരു ശമനശാധനമാണു്. അതുകൊണ്ടു ദേദമാകാത്ത യാതൊരുസ്വാസ്ഥ്യവും എന്നെ ബാധിക്കാറില്ല.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു വൃദ്ധന്റെ ചുട്ടുടിയ നെറ്റിത്തടത്തിൽ ചുംബിച്ചിട്ട്,

സുക:—അപ്പോ, ആപൽശങ്കകൾ വിസ്മരിച്ച സന്തോഷമായിരിക്കണം. ക്രമേണ അപ്പൻ ഒരു രാജാധിരാജനായിത്തീർന്നാലും കൂടി ഈ പുഷ്പരണിയിലുള്ള വാസസുഖം നമുക്കു ലഭിക്കുകയില്ല. ചേതസ്സിനേ സമാകർഷിച്ചു നിലയ്ക്കു നിൽക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു പ്രത്യേക ശക്തി ഈ പ്രദേശത്തിനുണ്ട്. ഇതിനു ചുറ്റുമുള്ള പ്രകൃതിവൈചിത്ര്യം കണ്ടു ധന്യരാകാത്തവർ ആരാൺ? അപ്പോ, നമുക്കു ഭാവിജീവിതം നയിപ്പാൻ ഈ പ്രദേശം തന്നെ മതി. അപ്പന്റെ പ്രസന്ന വദനവും . . . . .

പ്രതാ:—അതേ, അതൊക്കെ ശരിതന്നെ. പക്ഷെ എന്റെ മകളുടെ ഭാവിയിെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കുമ്പോൾ എനിക്കു ദുസ്സഹഭുവമുണ്ടായിപ്പോകുന്നു. എന്തുചെയ്യാം?

സുക:—എന്ത്. എന്നെപ്പറ്റിയോ? നന്നായി! അതെന്തിന്?

പ്രതാ:—ഒരു കാലത്തു ജനങ്ങൾ ശ്രുതി പരത്തിയതും വിശ്വസിച്ചു വന്നതുംപോലെ സംഭവിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്റെ മകൾ എത്രയോ മുന്യതന്നെ അതിസമർത്ഥനും അത്യൽകൃഷ്ണനുമായ ഒരുവന്റെ സഹധർമ്മചാരിണീപദത്തിൽ ശോഭിച്ചേനെ. എന്റെ കഞ്ഞിന്റെ ലാവണ്യം കാനനചന്ദ്രികയോ എന്നൊപ്പോലുള്ള കരുടന്മാരുടെ മുമ്പിൽവെച്ചു കണ്ണാടിയോ പോലെ ആയല്ലോ. കഷ്ടം! ദൈവവിധി. ഞാനെന്നിനു വൃഥാ വിലപിക്കുന്നു? സുക, അടുത്തുവത്ര. എന്റെ മകൾ അമ്പലത്തിൽ പോകുന്നില്ലേ?

സുക:—[പിതാവിന്റെ ചെവിയിൽ മെല്ലെ.] അപ്പോ, ഇന്നു വളരെ ജോലി കഴിശ്ശികയായിട്ടുണ്ട്. അതൊക്കെ നിവിഘ്നം നിറവേറ്റി അപ്പന്റെ ഭാരം ലഘുവാക്കി അടുക്കലിരുന്ന് ആശ്വസിപ്പിക്കുകയും ആശ്വസിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതല്ലേ എന്റെ പ്രഥമകൃത്യം, പ്രധാന ധർമ്മം. ക്ഷേത്രത്തിൽ എപ്പോൾ വേണമെങ്കിലും പോകാമല്ലോ. വിശേഷിച്ചും സഭാ ദേവി കടികൊണ്ട് എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉല്ലസിക്കവേ ജനങ്ങളേ ദർശിക്കാനും ദർശിപ്പിക്കാനുമായി ക്ഷേത്രത്തിൽ പോകുന്നത് എന്തിന്? ദേവീധ്യാനം ഏകാന്തതയിൽ ചെയ്യുന്നതാൺ എന്നിരിക്കട്ടെ.

പ്രതാ:—എന്റെ പൊന്നുമകളേ, ഞാൻ കൃതാർത്ഥൻ തന്നെ. ദേവി നിന്നെ സർവ്വഥാ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ! ചന്ദ്രസേനൻ ബിലാത്തി

യിൽ നിന്നു മടങ്ങി എത്തിയതായി കേട്ടുവല്ലോ. ക്ഷമയ്ക്ക് അതിന്റെ യാഥാർത്ഥ്യം വല്ലതുമറിഞ്ഞോ?

സുക:—(പ്രീതിയാലോചന) ഞാനും കേട്ടു അല്ല.

പ്രതാ:—എന്നാൽ അവലംബരെ ഒന്നു പോയിവരുത്തോ? ചന്ദ്ര സേനൻ അവിടെ എത്തിയിട്ടുണ്ടാകും. ഒന്നിച്ചു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരാനല്ലോ. ഓ, അയാൾ വീരപുരുഷനല്ലേ?

സുക:—അപ്പോൾ ഇനി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു എന്നെ കളിയാക്കുകയില്ലെന്ന് ഒരിക്കൽ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തതായി ഞാനോർക്കുന്നുണ്ട്.

പ്രതാ:—മകളേ, അതു ഞാൻ മറന്നുപോയി. കാരണം നിന്നി ലുള്ള വാത്സല്യമാണെന്നു നിനക്കറിഞ്ഞുകൂടാത്തതല്ലല്ലോ. നിന്റെ ഹിതം പോലെ നടക്കട്ടെ. ഇളയമ്മയ്ക്ക് അപ്രിയം തോന്നാതിരുപ്പാൻ രക്ഷ ഒരു സമാധാനം കണ്ടുപിടിച്ചു വെച്ചോളൂ. അതു മതി.

സുക:—അപ്പോൾ ഞാൻ അത്ര ശ്രമം ചെയ്യേണ്ട ആവശ്യമെന്താണ്? ഇളയമ്മയ്ക്ക് അഹിതം വരുത്തക്കവണമെന്നും ഞാൻ ചെയ്തിട്ടും ചെയ്യുന്നുമില്ലല്ലോ. ഈ ആശങ്കയിൽ ഞാൻ കൂടി ചെയ്യുന്നത് അവർക്കു കൂടുതൽ ബുദ്ധിമുട്ടല്ലേ? എന്നെക്കൂടി സൂക്ഷിക്കേണ്ട ഭാരം അവർക്കുണ്ടാവില്ലേ?

വൃദ്ധനും രോഗപീഡിതനുമായ പിതാവിനോടു വാസ്തവത്തിൽ അന്നേ ദിവസം നടന്ന ഭയങ്കരസംഭവം പറയുന്നതിനുള്ള മനസ്സെമ്പര്യവും ധൈര്യവും വരാതെ ചില്ലറ ജോലികൾ തീർക്കാനുള്ള വ്യാജേന സുകുമാരി പിതൃസന്നിധിയിൽ നിന്നു ഹൃദയസമാധിമില്ലാതെ പിൻവാങ്ങി. സുകുമാരി പുറത്തുപോയെന്നു തീർച്ചയായി അറിഞ്ഞപ്പോൾ വൃദ്ധൻ രണ്ടു കൈകൊണ്ടും മുഖം പൊത്തി ബാലന്മാരെപ്പോലെ രോദനം തുടങ്ങി. “എന്റെ കണ്ണിന് എന്തോ വിപത്തു നേരിട്ടിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ വ്യസനിക്കുമെന്നു കരുതി എന്നിൽ നിന്നു പരമാർത്ഥം മറയ്ക്കുന്നു. അതുതന്നെ പറയാൻ അവർക്കു വളരെ മടിയുണ്ടുണ്ട്. ഞാനെന്താണു ചെയ്യുക.” എന്നായിരുന്നു വൃദ്ധന്റെ വിചാരങ്ങൾ.

അദ്ധ്യായം ൨.

“ഓരോവിനോടങ്ങും കമിച്ചുമുത്ത്
സ്നേഹോഷ്വപാഭാനയായ് തടാതിം
ആരോമലാർ വാണു; മഴയ്ക്കുമുന്ദു
നേരോക്കിൽ വെയ്ലിന്നൊളി കൂട്ടമല്ലൊ.

അത്തയ്യലാർതന്നതിനിമ്നമാകും
ഏതാട്ടിലാഴിക്കകമുമ്മിപോലെ
ഞ്ഞന്നദിച്ഛാരു വികാരവായ്പിൻ
പുത്തംവെടുപ്പായ് മുഖഭാവമോതി.”

പുഷ്പരണിയിലേ പ്രഭുഗൃഹത്തിൽ എട്ടും പത്തും അതിഥികൾ ഇല്ലാത്ത ദിവസം ചുരുക്കമാണ്. ഇപ്പോഴുള്ള ഭവനം പ്രതാപസേനന്റെ ചെറുപ്പകാലത്തു പണിയിച്ചിട്ടുള്ളതാകുന്നു. ഇത് ഒരു ചെറിയ കുന്നിന്റെ മുകളിൽ മദ്ധ്യഭാഗത്തായിട്ടാണു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. നാലുപുറവുമുള്ള കാഴ്ച അതി മനോഹരമാണ്. വേട്ടയ്ക്കു വരുന്ന അനവധി ആളുകൾ ഇവിടെ വിശ്രമത്തിനായി എത്താറുണ്ട്. ഈ കുന്നിന്റെ താഴ്വരയിൽ പച്ചപ്പുറവതാനി വിരിച്ചതുപോലുള്ള നിലങ്ങൾ ദുഷ്ടി എത്താവുന്നതിലുമധികം ദൂരം പരന്നുകിടപ്പുണ്ട്. മറ്റു ഭാഗങ്ങൾ ഫലസംപൂർണ്ണങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശോഭാമാനമായിരിക്കുന്നു. വിശാലോദ്യാനങ്ങൾ അതിന്നും അടുത്തു വിളങ്ങുന്നു. ഇവിടെ നിന്നും രണ്ടുനാഴിക അകലെ വേട്ടയ്ക്കു പററിയ വനങ്ങളുണ്ട്. ഈ പ്രദേശമെല്ലാം പ്രതാപസേനന്റെ കടംബത്തിലേയ്ക്കു കരമൊഴിവാക്കി വിട്ടുകിട്ടിയിട്ടുള്ളവയാണ്. ഈ സ്ഥലത്തു പ്രകൃതിവൈശിഷ്ട്യത്തിന്നും പുറമേ ഇദ്ദേഹം ചെയ്ത മേന്മയോഹരപരിഷ്കാരങ്ങളും വളരെയുണ്ട്. ആകപ്പാടെ കണ്ടാൽ രാജധാനിയാണോ എന്നു തോന്നത്തക്ക കമനീയത ഈ പ്രദേശത്തിനുണ്ടെന്ന് ആരും സശിരഃകമ്പം സമ്മതിക്കും.

പ്രതാപസേനന്റെ ദ്വിതീയഭാര്യയായ നീലോല്പലം യൗവനയുക്തയും അതിസുന്ദരിയുമാണ്. അഹംകാരവും അതിന്നനുസരിച്ചുണ്ട്. ദംപതിമാർ തമ്മിൽ നാല്പതുവയസ്സിന്റെ അന്തരമാണുള്ളത്. ഈ സ്ത്രീയുടെ ചുറ്റും സദാ സേവന്മാരും അതിഥികളുമായി അനവധി ആളുകൾ ഉണ്ടായിരിക്കും. ഇവർ ഭർത്തൃഗൃഹത്തിലുള്ള സകലത്തോടും വളരെ വെറുപ്പു തോന്നിയിരുന്നു. അതിനാൽ ഓരോ കാരണങ്ങൾ പറഞ്ഞു സംഘസമേതം മാറിമാറി ഓരോ സ്ഥലങ്ങളിൽ പാക്കുക പ

തിവായിരുന്നു: നമ്മുടെ ഈ കഥാഘട്ടത്തിൽ പുഷ്പരണിയിൽ ആര തിഥികൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. സുകുമാരികൾക്കുണ്ടായിരുന്ന അപമാനം ചിതാവിനാ കണ്ട ഈ പ്രവൃത്തികളിൽ അശേഷം രസം തോന്നിയിരുന്നില്ല; എന്നു മാത്രമല്ല മനസാ വളരെ വെറുപ്പും അനാദാവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ ദിവസം അവിടെ ഒരു വലിയ സമ്മേളനവും സഭിതം നടന്നിരുന്നു. സുകുമാരികൾ അതിൽ ഒരു പ്രധാനാംഗമായി നിന്നു നടത്തണമെന്നു പ്രതാപസേനന്റെ ദ്വിതീയഭാര്യ ആവശ്യപ്പെട്ടതിന്, “അമ്മേ! എനിക്കു തീരെ സുഖമില്ലെന്നറിയാമല്ലോ. ഞാൻ പുറത്തു വരില്ല. എന്നെ ആരെങ്കിലും അന്വേഷിക്കുന്നപക്ഷവും സുഖമില്ലാതെ കിടപ്പാണെന്നു പറഞ്ഞേയ്ക്കൂ” എന്നായിരുന്നു മറുപടി.

നീലോല്പലം:—അമ്പ! നീ ഒരു മഹാ ശാസ്ത്രക്കാരീയാണ്. കൂടെ നിശ്ചയിച്ചാൽ പിന്നെ “ഇന്ദ്രൻതാനേ വരികിലിളകാ” എന്നു മട്ടാണ്.

സുകുമാരി ആ നാട്ടിലെ സുന്ദരികളുടെ നടുനായകമാണെന്നു പറക്കു സമ്മതമായിരുന്നുവെങ്കിലും നിർഭാഗ്യവശാൽ നീലോല്പലത്തിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽ മാത്രം അവൾ മഹാ വിരൂപിണിയായിരുന്നു.

സുകുമാരി:—അമ്മേ, സുഖമുണ്ടെങ്കിൽ ഞാനും സമ്മേളനത്തിന്നു വരില്ലേ? പിന്നെ എന്താണ് ഈവിധം പറയുന്നത്?

നീലോല്പലം:—നീ പറഞ്ഞതു ധിക്കാരമല്ലേ? നീ അകത്തൊളിച്ചിരിക്കേണ്ട സമയംതന്നെയാണിത്! അയ്യ! എനിക്കെന്താ? തോന്നിയ വിധം പ്രവർത്തിച്ചോളൂ. ഇനി എന്നാണാവോ തന്റെ കാഴ്ചയും അറിയാവുന്നതു്?

സുകുമാരി ഒന്നും പറയാതെ ചിതാവിന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു പോയി. ഇവർ തമ്മിൽ സ്വരച്ചേർച്ചയില്ലെന്നുള്ളതു് ദിഗ്ഗാമികൾക്കൊക്കെ അറിയാവുന്ന സംഗതിയാണ്. അന്നത്തെ രാത്രി നല്ല ചന്ദ്രികയുള്ളതായിരുന്നു. സുകുമാരി ചിതാവിന്റെ കൈയും പിടിച്ചുകൊണ്ടു പുറത്തിറങ്ങി വിശാലവും മനോഹരവും ആയ ഉദ്യാനത്തിൽ ലാത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. പ്രതാപസേനൻ തനിച്ചുകൊണ്ടുനിൽക്കുന്ന ദിവസങ്ങളിൽ വടികൊണ്ടു മുൻഭാഗത്തു തട്ടിത്തട്ടി മെല്ലെ മെല്ലെ നടക്കുകയാണു പതിവു്. ഭാര്യ സമീപത്തില്ലാത്ത ദിവസങ്ങളിൽ പുത്രിയും ഒന്നിച്ചു് അനേകവിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു വാദിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നു രസിക്കുന്നതും അസാധാരണയല്ല. സുകുമാരി, കാണുന്ന സകലതും ചിതാവിനോടു പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കുന്നതിൽ ഒട്ടും ഉപേക്ഷ കാണിച്ചിരുന്നില്ല.

പ്രതാ:—വത്സേ! ഇവരുടെ സദിരും മറ്റും എപ്പോൾ തീരും? ഈ അവസരത്തിലും നീ ഈ കരുടനേ സഹായിപ്പാൻ പോന്നവല്ലോ. വലിയ കഷ്ടമായിപ്പോയി. നീലോല്പലം കലശൽകൂട്ടും, തീച്ചതന്നെ.

സുക:—അച്ഛാ, ഇളയമ്മയും കൂട്ടരും അത്യന്താഹത്തോടെ കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. നാം രണ്ടാളും ഈ ഉദ്യോഗത്തിൽ നടന്നു പരമാനന്ദം അനുഭവിക്കുന്നു. പിന്നെ എന്താണ് അച്ഛൻ അസ്വാസ്ഥ്യം ഭാവിക്കുന്നത്?

പ്രതാ:—കട്ടീ, എന്നെ സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കുന്നതിൽ ആർക്കു് എന്തു സന്തോഷമാണുണ്ടാകാവുന്നത്? അതു കഷ്ടമല്ലേ?

സുക:—അച്ഛാ, അനന്തമദ്യം നിരന്തരവുമായ അധികാരം കൊണ്ടു് ആർക്കെന്തു ഗുണമാണു സിദ്ധിക്കാവുന്നത്? അതു ഭുജപത്രവസായി അല്ലയോ? വിശേഷിച്ചും സ്വയമേവ ഭർമ്മാഗ്നികളായിട്ടുള്ളവർക്കു് ഈ വക സൗകര്യങ്ങൾ കുറച്ചുകൂടി വളംവച്ചുകൊടുക്കയല്ലേ? ഞാൻ ചീത്തയാകണമെന്ന് അച്ഛൻ ഒരിക്കലും വിചാരിക്കയും ആഗ്രഹിക്കുകയും ഇല്ല. ഈ വിലയേറിയ സമയം വ്യത്ഥമാക്കിപ്പൊഴുതെ അച്ഛന്റെ സമീപത്തിരുന്ന് മഹാമാന്ദ്രങ്ങളെ ഉൽകൃഷ്ടാശയങ്ങളെപ്പറ്റി വദിച്ചും വാദിച്ചും ശ്രവിച്ചും മനസ്സിനെ ഒരു നിലയിൽ കൊണ്ടുവരുന്നതല്ലേ എല്ലാവരിലും ഉത്തമമായിട്ടുള്ളതു്? എന്റെ അജ്ഞാനം കഴിയുന്നത്ര വേഗത്തിൽ ദുരീകൃതമാകണമെന്നാണ് എന്റെ അത്യാശ. അച്ഛൻ അതിനു വേണ്ടവിധം സഹായിച്ചുതന്നാൽ മതി. അതിലുപരിയായി എനിക്കുണ്ടാകാവുന്ന ഭാഗ്യമൊന്നുമില്ല.

പ്രതാ:—കണ്ടേത, നീ സർവ്വമാ അഭിപ്രീതിയാകണമെന്നു കരുതിയാണ് എന്റെ പ്രയത്നം. എന്റെ അഭീഷ്ടം ഏറെക്കുറേ സാധിച്ചു എന്നു തന്നെ പറയാം. എന്നാൽ . . . . എന്നു പറഞ്ഞു സ്തബ്ധനായി നിന്നു.

സുക:—അച്ഛാ, എന്താണ് വിഷണ്ണനായി നിൽക്കുന്നത്. എനിക്ക് അച്ഛന്റെ ഈ സങ്കടം കാണാൻ വയ്യ. സന്തുഷ്ടനായിരിക്കുക.

പ്രതാ:—“കട്ടീ! ഒന്നുമില്ല” എന്നു പറഞ്ഞു് ഇരുവരും അവരുടെ സംഭാഷണവിഷയം തുടന്നു. ചില റവന്യൂപരിഷ്കാരങ്ങളേ സംബന്ധിച്ചായിരുന്നു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നതു്. പുത്രിയുടെ ചില വിമർശന പ്രതാപസേനനെ വിസ്മയിപ്പിച്ചിട്ടില്ലെന്നില്ല. രണ്ടാളും

ഈ മുഴുവൻ കേൾക്കുമ്പോൾ സുകുമാരി നിന്നയിടത്തു നിന്ന് ഒന്നു ഞെട്ടി. അവളുടെ മുമ്പിലായി കറുത്തിരുണ്ട ഒരു ലീംഗുകാരൻ

നിന്ന ചില അംഗങ്ങളും കാണിച്ചിരുന്നു. അവൾ ഒന്നും പറയാതെ പുറത്തിറങ്ങിപ്പോയി. പത്തു നിമിഷത്തോളം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സുകുമാരി വിളറി പരിഭ്രമത്തോടെ വിറച്ചുകൊണ്ടു പടിയിന്മേൽ നിന്ന് ഹൃദയത്തെ അമർത്തി ശ്വാസോച്ഛ്വാസം ചെയ്തു. തന്റെ പരിഭ്രമം പ്രതാപസേനൻ കണ്ടുപിടിച്ചേക്കുമെന്നായിരുന്നു അവളുടെ ഭയം. അവൾ പിതാവിന്റെ നേക്കു നോക്കിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം സ്വസ്ഥനായി ഇരുന്ന ഇരുപ്പിൽ അനങ്ങാതെ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതു കണ്ടു. സ്വപ്നനിമിഷത്തിനിടയിൽ നമ്മുടെ കഥാനായിക അനുഭവിച്ച ഓലം ഏതുവിധം വണ്ണിക്കേണ്ടു? ഈ മറഞ്ഞു നിന്നയാൾ സുകുമാരിക്ക് അപരിചിതനാവാൻ തരമില്ല. ഇവർ തമ്മിൽ കഠിനമായ എന്തോ ശത്രുതയുണ്ടെന്നും അനുമാനിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. സുകുമാരി വീണ്ടും പുറത്തിറങ്ങി വല്ല ശബ്ദവും കേൾക്കുന്നുണ്ടോ എന്നു ചെവിയോർത്തു തലമുടിയും മറവും നേരേയാക്കിക്കൊണ്ടു ഓടി ക്ഷണത്തിൽ പിതാവിന്റെ അടുക്കലെത്തി.

സുകുമാരി വന്നുവെന്നു തീർച്ചയായപ്പോൾ പ്രതാപസേനൻ പുത്രിയേ വാത്സല്യപൂർവ്വം അണച്ചുകൊണ്ടു:—കുട്ടീ, ഇത്ര വളരെനേരം എന്നെ തനിച്ചാക്കിയിട്ട് എവിടെപ്പോയിരുന്നു. ഈ മാതിരി സന്ദർശനം നമുക്കു ലഭിക്കുന്നത് അപൂർവ്വമായിട്ടല്ലേ?

സുകു:—അപ്പനേ തനിച്ചാക്കിയിട്ടു പോവുകയോ? ഞാൻ ഇതാവുന്നു കഴിഞ്ഞുവല്ലോ—എന്നു സംഭ്രമത്തെ അടക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. സുകുമാരി കണ്ണാടിയിൽകൂടി നോക്കി ആ നാണയങ്ങളുടെ വിവരം പറഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചു. ഇവർ രണ്ടാളും ഒന്നരമണിക്കൂറോളം ഗ്രന്ഥശാലയിലിരുന്ന് നാണയപരിശോധന കഴിച്ചു. ഇതിനിടയ്ക്കു സുകുമാരിയുടെ ശ്രദ്ധ അത്രയും ജനലിന്റെ നേക്കായിരുന്നു.

പ്രതാ:—സുകു, ഇന്ന് ഉഷ്ണാധിക്യം ഉള്ളതുകൊണ്ടു ഒരു പക്ഷെ രാത്രി മഴയുണ്ടായേക്കാം. ഇല്ലേ?

സുകു:—കറച്ചു മുമ്പു മിന്നലുണ്ടായിരുന്നു. ഇനി ഞാനിതൊക്കെ കൊണ്ടുചെന്നു വച്ചു പൂട്ടിയിട്ടു വരട്ടോ?

പ്രതാ:—അങ്ങനെ ആകട്ടെ.

അപ്പനേരത്തിനിടയിൽ സുകുമാരി നാണയങ്ങൾ പൂട്ടിവെച്ചിട്ടു മേശയുടെ മുമ്പിൽ ബാക്കിയുള്ള ജോലികൾ തീർക്കുന്നതിന്നു സന്നദ്ധയായി ഇരുന്നു. ഈ വലിയ ജന്മിയുടെ ഒരു പ്രൈവറ്റ് സെക്രട്ടറിയായിരുന്നു മകൾ. എങ്കിലും തന്റെ പിതാവിന്റെ ചില കാര്യങ്ങൾ ഇവൾക്ക്

ഒരു ദേവരഹസ്യമായിട്ടുതന്നെയിരുന്നു. പിതാവിനോട് അതിരറ്റ ബഹുമാനവും സ്നേഹവും ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അളവില്ലാത്ത ധനത്തിന്റെ ഉല്പത്തിസ്ഥാനം എത്രത്തോളം നിമ്നലമായിരുന്നുവെന്നുള്ള ഒരു സംശയം ഇടയ്ക്കിടെ സുകുമാരിയേ ബാധിക്കാതിരുന്നില്ല.

പ്രതാപസേനന്റെ ദിനീയഭായ് ഭർത്തൃശുശ്രൂഷ വളരെ ഭസ്മമായ ഭാരമെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുഖഃഖങ്ങളിൽ ഉദാസീനയായിരുന്നു. സുകുമാരിയുടെ പ്രധാന കാര്യം പിതാവിനു സുഖത്തേയും മനസ്സമാധാനത്തേയും നൽകുന്നതായിരുന്നു. സുകുമാരി കൈകാര്യം ചെയ്തവന്ന ഓരോ പ്രമാണങ്ങളും മറ്റു കടലാസുകളും ഉപയോഗം കഴിഞ്ഞാൽ പ്രതാപസേനൻതന്നെ സൂക്ഷിച്ചു വരുകയായിരുന്നു പതിവ്.

—o—

അദ്ധ്യായം ൩.

“...നിന്റെ രാമപോലൊരുവേദം
കെട്ടിത്തൊന്തിരവെളിക്കടന്നു;
പാട്ടിലെന്നെയൊരുപാവ കണക്കി-
ട്ടാട്ടിയൊഴുമതിനെതുവിളംബം.”

അതേദിവസം ഏകദേശം അലർഭാഗ്രിയായപ്പോൾ നീലോല്പലം ക്ഷീണിച്ചു തളന്നു വിശ്രമത്തിനായി ഒരുങ്ങി. അതിഥികളായ മാന്ധവാനങ്ങളിൽ ചെന്നു നിദ്രയെ അവലംബിച്ചു. പ്രഭാതമായപ്പോൾ തലേദിവസം സുകുമാരിയോട് ആംഗ്യം കാണിച്ച യുവാവും നീലോല്പലവും ഒന്നിച്ചു ഗ്രന്ഥശാലയിലെത്തി. അവിടെ അരുണോദയപ്രകാശം വാതായനങ്ങളിൽകൂടി മന്ദം മന്ദം പ്രവേശിച്ചുതുടങ്ങി. ഈ യുവാവ് ധാരാളം പ്രകാശം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതിനായി ജനലിലെ വെളിയട മാറിയിട്ടിട്ടു നീലോല്പലത്തിന്റെ സമീപത്തു ചെന്നു. അപ്പോൾ പൂർവ്വശൈലോപരി പരന്നിരുന്ന രക്തവർണ്ണ യമധർമ്മപിതാവിന്റെ ആഗമനത്തെ സൂചിപ്പിച്ചു.

യുവാവ്:—“നിങ്ങൾ എന്താണു തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നത്?”

നീലോല്പലം ഈ ചോദ്യംകേട്ടു മുഖം ഉയർത്തി ഒന്നു നോക്കിയ തല്ലാതെ മറുപടി ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അവൾ സംശയിച്ചു നിൽക്കുകയായിരുന്നു.

ഈ സ്ത്രീ സന്ദരിയാണെന്നുള്ളതിൽ പക്ഷാന്തരത്തിനവകാശമുണ്ടായിരുന്നില്ല. കൃത്രിമാലങ്കാരങ്ങൾ ഒന്നും അവളുടെ ലാവണ്യപൂഷ്പിക്ക് ആവശ്യമല്ലായിരുന്നു. വയസ്സ് മപ്പുതിലധികം ആയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അത്രത്തോളം തോന്നിക്കുമായിരുന്നില്ല. ഇവൾ സുകുമാരിയുടെ മുത്ത സഹോദരിയാണോ എന്നുകൂടി വളരെപ്പേർ സംശയിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒരുവക കാമുകവേഷധാരികളായ പുരുഷന്മാർ നീലോല്പലത്തിന്റെ പ്രീതിക്കായി എന്തും ചെയ്യാൻ സന്നദ്ധരായിരുന്നു. സുകുമാരിയുടെ മാതാവ് അവൾക്ക് ആറുവയസ്സ് പ്രായമുള്ളപ്പോൾ കാലഗതി അടഞ്ഞു. ആ ഭദ്രചന്ദ്രഭവംകഴിഞ്ഞു ആറുമാസമായപ്പോൾ പ്രതാപസേനൻ നീലോല്പലത്തിനേ കണ്ടു ഭരിച്ചു ഭാര്യാപദത്തിൽ ആരോഹിച്ചു. ആദ്യം മുതൽ തന്നെ ഇവർ തമ്മിലുള്ള പ്രായവ്യത്യാസം ജീവിതസുഖത്തിന്നു ശത്രുവായി ഭവിച്ചു. രണ്ടുമാസത്തിനകം ഭാര്യയ്ക്കു ഭർത്താവിനോടു വൈരവ്യം തോന്നിത്തുടങ്ങി. ഇദ്ദേഹമോ സദാകാലവും പ്രസംഗങ്ങളും പൊതുക്കായ്യാനേപഷണവുമായി കഴിച്ചുകൂട്ടി. അതിനാൽ ഇവർ തമ്മിൽ സ്വൈരസല്ലാപങ്ങൾക്കു തീരെ സൗകര്യം കിട്ടിയിരുന്നില്ല. ഇങ്ങനെ ഇവരുടെ പരസ്പരദർശനം ഒരപൂർവ്വസംഭവമായിത്തീർന്നു. മൂന്നു സംവത്സരം കഴിഞ്ഞപ്പൊഴേയ്ക്കു പ്രതാപസേനൻ കാഴ്ചയും ഇല്ലാതെയായി. ഏകദേശം ഒരു കൊല്ലത്തോളം നീലോല്പലത്തിന്നു പ്രതാപസേനന്റെ ദയനീയാവസ്ഥയിൽ അനുകമ്പ തോന്നി സദാപി ഭർത്താവും ഒരുമിച്ചു സമയം കഴിച്ചുകൂട്ടുകയും എന്താണു ഹിതമെന്നുവെച്ചാൽ അതെല്ലാം അറിഞ്ഞു പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ക്രമേണ ഈ ജീവിതം നീലോല്പലത്തിന് അസഹ്യമായി തോന്നിത്തുടങ്ങി. പ്രതാപസേനൻ ഭൂതവസ്ത്രങ്ങളുടെ കരുണയ്ക്കു പാത്രമായി ഭവിച്ചു. ഈ വിധത്തിൽ മഹാഗംഭീരനും ധീമാനുമായ വൃദ്ധൻ ഭദ്രചന്ദ്രസാഗരത്തിൽ മുങ്ങിയും പൊങ്ങിയും ആറു സംവത്സരക്കാലം ഏകാന്തജീവിതം നിർബന്ധിതമായിക്കഴിച്ചു. ആയവസരത്തിലാണു നമ്മുടെ സുകുമാരി ബിലാത്തിയിൽ നിന്നും മടങ്ങി എത്തിയത്. അപ്പോൾ മുതൽ അവൾ തന്റെ പിതാവിന്റെ ജീവിതം സുഖപ്രദമാക്കിവന്നു. നീലോല്പലത്തിനോടു മേൽ കാണിച്ചവിധം ചോദിച്ച ആൾ പക്ഷെ, അവരുടെ ഒരു ഗാഢമിത്രമായിരിക്കാം. അയാളുടെ സകല സുഖാനുഭവങ്ങളും ഈ സ്ത്രീയെ ആശ്രയിച്ചാണിരിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ലോകക്ക് അതിന്റെ വസ്തു മഴുവാനും അറിയാൻ തരമായിട്ടില്ല. എങ്കിലും ഇവർ തമ്മിൽ അത്യാന്തര സ്നേഹമാണെന്നു പറക്കെ പറഞ്ഞിരുന്നു. നീലോല്പലം ഈ ഇടപ്രഭുവിന്റെ ഭാര്യയാകുന്നതിന് എത്രയോ മുമ്പുതന്നെ ഈ യുവാവുമായി പരിചയമാണ്. ഇയാൾ ഒരു

ശാന്തിക്കാരന്റെ മകനാണ്. ബാല്യത്തിൽ പഠിത്തംവിട്ടു തൃമ്പിള്ളി തെ നടന്നു. ഒടുവിൽ നാടുവിട്ടു വൈരാഗികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ പോയി. ഇപ്പോൾ പത്തുപതിനഞ്ചു കൊല്ലത്തെ അലച്ചിൽ കഴിഞ്ഞു മടങ്ങി യെത്തിയിരിക്കുകയാണ്. ഈയാളുടെ പൂർവ്വചരിത്രം നീലോല്പലത്തി നു മാത്രമേ മുഴുവൻ അറിയാവൂ. ഇപ്പോൾ ഈയാൾ ഒരു മാന്യപുരുഷന്റെ നിലയിലാണ് വർത്തിച്ചുപോരുന്നത്. പ്രഭു ഇവർ തമ്മിൽ സ്നേഹമാണെന്നറിഞ്ഞിരുന്നിട്ടും അതിൽ ഒരുവിധ വൈമുഖ്യവും കാട്ടിയിരുന്നില്ല. സുകുമാരിക്കോ ബിലാത്തിയിൽ നിന്നും വന്ന ഉടൻ ഈ വിഭാഗനെപ്പറ്റി യാതൊരറിവുംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ തന്റെ ഇളയമ്മയുടെ നേക്കു കാട്ടിയിരുന്ന ദുസ്സഭാതന്ത്രംകൊണ്ട് അ വർ അയാളേ കഠിനമായി വെറുത്തു. ഇപ്രകാരം കുറച്ചുനാൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സുകുമാരിയും എങ്ങനെയോ ഇവരുടെ ഒരു വലയിൽ കടങ്ങി. അതു സുകുമാരിയുടെ വലുതായ ഒരു രഹസ്യമാണ്. ഈ രഹസ്യത്തെയാണ് വന്ദ്യവയസ്സനായ തന്റെ പിതാവിൽ നിന്നും അ വർ മറച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്നത്. ഈ യോഗ്യവേഷധാരിയുടെ പേർ രണദേവൻ എന്നാണ്.

രണദേവൻ:—എന്താ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കിണേ? കേക്കട്ടെ.

നീലോ:—(അലക്ഷ്യഭാവത്തിൽ) ഞാൻ ഒന്നും നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ല

രണ:—അതു പറഞ്ഞാൽ പോരാ. എന്തെങ്കിലും ഒരു തീർച്ച വേണ്ടേ? ആലോചനയ്ക്കു ധാരാളം സമയമുണ്ടായിരുന്നല്ലോ!

നീലോ:—ഇല്ല. എനിക്കശേഷം സൗകര്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

രണ:—(സാന്തപനസ്വരത്തിൽ) സുകുമാരിക്ക് ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ എന്നു തന്നെ തോന്നുന്നു. അതിനാൽ നിങ്ങൾ ഭയപ്പെട്ടിട്ടാവശ്യമില്ല.

നീലോ:—അവർ ഒന്നുതന്നെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്ന് എങ്ങനെ തെളിയിക്കാം?

രണ:—ഹാ! ഹാ! (എന്നു ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) അതോ? അവർ സഭാ വൃദ്ധനും ഒരുമിച്ചു രാജ്യം പിടിച്ചടക്കാൻ ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ നമ്മുടെ ഗതികൾ അറിയുന്നതിനു സാധകാശം എവിടെ? നല്ല കാര്യമായി. ഇന്നലെ രാത്രിയിലെ സിദ്ധാന്തംതന്നെ ഒരു നല്ല ദൃഷ്ടാന്തമല്ലേ? ചന്ദ്രസേനൻ ഉണ്ടെന്നറിഞ്ഞിട്ടുംകൂടി അവർ പുറത്തിറങ്ങിയില്ലല്ലോ?

നീലോ:—അവർ ഒരു വിഡ്ഢിതന്നെ. ഏതായാലും അകത്തുതന്നെയിരുന്നതു നന്നായി.

രണ്ടു:—വല്ലവിധവും ഈ ശനി പുഷ്കരണിയിൽ നിന്നും പുറത്തു കടന്നാൽ മതിയായിരുന്നു. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞില്ലേ അവർ വിഡ്ഢിയാണെന്ന്. അതു ശുദ്ധമേ തെറ്റാണെന്ന്. ഇത്രയും ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള മറ്റൊരാളേ ഞാൻ കാണുന്നില്ല. അയ്യോ! ഭയംകുറിയെന്നു. ഇവിടെ നിന്നും അവളേ നിഷ്കാസനം ചെയ്യാതെയിരുന്നാൽ നമ്മുടെ ഉപായങ്ങൾ നിഷ്പ്രയാസം അവർ കണ്ടുപിടിച്ചു എന്നു വന്നേയ്ക്കാം. സൂക്ഷിച്ചോളൂ.

നീലോ:—അഥവാ വല്ല സംശയവും അവർക്കുണ്ടായിരുന്നാലോ?

രണ്ടു:—എന്നാൽ പുറത്തുപറയാതെ അവളുടെ വായയ്ക്കുനുള്ളി വിട്ടു എന്റെ കൈവശമുണ്ട്.

നീലോ:—ഉണ്ട് ഇല്ലേ?

രണ്ടു:—എന്താ സംശയം? എന്നെന്നേയ്ക്കും.

നീലോ:—(കീഴ്സപരത്തിൽ) നിങ്ങൾക്ക് അതിനു സാമത്വമുണ്ടോ?

രണ്ടു:—നിങ്ങളുടെ ഭർത്താവ് ഒരു കുരുടനല്ലേ? പിന്നെ. . .

നീലോ:—അതെ. പിന്നെ എന്താ? ലോകത്തു മറ്റുള്ളവർക്കൊക്കെ കണ്ണുണ്ടല്ലോ. സാധു സുകുമാരിയെ വയസ്സ് ഇരുപതിനു മേലായി. അപ്പൂന്റെ സാമത്വവും കുറേ കൂടുതലും മകൾക്കുണ്ട്. മനസ്സിലാക്കിക്കൊള്ളൂ. ഈ പ്രായത്തിൽ ഇത്രയും വൈദഗ്ദ്ധ്യം സമ്പാദിച്ചതു നോക്കുമ്പോൾ അത്ഭുതം തോന്നുന്നു. ഇവിടെ നടക്കുന്ന തുച്ഛമായ കാര്യങ്ങൾ കൂടി പ്രഭുവിനേ പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കും. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരുഭാസീന്ദ്രം നമുക്കു നല്ലതുതന്നെ. എന്നാൽ,

രണ്ടു:—(സ്വസംഭ്രമം) എന്നാൽ എന്താ? അദ്ദേഹത്തിനു വല്ല സംശയവും കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ടോ?

നീലോ:—ഹേയ്! ഒന്നുമില്ല. സുകുമാരിയെന്ന ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടല്ലോ. സംശയിക്കാൻ വഴിയില്ല. അറിഞ്ഞാൽ തന്നെയും അവളാൽ എന്തു ചെയ്യാൻ കഴിയും? പ്രഭു എന്തു ചെയ്യും? അവർ പറയുക എന്നത് ഈ ജന്മം ഉണ്ടാകയില്ല. ഒരിക്കലുമില്ല.

രണ്ടു:—അതേ. ഞാനും പലപ്പോഴും സൂക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ, ഒന്നും കണ്ടുപിടിക്കാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല.

നീലോ:—അതൊക്കെ ശരിതന്നെ. എങ്കിലും ഇന്നലെ രാത്രിയിൽ പുറത്തുവരാതെ ഒഴിഞ്ഞുകളഞ്ഞതിനെപ്പറ്റി എനിക്കു ബലമായ ചില സംശയങ്ങൾ ഉണ്ട്.

രണ്ടു:—എന്താണീ? പറയൂ.

നീലോ:—ചന്ദ്രസേനൻ എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞു പിടിപ്പിച്ചിരിക്കുകയില്ലേ? രണ്ടാളും ഒന്നു ചേർന്നാൽ സപ്തലോകങ്ങളെയും ജയിക്കും.

രണ്ടു:—“എന്നാൽ വളരെ വളരെ ജാഗ്രതയായിരിക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ നാം കൊപ്പത്തിൽ ചാടിയെന്നും വന്നേയ്ക്കാം. അവളെ ഒരു വിധത്തിലും തടുക്കാൻവയ്ക്കാതെ കഴിഞ്ഞു. നമ്മുടെ ഭാരവും അധികമാകയാണു ചെയ്യുന്നത്” എന്നു പറഞ്ഞു വികാരങ്ങളെ അടക്കി. സുകുമാരിയെ തന്നോടു വെറുപ്പുണ്ടെന്നുള്ള വിവരം രണ്ടുവേൾ സ്വലമായി സംശയിച്ചിരുന്നു. അന്നു രാത്രി ഗ്രന്ഥശാലയിൽ കടന്നുചെന്ന വിവരം നീലോല്പലത്തിനോടു പറഞ്ഞില്ല. അവരോടു എല്ലാ കാര്യങ്ങളും വിട്ടുപറഞ്ഞാൽ സ്വപരക്ഷയ്ക്കു വേണ്ടി ഒടുവിൽ പിൻമാറിക്കളയുമോ എന്നുള്ള ശങ്ക നന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇവരുടെ സകല നടപടികൾക്കും സുകുമാരി ഒരു ബാധകമായിത്തീർന്നുവെന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ. ഏതു വിധമാണു സുകുമാരിയെ അകറ്റേണ്ടതെന്നു തീർച്ചയാക്കിയില്ല. വാസ്തവത്തിൽ ഇവർ വല്ലതും അറിഞ്ഞിരിക്കുമോ എന്ന് ഇടയ്ക്കിടെ പരിഭ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതായിരുന്നു. അരുണോദയ കിരണങ്ങളേ നോക്കിനിന്ന നീലോല്പലത്തിനോടായിട്ടു രണ്ടുവേൾ “സുകുമാരി നമ്മുടെ സകല നടപടികളും അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. എന്നാലോ?”

നീലോ:—അവൾ അറിഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ താമസംകൂടാതെ നിർഭയമായി നാം എന്തെങ്കിലും പ്രവർത്തിക്കണം.

രണ്ടു:—നാം ഏകദേശം ഒരു കൊല്ലത്തിനുമുമ്പ് ആലോചിച്ചു വെച്ചത് ഇപ്പോൾ തന്നെ പ്രയോഗിച്ചാലെന്താണു്?

നീലോ:—അതു കറേ കറിനമല്ലേ? പുറത്താകുന്ന പക്ഷാ ജനങ്ങൾ എന്നെ എന്തു പറയും? പിന്നീടുള്ള അവസ്ഥ അപ്പോഴല്ലെന്ന് റിയാവു. ഏതായാലും നിങ്ങൾതന്നെ എല്ലാം ഭരമേറു ചെയ്യാമെങ്കിൽ ആയിക്കൊള്ളു. ഞാൻ അതിനു് ഒരുക്കമില്ല.

രണ്ടു:—വല്ലവിധത്തിലും ഈ ധൃമകേതുവിനെ പുറത്താക്കണം. അങ്ങനെ ആവാം.

നീലോ:—ആരും നമ്മെ സംശയിക്കാനിട കൊടുക്കരുതേ!

രണ്ടു:—നിങ്ങൾ വലിയ ഭീരുവായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നല്ലോ? കഴിഞ്ഞുകൊല്ലം നാം രണ്ടാളും യോജിച്ചല്ലേ ആ കൃത്യം നടത്തിയതു്.

അന്നീ സംശയങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നില്ലല്ലോ. (കോപാൽനേത്രനായി) ഇനി ഞാൻ നിങ്ങളുടെ അടിമയല്ല. നിങ്ങളുടെ പ്രതാപം, അഭിമാനം, പാതിവ്രത്യം ഇതെല്ലാം എന്റെ സൂക്ഷിപ്പിലാണിരിക്കുന്നതെന്ന് ഓർത്തുകൊള്ളുക. ഇനി എനിക്കു കീഴടങ്ങുകയേ നിങ്ങൾക്കു നിവൃത്തിയുള്ളൂ.

പ്രതാപവതിയും അലസയും ആയ നീലോല്പലം ഇതു കേട്ടപ്പോൾ വല്ലാതെ ക്ഷോഭിച്ചു. സൗമ്യവചനങ്ങളാൽ തന്റെ അന്തസ്സം മറയ്ക്കാമെന്നു കരുതി:—“ഹേ, രണദേവ, ഞാൻ എന്റെ മാനവും പ്രഭാവവും ഭർത്താവിനെയും ഒക്കെ ഉപേക്ഷിച്ചു നിങ്ങൾക്കു രാജ്യം സുഖജീവിതത്തിനുവേണ്ടി മാത്രമല്ലേ? ഇപ്പോൾ എതിരിടവാൻ പോകുന്ന ആപത്തിൽനിന്നും എന്നെ പ്രത്യേകിച്ചു രക്ഷിച്ചാൽ മാത്രമല്ലേ നിങ്ങളുടെ ഭാവി, സന്തോഷസംപൂർണ്ണമാവുകയുള്ളൂ. പിന്നെ ഈ കോപം കൈക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത് എന്തിനാണ്. ഞാൻ എന്തോ ആലോചിച്ചു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. ഭീരുവല്ല ഞാൻ. നിങ്ങൾ തെറ്റിദ്ധരിച്ചു പോയതാണ്. എന്താണു വേണ്ടതെന്നു വെച്ചാൽ അപ്രകാരം ചെയ്യാമല്ലോ” എന്നു നളിനദളസദൃശങ്ങളായ നയനങ്ങളിൽ നിശ്ചാരസം സ്പർശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു മറുപടി പറഞ്ഞു.

രണ:—തീർച്ചതന്നെയോ?

നീലോ:—സത്യമായും ചെയ്യാം.

അദ്ധ്യായം ൪.

“അനല്പം വാമസ്തഭ്യം മമപ്രസാദേ.”

പുഷ്പരണിയിൽ സമ്മേളനം കഴിഞ്ഞ പിറേറദിവസം രാവിലെ നീലോല്പലത്തിന്റെ ഒരു രത്നഖചിതമായ വള കണ്ടില്ല എന്ന ഭാസീമാർ ലാഘളകൂട്ടിത്തുടങ്ങി. സുകുമാരി പതിവിൻപ്രകാരം പിതാവു മൊന്നിച്ചു നടക്കാൻ പോയി, ഒരു നാഴികനേരം ആ ആരാമമൊക്കെ ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിച്ചിട്ട് ഏഴരമണിയോടുകൂടി മടങ്ങിയെത്തി, പിതാവിന്റെ നിത്യകർമ്മാനുഷ്ഠാനങ്ങൾ ഒക്കെ നടത്തിക്കുന്നതിനു ഭൃത്യന്മാരേ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിട്ടു തന്നെ പ്രാതസ്നാനത്തിനായി തടാകത്തിങ്കലേയ്ക്കു പോയി. ഉദ്യാനവാപിയിൽ എല്ലാവരും ഇറങ്ങി സ്നാനം ചെയ്യാറില്ല. ഇതിന്റെ തീരത്തിൽ ഒരറ്റത്തു വലുതായി വളരെ ചെടികൾ

ചെന്ന ഒരു വടവൃക്ഷം ഉണ്ട്. ഫലവൃക്ഷ സമൃദ്ധിയാൽ രമണീയമായ ആ ആരാം സുകുമാരിയുടെ പ്രത്യേക ശ്രദ്ധയ്ക്കു വിഷയീഭവിച്ചതാണ്. അതിനുള്ള പലേ ലക്ഷ്യങ്ങളും അവിടെ കാണാനുണ്ട്. സുകുമാരി അവിടെ എത്തിയപ്പോഴേയ്ക്കും ഈ തടാകത്തിനഭിമുഖമായി രണ്ടുമൂന്നു ഭാസിമാർ ഓടിവന്നു.

രജനി:—ഇന്നലത്തേ കോലാലമെല്ലാം കഴിഞ്ഞപ്പം കൊച്ചുമ്മേടെ കല്പവച്ച വള കായ്യാനില്ലപോലും. ഇനി എന്തരാണോ ഭാവം. എളിയോർക്കുതന്നെ ഏതുകൊണ്ടും കിടക്കപ്പൊരുതിയില്ലാത്തത്. ഏ, ഏ. എങ്ങനെ എവിടെക്കളഞ്ഞെന്നാരുണ്ടു? നമ്മെ എന്തെങ്കിലും ചെയ്യും. ചെയ്യട്ടെ.

കാകമ:—ഏതായാലും വിവരം നമ്മുടെ കണ്ണത്തമ്മേടടുത്തു പറയാം.

രജനി:—ദേവീ, ഞങ്ങൾക്കു വല്ല കിണ്ടമല്ലോ പിണഞ്ഞിരിക്കിന്നേ. ഇന്നലെ കൊച്ചുമ്മേടെ കൈയിൽ കിടന്ന കല്പവച്ച വള. . . കാ. . . യാ. . . നില്ല. അവിടെ പൊടിപാറുന്നു. ഞങ്ങൾ എന്തുചെയ്യട്ടെ. ലയാളം അടുത്തു കൂടീട്ടൊണ്ട്.

കാകമ:—കണ്ണത്തമ്മ തന്നെ ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കണം. പാവങ്ങളല്ലേ? ഏതു കഴുത്തറപ്പുനോ ഞങ്ങളെ പെഴുപ്പു മുട്ടിച്ചത്.

സുക:—“ആട്ടെ, നിങ്ങൾ പൊയ്ക്കൊള്ളിൻ. ഞാൻ കളികഴിച്ചു പിറകേ വരാം. എന്തെങ്കിലും നിവൃത്തിയുണ്ടാക്കാം” എന്നു പറഞ്ഞ് അവരെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. അവിടെയുള്ള ഭൂതവൃഗ്ഗങ്ങളും സമീപവാസികളും സുകുമാരിയേ “ദേവീ” എന്നു സംബോധന ചെയ്തുവന്നു. അവൾ സർവ്വ ജീവജാലങ്ങളുടെയും പ്രീതിപാത്രമായ ദേവിയായിരുന്നു. ഭൂതഗണങ്ങൾ സുകുമാരിയ്ക്കുപേണ്ടി ജീവനേ ബലികഴിപ്പാൻപോലും തയ്യാറുള്ളവരായിരുന്നു. അപരിലാരോടും സുകുമാരി ദേഷ്യപ്പെടുകയോ മുമ്പാകെ കറുപ്പിച്ചു. ഒരു വാക്കു പറകപോലുമോ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. എങ്കിലും ഇവക്കൊക്കെ അവളുടെ നേരേനിന്നു സാധാരണയായി സംസാരിക്കുന്നതിനു പോലും ധൈര്യമില്ലാത്തതും അംഗസന്തസ്സവും ഭാവഗാഢീഭൂതവും ഉള്ള സുകുമാരിയുടെ മുൻപിൽ ഭൂതന്മാർ പഞ്ചപുഷ്പമടക്കി നിൽക്കുന്ന നില കണ്ടാൽ ആ തരുണിയുടെ പ്രഭാവത്തിൽ ആർക്കും ഒരു ബഹുമാനം തോന്നിപ്പോകാതിരിക്കയില്ല. അവൾ നീലോല്പലത്തിന്റെ ഭാസിമാരേ പറഞ്ഞയച്ചിട്ടു തന്റെ ഭാ

സിയോട്:—“ഇളയമ്മ ഇന്നലെ എവിടെയെല്ലാം പോയിരുന്നുവെന്നറിയുമോ?” എന്നു ചോദിച്ചു.

കുസുമ:—ആവോ? എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല. ഒരു പക്ഷെ രംഗവിലാസത്തു പോയിരിക്കാം. വേണമെങ്കിൽ ഞാൻ പോയി അറിഞ്ഞുവരാം. (എന്നു പോകുന്നു). സുകുമാരി വേഗം സ്നാനംകഴിച്ചു വസ്ത്രങ്ങൾ മാറിക്കൊണ്ട് നിലോല്പലത്തിന്റെ മുമ്പിലേയ്ക്കു ചെന്നു. തത്സമയം, നീലോല്പലം കസേരകൾ വലിച്ചു വീശി എറിയുകയും, ചില ഭാസിമാരേ പ്രഹരിക്കുകയും, ചിലരേ ശകാരിക്കുകയും എന്നുവേണ്ടുവലിയ ബഹളം കൂട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഈ ജുതല്ലാവഹമായ കാഴ്ചകളെ സുകുമാരി നിശ്ചേഷ്ടയായി അല്പം നിന്നിട്ട്:—“ഇളയമ്മേ, എന്താണ് ഈ സാഹസം കാട്ടുന്നത്? കഷ്ടതന്നെ” എന്നു പറഞ്ഞു യേവിഹാപകളായി നിന്നു വിറയ്ക്കുന്ന ഭാസിമാരുടെ മുമ്പിൽ കടന്നുചെന്നു.

നീലോ:—ആ നീചയുടെ ധിക്കാരം കണ്ടില്ലേ? അവർ തക്കത്തരം പറഞ്ഞു തഴമ്പിച്ചുപോയി. എന്റെ വള അവർ കണ്ടില്ലത്രെ. പിന്നെ ഇവർ ഇവിടെ എന്തിനാണ്?

നിസ്സഹായകളായ ഭാസിമാർ ഭയനീയമായി സുകുമാരിയുടെ മുമ്പത്തുനോക്കി:—“ഞങ്ങളൊന്നുമറിഞ്ഞതാരല്ലേ. രക്ഷിക്കണേ!” എന്നു സഗൽഗമം പറഞ്ഞു.

സുകു:—ഇളയമ്മേ, കാര്യം പറയൂ! ശാന്തമായിരിക്കൂ!! (ഭാസിമാരോട്) ഇതൊക്കെ പഴയ പടി വയ്ക്കിൻ. ഇളയമ്മയുടെ വള എപ്പൊഴാണു കാണാതായത്. പെട്ടിയിൽ വച്ചുശേഷമോ കൈയിൽ കിടക്കുമ്പോഴോ പോയത്. (വീണ്ടും ഭാസികളോട്) കൈ കിടന്നിടത്തുതന്നെ ഇട്ടില്ലേ ഇനി നിങ്ങൾക്കു പറഞ്ഞു പോകാം.

നീലോ:—എങ്ങോട്ടാണ് അവരെ പറഞ്ഞയയ്ക്കുന്നത്?

ഈ ചോദ്യം മഴവനാകുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അവർ ബന്ധമുക്തരെപ്പോലെ പുറത്തളത്തിലേയ്ക്കു പാഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. “ആവൂ! കത്തമ്മ നന്നായിരിക്കട്ടെ. അവർ തക്കക്കാടമല്ലോ? ഇത്ര കരുണയാക്കൊണ്ടു? ആ കുഞ്ഞിനേ തൈവം അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ” എന്ന് ഒരു സ്വപരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

നീലോ:—സൂത്ര, നിനക്കെന്താ? നീ മഹാരാജ്ഞി. നിന്റെ കാര്യങ്ങൾക്കു വല്ല വിചിത്രവും നേരിടുന്നുണ്ടോ? ഇവർ സദാപി എന്നെ ശുണ്ണി പിടിപ്പിക്കുന്നത് കണ്ടില്ലേ? ഇന്നലെ ഞാൻ രംഗവിലാസത്തു ക്ഷണിക്കാൻ പോയപ്പോൾ കൈനിലുണ്ടായിരുന്ന വള ഞാൻ തിരിച്ചുവന്നതിൽ പിന്നീട് ഇവർ എടുത്തു മറച്ചിരിക്കുമാണു തീർത്തതെന്നു. ഞാൻ ഇവരെ എടുപ്പത്തിൽ വെറുത്തേ വിടില്ല.

സുക:—അമ്മേ, നാം സാധുക്കളെ ഇങ്ങനെ ഉപദ്രവിച്ചാൽ അവർക്കാരാണ് ഒരു സഹായം. ബുദ്ധിസാമന്തം ഉണ്ടായിരുന്നാൽ പരാശ്രയത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടമോ? പരാനം പ്രാണസങ്കടമല്ലേ? ഒരു ഗതിയുള്ളവർ ദാസ്യവൃത്തിക്കു വരുമോ?

നീലോ:—അതൊക്കെ ശരിതന്നെ. അവർ നിരാശ്രയരായതുകൊണ്ട് എന്റെ വളയെടുത്തോട്ടേ! അല്ലേ?

സുക:—എന്നല്ല ഞാൻ പറയുന്നത്. നാം ക്ഷമയോടുകൂടി ഒരു കാര്യം ആലോചിച്ചു പറയുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും വേണം. അല്ലാതെ ഈ മാതിരി ബഹളം മാത്രം കൂട്ടിയാൽ പരനിന്ദയ്ക്കു പാത്രീഭവിക്കും. കോപിക്കേണ്ട.

നീലോ:—ഈ ശവങ്ങൾക്കൊക്കെ എന്നെ വലിയ പുഷ്പവും നിന്ദയുമാണ്. അത് അവരുടെ സകല പ്രവൃത്തികളിലും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നുമുണ്ട്. എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം. ഇവരെ ഞാൻ ഒരു നല്ല പാഠം പഠിപ്പിക്കും. സൂക്ഷിച്ചിരുന്നുവൊള്ളട്ടെ.

സുക:—ഇളയമ്മ ഇങ്ങനെ പറയുന്നത് വളരെ പോരായ്മയാണ്. നന്നെ ആലോചിച്ചിട്ടു വേണം ഈ മാതിരി വാക്കുകൾ പറയാൻ. ഇളയമ്മയ്ക്കു ഇത്രയും പരാതിയുള്ളപ്പോൾ എന്റെ കാര്യത്തിൽ ഇവർ എത്രമാത്രം അജാഗ്രതകാട്രാം. ആട്ടെ, ഇളയമ്മയുടെ കോപം ഒട്ടു ശമിച്ചോ?

നീലോ:—സുകമാരീ, എന്നെ കമ്പം പിടിപ്പിക്കാതിരിക്ക. നിന്റെ കാര്യമൊക്കെ കണിശമായും നടത്തിക്കൊള്ളും. ഈ ഏട്കളുടെ സൂക്ഷ്മരൂപംകൊണ്ടു രൂപം എത്ര നഷ്ടമായെന്നറിയാമോ?

സുക:—ഇവരാരോ അതിന്നുത്തരം പറയേണ്ടത്? ആട്ടെ, ഞാനെവിടെനിന്നെങ്കിലും വള കൊണ്ടുവന്നു തരാം. എന്നാൽ എനിക്ക് എന്തു സമ്മാനം തരും.

നീലോ:—അയ്യ! ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ എന്തു തരാം കഴിയും? സർവ്വം നിന്ദേതല്ലേ? ഞാൻ ഈ ദാസിമാരിലും കേവലക്കുരിയാണു

ല്ലൊ! എനിക്കു പ്രത്യേകം വല്ലതുമുണ്ടോ? സുകുമാരിയുടെ കൂവ എനിൽ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ .....

ഇതു മുഴുവനായി കേൾപ്പാൻ നിൽക്കാതെ സുകുമാരി അവിടെ നിന്നു പിരിഞ്ഞു. കാപ്പികുടി കഴിഞ്ഞയുടൻ സഹജമായ ഊർജ്ജിതത്തോടെ അവർ മോട്ടാർ ഡയാറാക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. അതിനുശേഷം പിതാവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്ന് അവൾ:—അപ്പോ ഞാൻ രംഗവിലാസംവരെ ഒരു കാർദ്യവശാൽ പോകുന്നു. ക്ഷണത്തിൽ മടങ്ങി വരാം.

പ്രതാ:—സൂക്ഷിക്കണം. വണ്ടി പതുക്കെ ഓടിക്കാൻ പറയണം. പ്രാണിഹിംസയ്ക്കിടയാക്കരുത്.

സുക:—ഇല്ലല്ലോ, വേഗത്തിൽ വണ്ടിവിടുവാൻ ഞാൻ സമ്മതിക്കയില്ല.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു നമ്മുടെ നായിക ക്വാറിൽ കയറി. വണ്ടി രംഗവിലാസത്തു നടപ്പായിൽ കൊണ്ടുചെന്നു നിറുത്തിയപ്പോൾ ചന്ദ്രസേനൻ സുകുമാരിക്കടുമുമായി വന്നിട്ട്:—ഇതാ? ഇന്നലെ സൂക്ഷമില്ലെന്നു പറഞ്ഞത് ഒളിച്ചിരുന്ന മായാദേവിയല്ലേ ഇന്നു മോട്ടാറിൽ കയറി പായിച്ചെത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഞാൻ വല്ലാതെന്നു ഭ്രമിച്ചു. ഐറോപ്പ്യസ്രീകളിലാരുടെയോ പാവാണെന്നു ശങ്കിച്ചു. സൂക്ഷിക്കേണ്ടല്ലോ ഭേദമായോ?

സുക:—ആയീ. ഞാൻ ഇളയമ്മയുടെ വള അന്വേഷിച്ചു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്.

ചന്ദ്ര:—ഓ, ഹേറ്റാ! എന്നെക്കാണാൻ വന്നതായി ഞാൻ സംശയിച്ചില്ല. അങ്ങനെയൊരബാലം വരുമോ? നന്നായി.

സുക:—അങ്ങു ശീമയിൽനിന്നു മടങ്ങിവന്നശേഷം അപ്പോന്നു വന്ന കാണാഴികയാൽ വളരെ ധൃസനമുണ്ട്. അങ്ങയുടെ സംഭാഷണം അവിടെ വളരെ രസകരമാണ്. പ്രത്യുത അങ്ങയ്ക്കു് അത് അത്യന്തം വിരസജനകമായിരിക്കണം. അതല്ലേ അങ്ങോട്ടു കടക്കാതിരിക്കുന്നത്. അപ്പോൻ പ്രത്യേകം ക്ഷണിച്ചതായി അങ്ങയോടു പറയാൻ എന്നോടാജ്ഞാപിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ വന്ന വിവരം പ്രഭ എങ്ങനെ ഗ്രഹിച്ചു? എന്റെ മായാദേവിയും അമ്മയുമല്ലാതെ എന്റെ വരുവിനെപ്പറ്റി അറിഞ്ഞിരുപ്പാൻ തരമില്ലല്ലോ. ഓ, ഇന്നലെ പ്രഭപത്നി ഇവിടെ ക്ഷ

ണിക്കാൻവന്ന അവസരത്തിൽ അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു പോയതാണ്. അവർ അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞതായിരിക്കാം. ഞാൻ മാത്രം ബദ്ധപ്പെട്ട് ഇങ്ങങ്ങി. എന്റെ സാമാനങ്ങളൊന്നും ഇനിയും വന്നെത്തിയിട്ടില്ല. ഇവിടെ വന്നപ്പോൾ എനിക്കു നല്ല സുഖവുമില്ലാണ്ടായി. എന്റെ പെട്ടിയിൽ ചില അപൂർവ്വവസ്തുക്കൾ അടക്കം ചെയ്തുകൊണ്ടുപോന്നിട്ടുണ്ട്. അതെല്ലാം വന്നുചേർന്നിട്ടു ദേവിയുടെ പിതാവിനേ വന്നു കണ്ടു കൊള്ളാമെന്നു വിചാരിച്ച് അമാന്തിച്ചതാണ്. പിന്നെ, ഇവിടെ എത്തിയതിനു ശേഷം രീരെ ശരീരസുഖവുമില്ല. പെട്ടെന്നുള്ള ശീതോഷ്ണാവസ്ഥമാറ്റത്താലായിരിക്കാം. ദേവിക്ക് എന്തായിരുന്നു സുഖക്കേട്?

സുക:—എനിക്കു വിശേഷിച്ചൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

ചന്ദ്ര:—എന്താ, അകത്തേയ്ക്കു കടക്കുന്നില്ലേ? അമ്മയോടു ചോദിച്ചാൽ വളയുടെ വിവരമറിയാം. ഇന്നു രാവിലെ അങ്ങോട്ട് ആളയയ്ക്കണമെന്നു പറയുന്നതു കേട്ടു. ഇക്കാര്യംകൊണ്ടുതന്നെ ആയിരിക്കാം. നിൽക്കൂ. ദേവിയുടെ ഈ വേഷത്തിലുള്ള സൗന്ദര്യമുതമെങ്കിലും ഞാൻ അല്പംകണ്ടു ആസ്വദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. ആ കണ്ണാടിയുടെ മുമ്പിൽ ചെന്നുനിന്നു തന്നെത്താൻ ഒന്നു നോക്കണം. ലക്ഷ്മീദേവി പ്രത്യക്ഷമായോ എന്നു തോന്നും. ദേവി അടുത്തുവരൂ. കാനിൽകേറി പറന്നുവന്നതിനാൽ പാറിക്കിടക്കുന്ന വാർകന്തളം ഒട്ടൊതുക്കുന്ന ഭാഗ്യം ഈയുള്ളവന്റെ കൈകൾക്കു നൽകുകയില്ലേ?

ഇതുകേട്ടു സുകുമാരി തന്റെ നിഷ്പക്ഷപ്രേമത്തേ കടാക്ഷവീക്ഷണത്താൽ പ്രേക്ഷിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു മന്ദാക്ഷസമ്മിളിതമായ ഒരു മന്ദസ്മിതം തൂകി. പ്രതാപസേനനും ചന്ദ്രസേനന്റെ പിതാവായ മന്ദമദത്തനും ബാല്യസഖികളായിരുന്നു. മന്ദമദത്തൻ ഒരു രാജ്യതന്ത്രനിപുണനായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഇദ്ദേഹം രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിൽ നിന്നൊഴിഞ്ഞു സ്വസ്ഥനായിരിക്കുകയാണ്. പ്രതാപസേനൻ പൊതുക്കാര്യങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചു പ്രഖ്യാതി നേടിയ ഒരാളാണെന്നു മുമ്പുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഇന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിരഹം ഏവരെയും തപിപ്പിച്ചുവരുന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ ഉൽകൃഷ്ടവിദ്വാദ്യസം കഴിഞ്ഞു ബിലാത്തിയിൽ നിന്നു തിരിച്ചെത്തിയിട്ട് ഒരാഴ്ചയോളമായി. സഞ്ചാരമദ്ധ്യേ അയാൾ മനോദർപ്പണത്തിൽ കണ്ടാനന്ദിച്ചതുപോലെ സ്വരാജ്യത്തെത്തിയപ്പോൾ തന്നെ സൽക്കരിച്ച് എതിരേൽക്കുവാൻ സുകുമാരിയുടെ ആളോ കത്തോ ഹാജരണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒടുവിൽ കിട്ടിയിരുന്ന കത്തോ

പൂർവ്വരീതിയിൽ നിന്നു വളരെ ഭിന്നിച്ചതായിരുന്നു. ആകപ്പാടെ ചന്ദ്രസേനന്റെ ജീവിതദശയിലെ ഒരു വിഷമഘട്ടമായിരുന്നു ഇത്. സുകുമാരിയെപ്പോലെ ഉൾക്കരുത്തുള്ള ഒരു തരുണീരത്നത്തിനല്ലാതെ ഈ സന്ദർഭത്തോടെതിർത്തു നിൽക്കുവാൻ കഴിയുമായിരുന്നില്ല. ചന്ദ്രസേനൻ ഇതികുത്തവ്യതാമൂലം അസ്വസ്ഥനായിത്തീർന്നിരുന്നു. താൻ ബിലാത്തിക്കു പോകുന്ന അവസരത്തിൽ ദേവി ഒരു ഗ്രന്ഥ സന്ദർശനം അനുവദിച്ചുവെങ്കിലും അതു തന്റെ കഠിനമായ നിർബന്ധം കൊണ്ടായിരുന്നു. അഞ്ചാറു കൊല്ലത്തെ ഇരുവരുടെയും വിരഹപീഡയ്ക്കു ശേഷമുള്ള ഔദാസീന്ദ്രവും അലക്ഷ്യഭാവവും എങ്ങനെ ഉണ്ടായി? സുകുമാരിയുടെ മനസ്സ് ഇതിന്നെങ്ങനെ അനുവദിച്ചു? സുകുമാരിയിൽ നിന്ന് ട്രേവിൽ ലഭിച്ച കത്തു വായിച്ചപ്പോൾ നാട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങുന്നതിലുള്ള മോഹം മിക്കവാറും ശൂന്യമായെങ്കിലും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു കാന്തശക്തിയാൽ അയക്കുന്ന പോലെ സുകുമാരിയാൽ ആകൃഷ്ടനാകയാലും സ്വമാതാപിതാക്കളോടുള്ള കടമ പ്രാധാന്യം കുറഞ്ഞതല്ലാതിരുന്നതിനാലും വിധിയ്ക്കു വിധേയനായി ചന്ദ്രസേനൻ ഗൃഹത്തിലെത്തിയിരിക്കുകയാണ്. സുകുമാരിയോ അഭിമുഖദർശനത്തിലും അല്പം ഉദാസീനത പ്രദർശിപ്പിച്ചതു പോലെയാണ് ഇദ്ദേഹത്തിനു തോന്നിയത്. എന്നിട്ടും തന്റെ മനുഷ്യാവസ്ഥയെ ഉള്ളിലൊതുക്കുവാൻ അല്പംപോലും ശക്തനല്ലാതെ തന്നെത്താൻ മറന്നു സുകുമാരിയേ ഗാഢമായി ഒന്നാശ്വേഷിച്ചിട്ട്:—“കഴിഞ്ഞ സൗഭാഗ്യകാലം ഇനി തിരികേ വരുകയില്ലേ? ദേവീ,” എന്നു ചരിച്ചു പിൻവാങ്ങി. ഇവൾ എന്നെ അനന്ദിപ്പിക്കുന്നു. ഇനി ഇവളേ നമുക്കു ലഭിക്കുന്നതു കൃത്യസാധ്യമായിരിക്കാം.” എന്നിങ്ങനെയുള്ള ചിന്തകൾക്കു വശംവദനായി ചന്ദ്രസേനൻ നിൽക്കവേ സുകുമാരിക്കോ തന്റെ ഹൃദയവല്ലഭനായ ആ തരുണന്റെ അസ്വാസ്ഥ്യം കണ്ടു ഹൃദയം തകന്നു. ഒരുക്കിയിട്ടും ഒരുങ്ങാതെ അവളുടെ നയനങ്ങളിൽ നിന്നു പുറപ്പെട്ട ബാഷ്പകണങ്ങൾ സൂര്യപ്രകാശത്തിൽ ശഷ്പത്തിലെ ഹിമകണങ്ങൾപോലെ പ്രകാശിച്ചു പ്രവഹിച്ചു. ചന്ദ്രസേനന്റെ ഉഷ്ണിച്ച ഹൃദയത്തെ ഈ ഉഷ്ണജലം വാസ്തവത്തിൽ ഒന്നു തണുപ്പിക്കുക ചെയ്തതിനാൽ അദ്ദേഹം തന്റെ മനോവികാരത്തെ നിയന്ത്രണം ചെയ്തിട്ടു സുകുമാരിയേ കൈയ്ക്കു പിടിച്ച് അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന വില്ലസ് പൊതിഞ്ഞ കോച്ചിന്മേലിരുത്തി താനും ഇരുന്നു. എന്നിട്ടു ദേവിയുടെ രണ്ടു കൈകളും കൂട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട്,

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ ഇന്നലെ ഉദ്യാനത്തിൽ തടാകത്തിനരികെ എത്ര നേരം കാത്തിരുന്നു. ഭവാനി പുറത്തിറങ്ങാതിരുന്നതിന്റെ കാരണം എന്തോട് പറയാൻ ദയവുണ്ടാകുമോ?

സുക:—[ഇതു കേൾക്കാത്ത ഭാവത്തിൽ] അമ്മ വല്ല ജോലിയിലും പ്രവേശിച്ചിരിക്കുകയായിരിക്കാം. അല്ലേ.

ചന്ദ്ര:—എന്റെ മനോവേദന ആരറിയുന്നു? വരില്ല എന്ന് എന്നെ അറിയിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻ നേരത്തേ പോന്നു കിടന്നുറങ്ങിക്കൊള്ളുമായിരുന്നു. [വ്യസനപാരവശ്യത്തോടെ] ദേവീ, ചെറുപ്പത്തിലേ ചാപല്യങ്ങൾ വിസ്മരിക്കേണ്ട കാലം കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇന്നലെ എന്തോട് കാട്ടിയത് അത്ര യുക്തമായോ?

സുക:—അങ്ങു വരുമെന്ന് എനിക്കു സ്വപ്നമുണ്ടായില്ല. എന്തേ എന്നെ അറിയിക്കാതിരുന്നത്? അച്ഛനൊരുമിച്ചു ഞാനും വളരെനേരം ഉദ്യാനത്തിൽ നടന്നിരുന്നു. സമ്മേളനത്തിൽ ഞാൻ ചേരാതിരുന്നത് എനിക്കരിൽ അത്ര ഔതസ്ക്യം തോന്നാഞ്ഞിട്ടാണ്. അതെന്തെ ഹൃദയശല്യമായിട്ട് ഞാൻ വിചാരിച്ചു.

ചന്ദ്ര:—ആ സംഘത്തിൽ ചേരാത്തതു നന്നായി. എന്നാൽ എന്റെ പ്രേമത്തേ നിഷ്കൃഷ്ടം നിരാകരിക്കുന്നതു മഹാ പാപമാകും. ദേവിയേക്ക് എന്നിൽ ദയ ലേശമെങ്കിലും ശേഷിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ നമ്മുടെ സങ്കേതസ്ഥലത്ത് ഒന്നന്വേഷിക്കാതെ പോകുമോ?

സുക:—ജോലിത്തിരക്കു നിമിത്തം ഞാൻ വേഗത്തിൽ പൊയ്ക്കുളഞ്ഞതാണ്. അതു തീർത്തിട്ട് ഞാൻ വീണ്ടും തടാകതീരത്തിൽ ഭവാനെ വന്നന്വേഷിക്കാതെയുണ്ടാകില്ല.

ചന്ദ്ര:—(പാശ്ചാത്യമായി) ദേവി ഗൗരവമേറിയ ജോലികൾ നിർവ്വഹിക്കുന്ന ഒരുത്തമ സ്ത്രീരത്നമാണ്; ഞാൻ ഇങ്ങനെ ഭ്രമരത്തിനെപ്പോലെ അങ്ങമിങ്ങും തെണ്ടി നടക്കുന്നവനും. ദേവിയുടെ ഇളയമ്മ; ഇന്നലെ രാത്രി ഒരു പക്ഷേ സമ്മേളനത്തിന്നു ഞാൻ വന്നേയ്ക്കുമെന്നു ശങ്കിച്ചാണ് പുറത്തുവരാത്തതെന്ന് അമ്മയോട് പറഞ്ഞുവല്ലോ. ഞാൻ ഇത്ര നിന്ദ്യനോ? (അതിദാരുണ മനോവേദനാജന്യമായ വ്യഥയോടെ) ദേവി സ്ത്രീസഹജമായ സ്വാത്മതല്പരത നിറവേറുന്നു. എത്രത്തോളം നിങ്ങളേ വിശ്വസിക്കുന്നു അത്രത്തോളം നിങ്ങൾ ഈ യുള്ളവരേ ചതിക്കും; അപമാനിക്കും; ഉപദ്രവിക്കും.

സുക:—ബാബു, ഇളയമ്മ പറഞ്ഞതിനേ വിശ്വസിക്കരുത്. അതു മനഃപൂർവ്വമാണ്.

ചന്ദ്ര:—(അഭിമുഖമായി നിന്നുകൊണ്ട്) അവർ എന്തിനായി അസത്വം പറയുന്നു. എന്തുദ്ദേശ്യം?

സുക:—(അസ്വാസ്ഥ്യത്തോടെ) കാരണമില്ലാതെ കാര്യമുണ്ടോ? ഏതെങ്കിലും ഉദ്ദേശ്യം ഉണ്ടായിരിക്കും. എനിക്കെങ്ങനെ അറിയാം? എന്തെല്ലാം അനന്തമാണു വരുത്തുന്നതെന്നറിഞ്ഞില്ല. ദൈവം സത്വസ്വപനമല്ലേ?

ചന്ദ്ര:—ഇന്നലെ നടന്ന സംഗതി ഏതുവിധവുമായിരിക്കട്ടെ. എങ്കിലും രണ്ടുകൊല്ലത്തിനിപ്പുറം ഞാൻ ദേവിയിൽ വലുതായ ഒരു മാറ്റം കാണുന്നുണ്ട്. അത് എന്നെ ഏതുവിധം തപിപ്പിക്കുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പിക്കാൻ കഴിയുമോ?

സുക:—ബാബു, സമാധാനമായിരിക്ക. അങ്ങേയ്ക്കു ഭുജത്തിന്നു വകാശമില്ല. അയ്യോ! ഞാൻ ഇത്ര ഭർഗയായിപ്പോയല്ലോ. ഞാൻ നിമിത്തമാണല്ലോ അങ്ങ് ഈ സങ്കടമനുഭവിക്കുന്നത്. ഇത്രയ്ക്കു ഞാനെന്തൊരു കഠിനമാണു പ്രവർത്തിച്ചത്. അങ്ങ് എന്നെ ഹൃദയപൂർവ്വം സ്നേഹിച്ചതിന്റെ ഫലം ഇതാണ്. ഇല്ലേ? അങ്ങനെ തീർച്ചപ്പെടുത്തേണ്ട ആവശ്യമില്ല.

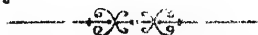
സർവ്വം പ്രസന്നമായ സുകുമാരിയുടെ മുഖത്ത് എന്തോ ഒരു മാറ്റം സംഭവിച്ചു. ചന്ദ്രസേനൻ ദേവിയുടെ ഭാവപ്രകടനവും ഗാംഭീര്യവും പ്രശ്നിച്ചും കണ്ട് ആ സന്ദർഭത്തിന്റെ രൂപാമൃതം നയനങ്ങളിലൂടെ പാനം ചെയ്തു. “രണദേവൻ പുഷ്പരണിയിൽ സർവാധികാരം വഹിക്കുന്നു. ദേവിയുടെ അവസ്ഥ എന്താണാവോ? എല്ലാ വാക്കുകളിലും അസ്പഷ്ടമായി ചിലതു ധ്വനിക്കുന്നുണ്ട്. ഏതായാലും വ്യക്തമായി ചോദിച്ചുകളയാം” എന്നു വിചാരിച്ചു ദേവിയുടെ പ്രകാശമേറിയ നയനങ്ങളിൽ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടു:—ദേവി, രണദേവനോടു വളരെ സൂക്ഷിച്ചു പെരുമാറുന്നുണ്ടോ? എനിക്ക് അയാളെപ്പറ്റി അശേഷം നല്ല അഭിപ്രായമില്ല.

സുക:—എനിക്കും അപ്രകാരം തന്നെ. പക്ഷെ ഇവിടെ നിന്നും അകറ്റിക്കളയുവാൻ യാതൊരു മാർഗ്ഗവും കാണുന്നില്ല. അയാൾ ഇളയമയ്യുടെ ഉററ ബന്ധുവായിച്ചമഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്.

ഇത്രയും പറഞ്ഞവസാനിപ്പിച്ചപ്പോൾ ചന്ദ്രസേനന്റെ അമ്മ നിഷ്പ്രഭസ്സേഹാർദ്രമായ മുഖത്തു മന്ദസ്ഥിതത്തോടുകൂടി അവരുടെ സമീപത്തെത്തി വാത്സല്യപൂർവ്വം തലോടിക്കൊണ്ടു:—മകളേ, ഇന്നലെ

നിനക്കു സുഖമില്ലെന്നു കേട്ട് ഞാൻ വളരെ വ്യസനിച്ചു. ഇപ്പോൾ കണ്ടതു നിമിത്തം അല്പം സമാധാനമായി. എനിക്ക് അവിടത്തേ മേളം ആകപ്പാടെ അത്ര പിടിച്ചില്ല. അതിനാൽ വേഗം ഇങ്ങോട്ടു പോന്നു. എന്റെ ഓമനയ്ക്കു സുഖക്കേടൊന്നായിരുന്നോ? നിന്റെ മാതാവുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ പുഷ്പരണി ഇപ്പോൾ ഏതവസ്ഥയിലിരിക്കുമായിരുന്നു. ഹാ! ഭവ്വിധി! ആ മഹതിയാൽ അലംകൃതമായിരുന്ന ഈ രമണീയസ്ഥാനത്തു നീലോല്പലത്തിനേ കാണുമ്പോൾ കൈയും ദൈവഭൂവിപാകത്തേ സ്പർശിക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ല. ബാബുവിന് ഓർമ്മയില്ലേ? അവർ മരിക്കുമ്പോൾ സുകുമാരിയ്ക്കു കഷ്ടിച്ചു പത്തുവയസ്സായിരിക്കണം. കഷ്ടം! പ്രളവിനോ കഷ്ടയില്ല. ഉണ്ടെങ്കിൽ ഈ ഓമനപ്പെണ്ണുകിടാവിനെ ഇങ്ങനെ അനലംകൃതയായിക്കാണുമോ? ബാബു, നിങ്ങൾ രണ്ടാളും കോളിന്മേൽതന്നെ ഇരിക്കിൻ.” ഇത്രയും തന്നെ കണ്ടെഴുന്നേറ്റ കാമിനീകാമുകന്മാരോടു പറഞ്ഞിട്ട് അവരും ഒരു കസേരയിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു തുടന്നു:—സുലോചനാദേവി എന്റെ ഒരു ആത്മമിത്രമായിരുന്നു. ഞാൻ ഇനി സ്വപ്നം പറയുന്നതിനെ നിങ്ങൾ രണ്ടാളും ശ്രദ്ധിച്ചു കേൾക്കണം. ഞാൻ ഒരു പ്രത്യേകോദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണ് പ്രസ്താവിക്കുന്നത്. അവൾ പ്രകൃത്യാ കൃശാംഗിയും ബലഹീനയുമായിരുന്നു. പ്രതാപസേനൻ എന്റെ മിത്രത്തേ പതിനഞ്ചു വയസ്സിൽ വിവാഹം കഴിച്ചു. അടുത്ത കൊല്ലത്തിൽ ആ പ്രാണസഖി സുകുമാരിയേ പ്രസവിച്ചു. ഞങ്ങൾ രണ്ടാളും സോദരിമാരെപ്പോലെ സ്നേഹിച്ചുപോന്നതിനാൽ ഈ കുട്ടിയേ ലാളിച്ചു വളർത്തിയതു മിക്കവാറും ഞാൻ തന്നെയായിരുന്നു. കൂടക്കൂടെ ഓരോ സുഖക്കേടുകൾ ഉണ്ടായിക്കൊണ്ടിരുന്നതിനാലാണ് നമ്മുടെ സമീപത്തുനിന്ന് അവർ പുഷ്പരണിയിലേക്കു മാറിപ്പാത്തത്. അങ്ങനെയിരിക്കവെ ഒരു ദിവസം എന്നെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെല്ലുന്നതിന് ഓരൾ വന്നു. ബാല്യസഖിയായ എന്നെ കണ്ടപ്പോഴും നക്ഷത്രശോഭിതമായ നഭോമണ്ഡലത്തിൽ നോക്കിക്കിടന്നിരുന്ന സുലോചന തന്റെ വിചാരധാരയേ തുടന്നു കൊണ്ടിരുന്നു. ഞാൻ അകത്തു കടന്നപ്പോഴേയ്ക്കു തുറന്നു കിടന്ന ജനലിൽ കൂടി കാററടിച്ച് അകത്തുണ്ടായിരുന്ന വിളക്കു കെട്ടു. അത് ഒരു ശുഭലക്ഷമായി പരിണമിച്ചു. വീണ്ടും വിളക്കു കത്തിച്ചിട്ടു ഞാൻ സുലോചനയുടെ കിടക്കയിൽ ഇരുന്നു. അപ്പോൾ അവൾ എന്റെ കൈകളേ പിടിച്ചുകൊണ്ടു്:—സോദരീ, ഞാൻ ഇഹലോകവാസം വെടിയാൻ പോകുന്നു. ഇനി എനിക്കിവിടെ അധികനിമിഷം ഇല്ല. മരണം എനിക്കു സുഖംതന്നെ. എന്നാൽ എന്റെ ഓമനയു

ഒരു സ്മരണ എന്നൊരു അനുപന്ഥമായിക്കുന്നു. അതും ഇപ്പോൾ ഇല്ല. എന്റെ പ്രിയസോദരിയുടെ കാലത്തോളം എന്റെ കട്ടിയ്ക്കു മാതാവുണ്ടല്ലോ. ഞാൻ ഇതാ എന്റെ കുഞ്ഞിനേ നിങ്ങളെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രളയിനേ ഈ ഭാരം മുഴുവനേല്പിച്ചുപോയാൽ അദ്ദേഹം വലഞ്ഞുപോകും. ബാക്കി കാര്യങ്ങൾക്കു ദൈവമുണ്ടല്ലോ.' എന്നു പറഞ്ഞ് എന്റെ നെഞ്ചിൽ ചാരിക്കിടന്നു. അപ്പൊഴേയ്ക്കു് അവിടെ ഒരു വലിയ ബഹളമായിത്തീർന്നു. പ്രള സുകുമാരിയും ഒന്നിച്ച് അകത്തുവന്നു. ഞാൻ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു സമാശ്വസിപ്പിച്ചു. 'എനിക്ക് ഒരു മനോഭണ്ഡവുമില്ല. ഞാൻ അതി ധന്യയായി' എന്നു പറഞ്ഞ് സഖിനഭോമണ്ഡലത്തിലേയ്ക്കു ദൃഷ്ടി പതിപ്പിച്ചു. അനന്തരം നിന്നെ അടുത്തണച്ചുകൊണ്ട്, 'മകളേ! നീ സ്വപ്രകാരം അനുഗ്രഹീതയായി ഭവിക്കട്ടെ! സഹജീവികളിൽ കരുണയുണ്ടായിരിക്കണം. കോപത്തിനധീനനാകരുത്. നീ ഈ കുടുംബത്തിലെ മകളായിത്തീർന്നുള്ള യോഗ്യത സമ്പാദിക്കണം. ഇതശ്വരവ്യാനം ജീവിതത്തിൽ സർവ്വപ്രധാനമായിട്ടുള്ളതാണ്. നിന്റെ പിതാവിനെ ഇതശ്വരവ്യാനമായി സ്നേഹിക്കുകയും വന്ദിക്കുകയും വേണം' എന്നു പറഞ്ഞു വാത്സല്യപൂർവ്വം ചുംബിച്ചും പിന്നീടുണ്ടായ സങ്കടാവസ്ഥയ്ക്കു കരിച്ചു ഞാൻ ഒന്നും പറയുന്നില്ല. മകളേ, ഇതാ ഈ വള നീലോല്പത്തിനു കൊടുത്തിട്ട് ഒരു നല്ല തിരുക്കുണ്ടാക്കിയിടാൻ പറയൂ. സുകുമാരിക്ക് ഇപ്പോൾ വയസ്സ് ഇരുപതായി; ഇല്ലേ? ഇതശ്വരവൻ നിങ്ങൾ രണ്ടാളെ പും കാലവിളംബരകൂടാതെ വിവാഹബന്ധത്തിൽ 'ഘടിപ്പിക്കട്ടെ' എന്നു രണ്ടാളെയും ആശീർവ്വിച്ചു.

അദ്ധ്യായം ൨.

“അടിപ്പലക്കം കൊണ്ടുതന്നെ ഇണക്കോക്കുവേലമുഖ്യം പരോക്ഷം പാശ്ചാത്യകാണാൻ വിരക്തർക്കില്ലാത്തു? തന്മൂലം മനസ്സിൽ മേയ്ക്കും കുടിപ്പലക്കം കൊണ്ടു? രൂപം മതം മമ വിദിതം.....”

ചന്ദ്രസേനനും സുകുമാരിയും വീണ്ടും സംഭാഷണം തുടന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ സിവിൽ സർവീസിന് പഠിക്കുന്നതിന് ബിലാത്തിക്കു പോകുന്നതുവരെ ഇവർ തമ്മിൽ ദീർഘസംഘട്ടി കൂടിക്കാഴ്ചയുണ്ടായിരുന്നു. ചന്ദ്രസേനന്റെ അമ്മ സുകുമാരിയെ ജനനം മുതൽ പൂരിയിലേക്കു സ്തേയിച്ചുപോന്നിരുന്നു. മാതാവ് അവിടെ നിന്നും പോയ ക്ഷണം

ണത്തിൽ അന്യോപദ്രവം നേരിടാതെ ബാബു വാതലടച്ച സുകുമാരിയുടെ കരങ്ങളേ മുട്ടുവായി അമർത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു ജനലിനരികേ ചെന്നുനിന്നു.

ചന്ദ്ര:—അമ്മ പറഞ്ഞതു ദേവി കേട്ടുവോ?

സുക:—എന്താ പറഞ്ഞത്? ഞാൻ വിശേഷിച്ചൊന്നും കേട്ടില്ലല്ലോ. മാതാവിന്റെ മരണവൃത്താന്തം വിസ്തരിച്ചു പറഞ്ഞു. അല്ലാതെന്താ?

ചന്ദ്ര:—നമ്മുടെ വിവാഹത്തെ ആശിർവ്വിച്ചതു കേട്ടില്ലെന്നുണ്ടോ? ഏതായാലും ഞാൻ ഒരു സംശയനിവൃത്തി വരുത്തിക്കൊള്ളട്ടെ? എന്നോടു മുഷിയരുതേ. എനിക്ക് അപാരമായ പ്രേമം ദേവിയിൽ ഉള്ളതിനാൽ ഈ സങ്കടാവസ്ഥ അനുഭവിക്കാൻ ഞാൻ ശക്തനല്ല. ഞാൻ ദേവിയേ പിരിഞ്ഞു ബിലാത്തിക്കു പോയ ക്ഷണം മുതൽ ഇന്നുവരെ അനുഭവിക്കുന്ന മനോഭംഗം എത്രകണ്ടുണ്ടെന്നു ജഗദീശ്വരൻ മാത്രമേ അറിയാവൂ. (സഗൽഗമം) എന്നാൽ ഈ ഒരു ശോച്യാവസ്ഥയാണു് എന്നെ എതിരേൽക്കാനിരിക്കുന്നതെന്നു മുന്നറിവുണ്ടായിരുന്നാൽ ഞാൻ മടങ്ങിവരില്ലായിരുന്നു. (പ്രഗത്ഭഗാംഭീര്യത്തോടെ) എനിക്ക് ദേവിയുടെ സത്യാവസ്ഥ അറിയാൻ ആഗ്രഹമുണ്ടു്. പറയാൻ ഭാവമുണ്ടോ? ഇല്ലയോ?

സുകുമാരി, “എന്റെ സത്യാവസ്ഥയോ?” എന്നുപറഞ്ഞു ഭീർബ്രമം യൊന്നു നിശ്ചയിച്ചു. സ്വപ്നം മാറി നിന്നതല്ലാതെ ചന്ദ്രസേനന്റെ അടുക്കൽനിന്നു തീരെ ഒഴിഞ്ഞു നിൽക്കുന്നതിനു് അവരക്കു മനസ്സു വന്നില്ല. “എന്നെസ്സംബന്ധിച്ചു് എന്താണറിയാനാഗ്രഹിക്കുന്നതു്. വിശദമായി പറയൂ.”

ചന്ദ്രസേനൻ, “രണദേവനേയും മറ്റും പററിയാണു്. പറയുകയില്ലേ?” എന്ന് ഉൽക്കണ്ഠയോടെ ചോദിച്ചു ചോദ്യത്തിന്നു മറുപടി കിട്ടാതെ വളരെനേരം കഴിഞ്ഞു. “അന്നു രാത്രി എന്നെ കാണാതെ പോയ്ക്കുളയാണുണ്ടായ കാരണമെന്തു്?” എന്നു വളരെ മുട്ടുവായി ചോദിച്ചു.

സുക:—ബാബു, ഞാൻ മുമ്പു പറഞ്ഞതൊന്നും കേട്ടില്ലെന്നുണ്ടോ?

ചന്ദ്ര:—(വ്യസനപാരവശ്യത്തോടെ) ദേവിക്ക് എന്നിൽ ഇത്ര കരുണയില്ലാതെ പോയല്ലോ.

സുക:—“അല്ലയോ, ബാബു, എന്നെ ഒരുവിധത്തിലും ശങ്കിക്കുകയും മനസാ വെറുക്കുകയും അരുതേ?” എന്നു നിശ്ചലനായി നില്ക്കുന്നതന്റെ ഹൃദയവല്ലഭനേ നോക്കി പറഞ്ഞു. “രണദേവൻ വഷളനു്

നന്നെ നാം രണ്ടാളും ഐക്യകണ്ഠേന സമ്മതിച്ച കാര്യമല്ലേ? അതിൽ കൂടുതലായി എനിക്കെന്തറിയാം?”

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ ബിലാത്തിക്കു പോകുന്ന അവസരത്തിൽ നാം തമ്മിലുണ്ടായ സംഭാഷണം ദേവി ഓർമ്മിക്കുന്നുണ്ടോ?

സുകുമാരി വല്ലാതെ ഭ്രമിച്ചു വശായി. “ഞാൻ അ—അ— ആ— കാര്യം പറയേണ്ടിയില്ലായിരുന്നു. എന്റെ അറിവില്ലായ്മ നിമിത്തം—”

ചന്ദ്ര:—എന്നോടു പറഞ്ഞുപോയതുകൊണ്ട് ദേവിയേക്കാൾ യാതൊരു ഭാഷവും നേരിട്ടിട്ടില്ലല്ലോ? ദേവിയെ അയാളെക്കുറിച്ച് ഇന്നും അതേ അഭിപ്രായം തന്നെയോ? അതോ മാറ്റം വന്നിട്ടുണ്ടോ?

സുകുമാരി:—(കണ്ണിതത്തോടെ) അതിൽനിന്നും ഈഷൽപുത്രാസം ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

ചന്ദ്ര:—ദേവിയെക്കുറിച്ച് എന്തൊക്കെയോ അതിയായ ഭീതി കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ട്. ഈ കാഴ്ച എന്തെന്ന് വിവരണമുണ്ടാകുന്നു.

സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയത്തെ മർദ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരൊറ്റ വിചാരത്തെക്കുറിച്ച് മാത്രമേ അവൾക്ക് ആ സമയം അറിവുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ശരീരമാസകലം വിയർത്ത സ്തംഭിച്ചു നിൽക്കുകയും ചെയ്തപ്പോൾ നെറ്റിയിൽ മുത്തുകൾപോലെ പൊടിഞ്ഞു നിൽക്കുന്ന സ്പന്ദനങ്ങളേ തന്റെ ലേസുകൊണ്ട് തുടച്ചിട്ട് ചന്ദ്രസേനൻ അപ്പോൾ സമീപത്തുണ്ടായിരുന്ന സോഫായിൽ പിടിച്ചിരുന്നു.

സുകുമാരി:—ഞാൻ ആലോചിക്കാതെ ചില കാര്യങ്ങൾ അങ്ങയേ ധരിപ്പിച്ചു നാൾ മുതൽ എനിക്കു തീരെ സുഖമില്ലാതായിത്തീർന്നു. എത്രയോ ആലോചിച്ചു പറയേണ്ടതായിരുന്നു!

ചന്ദ്ര:—(മധുരസ്വരത്തിൽ) ഞാൻ സാഹസം ഒന്നും കാട്ടുകയില്ല. ആ ഭയം വേണ്ട.

സുകുമാരി:—ഏതുവിധമെങ്കിലും ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽ ഒരക്ഷരം പുറത്തുവരുന്നപക്ഷം അവർ എന്നോടു പ്രതീകാരം ചെയ്യാതെ അടങ്ങുകയില്ല. എന്നാൽ.....

ചന്ദ്ര:—സുകുമാരി ഓരോ വാക്കുകൾ പറഞ്ഞ് അലോചിപ്പിക്കുന്നതിൽ നിറുത്തുന്നല്ലോ? ‘എന്നാൽ’ എന്നുപറഞ്ഞുവസാനിപ്പിച്ചതിന്റെ സാരം.

സുകുമാരി:—‘എന്നാൽ’ തന്നെയും എനിക്കിപ്പോൾ ഭയത്തിന്നവകാശമില്ലല്ലോ. എന്റെ സമീപത്തു് എന്നെ പരിരക്ഷ ചെയ്യുന്നതിന് അങ്ങനെയല്ല എന്നാണ്.

ചന്ദ്ര:—(സാശ്വത്ത്) ഇല്ലെങ്കിൽ തന്നെ എന്തു ഭയമാണുള്ളത്?

സുക:—അതോ എന്റെ ഇളയമ്മയ്ക്ക് എന്നോടു സൗഹാർദ്ദമില്ല. അച്ഛൻ സ്വപശകതിയും നിശ്ശേഷം ഇല്ലാതായി. ഇവർ എന്നെ മനുഷ്യവം ദ്രോഹിക്കാൻ സന്നദ്ധയായിരിക്കുകയാണ്. അത് അവരുടെ പാപശക്തി എന്നേ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നുള്ളൂ. അവർ, അവരുടെ മാനം, യശസ്സ്, സത്വം ഇതുകളെ ഒന്നും തീരെ പരിഗണിച്ചിട്ടില്ല. എനിക്കു ലേശം പ്രതീകാരേച്ഛയില്ല; നേരേമറിച്ച് അനുകമ്പയാണുള്ളത്. ഈ നികൃഷ്ടസഹവാസം നിമിത്തം പലേ ദുർഗ്ഗുണങ്ങളും അവരിൽ വേരുന്നിപ്പോയി. ജ്ഞാനലവടുവിദഗ്ദ്ധരോട് ഉപദേശം ചെയ്യാൻ ഒരുമ്പെട്ടാൽ അതു സഫലമാകുന്നതെങ്ങനെ?

ചന്ദ്ര:—പ്രിയേ! ഈ വസ്തുതയൊക്കെ എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം. എന്നിൽ വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളുക.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു ചന്ദ്രസേനൻ ചിന്താവശനായി. “ഛാ! ജഗദീശാ, പ്രാണാധികപ്രേയസിയായ ഈ തരുണീരത്നത്തിനെ ഞാൻ സംശയിക്കുകയോ? ഒരിക്കലും പാടില്ല. നാലുകൊല്ലത്തിനു മുൻപു ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ ഗാന്ധർവ്വവിവാഹം കഴിഞ്ഞുവല്ലോ. ആ സമ്പൂർണ്ണസ്തർണ്യം കൊണ്ടു മാത്രമല്ലേ ഞാൻ ജീവിക്കുന്നത്. എങ്കിലും ഞങ്ങൾക്കു മദ്ധ്യേ ഒരു തിരശ്ശീല വീണിരിക്കുന്നുവല്ലോ. അതോ, എന്റെ അസൂയ നിമിത്തം ഓരോ സംശയങ്ങൾ കടന്നുകൂടുന്നതായിരിക്കുമോ? ഇന്നലെ എന്നെ നിരാകരിക്കാനുണ്ടായ കാരണമെന്തായിരിക്കാം? ഇളയമ്മയും മകളും തമ്മിലുള്ള ഉൾപ്പൊരായിരിക്കുമോ? അതോ, ഞാൻ മടങ്ങി എത്തുന്നതിനുമുമ്പ് മറ്റു വല്ല പ്രത്യേക സംഭവവും നേരിട്ടിരിക്കുമോ? ഈ സ്ത്രീരത്നം ഇപ്പോൾ എന്തൊരതാണോ? അഥവാ അന്യാധീനയായിപ്പോയോ? എത്രതന്നെ ബുദ്ധിയും പ്രാഗത്ഭ്യവും ഉണ്ടായിരുന്നാലും സ്ത്രീചാപല്യം വിട്ടൊഴിയുമോ? എന്നെ ഈ മഹതി വഞ്ചിക്കുമോ? എങ്ങനെ നിണ്ണയിക്കാം.” എന്നിങ്ങനെ അവസാനിക്കാത്ത പന്ഥാവിൽ അയാളുടെ മനസ്സ് സഞ്ചാരം തുടങ്ങി. ദേവിയുടെ മേൽ പടന്ന തന്റെ പ്രേമലത നാഴികതോറും വളന്ന് ധാരാളം വള്ളി വീശിപ്പടന്നു തളിത്തു വശായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഇന്നുവരെ ചന്ദ്രസേനൻ അതു വളരെ ഗോപ്യമായി വച്ചിരിക്കുന്നതേയുള്ളൂ. “എന്റെ സഞ്ചാരകാലത്താണ് ദേവിക്ക് എന്തോ വിപത്തു പിണഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. അതിന്റെ ഗൗരവം എത്രകണ്ടുണ്ടെന്നുള്ളത് ആർക്കും അറിഞ്ഞുകൂടാ.”

ചവുസേനന്റെ അനേപഷണം മുഴുവനും ദേവിയുടെ ഹൃദയം തന്നിലുറപ്പിതമാണോ എന്നുള്ളതിലായിരുന്നുവെന്ന് ഈ വിചാരപരമ്പരയിൽനിന്നു വ്യക്തമാകുന്നുണ്ടല്ലോ.

സുക:—(ക്ഷീണസ്വരത്തിൽ) അടുത്ത ആഴ്ചയ്ക്കു ക്ഷണമില്ലേ?

ചന്ദ്ര:—ഉണ്ട്. ഞാൻ ഈ ജന്മം ഇവരുടെ സഹവാസത്തെ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. ദേവിയ്ക്കു് ഉത്സാഹമുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ 'ടെന്നിസ്സി'നു വരാം.

സുക:—(ഒരു കപടഹാസത്തോടെ) ഇല്ല. എനിക്കു കളിഭ്രമില്ല. അങ്ങയുടെ പുസ്തകങ്ങൾ വന്നിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അതു കൊണ്ടുവരുക. അപ്പോഴേ വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കാമല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിന് ഏതു വിഷയവും അങ്ങമായി വാദിക്കുന്നതു വളരെ രസകരവും മോദജനകവുമാണ്.

ചന്ദ്ര:—മകൾക്കു് അതത്ര രസമല്ല; അല്ലേ? ആട്ടെ. പുസ്തകം വന്നുചേർന്നാൽ ഉടൻ എത്തിച്ചു തരാം.

സുക:—നാളെ അഞ്ചുമണിക്കു് ഉദ്യാനത്തിൽ വരുമോ?

ചന്ദ്ര:—ഇതയിടെ ദേവിയ്ക്കു വ്യാധിമം ഒന്നുമില്ലേ? (പ്രേമപൂർണ്ണരം) എനിക്കു ചോരണപ്പോലെ ഒളിച്ചും പതുങ്ങിയും വരാൻ ഇനി പ്രയാസമാണ്. നാം തമ്മിൽ വധുവരന്മാരായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ഇത്ര വളരെ രഹസ്യം എന്തിനാണ്? ലജ്ജ വലിച്ചിട്ടോ?

സുക:—അതിന്നു തക്ക കാരണമുണ്ട്. എന്തെങ്കിലും പ്രശ്നം കൊണ്ടു പീഡിപ്പിക്കരുതേ? ഇളയമ്മയ്ക്കു ദുരഭ്യേന്ദ്രങ്ങൾ പലതുണ്ട്. അതിൽ എന്തെങ്കിലും കടക്കാനായി വലകെട്ടി വരുകയാണ്. എന്തെങ്കിലും തകരാറുണ്ടാക്കും.

ചന്ദ്ര:—ഈ കാരണവശാലാണോ എന്നെ ഈവിധം കാണാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്. ആ സ്ഥിതിക്കു നമ്മുടെ ഈ കൂടിക്കാഴ്ച ന്യായരഹിതമാണല്ലോ. എന്തെങ്കിലും വിവരം മുൻകൂട്ടി ധരിപ്പിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ ഈ അധർമ്മകൃത്യത്തിന്നൊരുവെടുമായിരുന്നില്ലല്ലോ. ദേവീ, ക്ഷമിക്കൂ! ഞാൻ എന്റെ സാഹസത്തെയും ദുർബ്ബലിയേയും ഓർത്തു വ്യസനിക്കുന്നു. സാധു! എന്നെ വിവരം ധരിപ്പിക്കുന്നതിന്നു് ഇത്ര ഭേദിക്കണമോ? ഇപ്പോഴെങ്കിലും എന്നെ യഥാർത്ഥസ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കിയതിന്നു ഞാൻ വളരെ കൃതജ്ഞനായിരിക്കുന്നു. ദേവിയുടെ ഹിതാനുസരണം പ്രവർത്തിക്കാൻ നാം തമ്മിലുള്ള വ്യവസ്ഥ 'ബാ

ധകമായിത്തീരുന്നതല്ല. ദൈവം ദേവിയേ സർവ്വകാരണയും അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ. എന്തെല്ലാം മാറ്റങ്ങൾ ജീവദശയിൽ ഉണ്ടായാലും എന്നെ ഒരു ആത്മമിത്രത്തിന്റെ നിലയിൽ വിചാരിക്കുന്നതിന് വൈമനസ്യം ഇല്ലാത്തപക്ഷം ഞാൻ വളരെ കൃതാർത്ഥനായി.

ഇത്രയും പറഞ്ഞ് ബാബു സോഫ്റ്റായി നിന്നെഴുന്നേറ്റ് മന്ദമാരുതൻ ചാഞ്ചാടിക്കളിക്കുന്നത് ഏറ്റവും രസിക്കാത്തതായാലേ ജനലിനരികേ ചെന്നു നിലയായി. പിന്നീട് പ്രകൃതം മാറ്റി ബിലാത്തിയിലുള്ള ചില നവീനകൃതികളെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിച്ചു തുടങ്ങി.

സുക:—ബാബു ഞാൻ പറഞ്ഞതൊക്കെ വിപരീതമായിട്ടാണോ ധരിച്ചത്. ഇളയമ്മയുടേയും മറ്റും പരിശ്രമം നമുക്കു പ്രതികൂലമായിട്ടാണെന്നല്ലാതെ നാം തമ്മിലുണ്ടായ വിവാഹബന്ധത്തിൽ നിന്ന് എന്നെ വിമോചിപ്പിക്കണമെന്നു ഞാൻ അപേക്ഷിച്ചുവോ? എന്റെ അഭിലാഷങ്ങൾ മറുപ്രകാരമായിരിക്കുമെന്ന് എങ്ങനെ ഉറപ്പിച്ചു? (അല്പം പുച്ഛസ്വരത്തിൽ) ഒരു സ്ത്രീയുടെ അസ്വസ്ഥതയ്ക്കു അറിഞ്ഞും കൊണ്ട് എന്തും പറയുകയും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്യാമെന്നായിരിക്കാം! ഇല്ലേ? ഇതാണു പുരുഷധർമ്മം!

ബാലുകാലത്ത് ഒന്നായി കളിച്ചുവളരെ തന്റെ പ്രാണനു തുല്യമായി സ്നേഹിച്ച ഈ വനിതാരത്നത്തിന്റെ വാക്കു കേട്ടു ചന്ദ്രസേനൻ സ്വപ്നാവസ്ഥയിലെന്ന് പോലെ നിശ്ശേഷനായി നിലകൊണ്ടു. തന്റെ പ്രാണവല്ലഭയുടെ യാഥാർത്ഥ്യം അറിയാൻ പാടില്ലാത്തതിനാൽ അവളോടു സ്വാതന്ത്ര്യമായി പെരുമാറാൻ പാടില്ലാതെ വരുമ്പോൾ ആശാഭംഗം നിമിത്തം ബാബു മൗനം ഭീക്ഷിച്ചു. എന്നാൽ ക്ഷണനേരമേ അതു നിലനിന്നൊള്ളൂ. തന്റെ അടുത്ത സ്ഥിതി ചെയ്തിരുന്ന സുന്ദരിയുടെ രൂപലാവണ്യത്താൽ വ്യാമോഹിതനായിത്തീർന്ന ചന്ദ്രസേനൻ അവർ തമ്മിലുള്ള സകല അന്തരത്തെയും വിസ്മരിച്ച് അവളുടെ അരുകിലേയ്ക്കു വീണ്ടും ആകർഷിതനായി ദേവിയോടു ചേർന്നിരുന്നില്ല. “എനിക്കൊപ്പം വിരഹതാപം അനുഭവിച്ചു ഇവർ എന്റെ ജീവിതത്തെ പ്രതിഫലിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. ഞാൻ എന്തിനായിട്ടു ദുഷ്കർമ്മങ്ങൾ കൊടുക്കുന്നു. അന്യഥാ തെളിയുന്നതുവരെ സുകുമാരി എന്റെതല്ല തന്നെ” എന്നു ദുഃഖമാഴ്ചയോടെ സമാശ്വസിച്ചു.

വായനക്കാർ സുകുമാരിയെ തെറ്റിദ്ധരിക്കരുതേ! ഇവർ തമ്മിലുള്ള ആനുകൂല്യത്തെപ്പറ്റി ജീവികളിൽ സ്വബുദ്ധിയുള്ളവരായും അപലപിക്കയില്ല. ഇവർ രണ്ടാളെയും സ്രഷ്ടാവ് ഈ ഏകോദ്ദേശ്യത്തോടു

കൂടി സൃഷ്ടിച്ചതാണോ എന്നു തോന്നിപ്പോകും. “വിഷ്ണു രമയ്ക്കു, നിശ്ശയ്ക്കു ശശാങ്കരമയ്ക്കു ഹരൻ” എന്നുവെണ്ണം ചന്ദ്രസേനൻ സുകുമാരിക്ക് എന്നു സമ്മതിക്കാത്ത രാജാമംസമില്ല. എന്നുതന്നെയല്ല ഈ ഒരു സീനും കാട്ടുന്ന സുകുമാരി ചന്ദ്രസേനനേ ഹൃദയപൂർവ്വം വരിച്ചിട്ടുള്ളതല്ലാതെ മറ്റൊരാളേ സ്വപ്നത്തിൽ പോലും സ്തരിച്ചിട്ടില്ല. സുകുമാരി ബിലാത്തിയിൽ നിന്നും മടങ്ങിയെത്തിയതിൽ പിന്നീട് അനവധി പ്രഭുക്കന്മാരും ചില രാജാക്കന്മാരും അവളേ ഭാര്യയാക്കുന്നതിന് അശ്രാന്തം പരിശ്രമിച്ചിട്ടും സഫലീഭവിച്ചില്ല. അവൾ എല്ലാവരെയും യഥാ യോഗ്യം സൗമ്യവചനങ്ങളാൽ മടക്കിയയച്ചതേയുള്ളൂ. വൃദ്ധൻ പുത്രിയുടെ പ്രാഗത്ഭ്യവും നയവും കണ്ട് അതുതപരതനാണായി. സുകുമാരിയുടെ പ്രത്യക്ഷോപാസനാമൂർത്തി ചന്ദ്രസേനൻ തന്നെയായിരുന്നു. ഇവർ പലതും സാസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മദ്ധ്യേ തന്റെ രഹസ്യത്തേ ചന്ദ്രസേനനോടു പറഞ്ഞു മനോഭാരം ലഘുപ്പെടുത്തിയാലോ എന്നു പല പ്രാവശ്യവും അവൾ വിചാരിച്ചു. എന്നാൽ അതിന്നു ധൈര്യമുണ്ടായില്ല. ജീവനാഥനോടു ശരിയായ രീതിയിലല്ല താൻ അനുവർത്തിച്ചുപോരുന്നതെന്നു നല്ല ബോധവുമുണ്ടായിരുന്നു. ഇത്രയൊക്കെ ആയിട്ടും ചന്ദ്രസേനനേ ധന്യനാക്കുന്നതിനുള്ള കാലാവധി മനസാകരേ ഭീഷ്മിച്ചതേയുള്ളൂ. ചന്ദ്രസേനൻ സ്വസമ്മതനായി തന്റെ പ്രാണവല്ലഭയേ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് അടുത്തെത്തിയപ്പോൾ തന്റെ ആഗമനത്തേ കൊണ്ടാടി അനുഭവദീക്ഷുന്നതിനു പകരം അവൾ അഗണ്യഭാവമാണു പ്രകടിച്ചത്. സഞ്ചാരത്തെയോ വിദേശവാസത്തെയോ പഠി യാതൊരനേപക്ഷണവും ചെയ്തില്ല. സുകുമാരി എല്ലാ മാർഗ്ഗങ്ങളും അടഞ്ഞുകണ്ടു. അവൾ ചന്ദ്രസേനന്റെ വാക്കുകളും കഠിനതാപവും കണ്ട് അതിദാരുണമായ വ്യഥ അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നു.

-----o:-----

അദ്ധ്യായം ൩.

“കരുണയും യത്നവിധിയാകട്ടെ
കരസ്ഥമാക്കിപ്പോയെന്നു ചൊയ്തും.”

നീലോല്പലം:—രണ്ടുദേവ, എന്താ കൂടുതലായി വല്ലതും കണ്ടു പിടിച്ചുവോ?

രണ്ടു:—അല്പമായി ചിലതൊക്കെ. നിർഭാഗ്യവശാൽ ആവശ്യമുള്ളിടത്തോളമൊന്നും അറിയാൻ സാധിച്ചില്ല. നിങ്ങൾക്കോ?

നീലോ:—ചന്ദ്രസേനന്റെ നേക്കുള്ള പ്രേമത്തിനു കടുക്കിട കുറവില്ല. നമ്മുടെ കൈ മിഥ്യാഭ്രമമാണ്. അവരുടെ ദൃഢാന്തരം ഭേദിക്കാൻ ആരും സാധ്യമല്ല. ചന്ദ്രസേനന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാർ വളരെ ഗർവ്വം പ്രഭവവും ഉള്ളവരാണ്. അവർക്കു സുകുമാരിയോടു പ്രത്യേക വാത്സല്യമാണുള്ളത്.

രണ:—ഇവർ തമ്മിൽ സംഘടിക്കുന്നപക്ഷം നമുക്കു വലുതായ ദോഷം നേരിടും. അതു പ്രത്യേകമായോചിക്കേണ്ട ഭാഗമാണ്. ഈ വിവാഹത്തേ നാം നിരോധിച്ചു മതിയാവൂ.

നീലോ:—പ്രഭുവിനു നമ്മുടെ പൂർവ്വകഥകളൊന്നുംതന്നെ അറിഞ്ഞുകൂട. നിങ്ങളുടെ നിർദ്ദേശം എന്താണെന്നു സ്പഷ്ടമായി പറയുക. അവരുടെ മാതാവായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന ഞാൻ ഭയങ്കരകൃത്യങ്ങൾക്കുറപ്പെടുകയില്ല. ഈശ്വരഭക്താപം ഉണ്ടാകയില്ലേ? ഞാൻ എന്തോചില വിചാരങ്ങൾക്കധീനയായിത്തന്നപ്പോഴാണു നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടം പോലെ ചെയ്തുകൊള്ളാൻ മുമ്പു സമ്മതിച്ചത്. വിശേഷിച്ചും ഗ്രന്ഥം തർക്കിച്ചു സംസാരിച്ചാൽ എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലാകുകയുമില്ല. കൈ സ്പഷ്ടമായി പറഞ്ഞാലെ ശരിയായവിധം ഗ്രഹിക്കാൻ താമുള്ളൂ. ഇവിടെനിന്നും ബാധിച്ചുരിക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ വേണ്ട ഉത്സാഹം ചെയ്യാം. ചന്ദ്രസേനൻതന്നെ വേഗം വിവാഹം കഴിച്ചുകൊണ്ടു പോകട്ടെ. പ്രഭുവിനു പുത്രിയുടെ നേക്കു് നിസ്സീമമായ വാത്സല്യമുള്ളതിനാൽ നമ്മുടെ തന്ത്രപ്രയോഗങ്ങൾ നന്നാ സൂക്ഷിച്ചു വേണം. ചില അവസരങ്ങളിൽ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ വാക്കുകേട്ടു കളിച്ചു പോകുന്നുണ്ട്.

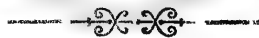
രണ:—ദിവസംപ്രതി നമ്മുടെ ആപത്തു വർദ്ധിക്കുകയാണ്. ഞാൻ ഒരു വിധം കൈ പററിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. അതു പകുതിയിൽ നിറുത്തിയാൽ ജീവൻ ബലികൊടുക്കുകതന്നെ വേണം. നിങ്ങൾ പിൻവലിക്കാൻ ഭാവമുള്ള പക്ഷം മുൻകൂട്ടി പറഞ്ഞേക്കുക. പിന്നെ ഞങ്ങളുടെ രക്ഷാമാർഗ്ഗം മാത്രം നോക്കിയാൽ മതിയല്ലോ. അതു സുസാധ്യവുമാണ്. സ്ത്രീകളേ കൂട്ടുപിടിച്ചാലുണ്ടാകാവുന്ന ആപത്തു് ഇതല്ലേ? ഒന്നിലും സ്ഥിരതയുമില്ല. ഉദ്ദിഷ്ടകാര്യം പൂർത്തിയാക്കുകയുമില്ല.

നീലോ:—ആട്ടെ. അതിരിക്കട്ടെ. അന്നു രാത്രി നിങ്ങളുടെ പെരുമാറ്റത്തിൽ സുകുമാരിയെ വല്ല സംശയവും ജനിച്ചിട്ടുണ്ടോ? ഇല്ലെന്നു തീർച്ചതന്നെയോ?

രണഭവൻ “സംശയിച്ചുകൊള്ളട്ടെ” എന്നു പറഞ്ഞു ചെവിയിൽ എന്തോ മന്ത്രിച്ചു. “അവൾ മരിച്ചുപോയാലും ജീവിച്ചിരുന്നാലും നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ തട്ടി എടുക്കുന്ന പണമല്ലാതെ, പ്രഭു മനസ്സറിഞ്ഞു റൊക്കായ് നിങ്ങൾക്കു തരികയുണ്ടാവില്ല. കഴിഞ്ഞ ആഴ്ചയിൽ സുകുമാരിക്കായി ഒക്കെ മരണപത്രം എഴുതിവെച്ചല്ലോ. രജിസ്റ്റർ ചെയ്തില്ല. നിങ്ങൾ ഇതു വല്ലതും അറിഞ്ഞോ? അറിയുന്നുണ്ടോ? ഇങ്ങനെ ശ്രദ്ധയില്ലാത്ത സ്ത്രീകളേ തുണയ്ക്കാൻ പുറപ്പെട്ടാൽ സഹായികളും വട്ടത്തിലാകും.”

നീലോ:—(ഉൽക്കണ്ഠയോടെ) നിങ്ങൾ ഇതൊന്നും എന്നോടു പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഇനിയത്തെ എന്റെ അവസ്ഥ എന്താണ്. ഞാൻ ഒരു ദാസിയിലും കേവലമായല്ലോ. (ക്ഷണനേരത്തിനിടയിൽ വില്ലു കൂട്ടത്തിൽ ശരീരമാസകലം വ്യാപിച്ചതുപോലെ ഒരു വിറച്ചിട്ടു പരുഷസ്വരത്തിൽ) ആട്ടെ, ഞാൻ ഈ കഠിനക്കെയ്യെ തക്കതായ പ്രതീകാരം ചെയ്തേക്കാം.”

ഈ പ്രതിജ്ഞ കഴിഞ്ഞതോടുകൂടി അവളുടെ കോപോജ്വലമായ മുഖത്തു വ്യസനഭാവം പ്രത്യക്ഷമായി. ആ ക്ഷണം മുതൽ സുകുമാരിയേ പുറത്താക്കി സ്പെന്തു കൈയ്ക്കുലാക്കാനുള്ള ശ്രമം അവൾ തുടങ്ങി.

അദ്ധ്യായം ൭.

പ്രേമാനുരാഗിണിയാൻ വാമാ രമണീയശീലം,
തപാമാതനോമി ഹൃദി സോമാഭിരാമമുഖം,
ശ്യാമാ ശശിതാ ജൈനിവാമാകലിതമുപേതുകാമാ
ഗതയാമാകാമിനീ.....

ഇന്നത്തെ സമ്മേളനത്തിലും സുകുമാരി ചേർന്നില്ല.

സുകു:—അപ്പോ, ഇന്നു ഞാൻ ഇവിടെയിരുന്ന് അത്താഴം കഴിക്കണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്നു.

പ്രതാ:—കുട്ടീ, ചന്ദ്രസേനൻ എന്തു വിചാരിക്കും? നീ എന്തിനാണ് അയാളേ മുഷിപ്പിക്കുന്നത്?

സുക:—അപ്പൻ എന്താണു് ഈവിധം പറയുന്നതു്. അദ്ദേഹം ഇനിയും എന്നെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നു വരുമോ? വിശേഷിച്ചും ഇന്നു് അവിടെ വരികയില്ല എന്നാണു് കേട്ടതു്.

പ്രതാ:—എന്നാൽ ഭക്ഷണപദാർത്ഥമൊക്കെ ഇവിടെ കൊണ്ടു വരാൻ പറയൂ.

രണ്ടാളും ഒന്നിച്ചു ഭക്ഷണം കഴിച്ചിട്ടു സുകമാരി ജോലിയിൽ പ്രവേശിച്ചു. വെന്തരമണിയോടുകൂടി അവൾ തന്റെ കിടപ്പുമുറിയിൽ വന്നു് ഒരു നോവലും വായിച്ചു കിടന്നു. സുകമാരി ഭാസിയുടെ പോയി കിടന്നറങ്ങിക്കൊള്ളാൻ അനുവാദം നൽകി, “ഈ പുസ്തകം തീർത്തിട്ടേ ഞാൻ ഉറങ്ങൂ. വല്ലതും ആവശ്യമുണ്ടായെങ്കിൽ അപ്പോൾ വിളിക്കാം” എന്നു പറഞ്ഞയച്ചു. സ്വപ്നസമയത്തിനകം വേലക്കാരൻ രാമദാസു് ഒരു കാർഡുകൊണ്ടു വാതുക്കലെത്തി.

സുക:—ആരാ അതു്?

രാമ:—ഞാൻ തന്നെ. രംഗവിലാസത്തേ കൊച്ചുമാൻ ഒരു കാർഡുതന്നിട്ടു് ഉടൻ മടങ്ങിപ്പോയി.

“താൻ പൊയ്ക്കൊള്ളു” എന്നു പറഞ്ഞു് സുകമാരി പലേ പ്രാവശ്യവും കാർഡിനെ തിരിച്ചും മറിച്ചും നോക്കി വസ്രവും മാറി പുറത്തിറങ്ങി. അവളുടെ അപ്പോഴത്തേ സൗന്ദര്യം അഭൂതപൂർവമായിരുന്നു. മേഘങ്ങൾ ചന്ദ്രികാപ്രകാശത്തെ ആവരണം ചെയ്തിരുന്നു. ഉഷ്ണാധിക്യം ഒഴുക്കം. വായുമണ്ഡലത്തിലേ നിശ്ചലതപം ഒരു വൃഷ്ടിയുടെ പൂർവ്വലക്ഷണമായിത്തോന്നിയില്ല. ഗ്രഹം വിട്ടു് അതിഥികൾ പൊയ്ക്കുഴിഞ്ഞു. ബഹളം നിലച്ചു. വിളക്കുകൾ അണച്ചിട്ടു നിറയ്ക്കു് ഒരുക്കംകൂട്ടുന്ന ഭൂതന്മാരുടെ ശബ്ദം മാത്രം കുറേക്കൂടെ കേൾക്കുന്നുണ്ടു്. സുകമാരി കുറേദൂരം നടന്നപ്പോൾ ഒരാൾ അതിശീഘ്രത്തിൽ നടന്നു സുകമാരിയുടെ അടുക്കലെത്തി. അതു് അവളുടെ പ്രിയതമനായിരുന്നുവെന്നു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ചന്ദ്രസേനൻ തന്റെ പ്രേമഭാജനത്തിന്റെ കരകമലം മൂടുവായിപ്പിടിച്ച് മാറോടണച്ചുകൊണ്ടു്:—ഇന്നും എന്റെ ദേഹി പുറത്തുവരികയില്ലെന്നു ഞാൻ ശങ്കിച്ചു. എന്താ ഇന്നത്താഴം പ്രഭുവും ഒന്നിച്ചാക്കിയതു്?

സുക:—എന്റെ തലവേദന എന്നെ കൂടക്കൂടെ ക്ഷീണയാക്കുന്നു. ഞാൻ എന്താ ചെയ്തു്? എന്നാലും പുറത്തു വരാം എന്നുവെച്ചാൽ ഇളയമ്മ ആടാനും പാടാനും ആജ്ഞാപിച്ചു തുടങ്ങും. എനിക്ക് അതൊക്കെ പ്രയാസവുമാണു്.

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ ഇപ്പോൾ ദേവിയേ ഒരിക്കലും മാത്രമാണ് ഇതാ വന്നിരിക്കുന്നത്. നേരം അസമയമായി. ഇവിടത്തേ ബഹളം ഒക്കെ ഒന്നു ശമിക്കട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചു ഇത്ര താമസിച്ചതാണ്. ഒരു ദിവസമെങ്കിലും എന്റെ പ്രിയയേ സന്ദർശിക്കാതെ കഴിച്ചുകൂടാൻ വഹിയാതെയായല്ലോ. എന്റെ ദേവി ഇവിടെ പ്രത്യക്ഷമായതിൽ എനിക്ക് വളരെ ചാരിതാർത്ഥ്യമുണ്ട്. ഇതാ എന്റെ മോട്ടാർ കണ്ടുവോ? ഞാൻ ഒളിച്ചിട്ടിരിക്കുകയാണ്. ഇത്രയൊക്കെ സൂക്ഷിച്ചില്ലെങ്കിൽ ദേവി മുഷിയുമല്ലോ. ഇത്രയും പാഞ്ഞു രണ്ടാളും കൈ കോർത്തു പിടിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നുതുടങ്ങി. സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയം സീമാതീതമായ സന്തോഷത്താൽ പെട്ടെന്ന് ഒന്നു വികസിച്ചു. എന്നാൽ അതു ക്ഷണഭംഗമായിരുന്നു. പെട്ടെന്നു മുഖപ്രസന്നത നിശ്ശേഷം ഇല്ലാതായി. പകരം തൽസ്ഥാനത്തു വ്യസനഭാവം പ്രത്യക്ഷമായി. ഇതു കണ്ടപ്പോൾ ചന്ദ്രസേനന്റെ ഭാവം പകർന്നു; വാക്കുകൾ മർദ്ദഭേകങ്ങളായി മാറി:—ദേവി എന്നെ കാണുമ്പോഴൊക്കെയും മിശ്രവിചാരങ്ങളാൽ പരവശയാകുന്നു. എന്നേ ഇങ്ങനെ വലച്ചിട്ടാവശ്യമില്ല. എത്ര പ്രാവശ്യം നടത്തിട്ടാണ് ഇന്നു കാണാനിടതുന്നത്. ദേവിയുടെ ബാലചാപലുക്കങ്ങളൊന്നും ഇനിയും മാറിയില്ലേ? എന്റെ പ്രാണസങ്കടം കാണുന്നതിൽ ഇത്ര ആഘാതമുണ്ടോ?”

ചന്ദ്രസേനന്റെ ഓരോ വാക്കുകളും ഓരോ ശരങ്ങളുപോലെ ദേവിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ തറച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

സുകു:—എന്താണിപ്പറയുന്നത്? എനിക്ക് ഒന്നുതന്നെ മനസ്സിലാകുന്നില്ല. അച്ഛൻ അന്ധനല്ലേ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജോലികൾ തീക്കുന്നതിനു മുമ്പു ഞാൻ എങ്ങനെയാണ് ഉല്പസിക്കാൻ വരുന്നത്?

ചന്ദ്ര:—അതൊക്കെ യഥാർത്ഥം തന്നെ. എന്നെന്തീരെ വിസ്തരിച്ചുകൂടാമോ? ദിവസത്തിൽ ഒരു മണിക്കൂറൊക്കിലും എനിക്കുവേണ്ടി അനുവദിച്ചുകൂടെ? അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞാൽ ഒരിക്കലും വിസമ്മതിക്കയില്ലല്ലോ.

സുകു:—ദിവസം പൂർത്ത ഒന്നു അരയും മണിക്കൂറുകൾ ഒഴിച്ചു മറ്റു സമയങ്ങളിൽ എന്നെ വേണ്ടാ. അല്ലേ?

ചന്ദ്ര:—എനിക്കു ദേവിയോടൊപ്പം ധൈര്യവും സമാധാനവും പോരാഞ്ഞിട്ടല്ലേ ഈ വിധം അലട്ടുന്നത്? ഇത്തരം ജീവിതത്തിനു ലേശം ഞാൻ ആഗ്രഹിച്ചില്ല. ഞാൻ ബിലാത്തിയിൽ നിന്നും ഉടക്കി എത്തിയതു സർവാബലം തന്നെ.

സുക:—(തൊണ്ടയിടിറിക്കൊണ്ട്) ഞാൻ ഇതും കുറേ കൂടിയും കേൾക്കേണ്ട കാലമാണ്. അതിന് അങ്ങയേ കുറപ്പെടുത്തുന്നില്ല. എനിക്കു സ്നേഹമില്ലെന്നല്ലേ ചുരുക്കത്തിൽ പറഞ്ഞവസാനിപ്പിച്ചത്?

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ പറഞ്ഞത് അവാസ്തവമാണെങ്കിൽ ദയാശൂന്യര എന്നോടു കാട്ടുമോ? ഞാൻ നിന്ദനായിട്ടല്ലേ എന്നെ മെല്ലെ മെല്ലെ അകറ്റാൻ നയം പ്രയോഗിക്കുന്നത്? ഞാൻ പഠിത്തം കഴിഞ്ഞു് ഒരു കൊല്ലം ദേശസഞ്ചാരം ചെയ്തു. അത് അല്പനമമാരുടെ ഹിതാനുസരണമായിരുന്നു. ദേവിയുമൊന്നിച്ചു പോണമെന്നായിരുന്നു എന്റെ അത്യാശ. ആ ഒരു വീഴ്ചയൊന്നും എന്നിൽ ഉണ്ടു്. അരിലേയ്ക്കായി ഞാൻ ക്ഷമായാ ചെന്നു ചെയ്യാൻ സദാ ഒരുക്കവുമാണ്.

സുക:—അതിനെന്താ? എനിക്കതിൽ പരിഭവമുണ്ടെങ്കിലല്ലേ അതൊക്കെ വേണ്ടു. സഞ്ചാരംകൂടി സാധിച്ചുപോന്നതിൽ എനിക്കു ചാരിതാത്വമേയുള്ളു. ഈ വിധം പ്രത്യക്ഷവാക്കുകൾ പ്രയോഗിക്കുന്നത് എനിക്കു വളരെ സങ്കടമാണ്. ഇത്രയും പറഞ്ഞുകൊണ്ടു സുകമാരി നടന്നുതുടങ്ങി. ചന്ദ്രസേനനും പിന്തുടന്നു.

ചന്ദ്ര:—എന്റെ അരുകിൽ നിൽക്കുന്ന ദേവി എന്റേറത്താണോ എന്ന്മുള്ള സംശയം കടന്നുകൂടുമ്പോൾ ഞാൻ ഓരോന്നു പറഞ്ഞുപോകുന്നതാണ്. ഞാൻ അബലം വല്ലതും പറഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ എന്റേറ ദേവി ക്ഷമിച്ചുകൊള്ളണം!

സുക:—എന്താ അങ്ങനെയൊരു സംശയത്തിനുള്ള കാരണം? പറയാമോ?

ചന്ദ്ര:—അതോ, ഞാൻ ബിലാത്തിക്കു പോകുന്നതിനുമുമ്പ് നാം തമ്മിലുള്ള കാഴ്ച ഇത്ര രഹസ്യമായി വേണമെന്ന നിർബന്ധമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുതന്നെ പ്രധാനം.

സുക:—അന്നു ഞാൻ കട്ടിയായിരുന്നു. അതെന്താ ചിന്തിക്കത്തക്കത്? ഇപ്പോൾ കുറച്ചുകൂടി ഗുണദോഷമറിയാറായിട്ടില്ലേ? അതുകൊണ്ടായിരിക്കാം.

ചന്ദ്ര:—(അസഹ്യസ്പന്ദത്തോടെ) അതൊക്കെ ശരിതന്നെ; ഞാൻ സമ്മതിക്കാം. എങ്കിലും ഈ ഗോപനം ആരേ ഭയന്നിട്ടാണ്. പറയൂ. എന്നെക്കാൾ കൂടുതൽ ഹിതാഹിതം അനുവർത്തിക്കേണ്ട ഒരാൾ ദേവിയുണ്ടെന്നു തീർച്ചയായും പ്രത്യക്ഷമാകുന്നുണ്ടു്.

തത്സമയം ദേവിയുടെ മുഖപ്പകുപ്പ് കണ്ടു ചന്ദ്രസേനൻ വല്ലാതെ ഒന്നുസാജിച്ചു.

സുകുമാരി ഒന്നു തെട്ടി, “എന്ത് എനിക്കു ഭയമോ? ഫിതാഫിതം നോക്കേണ്ട മറ്റൊരാളോ? എന്തുകൊണ്ടാണിങ്ങനെ പറയുന്നത്?”

ചന്ദ്ര:—ഇത്ര ഭഗീരഥപ്രയത്നം ചെയ്ത് എന്നെ സന്ദർശിക്കുന്നതുകൊണ്ടാണെന്നു. അതാക്കു വേണ്ടിട്ടാണ്? ആ പുണ്യശാലിയായ ജീവൻ ഏതാണ്? അങ്ങനെ ഒരാളുള്ളപക്ഷം അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനിഷ്ടത്തിനു ഞാൻ ഇടയാക്കുന്നത് അയ്യങ്കുതവും അധർമ്മവുമല്ലേ? അതിനാൽ ഉള്ള വസ്തുത മറയ്ക്കാതെ പറഞ്ഞേയ്ക്കൂ. എന്തിനു വിഷമിക്കുന്നു. ഏതായാലും എന്റെ താപം ദേവിയേ തൃണപ്രായമായിട്ടേ തോന്നിയിട്ടുള്ളൂ. കഴിഞ്ഞതൊക്കെ പോകട്ടെ. എന്നെ ഇനി ഈ സന്ദർശാവസ്ഥയിലിട്ടു നട്ടംതിരിക്കാതെ ഒഴിച്ചുവിട്ടേയ്ക്കൂ. അത് ഇരു കൂട്ടർക്കും ഒരു വലിയ ഉപകാരമായിരിക്കും.

സുകു:—ഈ ആശയങ്ങൾ അങ്ങയുടെ ധിക്കാരത്തെയും ദുർബ്ബലിയേയും പ്രകടിക്കുന്നു. മതിമതി. വാക്സാമത്വം ഉണ്ട്. [ഇത്രയും പറഞ്ഞു ചന്ദ്രസേനന്റെ കൈയിൽ പിടിച്ചു ബലമായി അമർത്തിക്കൊണ്ട്] എന്നെ കഠിനമായി അധിക്ഷേപിച്ചതിന്റെ സമ്മാനമായിട്ട്. എന്റെ പ്രാണേശാ, അങ്ങ് ഇത്ര ശുദ്ധനാണല്ലോ? ഞാൻ അങ്ങെ എന്റെ ജീവനാഥനായി സങ്കല്പിച്ചതിൽ പിന്നീട് ഈ ജ്ഞം ഒരാൾക്കു കീഴ്പെടുകയും ഒരാളേ ഭയപ്പെടുകയും ചെയ്യുമോ? കറെ സാഹസമായിപ്പോയി. ഇനിയെങ്കിലും ഈവിധ വാഗസ്രങ്ങൾ കൊണ്ടു നിർദ്വയം എന്നൊ മർദ്ദിക്കരുതേ! എന്നെയാണോ ഈ നികൃഷ്ടമായ വിധത്തിൽ സംശയിക്കേണ്ടത്?

“വില്ലാളിലാക്കുകറിയാതെ വിടുംശരങ്ങൾ
വല്ലാതെവല്ലിടവുമേറുപിളർന്നിടുന്നു
മെല്ലെക്കളിക്കുപറയും പരുഷോക്തികൊള്ളു-
മെല്ലാടവും ഹൃദയമർമ്മതലങ്ങൾതോറും.”

എന്നുള്ളതോക്കണേ!

ചന്ദ്ര:—ഇപ്പോഴും ദേവി എന്റെത തന്നെയെന്നും എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുവെന്നും ഒന്നു സ്പഷ്ടമായിപറയൂ. (പ്രേമപൂർവ്വം) നമ്മുടെ ലൗകികവിവാഹം ഏതുകാലത്താണു നടത്താൻ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുന്നത്?

സുകു:—അതിനെന്താണിത്ര തിടുക്കം? സാവധാനത്തിലാകാമല്ലോ. ഞാൻ അങ്ങയ്ക്കു ധീനയാണെന്നും അങ്ങയെ ഹൃദയപൂർവ്വം സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നുമുള്ളതിൽ ശങ്കാലേശം വേണ്ടാ.

ഇങ്ങനെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു രണ്ടാളും മുൻഗതിയേ തുടന്നു നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. എത്ര ദൂരമായി എന്നു രണ്ടാൾക്കും നിശ്ചയമില്ലായിരുന്നു.

സുക:—ആകട്ടെ. ഈവിധം മുളച്ചു പറയുന്നതിന് അങ്ങയുടെ ഹൃദയം എങ്ങനെ അനുവദിക്കുന്നു? ഞാൻ നാലുകൊല്ലത്തിനുമുമ്പ് ഈശ്വരസന്നിധിയിൽവെച്ച് അങ്ങയുടെ ധർമ്മപത്നിയായിച്ചെയ്ത പ്രതിജ്ഞയൊക്കെ സ്വപ്നപ്രായമായിത്തീർന്നോ? കട്ടിക്കളിയിൽക്കൊന്നിലും ഞാൻ ആ മുഹൂർത്തസ്മരണയേ വളരെ ഗൗരവമായിത്തന്നെ ഗണിച്ചുപോരുന്നവളാണ്. ഇനിയെങ്കിലും ദുസ്സംശയങ്ങൾക്കിടംകൊടുക്കരുത്. ഞാൻ അങ്ങയെ ഇത്ര ഗോപ്യമായി കാണുന്നതിനു തക്ക കാരണങ്ങളുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു ഹിച്ചുകൊള്ളുക.

ചന്ദ്ര:—കാരണമോ? എന്തുകാരണമാണ്. നാം തമ്മിൽ ഭിന്നിക്കുന്ന ഭാഗം അവിടമാണ്. എന്നെ അറിയിച്ചുകൂടാത്ത രഹസ്യകാരണം ദേവിയേ! ഈ ജന്മത്തുണ്ടാകാമോ? അതാണു ഞാനറിയാനാഗ്രഹിക്കുന്നത്.

സുക:—അതുതന്നെയാണ് എന്റെ രഹസ്യവും. എന്റെ പ്രേമത്തിനു യാതൊരു ഭംഗവും വന്നിട്ടില്ല; വരുകയുമില്ല; എന്നു മാത്രം പറയാനേ തൽക്കാലം നിവൃത്തിയുള്ളൂ. (ഇതു പറഞ്ഞു കഴിയുമുമ്പു സുകമാരിയുടെ കണ്ണുകളിൽ അശ്രുക്കണങ്ങൾ നിറഞ്ഞുകവിഞ്ഞു പ്രവാഹമാരംഭിച്ചു.)

ചന്ദ്ര:—ഈ ഉറപ്പ് എന്നിൽ അല്പം ആശ്വാസത്തേ ഉളവാക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും എന്റെ ദേവിയെ യഥേഷ്ടം ലാളിക്കുന്നതിനുള്ള കാലവിളംബം എന്റെ മനോവ്യഥയെ എത്രകണ്ടു വർദ്ധിപ്പിക്കുമെന്നു ദേവി ഓർത്തുനോക്കുന്നില്ല.

സുക:—പ്രാണനാഥാ, ഭവാനിൽ നിന്നു വലുതായ ഒരു രഹസ്യം ഞാൻ മറച്ചുവെക്കുന്നുണ്ട്. അതെപ്പറ്റി തൽക്കാലം പ്രശ്നം ചെയ്യരുത്. ഇക്കാര്യത്തിൽ അങ്ങയുടെ ജിജ്ഞാസ ശമിപ്പിക്കാൻ ഇപ്പോൾ എന്നാൽ സാധ്യമല്ല. എന്നെ ഏതുകാര്യത്തിലും സവാതമനാ വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടു കറച്ചു ക്ഷമിക്കണം. ഈ പ്രാർത്ഥനയെ അങ്ങ് ഒരിക്കലും നിരസിക്കരുത്. ഈ ക്ഷമകൊണ്ട് ഒരു കാലത്തും പശ്ചാത്താപത്തിനിടവരുകയില്ല. ഞാൻ ഹീനയല്ല. ദൈവസന്നിധിയിൽ ഞാൻ പരിശുദ്ധയാണ്. കാലവൈപരീത്യംകൊണ്ടു ദേവാദികൾക്കു പോലും ചില അപകടങ്ങൾ പിണഞ്ഞിട്ടുള്ളതായി പുരാണങ്ങൾ ഘോ

ഷിക്കുന്നില്ലേ? അതിനാലാണ് എനിക്കും ഒരു തകരാർ പറയേണ്ടത്. ഞാൻ അങ്ങനെയൊന്നു മനസ്സാ ആയിട്ടുപോയെന്നു. സർവ്വമാ അങ്ങനെയായിരുന്നു. അന്യമിത്തകൾ എന്നെ തീണ്ടിപ്പോലുമില്ല.

ഇങ്ങനെയൊന്നു തുടർന്നു സാക്ഷാൽ വികാരശതങ്ങളാൽ സുകുമാരിയെ കഴുകി. ഇത്രയും പറഞ്ഞുപോയതിലുണ്ടായ പരിഭ്രമവും ലജ്ജയും അവർക്കു നീയായിരുന്നു. ആലാപമഗ്നജ്ഞത പെട്ടെന്ന് അകന്നു ഏല്പിച്ചു നിറുത്തിയ അവർ വളരെ നേരം മൗനമായി നിന്ന ശേഷം തന്റെ പ്രാണവല്ലഭൻ വല്ലാതെ നിന്നു കഴങ്ങുന്നതുകണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാറിൽ ചാരിനിന്നു വിലപിക്കാൻ തുടങ്ങി. ചന്ദ്രസേനൻ സുകുമാരിയുടെ നേത്രോല്പലങ്ങളിൽ നിന്നും അനന്തമായി ഒഴുകുന്ന ബാഷ്പജലത്താൽ ദുഃഖാഗ്നിയെ തണുപ്പിച്ചിട്ട് അവളെ പ്രേമപാശവശ്യത്തോടെ മാറോടണച്ചാശ്ശോഷിച്ചുകൊണ്ട്:—“ദേവീ, കരയാതിരിക്കൂ” എന്നുള്ള മധുരസ്വരം കാതിൽ പകർന്നാശ്വസിപ്പിച്ചു.

സുകു:—(വേപഥുശാഗ്രിയായി) അങ്ങ് എന്നെ ഒരു കാലത്തും മറക്കുകയില്ലെന്നും അങ്ങനെയുള്ള പുണ്യാവകാശം എന്നും എനിക്കു മാത്രമാണെന്നും എന്നോടു ശപഥം ചെയ്യണം.

ചന്ദ്രസേനൻ അശ്രുധാര ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്ന ദേവിയുടെ മുഖത്തു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നതല്ലാതെ മറുപടി ഒന്നും പറയാൻ ശക്തനായില്ല. ഇവർ രണ്ടുപേരും നടന്ന് ഒരു വൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ എത്തി. മൂടൻ മാറി ചന്ദ്രിക ഞെളിഞ്ഞിരുന്നു. സുകുമാരി ചില ദൂർലഭങ്ങളോത്താണ് ചന്ദ്രസേനനെ തൽക്കാലം അകലെ നിറുത്തുവാൻ നോക്കിയത്: പക്ഷെ, അവളുടെ ഹൃദയം അതിന്നനുരൂപമായിരുന്നില്ല. ചന്ദ്രസേനൻ സുകുമാരി അയച്ച മിക്ക എഴുത്തുകളും ഇടയ്ക്കുവെച്ചു തട്ടിക്കളക പതിവായിരുന്നു. മറുപടിക്കത്തു കിട്ടാഴികയാൽ പലേ പ്രാവശ്യവും അയാൾ പരിഭവിക്കുകയും വേദിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. കത്തുകളൊന്നും കിട്ടാത്തതാൽ ചന്ദ്രസേനനിൽ വർദ്ധിച്ച ആശങ്കകളുടെ അടയാളം നാം കാണുന്നുമുണ്ടല്ലോ.

ഇവർ വൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ സന്തോഷസന്താപസമ്മിശ്രമായി കഴിച്ചുകൂടുന്ന മദ്ധ്യേ സുകുമാരിയ്ക്കു സൗകര്യം പറയാനുള്ള മോഹം വർദ്ധിച്ചുതടങ്ങി. എങ്കിലും പറയുന്നതിൽപ്പോൾ മറ്റു വല്ല വൈഷമ്യങ്ങളും നേരിട്ടാലോ എന്നു ഭയന്ന് ആ ആഗ്രഹത്തെ വീണ്ടും തടഞ്ഞതേയുള്ളൂ. മൂടൻ സൗകര്യം മറയ്ക്കാതെ പറഞ്ഞിരുന്നവെങ്കിൽ അവളുടെ ഭാവി എത്ര

സന്തോഷപ്രദമായിത്തീരുകയായിരുന്നു. “ഹാ! കഷ്ടം. ഈ സംഭവങ്ങൾ അച്ഛൻ അറിയുന്നതായിരുന്നാൽ എങ്ങനെ സഹിക്കും?” എന്നുള്ള വിചാരം കടന്നുകൂടിയപ്പോൾ അവൾ ഓക്കാനം ദീപ്തമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചു.

ചന്ദ്ര:—ദേവീ, എന്താ വളരെ ക്ഷീണമുണ്ടോ? ഞാൻ അധിക ദൂരം നടത്തിക്കൊണ്ടു പോന്നല്ലോ. കുറച്ചു സാഹസമായിപ്പോയി.

“എനിക്ക് അസഹ്യമായ ക്ഷീണമുണ്ട്. കുറച്ചു വിശ്രമിച്ചാൽ വേണ്ടില്ല” എന്നു പറഞ്ഞു സുകുമാരി ആ വൃക്ഷമുളയിൽ ചന്ദ്രസേനന്റെ മടിയിൽ തലയുറപ്പിച്ചു കിടന്നു.

“ഇനി നമുക്കു വേഗം ഗൃഹത്തിൽ എത്താൻ നോക്കണം. അധികം ശൈത്യം ഏൽക്കരുത്” എന്നു പറഞ്ഞു ചന്ദ്രസേനൻ ആ ചന്ദ്രികയിൽ ദേവിയുടെ മുഖകമലത്തേ മറന്നു കൈകൾകൊണ്ടും ഉയർത്തി പിടിച്ചു:—“ഇതാ ദേവിയുടെ മുഖശ്രീ കണ്ടു ചന്ദ്രൻ ലജ്ജിച്ച് ഒളിക്കുന്നത് കണ്ടില്ലേ?” എന്നു പറഞ്ഞു മന്ദഹാസസമേതം ആ പത്മത്തെ ഒന്നു പ്രാണിച്ചു.

അദ്ധ്യായം ൮.

“ആരും കാണാതെ കടന്നുവെന്നേനയ്ക്കു;
നാരിമണിതന്നതുകിൽ നിന്നേൻ;
വേദന വേദന അഭിമതങ്ങൾ ചൊന്നേൻ; പിന്നെ
സാമസരണിയിലേ ചിരമിരുന്നേൻ.”

ചന്ദ്രസേനനെ ഒരു കളക്ടറായി കാശ്മീരത്തു നിയമിച്ചു കമ്പി വന്നു. യാത്രയ്ക്കു മുമ്പു ചന്ദ്രസേനൻ പ്രഭുവിനേ കൂടക്കൂടെ സന്ദർശിക്കുക പതിവായിരുന്നു. പ്രഭുവും പങ്കല പ്രാവശ്യവും ഇവരുടെ വിവാഹത്തെപ്പറ്റി ചോദിക്കാൻ ഉദ്യമിച്ചിട്ടു സരകയും ലഭിച്ചില്ല. തന്റെ പുത്രിക്കുരുപനായ വരൻ ചന്ദ്രസേനൻ തന്നെയെന്ന് അദ്ദേഹം മനസാ രീച്ചപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. വധുവരന്മാർ തമ്മിൽ കാണുന്ന അവസരങ്ങളിൽ വിവാഹമൊഴിച്ചു മറ്റു പല വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചും സംഭാഷണം ചെയ്യുകയായിരുന്നു. അഥവാ ആ പ്രസ്താവം എടുത്താലുടൻ വിഷയം മാറുകയും പതിവായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ അവർ തമ്മിൽ പേർ പാടിനുള്ള കാലം സമീപിച്ചു. കാശ്മീരത്തെയ്ക്കു തിരികുന്നതിനു തല്പര

ഭിംബം അദ്ദേഹം പുഷ്പരണിയിൽ യാത്ര പറയുന്നതിനായി ചെന്നു. അപ്പോൾ പ്രഭു മാത്രം ഒരു മുറിയിൽ ചിന്താകലനമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു കണ്ടു. ചന്ദ്രസേനന്റെ കാൽപെരുമാറ്റം കേട്ടമാത്രയിൽ “ആരാ അതു? ചന്ദ്രസേനനല്ലേ?” എന്നു പ്രഭു ചോദിച്ചു.

ചന്ദ്ര:—അതെ. നാളെ ഞാൻ യാത്രയായി. ഇവിടെ വന്നു എല്ലാവരെയും കണ്ടിട്ടുപോകാൻ മാത്രം വരുകയായിരുന്നു.

പ്രഭു:—നേരം എത്രയായി? രണ്ടു മണിയായോ?

ചന്ദ്ര:—ആയി. ഇവിടെ ആരെയും കാണുന്നില്ലല്ലോ?

പ്രഭു:—ചായ കടിക്കണ്ടേ? സുകുമാരി എവിടെ? ഇവിടെ നിന്നു പോയിട്ടു കുറച്ചുനേരമായല്ലോ. പുറത്തുതന്നെ? പോയി നോക്കിവരാൻ പറയൂ! ദാഹമില്ലേ?

“ബലപ്പെടേണ്ട. ഞാൻ പോയി നോക്കി വരാം” എന്നു പറഞ്ഞു ചന്ദ്രസേനൻ പോയി. സുകുമാരിയെ അന്വേഷിച്ചു മിക്ക ശാലകളിലും നോക്കിയിട്ടും കണ്ടില്ല. ഗ്രന്ഥശാലയിലുമില്ല. “വൃദ്ധനേ തനിച്ചാക്കിയിട്ട് ഈ മദ്യാഹനസമയത്തു് എവിടെയായിരിക്കും സവാരി? ഏതായാലും എന്റെ യാത്രയ്ക്കു മുമ്പു സുകുമാരിയുടെ മുറി ഒന്നുകൂടി കണ്ടിട്ടു പൊയ്ക്കുളയാം” എന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു് ചന്ദ്രസേനൻ മാളികയിൽ കയറി ഓരോ മുറികളും അവിടെയുള്ള ഏല്പാടുകളും കണ്ടു് സുകുമാരിയുടെ മുറിക്കു നേരെ ഒറ്റയടിവച്ചു മെല്ലെ നടന്നുചെന്നു. അവിടെ ചന്ദ്രസേനനും സുകുമാരിയുടെ ദാസിമാരും അല്ലാതെ മറ്റൊരു ജീവി കടക്കുക പരിവല്ല. ഈ മുറി പുഷ്പരണിയിൽ ഒട്ടും അപ്രധാനമല്ലാത്ത ഒരു ഭാഗത്താണ്. ഇവിടെയിരുന്നാണു സുകുമാരി വിശ്രമിക്കുന്നതും ഗൗരവമേറിയ ജോലികൾ വഹിക്കുന്നതും. ഈ മുറിയിലേയ്ക്കു കടക്കുന്നതിനുള്ള കോവണി അതിഥിസൽക്കാരശാലയുടെ പുറകവശത്തുള്ള വരാന്തയുടെ ഒരു കോണിലാണ്. അതിൽ കൂടികയറി മുക്കളിലേയ്ക്കു ചെന്നാൽ വണ്ടികൾ വന്നു നിൽക്കുന്ന പൂമുഖത്തിന്റെ നേരെ മുക്കൾ ഭാഗത്തുള്ള മട്ടുപ്പാവാണ്. അവിടെ നിന്നും നാലുപാടും നോക്കിയാൽ കാണാവുന്ന പ്രകൃതിവിലാസം ആരിലും അത്യാനന്ദമുളവാക്കും. പച്ചനിറം പൂണ്ട ആ പ്രകൃതിയുടെ വൈചിത്ര്യവും അകലെയുള്ള വിവിധ കാഴ്ചകളും ഏതൊരു സുകുമാരവൃദ്ധയ്ക്കെയും ആകർഷിക്കും. അവിടെ നിന്നും വലത്തുവശത്തേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞാൽ ഒരു വലിയ വാതലുണ്ടു്. അതിൽ കൂടി ഉള്ളിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചാൽ ചുവരുകളിൽ അതിമനോഹരമായ പ്രകൃതാലോകചിത്രങ്ങൾ തു

ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു കാണാം. അവ ചിത്രകാരിയുടെ ചിത്തവൃത്തിയേ ദൃഷ്ടാന്തികരിച്ചിരുന്നു. ഈ മുറിക്കു വിശാല പാതായനങ്ങളുണ്ട്. അവ ശുഭ്രവണ്ണമുള്ള തുണികൾകൊണ്ടു മറയ്ക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. സുകുമാരിയെ ഈ ഫാളിനുള്ളിൽ കണ്ടെയ്ക്കാമെന്നുള്ള അതിമോഹത്തോടുകൂടി സാധധാനത്തിൽ ചന്ദ്രസേനൻ അകത്തു കടന്നു. ഫാ! എന്തു പറയാം? അവിടെയും തന്റെ പ്രാണേശ്വരിയെക്കണ്ടില്ല. ചന്ദ്രസേനൻ നിരാശയോടുകൂടി വീണ്ടും അന്വേഷണം തുടന്നു. ബിലാത്തിയിൽനിന്നും മടങ്ങിയതിൽപിന്നീട് അയാൾ മുകളിൽ പോയി ഉല്ലസിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. എന്തെല്ലാമാണു സുകുമാരിയുടെ നവീകരണങ്ങൾ. 'ഒക്കെ ഒന്നു നോക്കിയിട്ടു താഴെപ്പോകാം' എന്നു വിചാരിച്ച് ഓരോ മുറിയിലായി ചുറ്റിനടന്നു. അപരിചിതനായ ഒരുവന് അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന ഓരോ കാഴ്ചകൊണ്ടു് ഏറക്കുറേ ദേവിയുടെ യഥാർത്ഥസ്വഭാവം ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിയുമായിരുന്നു. ദേവിയുടെ മാതാപിതാക്കന്മാർ സഖിമാർ എന്നിവരുടെ ഹാസ്യകര അനവധി അവിടുവിടെ വെച്ചിട്ടുണ്ട്. ഫാളിന്റെ മദ്ധ്യഭാഗത്തായി ഒരു കളിപ്പാട്ടുമേശപ്പുറത്തു സ്പെടിക്കുകൊണ്ടുള്ള വിചിത്ര സാമാനങ്ങളും ചന്ദ്രസേനന്റെ ഒരു ഹാസ്യവും ഉണ്ട്. അടുത്ത മുറിയിലേയ്ക്കു കടക്കുമ്പോൾ അവിടെ ഇരുവശത്തും മെത്തകളോടുകൂടിയ രണ്ടു കട്ടിലുകൾ. ഒരു ചെറിയ മേശപ്പുറത്തു കറേ അപൂർവ്വ മാസികകളും ഗ്രന്ഥങ്ങളും വിതരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതൊക്കെ നോക്കി ഗ്രഹിച്ചപ്പോൾ സുകുമാരിയുടെ വൈഭവത്തെ അയാൾ മനസ്സുകൊണ്ടഭിനയിച്ചു. 'ഇനിയും ദേവിയേ കണ്ടില്ലല്ലോ' എന്നുള്ള ആശങ്കയോടുകൂടി താഴെത്തറങ്ങിപ്പോകാമെന്നു വിചാരിച്ച് ഇടത്തുഭാഗത്തേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം അവിടെ ഒരു വാതൽ പകുതി തുറന്നുകിടക്കുന്നതു കണ്ടു. 'ഫാ! എന്റെ ഹൃദയവല്ലഭ ഇതാ ഗാഢനിദ്രയാൽ ആലിംഗിതയായി ആ സോഫായിൽ കിടക്കുന്നു' എന്നു പറഞ്ഞു കാലോച്ച കേൾപ്പിക്കാതെ വളരെ സൂക്ഷിച്ചു നടന്ന് അരുകിൽ ചെന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ തത്സമയത്തുണ്ടായ മനോവികാരങ്ങൾ വർണ്ണിച്ചു. ആ മുറിയുടെ ഭിത്തികൾ ചരിത്രപണ്ഡിതന്മാർ, രാജ്യതന്ത്രനിപുണന്മാർ, മഹാകവികൾ നിയമശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ മുതലായവരുടെ ചിത്രങ്ങൾകൊണ്ടു് അലംകൃതമായിരുന്നു. സുകുമാരിയുടെ സമീപത്തായി കറേ കടലാസുകൾ എഴുതിത്തീർത്തിട്ടിരിക്കുന്നതുപോലെ കാണപ്പെട്ടു. ചന്ദ്രസേനൻ അവയൊക്കെ എടുത്തു് അടുക്കിവെച്ചിട്ടു സമീപത്തു നിന്നുകൊണ്ടു രണ്ടാമതും ഒന്നുകൂടി മുറിക്കു ചുറ്റും നോക്കി. പരിമളപരിപൂർണ്ണമായ പൂച്ചട്ടികൾ ജനലുകളിൽ വെച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏവിടെ നോക്കിയാലും മാസികകളും, പകുതിയാക്കി വെച്ചിട്ടുള്ള ചിത്രങ്ങളും, തുണൽ

വേലത്തരങ്ങളും തന്നെ. “നിദ്രാണയായ ഈ സുന്ദരിക്കു ഞാൻ അനുരൂപനാണോ?” എന്നുള്ള സംശയം ചന്ദ്രസേനനെ അപ്പോൾ ബലമായി ബാധിച്ചു. “ഈ അല്പകാലത്തിനിടയ്ക്ക് ഇവൾ എത്ര ഒരു നന്മപ്രദത്തിലെത്തിയിരിക്കുന്നു. ഇവൾ എന്നോട് ഇഴവിധം പെരുമാറുന്നത് യഥാർത്ഥത്തിലുള്ള പുണ്യനിമിത്തമായിരിക്കുമോ?” എന്നിങ്ങനെയുള്ള ചിന്തകൾക്കു വശംവദനായി അവിടെ നിന്നുകൊണ്ടു സുകുമാരി വില്ലുസുപൊതിഞ്ഞിട്ടുള്ള സോഫായിൽ കിടന്നുറങ്ങുന്നത് നോക്കി അത്യാനന്ദം അനുഭവിച്ചു. അവളുടെ തലമുടി അഴിഞ്ഞുലഞ്ഞു നിലത്തു കിടക്കുന്നു. അവളുടെ പല്ലവകോമളങ്ങളായ അധരങ്ങൾ അല്പം വികസിച്ചു പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി കിടന്നുറങ്ങുന്നതിനിടയ്ക്കു പ്രവാളതുല്യമായ ദന്താഗ്രങ്ങൾ കാണാമായിരുന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ തന്റെ പരമാര്ത്ഥതയോടും തടുക്കാൻ ശക്തനല്ലാതെ ഈ നിസ്സർഗ്ഗസന്ദർഭത്തിന്റെ സമൃദ്ധികളെ അതൊക്കെ അധരങ്ങളിൽ ചുംബിക്കയാൽ അവളുണർന്നു. “പ്രിയേ, ദേവീ, ഞാൻ നിദ്രാഭംഗം ചെയ്തു കുററത്തിനു ശിക്ഷാർഹനാണ്. ഈർഷ്യ തോന്നരുതേ! പ്രഭു തനിച്ചിരുന്നു മുഷിയുന്നു. വേദം ദേവിയേ കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടു ചെല്ലാൻ എന്നെ അയച്ചതാണ്. ഇവിടെ എന്തായിരുന്നു ജോലി?” എന്നു ചോദിച്ചു സുകുമാരിയുടെ നെഞ്ചിൽ ഇരുന്ന മാസിക എടുത്തു മാറിയപ്പോൾ എന്തോ ഒരു നിലത്തു പരിച്ചു. അതൊരു ഹായ ആയിരുന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ അതു കനിഞ്ഞെടുക്കുന്നതിനു മുമ്പായി സുകുമാരി സസംഭ്രമം തടയിടലിൽ അതെടുത്തു സൂക്ഷിച്ചു വച്ചു. ചന്ദ്രസേനൻ വല്ലാതെ കഴങ്ങി. ആ ഹായ ആരുടേതാണെന്ന് അറിയാനുള്ള മോഹം വർദ്ധിച്ചു. അയാളുടെ സംശയങ്ങൾ ശക്തിമത്തായി. “ഇവളോട് ഏതുപ്രകാരമാണ് ഇതെപ്പറ്റി ചോദിക്കുന്നത്? ഇവൾ എന്തു വിചാരിക്കുന്നു? ഏതായാലും ഞാൻ ഒരു ദുർഭഗനാണ്. ഈ ലളിതാംഗിയുടെ സ്നേഹാദരങ്ങൾക്കു പാത്രീഭവിച്ചവൻ ആരൊ? ദൈവംതന്നെ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ!” എന്നിങ്ങനെയുള്ള വിചാരങ്ങൾക്കധീനനായി അസ്വസ്ഥനായി അയാൾ അല്പമിരുന്നു.

സുക:—(പരിഭ്രമത്തോടുകൂടി) അങ്ങു ഇവിടെ എങ്ങനെ വന്നു? അച്ഛൻ എന്തു ചെയ്യുന്നു?

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ താഴത്തെക്കു തിരഞ്ഞുനോക്കിയിട്ടും ഭവതിയേ കണ്ടില്ല. പ്രഭുവിന്റെ അസുഖം വർദ്ധിച്ചതിനാൽ ഞാൻ മുകളിലേയ്ക്കു കയറിവന്നു.

സുക:—അങ്ങു മുന്വിട്ടു പോവുക. ഞാൻ ഇതാ വന്നുകഴിഞ്ഞു. ഇതൊക്കെ മാറ്റിവെച്ചിട്ടു പിന്നാലെ എത്തിക്കൊള്ളാം.

ചന്ദ്ര:—ഇതാ നോക്കൂ, അതൊക്കെ ശരിയാക്കി വച്ചതിൽ പിന്നീടല്ലേ ഞാൻ ദേവിയെ ഉണർത്തിയത്? ഞാനിവിടെ വന്നിട്ട് ഏകദേശം അരമണിക്കൂറായി. നാളെ ഈ സമയത്തു ഞാൻ രീവണ്ടിയിലായിരിക്കും. ഇനി ഏകാകിയായി അന്യ ഭിക്ഷകളിൽ പോയി ഏതെല്ലാംവിധഭുജങ്ങൾ അനുഭവിക്കേണമോ? ദേവിയുടെ ഹൃദയത്തിന് എപ്പോൾ രെലിവുണ്ടാകുമോ? എനിക്ക് ഏകാന്തവാസം ദേവി വിധിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ദൈവവും അതിന്നനുക്രമിയായിത്തന്നെയിരിക്കും. ദേവി 'ഓടുകയുമില്ല, പിടിതരുകയുമില്ല' എന്ന മട്ടിലല്ലേ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്? ഇഷ്ടംപോലെയാകട്ടെ. ഇത്രയും സുശീലയും പ്രഗത്ഭയുമായ ദേവിയോടു ഞാൻ എന്താണുപദേശിക്കാനുള്ളത്?

സുക:—(രക്തവർണ്ണമായ മുഖത്തോടും ബാഷ്പംനിറഞ്ഞു നില്ക്കുന്ന കണ്ണുകളോടും കൂടി) എനിക്ക് ഇന്നു വളരെ ക്ഷീണവും ശിരോഭാരവും തോന്നുന്നു. പതിവില്ലാതെ പകലുറങ്ങിപ്പോയി. അപ്പോഴാണ് ഞാൻ എന്തു പറയും?

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു ക്ഷണംകൊണ്ട് ഭാവം പഴയപടിയാക്കി സുകമാരി നിന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ ഊർജ്ജസ്വലനും മേധാവിയുമാണെങ്കിലും സുകമാരിയുടെ സാന്നിധ്യത്തിൽ അപഹൃതചിത്തനായി രീനും. സുകമാരി വ്യഥ അതിക്രമിച്ചപ്പോൾ മറയ്ക്കുന്നതിനായി വർത്തമാനപ്പത്രം എടുത്തു വായിക്കാൻ തുടങ്ങി.

ചന്ദ്ര:—(പ്രേമത്താൽ ഉജ്വലത്തായിരുന്ന ദേവിയുടെ മുഖകമലം പൊക്കിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട്) സുക, ഞാൻ ഒരു ജോടി കമ്മലും ഒരു മുക്താഹാരവും കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്. ഇതു ഞാൻ അണിയിക്കുകയോ? എന്റെ ഈ തുച്ഛമായ ഉപഹാരം സഭയ്ക്കു സപീകരിക്കുന്നതിനു ദേവിക്ക് വൈമനസ്യമുണ്ടാവുകയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കാമോ?

സുക:—ബാബു, കഷ്ടം! എന്നോട് അന്യഥാതപം ഭാവിച്ചു സംസാരിക്കുന്നുവല്ലോ. എന്റെ അസ്വാസ്ഥ്യം വർദ്ധിപ്പിക്കാതിരിയ്ക്കൂ!

ചന്ദ്ര:—(ആഭരണം അണിയിച്ചുകൊണ്ട്) ഏതായാലും എഴുന്നീല്ക്കൂ. എനിക്ക് വിശന്നുതുടങ്ങി. ഇന്നു ദേവിയുമൊരുമിച്ചു ചായ കടിക്കാനുള്ള ആഗ്രഹം നിമിത്തം ഈ മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ തിരിച്ചതാണ്.

സുക:—ചായകടിക്കാൻ വയറുമിളക്കി വന്നിരിക്കയാണോ? അതിനുള്ള പ്രതിഫലം വളരെ കൂടുതലാണല്ലോ. (ഗൗരവസ്വരത്തിൽ) ഈ അമൂല്യസമ്മാനങ്ങളേ ഞാൻ ഏതൊരു കാലത്തും എന്റെ ജീവനക്കാരും പ്രിയതരമായി സൂക്ഷിച്ചുപോരുന്നതാണ്.

ദേവിക്കു രാസിൽ പൂണ്ണപ്രേമമുണ്ടെന്നുള്ള ബോധം ചന്ദ്രസേനന്റെ ഏകദേശത്തിൽ അപാരമായ സന്തോഷത്തെയും പ്രത്യാശയേയും ജനിപ്പിച്ചു.

സുകുമാരി:—ബാബു, അങ്ങ് എനിക്ക് ഈ സമ്മാനം തന്നു. എന്റെ രാജ്യത്തായി ഞാനെന്നാണു രാജ്യം? (മധുരസംസാരത്തിൽ) എന്റെ ഈ മോതിരം അങ്ങ് എല്ലാപ്പോഴും ധരിച്ചുകൊള്ളുന്നതായി രുന്നാൽ ഞാൻ അതിധന്യരാകും.

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു സുകുമാരി തന്റെ മോതിരം താൻതന്നെ ചന്ദ്രസേനന്റെ വിരലിന്മേൽ ധരിപ്പിച്ചു.

ചന്ദ്രസേനൻ: “എന്റെ ദേവി എന്നെക്കുളഞ്ഞാലും ഞാൻ ഈ മോതിരം കളയുമോ? ഇപ്പോൾ എന്റെ പ്രാണേശ്വരി പ്രദാനംചെയ്ത ഈ അംഗുലീയം എന്റെ ജീവസംധാനത്തിനുള്ള ഒരു രക്ഷായന്ത്രമായിട്ടാണു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്. ദേവീ, ഇന്നു മുഖപ്രസന്നത തീരെ ഇല്ലാതെ ഒരു വാടം കാണുന്നല്ലോ. പകലറക്കു പരിവില്ലാത്ത ആൾ ഇന്നു ഗാഢനിദ്രയ്ക്കിടപ്പെടാനെന്ന്?” എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു സുകുമാരിയുടെ മുഖത്തു പൊടിച്ച് നിന്നിരുന്ന സേപകേണങ്ങളേ തന്റെ വസ്ത്രാഗ്രംകൊണ്ടു തുടച്ചു. കേശഭാരം തെക്കി പുറകോട്ടാക്കി. “എന്താണു ഇത്ര വലിയ വിത്യാപാരവശ്യം? പറയൂ. നമുക്ക് ഇനി താഴത്തേയ്ക്കു പോകാം” എന്നു പറഞ്ഞു ദേവിയേ മാറോടണച്ചു.

സുകുമാരി:—താഴത്തേയ്ക്കു പോകുമ്പോൾ ഞാനും മുഖം കഴുകി പിന്നാലെ എത്തിക്കൊള്ളാം.

ചന്ദ്രസേനൻ ഈ പ്രശ്നയുടെ ഗംഭീരമായ അനന്തരമായിട്ട് അടുത്ത മുറിയിലേയ്ക്കു വന്ന് നെക്കൂടി ക്ഷമയില്ലാതെ തിരിഞ്ഞു നോക്കിയപ്പോൾ ആ തരുണിമരണം ആ സോഫായിൽ തന്നെ വീണുകിടന്ന രോദനം ചെയ്യുന്നതാണു കണ്ടത്. അയാൾ വീണ്ടും അടുത്തുചെന്ന് “ദേവി അറിവില്ലാത്ത ജനങ്ങളെപ്പോലെ ഈ ചാപല്യം കാട്ടുന്നതെന്ന്? ഈ കാഴ്ച എനിക്ക് ദണ്ഡഹമായിരിക്കുന്നു. ദേവീ, മനോഭാവം ഇന്നതെന്ന് ഇനിയും പറയുകയില്ലേ? എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ! എന്റെ പ്രാണാവൃദ്ധി എന്തിനായി ഈ മനോഭാവം അനഭവിക്കുന്നു? ഞാൻ ഏതുവിധമാണു സമാധാനപ്പെടേണ്ടത്? ദേവിയുടെ പ്രസന്നവദനം കണ്ടുകൊണ്ടു പോയാൽ അത്രയ്ക്കുശപാസമുണ്ടല്ലോ. കഷ്ടം! ഞാൻ ഇത്ര ദുർഭഗനായിപ്പോയല്ലോ. എന്റെ മനുഷ്യമിതിയേ ദേവി നീക്കം ചിന്തിക്കുന്നില്ലെന്നു സ്വപ്നമാകുന്നുണ്ട്. ദേവിയുടെ

ഈസ്യം എന്നോട് പറഞ്ഞു് ആ ഭാഗത്തിൽ വകതിയെങ്കിലും കറയ്ക്കുവേണ്ടിയുടെ ഉദ്യോഗം നിമിത്തം നാം രണ്ടാളും അകാരണമായി എയ്യുമാത്രം ഉപയോഗപ്പെടുന്നു? സമാധാനപരമായ് എന്തെങ്കിലും ഒന്നിച്ചു വന്നാൽ മാത്രമേ ഉന്നി ഭാരം പാലം തുടങ്ങി പെട്ടെന്ന് പറഞ്ഞു് പല്ലവകോട്ടമായ ഉൾക്കടലിലെ പാലത്തിൽ ചാവുക്കുളം അടുത്തിരുന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ തന്റെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ അടുത്തിരുന്നു. എങ്കിലും ചിത്തമുരുകിയ രാമൻ മേൽ തട്ടിൽ കയറി വെന്റുവിട്ടു് ആർദ്രമായി കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. ദീപാവതിയും ചാവുക്കുളം കരേണേരം നിശ്ചേഷ്ടനായിരുന്ന ശേഷം കണ്ണനേരക്കൊണ്ട് അയാൾ ധൈര്യമുപേക്ഷിച്ചു്, “ദേവി വേഗത്തിൽ പോയി മൂലം കഴുകി വരൂ” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടുപോയി.

സുകമാരി, “ഇന്ന് എന്തൊരു താഴ്മയോടെ മനസ്സിൽ കടന്നുകൂടി. ഇന്നാണെന്നു വിചാരിച്ചാൽ വാമിനാ. ആകുലപ്പെട്ട സുഖമില്ല” എന്നു പറഞ്ഞു താഴ്മയെടുത്തു. ചന്ദ്രസേനൻ ഒരു പാവയെപ്പോലെ അവളെ അനുഗമിച്ചു.

പ്രഭു രണ്ടാളുടെയും വരവു പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടിരുപ്പായിരുന്നു. ചന്ദ്രസേനന്റെ കാലോച്ചാകട്ടെ പെട്ടെന്നു, “സുകമാരിയെക്കണ്ടുവോ? അവൾ എവിടെ?” എന്നു പ്രശ്നം ചെയ്തു.

ചന്ദ്ര:—കണ്ടു. മായ കൊണ്ടുവരുവാൻ പറയുന്നതിന് അകത്തേയ്ക്കു പോയി.

പ്രഭു:—സുകമാരിയ്ക്ക് ഇതിന്റെ ഗാത്രാർത്ഥം കറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്തൊക്കെയോ വിചാരം കലശലായി ചർച്ചയിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ടു്. ബാബുവിനോടു വല്ലതും സൂചിപ്പിച്ചോ? അവളുടെ മനോഹരപാശങ്ങളിയുന്നതിന് ആർക്കും സാധിക്കില്ല.

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞവസാനിപ്പിച്ചപ്പോഴേയ്ക്കു സുകമാരി പിതാവിന്റെ അടുക്കലേത്തി:—അപ്പോൾ ഇന്നു ഉദനേരം തെറ്റിച്ചിരിക്കേണ്ടിവന്നു; ഇല്ലെ? എനിക്ക് ഇന്ന് ഒരു വിഷയത്തെക്കുറിച്ചു കഠിന എഴുതിത്തീർക്കണമെന്നായിരുന്നു. കുറച്ചുകൂടി ആലോചനയും വേണ്ടിവന്നു. നേരം പോയതറിഞ്ഞില്ല.

പ്രഭു:—നീ എഴുതിയതു ബാബുവിനോ കാണിച്ചുവോ? (ചന്ദ്രസേനനോടായി) ഇപ്പോൾ മിസ്സർ മാധവകുമാരും സുകമാരി എഴുതാറുണ്ടു്. “ഞാൻ ചിലപ്പോൾ വാഴിച്ചു ആശ്ചര്യപ്പെടാറുണ്ടു്” എന്നു പറഞ്ഞു് ചന്ദ്രസേനൻ പ്രേമസമയത്തെ നേർക്കു നോക്കി മനസ്സിൽ തൂകി. അപ്പോഴേയ്ക്കു മായയെക്കൊണ്ടു് രാമദാസ് എത്തി.

പ്രഭു:—ചന്ദ്രസേന, കാര്യങ്ങൾക്കു നാളെ യാത്രയായി ഇല്ലേ? ഇനി എന്നോട് ഇങ്ങോട്ടു കടന്നുവരുന്നത്? ഞാൻ പ്രായാധിക്യം കൊണ്ട് ഇങ്ങോട്ടു വരാനാവാത്തതല്ല എന്നു അവസ്ഥയിലെത്തിയിരിക്കുന്നു. പക്ഷെ, ബാബു മനസ്സിനെപ്പറ്റി നീയെന്തായിരുമുന്? എന്റെ കഥ നാമാവശേഷമായി കീഴ്ന്നുവെക്കുക.

ചന്ദ്ര:—ഒരിക്കലും അങ്ങനെ സംഭവിക്കില്ല.

പ്രഭു:—ബാബു വന്നപ്പോൾ പിന്നീട് ഒരു ദിവസം എങ്കിലും ദീപ്തസംഭാഷണത്തിന് സാധ്യതയുണ്ടാകുമെന്ന് ലഭിച്ചില്ല. എന്നാൽ ഇന്ന് ഇത്രയും സാവകാശം ലഭിച്ചതിൽ ഏതെങ്കിലും വളരെ സന്തോഷമുണ്ട്. (പ്രതിയോട്) സുകുമാരി, നിന്റെ പക്കലും അടുപ്പിക്കുന്നല്ലോ? വേണ്ട, നിനക്കിവിടെ കിടന്നു കഴിയാതെ കൂട്ടുകാരായിരിക്കുന്നല്ലോ. “ദേവി നല്ല ഉറക്കമായിരുന്നോ” എന്നു ചന്ദ്രൻ പറയുന്നതിനുമുമ്പ് സുകുമാരി ചന്ദ്രസേനന്റെ വാഗ്ദാനം.

പ്രഭു:—എന്നുമാത്രമാണ് ഉറക്കത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നത്? എന്തോ മോശിയിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കും എന്നു വിചാരിച്ചു ഞാൻ വിളിച്ചില്ല.

സുകുമാരി:—ഇത്രയും വന്നപ്പോൾ ഞാൻ ഒരു വിഷയത്തെക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

പ്രഭു:—നിങ്ങളുടെ ഭാവിതരക്കുറിച്ചായിരിക്കാം; അല്ലേ?

ഇതു കേട്ടത് സുകുമാരി ഒന്നും ശബ്ദിച്ചില്ല. തത്സമയം അവളുടെ മുഖത്തുണ്ടായ ഭാവപ്പകർച്ച ചന്ദ്രസേനനേ അതുതപരതന്ത്രമാക്കി.

പ്രഭു:—ബാബു, ആരെ ഒന്നും മിണ്ടാത്തതെന്താ? നിങ്ങളുടെ വിവാഹത്തെപ്പറ്റി എന്തൊരോ ചന്ദ്രസേനനോട് നടക്കുന്നത്. ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ ചന്ദ്രസേനനായിരുന്നാൽ ഏതെങ്കിലും വളരെ സന്തോഷമായിരിക്കും. എന്തിനാണ് അധികകാലം വേണ്ടിവരമോ? നിങ്ങളുടെ ആലോചനയെക്കുറിച്ച് പ്രതിരോധം ചെയ്യരുത്, പറയൂ. ഈ മൗനത്തിന്റെ അർത്ഥമെന്തു്?

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ കീഴ്ന്നുവെക്കുകയും അങ്ങനെയൊക്കെ കഴിഞ്ഞു. സുകുമാരിയുടെ സമ്മതം കേൾക്കുകയും ചെയ്തു.

സുകുമാരി:—അല്ല, ചന്ദ്രസേനനോ പറയേണ്ടതു്? അല്ലെങ്കിൽ ഒക്കെ തീരുമാനിക്കേണ്ടതു്?

പ്രഭു:—അതൊക്കെ ശരിതന്നെ. എന്തിനും നിന്റെ അഭിപ്രായം കൂടി അറിയണ്ടേ?

സുക:—ഇക്കാര്യത്തിൽ എനിക്കു പ്രത്യേകിച്ച് ഒരഭിപ്രായവുമില്ല. എല്ലാം ദൈവഹിതംപോലെ ഭവിക്കട്ടെ!

ചന്ദ്ര:—ദേവിയേ ഞാൻ ഉപദ്രവിച്ചിട്ടില്ല. എത്രയും വേഗം മെങ്കിലും കാത്തിരിക്കാം. എനിക്ക് ഇത് ഉപദ്രവകരമായൊന്നാണെന്നു മാത്രമേ ധരിപ്പിക്കുന്നുള്ളൂ.

പ്രഭു:—ബാബു, അവർക്കു നിങ്ങളുടെ നേർത്താശയില്ലാത്തല്ല. എന്റെ അവസ്ഥ ഓത്തായിരിക്കാം ഒന്നും കീർത്തിപ്പെടുത്താതെയിരിക്കുന്നത്. എനിക്കുവേണ്ടി നിങ്ങളുടെ ജീവിതം പാഴാക്കുന്നതിന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കില്ല.

സുക:—അപ്പോ, ഒന്നിന്നും തിടുക്കം വേണ്ട. കൈ സാവധാനത്തിലല്ലേ നല്ലത്?

പ്രഭു:—ബാബു, ചായ കുടിച്ചില്ലേ? ഇവരുടെ ആലോചനകളേ തുടർന്നുതന്നതിന് എനിക്കുതന്നെ ചിലപ്പോൾ സാധിക്കുന്നില്ല. ദൈവം നിങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ! ഞാൻ എന്റെ നാനൂറ്റാലിയെ നിങ്ങളെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഇത്രയും പറഞ്ഞ് പ്രഭു പുതിയുടെ കരങ്ങൾ പിടിച്ചു ചന്ദ്രസേനനെ ഏല്പിച്ച് ആനന്ദബാഷ്പം തുടർച്ചയായും കിരസ്സിൽ തൊട്ട്:—“എന്റെ പുത്രി നിങ്ങളെ അധിപത്യനാക്കിയെഴുതട്ടെ” എന്നാശീർവദിച്ചു.

ചന്ദ്രസേനൻ ദേവിയുടെ കരകമലങ്ങളേ സ്നേഹബഹുമാനപുരസ്സരം വൃദ്ധന്റെ കൈയിൽനിന്നെടുത്തു തുടങ്ങി അമർത്തി.

പ്രഭു:—കുട്ടീ, ബാബുവിനെ ധാരാളം അയച്ചിട്ടു വെട്ടു.

ചന്ദ്രസേനൻ ദേവിയുടെ കൈയും കോൽപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു മുറിക്കു പുറത്തു വന്നു. അകാരണമായി ഭണഭോജനം ബാബുവിനോട് വന്നു. “ഈ മഹാപാപി എങ്ങനെയോ പ്രഭുവിന്റെ അടുക്കൽ പററിയിരിക്കുന്നല്ലോ. അദ്ദേഹത്തിനു കറേട്ടെ വശം സംജനിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്തെല്ലാമാണെന്നു കലാശം കണ്ടാലേ അറിയാവൂ” എന്നീ വിചാരങ്ങളോടുകൂടി സുകുമാരിയോട്:—ദേവീ, ഓമനയേ തനിച്ചാക്കിയിട്ടു പോകാൻ എന്നെ എന്റെ മനസ്സനുവദിക്കുന്നില്ലല്ലോ? എനിക്കു വല്ലാതെ ഓരോ ഭയങ്ങൾ കടന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു. എന്തോ ഭീകരമായൊരു കാര്യം സംഭവിച്ചിരിക്കാം.

അദ്ദേഹം മനസ്സിൽ ഉത്തുരുമായിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഞാനെന്താണു വേണ്ടത്? എന്റെ ഹൃദയം അകാരണമായി തുടിക്കുന്നുണ്ട്.

സുകുമാരി:—അതെന്താണത്?

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ ഈയിടെ രണ്ടുദിവസവും മറും കുറിച്ചു ചില കഥകൾ കേട്ടുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

സുകുമാരി:—നാം അവരെപ്പറ്റി എന്തിനാലോചിക്കുന്നു?

ചന്ദ്ര:—(ഗൗരവസ്വരത്തിൽ) ഭൂഷണരെപ്പറ്റി മുന്നറിവു തരേണ്ട ചുമതല എനിക്കില്ലേ? എനിക്ക് അന്യരുടെ പൂർവ്വചരിത്രം അല്ല ഈയിടെ മനസ്സിലായി. ഈ കാട്ടുന്നതൊക്കെ വ്യാജമാണ്. സൂക്ഷിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും.

സുകുമാരി:—(അവ്യക്തമായി) എനിക്കു.....റി.....യാം. ഇതൊക്കെ വ്യാജമാണ് എങ്കിലും.....

ചന്ദ്ര:—എങ്കിലും.....എന്താണ്? പറയൂ!

സുകുമാരി:—(പരിഭ്രമത്തോടെ) പ്രണവല്ലഭേ, എനിക്ക് അങ്ങ് ഒരു വാശാനം ചെയ്യണം! അങ്ങയ്ക്ക് എന്നിൽ സ്നേഹവും പ്രത്യാശയുമുണ്ടല്ലോ?

ചന്ദ്ര:—അതു ദേവി ഇതേവരെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലേ?

സുകുമാരി:—എന്നാൽ എനിക്കു വാക്കുതരണം.

ചന്ദ്ര:—എന്തിന്?

സുകുമാരി തന്റെ നിമ്ബലനേത്രങ്ങളെ ബാബുവിന്റെ മുഖത്തിൽ പതിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ഭയനീയസ്വരത്തിൽ:—ഒരു തുച്ഛമായ കാര്യം. രണ്ടുദിവസം എപ്പോഴെങ്കിലും എന്നെക്കുറിച്ചു വല്ല ദൃഷ്ട്യയും പറയുന്നതായാൽ അങ്ങ് അതു വിശ്വസിച്ചു പോകരുത്!

ചന്ദ്ര:—ദേവിയെപ്പറ്റി എന്നോട് ആരെങ്കിലും ദൃഷ്ട്യയും പറയാൻ സന്നദ്ധരാകുമോ?

സുകുമാരി:—അയാൾ എന്റെ ബലവൈരിയാണ്.

ചന്ദ്ര:—അതെനിക്കറിയാം. [രഘുഭാവത്തിൽ] അഥവാ ദേവിയുടെ നാമം എന്റെ മുമ്പിൽവെച്ച് ഉച്ചരിക്കുവാൻ തുനിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അവൻ അനുഭവിക്കുന്ന സങ്കടം എന്തായിരിക്കും?

സുകുമാരി:—[ചിന്താപാശവശ്യത്തോടെ] അയാൾ പറയുന്നത് അപമാനകരവും ഭയങ്കരവുമായിരുന്നുവോ?

ചന്ദ്ര:—എന്തെങ്കിലും ആവട്ടെ. ഉള്ള സത്യാവസ്ഥ പറയൂ. എന്തിന് ഈ മനോവ്യഥ അനുഭവിക്കുന്നു?

സുക:—രണ്ടേവൻ ഇളയമ്മയുടെ ആത്മമിത്രവും എന്റെ ബലവൈരിയുമാണെന്നു മാത്രമെ ഇപ്പോൾ പറയാൻ സാധിക്കൂ.

ചന്ദ്ര:—ദേവി എന്റെ പ്രാണവല്ലഭയായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് അന്യഭയത്തിന്നവകാശം എന്തു?

സുക:—ഇല്ല. എന്നിൽ സ്ഥിരവിശ്വാസമുള്ള പക്ഷം എനിക്കു യാതൊരു ഭീതിയുമില്ല.

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കുകയും സ്നേഹിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

സുകുമാരി മൃന്നമായ മുഖം പൊക്കി ബാബുവിനേ നോക്കിയിട്ട്:—“എന്റെ പ്രാണേശ്വരാ, ഞാൻ അങ്ങയ്ക്കു സപാധീനയാണു്. ഇതിന്നു യാതൊരു ഭംഗവും നേരിടാതെയിരുന്നാൽ ഞാൻ കൃതാത്മയായി. താവകീനയായ എനിക്കു ഭയത്തിന്നവകാശവുമില്ല.

ചന്ദ്ര:—യാത്രപറഞ്ഞു പിരിയേണ്ടിവന്ന അവസരത്തിൽ ദേവിയേ ഈ വിധം കാണുന്നത് വളരെ സങ്കടകരമാണു്. സഭാ സന്തോഷമായിരിക്കുക.

സുക:—[വിഷണ്ണയായി] എനിക്കു സന്തോഷമോ?

ചന്ദ്ര:—സകലതും എന്നോടു തുറന്നുപറഞ്ഞാൽ ഞാൻ ഒക്കെ ഇപ്പോൾ ശരിയാക്കാം.

സുക:—അയ്യോ? സാഹസം തുടങ്ങരുതേ!

ചന്ദ്ര:—എന്റെ ദേവീ, ഇതൊരു വല്ലാത്ത ശാഠ്യംതന്നെ. ഇതിൽനിന്നും എങ്ങനെയാണു രക്ഷ പ്രാപിക്കുന്നതു്!

സുക:—അങ്ങു് ഇപ്പോൾ എന്തെങ്കിലും രണ്ടേവനേ സംബന്ധിച്ച് അച്ഛനോടു പറഞ്ഞാൽ അതു് അയാളുടെ അല്ല എന്റെ നാശത്തിന്നു മേതുവായത്രേ തീരുക.

ചന്ദ്ര:—കഷ്ടം! എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലാകുന്നില്ല.

സുക:—അതാണു് എന്റെ പരിതാപകരമായ രഹസ്യം.

ചന്ദ്ര:—[പരുഷമായി] അതേ. രഹസ്യം. എന്തു രഹസ്യമാണാവോ? ഞാൻ അറിയാൻ പാടില്ലാത്ത രഹസ്യം ഭവരിക്കേണ്ടതു്? അതു പറയാതെ നിവൃത്തിയില്ല.

സുകു:—അങ്ങുകൂടി ഈ അവസരത്തിൽ എന്നെ സങ്കടപ്പെടുത്തരുതേ!

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ ദേവിയുടെ അർദ്ധമാണെന്നു സമ്മതിച്ചിരിക്കെ ചില രഹസ്യങ്ങൾ എനിൽനിന്നു മറച്ചുവെക്കുന്നത് മയ്യായ്മയും ധർമ്മത്തിനും അടുത്തതാണോ? നമ്മുടെ ദേഹം രണ്ടെന്നല്ലാതെ ദേഹി ഒന്നല്ലേ? അതുകൊണ്ട് എന്നോടു സകലതും വിട്ടു പറയൂ!

“ഞാൻ പറയാൻ ശക്തയല്ല. എനിക്കീവിധം ഒരുനഭവം വന്നല്ലോ” എന്നുപറഞ്ഞു സുകുമാരി ബാബുവിന്റെ മാറിൽ മുഖം മറച്ചുകൊണ്ട് ഹൃദയം തകർന്നുപോലെ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു. “ഞാൻ ചിലതൊക്കെ അങ്ങയോടു പറഞ്ഞതു വിഡ്ഢിത്തമായിപ്പോയി. എന്റെ രഹസ്യം ഹൃദയത്തിൽ തന്നെ വച്ചുകൊണ്ട് മരിച്ചാലും വേണ്ടില്ല. അങ്ങയോടു ഞാൻ ഏതുവിധം പറയും?”

അദ്ധ്യായം ൯.

“പിണക്കിയകരവൻ ഞാനിവനെയും പുനരവളെയും രാജ്യമകലെയും”

ഒരു ദിവസം പ്രഭുവും സുകുമാരിയും ഒന്നിച്ചു സംസാരിച്ചിരിക്കുന്ന മധ്യേ രണദേവൻ കടന്നുവന്നു. അയാൾ സ്വതസ്സിദ്ധമായ തന്ത്രങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചു പ്രഭുവിനെ എങ്ങനെയോ പാട്ടിലാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നു മുഖ്യ പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. ഇയാൾ ഒരു ക്രൂരലുക്തനെ പ്രഭുവിന്റെ കൈയ്ക്കു പിടിച്ചുകൊണ്ട്:—“എണീക്കുക. നമുക്കു കുറച്ചുനേരം ഉദ്യാനത്തിൽ നടക്കാം” എന്നുപറഞ്ഞു.

സുകുമാരി ഈ ധിക്കാരപ്രവൃത്തി കണ്ടു കവിതയായി “കഷ്ടം! എന്റെ പിതാവിന്റെ ഒരുർജ്ജിത്വം ഒക്കെ നശിച്ചുവല്ലോ. ഇനി എന്തെല്ലാം വിശേഷവിധികളാണു കാണാൻ ഇടയാകുക” എന്നു വിചാരിച്ച് അത്യന്തം വ്യസനിച്ച് അടുത്തമുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നു കവാടം ബന്ധിച്ചു.

പ്രഭുവിന് ഇതത്ര രസിച്ചില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല, പലേ ദുരൂഹങ്ങളും മനസ്സിൽ അങ്കുരിച്ചു.

രണ്ടു:—ഇതുകൊണ്ട് ചില ഭർത്താക്കളും അനുയോജ്യമായ ആളുകൾ നാം തമ്മിലുള്ള സ്നേഹവിശ്വാസങ്ങൾ കണ്ടു സഹിക്കാൻ ഹിതമെന്തെങ്കിലും അപവാദങ്ങൾ പറഞ്ഞു കേൾക്കുക. അതിനാൽ ഞാൻ യജമാനന്റെയും നീലോല്പലത്തിന്റെയും മാനദണ്ഡം വേണ്ടി ഇവിടത്തേ സഞ്ചാരം ഒരു ചുരുക്കിയെടുക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നു.

പ്രഭു:—രണ്ടുവന്റെ ഉപായംകൊണ്ട് ഭർത്താക്കളേ തടുക്കാൻ കഴിയുമോ?

രണ്ടു:—ഇതല്ലാതെ ഒരു മാർഗ്ഗം ഞാൻ കാണുന്നില്ല. ചിലർ നാനാവിധമായ പ്രസ്താവങ്ങൾകൊണ്ട് മനസ്സിനെ പീഡിപ്പിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ ബാല്യമുതൽക്കേയുള്ള പരിചയമാണ്. ഇതേവരെ അതിനു വ്യത്യാസം വന്നിട്ടില്ല. പ്രഭു വളരെ ഗുണവരിയും സാധുവുമാണ്.

പ്രഭു:—നീലോല്പലം നിങ്ങളുടെ ഗുണവിശേഷങ്ങളെപ്പറ്റി പല സന്ദർഭങ്ങളിലും പ്രശംസിച്ചു പറയുന്നുണ്ട്. എനിക്ക് നിങ്ങളേ നല്ലപേരെ അറിയാം.

രണ്ടു:—അവിടുത്തെ ഈ വാക്ക് എന്നിൽ അളവറ സമാധാനത്തേ ഉളവാക്കുന്നുണ്ട്. അവിടുത്തെ ഒരു പ്രത്യേക ആശ്രിതന്റെ നിലയിൽ എന്നെ ഗണിച്ചുകൊള്ളണമെന്നാണ് എന്റെ പ്രത്യേക പ്രാർത്ഥന.

പ്രഭു:—(വാത്സല്യപരസ്സരം) സുകുമാരി അകത്തുപോയോ? നിങ്ങൾ വന്നുനിമിത്തം പൊയ്ക്കളഞ്ഞതാണ്. നിങ്ങൾ തമ്മിൽ അധികം പരിചയമില്ലേ?

രണ്ടു:—ഒരുവിധം ഉണ്ടെന്നേയുള്ളൂ. എനിക്ക് അവിടുത്തെ യശസ്സിനു മാലിന്യം വരുത്തുന്ന വളരെ താല്പര്യമുള്ളതുകൊണ്ട് എല്ലാ കാര്യങ്ങളിലും പ്രത്യേക നിഷ്ഠയുണ്ടായിരിക്കുമെന്നു പറയാതെ അറിയാമല്ലോ. അങ്ങേ പുത്രിക്ക് എന്നോട് അത്ര നല്ല രസമില്ലെന്നാണ് ഞാൻ ധരിച്ചിരിക്കുന്നത്. അതിനു തക്ക കാരണവുമുണ്ട്.

പ്രഭു:—എന്താ അത്? കേൾക്കട്ടെ.

രണ്ടു:—ഞാൻ ആ കാര്യങ്ങൾ ഇവിടെ ധരിപ്പിക്കുന്നത് അത്ര ഉചിതമല്ല. എങ്കിലും അവിടുത്തെ ഭാവിയിലെ ഒരു മാത്രം പറയാൻ ധൈര്യപ്പെടുകയാണ്. അനുവാദം ഉള്ളപക്ഷം...

പ്രഭു:—പറയാം: വിരോധമില്ല.

രണ:—സുകുമാരിയും ചന്ദ്രസേനനും തമ്മിലുള്ള ചില കരാറുകളേ സൂചിപ്പിച്ചു നീലോല്പലം എന്തൊക്കെയോ പറഞ്ഞു. സുകുമാരിക്ക് ഇത്ര ദീർഘലോചനയില്ലാതെ പോയതിൽ നീലോല്പലം അത്ഭുതികം വ്യസനിക്കുന്നുണ്ട്.

പ്രഭു:—(പുല്ലുസ്ഥരത്തിൽ) എനിക്ക് എന്റെ പുത്രിയുടെയും ചന്ദ്രബാബുവിന്റെയും പ്രകൃതം നല്ലപോലെ അറിയാം. അവരെ ആരും ശാസിച്ചു നേരേ ആക്കേണ്ടതില്ല. ബാബുവിന്റെ മാതാപിതാക്കളാൽ എന്റെ സുഹൃത്തുക്കളാണ്. അതിനാൽ നീലോല്പലം അവളുടെ കാര്യം കണിശമായി നോക്കുന്നതു വലിയ ഉപകാരമായിരിക്കും.

“അടവൊന്നു പിഴച്ചു ആട്ടെ തരക്കേടില്ല നിവൃത്തിയുണ്ട്” എന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ട്; “ഞങ്ങൾ അവരേ ശാസിക്കുകയോ ഭക്ഷിക്കുകയോ ചെയ്യുമോ? അതല്ല, അവിടുന്ന് അങ്ങനെ ശങ്കിക്കരുത്.”

പ്രഭു:—പിന്നെ! അവരുടെ കരാറിനെന്താ? എന്തു ഭൂഷ്യമാണുള്ളത്?

രണ:—മറൊന്നുമല്ല, ചന്ദ്രസേനൻ നമ്മുടെ ഇടയിൽ ഏറ്റവും കീഴ്ത്തിയും ബഹുമാനവും അർഹിക്കുന്ന ഒരു പുരുഷരത്നമാണ്.

പ്രഭു:—അതേ, അതിനെന്താ?

രണ:—അദ്ദേഹം ജനിച്ചുവളർന്ന് ഇൻഡ്യയിലല്ലേ? ബിലാത്തിയിലേ താമസവും മറ്റും.....സഹവാസവും നിമിത്തം അദ്ദേഹം ഒരു ധ്വജമായിത്തീർന്നിരിക്കുകയാണ്.

പ്രഭു:—ബിലാത്തിയിൽ പോയി പഠിച്ചെങ്കിലും അയാൾക്കു ഗുരുത്വം, ദൈവഭക്തി, സ്വജനസ്നേഹം ഇത്യാദി ആത്മികമായും സാമുദായികമായും ഉള്ള സൽഗുണങ്ങൾ പൂർവ്വാധികം വർദ്ധിച്ചിട്ടേയുള്ളു. വേദേ വിശേഷിച്ചൊന്നും പറയാനില്ലല്ലോ.

രണ:—അതുതന്നെയാണു നീലോല്പലം പറഞ്ഞത്. ഇത്ര യോഗ്യനായ ഒരു പുരുഷനെ സുകുമാരിക്കു ലഭിക്കുന്നത് ഒരു വലിയ യോഗമാണ്. എന്നാൽ അതിന്റെ വിലയറിയാതെ അവർ തമ്മിലുള്ള വിവാഹകാലാവധി നീട്ടിവയ്ക്കുന്നത് അയ്യങ്കതവും ദോഷവുമാണ്. ഇതയുള്ളവരുടെ ആശ അതു വേഗം നടക്കണമെന്നായിരുന്നു. അതൊ

കൈ വിഫലമായിത്തീന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ കാശ്മീരത്തെയും പോയി. സുകുമാരി സ്വതന്ത്രയുമായി.

പ്രഭു:—ഈ ആശാഭംഗത്തിനവകാശമില്ലല്ലോ. പിന്നെയെന്താണ് ഈ കഴുപ്പങ്ങൾ?

രണ:—ചന്ദ്രസേനന്റെ അനുഭവമോടനാത്മം ഇവിടെ ഒരു വിരുന്നസൽക്കാരം ഉണ്ടായിരുന്നില്ലേ? അന്നു സുകുമാരി എവിടെയായിരുന്നു. പുറത്തുവന്നോ? ഒന്നരണ്ടു തവണ കോലാഹലമായി വിരുന്നുകൾ നടത്തിയിട്ടും സുകുമാരി അലക്ഷ്യമായിരുന്നതേയുള്ളൂ. സുകുമാരിയെ ഒഴിച്ചു മറ്റു സകല ആളുകളും സന്നിഹിതരായിരുന്നവല്ലോ.

പ്രഭു:—ആ വിവരം എനിക്കിതേവരെ അറിഞ്ഞുകൂടാ. ചന്ദ്രസേനനെ ഉദ്ദേശിച്ചാണോ വിരുന്നുകൾ നടത്തിയത്? അല്ലേ ഞാൻ അപ്പോഴൊക്കെ അവളോടു വളരെ നിർബന്ധിച്ചു പറഞ്ഞുവല്ലോ? അവൾ അതിൽ ചേരാതിരിപ്പാനുള്ള കാരണം എന്താണോ? സുകുമാരി ഇവിടെ ഒന്നും പറഞ്ഞുകേട്ടില്ല.

രണ:—അങ്ങയ്ക്കു നയനസൗഖ്യമില്ലാത്തതിനാൽ രക്ഷകർത്താവിന്റെ ഭാരം കൈ നീലോല്പലം വഹിച്ചു നടത്തി. അതിൽ സുകുമാരി സഹകരിക്കുകയോ അനുഭവിക്കുകയോ ഒന്നും ഉണ്ടായില്ല. പലേ പൗരപ്രധാനികളും ഓരോ ലക്ഷ്യംവെച്ച് അദ്ദേഹത്തെ സൽക്കരിച്ചു. അയാളുടെ ഗതി എതിലേയെന്നറിഞ്ഞില്ല. സുകുമാരിയോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിഷയത്തിൽ വളരെ വൈമുഖ്യം കാട്ടുകയാണുണ്ടായത്.

പ്രഭു:—ആഹാ! നിങ്ങളുടെ മുൻകരുതൽ വളരെ കേമമായി. ഇതിന്റെ കൈ സൂക്ഷാവസ്ഥ ഞാൻ ഇപ്പൊഴല്ലേ ഗ്രഹിച്ചുള്ളൂ.

രണ:—അദ്ദേഹം വന്നിരുന്ന അവസരങ്ങളിൽ സുകുമാരിയുടെ അഭാവം ദോഷമേതുകുമായേക്കാമെന്ന് അങ്ങയ്ക്കു അറിഞ്ഞുകൂടാത്തതല്ലല്ലോ. അപ്പനേരം കാത്തിരുനിട്ട് അവർ, അമ്മയും മകനും സുകുമാരിയെപ്പറ്റി എടുത്തു ചോദിച്ചു. ഉടനേ നീലോല്പലം ഒന്നരണ്ടു പ്രാവശ്യം ദാസിമാരെ അയച്ചു വിളിപ്പിച്ചിട്ടും അവൾ വന്നില്ല. ചന്ദ്രസേനൻ ആശാഭംഗസൂചകമായ മുഖഗ്യാനതയോടെയാണു മടങ്ങിപ്പോയത്.

പ്രഭു:—അന്ന് അവൾക്കു തലവേദനയായിരുന്നതിനാൽ എന്റെ ഒന്നിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു. എങ്കിലും ഞാനും ഒന്നരണ്ടു തവണ നിബ്ബന്ധിച്ചു.

രണ്ടു:—പിറ്റേന്നു രാവിലേ നീലോല്പലം സുകുമാരിയോടു വരാതിരുന്നതിനെപ്പറ്റി ചോദിക്കുമ്പോൾ ഞാനും അടുക്കലുണ്ടായിരുന്നു. വളരെ മയ്യാദഹീനമായ മറുപടിയൊന്നു പറഞ്ഞത്. നീലോല്പലം സ്തബ്ധയായി നിന്നുപോയി. എനിക്ക് അതുലരിച്ചുചുരിക്കുവാൻ പോലും ധൈര്യം വരുന്നില്ല.

പ്രഭു:—അവൾ അങ്ങനെ എന്തു പറഞ്ഞു?

രണ്ടു:—ഞാൻ അതെങ്ങനെ അവിടെ ധരിപ്പിക്കും. അതു കേട്ടാൽ അങ്ങയ്ക്കു കോപമുജ്വലിക്കാതെയിരിക്കില്ല. അനുവാദമുള്ളപക്ഷം.....വേണ്ടാ അത് അവിടുന്നു കേൾക്കേണ്ട.

പ്രഭു:—എന്റെ കുട്ടി അതു നിന്ദയും നീചവുമായ വാക്കുകൾ പറകയില്ല. ഇതാശ്ചര്യംതന്നെ.

രണ്ടു:—‘നിങ്ങളുടെ ഹിതമനുസരിക്കാൻ എന്നാൽ സാധ്യമല്ല. എന്റെ കാര്യം ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം. നിങ്ങളും ഒന്നിച്ചുള്ള പെരുമാറ്റത്തിനു ഞാൻ സന്നദ്ധയല്ല.’ എന്നിങ്ങനെ പലതും പറഞ്ഞുകൂടി. പിന്നീട് നീലോല്പലത്തിനേ നീരിലും നിഴലിലും കണ്ടുകൂടാ. ഇതു കേട്ടുനിന്ന എന്റെ കഥ പറയാനുമില്ലല്ലോ.

പ്രഭു:—ഇതൊക്കെ ഞാൻ ഇതാ ഇപ്പോൾ അറിയുന്നതേയുള്ളൂ. നീലോല്പലം എന്നോട് എന്തുകൊണ്ടു പറഞ്ഞില്ല? ഇവൾ ചന്ദ്രസേനനിൽ ഇത്ര ഉദാസീനയാകാനുള്ള കാരണമെന്താണാവോ?

രണ്ടു:—നീലോല്പലത്തിന്റെ ബുദ്ധിഗുണം അതല്ലേ? മാതാവില്ലാത്ത ഒരു യുവതിയുടെ ചാപല്യസാഹസത്തേ ശാസിച്ചൊതുക്കുകയോ ക്ഷമിക്കുകയോ അല്ലാതെ പിതാവിന്റെ പിന്നത്തേ ഭാര്യയുടെ യഥാർത്ഥധർമ്മമെന്താണ്. സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയസ്ഥിതി അറിയാൻ ഒരു പരീക്ഷ മതി. ഈ മാസത്തിൽ തന്നെ വിവാഹം നടത്തണമെന്നു നിർബ്ബന്ധിക്കുക. അപ്പോൾ പുഷ്പാക്ഷെ തെളിയും.

പ്രഭു:—അതു ഞാൻ പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ബാബുവിനും വളരെ താല്പര്യമുണ്ടായിരുന്നു. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞപോലെ, സുകുമാരിക്ക് അതിലത്ര അഭിനിവേശം ഉണ്ടായില്ല.

രണ്ടു:—അപ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ സംശയവും അസ്ഥാനത്തിലല്ല. ചന്ദ്രസേനന് ഇക്കാര്യത്തിൽ വളരെ ആശങ്കകളുണ്ട്. യോഗ്യനാകയാൽ പുറത്തുവിടുന്നില്ലെന്നുള്ളു.

പ്രഭു:—ഏതായാലും ഞാൻ വെളിവാക്കി ചോദിച്ചറിയാം.

രണ്ടു:—അയ്യോ! അരുതേ. ഞാനാണ് ഈ അറിവു തന്നതെന്നു സുകുമാരി അറിഞ്ഞാൽ സർവ്വം കഴുപ്പത്തിലാകും. നീലോല്പലത്തിന്നു രസിക്കുകയില്ല. അങ്ങു് ഇതൊന്നും അറിഞ്ഞതായി ഭാവിക്കേണ്ട. സുകുമാരി കട്ടിയല്ലേ? നാമൊക്കെ തൊറില്പരിച്ചുപോയതാണെന്നും വരാമല്ലോ. ഈ വിവാഹം വേഗം നടത്തിയില്ലെങ്കിൽ പശ്ചാത്താപത്തിനിടവരും. ഇടയ്ക്കു് ഒന്നു ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. അവിടുത്തേയ്ക്കു ഗൗരീ മന്ദിരത്തിലേ സുധീരകുമാരനെ അറിയാമൊ?

പ്രഭു:—ആ ഗോവിന്ദബാബുവിന്റെ മകനോ? ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഈയിടെയുണ്ടായ പരിഷ്കാരത്തിൽ അയാളേ ഡിസ്ട്രിക്ട് പോലീസുസൂപ്രണ്ടായി നിയമിച്ചുവെന്നു കേട്ടു. എന്താ അന്തരം ഇവിടെയുണ്ടോ?

രണ്ടു:—അവരാരും ഇവിടെ വരുക പതിവില്ല. അന്തരം ചന്ദ്രബാബുവിന്റെ വലിയ ഒരിഷ്ടനാണ്. ഞാൻ ഈയിടെ കാണാനിടയായി. എന്നെ അദ്ദേഹം കണ്ടുമില്ല.

പ്രഭു:—അതെങ്ങനെ? എവിടെവെച്ചാണ് കണ്ടതു്?

രണ്ടു:—ഇവിടുത്തെ വിരുണുസൽക്കാരത്തിന്നു ഞാൻ ഗൗരീമന്ദിരത്തിൽ ക്ഷണക്കൂട്ടംകൊണ്ടു പോയിരുന്നു. മടങ്ങി വരുമ്പോൾ അസമയമായതുകൊണ്ടു് ഇടയ്ക്കു രാമസിക്കേണ്ടി വന്നു. ഒരുറക്കം കഴിഞ്ഞുണ്ണപ്പാർ നല്ല ചന്ദ്രികയുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ ഉടൻ തന്നെ ഇങ്ങോട്ടു പറപ്പെട്ടു. ഒരു നാഴിക അകലെ വന്നപ്പോൾ ഒരു വൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ ഒരു കൂടാരം അടിച്ചിരിക്കുന്നതു കണ്ടു. ഒരു കശിരകോപ്പോടു കൂടി സജ്ജീകൃതമായി നില്പുണ്ടു്. കൂടാരത്തിനുള്ളിൽ ഒരു ചെറിയ മേശപ്പുറത്തു് ആവി പറക്കുന്ന ചായ വെച്ചിരിക്കുന്നു. രണ്ടുമൂന്നാളുകൾ മേശയുടെ ചുറ്റും ഇരിപ്പുണ്ടു്. അവിൽ ഒരാൾ ഈ സുധീരകുമാരനാണെന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലായി. അവർ തമ്മിലുണ്ടായ സംഭാഷണം എനിക്കതു രസമുള്ളതല്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ സുധീരകുമാരന്റെ മുഖത്തുനിന്നു പറപ്പെട്ട പുഷ്പരണി എന്ന വാക്ക് എന്റെ ശ്രദ്ധയെ അങ്ങോട്ടുകഷ്ടിച്ചു. സംഗതി ഒന്നും നല്ലപോലെ മനസ്സിലായില്ല. നാലഞ്ചു വാക്കുകൾ ഇടയ്ക്കിടെ ചെവിയിൽ പെട്ടു. ശൈബലിനീദേവി വലിയ പണക്കാരത്തി, സുകുമാരി, സാധു, കള്ളപ്രമാണം, വഷളൻ, നീലോല്പലം, പ്രതാപചന്ദ്രൻ ഇങ്ങനെ ചിലതൊക്കെ കേട്ടു. ഇതിന്റെ സാരം എന്താണാവോ? എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലായില്ല.

പ്രഭു:—സാധുവെന്നു പറഞ്ഞതു് ആരെ ഉദ്ദേശിച്ചായിരിക്കാം?

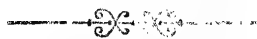
നും

സുകുമാരി

രണ്ടു:—എനിക്ക് ഒരു രൂപവുമില്ല. രതിവിലാസത്തു നടന്ന ഒരു മോഷണം തെളിയിക്കാനായിട്ടാണ് അന്ന് അവിടെ അയാൾ വന്നു കൂടാൻ അടിച്ചിരുന്നത്.

പ്രഭു:—ഒടുവിൽ പറഞ്ഞ വാക്കെന്തായിരുന്നു?

രണ്ടു:—അത് അങ്ങനെയേ ഉദ്ദേശിച്ചായിരുന്നു. ധൂരരാജൻ കൈ ശരിയാക്കും എന്നാണ് പറഞ്ഞതാസാനിപ്പിച്ചത്. ഇതാ സുകുമാരി വരുന്നു. സുകുമാരിയോടൊന്നിച്ച് ഞാൻ ചീണ്ടും വന്നു കണ്ടുകൊള്ളാം. ഒന്നു നടിക്കേണ്ട.

അദ്ധ്യായം ൧൦.

“അതിനല്ലിതനാൾവരെയുളളമോരോ
ചതിയും ദുഷ്ടവുമല്ലസകൃതീണൻ.”

പ്രഭു:—കുട്ടി! നീലോല്പലം നാളെ കാശിയിൽ നിന്നും ഇങ്ങോട്ടു തിരിക്കുന്നുണ്ട്. അവളുടെ കൂടെ ചില മാന്യന്മാർ കടുബസമേതം വരുന്നുണ്ടെന്നും, കമ്പി വന്നിരിക്കുന്നു. അവരെ യഥോചിതം സൽക്കരിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്യുകയുള്ളൂ. രണ്ടുവേൾ കൂടി വേണ്ട സഹായങ്ങൾ ചെയ്തതും. അതിഥികൾ വളരെ മാന്യരാണ്.

പിതാവ് ഒരു നിന്ദാപുരുഷനെ അഭിമാനപൂർവ്വം തന്റെ സഹകരണത്തിനു നിയമിച്ചതു സുകുമാരിയ്ക്കു തീരെ രസമായില്ല. എങ്കിലും തന്റെ മനഃക്കോളത്തെ അടക്കിവെച്ചുകൊണ്ട് ഇക്കാര്യത്തിൽ വേണ്ടതൊക്കെ അവൾ രഹസ്യമായി.

പിറ്റേന്നു രാവിലെ അതിഥികളും മറ്റും വന്നെത്തി. പുഷ്പരണിയിൽ ഒരു ഉത്സവാഘോഷം തന്നെയായിരുന്നു. പ്രഭു തനിച്ചിരുന്നു മുഷിഞ്ഞിട്ട് ഒരു വടിയും എടുത്തു സാവധാനത്തിൽ നടന്നു. “കഷ്ടമേ എന്റെ ഓമനക്കുട്ടിയുടെ മുഖം ഒന്നുകൂടി കാണാൻ കഴിയാത്തവിധമുള്ള ഒരു പാപിയായല്ലോ ഞാൻ” എന്നു വിചാരിച്ച് ഏകദേശം അതിഥിസൽക്കാരശാലയ്ക്കു സമീപമായപ്പോൾ പാട്ടിന്റെയും ഫിഡിന്റെയും മുതലായ വാദ്യങ്ങളുടെയും മധുരനാദം കേട്ടു. എനിക്ക് ഇതിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നതിനു വേണ്ട അനുരോഗ്യമില്ലാതായിപ്പോയല്ലോ. ദൈ

വം എന്റെ ഈ പരിതാപകരമായ ജീവിതം എന്തിനായി ഭീഷ്മിപ്പിക്കുന്നു. എന്നിപ്രകാരമുള്ള വിചാരങ്ങൾക്കു വശഗനായി. അദ്ദേഹം തിരികേ ഹൃദാന്തഭാഗത്തേയ്ക്കു പോയി.

സുകുമാരി പത്തുമണിയോടുകൂടി കൂട്ടത്തിൽ നിന്നും പിരിഞ്ഞു പിതാവിന്റെ മുറിയിൽ ചെന്നു വിവരങ്ങളൊക്കെ ധരിപ്പിച്ച് അദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ടതൊക്കെ അന്വേഷിച്ചിട്ടു തന്റെ കിടക്കമുറിയിൽ ചെന്ന് ഒരാഖ്യായികയും വായിച്ചു കിടന്നു. കിടക്കുന്നതിനു മുമ്പായി ആഭരണങ്ങൾ പെട്ടിക്കെട്ടു വയ്ക്കുന്നതിനു കഴുത്തിൽ കൈവച്ചപ്പോൾ തന്റെ ജീവനൊക്കാരും പ്രിയതരമായ രത്നമാല കാണാനില്ല. സുകുമാരി അങ്ങമിങ്ങും ഓടി നടന്നു നോക്കിയിട്ടും അതു കാണാതെ മടങ്ങി പിതാവിന്റെ മുറിയിൽ കടന്നപ്പോൾ അവിടം അന്ധകാരമയമായിരിക്കുന്നു. വല്ലവിധവും വിളക്കു കത്തിക്കാനായി മേശയുടെ നേക്കു നടന്നപ്പോൾ എന്തോ ഒന്നുനങ്ങുന്നതായിത്തോന്നി. സുകുമാരിയുടെ പരിഭ്രമം വർദ്ധിച്ചു. വിളക്കു കത്തിച്ചപ്പോൾ വാതലൊക്കെ തുറന്നിട്ടിരിക്കുന്നതായിക്കണ്ടു. രണ്ടുവേഗം ഇരുമ്പുപെട്ടിയുടെ മുമ്പിലായി നിൽക്കുമുണ്ട്.

• സുകുമാരി:—(കോപോജ്വലമായി) ഭ്രോഹ്മി, താൻ ഈ അസമയത്തു് ഇവിടെ എങ്ങനെ കയറിവന്നു? അച്ഛന്റെ പെട്ടി എന്തിനായി, എങ്ങനെ തുറന്നു? വാതലൊക്കെ തുറന്നുകിടക്കുന്നല്ലോ. തന്റെ വക്രവിക്രിയകൾക്കു് ഒരതിരില്ലാണ്ടായിത്തീർന്നുവോ? പറയൂ! തന്റെ ഉദ്ദേശ്യം എന്തു്? ഈ ധീരത—അല്ലാ സാഹസം എന്തിനു കാട്ടി?

രണ്ടുവേഗം ഈ സുകുമാരഹൃദയത്തിനുള്ളിൽ ഇത്ര ഭയങ്കരമായ ക്രോധാഗ്നി കത്തുമെന്നു സ്വപ്നേപി കരുതിയില്ല. വികസിച്ചു ചെന്നാഴ്ചയ്ക്കു പരിപ്പാനടുക്കുമ്പോൾ അതിൽ ഒരു നല്ല സുഗന്ധം ചുറ്റിപ്പിണഞ്ഞു കിടന്നാലെങ്ങനെ പ്രാണഭയം നിമിത്തം പിന്നാക്കം വലിയുമോ അതുപോലെ തന്നെത്താനറിയാതെ അയാൾ രണ്ടു നാലടി പിന്നാക്കംവെച്ചു.

രണ്ടുവേഗം:—(യെളുപ്പമവലംബിച്ച്) എന്റെ സുകുമാരീദേവിയെ ഈ വേഷത്തിൽ കണ്ടിട്ടു് എത്ര കോപമുണ്ടായിരിക്കുന്നു! ഭയപ്പെടേണ്ട.

സുകുമാരി:—താൻ എന്റെ പിതാവിന്റെ പെട്ടി തുറന്നു പരിശോധിക്കുകയാണു്; അല്ലേ?

രണ്ടുവേഗം:—ദേവീ, അതു് എന്റെ ആവശ്യം പ്രമാണിച്ചാണു്. ഇവിടെ ഈ അസമയത്തു വന്നു നിൽക്കുന്നതു് ഉചിതമല്ല. പോയിക്കിടന്നുറങ്ങ.

സുകു:—താൻ ഇവിടെ എന്തിനു വന്നു? എത്രവിധം അകത്തു കടന്നു? എന്തിനു പെട്ടിതുറന്നു? അതല്ലേ ഞാൻ ചോദിച്ചത്?

രണ:—അതു ഞാൻ പറയാൻ ഭാവമില്ല.

സുകു:—ഞാൻ അറുപ്തനെ വിളിച്ചുണർത്തട്ടെ. താൻ പുറത്തു പോയ്ക്കൊള്ളൂ.

“ഞാൻ സുകുമാരിയേ കറേഗ്ഗെയെങ്കിലും അറിയില്ലേ? ഇത്ര ബഹളമൊന്നും കൂട്ടണ്ട” എന്ന് പുറുസ്ഥരത്തിൽ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് രണദേവൻ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ലാത്തിത്തുടങ്ങി.

സുകു:—(കോപകാലുഷ്യത്തോടെ) താൻ കള്ളനും ചതിയനുമൊന്നെന്നുള്ള വിവരം അറുപ്തനേ ധരിപ്പിക്കട്ടെ. നടക്കൂ, ഒന്നിച്ച് അങ്ങോട്ടു പോകാം.

ഓ! ഓ! എന്ന് ഒന്നു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു കൊണ്ട് രണദേവൻ:—ഞാൻ ഇതൊക്കെ ഒന്നു പകർത്തി എടുത്തു കൊള്ളട്ടെ. ദേവിയുടെ കയ്യടയല്ലേ?

സുകു:—അറുപ്തന്റെ കാര്യം തനിക്കറിഞ്ഞിട്ടാവശ്യമെന്ത്? കടക്കൂ; പുറത്തു്. ഇളയമ്മയും താനും കൂടി എന്നെ നന്നെ ദ്രോഹിക്കുന്നുണ്ട്. പോരാഞ്ഞിട്ട് അറുപ്തന്റെ അടുക്കലും അടുത്തു കൂടിയിരിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹത്തിനു കാഴ്ചയുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ അര വിനാഴിക ഈ ഗൃഹത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുവാൻ നിങ്ങൾക്കിടവാനുണ്ടായില്ലായിരുന്നു. എന്തുചെയ്യാം. നിങ്ങളുടെ ശുക്രദശ എന്നേ പറയേണ്ടൂ. നിങ്ങൾ രണ്ടാളുടേയും സകല നടപടികളും ഞാൻ അറിയുന്നുണ്ട്. മനസ്സിലായോ?

“ഓ, മനസ്സിലായി. ഞാൻ വന്ന കാര്യം നിവ്വഹിച്ചു കൊള്ളട്ടെ” എന്നു പറഞ്ഞ് രണദേവൻ പ്രമാണങ്ങൾ തിരഞ്ഞെടുത്തു തുടങ്ങി.

സുകു:—ഇളയമ്മയുടെ അറിവോടും അനുവാദത്തോടും കൂടിയാണോ ഈ പ്രവൃത്തി ചെയ്തത്. അല്ലെങ്കിൽ താക്കോൽ എങ്ങനെ കൈക്കലാക്കി. അവൾ ഇത്ര നീചയാണോ? തന്റെ ദുസ്സ്പാതന്ത്ര്യം നിമിത്തം ലോകത്തെ പരയുന്നുവെന്നു താനറിയുന്നുണ്ടോ? അവരിയെന്നുണ്ടോ?

രണ:—ലോകത്തെ പരയട്ടെ. എനിക്കറിഞ്ഞിട്ടാവശ്യമില്ല.

സുകു:—താൻ ആ സാധു സ്ത്രീയെ ദ്രോഹിക്കുന്നതിന് ഒരു കൈയും കണക്കും വേണ്ടേ?

രണ:—സദാ ദോഷപ്രഖ്യാപനം ചെയ്യുന്നതാണു ലോകസ്വഭാവം. എന്റെ സഹവാസത്തെപ്പറ്റി എന്താണിത്ര പറയാനുള്ളത്? സ്രീപുരുഷന്മാർ തമ്മിൽ പരിശുദ്ധമായ സ്നേഹം പാടില്ലെന്നുണ്ടോ?

സുക:—സ്രീപുരുഷന്മാർ തമ്മിൽ പരിശുദ്ധ പരിചയം ദോഷമല്ല. പക്ഷെ—

രണദേവൻ സുകമാരിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തേ ഗണ്യമാക്കാതെ വീണ്ടും ഓരോന്നു മേശയിൽ നിന്ന് എടുത്തു പരിശോധിച്ചു തുടങ്ങി. സുകമാരി എന്തു ചെയ്യും? ഏതുവിധം പ്രവർത്തിച്ചാൽ രക്ഷയുണ്ട്? ഒരു പുരുഷനായിരുന്നാലത്തേ കഥ വേറെ. എങ്കിലും പ്രഗത്ഭ ഗംഭീരയും ധീരോദാത്തയും ആയ ആ കലീന പൂർവാചരവിരുദ്ധങ്ങളായ ലോകപ്രകൃതിയേ വിചാരിച്ചു തത്സമയം ഒന്നടങ്ങി. “ഈ പ്രമാണങ്ങൾ കൊണ്ടു യാതൊരു കാര്യസാധ്യവും ഈ ദുഷ്ടനെ ലഭിക്കാനില്ല. പിന്നെ.....എന്തിനായിട്ടീയാർ ഈ ദുഃഖദരംഗത്തു പ്രവേശിക്കുന്നു” എന്നു ശാന്തമായി ചിന്തയുടങ്ങി.

അന്നേദിവസം രാവിലെ, മാനേജർ രവീന്ദ്രലോഷ് വന്നു മൂന്നു നാലു മണിക്കൂറുനേരം പ്രഭുവുമായി വിശേഷം പറഞ്ഞിരിക്കുകയുണ്ടായി. സുകമാരിയും അയാളും തമ്മിൽ കാണാൻ തരമായില്ല. പ്രഭുവും മാനേജരും ഒന്നിച്ചു കാര്യസംബന്ധമായിക്കാണുന്ന അവസരങ്ങളിൽ പ്രഭുവിനു വിശേഷാൽ ആലോചന കൂടും. തലേദിവസം വളരെ ഭദ്രമായി സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചാൽ തന്നെ പിതാവേല്പിച്ച ലക്കോട്ട് ഇയാൾ എടുത്തു തിരിച്ചും മറിച്ചും ഇട്ടു നോക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ സുകമാരി വല്ലാതെ നെന്യാളിച്ച് അത്യുൽകണ്ഠയോടെ,

സുക:—എടോ, ആ കടലാസുകളെ യഥാസ്ഥാനത്തുവെച്ചു പൂട്ടി താക്കോൽ ഇങ്ങു തത്ര! ഇല്ലെങ്കിൽ താൻ പശ്ചാത്താപിക്കാനിടവരും.

രണ:—(അധിക്ഷേപസ്വരത്തിൽ) എനിക്കതിനത്ര മനസ്സില്ലെങ്കിലോ?

സുക:—ഇല്ലെങ്കിൽ തന്റെ തുച്ഛത ഇപ്പോൾ നിറുത്തുന്നുണ്ട്. (കരകൂടി ഗംഭീര്യത്തോടെ) എന്തു പറഞ്ഞു? തനിക്കു മനസ്സില്ല; അല്ലേ? ഈ വിവരം അച്ഛനേ ധരിപ്പിച്ച് തന്നെ ഞാൻ നല്ലപോലെ മയ്യാദ പഠിപ്പിച്ചേയ്ക്കുന്നുണ്ട്. കണ്ടോളൂ.

രണ:—(വീണ്ടും ഓരോന്നു തിരഞ്ഞെടുത്തുകൊണ്ട്) ഓഹോ! പോയിപ്പറഞ്ഞിട്ടു വത്ര! എനിക്കു നിങ്ങളെ ആരെയും അത്ര ഭയമൊന്നുമില്ലെന്ന് എത്രതവണ ധരിപ്പിക്കണം. ആവശ്യമുള്ളതൊക്കെ കരസ്ഥമാക്കിട്ടേ ഇവിടെനിന്നും ഞാൻ ഇളകുകയുള്ളൂ.

സുകു:—(അത്യുച്ച സ്വരത്തിൽ) താൻ പുറത്തിറങ്ങിപ്പോയില്ലേ?

രണദേവൻ ഇതുകേട്ടു നിവർന്നിരുന്നു സുകുമാരിയെ ഒരു തുരിച്ചു നോക്കിയിട്ട്:—“ഇപ്പോൾ പോകാൻ ഒരുക്കമില്ല. എന്താണ് ‘എടോ’ ‘താൻ’ എന്നൊക്കെ സ്വസാധാരണമായി നാവിൽ നശത്തുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്? നീ തന്നെത്താൻ മറന്നുതുടങ്ങിയോ? ഹൂ! ഇവിടെനിന്നും കടന്നു പുറത്തുപോ!” എന്നു കോപാവേശത്തോടെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടെഴുന്നോറ.

സുകു:—കഷ്ടം! ഇല്ല. തന്റെ അധഃപതനം അധികം അടുത്തു. അതാണ് ഈ ചിത്തഭ്രമം കാട്ടുന്നത്. ആട്ടെ. പുറത്തു പോകതന്നെ.

രണ:—മകൾ അപ്പനെ ഈ വിവരം ധരിപ്പിച്ചുവന്നിട്ടേ ഞാൻ പോകാൻ ഭാവമുള്ളൂ.

സുകു:—തന്നെ ഈ മുറിയിൽ നിർത്തിയിട്ടു ഞാൻ പോകയോ? നന്നായി!

രണ:—പോയില്ല. ഇല്ലേ? ഞാൻ എല്ലാം എടുത്ത് ഈ ഉരുപ്പികളുംകൂടി തട്ടിപ്പിറിച്ചുകൊണ്ടു പോയാലോ?

സുകു:—അതു തന്റെ സഹജസ്വഭാവമല്ലേ? അതും വേണ്ടതുതന്നെ. എന്നോടു താൻ ഈവിധം ധിക്കാരവാക്കുകൾ പറയുന്നതു ഞാൻ ഏകാകിനിയാണെന്നുള്ള മുഷ്ടികൊണ്ടാണോ? അന്നത്തേ സംഭവത്തിൽപിന്നീടു ഞാൻ നിങ്ങൾക്ക് അടിമപ്പെട്ടു ഭയന്നു ജീവിതം കഴിക്കുകയാണെന്നായിരിക്കും വിചാരം. അങ്ങനെയൊന്നും അശേഷം ശങ്കിക്കേണ്ട. ഓ! ഭയങ്കരകൃത്യം തന്നെ.

രണ:—(സാമഭാവത്തിൽ) ഞാൻ ദേവിയുടെ ഹിതംപോലെ ഒക്കെ ചെയ്തുതന്നില്ലേ? പിന്നെ എന്തിനാണു കററം പറയുന്നത്? ദേവിയുടെ വേണ്ട സൗകര്യം ഉണ്ടായിരുന്നല്ലോ.

സുകു:—താൻ അസംബന്ധം പുലമ്പുന്നതെന്താ? മിടുക്കൊന്നും അധികം പ്രകടിക്കണ്ട. എന്നെ ഭ്രാന്താവസ്ഥയിൽനിന്നും രക്ഷിക്കുന്നതിനും.....എന്നെ നിവ്വാജമായി സ്നേഹിക്കുന്ന ആളുണ്ടെന്നറിഞ്ഞു പെരുമാറിക്കൊൾക.

രണ:—അയാളെ ഒരുററബന്ധുവായിക്കരുതിയിരിക്കുകയാണോ? വെടുപ്പായി. പിന്നെ ആരും വേണ്ട.

സുകു:—അപ്പനെ വേണ്ടിടത്തോളം കഴിവുപോലെ നിങ്ങൾ ദ്രോഹിച്ചിട്ടും തനിക്ക് ഒരു തൃപ്തിയും കലക്കുവുമില്ലല്ലോ.

രണ്ടു:—ഞങ്ങൾ നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കുകയാണു ചെയ്തുപോയന്നത്. ഫ്രോഡാ എന്ന വാക്ക് മേലാൽ ഉപയോഗിക്കരുത്. പണത്തിന്റെ ആവശ്യം എല്ലാവർക്കും ഒന്നുപോലെ തന്നെ. അതിനാൽ ചിലപ്പോൾ ഞങ്ങൾ രൂപ എടുക്കാറുണ്ട്. അതിനാത്താ? അതു ദ്രോഹപ്രവൃത്തിയോ ചതിയോ ആകുമോ?

സുക:—ഞാൻ കറുപ്പു ഭിക്ഷു മുമ്പു കണ്ടുകൾ പരിശോധിച്ചപ്പോൾ ഇളയമ്മ ബാങ്കിൽനിന്നും അപ്പൂന്റെ കള്ളയൊപ്പിട്ടു രണ്ടായിരം പവൻ വാങ്ങിയിരിക്കുന്നതായിക്കണ്ടു. കേസിനേൽ വന്നാൽ പിന്നത്തേ അവസ്ഥ അറിയാമല്ലോ? പാടില്ലേ?

രണ്ടു:—(വലിയ പുല്ലുസത്തോടെ) ഓ! സുകമാരി ഒരു വലിയ അതൃപ്തകാര്യം കണ്ടുപിടിച്ചല്ലോ? ഹാ, എന്തു സമ്മാനമാണാവോ ഇപ്പോൾ ഇതിനു തരേണ്ടത്?

സുക:—ഞാൻ ഇതേവരെ ആ വിവരം അപ്പൂനേ ധരിപ്പിക്കാത്തതു നിങ്ങളേ ഭയന്നിട്ടല്ല. അനാധര്യമായി അദ്ദേഹത്തേ വേദിപ്പിക്കേണ്ട എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണ്. അദ്ദേഹത്തിനിഷ്പാദം തന്നെ വേണ്ടിത്തോളം മാനക്കുയവും ഭരിതവും നേരിട്ടുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

രണ്ടു:—നിങ്ങളുടെ പിതൃഭക്തി വിസ്മയനീയംതന്നെ. അതൊക്കെയിരിക്കട്ടെ. പ്രളപിത നിങ്ങളിൽ രൂപിഷും വിശ്വാസവും ഉണ്ടെന്നാണോ നിങ്ങളുടെ വിചാരം? വളരെ അനുസരണമുള്ള പുത്രിതന്നെ! പക്ഷെ പണ്ടത്തെക്കാര്യം വല്ലതും പുറത്തായാൽ എങ്ങനെയാ?

സുക:—സത്യം ഒരിക്കൽ വെളിപ്പെടും. എന്റെ ജീവിതം മലിനമാക്കാനും ശൂന്യമാക്കാനുമാണു നിങ്ങൾ ശ്രമിക്കുന്നത്. ഞാൻ മനസാ വാചാ കർമ്മണാ അപരാധിയല്ലെന്നു നിങ്ങൾക്കു ബോദ്ധ്യമുണ്ടല്ലോ. സർവ്വകസാക്ഷിയായ ഈശ്വരൻ എന്നെ ഉപേക്ഷിക്കുകയില്ല. ഞാൻ നിങ്ങളുടെ മാർഗ്ഗനിരോധിനിയാകിരിക്കുകയാണ്. എന്റെ പ്രാണാപായത്തിനു നിങ്ങൾ ഉദ്യമിക്കുന്നുണ്ടെന്നും എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം.

രണ്ടു:—ഇന്നെന്താ ഇത്ര വളരെ തത്പരന്മാരാണ്? ഉറക്കമില്ലായ്മ തെ പോയിക്കിടന്നുറങ്ങണം. എന്റെ പ്രിയ സുകമാരിയല്ലേ? പറയുന്നതു കേൾക്ക! ഇന്നുരാത്രി ഇവിടെക്കുണ്ടെന്നും കേട്ടതുമൊക്കെ സ്വപ്നമായി വിചാരിച്ചുകൊള്ള.

സുകു:—പെട്ടി പൂട്ടി താക്കോൽ തന്നല്ലാതെ ഞാൻ ചോദിക്കുകയല്ല. സകല സംഗതികളും അല്ലെങ്കിൽ ധരിപ്പിച്ചിട്ടേ ഇന്നുറക്കം ഭാവമുള്ളൂ. വരുന്നതൊക്കെ അനുഭവിക്കാൻ ഞാൻ തയ്യാറാണ്.

ഇത്രയും പരാജയപ്പെട്ടതിനെത്തുടർന്ന് പുറത്തു വരികയുടെ ശ്രമം കേട്ടുകേൾക്കുക. രണ്ടുപേർ വിചാരിക്കുന്നതിനോടുകൂടി പെട്ടെന്ന് സ്വന്തം താഴ്ന്നിട്ട് “മിന്നിടാതിരിക്കൂ. ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ കഴിയുന്നതൊക്കെ അറിയിച്ചേക്കാം” എന്നു ഗൗരവസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

പ്രഭു അപ്പോഴേക്കും തട്ടിത്തട്ടി നടന്നു വരുന്നതിനു സമീപം എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. വരുന്നതിൽ ചുറ്റുമുള്ളവർക്കും തുറന്നുകിടക്കുന്നതായി ഗ്രഹിച്ചു. സുകുമാരി, ഈ അർത്ഥശാസ്ത്രം ഇവിടെ എന്തെടുക്കുകയാണ്?” എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം അകത്തു വന്നു.

അദ്ധ്യായം ൧൧.

“നിനക്കുനേരമായ കൃത്യങ്ങൾ മനസ്സിൽ നിൻ
മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ കണ്ടുതാൻ;
കനത്ത കഷ്ടതകളെയും കഷ്ടതകളെയും
കൃത്യങ്ങളാൽ കലമെടുത്തു മാറ്റിടും.”

സ്വസ്ഥയായി നിന്നുപോയതിനാൽ സുകുമാരിയ്ക്ക് ഒരുക്കരം പോലും ഉള്ളതിനേക്കാൾ ശക്തിയും ധൈര്യവുമുണ്ടായിപ്പോയി. “സുകു, ഞാൻ നിന്റെ ശബ്ദം കേട്ടുവല്ലോ?” എന്നു വൃദ്ധൻ വീണ്ടും ഉച്ചരിച്ചു. വല്ലവിധവും തട്ടിത്തടഞ്ഞു മുറിയ്ക്കുകയല്ല കടന്ന് പ്രഭു നേരേ മേശയുടെ നേക്കി നടന്നുവന്നു തപ്പിനോക്കിയപ്പോൾ, മേശ തുറന്നുകിടക്കുന്നതായിക്കണ്ടു. ആരോ താൻ പറ്റിയുടെ സഹായത്തോടുകൂടി ആരോണങ്ങളും മറ്റുള്ള പ്രമാണങ്ങളും കൗശലമാക്കുകയാണെന്നു പെട്ടെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. “സുകുമാരി, എവിടെയാണ്? നീ ഇപ്പോൾ ഇവിടെ സംസാരിക്കുന്നത് ഞാൻ കേട്ടല്ലോ? നീ എന്തിനായി ഒളിച്ചു നിൽക്കുന്നു? സമയം വളരെ ആഗ്രഹമുണ്ടാകുന്നു?” വൃദ്ധൻ അപാരമായ താപവും പരിഭവവും ഉണ്ടായി. “സുകുമാരി, ഈ വയസ്സുകാലത്തു നീയും എനിക്കു ശത്രുവായി ഭവിക്കുമോ?” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന കണ്ണുനീർ അപ്പോഴും മുഖത്തേക്കു രണ്ടു കൈകൾക്കൊ

ണ്ടും പൊത്തി ഇങ്ങനെപോയി. “ഹാ! ഓവരമെ, ഇതെന്തൊരു പൂർണ്ണ ജീവിതമാണ്? എത്രകാലമാണ് ഞാൻ ഈ വിധം കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടത്?” എന്നിങ്ങനെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു വിലപിച്ചു നടക്കി. “കട്ടീ, സുകു,” എന്നു വീണ്ടും ആർദ്രമായി വിളിച്ചു. “നീ നിനക്കുതന്നെ ഉണ്ടായില്ല. രണ്ടേവൻ നിന്ന സ്ഥലത്തുനിന്നും അനങ്ങിയാൽ തീർച്ചയായും പ്രളവിനു മനസ്സിലാകും. എങ്കിലും അയാൾ വളരെ പണിപ്പെട്ട് പ്രമാണങ്ങളും ഒന്നരണ്ടു ബാങ്കുനോട്ടുകളും കുപ്പാലക്കീശയിൽ സൂക്ഷിച്ചു വെച്ചു. “പുറത്തു പറഞ്ഞാൽ നോക്കിക്കൊള്ളൂ” എന്ന് ആംഗ്ലം കാണിച്ചിട്ട് അതികൃശമായി അയാൾ ദേവിയെ ഒന്നു തുറിച്ചുനോക്കി. സുകുമാരിയുടെ കോപം വ്യസനമായി മാറിയിരുന്നു. വൃദ്ധൻ സംസാരം നിറുത്തിയതോടുകൂടി അവിടെ വീണ്ടും നിശ്ശബ്ദമായിത്തീർന്നു. രണ്ടേവൻ, വ്യസനാകുലവും കഠിനമായ എന്തോ വികാരഭിന്നിഭാവത്താൽ ഉജ്ജ്വലത്തുമായ ദേവിയുടെ മുഖകമലത്തേ ഗാഢമായി നോക്കിനിന്നു തേയുളളു. ഒരു ക്ഷണനേരത്തയ്ക്കു രണ്ടേവൻ അല്പം പശ്ചാത്താപം ഉണ്ടായി; അതുപോലെ തന്നെ പെട്ടെന്ന് അത് ഇല്ലാതാകുകയും ചെയ്തു.

“കഷ്ടം എന്റെ - ഓമനക്കൂട്ടി ഈ വിധം ആയിപ്പോയല്ലോ? അയാൾ എന്തോ ഒരു ചതിവിൽ അകപ്പെട്ടുകിടക്കുകയാണ്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഇത്ര ദുർബ്ബലയാകാൻ തരമില്ല. അയ്യോ! എന്റെ മുറിയിൽ കള്ളൻ കയറിവരുന്ന കാലമായല്ലോ. സുകുമാരീ, അവൻ നിന്നെ വധിച്ചോ? അല്ല! നീ അനുകൂലയായിനിന്നു സഹായിക്കുന്നോ? സുകു, എന്റെ അടുത്തുവന്ന് എന്നെ താങ്ങിക്കൊള്ളുക: ദൈവമേ, എന്നെ ഈ അവസ്ഥയിൽ സഹായിക്കേണ?” എന്നിങ്ങനെ ഓരോന്നു പറഞ്ഞു പ്രതാപസേനൻ രോദനം തുടങ്ങി. ഈ ബഹുജ്ഞാനിയിൽ രണ്ടേവൻ താക്കോൽ കൈവശമാക്കി.

പ്രതാ:—സുകുമാരീ, നീ എന്നെച്ചതിച്ചോ? നീ തന്നെത്താൻ ചതിയിൽ പെട്ടോ? താക്കോൽകൂട്ടം നീ എങ്ങനെക്കൊള്ളൂ?

“അച്ഛാ ഞാനല്ലെടുത്തത്” എന്നടക്കിട്ടും അടങ്ങാതെ സുകുമാരി പുറത്തു പറഞ്ഞുപോയി.

പ്രതാ:—ഇവിടെ വത്ര. ഞാൻ നിന്റെ കൈയിൽ പിടിച്ചു കൊള്ളട്ടെ.

സുകുമാരി ഭയവിഹ്വലയായി രണ്ടേവന്റെ മുഖത്തുനിന്നും പ്രളയിളക്കാതെ ഒറ്റച്ചുവടുവെച്ചു തന്റെ പ്രിയപിതാവിന്റെ സമീപത്തു ചെന്നുനിന്നു.

“ഓമനേ, നീ എന്താ വിറയ്ക്കുന്നത്? നിന്റെ ശരീരമാസകലം വിയർത്തു തണുത്തിരിക്കുന്നല്ലോ? ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഇവിടെ വരുമെന്നു നീ കരുതിയിരുന്നില്ല; അല്ലേ? ഇതെന്തൊക്കെയാണ് ഈ കാരണമെന്ന്?” എന്നു കോപിപ്പുനായി പ്രഭു ചോദിച്ചു. “സുകുമാരി, നീ ഇവിടെ എന്തു ചെയ്യുകയായിരുന്നു? നിനക്ക് ഈ പ്രമാണങ്ങൾ പുറത്തെടുത്തിട്ടുള്ള ആവശ്യമെന്തു? ഞാൻ കൂടി അറിയട്ടെ” എന്നു വീണ്ടും തുടർന്നു. സുകുമാരിയ്ക്ക് എന്തുതരം പറയാൻ കഴിയും?

രണദേവൻ സുകുമാരിയുടെ ഭാവപ്പകർച്ചയും ഭയക്കവും കണ്ട് ഒന്നുവെളിച്ചം. അവൾ സത്യം പറഞ്ഞുപോയാൽ തന്റെ കാര്യം ഏതുവിധം പശ്ചാത്തപ്തമാകുമെന്നു കണ്ടാലേ അറിയാവൂ. ഒരു മാർഗ്ഗവും കാണാതെ രണദേവൻ കഴങ്ങി.

സുകുമാരി:—ഞാൻ അപ്പോൾ പെട്ടി തുറന്നാൽ അതിൽ ഇത്രവളരെ കോപത്തിനും ഭയത്തിനും കാരണമെന്താണ്? എനിക്കല്ലാതെ മറ്റൊരാൾക്ക് അതിനുള്ള കാര്യവും?

പ്രതാപ:—നീ എന്തിനായി ഈ ദ്രോഹകൃത്യത്തിനൊരുങ്ങി? ആരാണ് നിന്നെ ഇത്തരം ഭർമ്മാർത്ഥത്തിലേയ്ക്കു പ്രേരിപ്പിക്കുന്നത്?

സുകുമാരി:—അപ്പോൾ ഞാൻ ഈ ജന്മം അപ്പോൾ ദ്രോഹിയാകില്ല. അപ്പോൾ ഇതേവരെ എന്നെ അറിയാൻപാടില്ലാതെ പോയതിൽ എനിക്കു വളരെ വ്യസനമുണ്ട്.

രണദേവൻ ഈ സംഭാഷണമെല്ലാം നടക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു് ഓരോ കൃത്രിമോപായങ്ങൾ ആലോചിച്ചുറയ്ക്കുകയാണ്.

പ്രതാപ:—കഷ്ടം! എന്റെ ശോച്യാവസ്ഥയിൽ എനിക്കു ബന്ധവായി ആരുമില്ലാതെ പോയല്ലോ? ഞാൻ എന്റെ ഈ ഭരിതം ആരോടു പറഞ്ഞാശ്വസിക്കും? എന്റെ സ്വന്ത പുത്രിയോ എന്റെ പരമവൈരിയായിത്തീർന്നു. ഇനി ആരാണ് എനിക്കൊരുവലംബം?

രണദേവൻ:—ആരുമില്ലേ? അവിടുത്തെ സഭാ കാത്തുകൊണ്ടു ഞാനുണ്ടല്ലോ. ഞാൻ അങ്ങയുടെ ദാസനായിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം അവിടുത്തെയ്ക്കു യാതൊരു ദോഷവും പറയുകയില്ല. രാപ്പകൽ ഞാൻ അവിടുത്തെ സൂക്ഷിച്ചു പുററിനടക്കുകയാണ്. ഞാൻ വീട്ടിൽ നിന്നും മടങ്ങി വരുമ്പോൾ ഇവിടെ വെളിച്ചം കണ്ടു. ഒന്നരണ്ടാളുകൾ സംസാരിക്കുന്നതും കേട്ടു. വലിയ ജിജ്ഞാസയോടുകൂടിയാണ് ഞാനിങ്ങോട്ടു കടന്നത്. അപ്പോൾ സുകുമാരിയും വേറെ ഒന്നരണ്ടാളുകളുമായി വളരെ ഗൗരവമായി

രവത്തിൽ സംഭാഷണം നടക്കുന്നു. അവിടുത്തെ പുത്രിയെക്കുറിച്ചു പരിതപിക്കാതെ ഗത്യന്തരമില്ല. എന്നെക്കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ ഒന്നു തെട്ടി എഴുന്നേറ്റു. ഈ പാപകൃത്യം ഭവിക്കട്ടെത്തല്ല എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു. അതിന്നു് എന്നെ വളരെ അധിക്ഷേപിച്ചു. അവിടുത്തെ അടുക്കലും പല കൃതികളും ഇനി പാഞ്ഞുപിടിപ്പിക്കണമെങ്കിൽ അതിനു വേണ്ട സാമത്വം സുകുമാരിക്കുണ്ടല്ലോ?

സുക:—എന്റെ പിതാവിന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നുകൊണ്ട് ഇമ്മാതിരി അസത്യങ്ങൾ എന്നെപ്പറ്റി പറയുന്നതിനു തന്റെ ഹൃദയം എങ്ങനെ അനുവദിക്കുന്നു?

പ്രതാ:—മതി, മതി, എനിക്കിങ്ങനെ ഒരു സൽപുത്രിയുണ്ടായല്ലോ.

രണ്ട:—അവിടുന്ന് വെറുക്കരുത്. സ്ത്രീസഹജമായ ഗുണം പ്രദർശിപ്പിച്ചു. ഇനി സൂക്ഷിച്ചു കൊണ്ടാൽ മതി.

പ്രതാ:—എനിക്കു സംശയം തുടങ്ങിയിട്ടു കറേ ദിവസമായി. അതാണു് ഞാൻ ഇന്നു വീണ്ടും പുറത്തു ചുറ്റിനടന്നതു്. ഇപ്പോൾ സംശയനിവൃത്തി വന്നല്ലോ. കഷ്ടം! കലിയുഗധർമ്മശക്തി എന്തെന്നും നിന്റേയും നാശത്തിനു മകളേ, നീ തന്നെ കാരണഭൂതയായിത്തീർന്നല്ലോ?

രണ്ട:—അങ്ങു വ്യസനിക്കരുത്. അബലം എല്ലാവർക്കും വരാവുന്നതല്ലേ? ഒരിക്കലേയ്ക്കു മാപ്പു കൊടുക്കുക. സുകുമാരിക്ക് അങ്ങയെപ്പറ്റി ഭയഭക്തിബഹുമാനാദികൾ ഇല്ലായ്മയില്ല. എന്തോ ഇങ്ങനെയൊക്കെ സംഭവിച്ചുവെന്നേയുള്ളു. മേലിൽ, ഗുണഭോഷിച്ചാൽ ഭേദി എല്ലാ വിധത്തിലും ഗുണവതിയായിത്തീരും; സംശയമില്ല.

പ്രതാ:—ഏതായാലും ഈ വിശ്വാസപാതകം കാട്ടിയ സ്ഥിതിക്ക് ഇനി എന്റെയുടെ താമസിക്കണ്ടാ. അവളുടെ മാതൃഗൃഹത്തിൽ പോകട്ടെ.

സുക:—അച്ഛാ! എന്താണു് ഈ പറയുന്നതു്? എന്റെ സംസർഗ്ഗംകൂടി ഇത്ര വേഗം വെറുക്കുന്നതിനുമത്രം നിഷ്പ്രഭയായിപ്പോയോ ഞാൻ? നിരപരാധിനിയാണു ഞാനെന്നുകൂടി ഓർമ്മിച്ചു കൊള്ളണം. എന്നെ യാതൊരു പ്രകാരത്തിലും സംശയിക്കേണ്ട. ഒരു ഭൃഷ്ടത്വവും ഞാൻ സ്വപ്നേവി വിചാരിക്കുമ്പോലും ചെയ്തയില്ല. എന്നെ വൃഥാ ശ്രമിക്കരുതെ! അച്ഛന്റെ പാദശുശ്രൂഷ വലുതെന്നു കരുതി സ്വസുഖത്തെ മുഴുവൻ ഖലികഴിപ്പാൻ അർഹയും സന്നദ്ധയുമാണല്ലോ ഞാൻ.

പ്രതാ:—ഈ ക്ഷണാവരെ എനിക്ക് അഭിതീയയും ഉൽകൃഷ്ടയും ആയ ഒരു പുത്രിയുണ്ടെന്നു ഞാൻ, ഇടയ്ക്കു ചില സംശയം ജനിച്ചിട്ടും സന്തോഷിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ എന്റെ ഗർഭിണി ശമിപ്പിക്കമാ രജ്ജ ഹീനഗുത്യങ്ങൾക്കു നീ സന്നദ്ധയായി. എന്റെ സകല ആശയും ജീവിതസുഖവും നശിച്ചു. എന്നെ ശത്രുക്കളുടെ പക്കലേയ്ക്കു നീ വിട്ടുകൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. എന്റെ കുട്ടി, ഞാൻ ഈ ദുഃഖം ഏതുവിധം സഹിക്കും? എന്റെ സകല ജീവിതഭാരവും വഹിച്ചു എന്നെ കൃതാർത്ഥനാക്കേണ്ട കടമ നിന്റെതായിരുന്നിട്ടും നീ ഈവിധം എന്നോടു പ്രവർത്തിച്ചുവല്ലോ. നിന്റെ കണ്ണുകൾകൊണ്ടല്ല ഞാൻ സകലതും കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്നത്. നിന്റെ ബുദ്ധി ഭേദിച്ചുപോകാൻ കാരണവും ഞാൻ കാണുന്നില്ല. എനിക്ക് ജീവിച്ചിരുന്നതൊക്കെ മതി. മരണം ഇപ്പോൾ അത്യാതമ ആദരണീയംതന്നെ. ജീവശയ്യയിൽ എന്തെല്ലാം അസാധാരണതകൾ നടക്കുന്നു. ഞാൻ ഇതൊക്കെ മുൻകൂട്ടി ആലോചിക്കേണ്ടതായിരുന്നെങ്കിൽ ഇനി എത്രനാളോ? എത്ര നിമിഷമോ? നിന്റെ ക്ഷേമത്തിനുവേണ്ടിത്തന്നെയാണെന്ന് ഞാൻ ഇത്ര ബുദ്ധിമുട്ടി ഇതേവരെ ജീവിതം വഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത്. ആ ഏക ഉദ്ദേശ്യം മാത്രമാണ് എന്നെ എല്ലാവിഷയങ്ങളിലും പ്രേരിപ്പിക്കുകയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നത്. രവീന്ദ്രശാസ്ത്രം പറഞ്ഞത് ഇപ്പോൾ ശരിയായില്ലേ?

സുക:—അല്ല, എന്നെ വ്യഥിതമാക്കിയതെന്തെന്ന് അനാഥയായ എന്നെ അല്ലാത്ത ഉപേക്ഷിക്കുന്നതായാൽ എന്റെ ഭാവിജീവിതം പിന്നെ എന്തായിരിക്കും? എനിക്കീലോകത്തു വേറെ ആരാണത്രയും? അല്ലാത്ത എന്നെ ഇങ്ങനെ ശങ്കിക്കുന്നതു വലുതായ പാപമാണ്.

പ്രതാ:—രണ്ടാലോ, താൻ ഈ സമയത്ത് ഇവിടെ വന്നു ചേർന്നുവല്ലോ. അതെനിക്ക് വളരെ ആശ്വാസകരമായി. ഇല്ലെങ്കിൽ എന്തെല്ലാം കൂടുതൽ അപകടങ്ങൾ പാറമായിരുന്നോ?

സുക:—(അല്ലാത്ത രണ്ടു കൈകളിലും പിടിച്ചുകൊണ്ട്) അല്ല, സാഹസമുണ്ട്. എന്നോടു വിശദമായി എല്ലാം ചോദിക്കൂ. എനിക്ക് പറയാനുള്ളതുപ്രകാരം കേൾക്കൂ. ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഈ പറഞ്ഞതൊന്നും വിശ്വസിക്കരുത്? ഇയാളെന്താണ് ഉടൻ ഇവിടെനിന്നു ബാധിച്ചുരിക്കേണ്ടത്, എന്നെയല്ല. ഞാൻ പരമാർത്ഥമാക്കേണ്ടതാണ്. ഇതിനുമുമ്പു ഞാൻ അല്ലാത്ത ചിലതൊക്കെ ഇയാളെപ്പറ്റി സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഇത്രക്ഷണം അതെല്ലാം മറന്നുപോയത് എ

ന്റെ കാലവൈചര്യമോ ഏഷണിയുടെ ശക്തിയോ കൊണ്ടുതന്നെ യായിരിക്കണം.

പ്രതാപം:—നിന്റെ പറച്ചിലും എന്റെ കേൾവിയും ഒക്കെ കഴിഞ്ഞു. ഇനി ശബ്ദിക്കരുത്. നീ ഈയിടെ സത്യം മാനം മയ്യാട ഒക്കെ വെടിഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്. നീ ഒടുവിൽ പറയുന്നതു കേട്ടുകൊണ്ടാണു ഞാൻ വന്നത്. നിന്നെ സഹായിക്കാൻ ആളുണ്ട്. പിന്നെ ഈ വൃദ്ധനേ ഗണ്യമാക്കിട്ട് കാര്യമുണ്ടോ? ഇനി ആ സഹായം മാത്രം മതി. (ഗംഭീരമായി) ദ്രോഹി, എന്നെ ഇങ്ങനെ ചതിച്ചുവല്ലോ? എന്റെ മുമ്പിൽ നിന്നും പോ! (രണഭേരനോട്) നാളെ ഈ വിവരം ഒക്കെ നീലോല്പലത്തിനേ അറിയിച്ച് ഈ കുടിലയുടെ യാത്രയ്ക്കു വേണ്ട തൊക്കെ ഒരുക്കം ചെയ്തു കൊടുക്കാൻ പറയൂ. എനിക്കു പുത്രീയില്ല. എനിക്കു ഇനി എന്തു ഭോണമെങ്കിലും ചെയ്യാമല്ലോ. ആലോചനയും ശങ്കയും വേണ്ട. ഞാൻ സ്വന്തത്തനായി.

സുക:—അപ്പോ, ആലോചനാത്തുറമായ കഠിന വാക്കുകളും വിചാരണകൂടാത്തുള്ള വിധിയും പശ്ചാത്താപത്തിന് കാരണമാകും. ഇപ്പോൾ അധികദോഷമൊന്നും സംഭവിച്ചിട്ടില്ല. എന്നെക്കൂടി കളഞ്ഞാൽ പിന്നത്തേ കഥ-സ്മരിക്കുവോളം വാഹിയാ. ഇവരുടെ നിരന്തര പ്രയത്നം ഇതിനായിരുന്നു. അതു സാധിച്ചുവല്ലോ? അപ്പോൾ ഒരിക്കലും അവിവേകം വരുവാൻവകാശമുള്ളതല്ല. നിർദ്ദോഷിയാണെന്ന് ഇതാ ദൈവസന്നിധിയിൽ ഞാൻ സത്യം ചെയ്തു പറയുന്നു. ഇത്രകാലം വാത്സല്യപൂർവ്വം വളർത്തിയ പുത്രിയെ ഒരു സമാധാനവും കേൾക്കാതെ ആട്ടിയോടിക്കുന്ന അപ്പോന്റെ ബുദ്ധിക്ക് എന്തുഭവിച്ചു? ഏഷണി ഇത്ര വളരെ വിഷമുള്ളതോ?

പ്രതാപം:—പുറത്തുപോകാം. എന്നെ ആവൽസമുദ്രത്തിൽ ചാടിയിട്ട് പിന്നെ കളവു പറഞ്ഞു മേനി കയറുവാൻ വരുന്നോ? എന്നോടു സംസാരിക്കരുത്. രണഭേര! ചെയ്തുള്ളതരുത്. എനിക്കു ചിലതൊക്കെ പറയാനുണ്ട്.

സുകമാരി നിർഭയം സത്യം പെട്ടെന്നു തുറന്നു പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ ആവത്തു നേരിടുകയില്ലായിരുന്നു. രണഭേരന്റെ വശ്യത്തിൽ പ്രഭു അകപ്പെട്ടുപോയി. ഇനി സാധു സുകമാരിക്ക് ഒരു ഗതിയുമില്ല. സുകമാരി പുറത്തിറങ്ങുന്നതിന് മുമ്പു ചിലതൊക്കെ പറയാൻ ശ്രമിച്ചിട്ട് അതു വിഫലമായതേ ഉള്ളൂ.

പ്രതാപം:—(ഉൾജ്ജ്വലസ്വരത്തിൽ) നിന്റെ സാമാനക്കൾ ഒക്കെ ഒരുക്കുന്നതുവരെ നീ എന്റെ മുമ്പിൽ വരരുത്.

സുക:—അപ്പോൾ ഒരു ഭാസിയോട് ഇതിലും കുറച്ചുകൂടി ഒഴുക്കും കാട്ടുമല്ലോ. ഞാൻ അതിലും കേവലമായിപ്പോയി ഇല്ലേ? ഒക്കെയും ദൈവം സാക്ഷി.

സുമനസ്സിനിയായ സുകുമാരിക്ക് ഇതിൽപരം ദുസ്സഹമായ ഒരു രാപത്തു നേരിടാനില്ലെന്നു തോന്നി. കോപം, മാനക്കുയം, നിന്ദ ഇതെല്ലാം ഓരോ നോട്ടത്തിലും സ്ഫുരിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് അപ്പോൾ അടുക്കൽ ചെന്ന്:—“അപ്പോൾ, ഇപ്പോൾ പാഞ്ഞതൊക്കെ ഈ നിലയിലുള്ളവർക്കു പറയാവുന്ന സംഗതികളായിരിക്കാം. ഞാൻ പറയുന്നതൊന്നും അപ്പോൾ രസിച്ചില്ലെന്നും വന്നേയ്ക്കാം. എങ്കിലും കർമ്മഫലം കബേര നായാലും കവേലനായാലും അനുഭവിച്ചേ മതിയാവൂ. ഈശ്വരൻ സത്യസ്വരൂപനല്ലേ? എന്റെ പരിശുദ്ധഹൃദയം അപ്പോഴുണ്ടായിരുന്ന കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹം അറിയാതെയിരിക്കുകയില്ലല്ലോ. അതിനാൽ നമ്മുടെ നാശത്തിനു ഫേതുഭൂതരായിത്തീരുന്നവരെക്കൊണ്ടു ഓരോ ഷഫലം അനുഭവിക്കാതിരിക്കില്ല. അപ്പോൾ ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ കഠിനമായി പശ്ചാത്തപിക്കേണ്ടിവരും. അതിൽ മാത്രമേ ഇനി ഏതെങ്കിലും സങ്കടമുള്ളൂ.” ഇത്രയും പറഞ്ഞിട്ടു സുകുമാരി ഒരു മിന്നൽപോലെ ആ ഉദ്യാനത്തിൽ വൃക്ഷങ്ങൾക്കിടയിലേയ്ക്കു പാഞ്ഞു മറഞ്ഞു. സുകുമാരിയുടെ ഒടുവിലത്തെ വാക്കു പ്രഭുവിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ താഴു. സുകുമാരി തന്റെ മുറിയിൽ കടന്നു വാതവടച്ചു. പിതാവിന്റെ ക്രോധം നിമിത്തം ഉണ്ടായ ദുഃഖം, മാനഭംഗംകൊണ്ടുള്ള ലജ്ജ, ഖലശിരോമണിയായ രണദേവന്റെ നേർക്കുള്ള പ്രതീകാരേപ്പോലുള്ള ഇത്യാദി വികാരങ്ങൾ ഏകകാലത്തിൽ സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയത്തേ മർദ്ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. “അയ്യോ! ഈ ക്ഷണംമുതൽ എന്റെ പ്രിയപിതാവ് ഈ ദുഷ്ടന്മാരുടെ കൈയിലായല്ലോ. ദുർമ്മാധം നിമിത്തം എല്ലാവരും കൂടിച്ചേർന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഥ കഴിക്കുന്നു, ദരിദ്രനാക്കിത്തീർക്കുന്നു? ഇനി അപ്പോൾ ആരാണ് ഒരു യഥാർത്ഥസഹായിയുള്ളത്. ഇപ്പോൾ ഞാൻ എത്രതന്നെ പറഞ്ഞാലും ആരു കേൾക്കും? ഇതെല്ലാം എന്റെ ബുദ്ധിമോശം അഥവാ ദീർഘസൂത്രതം കൊണ്ടുവന്ന ആപത്തുകൾ തന്നെ.” എന്നിങ്ങനെ ഓരോ വിചാരങ്ങൾകൊണ്ട് അവൾ സമയം കഴിച്ചു കൂട്ടി.

പ്രതാ:—അവൾ പോയോ?

രണ:—ആശ്ചര്യപ്പെടണം. ഇതൊന്നും മനഃപൂർവ്വമായിരിക്കുകയില്ല. എന്തോ അബലം പററിയതായിരിക്കേയ്ക്കുള്ള. വലിയ തകരാറൊന്നും പററിക്കാണുകയില്ലായിരിക്കും.

പ്രതാ:—സ്വപ്ന ദിവസത്തിന്നു മുമ്പു ബാങ്കിൽനിന്നും കള്ള ഒപ്പിട്ട രണ്ടായിരം പവൻ അവർ വാങ്ങിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നായി ഇന്നു ഞാൻറിഞ്ഞു. അതു പുറത്തു കാണിച്ചിട്ടു. ഇന്ന് ഇതാ എന്തൊക്കെയാണോ കാട്ടിക്കൂട്ടിയിരിക്കുന്നത്? ഇനി ഒക്കെ പരിശോധിച്ചു നോക്കിയാലറിയാം. ഞാൻ നേരിട്ടു കണ്ടു പിടിച്ചത് ഒരു രക്ഷയായി.

രണ:—തക്കമുണ്ടോ? സുകുമാരിയെ വിശ്വസിച്ചുകൂടുന്നു പ്രഭുപലപ്പോഴും പറയാറുണ്ട്. പക്ഷെ ഞാനതാ ഗണ്യമാക്കിയിരുന്നില്ല. അവിടുത്തെ അടുക്കൽ പറഞ്ഞാൽ തൊടിലാളനെയ്ക്കിടയ്ക്കു കമ്മന്നു കരതി പറഞ്ഞുവിട്ടു. പറയരുതെന്നു പ്രഭുവോടുപദേശിച്ചു പോരുകയും ചെയ്തു. സ്രീസാമജമാര ചാപചൂമാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നുള്ളു. ഏതായാലും അവിടുത്തെ ഇടവാടുകുളൊന്നും പരസ്യമായിട്ടില്ലല്ലോ?

പ്രതാ:—ഒക്കെ പുറത്തായി. ഇനി എന്താണു വേണ്ടത്? ഇക്കാര്യങ്ങൾ ഒന്നും ഞാൻ മുമ്പു ധരിച്ചിരുന്നില്ല.

രണ:—അവിടുത്തെയ്ക്കു എനിൽ വിശ്വാസമുള്ള പക്ഷം മേൽ വേണ്ട കാര്യങ്ങൾ എന്റെ പ്രാണനെ ഉപേക്ഷിച്ചു ദോഷം കൂടാതെ വഹിച്ചു കൊള്ളാവുന്നതാണ്.

പ്രതാ:—സുകുമാരിയെ ഇനി താമസിപ്പിക്കുന്നത് ആപൽക്കരവും ഭയ്യശസ്തിയെന്നു കാരണവും ആണ്. ഞാൻ മന്മാത്രശേഷനായല്ലോ. രണദേവൻ സൗകര്യമുള്ളപ്പോൾ എന്നെ വന്നുനേപിച്ചുകൊള്ളണം. അതൊരുപദ്രവമായിത്തോന്നുകയില്ലല്ലോ? തോന്നരുതെന്നുപേക്ഷയുണ്ട്.

രണ:—ഈ ഇവിടുത്തെക്കാര്യത്തിൽ ഉപദ്രവമായി വിചാരിക്കുകയോ. ഞാൻ അങ്ങയുടെ ഭാസനല്ലേ?

പ്രതാ:—ബാങ്കിൽ നിന്നും രൂപാ മേടിച്ച് എന്തു ചെയ്തുവെന്നും ഈ പ്രമാണങ്ങളൊക്കെ കരസ്ഥമാക്കാൻ ശ്രമിച്ചതരിനാണെന്നും തിരക്കി അറിയണം. ഞാൻ പോയി കുറച്ചു കിടക്കട്ടെ. ഉറക്കം ഉണ്ടാകുകയില്ല. പിന്നെക്കാണാം.

രണദേവൻ അവിടെ നിന്നുകൊണ്ട് ഓരോ ഗ്രന്ഥാലോചന ചെയ്യുകയായിരുന്നു. അതിൽ പ്രധാനമായിരുന്നത് രാത്രി തന്നെ സുകുമാരിയോടു് ഒരു പോർ കൂടി നടത്തുന്നതായിരുന്നു.

അദ്ധ്യായം ൧൨.

“ഒരു മന്ത്രിനണത്തു; കൃഷ്ണസ്വപ്നം
കുരുവിളുട്ടിനകംകടന്നുപോലെ.”

“നൂനമീവിപത്തല്ലാം പോയ് മെയ്യും
ആനന്ദം വന്നുതെയ്യും.”

പിതാവിനു തന്നോടു് ഉണ്ടായിരുന്ന പ്രീതിയെക്കാൾ ഒട്ടും കുറയാത്ത ഭേദമുണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നും അതു് ഈ രാത്രിയിലേ സംഭവങ്ങൾ കൊണ്ടു മാത്രമുണ്ടായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നും രണ്ടു സമാധാനം കേൾക്കാൻ പോലും ക്ഷമ വരാത്ത വിധം മുൻപിടിയുണ്ടാകമാറു പിതൃഹൃദയത്തിൽ വിഷം വ്യാപിച്ചു് അദ്ദേഹം കേവലം വിഭ്രാന്തയീയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നുവെന്നും കണ്ടാണു സുകുമാരി പിതൃസന്നിധിയിൽനിന്നും ചാടി ചെന്നെറിയുന്ന ശരീരത്തിന്നു ശാന്തി തേവാൻ ഉദ്യാനത്തിലേയ്ക്കു പോഞ്ഞതു്. പുറത്തു വന്നപ്പൊഴേയ്ക്കു ഭൂമി കീഴ്മേൽ മറിയുന്നതുപോലെ അവൾക്കു തോന്നി. അന്ധകാരത്തിലുഴലുന്ന ചാമ്പനപ്പൊലെയെന്നു തപ്പിയും തടഞ്ഞും അവൾ ഒരു വിധം തന്റെ ഉറക്കുറയിലെത്തിക്കു ശുത്തശുതിച്ചപ്പിട്ടു സോഫ്യിൽ കയറി റൂക്ഷശിലാവിഗ്രഹംപോലെ ഉടനടി മുർച്ഛിച്ചു വീണു. അർദ്ധരാത്രിസമയം അനന്യശരണയായ ഒരു യുവതിത്തന്നെ അധികാരിനമായ ഹൃദയവൃഥയാൽ ബുദ്ധി മന്ദിച്ചു് ഇതാ അവൾ ബോധഹീനയായിക്കിടക്കുന്നു. ശുശ്രൂഷിപ്പാനാരെയും കാണുന്നില്ല. മുറു് ഏതു കിരീടസങ്കടത്തിലും കലുഷിയിട്ടില്ലാത്ത ഇവളുടെ ഇപ്പോഴത്തേ ബോധക്ഷയം ശീതോപചാരംകൊണ്ടു തീർക്കുവാൻ അവിടെ ആരെയും കാണുന്നില്ല. ഈ വിളറിയാ പ്രതിമയുടെ ശ്വാസവേഗവും ഇങ്ങനെ കിടന്നു നിലച്ചുപോയേയ്ക്കുമോ? ഇവളുടെ ഈ അനന്ദാസ്ഥിതിയിൽ പ്രകൃതികൂടി നിശ്ചലമായി നില്ക്കുന്നുവല്ലോ? ഈ തക്കം നോക്കിയിട്ടെന്നപോലെ ഒരാരും ഇതാ പാദന്യാസശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കാതെ ആ മുറിയിലേയ്ക്കു കടക്കുന്നു. അവളുടെ അർപ്പൻ തന്നെ പശ്ചാത്തപിച്ചു തപ്പിത്തടഞ്ഞു പിന്നാലെ എത്തിയതായിരിക്കുമോ? ഒരിക്കലുമല്ല. ഈ ആൾ ആ വിഗ്രഹത്തേ നോക്കി നിശ്ചലനായി നിൽക്കുന്നല്ലോ. അവളുടെ പ്രാണവല്ലഭൻ തന്നെ വിരഹാസഹനായി മടങ്ങിയെത്തി ഭേഷപ്രസ്തുന്നനായി കടന്നു ചെല്ലുകയായിരിക്കുമോ? ആയിത്തൂറ്റാനിടയില്ല. സുകുമാരിയുടെ ഭയനീയാവസ്ഥയിലുള്ള ഈ കിടപ്പു കണ്ടാൽ ഒരു നിമിഷംപോലും മുന്നോട്ടു പോയാതെ നിൽക്കാൻ ചന്ദ്രസേനനു ധൈര്യമുണ്ടാകയില്ല. മരിച്ചു

പോയ സുലോചനാദേവിയുടെ ആത്മാവു പുതിയുടെ നിരവലംബ സ്ഥിതിയും ഭർത്താവിന്റെ ദയാഹാനിയും അറിഞ്ഞത് അവളേ ആശ്വസിപ്പിക്കാൻ വന്നതായിരിക്കുമോ? എങ്കിൽ വിലയ്ക്കു വാങ്ങാൻ പോകുന്ന സാധനത്തെപ്പോലെ ആ സുകുമാരങ്ങളേവരേതെ പ്രതിപ്രതീകം വീക്ഷിച്ചു ബുദ്ധി മന്ദിച്ചു രണ്ടു ചുവടു പിന്നാക്കം വലിയാൻ കാണമില്ല. ഏതായാലും സദഭ്യേശ്വരത്തോടു കൂടി കടന്നു ചെന്ന യാളല്ലെന്ന് അപ്പോഴത്തേ നോട്ടവും നിലയും സ്വപ്നമാക്കുന്നുണ്ട്.

സുകുമാരിയാകട്ടെ ഉൾക്കരുത്തു കറഞ്ഞവളല്ലാതിരുന്നതിനാൽ ഈ നിലയിൽ പ്രജ്ഞാശൂന്യയായി അധികസമയം കിടന്നില്ല. തുറന്നിട്ടിരുന്ന വാതായനത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ചാഞ്ഞുകിടന്ന മാരകാക്ഷയുടെ മറവിൽ കൂടിയും ചന്ദ്രികാപ്രസരം മുറിയിൽ ഇല്ലാതിരുന്നില്ല. ബോധം വന്നപ്പോൾ അവൾ മുറിക്കെട്ടു നാലുപാടും നല്ലതിൻവണ്ണം ഒന്നു കണ്ണോടിച്ചു. തത്സമയത്തേ പ്രകൃതിസൗകര്യമൊന്നും അവളെ അശേഷം ആകർഷിച്ചില്ല. എവിടെയും കടന്നുചെന്ന് ഏതും കണ്ടതുപോലെ വണ്ണിക്കുകയും എങ്ങനെ ധരിച്ചുവെന്നു പറയാതെ കഴിക്കുകയും ചെയ്യാൻ പുണ്യസ്വപ്നമുള്ള കഥാനിർമ്മാതാവിനു സുകുമാരിയുടെ ശരീരം ചന്ദ്രികാപ്രകാശത്തിൽ നല്ലതിൻവണ്ണം കാണാം. തലമുടി അഴിഞ്ഞു നിലത്തുവീണ് ഒരു കടവട്ടപ്പാടു തറയിൽ ചന്ദ്രികാ പ്രവേശം നിരോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. കളഞ്ഞുപോയെന്നു വിചാരിച്ച് അങ്ങമിങ്ങോ തിരഞ്ഞുനടന്ന മുകതാഹാരത്തിലും വിരലിലുള്ള അംഗുലീയത്തിലും ദുഷ്ടിപതിക്കവെ അവൾക്ക് ഇതാ അത്ര ധാരധാരയായി പ്രവഹിക്കുന്നു. കരത്തിലും കണ്ണത്തിലും ചന്ദ്രസേനൻ അണിയിച്ച പണ്ടങ്ങുള്ള അവൾ ഇതുപറ്റുതാ പിരിഞ്ഞിടുന്നിട്ടില്ലെങ്കിലും ഇത്രകാലവും അതിൽ ലീനമായിരുന്ന പ്രേമവിശ്വാസപ്രത്യാശകൾ ഇപ്പോൾ നാമാവശേഷമായതുപോലെയാണു സുകുമാരിയുടെ മുഖച്ഛതി. ആരണങ്ങളേ നോക്കുംതോറും അഗ്നിമദ്ധ്യസ്ഥയെന്നപോലെ ശരീരനിറം അനുഭവിച്ച അവൾക്ക്, കെട്ടിനിന്ന ചിറ പൊട്ടി മുക്കളിൽ പൊതിനിന്ന ജലം പുറത്തുപോയതോടുകൂടി രാശാധാരമോ ആ വാരിയാൽ തന്നെ ക്ഷാളിതയായതുകൊണ്ടെന്നവിധം ഒരു തണുപ്പോ ജനിച്ചതായി തോന്നുന്നുണ്ട്. ദാസിമാരേ വിളിച്ചുനായി പൊളിച്ചു വാത് കന്ദകുടുംബങ്ങളേ ദ്രഷ്ടാക്കൾക്കു കാണുമാറാക്കുന്നതല്ലാതെ രസനേന്ദ്രിയസാന്നിദ്ധ്യം അതിനുള്ളിലുണ്ടെന്നറിയിക്കാൻ പര്യാപ്തമാകുന്നില്ല. ദാസിമാർ കോച്ചിൽനിന്നു കരേ അകലെയായി ഗാഢനിദ്രപൂണ്ടു കിടപ്പുണ്ട്. അവരേ ഉണർത്തുവാൻ തനിക്കു കരുത്തുമില്ല. ഈ നി

ലഡിൽ കിടക്കുമ്പോഴാണ് ഒരു ഭയങ്കരരൂപം തന്നെ സമീപിക്കുന്നതായി അവർക്കു തോന്നിയത്. എന്തോ ഒരു വിപത്തു തനിക്കുവന്നു മാന്ത്രികമായിത്തീർന്നുവെന്നൊരു ബോധം അവർക്കുണ്ടായി. ഏതാനും വല്ലാതെ തുടിച്ചുതുടങ്ങി. ചെറുതന്നെ കണ്ണുകൾ രണ്ടും അവർ മുറുകെയടച്ചു. ഇവളുടെ മനോഭയം പലതായിത്തീർന്നു. ഇതാ നല്ല ഒരു വസരം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു.

അല്ലനിമിഷങ്ങൾക്കു ശേഷം അവർ നിശ്ചേഷ്ടയായി കിടന്നു കൊണ്ട് തന്നെ സ്വപ്നം നേർന്നു. സ്വപ്നപര്യന്തം പകുതി തുറന്നു കണ്ണുകൾ ഉൾ പരിശോധിച്ചു. വേഷം നല്ലതിന് വണ്ണം മറച്ചിരിക്കയാൽ ആളു രെന്നറിഞ്ഞില്ലെങ്കിലും ഭീഷകാരനും ദ്രുശ്ശാത്രനും ആയ ഒരു യുദ്ധധാരാ റിയായെന്നത് അവർ കണ്ടിട്ടും ഗ്രഹിക്കാതിരുന്നില്ല. തൽക്ഷണം ശ്വാ സോപ്തപാസകത്തിനോടും മാറാതെ സൂക്ഷിച്ച് അവർ വീണ്ടും കണ്ണുകൾ ഉടച്ചു. ഏകകണ്ഠത്തിൽ അവരുടെ ഉള്ളിൽ കൂടി ആലക്കുകൾക്കു കിടന്നു വെളിച്ചം പാഞ്ഞുപോയ വിചാരപരമ്പരകൾ വന്നിപ്പോൻ രണ്ടായിരം നാവുള്ള വിദ്വാൻ സംഭാഷണസാമന്ത്രി സിദ്ധിച്ചാലും സാധ്യമാകുമോ എന്ന സംശയമാണ്. പണിപ്പെട്ട ശബ്ദം പുറത്തുവരുമോ എന്നു പരീക്ഷിക്കാമെന്നുവെച്ചാൽ ആ തുറത്തിൽ വെച്ചു ജീവഹാനി വരാനാണെങ്കിലും. കടന്നുവന്നവന്റെ ആയുധധാരണവും നോട്ടവും മട്ടും ഒരു കവർച്ചക്കാരന്റെ രൂപംപോലെയാണു കാണുന്നത്. ഉദ്ദിഷ്ടമാർഗ്ഗത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന പ്രതിബന്ധങ്ങളേ നീക്കാൻ മടിക്കാതെ ആയുധം അവൻ സജ്ജീകരിച്ചാണു വന്നു നിൽക്കുന്നത്. ഇവന്റെ ഉദ്യമത്തെ തടയാനുള്ള ഏതു ശ്രമവും തന്റെ ജീവഹാനിയിലേ കലാശിക്കുകയുള്ളു. ധൈര്യമവലംബിച്ചു വിധിക്കു വിധേയയായി കിടക്കുകയല്ലാതെ യാതൊരു ഗത്യന്തരവും അവർ കണ്ടില്ല.

മുൻ മുഴുവൻ പരിശോധിച്ചു എല്ലാവരും ഉറക്കമെന്നു ബോധപ്പെട്ടപ്പോൾ ആഗ്രഹം തന്നോടു നല്ലതിൻറുണ്ണു അടുത്തു വന്നെന്നു സൂക്ഷമാരി ഗ്രഹിച്ചു. വസ്ത്ര ചലനംകൊണ്ടു ആൾ തന്റെ കട്ടിലിനോടുചേർന്നു നിൽക്കൊണ്ടിട്ടുണ്ടെന്നു മനസ്സിലായി. ഓരോനിമിഷവും ഓരോ യുഗംപോലെ അവൾക്കു തോന്നി. എന്തെങ്കിലും ഒരു സംഭവിക്കാനുള്ള ഉൽക്കണ്ഠ അവളുടെ ഉള്ളിൽ തിങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വേഷപ്രകൃതികൾ തന്റെ സമ്പന്നത്വം പരസ്യപ്പെടുത്തുന്നതിൽ മതിമറന്നു നിൽക്കുകയായിരിക്കുമെന്നുള്ള ശങ്ക സൂക്ഷമാരിക്കുണ്ടായില്ല. അതുകൊണ്ടു മുഖത്തു വണ്ണഭേദം സംഭവിച്ചിരിക്കില്ല. ആയുസ്സിന്റെ വലുപ്പം തന്നെ. കറാരി ഇപ്പോൾ കണിയിൽ താഴെ എന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഇവളുടെ കിടപ്പ്

ഭീതികൊണ്ടു സ്തംഭിച്ചിട്ടോ ധീരതകൊണ്ടോ എന്നെങ്ങനെയറിയാം? ആ ഘാതകൻ തന്റെ ശരീരത്തിലേയ്ക്കു കനിഞ്ഞുവെന്നു ഭേദത്തിൽ താഴെ ശ്വാസത്തിന്റെ ചൂട്ടുകൊണ്ടു് അവളറിഞ്ഞു. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ വധിക്കാൻ തന്നെയായിരിക്കുമോ ഈ പ്രശ്നം ഉദ്യമം? അവളുടെ പപ്പു പഴുതായതായ ഒരു കൈ കട്ടിലിൽനിന്നു താഴോട്ടു കിട്ടിപ്പോയി. ആഗതന്റെ കരം അവൻ അങ്ങോട്ടാണു നീട്ടുന്നതു്. ശരി! ചന്ദ്രനേ നൻ സ്വയം അറിയിച്ച സുകുമാരിയുടെ രത്നാഭം തിരിഞ്ഞ അയാൾ ഇതാ പതുക്കെ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നു. അവളുടെ ജീവനുള്ളതായ ഈ സാധനം ഉൾപ്പെടുത്തുന്നതിനാൽ ആയുധം പ്രയോഗിക്കാതെയും രക്തം ചൊരിയാതെയും അവളെ ഒരു തരത്തിൽ വധിക്കുതന്നെയാണു് ഈ നീചൻ ചെയ്തിട്ടുപോകുന്നതു്. ഘാതകസമ്പന്നം വിരലിന്മേലുണ്ടായപ്പോൾ ശരീരത്തിൽ പാഞ്ഞ വിദ്യുത്തിനെ അടക്കിക്കിട്ടപ്പോൾ കഴിഞ്ഞ ഇവർ സ്തബ്ധതയെന്നായിരുന്നിരിക്കണം. അഥവാ നിശ്ശബ്ദമായി ഇത്തരമൊരു വധത്തിനു കീഴ്പ്പെട്ടതു് ഉള്ളിൽനിന്നു പൂർവ്വപ്രവൃത്തി പരിപാകത്താൽ വല്ല ശക്തിയും പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും ആയിരിക്കാത്തതല്ല.

ആഗതൻ പോകാനായിത്തീർന്നു വിവരം അയാളുടെ വസ്ത്രത്തിന്റെ കാർദ്ദത്തിൽ അറിഞ്ഞപ്പോൾ സുകുമാരി സാവധാനത്തിൽ കണ്ണു തുറന്നു ഘാതകനെ പിന്നിൽനിന്നു് ഒന്നു പരിശോധിക്കാൻ ഒരുങ്ങി. ആ ശോധനയ്ക്കൊണ്ടും ആളാണെന്നുള്ള ശരിയായ ഒരു തീരുമാനത്തിനു വക കിട്ടിയില്ല. ചോരൻ ഇറങ്ങിപ്പോകുമ്പോൾ ഒന്നുകൂടി തിരിഞ്ഞു സുകുമാരിയെ നോക്കിയിട്ടു് ഏതുവഴിക്കോ അന്തർലോകം ചെയ്തു. സുകുമാരിയുടെ അനന്തരനോട്ടമെല്ലാം തന്റെ അംഗലിയിന്മേലായിരുന്നു. അവൾ ആ വിരലിന്റെ ആഭരണമാണിതിൽ സ്ഥിരപ്പെട്ടുവെന്നുവെച്ചപ്പോൾ ഏതൊരു ദൃഢതയും പ്രകടിപ്പിച്ചു. “ഹാ, പ്രിയചന്ദ്രനേ, എന്റെ പ്രാണവേദന അങ്ങനെയുണ്ടോ? അയ്യോ! എന്തായാ, ജീവനുള്ളതായ പ്രിയതമവും പ്രേമവിശ്വാസമുള്ളതുമായ അങ്കം എന്നിങ്ങനെ പോയിട്ടും നീ ഭാഗ്യവാനായി എങ്ങനെ തകർത്തിരിക്കുന്നു!” എന്നിപ്രകാരം അവൾ ശിശുസദൃശം രോദിച്ചു. അയാൾ പറഞ്ഞു പോയതായി ബോധിച്ചപ്പോൾ സുകുമാരി, ആസന്നമരണത്തിൽനിന്നു തടയാൻ രക്ഷപ്പെടുന്നതിനായി എഴുന്നേറ്റുവന്നു്:—“ചിത്തമേ, ചാപല്യം വിട്ടു ചെയ്തുമവലംബിക്കുക. ഈ ദ്രോഹകൃത്യത്തിനു പ്രതീകാരം ചെയ്തപ്പോൾ അടങ്ങുകയോ? അതിന്നു വേണ്ട ഉൾക്കരുത്തുണ്ടെങ്കിലും എനിക്കു തരാതിരിക്കുമോ?” എന്നിങ്ങനെ പ്രലപിച്ചിട്ടു വീണ്ടും ശവപ്രായമായി ശയ്യയിൽ വീണു.

അരുണോദയത്തിൽ ആരോ തന്നെതൊട്ടതായിത്തോന്നുകയാൽ സുകുമാരി ചൊട്ടുന്നു ഞെട്ടിപ്പോകുന്നു. ജാലകദുരാരാ ഉള്ളിൽ കടന്ന സൂര്യകിരണജാലം പ്രകൃതിയെ മുഴുവൻ ഉത്സാഹമാക്കിയിരിക്കുന്നതായി അറിഞ്ഞുവെങ്കിലും അപ്പോഴും എന്തോ സ്വപ്നാവസ്ഥയിൽ കിടന്നപ്പോൾ പോലെ അവൾക്കു തോന്നി. “ആരാണ്?” എന്നു കിടന്ന കിടപ്പിൽ ചോദിച്ചുവെങ്കിലും നാലു കഴുത്തിട്ടു കറേനേരത്തേയ്ക്കു സംസാരിക്കാൻ അവൾക്കു കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഗതസംഭവങ്ങളൊന്നും സ്വപ്നമല്ലെന്നു വിരൽനോക്കി മോതിരം യഥാർത്ഥമായി അവിടെയില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ബോധിച്ചു. എന്നിട്ട്, “നീ എപ്പോൾ ഇവിടെ വന്നുകിടന്നു?” എന്നു തന്റെ അടുക്കൽനിന്നു ഭാസിയോടു ചോദിച്ചു.

രജനി:—രാത്രി രണ്ടുമണിക്കേ ഞാൻ വന്നു. കഞ്ഞമ്മ എന്തോ സുഖമില്ലാത്തപോലെ കിടക്കിയിരുന്ന കണ്ടപ്പോഴെന്ന് എനിക്ക് ഉറക്കം വന്നില്ല. കറേ അങ്ങനെ കിടന്നു ഞാനും അങ്ങു മയങ്ങി. കഞ്ഞമ്മയെക്കുറിച്ചു? മോത്തു ചോരമയമില്ലല്ലോ?

സുകുമാരി തന്റെ ഭാസികളായ രജനിയുടെയും കാമിനിയുടെയും സങ്കടസമ്മിശ്രമായ സംഭവം കണ്ടു പൂർവ്വരാത്രിയിലേ സംഭവങ്ങൾ വിവരിച്ചു. തങ്ങളുടെ സ്വാമിനി പാതകത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടതിലേയ്ക്കു അവർ അവരുടെ ചിത്തവൃത്തിക്കനുസരിച്ച് ഈശ്വരസ്തോത്രം ചെയ്തു.

അവരുടെ പരിശോധനയ്ക്കും ഓരോ യുക്തിവാദങ്ങളും വിവരം മറുപറ്റിയവരേ ധരിപ്പിക്കാനുള്ള ശിക്ഷയും കണ്ടു സുകുമാരി അവരേ ഗൗരവസ്വരൂപത്തിൽ തടഞ്ഞുകൊണ്ടു:—“ഈ സംഭവത്തെപ്പറ്റി ആരോടും രെക്ഷരും ഉൾക്കാഴ്ചയോകരുത്. ഞാൻ നാളെ വലിയമ്മയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകുകയാണ്. വഴിയാത്രത്തിൽ സൂക്ഷിക്കണമെന്നുള്ളതിന് ഒരു മുന്നറിവായിട്ടായിരിക്കാം ദൈവം സ്വന്തഭവനത്തിൽ വെച്ചുപോലും മനുഷ്യർക്കു പല അപകടങ്ങളും നേരിടാമെന്നു കാണിച്ചുതന്നത്” എന്നു പറഞ്ഞ് അവരേ പിരിച്ചു.

അതിനുശേഷം സുകുമാരി വസ്ത്രം മാറി രാവിലേ പതിവുള്ള ആഹാരവും കഴിച്ചു പുറത്തിറങ്ങി. അപ്പോഴാണ് മുറിയുടെ നേരേ നോക്കി നെടുതായി ഒന്നു നിശ്ചയിച്ചിട്ട് എങ്ങോട്ടെന്നില്ലാത്ത അവൾ നടപ്പുതുടങ്ങി. തന്റെ ശരീരക്ഷീണത്തെ അവൾ അറിയുന്നേ

ഇല്ല. ബാല്യത്തിൽ ചന്ദ്രസേനനുമായമിച്ചു കളിച്ചുനടന്ന സ്മരണപ
 മത്തിലാണു പെട്ടെന്ന് അവളുടെ മനോരമം സഞ്ചരിച്ചുതുടങ്ങിയ
 ത്. എത്രദൂരം എങ്ങോട്ടു പോകുന്നുവെന്ന് അവൾ അറിഞ്ഞതേയി
 ള്ള. തന്റെ ജീവദശയിൽ ആദ്യമായി തന്റേടം വിട്ടു സുകുമാരി പ്ര
 വർത്തിച്ചത് ഈ അവസരത്തിലാണ്. അവൾ നടന്നു രണ്ടുനാഴിക
 ദൂരെയുള്ള ഒരു നദീതീരത്തിലെത്തി സമീപമുണ്ടായിരുന്ന ഒരുനാരു
 ശിലയിന്മേൽ സ്ഥാനമുറപ്പിച്ചു. പ്രഭാതമന്ദമായതന്റെ സ്പർശം
 ത്താൽ അവളുടെ തലമുടി നാനാഭാഗത്തേയ്ക്കും പറന്നുവീണു. അഗ്നി
 ജ്വാലപോലെ എരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന മുഖം കുറേ തണുത്തു. രക്തവ
 ്ണ്ണങ്ങളായ മേഘപടലങ്ങളിൽനിന്നു നിശ്ക്രിമിച്ച പ്രഭാവിശേഷം അവി
 ടെ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ആ തന്മയത്തത്തിന്റെ രൂപലാവണ്യത്തേ
 ദിഗ്ദണ്ഡീഭവിപ്പിച്ചു. സുകുമാരി പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങിയ സമയം ആരെ
 യും കണ്ടില്ല. എല്ലാ വിധത്തിലും പരിചിതസ്ഥലങ്ങളിൽ നിന്നും ഒ
 ഴിഞ്ഞുള്ള വാസം തന്നെ തൽക്കാലം കൊള്ളാമെന്ന് അവൾ തീർച്ച
 പ്പെടുത്തി. ഈ വിചാരങ്ങളൊക്കെ ഒരു കടവിൽ കൊണ്ടുചെന്നുട്ടു
 ള്പിച്ചപ്പോഴാണ് സ്വഭാവത്തിൽ നിന്നു വളരെ ദൂരം പോന്നു എന്ന്
 അവൾക്കു മനസ്സിലായത്. അവൾ പറയിൽനിന്നു താഴ്ത്തിറങ്ങി:—
 “ഇനി പൂർവ്വംഗത്തിനും പ്രകൃതത്തിനും മദ്ധ്യേ ഒരു തിരശ്ശീലയിടണം.
 എന്നാൽ തന്നെയേ മനസ്സമാധാനമുണ്ടാവാൻ തരമുള്ളൂ. അച്ഛൻ
 എന്നോടു യാത്ര പറഞ്ഞതിനാൽ ഞാൻ മുറിക്കുള്ളിൽ വന്നയുടനേ
 എന്റെ പ്രാണവല്ലഭനേഴുതിയ എഴുത്തു വായിച്ചുനോക്കുമ്പോൾ അ
 ദ്രോഹം എന്തുവിധം കഴിച്ചുകൂട്ടും? എന്റെ ആ പ്രവൃത്തി എത്ര ബോ
 ധഹീനമാണു നടന്നത്. അങ്ങനെയൊന്നെഴുതിയതുതന്നെ ഇന്നല
 ത്തേ ഇതരസംഭവങ്ങളെല്ലാലെ സ്വപ്നപ്രായമായിത്തോന്നുന്നു.
 മറുവളവൊക്കെ പരമാത്മമായ സ്ഥിതിക്കു ജാഗ്രത്തിൽത്തന്നെ
 ഞാൻ എഴുതിയ വാക്യങ്ങളാണു ഞാനോർക്കുന്നവ എന്തുള്ളതിനു
 സംശയമില്ല. ഞാൻ സ്രീചാപല്യംകൊണ്ടു മറെറാരാളേ സ്നേഹിക്കു
 നുവെന്നൊരു ശങ്ക. അടുത്തകാലങ്ങളിലെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിൽ
 കണ്ടുപരന്നത്, വർദ്ധിപ്പിക്കാനായിരിക്കുമോ എന്റെ എഴുത്തു
 സഹായിക്കുന്നത്? കഷ്ട! ഞങ്ങൾ ഏതെന്നേയ്ക്കും പിരിഞ്ഞ
 തിന്മണ്ണം ആയിത്തീർന്നല്ലോ. എന്നെപ്പോലുള്ള കഷ്ടദശ അനുഭവി
 ക്കുന്ന ജീവികൾ വേറേ ഉണ്ടാവിരിക്കുമോ? കാണുകയില്ല. ഇനി ഞ
 ങ്ങൾ തമ്മിൽ കാണുക ‘എന്നുള്ളത്’ അസാധ്യമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന
 തിനാൽ കരാറിൽനിന്നും ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ വിമുക്തനാക്കി. അ
 തെന്റെ ധർമ്മമല്ലേ? എന്റെ കത്തു വായിച്ചു നോക്കുമ്പോൾ അദ്ദേ

ഹത്തിനു നിരാശയുണ്ടായേക്കാം. തൽഫലമായി എന്തെല്ലാം കാട്ടിക്കൂട്ടുമോ? ചേണ്ട മനുശാന്തി ദൈവം നൽകട്ടെ.” ഇപ്രകാരം ഓരോ വിചാരങ്ങളോടുകൂടി അടിയുടക്കംപോലെ അവൾ നടക്കുകയായിരുന്നു. അവളുടെ ഓഷ്ഠാധാരങ്ങൾ ഉണങ്ങി. നേത്രങ്ങളിൽ വീണ്ടും ബാഷ്പബിന്ദുക്കൾ നിറഞ്ഞു കവിഞ്ഞൊഴുകി. അപ്പോൾ കുറച്ചുകലയായി അതിമധുരമായ ഒരു ഗാനവും ഇടയ്ക്കിടെ ഒരു മുളവും കേട്ടു. സുകുമാരി നാലുപശുവും നോക്കി. ആരെയും കാണാൻില്ലായിരുന്നു. അവൾക്കു വിഷാദം വർദ്ധിക്കുമ്പോൾ ഈ ശബ്ദം വീണ്ടും കേൾക്കും. ഇങ്ങനെ അവളുടെ ചിന്താപ്രവാഹത്തിന് തടയുണ്ടായി. അവൾ രണ്ടാമതും അതേപാറയിൽ കയറി ഇരുപ്പായി. കരേ അകലെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയിരുന്നപ്പോൾ വിചിത്രതയായ ഒരു രൂപം മുന്നോട്ടു വരുന്നതു കണ്ടു. വനഭേദതകൾ ഇപ്പോഴും പ്രത്യക്ഷമാകാറുണ്ടോ എന്നു പെട്ടെന്നുണ്ടായ ശങ്ക മാറി അതൊരു മനുഷ്യനാണെന്ന് അവൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഭീർകലകാര്യം വിസ്തൃതചക്ഷുസ്സും അനവരതചഞ്ചലനേത്രവും ആയ ഒരു പുരുഷനെയാണ് അവൾ കണ്ടത്. വെള്ളത്തിലിട്ട തീക്കുട്ടയുടെ നിറമുള്ള ഭേദമായിരുന്നു ഏങ്കിലും വൈഭ്രപ്രമുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു പറഞ്ഞുകൂട. തലമുടി സാമാന്യം ചുരുണ്ടും ഇടയ്ക്കിടെ ജഡകെട്ടിയും ഇരുന്നു. അവിന്റെ സ്വാഭാവികമായ ഇരുണ്ടചർമ്മം സ്നേഹസ്പർശമില്ലാത്തതിനാൽ ചെമ്പിച്ചനിറമായിപ്പകർന്നിരുന്നു. ഒരു വിധം വൃത്താകാരമായ മുഖത്തു ഗണ്ഡങ്ങളിൽ ഉള്ള അസ്ഥി ഏറെക്കുറേ വ്യക്തമായി കാണാനുണ്ടു്. മിഴികൾ ഇളകിക്കൊണ്ടിരുന്നു വെങ്കിലും അവയിൽ ഭീഷ്മിയും ആർദ്രതയും മിശ്രമായിരുന്നു. തടിച്ച നീണ്ടിരണ്ടു ബാഹുദണ്ഡങ്ങളിൽ ഒരു കുറുവടി മാറിമാറിപ്പിടിച്ച ചിലപ്പോൾ അതിന്റെ അഗ്രംകൊണ്ടു തലയിൽ തടവിയും, താളം ചവുടിയും, കുതിച്ചുചാടിയും, പാട്ടുചാടിയും തന്റെ അരകിൽ എത്തിയ ഈ മനുഷ്യന്റെ ചേഷ്ടകൾ സുകുമാരിയെ ഭ്രമിപ്പിച്ചു. ഈ സ്വരൂപം കാഴ്ചയവസ്ത്രത്തിന്റെ തുണ്ടുകൾകൊണ്ടു ഭേദനഗ്നത മറച്ചിരുന്നു. ഒരു കീറിയിട്ട സഞ്ചിയായിരുന്നു കണ്ഠാഭരണം. കൂടക്കൂടെ വഴിയിൽ കാണുന്ന കല്ല്, കായ്, വേര്, ഇല, ഇവറ്റ പെരക്കി എടുത്തു സഞ്ചിയിൽ ഇടുന്നതും കൈയിൽ കിട്ടിയതൊക്കെ തിന്നുന്നതും കണ്ടിട്ടു സുകുമാരിയുടെ പരിഭ്രമം മാറി വിസ്മയമായി. ഈ രൂപത്തിന്റെ സ്വഭാവമുയ്യുവാ വേഷവൈചിത്ര്യവും തമ്മിൽ ഒരു യോജിപ്പുണ്ടായിരുന്നില്ല. സുകുമാരി ചെവിയോളത്തു കേട്ടപ്പോൾ ആ പാട്ടു കരേ സാരഗർഭമായിത്തോന്നി. ആ ആളിന്റെ സന്നിധാനം സുകുമാരിയുടെ മനസ്സിൽ പെട്ടെന്ന് അല്പം സമാധാനമുളവാക്കി.

സുക:—അങ്ങയുടെ വേഷവും സമ്പ്രദായവും കണ്ടിട്ട് ഒരു സാമാന്യനല്ലെന്നു തോന്നുന്നുണ്ട്. എന്തിനാണ് ഈ വേഷംധരിച്ചു ചാപല്യങ്ങൾ കാട്ടുന്നത്. അങ്ങയുടെ സ്വഭാവം ഏതു? ഈ സ്ഥലത്തെത്തിനായിവന്നു?

സത്യാസി:—വത്സേ! ഈ പുസ്തകം വായിച്ചുനോക്കൂ. മനോവ്യാപാരങ്ങളെ നിയന്ത്രിച്ചു സങ്കടങ്ങളിൽ നിന്നു രക്ഷ നേടുന്നതിന് ഇതൊരു നല്ല ഔഷധമാണ്. ഞാൻ കുറച്ചു പ്രസാദം തരാം. അതുനിത്യം നെറ്റിയിൽ ധരിച്ചാൽ സകല സൗഭാഗ്യവും സത്തുഷ്ടിയും ഉണ്ടാകും.

സുക:—അതെന്തു പുസ്തകമാണ്? എടുക്കണം. സഞ്ചിയിൽ ഇനിയും അനേകം സാധനങ്ങൾ കാണുന്നുവല്ലോ? അതൊക്കെ എന്താണ്? എനിക്കു കാണാൻ വളരെ കൗതുകമുണ്ട്.

സത്യാ:—കുട്ടീ, നീ ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിലുള്ളതൊക്കെ ഉടൻ കാണാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു; ഇല്ലേ? നീ ഒരിക്കൽ ഒരാത്മജ്ഞാനിയായി തീരും. അപ്പോൾ കാണാം. ഇപ്പോൾ എന്റെ സഞ്ചിക്കുള്ളിൽ ഉള്ള വസ്തുക്കൾ കാണുന്നതിന്നു നിന്റെ നേത്രങ്ങൾക്കു ശക്തിയില്ല. ഇനിയൊരവസരത്തിൽ തമ്മിൽ കാണാം. “വിപദി ധൈര്യം” എന്നാണു മഹദ്വചനം.

സുക:—എനിക്കു വിപത്ത് ഒന്നും നേരിട്ടിട്ടില്ലല്ലോ?

സത്യാ:—[മന്ദസ്ഥിതത്തോടെ] ആട്ടെ; ഇനി ഇവിടെ അധികനേരം ഇരിക്കേണ്ട. പോയി യാത്രയ്ക്കൊരുങ്ങിക്കൊൾക.

സുക:—എവിടെയ്ക്കുള്ള യാത്രയ്ക്കാണ്?

സത്യാ:—വത്സേ! അത് ഇതുവരെ അറിഞ്ഞില്ലേ? എന്നാൽ എന്റെ ഒന്നിച്ചുപോത്ര. ചന്ദ്രഗിരി, ഉദയഗിരി മുതലായ പർവ്വതങ്ങളിൽ സഞ്ചരിക്കാം.

“എന്റെ താൽക്കാലികാവസ്ഥ ഇദ്ദേഹം അറിഞ്ഞു പറയുന്നല്ലോ? ഇതാരായിരിക്കും? സാധാരണ ഉപജീവനാരത്നം വേഷം ധരിച്ചു നടക്കുന്ന കൂട്ടരിൽ ചേന്ന് ആളല്ല. ഇദ്ദേഹം ഒരു മഹാനാണെന്നുള്ളതിന്നു രണ്ടുപക്ഷമില്ല. വേഷമാത്രം കണ്ടു വിശ്വസിക്കുന്നതെങ്ങനെ? പറയുന്നവാക്കുകൾ അർത്ഥഗർഭമായിരിക്കുന്നുണ്ട്. രണ്ടായാലും ഒന്നുകൂടി ചോദിച്ചുകൂടയാ” എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ചുറച്ചു.

സുക:—ഞാൻ വിശുദ്ധചന്ദ്രഗിരിയെ എന്റെ സാന്നിദ്ധ്യത്താൽ മലിനപ്പെടുത്തരുതെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയവളാണ്. അങ്ങേ ചന്ദ്രഗിരി മുതലായ പാവനസ്ഥലങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചിട്ടായിരിക്കുമല്ലോ ഇവിടെ വന്നത്. ഇനി എവിടയ്ക്കാണ് യാത്ര? നമ്മുടെ പുനർദൂരണം ഇനി എവിടെവെച്ചായിരിക്കും?

“ഒക്കെ അന്ധകരമായതായിരിക്കുന്നു. ഇല്ല പ്രകാശവുമുണ്ട്” എന്നു പൂർവ്വദിക്കിലേയ്ക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടു സന്ത്യാസി ഉച്ചരിച്ചു. ഒരു കാർമേഘം, ആകാശമണ്ഡലത്തിൽ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സൂര്യ കാന്തിയേ മറച്ചു. ക്ഷണംകൊണ്ട് ആ മേഘം നീങ്ങിപ്പോവുകയും സൂര്യൻ പൂർവ്വതൽ പ്രശോഭിക്കുകയും ചെയ്തു.

സുക:—പ്രഭോ! ഞാൻ ചോദിച്ചതിനുത്തരം ഒന്നും പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. അതെന്തുകൊണ്ടാണ്?

“വത്സേ! ധ്യാനിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ റിന്റെ അതകിലുണ്ട്. ഖേദം ഹേണ്ടാ” ഇത്രയും പറഞ്ഞു സന്ത്യാസി നഭോമണ്ഡലത്തിലേയ്ക്കു കൈചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ടു ഹഹഹഹ! എന്നു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു തുളച്ചിട്ടാടി ആ കാട്ടിനുള്ളിൽ മറഞ്ഞു.

സുകുമാരിക്ക് ഇതൊരു പുതിയ അനുഭവമായിരുന്നു. നല്ലൊരു ചെറുപ്പമുതൽക്കേ അവൾക്ക് ആത്മീയവിഷയങ്ങളിലും വിചാരണയില്ലാതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ അവസ്ഥാഭേദം നിമിത്തം തന്റെ അന്തരംഗത്തിൽ ദുഃഖമായി വേരൂന്നിക്കിടന്ന ഈ മഹദ്വിഷയത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു ജീവിതം ഫലപ്രദമാക്കി ചെയ്യുന്നതിനു വിശുശ്രദ്ധാധർമ്മനിർവ്വഹണത്തിനും പ്രേമപ്രകാശങ്ങൾക്കും ഇടയ്ക്കു സാധിച്ചില്ലെന്നുള്ളതു തന്റെ യൗവ്വനദശയ്ക്കുനരൂപമായ ഒരു പദവി ലഭിക്കുന്നത് ഇപ്പോൾ അവൾക്കു ദുസ്സാദ്ധ്യമല്ല. ചന്ദ്രസേനൻ അവളിൽനിന്ന് എത്രയോ അകന്നുപോയിരിക്കുന്നു. “ഏതായാലും ഈ മിഥ്യാഭ്രമങ്ങളൊന്നും ഇനി എന്നെ പീഡിപ്പിക്കാൻ ഇടകൊടുക്കരുത്” എന്നുറച്ചുകൊണ്ട് ഒരു വടവുക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ അവൾ കരേണേരും സ്വസ്ഥയായിരുന്നു.

സുകുമാരിക്ക് ഇങ്ങനെ ഒരാളിനേ കാണാൻ ഇദംപ്രഥമമായിട്ടാണു സംഗതി വന്നത്. കാഷായവസ്ത്രം ധരിച്ചുവരുന്ന യാചകന്മാരെയഥാശക്തി സൽക്കരിക്കുകയും ആദരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ ഉത്സുകയായിരുന്നുവെങ്കിലും അവരിൽ മൂക്കാൽ ഭാഗവും കപടവേഷധാരികളാണെന്നു പിന്നീടു ബോധം വരുകയാൽ പലപ്പോഴും അവൾ പശ്ചാത്തപിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടുണ്ട്. യദൃച്ഛയാ നദീതീരത്തുവെച്ചുണ്ടായ ഈ ദർശനം അവളേ വിഷമിപ്പിച്ചു. വിഷാദഭാരംകൊണ്ടു മകളീഭവിച്ചിരുന്ന

ഏതെങ്കിലും സമയത്തിന് അല്പം വികാസവുമുണ്ടായി. അവൾ ചലനം നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ട് ആ സ്ഥിതികളിലെല്ലാം ജലം കോരി മുഖം കഴുകി പുഷ്പരണിയിലേയ്ക്കു തിരിച്ചുപോയി തന്റെ മുറിയിൽ കടന്നു വാതലടച്ചു. തന്റെ പ്രാണവല്ലഭന്റെ പ്ലായ മേശപ്പുറത്തു വെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നതിനെ അവൾ എടുത്തു മുഖത്തിന്റെ നേക്കു പിടിച്ച് ഏറെനേരം ഒരു ചലനവും കൂടാതെ നിന്നു. “അയ്യോ! ദൈവമേ, ഈ മുശലമായ മുഖം ഇനി ഈ ജന്മം കാണുന്നതിന് എനിക്ക് കഴിയില്ലാതെ വരുന്നുവല്ലോ” എന്നു വിചാരിച്ചപ്പോൾ അവളുടെ ഹൃദയം ശിഥിലമായി. നിശ്ശേഷമായി ഒഴുകിയ അശ്രുപ്രവാഹംകൊണ്ട് അവളുടെ കപോലദർപ്പണങ്ങളുടെ ശോഭ മങ്ങി. “അനന്യശരണയായ എന്നെ എന്റെ പിതാവു ബഹിഷ്കരിച്ചു. പ്രാണനാഥനെ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടത് എന്റെ കൃത്യമായിത്തീർന്നതിനാൽ അതു ഞാൻ കഴിച്ചു” എന്നിങ്ങനെ ചിന്താസാഗരത്തിൽ കിടന്നുഴലുന്ന സമയത്താണ് ദാസിമാർ വന്നു കതകിനു മുട്ടിയത്. സുകുമാരി വാതൽ തുറന്നു.

രജനി:—കുഞ്ഞമ്മ എങ്ങോട്ടാ യാത്ര ഒരുങ്ങുവെന്ന്? ഞങ്ങളും കൂടി തീർച്ചയായും പോരും. ഇനി വണ്ടി കൊണ്ടുപോകട്ടെ താമസേയ്യളേ. ഞങ്ങളുടെ തുണിയൊന്നും എടുത്തില്ലല്ലോ.

സുകുമാരി:—നിങ്ങളുടെ മനസ്സാണെങ്കിൽ പോരിൻ. പക്ഷെ ഒരു കരാറിൻമേലേ ഞാൻ കൊണ്ടുപോക. എന്റെ കൂടെപ്പോന്നാൽ യാതൊരു ചോദ്യങ്ങളുംകൊണ്ടും എന്നെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കരുത്. സമ്മതമാണെങ്കിൽ പോന്നുകൊള്ളുക.

രജനി:—എന്തരിന്നും ഞങ്ങളൊരുക്കത്തന്നെ. കുഞ്ഞമ്മേ വിട്ടു ഓൻ മാത്രം പരേതത്വം. ഞങ്ങളുടെ ചീവനെക്കൂടെ ഉപേക്ഷിക്കാം.

യാത്രയൊക്കെ തയ്യാറായി എന്നു ഭൂതൻ വന്നുണർത്തിച്ചു. സുകുമാരി പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങിയപ്പോൾ നാലഞ്ചു തലമുറകളായി അവിടെ ആശ്രയിച്ചു നിൽക്കുന്ന ഒരു പട്ടുകിഴവൻ വന്നു വിനയാദരപൂർണ്ണരും സുകുമാരിയോടു രഹസ്യസംഭാഷണമാവശ്യപ്പെട്ടു.

“പറയാം” എന്നു സുകുമാരി ആജ്ഞാപിച്ചുവെങ്കിലും ഗതരോഗിയിലേ സംഭവത്തെപ്പറ്റി വല്ലതും പറയാനാരംഭിക്കുകയാണെന്നു ഹിച്ച്സുകുമാരി അല്പം അസ്വാസ്ഥ്യചിഹ്നം കാണിച്ചു.

വൃദ്ധൻ:—ദേവീ, ഈ രണ്ടു ചെങ്കോലങ്ങളെ മാത്രം തൊണയാക്കി പോവാനോ ഒരുങ്ങുന്നത്? നന്നായി! എങ്കിൽ ആപത്തും അനന്തവും തന്നെ.

സുകുമാരി:—[ഭീതിയോടെ] എന്താ? കാരണം പറയൂ.

വൃദ്ധൻ:—ഇവിടെ ഒന്നു രണ്ടു തുഷ്ണന്മാരുടെ തഞ്ചാരമില്ലോ? തക്കം നോക്കി കഴുത്തിനു കത്തീം വയ്ക്കും. നല്ല തൊണകൂട്ടി വേണം എന്റെ കഞ്ഞു വെളിയിൽ പൂവാൻ.

സുകു:—നിങ്ങൾ ആരെ ഉദ്ദേശിച്ചാണു പറയുന്നത്?

വൃ:—ഞാൻ പടുകിഴവനല്ലേ? ഈ പ്രദേശത്തുള്ള ആളുകളുടെ യോഗ്യതയൊക്കെ എനിക്കറിയാം. അതാണിത്ര പേടി. കഞ്ഞിന്റെ അമ്മ ഇരിപ്പൊണ്ടെങ്കിലും ഇങ്ങനെ ഒക്കെ വരുമൊ? ആ ഒരു ചീവൻ മറഞ്ഞപ്പം ഇവിടെ എന്തു മാറ്റം വന്നിരിക്കിട്? എങ്ങനോ ചീവനേ കാപ്പാററണം. എനിക്കു വയ്യാണ്ടായി. അല്ലേൽ ഞാനൊരുത്തൻ മതി. ഇപ്പോ കാട്ടിൽ കെടുന്നോൻ കൂട്ടായില്ലേ? ഇപ്പം ഇവിടെച്ചെല കൊള്ളാവുന്ന കുടുംബത്തിനു പെഴച്ചൊക്കിയതെല്ലാം ചുത്ത ചട്ടവി ചമഞ്ഞു തീർപ്പാക്കിക്കൊള്ളു കൊലപാതത്തിനും ഒക്കെ നടക്കുന്നുണ്ട്. ചിലക്കാത്തൊക്കെ ആ കള്ളക്കൂട്ടം പതുങ്ങിപ്പൊങ്ങി. ഇതൊന്നും പാവം കൊച്ചമ്മയ്ക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ഇവിടെക്കൂടിയിരിക്കുന്ന ആ മൊരച്ചിക്കള്ളൻ അതിൽ പെട്ടതെന്നു എനിക്കു തോന്നുന്നു. കഞ്ഞിനു പാണൊള്ളു വഴിയൊക്കെ അവൻ നിശ്ചയിച്ചതാണുപോലും.

ഇതു കേട്ടു സുകുമാരിയുടെ മുഖം വിവണ്ണമായി.

“എനിക്കിപ്പോൾ തന്നെ പുറപ്പെട്ടേ തീരൂ. വഴിക്കു സഹായത്തിനു ബലിഷ്ഠന്മാരും വിശ്വസ്തന്മാരുമായ രണ്ടു പേരെ വിട്ടുതരമോ?” എന്ന് ഉൽകണ്ഠയോടെ ചോദിച്ചു.

“അതു ഞാൻ വ്യാരിച്ചാൽ സാദിക്കും”. എന്നു പറഞ്ഞു വൃദ്ധൻ പുറത്തിറങ്ങിപ്പോയി സുകുമാരിയുടെ യാത്രാസമയം ആളുകളെ തയ്യാറാക്കിക്കൊണ്ടു വന്നെല്ലിച്ചു. “ഇവർ ചീവനെക്കളഞ്ഞും കഞ്ഞിനെ രക്ഷിച്ചോളും” എന്നു പറഞ്ഞു വണങ്ങി നിന്നു.

സുകു:—നിങ്ങൾ ചെയ്ത ഈ ഉപകാരം ഞാൻ ഒരിക്കലും മറക്കില്ല. പോയി വരുട്ടെ.

സുകുമാരി നല്ലപോലെ ഈശ്വരധ്യാനം ചെയ്തശേഷം പുറത്തു വന്ന് പിതാവിന്റെ മുറിയിൽ ചെന്നു സാഷ്ടാംഗംനമസ്കരിച്ചു യാത്ര പറഞ്ഞു.

“കറച്ചുകാലത്തേയ്ക്കു നീ നിന്റെ മാതൃസഹോദരിയും ഒന്നിച്ചു പാക്കുക. ഞാൻ കത്തച്ചിട്ട് ഇങ്ങോട്ടു വന്നാൽ മതി. വണ്ടി തയ്യാറുണ്ടല്ലോ” എന്ന് യാതൊരു കുലക്കുമോ ലവലേശം ആർദ്രതയോ ഇല്ലാത്ത മൊജ്ഞയാണു മറുപടി കിട്ടിയത്.

അദ്ധ്യായം ൧൩.

“തൊണ്ടയിൽ മുഴയില്ലാത്തതൊരു വസ്ത്രത്തോടു
ചെണ്ടകോരല്ലാതാരാൻ നേരെക്കൊച്ചൊല്ലിട്ടുവോ?”

നീലോല്ലാലം ദോമസുചാത്ഥം പഴുവക്കത്തു താമസമാക്കി. ഒരു ദിവസം അകാരണമായി “കറച്ചുകാലത്തേയ്ക്കു നിങ്ങൾ ഇവിടെനിന്നും മാറി താമസിക്കണം” എന്നു രണദേവനോടു അവർ പറഞ്ഞു.

“പെട്ടെന്നിങ്ങനെ ബുദ്ധി ഭേദിക്കാനുണ്ടായ കാരണം?” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ജനലിന്റെ നേക്കു നോക്കിയപ്പോൾ കരേട്ടരയായി കശ്ശലസിംഹൻ ലാത്തുന്നതു രണദേവൻ കണ്ടു. “ഞാൻ കറച്ചു നടന്നിട്ടുവരാം” എന്നു പറഞ്ഞു പെട്ടെന്നു സംഭാഷണം നിറുത്തി അയാൾ പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങി. കശ്ശലസിംഹൻ രണദേവനാഭി മുഖമായി വന്നു.

കശ്ശ:—ഹേ, നിങ്ങൾ ഇവിടെയുള്ള വിവരം ഞാനറിഞ്ഞില്ലല്ലോ? കണ്ടതു സന്തോഷമായി. ഏതെല്ലാമാണു പുഷ്പരണിയിലേ വിശേഷങ്ങൾ. ചന്ദ്രസേനൻ കാശ്മീരത്തിലേയ്ക്കു പോയി; ഇല്ലേ? സുകുമാരിയേ പുറത്താക്കിയതിൽ പിന്നീടു് അവിടത്തേ കാതൃങ്ങൾ ഒക്കെ എങ്ങനെയിരിക്കുന്നു?

രണ:—അതിൽ പിന്നീടു പ്രഭുവിന്റെ വിശ്വസ്തനായ ഗോകുലദാസൻ സദാപി ഒരുമിച്ചാണിരിക്കുന്നത്. പ്രഭുവിലും വലുതായ ഒരു മാറ്റം കാണാൻ കൂടാ.

കശ്ശ:—ബാങ്കിൽനിന്നും വല്ലതും പുറത്തായോ?

രണ:—ആയി.

കശ്ശ:—അതെങ്ങനെ?

രണ:—സുകുമാരിയുടെ അതിസാമന്ത്രികൊണ്ടു കണ്ടുപിടിച്ചതായിരിക്കണം. അതോ സുധീരകുമാരൻമൂലമോ എന്നു നിശ്ചയമില്ല. അദ്ദേഹം നമുക്കു വലവീശി നടക്കുകയല്ലേ? ആ ദ്രോഹിയുടെ വേല തന്നെയായിരിക്കണം. എന്നാലുംതന്നെ എന്താണു്? നമ്മെ ആരു സംശയിക്കും?

കശ്ശ:—ഹേ! നിങ്ങളുടെ അവിവേകവും അജാഗ്രതയും കൊണ്ടു കണ്ടുപിടിച്ചു എന്നാണു തോന്നുന്നത്. ആകപ്പാടെ കഴുപ്പത്തിലാക്കിയാ

പുന

സുകുമാരി

യിരിക്കും. ആ കേസു മറയ്ക്ക നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നേയിരിക്കും. ചങ്ങല കാലിൽ കയറി എന്തൊക്കെയാക്കി.

രണ്ടു:—ഏതായാലും ആ ശനി പുഷ്കരണിയിൽ നിന്നും പോയതു നമ്മുടെ മഹാഭാഗ്യംതന്നെ. അതിലേയ്ക്കു ഞാൻ എന്തു പണിപ്പെട്ടു എന്നു നിങ്ങൾക്കറിയാമോ? ആ പെൺകുട്ടി മഹാ ബുദ്ധിശാലിനിയെന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ല. പ്രഭു സാരമില്ല. പുത്രി സമീപത്തില്ലാതിരുന്നാൽ അയാളുടെ കാര്യം മോശത്തിലാണ്.

കശ്ശ:—ഒക്കെ ശരിതന്നെ. എങ്കിലും ചില കാര്യങ്ങളിൽ റിപ്പോർട്ട് ബുദ്ധിശൂന്യത നന്നാ പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

രണ്ടു:—അവളൊരു സ്ത്രീതന്നെല്ലോ. ഇത്ര വളരെ ഭയപ്പെടാനെന്താ കാര്യമുള്ളത്?

കശ്ശ:—പക്ഷെ അവൾക്ക് ഒരു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ മന്ത്രിയായിരിക്കുന്നതിനുള്ള ഗാർഭിക്രൂപം ബുദ്ധിശക്തിയും പ്രാഗത്ഭ്യവുമുണ്ട്. നമ്മുടെ പതനത്തിന് അവൾ തന്നെ ഒരു കോടാലിയായിത്തീരും. ഞാൻ പറയുന്നത് ഇപ്പോൾ നിസ്സാരമായിത്തോന്നിയേയ്ക്കാം. എന്നാൽ—

രണ്ടു:—നിലോല്പലത്തിന്റെ വർത്തമാനത്തിൽ നിന്നും പലേ രഹസ്യങ്ങളും സുകുമാരി കണ്ടുപിടിച്ചിട്ടുണ്ട്.

കശ്ശ:—കഷ്ടം! ആ സ്ത്രീക്കു കുറച്ച വിവരമുണ്ടെന്നല്ലേ ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നത്.

രണ്ടു:—ഞാൻ പല പ്രാവശ്യം പറഞ്ഞിട്ടും അനുസരിച്ചില്ല.

കശ്ശ:—എന്നാൽ ആദ്യമായി അവർതന്നെ അപകടത്തിൽ ചാടട്ടെ. ഞാനിവിടെ ഉള്ള വിവരം അവർക്കറിയാമോ? നമ്മുടെ ഗതാഗതങ്ങളെപ്പറ്റിയെങ്കിലും അവരോടു വിട്ടു പറയരുതേ. അവർ ഭവിഷ്യത്തുകൾ ഓർക്കാതെ പ്രഭുവിനോടു സത്യംപറയാൻ പറ്റാത്തവരാണ്.

രണ്ടു:—[മതിമറന്ന്] സത്യം പറയുകയോ? നിശ്ചയമായും അത്ര വിഡ്ഢിത്തം കാട്ടുകയില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. അന്നു പ്രമാണങ്ങൾ ഒക്കെ വായിച്ചുനോക്കിയതിൽ പിന്നീട് അവൾക്ക് അശേഷം മനസ്സുവെച്ചില്ല. ഇതേവരെ സകല കാര്യവും അവരുടെ അറിവോടും സഹകരണത്തോടും കൂടി നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഇനി ഒക്കെ അവരിൽനിന്നും മറച്ചവയ്ക്കുണ്ടായി വന്നിരിക്കുന്നു.

കശ്ശ:—കാര്യങ്ങളുടെ ഗൗരവം ഓർക്കാതെ വല്ലതും പറഞ്ഞാൽ നാം പട്ടത്തിലായില്ലേ?

രണ്ടു:—ആരും ഒന്നും പുറത്തുപറയാൻ ധൈര്യപ്പെടാത്തവിധത്തിൽ ഒക്കെ പററിച്ചു വെച്ചിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ പ്രഭുവിനോടു ചിലതൊക്കെ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. മകളുടെ മാനം വിചാരിച്ച് അദ്ദേഹം ഒന്നിലും പ്രവേശിക്കില്ല.

കശ്ശ:—കാര്യം ഒക്കെ ഭംഗിയാക്കി. പക്ഷെ അവിടെയാണ് അബലം കാട്ടിയത്.

രണ്ടു:—അപ്പോൾ ആ വിദ്യ എടുക്കാനേ അവിടെ തരമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. വേദം വഴിയൊന്നും തെളിഞ്ഞു കണ്ടില്ല. ഒന്നാമതായി താക്കോൽകൂട്ടം കരസ്ഥമാക്കി, അന്നാക്കുതന്നെ സംശയമുണ്ടായില്ല.

കശ്ശ:—നിങ്ങൾ കാട്ടിയതു കറെ സാഹസംതന്നെ. എന്നു ഞാൻ ഒന്നുപോലെ പത്തുപ്രാവശ്യം പറയും. സുകുമാരിയുടെ ശക്തിയും സ്വഭാവവും നിങ്ങൾ തീരെ മനസ്സിലാക്കിയിട്ടില്ല.

രണ്ടു:—അങ്ങനെ അവൾ നമുക്കെതിരായി നില്ക്കുമോ? എന്നാൽ അവളുടെ കഥ.....

കശ്ശ:—ഇതൊക്കെ ഭീരുക്കളുടെ സമ്പ്രദായമാണ്. ആട്ടെ. ആ കുട്ടി ഇപ്പോൾ എവിടെ?

രണ്ടു:—അവളുടെ മാതൃഗൃഹത്തിൽ പാർക്കുന്നു.

കശ്ശ:—തനിക്ക് അവളുടെ നേക്ക് അനുകമ്പ തോന്നുന്നുണ്ടോ?

രണ്ടു:—എനിക്കോ? ഒരു കമ്പവുമില്ല. പണമില്ലാത്തതാൽ നമ്മുടെ ഭാവി വളരെ ശോചനീയമാണ്. കുറെ ഏറെ രൂപ വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതെങ്ങനെയും തട്ടക്കണം. നീലോല്പത്തിന്റെ ചെലവിന് പ്രഭു ഇപ്പോൾ രൂപ അയയ്ക്കാറില്ല.

കശ്ശ:—എനിക്കൊക്കെ മനസ്സിലായി. നിങ്ങൾ പ്രമാണത്തിന്റെ കാര്യം പറയേണ്ടിയില്ലായിരുന്നു. പ്രഭുവിന് പ്രായാധിക്യംകൊണ്ടു യാതൊരു കഴിവും ഓർമ്മശക്തിക്കുണ്ടായിട്ടില്ല. വല്ലവിധവും ഈ വൃദ്ധൻ എവിടെയെങ്കിലും തട്ടിവിണ് മരിക്കുന്നതായിരുന്നാൽ ഹാ! എന്തു രസമുണ്ട്?

കശ്ശലൻ പലേ കൃത്രിമോപായങ്ങൾക്കിടയിൽ രണ്ടുദേവന്റെ നിസ്സഹായത കണ്ടു സഹതാപത്തോടുകൂടെ:—“നിങ്ങൾക്കു കണ്ഠിതം വേണ്ട. പ്രഭുവിന്റെ സൂത്രങ്ങളൊക്കെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രിക്കു ദോഷമായിട്ടു ഭവിക്കുകയേ ഉള്ളൂ.”

രണ:—ഞാൻ ഇനി എന്തുചെയ്യണം? പറയുന്നതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കാം. എന്നിങ്ങ മനോധർമ്മം കുറവാണ്. നീലോല്പലം പുഴവക്കത്തു താമസമാക്കിയതിൽ ഭൂതവർഗ്ഗങ്ങൾക്കു വളരെ ആശ്വാസമുണ്ട്.

കശ്ശ:—കാശ്മീരത്തുനിന്നു വല്ല വാത്കളും അറിഞ്ഞോ?

രണ:—വിശേഷിച്ചൊന്നും അറിഞ്ഞില്ല. അബലം കാട്ടിയെങ്കിലും സുകുമാരിയെ ആണു ബലമായി സംശയിച്ചിരിക്കുന്നത്. ആ സംശയം ഭീർഘത്തിൽ നിലനിൽക്കുമോ എന്നാണ് ആലോചിക്കേണ്ടത്. കടുതൽ വിവരങ്ങൾ പുറത്താകുന്നതിനു മുമ്പു ധാരാളം പണം തട്ടിച്ചു കൊണ്ടു കടക്കണം. പുഷ്പരണിയിൽ അടുത്ത കാലത്തു സുകുമാരി സകല ഏർപ്പാടുകളും അതിഗുഹ്യമായിട്ടാണു നടത്തിപ്പോന്നത്. അവൾക്കു എല്ലാം അറിയാവൂ. നീലോല്പലത്തിന് ഒരു രൂപവുമില്ല. ഓ! ഇപ്പോൾ നമുക്ക് ഒരു നല്ല പന്ത്രണ്ടു വീഴുന്ന കാലമാണ്.

രണ:—സകല കാര്യങ്ങൾക്കും ഇത്ര വളരെ ഗോപനമുള്ളതിനാൽ ധനത്തിന്റെ ഉല്പത്തിസ്ഥാനം ശുദ്ധമുള്ളതല്ല എന്നു വ്യക്തമാകുന്നുണ്ട്.

കശ്ശ:—സുകുമാരി നമ്മുടെ എതിരാളിയായിരിക്കുന്നതിനാൽ അവൾ എങ്ങനെയും ഇവിടെ വന്നുചേരും: തക്കമില്ല. വിശേഷിച്ചും ഇത്ര ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യമുള്ള പുത്രിയുടെ വേർപാട് അദ്ദേഹം അധികനാൾ സഹിക്കില്ല.

രണ:—[നിസ്സാരമായി] ഇനി ഒന്നും സാരമില്ല.

കശ്ശ:—അതെന്താ?

രണ:—നമുക്കു വിപരീതമായി ഒന്നിന്നും അവൾ പുറപ്പെടുകയില്ല.

കശ്ശലൻ അതുതരസത്തോടെ രണദേവന്റെ നേക്കു നോക്കി യത്നിച്ചതെ ആദ്യം ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. “താൻ കടന്നു കയറി സ്പ്രീകളേ വിശ്വസിക്കുന്നതു ആപൽകരമാണ്. അവൾ നല്ല ഉജ്ജ്വലമാണ്. അവൾക്കുനരൂപനായ ഒരു ബന്ധുവുമുണ്ട്. അതു താൻ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല.” എന്നു സംഭാഷണം തുടന്നു.

രണ:—ഇല്ല. അതിനെന്താണ്?

കശ്ശ:—സുകുമാരിയുടെ ജീവനേ ഹനിക്കുന്നതിനു തുല്യമാണ് ആ കാട്ടുപുറത്തുള്ള താമസം. അത് അവൾക്കത്ര സ്പ്രഹ്മണീയമായിരിക്കാൻ തരമില്ല.

രണഭവൻ ഭീഷ്മനിശ്വാസം ചെയ്തിട്ട് അധോമുഖനായി നിന്നു.

കശ്യപൻ:—നമ്മുടെ അഭിലാഷം സാധിക്കണമെങ്കിൽ പ്രളയിന്റെ വലത്തുകൈയായ സുകമാരിയെ വധിക്കണം. അല്ലാതെ തരമില്ല.

രണഭവൻ:—ഞാൻ എല്ലാവരെയും പരസ്പരം ഛിദ്രിപ്പിച്ചുവല്ലോ. ഇനി വലിയ ആപത്തൊന്നും നേരിടില്ല. ഞാൻ കറച്ചുകാലത്തേയ്ക്കു കൂട്ടത്തിൽനിന്നു മാറിത്താമസിക്കണമെന്നു നീലോല്പലം ആവശ്യപ്പെട്ടതിന്നു കാരണമെന്തായിരിക്കും?

കശ്യപൻ:—ആവോ? സ്രീബലിയല്ലേ? ചാപല്യവും ഭീരുത്വവും കൂടുമല്ലോ. ഏതായാലും സുകമാരിയുടെ ജീവിതം സങ്കടകരമായിത്തീർന്നു. ഇനി താമസിക്കാതെ നമ്മുടെ ഉദ്ദേശ്യം ഫലിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. നീലോല്പലം ഇപ്പോൾ തത്പജ്ഞാനിയാക്കിത്തീർന്നു; ഇല്ലേ? ഈ കൃത്യം നടത്താത്തതാൽ ഉണ്ടാകുന്ന വിപത്തിനെക്കാൾ വലുതാണോ മറ്റൊന്നെങ്കിലും.

രണഭവൻ:—അവർക്ക് അതൊട്ടും രസമില്ല.

കശ്യപൻ:—നമ്മുടെ രക്ഷയ്ക്കു് ഈ ഒരു മാർഗ്ഗമേ ഉള്ളൂ. അത്രയ്ക്കു തകരാറുകൾ നിങ്ങൾ രണ്ടാളും കൂടി പഠിച്ചുകഴിഞ്ഞു. നീലോല്പലം തന്നെച്ചുറ്റിക്കും. അതിന്നു സംശയമില്ല. അവനവന്റെ ഭാര്യയായിത്തന്നാൽ തന്നെയും പറയാവുന്നവയല്ലാതെ എല്ലാം തുറന്നു വിട്ടുകൊടുത്താൽ പിന്നെ അവർ നമ്മെ വകവയ്ക്കുമോ? ഇവരായുടെ നിറം മാറുന്നത് എപ്പോഴാണെന്ന് ആർക്കും ഗണിക്കാൻ തരമില്ല.

ഈ അത്ഥംഗമായ അഭിലാഷം കേട്ടു രണഭവൻ ഒന്നു ഞെട്ടി. “എനിക്ക് അവരിൽ പ്രത്യേക പ്രതിപത്തിക്കു കാര്യമൊന്നുമില്ല” എന്നു നമുക്കുവന്നായി നിന്നുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

കശ്യപൻ:—തുമ്പില്ലാതെ പണം വാരി വിതരണമെന്നുണ്ടു് എല്ലാവരും തൽക്കാലം സ്തുതിക്കും. സുകമാരിയെ നീലോല്പലത്തിന്റെയുമാൽസ്വഭാവം മനസ്സിലായതിനാൽ അവരെ ഭയപ്പെടുന്നു.

രണഭവൻ:—അപ്പോൾ നമ്മെ കാലപാശം ചുറ്റിക്കഴിഞ്ഞു എന്നു തന്നെ വിചാരിക്കാം. ഇല്ലേ?

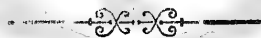
കശ്യപൻ:—സുകമാരി സ്വതന്ത്രയും ധീരയുമാണ്. ആ ശുഷ്കബലിയായ വൃദ്ധയുമെന്നിച്ച് ഒരു മാസം തികച്ചു താമസിക്കുകയുണ്ടാവില്ല. സുകമാരി സകല സംഗതിയും ഒരിക്കൽ പുറത്തു പറയും. അതു് ഇന്നോ അല്ല പത്തു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞിട്ടോ? നാം സദാ ആ മുഹൂർത്തം

പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നകൊള്ളുകയേ വേണ്ടൂ. അവൾ ഇപ്പോൾ മനസാ ഓരോ മാറ്റങ്ങൾ ആലോചിച്ചുറയ്ക്കുകയാണ്. സാധാരണ സ്ത്രീകളെപ്പോലെ മൂലയിൽ കത്തിയിരുന്നു കരയുകയായിരിക്കയില്ല.

“പിന്നെ എന്താണു വേണ്ടത്?” എന്നു പറഞ്ഞതോടുകൂടി രണദേവനു ചെട്ടെന്ന് ഒരു മുഖപ്രസന്നതയുണ്ടായി.

കശുലാല കായ്കയും മനസ്സിലായി: എങ്കിലും ഒന്നു പറഞ്ഞില്ല. നീലോല്പലത്തിനെ അയാൾക്കു തീരെ വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ താരക്കുയ്യുള്ള സമയം വരുമ്പോൾ അവൾ എല്ലാവരെയും വിട്ടുകൊടുക്കുമെന്ന് ഇയാൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. “നീലോല്പലം ഇപ്പോഴും തന്റെ ബന്ധുവാണ് ഇല്ലേ?” എന്നു പുല്ലുസത്തോടേ ചോദിച്ചു. “പലരും അവരുടെ ഗുണാതിശയങ്ങളെപ്പറ്റി വണ്ണിച്ചുകേൾക്കാറുണ്ട്. നിങ്ങൾ ഭാഗ്യവാന്തന്നെ.”

രണ:—അതേ അവർ ഗുണവതിതന്നെ. അവരുടെ പരിചയം നമ്മൾക്കില്ലാണ്ടിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥ എന്തായിരിക്കുമായിരുന്നു എന്നു ചിന്തിച്ചുനോക്കുക. നമ്മെ സഹായിക്കുന്നതിന് അവർ സദാ ഒരുക്കമാണ്.

അദ്ധ്യായം ൧൪.

“വ്യാകുലംകളുകുനീ കമഞ്ചിദേവ
മേഘവാർകുഴലി നിജ കായം.”

സുകുമാരി പത്തു മണിയോടുകൂടി വൃദ്ധൻ സഹായത്തിനയച്ച കൊടുത്ത രണ്ടു യുവാക്കുമാരും ഭാസിമാരും ഒരുമിച്ചു പിതൃഗൃഹത്തിൽ നിന്നു പിരിഞ്ഞുപോയി. കാലം വസന്തമായിരുന്നു. പാർവ്വത്തിൽ നിന്നു വീരുന്ന ശീതക്കാറ്റു ശമിച്ചു. മന്ദമാരുതൻ പുത്തുതളിർത്തുനില്ക്കുന്ന വൃക്ഷലതാദികളിൽ കളിയാടി. അവർക്കു കടന്നുപോകേണ്ടിയിരുന്ന ചെറിയ വനത്തിനുള്ളിൽ പുഷ്പങ്ങളും ഫലങ്ങളും സമൃദ്ധിയായിരുന്നു. ആകാശമണ്ഡലത്തിലെങ്ങും വ്യാപിച്ചിരുന്ന പരിമളത്തിന്റെ ലഹരിപിടിച്ചു ചെറുപക്ഷികൾ വൃക്ഷശാഖകളിലിരുന്നു മധുരഗാനം തുടങ്ങി. സുകുമാരിയും കൂട്ടരും പകുതി ദൂരം ചെന്നപ്പോൾ വനത്തിന്റെ

പൂർവ്വഭാഗത്തുനിന്നും ഒരിടക്കുമുണ്ടായി. ധീരോദാത്തയായ ആ യുവ തീരത്തത്തിന്റെ ഹൃദയം ഭയാവേശത്താൽ തുടിച്ചു. വാഹനങ്ങളുടെ ഗതിക്കു പോലും കൂട്ടാൻ അവർ ആജ്ഞാപിച്ചു. അതിനിടയ്ക്ക് അതി ഭയംകരമായ ഒരു ഗർജ്ജനം കേട്ട് എതിലേയ്ക്കാണ് പോകേണ്ടതെന്ന് ഒരു രൂപവുമില്ലാതെ അവർ വാഹനങ്ങൾ നിറുത്തി. ഭാസിമാർ ഭയവി ഫലകളായി വിറച്ചു തുടങ്ങി. സഹപരന്മാർ അവരെ സാന്ത്വനവ ചനങ്ങളാൽ ആശ്വസിപ്പിച്ചു. അവർ രണ്ടാളും മുൻപും പിൻപുമായി വീണ്ടും യാത്ര തുടന്നു. അവരെ ആവരണം ചെയ്തിരുന്ന ആ വനത്തിന്റെ അന്തർഭാഗത്തിൽ പല ഭൃഷ്ടമൃഗങ്ങളും സമൃദ്ധിയായിട്ടുണ്ട്. ഒരു ഇല ഇളകിയാലും അവർക്കു ഭീതി തോന്നിത്തുടങ്ങി. അനുചരന്മാർ തോരകൾ കൈയിൽ എടുത്തു നാലുപുറവും വളരെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. അല്പനേരത്തേയ്ക്ക് ഇവരുടെ വണ്ടികളുടെയും കതിരുകളുമിന്റെയും ശബ്ദമല്ലാതെ മറ്റൊന്നും കേൾപ്പാനുണ്ടായിരുന്നില്ല. പെട്ടെന്ന് ഒന്നരണ്ടു ഗർജ്ജനവും വനത്തിനുള്ളിൽ ചെടികളുടെയും മറ്റും വലിയ ഇളക്കവും ഉണ്ടായതോടുകൂടി ഒരു വ്യാഘ്രം പുറത്തേയ്ക്കു കതിച്ചു മുറിയിൽ പോകുന്ന യുവാവിന്റെ നേക്കു ചാടിപ്പൊങ്ങു. ഉടൻതന്നെ ഒരു വെടിതീരുന്ന ശബ്ദവും കേട്ടു. ഭാസിമാർ മുറവിളി തുടങ്ങി. വണ്ടിക്കാളുകൾ വിരണ്ടു ഓട്ടമായി. കതിരയിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന യുവാവിനെ വ്യാഘ്രം വലിച്ചിഴച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നതു സുകുമാരി കണ്ടു അവളുടെയും ധൈര്യം ക്ഷയിച്ചു. അതിഭയങ്കരമായ ആ കാഴ്ചയാൽ അവൾ സ്തംഭിച്ചു. വീണ്ടും വെടി ഒന്നു കൂടി തീർന്നു. വ്യാഘ്രത്തിൽ ഒന്നരണ്ടു മുറിവേറ്റു എന്നല്ലാതെ അതു നിലംചതിച്ചില്ല. മരണവേദനയോടുകൂടി ആ ഭൃഷ്ടമൃഗം രണ്ടാമനേയും എതിർത്തു. അശ്വങ്ങൾ രണ്ടും ഭയത്തോടെ രക്ഷാമാർഗ്ഗം നോക്കിപ്പിടിച്ചു. വ്യാഘ്രം ഒരു ചാട്ടത്തിൽ അവനെയും അധഃപതിപ്പിച്ചു. ഈ ബലമുത്തത്തിനിടയിൽ ഒരു വെടി കൂടെ തീർന്നു. വ്യാഘ്രവും താഴത്തു വീണു. അപ്പോൾ മൂന്നുപേർ അതിന്റെ നേക്കു കതിരൊടിച്ചു വന്നു. സുകുമാരിയുടെ വണ്ടി അവർ പിടിച്ചുനിറുത്തി. അനന്തരം അതിസുന്ദരനും ഗർഭിരനും ആയ ഒരു യുവാവ് സുകുമാരിയുടെ മുറിയിൽ വന്ന് ആദരത്തോടെ:—“ഭവതിയുടെ ഒന്നിച്ചുവന്ന രണ്ടാൾക്കും ജീവാപായം വരുകയില്ല. എന്നാൽ ഒന്നരണ്ടുമാസങ്ങൾ ചികിത്സ ചെയ്യേണ്ടിവരും. ഞാൻ അവരെ മഞ്ചൽ വരുത്തി ആശുപത്രിയിലേയ്ക്കയച്ചുകൊള്ളാം. സന്ധ്യയ്ക്കു മുമ്പു നാം ഈ പ്രദേശം കടക്കണം. ഇത്ര ധൈര്യസമേതം ഇതിലേ യാത്രയ്ക്കൊരുമ്പെട്ടതെന്താണ്? ഭവതി ആരാണു്?

സുകു:—ഇവിടങ്ങളിൽ കള്ളന്മാരുടെ ശല്യവുമുണ്ടോ?

യുവാ:—ഇപ്പോൾ ഞാൻ ഒന്നും പറയുന്നില്ല. ഭവതിയേ വേണ്ട വിധം രക്ഷിച്ചിട്ടു പിന്നീട് എല്ലാം അറിയിച്ചുകൊള്ളാം. എവിടെ യുദ്ധം നിങ്ങൾക്കു പോകേണ്ടത്?

സുകുമാരിയേ പലവിധമായ ശങ്കകളും പീഡിപ്പിച്ചു. “ഇയാളാ രാജാ സത്രം പറഞ്ഞാലുള്ള അവസ്ഥ എന്ത്? ഭോഷ്ക പറഞ്ഞാലുണ്ടാവുന്ന ഭവിഷ്യത്തെന്ത്?” ഇങ്ങനെ ചിന്തിച്ച് അവൾ ഒന്നും തീർപ്പായില്ലാതെ ഈ യുവാവിനേ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം വീക്ഷിച്ചു.

യുവാ:—ഭവതി എന്താലോചിക്കുന്നു. എന്നോട് എന്തു പറയേണ്ട എന്നാണ്; ഇല്ലേ? സത്രം പറയാത്താൽ നിങ്ങൾക്കു ചുറ്റാണ്ട്. ഞാനാരെന്നറിയാത്തതുകൊണ്ടാണെങ്കിൽ അത് ആദ്യമേ അറിയിച്ചേയ്ക്കാം. ഞാൻ ഉദയപുരി രാജകുമാരനാണ്. ഇവിടെ ഒന്നരണ്ടു ദിവസമായി വേട്ടയ്ക്കു താമസിക്കുകയാണ്. എന്നാൽ നിങ്ങളുടെ ദൈവധീനത്തിന്റെ തികവുകൊണ്ടു ഞങ്ങളുമായി സന്ധിച്ചു എന്നേ ഞാൻ പറയുന്നുള്ളൂ. ഇല്ലെങ്കിൽ സൂര്യാസ്തമയം ഏതുവിധവും നിങ്ങളുടെ ജീവനോടൊപ്പമായിരുന്നേനെ. ഈ വണ്ടിക്കാർ സ്വന്തമാണോ? എന്തപകടമാണു പററിയത്? വഴിതെറ്റിച്ചതോ അല്ല തെറ്റിയതോ? സത്രം പറക.

സുകുമാരിക്ക് എന്നിട്ടും സംശയനിവൃത്തി വന്നില്ല.

യുവാ:—നിങ്ങളേ ഈ അനാഥസ്ഥിതിയിൽ കണ്ടിട്ടു പോകുന്നതിനു രാജധർമ്മം അനുവദിക്കുന്നില്ല. (വിചാരം) കഷ്ടം! ദുർഗ്ഗതയായ ഈ തരുണീരത്നം ഏതു കടുംബത്തെയാണ് അലംകരിക്കുന്നത്. ഇവളുടെ നിസ്സഹായത എത്രയോ ദുസ്സഹായമായിരിക്കുന്നു. ഇവൾക്ക് ആരും സഹായമില്ലേ? കൂടെ രണ്ടു ദാസിമാരുണ്ടല്ലോ. ഇവൾ ആരായിരിക്കാം?

സുകു:—(വളരെ വിനയത്തോടെ) അങ്ങ് ആരുതന്നെ ആയിരുന്നാലും എനിക്കു ചെയ്ത രക്ഷമൂലം ഞാൻ അങ്ങേ അടിമയായി അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇതിലധികം ആപത്തു് ഇനി ഒരാരുംകണ്ടാകാനില്ല. അതിനാൽ അങ്ങ് പറഞ്ഞതു സത്യമായിരുന്നാലും അസത്യമായിരുന്നാലും ഞാൻ എന്റെ യഥാർത്ഥസ്ഥിതി ഇവിടെ ധരിപ്പിക്കുന്നതിന് ഒട്ടും മടിക്കുന്നില്ല. സർവ്വാന്തർയ്യാമിയായ ജഗദീശ്വരൻ എന്നെ രക്ഷിക്കട്ടെ. എനിക്കു ഫംസപുരിക്കടുത്തുള്ള ഒരു ഗ്രാമത്തിലാണ് പോകേണ്ടത്. ഇതിലേ വണ്ടിക്കാർ വണ്ടി തെളിച്ചതു ചതിപ്രയോഗഫലമായിരിക്കാം. എങ്കിലും അവിടുന്ന് എനിക്കു രക്ഷ ചെയ്തല്ലോ. ഇനി എന്താണു വേണ്ടത്? ആജ്ഞാപ്രകാരം ചെയ്യാം.

യുവാവ്:—ഭവതി ആശ്ചര്യപ്പെടുക. ഞാൻ നിങ്ങളെ ഹംസപുരിയിൽ കൊണ്ടുവന്നാക്കിത്തരാം പിന്നെ.....

സുക:—പിന്നെ ആരും വഴിതെറ്റിക്കില്ല. ബാക്കി വഴി എനിക്കു നിശ്ചയമുണ്ട്.

“നാം യാത്രതുടരുന്നതിനുമുമ്പായി ഞാൻ പോയി മുറിവേറുകിക്കുന്നവരേ വേണ്ടവിധം ശുശ്രൂഷിക്കുന്നതിന് ഏല്പാമെന്ന് അവരെ അവിടെനിന്നും അയച്ചിട്ടു വരാം. അവരെപ്പറ്റി ഒരുവിധമായ ഭയവും വേണ്ട” എന്നു പറഞ്ഞു യുവാവ് അവിടെനിന്നും പോയി. അരമണിക്കൂറിനകം വേണ്ട ഏല്പാകൾ എല്ലാം ചെയ്തിട്ട് അദ്ദേഹം സുകുമാരിയുടെ അടുക്കലെത്തി. സുകുമാരിയോ ഇതെന്തൊ ജാലമാണെന്നറിയാതെ വിഷമിക്കുകയായിരുന്നു. ഏകദേശം സായാഹ്നമായതോടുകൂടി അവർ റോട്ടിലെത്തി. വഴിയരകിൽ അംഗഹാനിഭവിച്ച ചില യാചകന്മാർ കത്തിയിരുന്ന് ഇരക്കുന്നതുകണ്ടു. നമ്മുടെ കഥാനായിക ജീവകാരുണ്യാതിരേകത്താൽ ഒരാൾക്കു രണ്ടുപ്ലിക ഇട്ടുകൊടുത്തു. ആ യുവാവും സുകുമാരിയുടെ സൽപ്രവൃത്തിയെ അനുകരിച്ചു. തത്സമയം ആ യുവാവിന്റെ കതിര എന്തോകണ്ട് ഒന്നു തുളിച്ചു. അപ്പോൾ ഈ യാചകൻ കൈയിലിരുന്ന സഞ്ചി തുറന്ന് ഉറപ്പിക ഇട്ടുകൊടുക്കുകയായിരുന്നു. സുകുമാരിയും എങ്ങനെയോ ഈ സഞ്ചിക്കുള്ളിൽ റെംഗുലിയും കിടന്നു തിളങ്ങുന്നതുകണ്ടു. കതിര വിരണ്ടതും ഇതിന്റെ തിളക്കം കണ്ടായിരിക്കാം. സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയവും ഇതുകണ്ടു തുടിച്ചു: മുഖപ്രസാദം കുറെക്കൂടി മങ്ങി; ദീർഘമായ ഒരു നിശ്വാസം ബഹിർഗ്ഗമിച്ചു.

യുവാ:—ഭവതി എന്താണു പെട്ടെന്നു കൂടുതൽ അസ്വാസ്ഥ്യലക്ഷണം കാണിച്ചത്? സഞ്ചാരഭയം അധികരിക്കുന്നുണ്ടോ? വിശ്രമിക്കണമെന്നുണ്ടായിരിക്കും; ഇല്ലേ?

“ഇല്ല വേഗം സത്രത്തിലെത്തിയാൽ മതി.” എന്നു തപരയോടേ പറഞ്ഞു സുകുമാരി ചിന്താസാഗരത്തിൽ മുഴുകി. “ഇത് എന്റെ മോതിരത്തോട് അത്യാന്തം സാമ്യമുള്ള ഒന്നായി കാണുന്നല്ലോ? ഈ യാചകൻ ആരോ? അതോ മോഷ്ടാവിന്റെ വ്യാജവേഷമോ? ഇതിൽ എന്തൊ കള്ളമുണ്ട്? ഈ യുവാവിനെ എങ്ങനെ വിവരം ധരിപ്പിക്കാം? ഇവൻ ഇങ്ങനെ എന്തിനായി ഇവിടെ കത്തിയിരിക്കുന്നു? പക്ഷെ, ഞാൻ തനിച്ചുവരുന്നുണ്ടെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടായിരിക്കുമോ? ഈ യുവാവിന്റെ ആകൃതിക്കും പ്രകൃതിക്കും തമ്മിൽ യോജിപ്പു കാണുന്നുണ്ട്. എങ്കിലും ഇദ്ദേഹം രാജാവുതന്നെയാണോ?” എ

നിങ്ങളെ ആലോചിച്ചുകൊണ്ട് “എന്നെ ഒന്നു വേഗത്തിൽ സത്രത്തിലാക്കി വേണ്ട ഏല്പാടുകൾ ചെയ്തുതരേണ” എന്നു ഭയനീയസ്വരത്തിലപേക്ഷിച്ചു. “ഭവതിക്ക് അശേഷം ഭീതി വേണ്ട. ഞാൻ ശരിയായ ഏല്പാടുകൾ ചെയ്തുതരാം.” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് യുവാവു വേഗം യാത്രചെയ്തു. ഏഴുമണിനോടുകൂടി അവർ സത്രത്തിലെത്തി. സത്രം എന്നു പോല്ലാതെ അവിടം രാമസത്തിനുപയുക്തമല്ലായിരുന്നു. മുറികൾക്കു ശരിയായ വാതലുകളും പൂട്ടം ഒന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ ഒരു ശൂന്യസ്ഥലം. ഒരു മങ്ങിയ വെളിച്ചം ഒരു കോണിൽ കത്തിച്ചു വച്ചിട്ടുണ്ട്. സമീപത്തെങ്ങും ജനവാസം ഉള്ളതായി തോന്നിയില്ല. അവിടെ രാത്രി തങ്ങുന്നതു രക്ഷാകരമല്ലെന്നു സുകുമാരി നിശ്ചയിച്ചു. അവിടെനിന്നും ഒരുവിളിപ്പാടകലെ ഒരു ചെറിയ വീടിന്റെ ഫിററുക്കണ്ടു. അതു സത്രംസൂക്ഷിപ്പുകാരനായ ഒരു ചെട്ടിയുടെ ഗൃഹമാണ്. അവിടെ ഈ യുവാവു ചെന്ന് എന്തൊക്കെയോ അയാളുടെ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ച്, ലുബ്ധനും ശുഷ്കബുദ്ധിയുമായ ആ ചെട്ടിയെ, ഇവരെക്കൂടി രാത്രി താമസിപ്പിക്കുന്നതിനു പറഞ്ഞു സമ്മതിപ്പിച്ചു. അവരെ അവിടെ രാത്രിതാമസിപ്പിച്ചിട്ടു യുവാവും അന്നു ചരന്താരം സത്രത്തിൽ തങ്ങി. സുകുമാരി അശ്വങ്ങളെയും വാഹനങ്ങളെയും യഥാസ്ഥാനം നിറുത്തിച്ചിട്ട് ഉള്ളിൽ കടന്നു ഉടനെ ചെട്ടി ചെയ്ത സൽക്കാരത്തിനു കൈയും കണക്കുമില്ലായിരുന്നു. ഇയാൾ അതുപചാരം ചെയ്തിട്ടും സുകുമാരിയുടെ അസാധാരണത്തിനു കറവുണ്ടായില്ല. സുകുമാരി ഈ ചെട്ടിയാരോടുള്ള സംഭാഷണത്തിൽ അവിടെനിന്നും ആറനാഴികയ്ക്കപ്പുറം വിജയമംഗലം എന്നൊരു ഗ്രാമമുണ്ടെന്നും വഴിയാത്രക്കാരിൽ ഭേദമായിട്ടുള്ളവർ ഒക്കെ അവിടെച്ചെന്ന് ഒന്നരണ്ടുദിവസം വിശ്രമിച്ചിട്ടേ പോകയുള്ളൂ എന്നും ഗ്രഹിച്ചു. നേരേയുള്ള രാജപാതയല്ലാതെ ഊടുവഴികൾ ഒന്നുമില്ലായിരുന്നു. സുകുമാരിക്ക് ഉറക്കം വന്നില്ല. ഇനിയും അപകടത്തിൽ ചാടാതെ ഉള്ള ജീവനോടുകൂടി ഇവിടെനിന്നും കടക്കണമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഭാസിയോടെ ചെട്ടിയെപ്പറ്റി പിൽവശത്തുള്ള വാതലിൽകൂടെ ആ രാത്രി സമയം ജീവരക്ഷാർത്ഥം അവർ ഒളിച്ചോടിപ്പോയി.

ഏതോ ഒരു വലിയ ആപത്തിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ടു എന്നായിരുന്നു ഇവരുടെ വിചാരം. എല്ലാകൊണ്ടും രെടിവയ്ക്കുവാൻ അവർക്കു വഹിയാ. എന്നിട്ടും അവർ കാലുകൾ കഴഞ്ഞ് ഉരുണ്ടുവീണു തപ്പിത്തടഞ്ഞു നടന്നു. “ആ ചെട്ടി സൂചിപ്പിച്ച ഗ്രാമം എവിടെയോ? ഇനി എത്രദൂരമുണ്ട്? നേരേയുള്ള മാറ്റുമാണെങ്കിൽ വെളിച്ചമാകുന്നതിനു

മുമ്പു നമുക്കു മാതൃഗൃഹത്തിൽ എത്താം. നമ്മുടെ മാതൃം ഒക്കെ തെറ്റിയിരിക്കുന്നു. ഈ യാത്രയേ സംബന്ധിച്ച് ആ വൃദ്ധൻ പറഞ്ഞ മാതിരി ഒക്കെ ശത്രുക്കൾ മുൻകരുതലുകൾ ചെയ്തിരിക്കുന്നു! ഞാൻ ഇപ്പോൾ ചെയ്തിട്ടുള്ള ഗൃഹത്തിൽനിന്നും നിങ്ങളെയുംകൊണ്ടു് ഓടിപ്പോന്നതു് എന്തുകൊണ്ടാണെന്നറിയാമോ? നിങ്ങൾ വഴിമധ്യേ സ്തബ്ധരായി ആ യുവാവു കാഴ്ചയിൽ കലീനനായിരുന്നാലും കള്ളന്മാരുടെ യജമാനനാണെന്നാണു് എന്റെ സംശയം. അയാളും നമ്മെ വഴി തിരിച്ചു് ആ യാചകന്മാർ ഇരുന്ന് ഇരക്കുന്ന സ്ഥലത്തല്ലേ കൊണ്ടുവന്നു മുട്ടിച്ചതു്? അതെന്തുദ്ദേശ്യത്തോടുകൂടിയിരിക്കും? ഞാൻ ഗൗരവമേറിയ ഒരു വസ്തു കണ്ടുപിടിച്ചു. എന്റെ മോതിരം ഞാൻ ആ ഉറപ്പിക ഇട്ടുകൊടുത്ത യാചകന്റെ സഞ്ചിക്കുള്ളിൽ കണ്ടു. ഇവരെക്കൊന്നാണെന്നു് അപ്പോൾ എനിക്കു ശങ്കയുണ്ടായി. മോതിരം എന്റെ തൂതന്നെ; അതിന്നു യാതൊരു തർക്കവുമില്ല. അതുകൊണ്ടു് പെട്ടെന്ന് എന്റെ ഭാവം പകർന്നു. അയാൾ അതറിയാതിരിപ്പാൻ ഞാൻ വേഗം മുഖം തിരിച്ചുകൊണ്ടു. ഇനി ഏതുപ്രകാരത്തിലാണോ ഈ വക ഭാഗ്യങ്ങളിൽനിന്നും നാം തപ്പിപ്പിഴയ്ക്കേണ്ടതു്? ആ സന്ദർഭത്തിലേ വൃത്തി മീനതുകണ്ടു വേഗേ സ്ഥലം അടുത്തുണ്ടോ എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചില്ലേ? ആ ചെട്ടി ആദ്യമായി വൈമനസ്സു കാട്ടി. ഈ യുവാവു് എന്തോ ചെവിയിൽ മന്ത്രിച്ചതോടുകൂടി അവൻ അത്യാപചാരം കാട്ടിയില്ലേ? അതു് എന്റെ ശങ്കയേ വർദ്ധിപ്പിച്ചു. അതാണു് പെട്ടെന്ന് അവിടെ നിന്നു നാം തിരിക്കണമെന്നുള്ള കാരണം. അയാൾ ചെവിയിൽ മന്ത്രം ഓതിയതു് നമ്മെ നിഗ്രഹിക്കാനോ അനുഗ്രഹിക്കാനോ എന്ന് എനിക്കു തീർച്ചപറയാൻ നിവൃത്തിയില്ല. നാം രക്ഷയായി വിചാരിക്കുന്ന ചില കാര്യങ്ങൾ എന്തുമാത്രം ആവർത്തിക്കാൽ ചൂഴ്ന്നുപോകുന്നുവെന്നു നോക്കുക. ഒന്നും മുൻകൂട്ടി നിർണ്ണയിക്കാൻ തരമില്ല." ഇപ്രകാരം, ചോദ്യംകൊണ്ടു ബുദ്ധിമുട്ടിക്കയില്ലെന്നു ശപഥം ചെയ്തിട്ടുള്ള ദാസിമാരോടു സുകുമാരി സ്വയം പറഞ്ഞു.

ദാസിമാർ സംഭ്രാന്തചിത്തരായി ഭവിച്ചു. ഭയവും വിഷാദവും നിമിത്തം സംസാരിക്കാൻ അവർക്കു വയ്യെന്നായി. ഇവർ മൂന്നാളും വിശപ്പും ദാഹവും നടുപ്പം നിമിത്തം ക്ഷീണിച്ചു കഴങ്ങി. ദൈവഗത്യാ അവർ ആ ചെറിയ പാതയിൽനിന്നും പമ്പുളികരോഡിൽ ചെന്നിറങ്ങി. അവർക്കു് അല്പം ആശ്വാസം ലഭിച്ചു. പൂർവ്വദേശത്തു നിന്നും ഒരു വെളിച്ചം കണ്ടു. അതിന്നഭിമുഖമായിപ്പോകുന്നപ്പോൾ അതു് ഒരു കള്ളപ്പുരയാണെന്നു മനസ്സിലായി. സുകുമാരി ക്ഷണത്തിൽ വാതലിന്മേൽ

തട്ടി. കുറച്ചു നേരത്തേയ്ക്ക് അകത്തു നിന്ന് അനക്കമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. വീണ്ടും ഉറക്കെ മുട്ടിയതോടുകൂടി മദ്ധ്യവയസ്സായ ഒരു സ്ത്രീ പടിക്കൽ വന്ന് “ഈ അലർച്ചയ്ക്കു വാതലിൽ മുട്ടി വിളിക്കുന്നതാരാണ്? എവിടെ നിന്നും വരുന്നു? എന്താ വേണ്ടത്?” എന്നു തുടരെ ചോദ്യം തുടങ്ങി. അവർ ആ വീട്ടിന്റെ ഉടമസ്ഥയായിരിക്കാം. രൂപഗുണങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നുള്ളതിനു തക്കമില്ല. എന്നാൽ സമീപകാലത്തുണ്ടായ എന്തോ ദുഃഖം കൊണ്ടു മുഖം ക്ലാഞ്ഞമായിരിക്കുന്നു.

സുകുമാരി:—അതേ, വാതൽ തുറക്കുക. ഞങ്ങൾ വഴിയാത്രക്കാരാണ്. സ്ത്രീകളാണ്. അതിയായ ക്ഷീണവും വിശപ്പും ഉണ്ട്.

സ്ത്രീ വാതൽ തുറന്ന് അവരെ അകത്തേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോയി. അവരുടെ രണ്ടു പെൺകുട്ടികളെക്കൂടി വിളിച്ചുണർത്തി.

“വാസന്തി, ഇവർക്കു ഭക്ഷണം കൊടുത്തിട്ട് ഉറക്കത്തിനു വേണ്ട സൗകര്യം ഉണ്ടാക്കി കൊടുക്കൂ” എന്നുള്ള ഗൃഹനായികയുടെ ആജ്ഞയനുസരിച്ചു കുട്ടികൾ അവരെ യഥായോഗ്യം സൽക്കരിച്ചു കിടക്കുവാൻ വേണ്ടതൊക്കെ തയ്യാർ ചെയ്തുകൊടുത്തു. ക്ഷീണാധിക്യം നിമിത്തം ശയ്യയേ ശരണം പ്രാപിച്ചവെങ്കിലും അവർക്ക് ഉറക്കം വന്നില്ല. വരാനും തരമില്ലല്ലോ. ഈ സ്ത്രീയും കുട്ടികളും ചുറ്റും വന്നിരുന്നു. അവർക്കു സുകുമാരിയേ കണ്ടപ്പോൾ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. അവരുടെ സംഭാഷണത്തിൽ നിന്നും ആ സ്ത്രീയുടെ മുഖത്തുള്ള വിഷാദചിഹ്നം ഭർത്തവിയോഗത്താൽ മാത്രമുണ്ടായതല്ലെന്നും വേറെ ഏതോ ഒരു രഹസ്യപോതു കൂടി അതിനുണ്ടെന്നും ഇവർ അനുമാനിച്ചു.

* സ്ത്രീ:—[സാശ്വത്ത്] പുരുഷസഹായം കൂടാതെ നിങ്ങൾ മൂന്നുളും മാത്രം ഈ ഭയങ്കരമായ വഴിയിൽ കൂടി അർദ്ധരാത്രി സമയം യാത്ര ചെയ്യാനുണ്ടായ കാരണം എന്താണ്?

സുകുമാരി:—ഞങ്ങൾ കനിച്ചല്ല തിരിച്ചത്. പുരുഷന്മാർ സഹായത്തിനുണ്ടായിരുന്നു. അവരെ വഴിക്കു വച്ചു വ്യാഘ്രം പിടിച്ചുപറ്റിച്ചു തിന്നാൽ അവരുടെ ശുശ്രൂഷയ്ക്കു വേണ്ട ഏല്പാടുകൾ ചെയ്തിട്ടു ഞങ്ങൾ തനിയേ തിരിച്ചതാണ്. വഴിമധ്യേ തങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കു നിവൃത്തിയില്ലാതായി. വഴിയും തെറ്റി.

ഇത്രയുമല്ലാതെ മറ്റൊന്നും ഇവർ അറിയിച്ചില്ല. ആ സ്ത്രീയിൽനിന്നു കിട്ടിയ ഒരു വത്തമാനം ഇവർക്കു വ്യസനകരമായിരുന്നു. സുകുമാരിയുടെ കഷ്ടപ്പാടുകളെ അവൾ മറച്ചു വച്ചതെയുള്ളു. തങ്ങൾക്കും ഹംസപുരിയ്ക്കും മദ്ധ്യേ അറുപതു നാഴിക ഇടയുണ്ടെന്നു ധരിച്ചതിനാൽ

രാ മുഴുവൻ അവിടെത്തക്കുകയല്ലാതെ ഗത്യന്തരമില്ലാതായി. എല്ലാവരും മൗനം ഭീക്ഷിച്ചു പരസ്പരം നോക്കി ഇംഗിതം മനസ്സിലാക്കി. ആ പെൺകുട്ടികൾ നിദ്രാഭേദിയാൽ ആശ്ശിഷ്ടരായി. അപ്പോൾ ആ സ്ത്രീ സംഭാഷണം തുടന്നു. “എനിക്കീ രണ്ടു കുട്ടികൾ മാത്രമല്ല; എന്റെ സീമന്തപുത്രി അഹല്യാഭായി ആണ്” എന്നു പറഞ്ഞുതീരുന്നതിനു മുമ്പ് അവർ വിലപിക്കാൻ തുടങ്ങി.

സുക:—അവർ മരിച്ചുപോയി ഇല്ലേ?

സ്ത്രീ:—ഇല്ല, മരണമല്ല; എന്നാൽ എന്റെ വൃഥാ ഇപ്പൊഴേയ്ക്കു കറേ ശമിക്കുമായിരുന്നല്ലോ. എന്റെ ഓമനയെപ്പറ്റി പറയാൻ വളരെയുണ്ട്. അതു വ്യസനകരമായ ഒരു കഥയാണ്. അവർക്കിപ്പോൾ ഇരുപത്തിരണ്ടു വയസ്സു പ്രായമുണ്ട്. എന്റെ കുട്ടികളുടെ സൗന്ദര്യം ഞാൻ തന്നെ വർണ്ണിക്കുക പതിവില്ല. അതു ചിതവുമാല്ലല്ലോ. എങ്കിലും അവളുടെ രൂപലാവണ്യങ്ങളെപ്പറ്റി പറയാതിരിക്കാൻ എന്റെ ഹൃദയം അനുവദിക്കുന്നില്ല. പ്രകൃതയും ആകൃതിക്കനുരൂപമായിരുന്നു. വളരെ ജീവകാരുണ്യമുള്ള ഒരു കുട്ടിയാണ്. അവൾ ഈ പ്രദേശത്തുള്ള നുകല ജീവികളുടെയും കണ്മണിയായിരുന്നു. ഒരു പ്രഭു അവളെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതിനു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ഒരു കൃഷ്ണസുപ്പം ഭംഗിച്ചു മരിച്ചതിൽ പിന്നീട് അവളായ്ക്കുന്നു ഞങ്ങളുടെ കൈ രക്ഷയ്ക്കു കാരണം. ഫാ! ജഗദീശാ, ഞാൻ എന്തു വേണ്ടു. ഏതു വിധം സമാധാനിക്കും? [കണ്ണനീർ തുടച്ചുകൊണ്ട്] ഇവിടങ്ങളിൽ ഒരു തരം കൊള്ളക്കാർ ഉണ്ട്. അതിൽ പ്രധാനിയായുള്ളവൻ ഒരു ദിവസം ഭടന്മാരും ഒന്നിച്ചു വന്ന് എന്റെ കുട്ടിയേ ബലാൽ തട്ടിക്കൊണ്ടു പോയി. പിന്നെ ഇതേവരെ ഒരരിവും അവളേ സംബന്ധിച്ചു ഞങ്ങൾക്കില്ല. ഞാൻ കറേ ഏറെപ്പണവും ചെലവാക്കി. എന്നിട്ടും അഹല്യ എന്നിരിക്കു നഷ്ടമായി. ഫാ! എന്തെന്നോയ്ക്കും.

സുക:—ഇത്ര നാളായിട്ടും ഒരരിവുമില്ല; അല്ലേ?

സ്ത്രീ:—ഇല്ല. ഇതാ കുട്ടികൾ ഉണ്ടെന്നു. അവർ ഇതു കേൾക്കേണ്ട. നിങ്ങൾ അല്പം വിശ്രമിക്കിൻ. പുലർച്ചയ്ക്കു ഞാൻ വിളിച്ചുനന്താം.

പ്രഭാതത്തിൽ ഈ സ്ത്രീയും കുട്ടികളും സുകമാരിയ്ക്കു വേണ്ടതൊക്കെ ഒരുക്കം ചെയ്തു കൊടുത്തു. വഴിക്കു തുണയായി ചില പുരുഷന്മാരെ അയച്ചുകൊടുത്താൽ കൊള്ളാമെന്നു സുകമാരി അപേക്ഷിച്ചു.

സുരീ:—ഞാനെന്തു വേണ്ടു. ഒരു അടിയന്തിരം പ്രമാണിച്ച് എല്ലാവരും പോയിരിക്കുകയാണ്. നിങ്ങൾ തന്നിട്ടു പോകുന്നത് എനിക്കു തീരെ ഹിതമല്ല. രണ്ടു ദിവസം എന്നോടു കൂടി ഇവിടെ പാക്കുക. ശരിയായ ആളുകളേ കൂട്ടി നിങ്ങളേ ഞാൻ അയയ്ക്കാം.

സുക:—(സാഭിമാനം) നിങ്ങളുടെ ഒരുദയത്തിനും മഹാമനസ്സുതയ്ക്കും ഞാൻ ഹൃദയപൂർവ്വം നന്ദി പറയുന്നു. എനിക്ക് ഒരു നാഴിക മുന്പേ ഹൃദത്തിലെത്തിയാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. കൃതഘ്നനായെന്നു വിചാരിക്കരുത്. എനിക്കു തീരെ നിവൃത്തിയില്ലാഴികയാലാണ്. ഞങ്ങൾ സൂക്ഷിച്ചു യാത്ര ചെയ്തുകൊള്ളാം. ഇത്ര വേഗം നിങ്ങളേ വിട്ടുപിരിയേണ്ടിയിരിക്കുന്നതിൽ എനിക്കു വളരെ വ്യാകുലതയുണ്ട്. ഞങ്ങൾക്ക് ഒരു വണ്ടി തെയ്യാറാക്കിയിട്ടു തന്നാൽ മതി.

വിനീതുള്ള ഇവരുടെ യാത്ര, തുറന്ന നാട്ടിൻപുറത്തുള്ള പബ്ളിക് നിരത്തിൽ കൂടിയായിരുന്നതിനാൽ സാധാരണത്തിലും, സമാധാനപൂർവ്വം ആയിരുന്നു. അവിടവിടെ ശ്രമംതീർത്തു ലഘുഭക്ഷണവും കഴിച്ചു പിറോദിവസം ഉഷ്ണകാലത്ത് ഇവർ മാർഗ്ഗവേഗത്തിനടുത്തുള്ള ആരാമത്തിലെത്തി. അവിടെ വണ്ടിയിൽ സവാരിചെയ്യാൻ താമില്ലാത്തതിനാൽ അവർ ഇറങ്ങിനടന്നു. പ്രകൃതിക്കു പ്രഭാതത്തിൽ ഉണ്ടാകുന്ന വിചിത്രതരമായ മാറ്റങ്ങൾ കണ്ടു ചിത്തം അതിലേയ്ക്ക് ആകർഷിതമാകയാൽ ദുഃഖചിന്തകൾ അവയുടെ ആക്രമണവൃത്തികൾ അല്പനേരത്തേയ്ക്കു നിറുത്തി വിശ്രമിച്ചു. സുകുമാരിയുടെ വിചാരങ്ങൾ ശാന്തവും സമാധാനയുക്തവുമായ മാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞു. ശൈത്യത്തേയും ഹൃദയാഹ്ലാദകരമായ ധവളചന്ദ്രികയേയും ഇതേവരെ നൽകിയ പൂണ്ണചന്ദ്രന്റെ മുഖപ്രസാദം മങ്ങിയിരിക്കുന്നു. രാത്രിയോ യാത്രയ്ക്കു വട്ടംകൂട്ടിക്കഴിഞ്ഞു. തങ്ങളുടെ നാഥനുമായുണ്ടാകാൻ പോകുന്ന വിരഹം വിചാരിച്ചു നക്ഷത്രങ്ങളുടെ മുഖം മൃന്നീഭവിച്ചു. കരംകൊണ്ടു സർവ്വജീവികളെയും തപിപ്പിച്ചാലും അതവരുടെ രക്ഷയ്ക്കും ആവശ്യമാണെന്നറിവുള്ള പ്രതാപവാന്റെ പിൻബലമുണ്ടെന്നുള്ള വിശ്വാസത്താലായിരിക്കണം, രണദേവന്റെ തൂണുകളുള്ള നീലോല്പലത്തെപ്പോലെ പ്രാചിയുടെ മുഖം പ്രസന്നമായിരിക്കുന്നത്. സുഗന്ധവാഹകനായ പ്രഭാതമാരുതൻ മന്ദമായി വീശി ജീവികളേ സുഖിപ്പിക്കുകയും, രണദേവനടുവൻ നീലോല്പലത്തെയെന്ന വണ്ണം പത്രലാദികളെക്കൊണ്ടു മനോഹരനത്തനം നടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വൃക്ഷങ്ങളിൽ സുഖനിദ്ര അവലംബിച്ചിരുന്ന പലതരം ചെറുപക്ഷികൾ, ഉണർന്ന് ഉത്സാഹത്തോടെ ഇശ്വരസ്തോത്രം ചെയ്യു

ന്ന ശിശുക്കളെന്നവണ്ണം തങ്ങളുടെ കണ്ണാമൃതമായ മുദസ്വപ്നംകൊണ്ടു പ്രഭാതസംകീർത്തനം തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. പുഷ്പങ്ങൾതോറും പറന്നു നടക്കുന്ന മധുപവർഗ്ഗം സ്വാകാരത്തോടു കൂടി താമരയെ അഭിനന്ദിക്കയും ആമ്പലിനെ ഉപേക്ഷിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഈ സമയത്താണ് പ്രയോജനമുള്ളവയെ ആശ്രയിക്കയും വാസ്തവത്തിൽ എത്ര ഗുണമുള്ളതായിരുന്നാലും തൽക്കാലം ഉപയോഗശൂന്യമായവയിൽ ഉദാസീനത തോന്നുകയും ചെയ്യുന്ന ലോകസ്വഭാവത്തിനു വിശേഷബുദ്ധിയില്ലാത്ത ജീവജന്തുക്കൾ ഒരു നല്ല ദൃഷ്ടാന്തമായിത്തീരുന്നത്. ഈ വക പ്രകൃതിവൈചിത്ര്യങ്ങളേ പരിഹസിക്കുന്നോ എന്നു തോന്നുമാറുകാകനാരും പൂക്കോഴികളും അവരുടെ ശക്തി മുഴുവനും പ്രയോഗിച്ചു രൂക്ഷസ്വരൂപം വമിക്കുന്നു. പ്രപഞ്ചം സരസവിരസമിത്രമായ പ്രതിഭാസം കൊണ്ടാണല്ലോ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. ഇപ്പോൾ ഗാഢാസ്വകാരമില്ല. പ്രകാശം വന്നിട്ടുമില്ല. ഇതു പ്രാണികൾക്ക് ആനന്ദമുണ്ടാക്കുന്ന സമയമായിരിക്കുന്നുതാനും. ഇനി കറേ കഴിഞ്ഞാൽ സൂര്യൻ പ്രകാശിക്കയും അഗ്നിജ്വാലാസദൃശങ്ങളായ അതിന്റെ കിരണങ്ങൾ സ്വപ്നിക്കുന്നീടമെല്ലാം താപിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും. എന്നാൽ ചൂടു ജീവസന്ധാരണത്തിനു മുഖ്യമായ വസ്തുവാണ്. മഴ, മഞ്ഞു് ഇത്യാദികളെ ശീതമായും ശീതോഷ്ണമായും ചില കാലവ്യവസ്ഥയോടു കൂടെ നിയമിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതും ജീവികളുടെ സുഖത്തിനായിട്ടുതന്നെ. സൃഷ്ടികളിലൊന്നും ഉപയോഗമില്ലാത്തതില്ല. എല്ലാം മനുഷ്യക്ക് അനുഭവത്തിൽ വന്നിട്ടില്ലെന്നു മാത്രമേയുള്ളൂ. വസ്തുക്കളേയും വിശേഷബുദ്ധിയേയും സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ ലോകനിയന്താവിന്റെ സങ്കല്പം ബുദ്ധി ഉപയോഗിച്ചു പദാർത്ഥങ്ങളുടെ പ്രയോജനം കണ്ടുപിടിക്കണമെന്നും പ്രയത്നിച്ചു ജീവിക്കണമെന്നും അല്ലയോ എന്നു നല്ലവണ്ണം നാം ആലോചിക്കേണ്ടതാണ്. സൃഷ്ടുക്കളൊന്നും ശാശ്വതമായി നിൽക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ അവ നശിക്കുന്നുമില്ല; രൂപാന്തരത്തേ പ്രാപിക്കുന്നതേയുള്ളൂ. നാം ഒരു വൃക്ഷത്തെ മുറിച്ചു വിറകാക്കിയാൽ അതു വിറകിന്റെ രൂപമായി. ചുട്ടെരിച്ചാൽ അതു ചാമ്പലിന്റെ ആകൃതിയായി. വെള്ളത്തിൽ കലക്കി ആററിൽ ഒഴുക്കിയാൽ ചുവട്ടിൽ ഉറഞ്ഞു മണ്ണോടുചേർന്നു കിടക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ലോകഘടനയിൽ സ്രഷ്ടാവിന്റെ മാഹാത്മ്യം വിചാരിച്ചാൽ അവസാനമില്ല. നമ്മുടെ സുഖദുഃഖാദികളും സന്തോഷസന്താപാദികളും അവ്യവസ്ഥിതങ്ങളാണെന്നുള്ളതിനു പ്രപഞ്ചം നമ്മുടെ ഗുരുവാണ്. ഈ പാഠം അതിൽ നിന്നു നാം അഭ്യസിക്കാതെ മാർഗ്ഗാന്തരമില്ല. ആ കഗ്രാമത്തിലെ ഒറയടിപ്പാത ഹിമകണങ്ങളെ ശിരസ്സിൽ വഹിച്ചു പച്ചപ്പൽക്കൊടികളെക്കൊണ്ടു പൊതിഞ്ഞു സൂര്യൻ

പടസദൃശമായിരുന്നതുകൊണ്ടു സഞ്ചാരശ്ലേഷവും ആലോചനകൊണ്ടു മാഗ്ഗ്ദൈർഘ്യവും അറിയാതെ അനായാസികളേയും മറന്ന് ഒരു സൂത്ര പ്ലാവരൂപം സുകുമാരി നടന്നു. ഏകദേശം ആറരമണിയായപ്പോൾ “വിശപ്പും ക്ഷീണവും ഇല്ലേ?” എന്നു ഭാസി സാവധാനത്തിൽ ചോദിച്ചു. അപ്പൊഴാണ് സുകുമാരിയുടെ മനസ്സ് വീണ്ടും തന്റെ കഷ്ടസ്ഥിതിയിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചത്. കണ്ണുകളിൽ നിറഞ്ഞ അശ്രുക്കളാലേ തുടച്ചുകൊണ്ടു അവർ “അസംബന്ധം പറയാതിരിക്കൂ” എന്നു സഗൽഗദം പറഞ്ഞു. ആ മലഞ്ചരിവിന്റെ താഴ്വരയിലായി അതി വിപരീതമായ ഒരു പാറ കണ്ടു. അതിന്റെ ഒരുവശത്തായി ഒരു കളിപ്പാറയുടെ ശുന്യശിഷ്ടങ്ങൾ കിടന്നിരുന്നു. ആയിടയ്ക്കുണ്ടായ കൊടുംകാറ്റിൽ പല കെട്ടിടങ്ങൾക്കും വൃക്ഷങ്ങൾക്കും പററിയ നാശത്തിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ സുകുമാരിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽപെട്ടു. ജനവാസമുള്ള പ്രദേശത്തെത്തുവാൻ അധികതാമസം വേണ്ടിവന്നില്ല. ഇടതുന്ന് തിങ്ങിപ്പോകാൻ നിന്നിരുന്ന വൃക്ഷക്കൂട്ടത്തിന്റെ അന്തരാളത്തിൽ കൂടി സുകുമാരി സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ ഒരു വെള്ളനിറം കണ്ടു. അവിടെ എത്തുവാൻ ഒരു ചെറിയ കുന്നുകൂടി കടന്നാൽമതി എന്ന് അവർക്കു ബോധംവന്നു. അവളുടെ ഹൃദയം തുടിച്ചു തുടങ്ങി. ആറുവയസ്സുള്ളപ്പോൾ തന്റെ മാതാമഹിയുടെ ഷഡ്വിപുൽനി അടിയന്തിരം പ്രമാണിച്ചു അവിടെ പോയതും അക്കാലത്ത് ഒരു ഗൃഹത്തിൽ തുളച്ചിരിക്കുകയും സമീപം നടന്നുകിടന്ന ഒരു വൃക്ഷത്തിൽ പററിപ്പിടിച്ചുകയറി നിലത്തു വീണു മുറിവേററതും ഒരു കപിതയായ വൃദ്ധ തന്നെ ശാസിച്ചതും ഒക്കെ സുകുമാരിയുടെ സ്മരണയിൽ വന്നു. തനിക്കു ലഭിക്കുവാൻ പോകുന്ന സൽക്കാരം ഏതു വിധമായിരിക്കും എന്നൊരു ഭീതിയും സംശയവും അവളിൽ ജനിച്ചു. പല ചിന്തകൾക്കധീനയായി മാഗ്ഗ്ദേശം കൊണ്ടു ക്ഷീണിച്ചു ഏഴരമണിയോടുകൂടി മാതൃസ്വസാവിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ സുകുമാരി പ്രവേശിച്ചുവെന്നു പറഞ്ഞാൽ ചുരുക്കത്തിൽ കഴിഞ്ഞു.

അദ്ധ്യായം ൧൫.

“ഗ്രാമ്യനന്ദനവനമരമ്യംചൈത്രമവ്യം
കാമ്യംനിനയ്ക്കുന്നാകിൽ സമ്യമല്ലിതുരണ്ടും.”

‘ഗുണഗണങ്ങൾ തികഞ്ഞുകിടത്തനി-
യ്ക്കിണപെടത്ത പുരോഹിതരണമേ,
ഘൃണചരാൻതടയന്ന ഭവൽപദ-
പ്രണതിതാണതിതാമസബുദ്ധിമാൻ.’”

മുണാളിനീദേവി ഒരു പ്രാചീനമട്ടുകാരിയാണ്. അവർ സമ്പന്നനായ ഒരു പ്രഭുവിന്റെ ഭാര്യയായി വളരെക്കാലം പാർത്തു. പ്രഭു നിന്റേതനായിട്ടു കൊല്ലം പതിനാറു കഴിഞ്ഞു. തന്റെ ജീവിതകാലത്തിനിടയിൽ ഒരു ദിവസമെങ്കിലും സമാധാനം എന്നത് അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു മാത്രം മുണാളിനി കലഹശീലയായിരുന്നു എന്നു തൊറിലരിച്ചു പോകരുത്. പ്രഭുവോ മഹാ വിക്രമനായിരുന്നു. ഹംസ പുരിയിലുള്ള സകല കാര്യങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആജ്ഞാപ്രകാരമാണു നടന്നുവന്നത്. ആ പുരിയിൽ സിവിൽകോടതിയുടേയോ പോലീസിന്റേയോ അധികാരശൃംഗികൾ തട്ടുവാൻ അദ്ദേഹം അനുവദിച്ചിരുന്നില്ല. രാവിലേ മുതൽ അർദ്ധരാത്രിവരെ അദ്ദേഹത്തിനു വ്യവഹാരം തീരുമാനിക്കുന്ന ജോലിയായിരുന്നു. എന്നാൽ പ്രതിഫലം മോഹിച്ചല്ല ഈ ജോലി നിർവ്വഹിച്ചു വന്നത്. യാതൊരു കാര്യലാഭവും കൂടാതെ രാപ്പകൽ അദ്ദേഹം ക്ലേശിച്ചതിന്റെ രഹസ്യം ആരും ധരിച്ചിരുന്നില്ല. ഒരു നാടുവാഴിയുടെ നിലയിൽ സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുകൂടി വസിച്ചിരുന്ന മോഹനശോഭന്റെ ബാഹ്യജീവിതം മാത്രമേ ലോകരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെട്ടിരുന്നുള്ളൂ. ഗൃഹിണിയായ മുണാളിനീദേവിയുടെ മുമ്പിൽ ചെന്നാൽ അദ്ദേഹം കിടുകിടാ വിറയ്ക്കുമെന്നു പലരും പറയാറുണ്ടായിരുന്നു.

മുണാളിനി അവരുടെ മാതാവിന്റെ ദ്വിതീയപുത്രിയാണ്. തനിക്കനുരൂപനല്ലെന്നു വീട്ടുകാർ ഗണിച്ചിരുന്നവനും, ലക്ഷ്മികടാക്ഷ വൈമുഖ്യത്താൽ ലൗകികാവസ്ഥയിൽ ക്ഷീണഗതിയേ പ്രാപിച്ചവനും അതി ബുദ്ധിമാനും ആയ ഒരു യുവാവിനെയാണ് ഇവർ ചെറുപ്പത്തിൽ സ്നേഹിച്ചിരുന്നത്. സ്രീയാകയാൽ അസ്വതന്ത്രയാണെന്നുള്ള ന്യായം പ്രമാണിച്ച് അവരുടെ മാതാപിതാക്കന്മാർ ഈ പ്രണയത്തിൽ വൈപരീത്യം ഭാവിച്ചു. പക്ഷേ ദേവി വലിയ നിർബന്ധം പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്തിന്തു നിൽക്കുവാൻ ആരും ശക്തരായിത്തീരുകയുമി

പ്ലായിരുന്നു. മോഹനലോഷിനെക്കൊണ്ട് അവരെ വിവാഹം ചെയ്യിക്കാൻ നിശ്ചയിച്ച വിവരം രക്ഷകർത്താക്കൾ വളരെ ഭയന്നാണ് പറഞ്ഞത്. ഇതുകേട്ടിട്ട് യാതൊരു വികാരവും പ്രകടിക്കാതെ അവർ ഒരു പാവയെപ്പോലെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ ഇഷ്ടം അനുസരിച്ചു. ഇതു കണ്ടു സന്തോഷഭരിതരായി അവർ മോഹനലോഷിനു ജാമാത്രസ്ഥാനം നൽകി. അന്നുമുതലാണ് മൂണാളിനിയുടെ സ്വഭാവത്തിന് ഒരു പകർപ്പ് നേരിട്ടത്. ഇത്ര യോജിപ്പുള്ള ദാമ്പത്യം ഇല്ലെന്നു ലോകക്കു തോന്നി. യഥാർത്ഥം അങ്ങനെയല്ലായിരുന്നു. മൂണാളിനി ഭർത്താവിന്റെ ഹിതാനുവർത്തനത്തിലും ഗൃഹഭരണത്തിലും അല്പവും വൈമനസ്യം കാട്ടിയിരുന്നില്ല. ശബ്ദകൂടകയോ ഭർത്താവിനേ പുച്ഛിക്കുകയോ ചെയ്തില്ല. പക്ഷെ ഇതെല്ലാം ലോകബോധ്യത്തിനായിരുന്നു. ചാരിത്രശുദ്ധിയും ദൈവവിശ്വാസവും ഈ ദേവിയുടെ സ്വതസ്സിദ്ധമായ വിശിഷ്ടഗുണങ്ങളായിരുന്നു. എന്തൊക്കെ ആയിരുന്നിട്ടും മഞ്ഞുകുട്ടി കൊണ്ടുള്ള ഒരു ഭിത്തി ഇവരുടെ മദ്ധ്യേ പ്രത്യക്ഷമായി. കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞിട്ടും ഇവർ തമ്മിൽ സ്വപരമോച്ചയങ്ങളായില്ല. പാതിവ്രത്യവും ദൈവഭക്തിയും മാത്രം കൊണ്ട് ഒരുവൾ ഒരുത്തമഭാര്യയാകുന്നതല്ല. നിഷ്ഠുരമായ ഭർത്തൃസ്നേഹവും ആജ്ഞാപരവും കൂടിയുണ്ടെങ്കിൽ മാത്രമേ ശ്രേഷ്ഠദാമ്പത്യഫലവും സുഖജീവിതവും ലഭിക്കൂ. ഒരു സന്താനസീദ്ധി ഉണ്ടായെങ്കിൽ ഇവരുടെ ഭവിഷ്യജ്ജീവിതം ഒന്നു മാറിയേനേ. പക്ഷെ അതിനും യോഗം വേണമല്ലോ. ഇവർക്കു പരസ്പരമുള്ള ഒരുദാസീത്വം മുത്തു വൈരസ്യമാകുകയാണ് ചെയ്തത്. ആദ്യം മൂണാളിനി ലോകരെ വെറുത്തു. പിന്നീട് ശുദ്ധവൃത്തി മുതലായതിൽ വലിയ ഭ്രാന്തു കാട്ടി. ദിവസം പത്തും പന്ത്രണ്ടും പ്രാവശ്യം കുളിക്കുക, തുട്രാക്ഷമാല ധരിക്കുക, ജപാദികൾകൊണ്ടു മിക്കവാറും സമയം നയിക്കുക എന്നിങ്ങനെയായി. അടിച്ചുതള്ളിച്ച മുററത്തു തുപ്പുകയോ ചുവരിൽ ചാരി നിൽക്കുകയോ ചെയ്താൽ ഭർത്താവിന്റെ മുഖിൽ വെച്ചുപോലും ആരെയും ശകാരിക്കും. ഭൃത്യരെയും കൂടക്കൂടെ പ്രഹരദികഷായം സേവിപ്പിച്ചുവന്നു. മോഹനലോഷ് എത്രയോ ശാന്തനായിരുന്നിട്ടും ചിലപ്പോൾ തന്നെ മറന്ന് ഇവർ നിമിത്തം കോപത്തിനധീനനായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും സൂക്ഷ്മഗ്രാഹിയായ അദ്ദേഹം ഭാര്യയുടെ വൈരസ്യത്തിനുള്ള യഥാർത്ഥകാരണം ധരിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട്, താൻകൂടി അതിലേയ്ക്ക് ഉത്തരവാദിയാണെന്നു ധർമ്മബുദ്ധ്യ തീർച്ചപ്പെടുത്തുകയും അഭിമാനക്കുരുമുണ്ടാകാതിരിക്കാൻവേണ്ടി മനഃശ്ലേഷം സഹിക്കുകയും ചെയ്തുവന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്ത്യകാലത്തിൽ മൂണാളിനി, ധർമ്മപത്നിക്കുചിതമായ വിധത്തിൽ ശയ്യയ്ക്കു സമീപത്തിരുന്ന്, ഉണ്ണം ഉറക്കവും ഉപേക്ഷിച്ച്

അദ്ദേഹത്തേ ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടു. തന്റെ പത്നി മനസ്സിലിങ്ങു തന്നോടു നിഷ്ഠുരകപ്രേമം പ്രദർശിപ്പിച്ചു എന്നുള്ള ബോധത്തോടെയാണു ഘോഷൻ ഇഹലോകം വെടിഞ്ഞത്. മരണം ആസന്നമാകുന്നതിനു മുമ്പു തന്നെ അദ്ദേഹം സ്വത്തൊക്കെ ഭാര്യയ്ക്കു സ്പെന്തെഴുതി വെച്ചിരുന്നു. ഭർത്താമരണാനന്തരം ദേവി മുൻപ്രതാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ പൂർവാധികം ശ്രദ്ധ കാട്ടിത്തുടങ്ങി. ഒരുനേരം ഉണക്കൽവെച്ചുണരും, ഭസ്മലേപനവും, നാമജപവും ഇടയ്ക്കിടെ ഭൃത്യശാസനയും ആയിരുന്നു ഇവരുടെ ദിനചര്യാക്രമം. ഇങ്ങനെയുള്ള വലിയമ്മയുടെ ഗൃഹത്തിലാണു സുകുമാരി ചെന്നുചേർന്നത്.

സുകുമാരി ഒരു അപരിചിതയെന്ന നിലയിലാണു് അകത്തു കാൽവെച്ചത്. സൽക്കരിക്കുവാൻ പുറത്താരും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ ഗതരുടെ കാലൊച്ച കേട്ടു് ഒരു പട്ടി കുരച്ചുകൊണ്ടുണ്ടത്തി. “പട്ടിയേ പിടിച്ചു നിന്തു” എന്നുള്ള വാക്കിനുത്തരമായി “ആരവിടെ?” എന്നു ഗൃഹാന്തർഗതന്തുനിനു് ഒരു ഗംഭീരസ്വരം പുറപ്പെടുകയും ഒരു വൃദ്ധ വേഷം രംഗപ്രവേശം ചെയ്തതും ഉണ്ടായി.

“നിങ്ങൾ എവിടെനിന്നു വരുകയാണു്” എന്നു സുകുമാരിയോടു വൃദ്ധ ശാന്തമായി ചോദിച്ചു. “പട്ടി കടിക്കില്ല. ഇരിക്കൂ. വിശേഷം പറയൂ. വയസ്സുകാലമായതുകൊണ്ടു നേത്രസൂക്ഷ്മം പോരാ. ഓർമ്മക്കുറവും ഇല്ലെന്നില്ല” എന്നു പറഞ്ഞു.

സുകുമാരി:—(വ്യസനപൂർവ്വം) വലിയമ്മ എന്നെ അറിയുന്നില്ല ഇല്ലേ? എന്നെക്കണ്ടിട്ടു പത്തുപന്ത്രണ്ടു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞുവല്ലോ?

മുണാളിനീദേവിക്കു പെട്ടെന്ന് ആളോർമ്മവന്നു. “എനിക്കോ സന്താനമില്ല. എന്റെ സോദരിയുടെ പുത്രി എന്റെതുമതന്നെ. നീ തനിച്ച് ഈ സ്ത്രീകളും ഒന്നിച്ചു വരാനുണ്ടായ കാരണമെന്തു്? പണ്ടുതന്നെ നിന്റെ പിതാവു നിർദ്വയനാണു്. ഇല്ലെങ്കിൽ പുരുഷസഹായം കൂടാതെ നിന്നെ അയയ്ക്കുമോ? ഏതായാലും, ആഹാരംകഴിച്ചിട്ടാവാം മറ്റു കാര്യങ്ങളെല്ലാം” എന്ന് ഉൽകണ്ഠയോടെ പറഞ്ഞു.

“കുറച്ചു ദിവസം വലിയമ്മയും ഒന്നിച്ചു താമസത്തിനായിട്ടാണു ഞാൻ ഇവരേ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പുറപ്പെട്ടത്. അപ്പൻ വലിയമ്മയ്ക്കു കത്തയയ്ക്കാമെന്നു് ഏറ്റിരുന്നു” എന്നിത്രയും പറഞ്ഞു നിർത്തിയതല്ലാതെ സുകുമാരി മറ്റു വിവരങ്ങൾ ഒന്നും വിശദമായി പറഞ്ഞില്ല. മുണാളിനീദേവിക്കു ചില സംശയങ്ങൾ ഉളവാക്കി. “എന്റെ സ്വത്തൊക്കെ കൈയ്ക്കുലാക്കാൻവേണ്ടി പ്രതാപസേനപ്രഭു എടുത്ത വി

ബ്രയോ, അല്ല നീലോല്പത്തിന്റെ സൂത്രമോ? രണ്ടിലൊന്നുതന്നെയാണു് എന്ന് അവർ തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

സുകുമാരി ഹംസപുരിയിൽ താമസമാക്കിയിട്ടു മാസം ആറു കഴിഞ്ഞു. പ്രഭുവിന്റെ മനസ്സിനു് അലിവുണ്ടായതായ ലക്ഷ്യങ്ങൾ ഒന്നും ഇതേവരെ കണ്ടില്ല. സുകുമാരിക്കോ പ്രതിഭിനം ദുഃഖം അധികരിക്കുന്നു. ഏതെല്ലാം വീഴ്ചകൾ അവർ ചെയ്തിരുന്നാലും ഈ ശിക്ഷ കഠോകരിനമായിപ്പോയി എന്നു ജനങ്ങൾ പറക്കപ്പെടുന്നു. എല്ലാറ്റിനും പുറമേ, ഈ വൃദ്ധ അനവരതം തന്റെ പിതാവിന്റെ മേൽ ശകാരവഷം ചെയ്തിരുന്നതു സുകുമാരിക്കു ദുസ്സഹമായിത്തീർന്നു.

“കുട്ടീ, നിന്നെ പ്രഭു ഇങ്ങോട്ടു തള്ളിവിട്ടതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം എന്തായിരിക്കും? നിന്റെ ഇളയമ്മയ്ക്കും നിന്നോടു സൗഹാർദ്ദമില്ലേ? ഞാൻ ഈ വയസ്സുകാലത്തു നിന്നെക്കൂടി രക്ഷിച്ചുകൊള്ളാമെന്നു വാശാനും ചെയ്തിരുന്നില്ലല്ലോ? നീ യൗവനദശയേ പ്രാപിച്ചില്ലേ? പുരുഷസഹായംകൂടാതെ ഇത്ര ധീരതയോടുകൂടെ ഇറങ്ങി പുറപ്പെട്ടതെങ്ങനെ? നിന്റെ അച്ഛൻ ഇതുവരെ കത്തയയ്ക്കാത്തതെന്തു്?” എന്നിങ്ങനെ വൃദ്ധ ഇടവിടാതെ ചോദ്യംചെയ്തുപോന്നു.

സുകുമാരി തനിച്ചിരുന്നു മുഷിയുമ്പൊഴാണു് പൂർവ്വകഥകൾ ഓർമ്മ വരുന്നതു്. പുസ്തകങ്ങൾ വായിച്ചു സമയവ്യയം ചെയ്യാമെന്നുവെച്ചാൽ അതിനും അവിടെത്തരമില്ല. മഴയായാലും വെയിലായാലും ദിവസേന യുള്ള, സവാരിക്ക് അവർ മുടക്കം വരുത്തിയിരുന്നില്ല. ഒരു ചതിവിൽ അകപ്പെടുക നിമിത്തം അവളുടെ പ്രകാശമുള്ള ജീവിതം അന്ധകാരവൃതമായി. ഈ ദുഃഖത്തേ ദൂരീകരിച്ചു പ്രകാശത്തിലിറങ്ങുന്നതിനു പലേ മാർഗ്ഗങ്ങളും അവർ ചിന്തിച്ചുനോക്കിയതിൽ ഒന്നും സുകുമാരി തോന്നിയില്ല.

ഒരു ദിവസം പതിവുപോലെ സുകുമാരി രാവിലേ എഴുന്നേറു് കഠോ അകലെയുള്ള രമണീയമായ വനത്തിനുള്ളിൽ കടന്നു. അവിടത്തേ സ്ഥിതികൾ കണ്ടറിയുന്നതിനുള്ള ജിജ്ഞാസയോടുകൂടി അവർ അവിടെ ചുറ്റിനടന്നു. അവിടം ആരും സഞ്ചാരമില്ലാത്ത ഒരു വിജന പ്രദേശമായിട്ടു തോന്നി. സുകുമാരി പ്രകൃത്യാ ഭയശീലയല്ലാത്തതിനാൽ നിബിഡമായ വനത്തിനുള്ളിൽ കടന്നു് അധികദൂരം നടന്നു. അപ്പോൾ ജീണ്ണിച്ച് ഇടിഞ്ഞു പൊളിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ഒരു ഒറ്റാലയവും അതിന്റെ പുരോഭാഗത്തായി ഒരു വടവൃക്ഷവും അതിമനോഹര

മായ ഒരു തടാകവും അക്ഷീഭ്യ ലക്ഷ്മീഭവിച്ചു. അവൾ ഇതു കണ്ടു് സഹഷം അടുത്തു ചെന്നു. തടാകത്തിലും വൃക്ഷലതാദികളിലും പൂഷ്പങ്ങളിലേ പരിമളം വഹിച്ചു വീശിക്കൊണ്ടിരുന്ന മന്ദാനില സ്പർശം കൊണ്ടും ചുറ്റുമുള്ള പ്രകൃതിയുടെ വിലാസം ഘോരവാലും അവളുടെ മനസ്സിൽ അർക്കിച്ചു പരമാല്ലാഭം സകല ഭുഖങ്ങളേയും ഭൂരികരിച്ചു താൻ സ്വർഗ്വാസസുഖം അനുഭവിക്കുകയാണോ എന്നുള്ള സംശയം കൂടി അവളിലുണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. ആ പുഷ്പരണി സ്നാനപാനാദികൾക്കുപയുക്തമായ നിമ്ബലജലംകൊണ്ടു് സംപൂർണ്ണമായിരുന്നു. അവിടം വിജനമാണെന്നുള്ള ശങ്ക മാറി, ആളുകൾക്കു് ഇറങ്ങിക്കൂടിക്കുന്നതിന്നുചിതമായ ഒരു കടവു കണ്ടു. അവിടവിടെ നിന്നും താമരപ്പു ധാരാളം പഠിച്ചെടുത്തിരിക്കുന്നു. തടാകത്തിന്റെ ഒരു കോണിൽ വെള്ളം ഒഴുകുന്നതിന്നു് ഒരു ചെറിയ തോടുണ്ടായിരുന്നു. അതിന്റെ ഗതി സമീപത്തുള്ള ഒരു ആരാമത്തിന്റെ മദ്ധ്യേ കൂടി ആയിരുന്നു. അവിടെ ഒരു മണ്ഡപം ഉണ്ടായിരുന്നതു്, സുകുമാരി ആദ്യം കണ്ടില്ല. മണ്ഡപം ധാരാളമായുള്ള വളർച്ചകൾ കൊണ്ടു് ആവൃതമായിരുന്നതിനാൽ പ്രഥമദൃഷ്ടിക്ക് ഒരു ലതാഗൃഹം പോലെ തോന്നി. സുകുമാരി പരമാനന്ദചിത്തയായി മണ്ഡപത്തിന്റെ മുൻവശത്തു ചെന്ന് അന്തർഗതത്തെയ്ക്കു നോക്കിയപ്പോൾ അവിടെ രേജോമയനായും നിശ്ചലനായും ഉള്ള ഒരു ചൈതന്യസ്വരൂപനേ കണ്ടു. ഈ രൂപം അവളിൽ എന്തോ ഒരു പൂർവ്വസ്മരണയും വലിയ ഭക്തിയും ഉളവാക്കി. സ്പർശികയവളമായ ആ ജലത്തിന്റെ നൈർമ്മല്യം സുകുമാരിയെ ആ സരസ്സിലേയ്ക്കു് ആകർഷിച്ചു. അവൾ അധികം ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കാതെ ഇറങ്ങിക്കൂടിച്ചു. ആ പൊയ്ക്കയിൽ നിന്നും പഠിച്ചെടുത്ത പത്മപൂഷ്പങ്ങളെ അവൾ ആ തേജസ്വിയുടെ പാദങ്ങളിൽ വച്ചു ബലാഞ്ജലിയായി സ്വപ്നനേരം നിന്നു. ആഗത്തുകമായുണ്ടായ ഭക്തിപ്രചുരിമകൊണ്ടു് അവളുടെ നേത്രങ്ങളിൽ നിന്നും ആനന്ദാശ്രുക്കൾ പൊഴിഞ്ഞു. ബുദ്ധിക്കുള്ള മാന്ദ്യവും മനസ്സിനെ അമർത്തിയിരുന്ന ഭാരവും അവളിൽ നിന്നു ക്ഷണേന നീങ്ങി. സുകുമാരി അധികനേരം അവിടെ നിന്നിട്ടും ആ ദിവ്യൻ കണ്ണുകൾ തുറക്കുകയോ മൗനവ്രതം ലംഘിക്കുകയോ ചെയ്തില്ല. ഇനിയൊരവസരത്തിൽ ചെന്ന് അദ്ദേഹത്തേ കണ്ടാൽ സംഭാഷണസൗകര്യം സിദ്ധിച്ചേയ്ക്കുമെന്നുള്ള ഒരാശ അവൾക്കു കരേ ആശ്വാസം നൽകി. നേരം മദ്ധ്യോഹ്നമായപ്പോൾ അവൾ വലിയമ്മയേയും അവരുടെ സ്വഭാവശാസ്ത്രത്തേയും സ്മരിച്ചു സംഭ്രമത്തോടു കൂടി വസതിയിലേയ്ക്കു മടങ്ങി. സുകുമാരിയുടെ ഉഷരം തെറ്റിപ്പോയില്ല.

വൃദ്ധ:—(കോപത്തോടെ) സുകുമാരി, മദ്യോഹരമായല്ലോ. പ്രാതൽ കഴിക്കാതെ ഇത്രനേരം എവിടെയായിരുന്നു?

സുകു:—അമ്മേ! ഞാൻ അതിരാവിലെ ഇതിനു ചുറ്റുമുള്ള പ്രദേശങ്ങൾ കാണാനായിട്ടു പോയി. ആ മനോഹരമായ വനത്തിനുള്ളിൽ കടന്നു ചെന്നതിനാൽ സമയം പോയതറിഞ്ഞില്ല. ക്ഷമിക്കണം!

വൃദ്ധ:—കുളിയും കഴിച്ചുവോ? അതെവിടെയായിരുന്നു?

സുകു:—ആ വനത്തിനുള്ളിൽ കണ്ട സരസ്സിലിറങ്ങി കുളികഴിച്ചു.

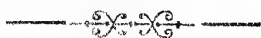
വൃദ്ധ:—(വല്ലാതെ ഒന്നു ഞെട്ടിയിട്ട്) എന്ത്? ആ സരസ്സിലൊ? അമ്പ! നിന്റെ ധീരത വില്ലാസ്യ. അതു ജനസഞ്ചാരമില്ലാത്ത സ്ഥലമല്ലേ? അവിടെ ഓഗ്ര ദേവതയെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ നട്ടുപയ്ക്കു് അവിടെയും പോയി ദർശനം കഴിച്ചുവോ?

സുകു:—(സസന്തോഷം) ഉവ്വ്. എനിക്ക് അവിടെ കടന്നപ്പോൾ ആകപ്പാടെ വളരെ ആനന്ദം തോന്നി.

വൃദ്ധ:—അവിടെ അസമയത്തു്, അർദ്ധരാത്രിക്കും നട്ടുപയ്ക്കും, പ്രത്യേകിച്ചു സ്രീകൃഷ്ണാതികൾ പോയില്ല. ചുറ്റും ഒരുപടി ഉപദേവതകളുണ്ട്. എന്റെ ഈ വയസ്സിനിടയിൽ ഞാൻ അവിടം ചുറ്റിനോക്കാൻ പോയിട്ടില്ല. എന്തായാലും ഇനി വന്നാത്താപ്രദേശങ്ങളിലുള്ള സഞ്ചാരം മതിയാക്കണം. ഇല്ലാത്തതാൽ പിന്നെ താനേ അതിന്റെ ദോഷഫലം അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും.

സുകുമാരി ഇതെല്ലാംകേട്ടു് അധോമുഖിയായി നിന്നുകൊണ്ടു് തന്റെ സഞ്ചാരത്തെപ്പറ്റി നിരൂപണംചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. “ഈ മഹാത്മാ ആരാണാവോ? എന്തെങ്കിലും കൃത്രിമവേഷമാണെങ്കിൽ ഈ ജ്യോതിസ്സ് ഉജ്ജ്വലിക്കാൻ താമില്ല. ഇദ്ദേഹം യഥാർത്ഥയോഗി തന്നെയാണു് സംശയമില്ല. ഇങ്ങോട്ടുള്ള യാത്രാഭിവാസം കണ്ട മഹാന്റെ ഒരു മഹായ ധാരാളമുണ്ട്. എത്രകാലമായോ ഈ തപോവൃത്തി തുടങ്ങിയിട്ടു്. എനിക്ക് എന്തെന്നില്ലാണ്ടു് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ നേക്കു് അതിയായ ഒരു കേതി തോന്നിപ്പോകുന്നു ഹ! എന്തൊരു മനോഹരമായ കാഴ്ചയാണു് ആ വനത്തിനുള്ളിൽ കടന്ന സമയം ഉണ്ടായതു്! എന്തു സംഭവിച്ചാലും വേണ്ടില്ല. ഞാൻ പ്രതിദിനം അവിടെപ്പോയി അദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ട ശുശ്രൂഷകൾ ചെയ്യാം. അന്ധവിശ്വാസികൾക്കല്ലേ ഭയത്തിന്നവകാശമുള്ളു്. ഈശ്വരചൈതന്യം വിളയാടുന്നതു് ആർക്കും കാണാവുന്ന ഒന്നാണു്. എന്നാൽ അതിന്റെ ഗൗരവത്തെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചു് അനുഭവത്തിൽ കൊണ്ടുവരാൻ സാധ്യമായില്ലെന്നു വന്നേയ്ക്കാം.

ഓ! ജഗദീശാ, ആ പുണ്യപുരുഷന്റെ ദർശനസുഖം ലഭിച്ചതിൽ പിന്നീട് എന്റെ പ്രപഞ്ചപീഡയ്ക്ക് എന്തോ രക്ഷയോ സേവിച്ചതു പോലെ ഒരു ശമനം തോന്നുന്നുണ്ട്. എന്റെ യാത്രയും മഹദ്ദർശനവും ദൈവഗത്യാ ഉണ്ടായതുതന്നെ.”

അദ്ധ്യായം ൧൩.

“പുരുഷകീടക തവ പരുഷവാക്കകൾകേൾക്കയാൽ കരളിലിന്നധികമേ-
പെരുകിയ കോപം വിരവൊടു വളരുന്നു.”

മുന്നദ്ധ്യായത്തിൽ പറഞ്ഞ വൃദ്ധയുടെ സംഭാഷണം കഴിഞ്ഞ ശേഷം സുകുമാരി പുറത്തിറങ്ങാതെ രാഴ് ചവരെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഇതിനിടയ്ക്കു പുഷ്പരണീസമീപവാസികൾ, പ്രതാപസേനന്റെ പുത്രിയെ ചിത്തഭ്രമം, ആകയാൽ ഹാസപുരിയിൽ കൊണ്ടുവന്നു താമസിപ്പിച്ചിരിക്കയാണെന്നു പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. സുകുമാരിയെ ചന്ദ്രസേനന്റെ വേർപാട്ടു സ്മരിക്കവഹിയായതായിത്തീർന്നു. അദ്ദേഹത്തേ മറക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടും സാധിക്കുന്നില്ല. ആകപ്പാടെ ബുദ്ധി മന്ദിച്ചു. അതികലശലായി മഴപെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. സുകുമാരി വിരഹക്ലേശത്തേ വിസ്തരിക്കാനായി ഹാമോണിയത്തിന്റെ മുമ്പിലിരുന്നു ചില ഇംഗ്ലീഷ് നോട്ടുകൾ വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോൾ വൃദ്ധ അകത്തേയ്ക്കു കടന്നു പറഞ്ഞു: — “നീ എന്തിനായിട്ടാണ് ഈ വിക്രതഗാനങ്ങൾ വായിക്കുന്നത്. നല്ല പാട്ടു വല്ലതും വായിച്ചുകൊണ്ടു പാടരുതോ? അതു കേൾക്കാൻ സുഖമുണ്ടായിരിക്കുമല്ലോ” എന്നു പുരികം ചുട്ടുകിടക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

സുകുമാരി:—അമ്മേ, ഒരു വിഷയത്തിന്റെ ഗുണഭോജപരിജ്ഞാനമില്ലാതിരിക്കെ അതേ സംബന്ധിച്ച യാതൊരുഭിപ്രായവും പുറപ്പെടുവിക്കാതിരിക്കയല്ലേ നല്ലതു്? ഒന്നുകിൽ അതിന്റെ നന്മതിന്മയെപ്പറ്റി അറിയാൻ മനഃപൂർവ്വം ശ്രമിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ മന്ദനം. അവലംബിക്കണം.

വൃദ്ധ:—ഓഹോ! നീ ഒരു വിദഗ്ദ്ധയെന്നു. അധികം ചാടേണ്ട. കൈ അറിഞ്ഞിട്ടും ഇമ്മട്ടിലായല്ലോ?

സുകുമാരി ഹാമോണിയം അടച്ചു.

വൃദ്ധ:—ഞാൻ നിന്നോട് അതടച്ചവയ്ക്കാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടോ? നല്ല പാട്ടു പാടിക്കേൾക്കണം എന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്? നീ ഇങ്ങനെ അ

നസരണയില്ലാത്ത കുട്ടിയായിത്തന്നെയൊന്നു നിന്നു നിഷ്കൂലനും എല്ലാവരും നിരസിച്ചു കളഞ്ഞത്.

സുകുമാരി മെല്ലെ എഴുന്നേറ്റു മുന്നോട്ട് ഓരോ ചുവടുവെച്ചു നടന്നു:—“ഞാൻ ഒന്നു പുറത്തിറങ്ങിട്ടു വരാം” എന്നു പറഞ്ഞു വെളിയിലേയ്ക്കു പോയി.

വൃദ്ധയും സുകുമാരിയും പരസ്പരം സൗഹാർദ്ദത്തിലല്ല കഴിയുന്നതെന്നു വേലക്കാരും ജനങ്ങളും മുമ്പേതന്നെ പ്രഖ്യാപനം ചെയ്തു വന്നിരുന്നു. സുകുമാരി അവിടെ നിന്നിറങ്ങി ചിന്താസാഗരത്തിൽ വീണു നീന്തിത്തുടിച്ചു നടന്നതിനാൽ പിന്നീട് നടക്കുന്ന സംഗതികൾ അവളുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചില്ല. ഒരു ഫർലാംഗ് ഭൂമിയായപ്പോൾ പിന്നീട് നടന്നുവന്ന ഒരാരം വേഗം മുന്നിൽ കടന്നുചെന്നു, “സുകുമാരി” എന്നു വാത്സല്യപൂർവ്വം വിളിച്ചു. അവൾ തല നിവർത്തുമ്പോഴേക്കു രണ്ടുപേർ ഇതാ മുമ്പിൽ നിൽക്കുന്നു. ഈ കാഴ്ചകണ്ടയുടൻ അവളുടെ മുഖം രക്തവണ്ണമായി.

രണ്ടുപേർ:—ഞാൻ ബലപ്പെട്ട് ഇവിടെ എത്തിയത് ഒരു സ്വകാര്യം പറയാനായിട്ടാണ്.

സുകുമാരി ഇതു കേൾക്കാത്ത ഭാവത്തിൽ ഗതിവേഗം കൂട്ടി നടന്നു.

രണ്ടുപേർ:—സുകുമാരി, നിൽക്കൂ. ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുക.

സുകുമാരി:—(തിരിഞ്ഞുനിന്നിട്ട്) എന്നോടു താൻ പറയേണ്ടതോ ഞാൻ കേൾക്കേണ്ടതോ ആയ യാതൊരു കാര്യവുമില്ല.

രണ്ടുപേർ:—(വീണ്ടും) നമ്മുടെ രഹസ്യം മററും അറിയേണ്ട. ശാന്തമായി നിന്നു കേൾക്കൂ.

സുകുമാരി:—എന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ച് എനിക്കു യാതൊരു ചിന്തയുമില്ല. തന്റെ മുഖത്തുനിന്നും എനിക്കൊന്നും കേൾക്കുകയുമു വേണ്ട.

രണ്ടുപേർ:—സുകുമാരി അനുഭവിച്ച മനോഭംഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഞാനും ഒരു പങ്കാളിയാണ്. ഇവിടത്തേ താമസം സുഖമാകാൻ തരമില്ല. എനിക്കിവിടെയും ഒന്നും ഇല്ലെന്നു തെറ്റിദ്ധരിക്കരുത്. എന്റെ നിരന്തരശ്രമം ഈ തെറ്റു തിരുത്തി സുകുമാരിയെ വേണ്ട സൗഭാഗ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്നതിനാണ്.

സുകുമാരി:—ഓ! തനിക്കിപ്പോഴെങ്കിലും പശ്ചാത്താപം തോന്നിയല്ലോ? അപ്പോഴോടു കരളോടി ഏഷണി പറഞ്ഞു പിടിപ്പിക്കാത്തതെന്ത്? താൻ എന്തെല്ലാം ചതി ചെയ്യാതി?

രണ്ടു:—എന്റെ സുകുമാരി എന്നെക്കുറിച്ചു വളരെ ചീത്തയായിട്ടാണു ധരിച്ചിരിക്കുന്നത്. എങ്ങനെ ഒക്കെ ആയാലും ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഇത്രയും ബലപ്പെട്ടു വന്നത്, ഒന്നാമത്, ഇത്രയൊക്കെ കഴിപ്പം ഞാൻ നിമിത്തം ഉണ്ടായതിന്നു ക്ഷമായാചനം ചെയ്തുകൊള്ളുന്നതിന്നും, രണ്ടാമത്, അനുവാദമുള്ള പക്ഷം മേലാൽ വേണ്ട സഹായം ചെയ്തതന്നു തിന്നുമായിട്ടാണു്.

സുകു:—എങ്കോ, നീചാ, തന്റെ സഹായം ഞാൻ ആവശ്യപ്പെടുകയോ? താൻ എനിക്കു സഹായിക്കുകയോ?

രണ്ടു:—എനിക്കു ദേവിയുടെ നേക്കു നിഷ്ഠുരമായ വാത്സല്യം ഉണ്ടു്. അതു ഞാൻ അനുഭവത്തിൽ കാട്ടിത്തരാം. ഇനി സുകുമാരി എന്നെ വിശ്വസിച്ചുകൊള്ളു.

സുകു:—ഏറെക്കാലമായി പലപ്രകാരത്തിലും എന്നെ ദ്രോഹിച്ചവനേ ഞാൻ വിശ്വസിക്കണം. അല്ലേ? നിങ്ങളുൾക്കൂടി വയ്ക്കുന്ന കുടുക്കിൽ ഇനി ഞാൻ വീഴുകയില്ലെന്നുള്ള വിവരം ഇളയമ്മയേ ധരിപ്പിച്ചേയ്ക്കൂ.

രണ്ടു:—എന്റെ കുട്ടി, ഞാൻ പറയുന്നതു ശ്രദ്ധിച്ചു കേൾക്കൂ. ഇതിൽ നീലോല്പത്തിനു് ഒരു കാര്യവുമില്ല. ഞാൻ ദേവിയുടെ ഗുണത്തേ കാംക്ഷിച്ചുമാത്രം വന്നതാണു്. എന്റെ മനുഷ്യപുത്രമായ ശ്രമം സുകുമാരിയെ വീണ്ടും പിതൃഗൃഹത്തിൽ കൊണ്ടുചെന്നാക്കുന്നതിനാണു്.

സുകു:—നിങ്ങളുടെ ശ്രമത്തെയും കൂട്ടുകെട്ടിനെയും പഠിക്കുകയായി എനിക്ക് ഒന്നും ഗ്രഹിക്കാനില്ല. ഇനി നിങ്ങളുടെ കരുക്കിൽ നിങ്ങളുൾക്കൂടി വീഴും.

രണ്ടു:—ഇനിയും എന്നെ ശത്രുവിന്റെ നിലയിൽ വിചാരിക്കുന്നല്ലോ? പ്രഭു സദാകാലവും സുകുമാരിയെ ഓത്തു പുസനിച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. സുകുമാരി അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലത്തുകൈയായിരുന്നല്ലോ. അങ്ങനെയുള്ള പുത്രിയുടെ വേർപാടു സഹിക്കാൻ അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ ശക്തനാകുന്നില്ല.

സുകുമാരിയുടെ നയനങ്ങൾ അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളായി. “ഞാൻ ഇപ്പോൾ അങ്ങോട്ടില്ല” എന്നു സഗൽഗദം പറഞ്ഞു.

രണ്ടു:—അദ്ദേഹം തൽക്കാലത്തേ കോപാവേശത്താൽ എന്തോ പറഞ്ഞു എന്നല്ലാതെ അതിന്നു ഗൗരവമായിട്ടെടുക്കുന്നുണ്ടോ? എന്റെ വീഴ്ചകൾക്കൊക്കെ ഞാൻ എത്രയോ പ്രാവശ്യം ക്ഷമായാചനം ചെയ്യുന്നു.

സുകുമാരി:—താൻ ഇളയമ്മയേ സ്വാധീനപ്പെടുത്തി വെച്ചുകൊണ്ടു കള്ളത്തരക്കോലുകൾ ഉണ്ടാക്കുക, പൂട്ടു പഠിക്കുക, ദ്രവ്യം അപഹരിക്കുക ഈ വക നീചപ്രവൃത്തികൾ ചെയ്യുമെന്നു ഞാൻ നേരത്തേ അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ എനിക്കു യാതൊരാപത്തിനും ഇടവരുകയില്ലായിരുന്നു. തന്റെ ഭാഗ്യം എന്നേ പറയാനുള്ളൂ.

രണ്ടാ:—സുകുമാരി പറയുന്നതൊക്കെ ഞാൻ സമ്മതിക്കുകയേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ. ഞാൻ ഒരു ദ്രോഹിതന്നെ. രക്ഷയ്ക്കു വേണ്ടി മാർഗ്ഗമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ എന്റെ സുകുമാരിയേ പിടിച്ചു മുഖിൽ നിറുത്തി. അതിനെന്താ?

സുകുമാരി:—ഞാൻ അപ്പോൾ സത്യം പറഞ്ഞിരുന്നാലോ?

രണ്ടാ:—ഹാ-ഹാ-അതു പറകയില്ലെന്ന് എനിക്കു നല്ല ഉറപ്പുണ്ട്.

സുകുമാരി:—എന്റെ അഭിമാനരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി ഞാൻ പറകയില്ലെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഇല്ലേ?

രണ്ടാ:—തലകലുക്കി.

സുകുമാരി:—എനിക്കീയവസ്ഥ ഒക്കെ ദൈവകോപം നിമിത്തം ഉണ്ടായതാണ്. എന്റെ ബുദ്ധിമോശം. ഇനി വരുന്നതൊക്കെ വർട്ടെ. ഞാൻ ആരെയും ഭയപ്പെടാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ല. എന്റെ സുഖജീവിതം നശിച്ചു. ദേഹവും നശിക്കട്ടെ. എന്റെ സുഖാനുഭവങ്ങൾ ഒക്കെ സ്വപ്നപ്രായമായിത്തീർന്നു. ഒരുകാലത്തു് എന്റെ അവസ്ഥ എന്തായിരുന്നു? ഇപ്പോൾ എങ്ങനെയായിരിക്കുന്നു? ഇനി ഞാൻ ഒന്നിനും കൊതിച്ചിട്ടു ഫലമില്ല; കൊതിക്കുന്നമില്ല.

രണ്ടാ:—ഞാൻ പറയുന്നതൊക്കെ നിസ്സാരമായി ഗണിക്കേണ്ട. ചിലപ്പോൾ ഒന്നിനു മററാന്നായി എന്നും വന്നേയ്ക്കാം. സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളൂ. എന്നെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തുന്നോ? നാം പരസ്പരം നല്ലപോലെ അറിയുന്നവരല്ലേ? എന്റെ സഹായം നിഷേധിക്കുന്നത് അത്ര ശുഭമല്ലായിരിക്കും.

സുകുമാരി:—ഈ വിദ്വയംകൊണ്ടു തന്നെ ഇങ്ങോട്ടു അയച്ചതാരാണ്? നിങ്ങളുടെ കൃപിമം കരേ കടന്നുപോയി എന്ന് ഇപ്പോഴെങ്കിലും തോന്നുന്നുണ്ടോ? ആകട്ടെ, ഇതിനെൊക്കെ ഒരു നല്ല സമയം വരും. അപ്പോൾ ചോദിച്ചുകൊള്ളാം.”

ഇത്രയും പറഞ്ഞു യാത്ര തുടർന്ന സുകുമാരിയേ തടുത്തുകൊണ്ടു്,

രണ്ടാ:—സുകുമാരി, അങ്ങനെയല്ല. ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കൂ. കായത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മം ഗ്രാഹിച്ചാൽ ഈ വിധം ശരിക്കിലു നിശ്ചയം.

സുക:—നിങ്ങളുമായുള്ള സംഭാഷണം ഞാൻ ഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. ദൈവം സർവ്വസാക്ഷിയല്ലേ? ‘സത്യമേവ ജയതി നാനൃതം.’

സുകമാരിയുടെ ഭാവപ്പകർച്ചയും നിലയും കണ്ടു രണദേവൻ വല്ലാതെ ഭ്രമിച്ചുവശായി:—“പ്രിയസുകമാരീ, എന്താണീപ്പറയുന്നത്? നിങ്ങളുടെ അച്ഛൻ ക്രമത്തിലധികം പശ്ചാത്താപപ്പെടുന്നുണ്ട്. ഒരു കത്തങ്ങോട്ടയച്ചാൽ അദ്ദേഹം ഉടൻ നിങ്ങളേ തിരിച്ചു വിളിക്കും.

സുക:—(സഭയെയും) ഞാൻ നിമിത്തം അച്ഛൻ മാനഹാനിയും ദുഃഖവും ഒന്നും വേണ്ട.

രണ:—ചന്ദ്രസേനനേ വിചാരിച്ചിട്ടെങ്കിലും ഒന്നടങ്ങരുതോ? ഞാൻ ഇഴയിടെ അദ്ദേഹത്തേ ജഡായുപുറത്തു വച്ചു കണ്ടു. ഞങ്ങൾ ഒന്നിച്ചായിരുന്നു രണ്ടു ദിവസത്തേ താമസം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിപാദ്യവിഷയം മിക്കവാറും സുകമാരി തന്നെയായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു സുകമാരിയുടെ നേക്കുള്ള പ്രേമത്തിന് ഒരു കറവും വന്നിട്ടില്ല. സുകമാരിയുടെ വേർപാട് അദ്ദേഹത്തേ കൃശനാക്കി തീർത്തിരിക്കുന്നു.

സുകമാരിയുടെ പെട്ടെന്നുണ്ടായ മാറ്റം കണ്ടിട്ടു രണദേവൻ തന്റെ ഉപായം ഫലിച്ചുവെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

സുക:—എന്നെക്കാൾ വ്യസനം മറ്റൊരാൾക്ക് ഉണ്ടാവാനില്ലല്ലോ.

രണ:—ചന്ദ്രസേനൻ നന്നെ വിരഹപീഡ അനുഭവിക്കുന്നുണ്ട്. അത്രമാത്രം എനിക്കറിയാം.

സുക:—ഞാൻ ഇനി വ്യസനിച്ചിട്ടാവശ്യമില്ല, ഒട്ടും വ്യസനിക്കുന്നമില്ല.

രണ:—സുകമാരി അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു കത്തയച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു; ഇല്ലേ? അതെന്തിനാണ് അപ്രകാരം എഴുതി അയച്ചത്?

സുക:—(ആശ്ചര്യപൂർവ്വം) അദ്ദേഹം നിങ്ങളോട് എന്റെ കത്തിനെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞുവോ?

യഥാർത്ഥത്തിൽ രണദേവൻ ചന്ദ്രസേനൻ പാക്കുന്ന ദേശത്തു കൂടി കടന്നിട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇതൊക്കെ അയാളുടെ മനോധർമ്മകൗശലമെന്നു നമുക്കറിയാമല്ലോ.

സുക:—അദ്ദേഹം നിങ്ങളോട് എന്തെല്ലാം ചോദിച്ചു?

രണദേവൻ ഒന്നു സംശയിച്ചു. എന്താ കളവു പറയേണ്ടത് എന്നാലോചിച്ചുപറയുകയായിരുന്നു. “ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ ഉണ്ടായ സംഭാ

ഷണം എന്തായിരുന്നു എന്നറിയണം; ഇല്ലേ?” എന്നുള്ളതിന് “അതേ” എന്നു സുകുമാരി മറുപടി നൽകി.

രണ്ടു:—അതു നിങ്ങളുടെ വേർപാടിനുള്ള കാരണത്തെക്കുറിച്ചായിരുന്നു. ഇതയിടെ പുഷ്പരണിയിൽ ഒന്നു രണ്ടു പ്രാവശ്യം അദ്ദേഹം വരുകയുണ്ടായി.

സുകു:—എന്നെക്കൊണ്ടൊന്നാഗ്രഹിച്ചുവോ?

രണ്ടു:—പിന്നെയില്ലേ? ഞാൻ പറയുന്നതൊന്നും സുകുമാരി വിശ്വസിക്കുന്നില്ലല്ലോ. സുകുമാരി വളരെ ദയാശൂന്യത കാണിച്ചു കളഞ്ഞുവെന്നാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്യസനം.

സുകു:—അത് എനിക്കറിയാം. അദ്ദേഹത്തെ ഞാൻ നന്നെ ക്ഷേപിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിന്റെ ഫലമായിരിക്കാം എന്റെ ഈ അനുഭവം. ഞാൻ മാനമായ ഒരു മാഗ്ഗമാണ് സ്വീകരിച്ചത്. ഏതുവിധമായാലും ഞാൻ സ്വപ്നേപി അറിയാത്ത ഒരു കുറ്റം എന്നിൽ ആരോപിതമായി. തന്നിമിത്തം ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ വിമുക്തനാക്കിയതാണ്.

രണ്ടു:—ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ കൂടി നിങ്ങളേ വേഗം പിതൃഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടക്കി അയച്ചുകൊടുക്കണമെന്നു ചന്ദ്രസേനൻ പറയുകയുണ്ടായി.

സുകു:—(മുഖത്തു തുറിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ട്) ഞാൻ ഇനി പിതൃഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങുകയോ? നന്നായി. നിങ്ങൾ എന്നെ എങ്ങനെ അയയ്ക്കും? എന്റെ പ്രാണനാഥൻ നിങ്ങളോടങ്ങനെ പറഞ്ഞുവോ?

രണ്ടു:—അദ്ദേഹത്തിന്റെ താല്പര്യം അതാണ്.

സുകു:—ഞാൻ സത്യം പറഞ്ഞു പറയുന്നതുവരെ എന്റെ അച്ഛൻ എനിക്കു ഗുണമായി യാതൊന്നും പറയുകയുണ്ടാവില്ല. തീർച്ചതന്നെ.

രണ്ടു:—എന്തു പറയുന്നതുവരെ?

സുകു:—നടന്ന സംഭവങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കുന്നതുവരെ.

രണ്ടു:—അത് ഒരിക്കലും ഉണ്ടാകുകയില്ല.

സുകു:—അങ്ങനെ ശങ്കിക്കേണ്ട. ഞാൻ തീർച്ചയായും പറയാതെ അടങ്ങുകയില്ല.

രണ്ടു:—ശരി, ആയിക്കൊള്ളൂ. എന്നാൽ തന്നിമിത്തം ഉണ്ടാകാവുന്ന ഗുണഭോഷങ്ങളെക്കൂടി മുൻകൂട്ടി ആലോചിച്ചുകൊള്ളണം; കേട്ടോ?

സുകു:—ഓഹോ. അതൊക്കെ ഞാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിട്ടു വളരുന്നോളം അറിയാത്തു. ഖേദപാത്രം ഞാൻ നിങ്ങളുടെ കടക്കിൽ അക

പ്പെട്ടുകിടന്നുഴലുന്നു. അതിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടണമെങ്കിൽ സത്യം പറയാതെ എന്താ നിവൃത്തി?

രണ:—(ഭീതിയോടെ) അരുതേ. സത്യമായും സാഹസം കാട്ടരുതേ.

സുക:—ഞാൻ നിങ്ങളുടെ വിദ്യ കൈ അറിഞ്ഞു.

രണ:—അപ്പോൾ ഈ ഭിത്തിയിൽ കിടന്നു നശിക്കാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുകയാണോ? കാര്യം പറഞ്ഞാൽ അനുസരിക്കൂ. അദ്ദേഹം ഇപ്പോഴും പൂർവ്വാധികം സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ട്. സമയം വ്യത്യാസമാക്കിയേ തീരൂ. എന്റെ സ്വന്തം കാര്യങ്ങൾ കൈ സാധിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഇനി സുകമാരിയുടെ ഗുണത്തിനായിട്ടാണ് എന്റെ പ്രയത്നം.

സുക:—താൻ അപ്പോൾ റൂപമൊക്കെ കൈക്കലാക്കി ഇളയ മ്മയേയും വഴിയാധാരമാക്കി. എനിക്കു തന്റെ സഹായവും സഹകരണവും ആവശ്യമില്ല. ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുമില്ല. ഞാൻ സത്യമായും നടന്ന സംഭവങ്ങൾ കൈ പുറത്താക്കും. തീർച്ചതന്നെ.

രണദേവൻ നിന്ന് ആടിത്തുടങ്ങി.

സുകമാരി അശ്രുധാര വർഷിച്ചുകൊണ്ടു ബദ്ധപ്പെട്ടു നടന്നു.

അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ പ്രധാനമായി വ്യാപിച്ചിരുന്നത് ചന്ദ്രസേനന്റെ വിചാരമായിരുന്നു. ആ ഗംഭീരപുരുഷന്റെ ഹൃദയ അവളുടെ മനസ്സിൽ പ്രതിഫലിച്ചു.

രണദേവൻ വീണ്ടും അടുത്തുകൂടി.

സുക:—(ഗംഭീരസ്വരത്തിൽ) താൻ ഓടി നടന്ന് എന്നെ ഉപദ്രവിക്കരുത്. അപ്പോൾ മിത്രമെന്നു ഭാവിക്കുന്ന എന്റെ വൈരിയാണു താൻ. ഇനി ഒന്നും എന്നോടു പറയില്ല. പോകാം.

രണ:—നീലോല്പലം നന്നെ വൃസനിക്കുന്നു. സുകമാരിക്കുവേണ്ടി പുഴവക്കത്തുള്ള ബംഗ്ലാവ് ഒഴിച്ചിട്ടിരിക്കുന്നു. അവിടെ അവർ വന്നുവേണ്ട അന്വേഷണങ്ങൾ നടത്തിക്കൊള്ളൂ.

സുക:—എനിക്കു മധ്യസ്ഥതയ്ക്കും ആരും വേണ്ട. താൻ അതിനു യോഗ്യനുമല്ല.

രണ:—താമസം ഇവിടെത്തന്നെ തീർച്ചയാക്കിയിരിക്കുകയാണെങ്കിൽ അതിനു വേണ്ടുന്നതൊക്കെ സൗകര്യപ്പെടുത്തിത്തരാൻ ഏർപ്പാട് ചെയ്യാം. ഇല്ലെങ്കിൽ വരു. ഒന്നിച്ചു പോകാം.

സുകു:—ഞാൻ എന്റെ ശത്രുവിനു കീഴ്പ്പെടുകയോ? ഫാ! ദൈവമേ, എന്റെ ജീവിതം ഇങ്ങനെയായല്ലോ.

ദുസ്സഹമായ വ്യസനത്തോടെ ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കു സുകുമാരി പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുപോയി. അല്പം ശാന്തയായപ്പോൾ അവൾ:—
താൻ എന്റെ മുമ്പിൽനിന്നു പോവുക! എനിക്ക് ഒന്നും കേൾക്കേണ്ട.

രണ:—സമസ്താപരാധവും ക്ഷമിച്ചു കൊള്ളുക. നാം തമ്മിൽ പിണങ്ങുന്നത് ഉഭയകക്ഷികൾക്കും നന്നല്ല. എന്നെ ഭയപ്പെടുത്താൻ നിഷ്പ്രയാസം സാധിക്കും; കരയാതിരിക്ക. സുകുമാരിയുടെ വലിയമ്മ അന്യഥാ ശരിക്കും.

രണദേവൻ സുകുമാരിയെ നിഴൽ പോലെ പിൻതുടരുന്നതിന്റെ സാരം അവൾക്കു മനസ്സിലായില്ല. രണ്ടാളും ഒന്നിച്ചു നടന്നു വാസസ്ഥലത്തോടടുത്തപ്പോൾ അയാൾ:—സുകുമാരി, എന്റെ ഉപദേശം സ്വീകരിക്കൂ, അതാണു നന്മ.

സുകു:—എനിക്കു തോന്നിയതിന്മണ്ണം ഞാൻ പ്രവർത്തിക്കാം. ഞാൻ തന്നോടു പറയാനുള്ളതൊക്കെ പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. ഇനി എന്തെന്നു ഈ വിധം ഉപദ്രവിക്കുന്ന പക്ഷം.....

രണ:—അതേ, വല്ലതുമൊക്കെ വിഡ്ഢിത്തം കാട്ടി കരകൂടി ഗ്രഹപ്പിഴ വലിച്ചുവെക്കൂ.

“എന്റെ രക്ഷയ്ക്കുള്ള മാർഗ്ഗം ഞാൻ നോക്കിക്കൊള്ളാം.” എന്നു പറഞ്ഞു സുകുമാരി വീട്ടിലേയ്ക്കു കടന്നുപോയി.

അവൾ രണദേവന്റെ ഓരോ വാക്കിനെയും വിമർശിച്ചുനോക്കി. “ചന്ദ്രസേനന് എനിക്ക് ഇന്നും പ്രത്യാശയുണ്ടെന്നും വിരഹവേദന അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടെന്നും ഇയാൾ പറയുന്നത് എങ്ങനെ വിശ്വസിക്കാം? ഈയാൾ ഇളയമ്മയുമായി ആലോചിച്ച് എന്തോ ഒരു പുതിയ ചതിപ്രയോഗവുമൊക്കെണ്ടു വന്നതായിരിക്കണം. ഈയാളുടെ നടപടികൾക്കെ പിശകിയാണു കാരണമു്.” സുകുമാരി ബാല്യത്തിൽ ചന്ദ്രസേനനോടൊരുമിച്ചു കളിച്ചുല്ലസിച്ചതും മറ്റും ഓരോന്നായി വിചാരിച്ചു വിചാരിച്ച് ചന്ദ്രസേനനെ അവൾ സദാകാലവും തന്റെ മനോഭൂമിയിൽ പ്രതിഫലിപ്പിച്ചു കണ്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഏതായാലും ചന്ദ്രസേനന് ഒരുക്കത്തുകൂടി ഏഴുതിരുളയാമെന്ന് അവൾ തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

എന്റെ പ്രാണനാഥാ,

അങ്ങ് ഇപ്പോൾ എവിടെയാണ്. ശരീരസുഖം ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കട്ടോ? ഞാൻ ഇതിനുമുമ്പ് ഒന്നരണ്ടു കത്തയച്ചതിനെപ്പറ്റി വളരെ പശ്ചാത്തപിക്കുന്നു. ഞാൻ അങ്ങയേ സ്തരിച്ചുകൊണ്ടാണു ജീവിക്കുന്നത്. ഞാൻ ഏതു കാലവും അങ്ങയ്ക്കു ധീനനാണ്. തമ്മിൽ കാണാൻ വൈകിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അത് എത്രയും വേഗത്തിൽ ആയാൽ കൊള്ളാം. ഇല്ലെങ്കിൽ.....തമ്മിൽ കാണുക അസാധ്യമാണ്.

ശേഷം കാഴ്ചയിൽ

എന്ന്, സ്വന്തം സുക.

ഈ കത്തു പലപ്രാവശ്യവും വായിച്ചു നോക്കിയിട്ടു താൻതന്നെ കൊണ്ടുപോയി തപാലിലിട്ടു. ചന്ദ്രസേനന്റെ കമ്പിയോ മറുപടിക്കത്തോ രണ്ടുദിവസത്തിനകം കിട്ടും എന്നിങ്ങനെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നായി. വളരെ ദിവസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിട്ടും ഫലമുണ്ടായില്ല. സുകമാരിയ്ക്കു വ്യഥ വലിച്ചു. വലിയമ്മയുടെ ശല്യം അതിലും ഭീഷണമായിത്തീർന്നു.

—:0:—

അദ്ധ്യായം ൧൭.

“താന്താൻ നിരന്തരം ചെയ്യുന്ന കർമ്മങ്ങൾ
താന്നാനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു വരൂ.”

“അന്യമാമിത്തംകാഷ്ഠം
ദൈവമന്യത്ര മിത്തയേൽ.”

പിറേറന്നു രാവിലേ സുകമാരി എണ്ണീററ വിഷാദത്തോടെ നടന്നു മഹൽസന്നിധിയിൽ എത്തി. അന്നും സ്നാനംചെയ്തു പുഷ്പങ്ങളും ശേഖരിച്ചുകൊണ്ടു് ആ മഹാന്റെ പാദത്തിൽ വച്ചു വളരെനേരം കാത്തുനിന്നു. കണ്ണുകൾ തുറന്നില്ല. “ഇന്നും ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സമാധിക്ക് ഒരു വ്യത്യാസവും കണ്ടില്ലല്ലോ. ഇങ്ങനെ എത്രനാളായി ഇരിക്കുന്നോ? ഇനി എത്രകാലം ഈ സ്ഥിതിയിലിരിക്കുമോ? ഇദ്ദേഹത്തിന് ആഹാരം ഉണ്ടോ ഇല്ലയോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ അതെങ്ങനെ കഴിക്കുന്നു? ഒരു പക്ഷെ ഇദ്ദേഹം ഇവിടെനിന്നും ഗമിച്ചുകളഞ്ഞാൽ പിന്നെ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മഹാരത്നമുത്തെപ്പറ്റി അറിയുന്നതെങ്ങനെ?” അവസാന

മില്ലാതെ ഈവിധം ഓരോന്നു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു പത്തടി മുന്നോട്ടു മന്ദം മന്ദം നടന്നു. അപ്പോൾ “നിന്റെ ജീവനേ സൂക്ഷിച്ചോ? മരണം ആസന്നമായിരിക്കുന്നു” എന്നു ഒരു ഗംഭീരസ്വരം പുരോഭാഗത്തായിക്കേട്ടു. സുകുമാരി കഴങ്ങി വശമായി. “ഇതാരുടെ വചനമാണ്? ഇവിടെ ഈ ദിവ്യനല്ലാതെ മറ്റാരെയും കാണാൻ കഴിയുന്നില്ലല്ലോ? അദ്ദേഹമോ ചലനമില്ലാതെയിരിക്കുന്നു! ഇതെന്തൊരാൾക്കും? ഇതേ വരെ ഇങ്ങനെ ഒരു സംഭവം ഞാൻ കേട്ടും അനുഭവിച്ചും അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. പുരാണങ്ങളിൽ അശരീരി ഉണ്ടായി എന്നു ഘോഷിക്കുന്നതു നേരായിരിക്കണമല്ലോ.” എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ച് അതുതരസത്തോടെ മുൻഗതിയേ തുടന്നു. “മരണം ആസന്നമായിരിക്കുന്നു എന്നല്ലേ കേട്ടതു്. ഇനിയും ആപത്തു നേരിടുമോ? ദൈവമേ ഗതി” എന്നറച്ചു സമാധാനചിത്തത്തോടെ സരസ്സിനാഭീമുഖമായി നടന്നു. അവിടെ കോമളാംഗികളായ മൂന്നു തരുണീരത്നങ്ങൾ ആ പുല്ലിന്മേൽ ചാരിക്കിടന്നു കൊടുംകൈ കത്തിക്കൊണ്ടു് ഉല്ലാസമായി പലഹാരം ഭക്ഷിക്കുകയായിരുന്നു. അവരുടെ സമീപത്തു പാത്രങ്ങളിൽ ചായ പകുന്ന് വച്ചിട്ടുണ്ടു്. സുകുമാരി ഇവരുടെ വൃത്താന്തം അറിയാനുള്ള ജിജ്ഞാസയോടുകൂടി അവരുടെ മുമ്പിൽ ചെന്നു മന്ദസ്ഥിതാ തൂകിക്കൊണ്ടു നിന്നു. അതിൽ ഒരു സ്ത്രീ തന്റെ മുഖത്തു പെട്ടെന്നു പ്രത്യക്ഷമായ ക്ഷോഭം മറച്ചുകൊണ്ടു നിവർന്നിരുന്നു സുകുമാരിയേ നോക്കി ശിരഃകമ്പം ചെയ്തു ചിരിച്ചു. ഇവർ പരസ്പരം നല്ലപോലെ മുഖത്തു സാമുദ്രികാലക്ഷണങ്ങൾ നോക്കിത്തുടങ്ങി.

സുകു:—എനിക്കു നിങ്ങളുടെ സാന്നിദ്ധ്യം വളരെ ആഹ്ലാദത്തേയും സമാധാനത്തേയും നൽകുന്നു. നിങ്ങൾ ആരാണെന്നും എവിടെനിന്നു വരുന്നുവെന്നും അറിയാൻ ആഗ്രഹമുണ്ടു്.

“നീ താനേവന്നു് എന്റെ വലയിൽ ചിക്കിയോ” എന്നു് ഉള്ളിൽ സന്തോഷിച്ചുകൊണ്ടു് “ഇന്നത്തോടെ നിന്റെ കഥ തീർന്നുവല്ലോ” എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിട്ടു് അവിടെ ഇരുന്നതിൽ പ്രായംകൂടിയ സ്ത്രീ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു:—“ഞങ്ങൾ ലളിതാപുരിയിൽനിന്നു വന്നിട്ടുള്ളവരാണ്. ഒരു ദിവസം മുഴുവനും യാത്ര ചെയ്താലേ ഇവിടെ എത്തു. ഞങ്ങൾ ഒരു പഴയ തറവാട്ടുകാരാണ്. ഈ സ്ഥലം പണ്ടു ഞങ്ങൾക്കുള്ളതായിരുന്നു. ഈ ദുർഗ്ഗ ഞങ്ങളുടെ കലദേവതയാണ്. ഈ ക്ഷേത്രം ജിണ്ണാലാഭം ചെയ്തു് ഇവിടം വളരെ പരിഷ്കരിക്കാൻ ഭാവമുണ്ടു്. കൊല്ലത്തിലൊരിക്കൽ ഞങ്ങൾ ഇവിടെ പന്ത്രണ്ടു ദിവസം ഭജനം പാക്കുകയും പതിവുണ്ടു്. ഇനി പ്രതിദിവസം നമുക്കു ത

മയിൽ കാണാമല്ലോ. കുറച്ചു ചായ കടിക്കൂ. ഞങ്ങളുടെ ഭൂതവസ്ത്രവും കൂടാരവും പിന്നാലെ എത്തുന്നുണ്ട്. ഞാൻ പ്രഭാതത്തിന്റെ രാമണീയകരപം കണ്ടാനന്ദിക്കുന്നതിനായി ഇവരും ഒന്നിച്ചു മത്സരിച്ചു നടന്നിവിടെ എത്തി. ഹാ! എന്തു ചെതോഹരമായ കാഴ്ചയാണ്. ഞങ്ങൾക്ക് ഒന്നു രണ്ടു ഭൂതങ്ങളെ ആ മടപ്പുള്ളിയിൽ ഭക്ഷണം തയ്യാറു ചെയ്യുകയാണ്.

സുക:—ഞാൻ ചായകടിച്ചിട്ടാണു തിരിച്ചത്. ഇപ്പോൾ വേണ്ട. നിങ്ങളുടെ ഔദാര്യത്തിനായി വന്ദനം പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. ഇന്നുമുതൽ പന്ത്രണ്ടു ദിവസത്തേയ്ക്കു നിങ്ങളുടെ സഖ്യം ലഭിച്ചല്ലോ.

“ഞങ്ങൾക്കും അപ്രകാരംതന്നെ യാദൃച്ഛികമായി നിങ്ങളുടെ പരിചയം സിദ്ധിച്ചതിൽ വളരെ കൃതാർത്ഥരായുണ്ട്” എന്നു പറഞ്ഞ് ആ സ്ത്രീ ചിന്താസാഗരത്തിൽ മുഴുകി.

സുകമാരി വളരെ കരുതലോടുകൂടിത്തന്നെയാണ് ഇവരോടു ചെരുമാറിയത്. അവളുടെ കരുതൽ കണ്ട് അവരും പൊതുക്കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി മാത്രം പ്രസ്താവിച്ചതുടങ്ങി. ഈ സ്ത്രീ അനേക പ്രശസ്തനങ്ങളാൽ ക്ഷിതിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. എങ്കിലും ഏതോ നിർഭാഗ്യം ഹേതുവാൽ അവയൊക്കെ നീചസംസ്കൃതംകൊണ്ടു മലിനപ്പെട്ട ലക്ഷണമാണു പ്രത്യക്ഷമായത്. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ നിസർഗ്ഗനങ്ങളാൽ പ്രകാശിക്കാതിരുന്ന മില്ല. അവരുടെ ചായ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എല്ലാവരും ഒന്നിച്ച് ആ വടവൃക്ഷത്തിന്റെ തറയിൽ ചെന്നിരുപ്പായി. തത്സമയം കാഷായവസ്ത്രം ധരിച്ച് ഒരു സഞ്ചിയുമായി ഒരു സ്ത്രീ അവിടെയെത്തി. മദ്ധ്യവയസ്സുയാണ്. മുടി കിരീടംമാതിരി പൊന്തിച്ചു കെട്ടി ചുവന്ന പുഷ്പവും ചൂടിയിട്ടുണ്ട്. നെറ്റിയിൽ പഞ്ചവണ്ണത്തിൽ ധാരാളം കുറികളുണ്ട്. കണ്ണത്തിൽ സ്ഫടികം, പവിഴം മുതലായവകൊണ്ടുള്ള മാലകൾ ധരിച്ചിരിക്കുന്നു. ആകപ്പാടെ ഒരു വിചിത്രസ്വരൂപം എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ. ഈ സ്ത്രീയും ആ വടവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ വന്നിരുപ്പായി. അവർ കൈയിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന സഞ്ചി എടുത്തു നിവർത്ത് അതിനുള്ളിൽ ഉള്ള കുപ്പികൾ ഒക്കെ എടുത്തു കലുക്കി താഴത്തു വച്ചു. അതൊക്കെ ഓരോ ഔഷധങ്ങൾ ആയിരുന്നുവത്രെ. വേറെ ഒരു ചെറിയ പെട്ടിക്കുള്ളിൽ കറേ സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ സ്ത്രീ ചിരിച്ചും കൊണ്ട്:—തമ്പുരാട്ടിമാരേ, അടിയൻ ജാതിയിൽ കുറത്തിയാണ്; എങ്കിലും സമ്പന്നനാണ്. അടുത്തു വരട്ടെയോ? അടിയന്റേ പഴയ പേർ ചന്ദ്രകം എന്നായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ മായാവതി എന്നു

൯ എല്ലാവരും വിളിക്കുന്നത്. അടിയൻറെ പ്രാതി ഈ ഭാരതഭൂമി ഒട്ടക പരന്നിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ അടിയൻറെ ഔഷധങ്ങളുടെയോ, സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളുടെയോ മാഹാത്മ്യത്തെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞറിയിക്കണമെന്നില്ല. എന്തെങ്കിലും ഈയുഷ്ഠവളുടെ പക്കൽ നിന്നും മേടിച്ചേതീരൂ. ഈ സുഗന്ധ ദ്രവ്യങ്ങൾ വാങ്ങിച്ചുപയോഗിച്ചാൽ തന്മൂരാക്കന്മാർ പിന്നാലെ ഓടി എത്തും. ഈ തെങ്ങിനടക്കുന്നവർക്ക് ഒരു സഹായം ചെയ്യുന്നത് വലിയ ധർമ്മമാണേ, തന്മൂരാട്ടിമാരേ. ഇതു കൂട്ടുമേക്കാത്ത അസ്സൽ ഗുലാബാണ്. ചൊരി ചിരങ്ങ മുതലായ സുഖക്കേടുകൾക്കു നല്ല ഔഷധമുണ്ട്. ചന്ദ്രനഗരത്തിലേ രാജാവിന് ഒരു വേലക്കാരീ വിഷം ചേർത്തു ചായ കൊടുത്തു. അന്ന് ഈ മായാവതിയാണു രക്ഷിച്ചത്. വിഷത്തിനു നല്ല ഔഷധങ്ങൾ ഉണ്ട്. മഹത്തുക്കളുടെ ഉപദേശം അനുസരിച്ചാണ് അടിയൻറെ ചികിത്സ. വളരെ വിശേഷമാണു തന്മൂരാട്ടികളേ. ഇവർ പറയുന്നതൊക്കെ സത്യമാണ്. തന്മൂരാട്ടിമാർക്ക് അടിയനെക്കണ്ടിട്ടു നേരമ്പോക്കായിരിക്കുന്നു. സത്യമായിട്ടും അടിയൻ എത്രയോ രാജാക്കന്മാർ മുതലായവരേ ചികിത്സിച്ചു രക്ഷപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. തന്മൂരാട്ടിമാർ ചിരിക്കുന്നല്ലോ. അടിയനു മുഖക്കുറി പറയാനറിയാം. അടിയൻ പറഞ്ഞാൽ തെറ്റുകയില്ല. ഇങ്ങനെ ഇടമുറിയാതെ പറഞ്ഞു ഗ്രന്ഥമായി സുകുമാരിയെ വീക്ഷിച്ചു. “തന്മൂരാട്ടീ, അടിയൻ നല്ല കഥ ഒന്നു പറയട്ടെ. കേൾക്കുമോ?” എന്നു ചോദിച്ചു കൊണ്ട് ഒരു കഥ പറയാനാരംഭിച്ചു. കഥ പകുതിയായപ്പോൾ അവിടെ ഇരുന്നവരിൽ മുത്തസ്ത്രീ ഒന്നു ഞെട്ടി നിലവിളിച്ചു. എല്ലാവരും വല്ലാതെ കണ്ടു പരിഭ്രമത്തിനു വശഗരായി. ആ സന്ദർഭത്തിന്റെ അരയിൽ ചുറ്റിയിരുന്ന വസ്ത്രത്തെ അല്പം പൊക്കിനോക്കിയപ്പോൾ ഒരു കൃഷ്ണസുപ്പം കാലിൽ ചുറ്റിയിരുന്നതു കണ്ടു മായാവതിയെ ഒഴിച്ചു മറെറല്ലാവരും ഭയവിഹ്വലകളായി. അവർ തന്റേടം വിടാതെ വേഗം വനത്തിനുള്ളിൽ കടന്ന് ഒരു പശുയിലു പറിച്ച് കാട്ടിയപ്പോൾ സുപ്പം താനേ കാലിൽ നിന്നും ചുറ്റുവിട്ട് ഇഴഞ്ഞുപോയി. കൂടെയുണ്ടായിരുന്ന സ്ത്രീകളോട് സുപ്പം ദംശിച്ചു ബോധരഹിതയായ സ്ത്രീയെ അവിടെ നിന്നും മാറ്റിക്കിടത്താൻ പറഞ്ഞിട്ടു കുറത്തി വേഗം തന്റെ സഞ്ചി അഴിച്ചു ഔഷധം എടുത്തു കുടിവായിൽ പുരട്ടി. ഒരു ചുണ്ണാമ്പ് നാസികാഘ്രത്തിലും കാട്ടി. വേഗേ ഒരു വേരെടുത്ത് ഉരച്ച് ഉള്ളിൽ കൊടുത്തു. ആകപ്പാടെ വടവുക്കുഴുവട്ടിൽ ഉണ്ടായ സംഭവം വളരെ പരിതാപകരമായിരുന്നു. മായാവതി ആ നിശ്ചലരൂപത്തേ നോക്കി നിന്നു. വിധിയുടെ ദുർവിപാകത്തെപ്പറ്റി എന്താ പറയേണ്ടത്? ഹാ! ഈ സ്ത്രീ മരിക്കുകയോ? എന്തൊരു രൂപമാണി! എല്ലാവരും

ചുറ്റുമിരുന്നു വിലപിച്ചു തുടങ്ങി. സുകുമാരി:—“ഈ സ്ത്രീയേ ജീവിപ്പിച്ചാൽ ഞാൻ നിങ്ങൾക്ക് എന്തു വേണമെങ്കിലും പ്രതിഫലം തരാം. ഈ ഔഷധങ്ങൾ കൊണ്ടു രക്ഷപ്പെടുമെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടോ?” എന്നു ചോദിച്ചതിന്നു മായാവതി:—“ഔഷധങ്ങൾ കൊടുക്കുമെന്നല്ലാതെ ജീവൻ തടുത്തു നില്ക്കുന്നതിന് അടിയന്നു കഴിയുമോ? തന്മൂലമായുടെ സഖി ഒരു പക്ഷെ ജീവിച്ചേയ്ക്കാം. ദൈവശക്തി എല്ലാവരിലും വലുതല്ലേ? ആർക്കറിയാൻ കഴിയും?” “അയ്യോ! നിഷ്പ്രയോജനമാണെന്നു തോന്നുന്നുവല്ലോ” എന്നു സുകുമാരി വളരെ ഉൽക്കണ്ഠയോടുകൂടി പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ മരണാവസ്ഥയിൽ കിടക്കുന്ന സ്ത്രീ “ഞാൻ മരിച്ചുപോകാം. മരണം ആസന്നമായിത്തന്നെയിരിക്കുന്നു. കഷ്ടം! സുകുമാരിക്ക് എന്നിൽ അനുഭാവം തോന്നിയതിനെക്കുറിച്ച് ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു.” തന്റെ പേർ ചൊല്ലിപ്പറഞ്ഞപ്പോൾ സുകുമാരി വല്ലാതെ കണ്ടു പരിഭ്രമിച്ച് എഴുന്നേറ്റു. സുകുമാരി ആളറിയിക്കാതെ കഴിച്ച കൂട്ടി എന്നു സന്തോഷിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു.

“എനിക്കു സുകുമാരിയേ നല്ലതുപോലെ അറിയാം. വളരെ കാര്യങ്ങൾ നിങ്ങളോടു പറയാനുണ്ട്. സ്വപ്നനേരത്തേയ്ക്കു ഈശ്വരകൃപയുൽ ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുവെങ്കിൽ സകലവിവരവും പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കാം. ഇതിനെ ആദ്യമായി സ്വീകരിച്ചു സൂക്ഷിച്ചുകൊൾക.” എന്ന് അധികരിക്കുന്ന വേദനയോടുകൂടിപ്പറഞ്ഞു. ആ സ്ത്രീയുടെ അടിയിൽനിന്നും ഒരു ചെറിയ ഡപ്പി എടുത്തു കൊടുത്തു. സുകുമാരി ആ സൂത്രപടസദൃശമായ പുല്ലിന്മേൽ കരിവണ്ടിന്റെ നിറമായിക്കിടക്കുന്ന ആ കമനീയാംഗിയുടെ മുഖകമലത്തിൽ നോക്കി അശ്രുക്കണങ്ങൾ പൊഴിച്ചു. “ഞാൻ ഇത്ര നികൃഷ്ടയായിപ്പോയല്ലോ. ഈ ശാന്തവും, പ്രകാശവുമുള്ള നീലോല്പലതുല്യനയനങ്ങളിൽ അശ്രുപ്രവാഹം ഉണ്ടാക്കുന്നതു വലിയ പാപമാണ് എന്നൊരു ദിവ്യശബ്ദം എന്റെ ഉള്ളിൽ ഝമ്പസ്യമായി സദാ മന്ത്രിച്ചിരുന്നു ഈ കന്യക എന്റെ മുമ്പിൽകിടന്നു മരണവേദനയോടുകൂടി പിടയ്ക്കുന്നതു കാണാനല്ലേ ഞാൻ പുറപ്പെട്ടത്? ഈ ഭൃഷ്ടവിചാരങ്ങൾ എന്നെ എങ്ങനെ ബാധിച്ചു? അയ്യോ! ഞാൻ ഒരിക്കലും ഈ ഓമനക്കുട്ടിയെ ദ്രോഹിക്കയില്ല. പല പ്രാവശ്യവും ഇവളെക്കണ്ടപ്പോൾ എന്റെ സോദരിമാരെപ്പോലെ മാറോടണച്ചു വാത്സല്യപൂർവ്വം ചുംബിക്കുന്നതിന് എന്റെ ഹൃദയം ഉദ്യുക്തമായി. എങ്കിലും സംസ്കൃജമായ ദോഷം എന്നെ പെട്ടെന്നു വിട്ടൊഴിയാൻ മടിച്ചു” എന്നിങ്ങനെ ആ സ്ത്രീ ചിന്ത തുടങ്ങി. സുകുമാരിയുടെ നേർക്കുണ്ടായ ആർത്ത അധികനേരം നിലനിന്നില്ല. ചിരപരിചയംകൊണ്ടു തന്റെ പ്രകൃതതുണത്തേ മലിനപ്പെടു

ത്തിയിരുന്ന പൈശാചികബുദ്ധിയുടെ ശൃംഖലയിൽ നിന്നുള്ള മോചനം ആ സ്ത്രീയ്ക്കു സുസാദ്ധ്യമായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും സ്വതേയുള്ള ഗുണം ഒടുവിൽ പ്രകാശിച്ചു.

സുകു:—നിങ്ങൾ എന്റെ പേര് എങ്ങനെ മനസ്സിലാക്കി? “ദൈവധീനം ജഗൽസർവ്വം” എന്നു പറഞ്ഞതുപോലെ ഞാൻ മഹൽ സന്നിധാനത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടപ്പോഴേയ്ക്കു് എന്നോ ഒരാലോ പിന്നാൽ പോകുന്നതായി മനസ്സിലായി. സർവ്വം ഈശ്വരകൾ സമർപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ധൈര്യമായി ഞാൻ പുറപ്പെട്ടതാണ്. നിങ്ങൾ എന്തു ദേശത്തോടുകൂടിയാണ് ഇവിടെ പാളയം അടിച്ചതു്? എന്നോ ഒരു ദ്രോഹകൃത്യത്തിനല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളെ ഈ കൃഷ്ണസപ്തം ദംശിക്കിയില്ല, നിശ്ചയം. “അന്യഥാ ചിന്തിതം കാതും ദൈവമന്യത്ര ചിന്തയേൽ” എന്ന ആപ്തവാക്യം ഇവിടെ ദൃഷ്ടാന്തമായില്ലേ? നിങ്ങൾ എന്നോടു പറയാനാഗ്രഹിക്കുന്നതെന്താണ്?

സ്ത്രീ:—ഭവതി ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ സഞ്ചാരമുണ്ടെന്നും ഇവിടെ എത്തിയാൽ നിഷ്പ്രയാസം നിങ്ങളുടെ കഥ കഴിക്കാമെന്നും തീർച്ചപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു് എന്റെ ഭർത്താവു് എന്നെ ഇവിടേയ്ക്കു് നിയോഗിച്ചയച്ചതാണ്. ഭവിഷ്യത്തു നോക്കുക. ആർക്കു മരണം നേരിടുന്നു? ഇനി കഷ്ടിച്ചു പത്തുനിമിഷംകൂടി ഞാൻ സംസാരിക്കുമായിരിക്കാം. അതും സംശയാധീനമാണ്. ഭവതിയെ വധിക്കാനായി ഒരുവെട്ടു അവസരങ്ങളിലൊക്കെ “ദൈവം മനുഷ്യരൂപേണ” എന്നു പറഞ്ഞതുപോലെ ആരെങ്കിലും തൽക്കാലസഹായത്തിന് അവിടെ വന്നുചേരും. ആ വനത്തിനുള്ളിൽ വെച്ചു് ഇപ്പോൾ ഒക്കെ കഴിയും എന്ന സ്ഥിതിയിലായപ്പോൾ ഉദയപുരിയിലേ മഹാരാജാവു് എത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇനി ഭവതിക്ക് അധികം ആപത്തൊന്നും ഉണ്ടാകയില്ല. എങ്കിലും ഈ കൂട്ടരെ ഒരുക്കുന്നതുവരെ സൂക്ഷിച്ചു സഞ്ചരിക്കണം. (സഖിമാരേ നോക്കി) ഞാൻ ഭുഷിച്ചുപോയതിന്റെ ഫലം കണ്ടുവോ? ഞാൻ എത്രയോ സുശീലയും എന്റെ ഹൃദയം എത്രയോ പരിശുദ്ധവുമായിരുന്നു! ഒക്കെ പൂർവ്വകഥയായിത്തീർന്നു. ഞാൻ അത്യന്തം ഹീനമായ ഒരു കൃത്യത്തിന്നു സന്നദ്ധയായിരുന്നില്ലേ? എന്തു ചെയ്യാം. ഇനി ഏതായാലും പശ്ചാത്താപംകൊണ്ടു് നന്നാകാൻ തരമില്ലാത്ത ഘട്ടമായല്ലോ. ജീവിതത്തിൽ നന്മ വളർത്തുന്നതിന്നു സജ്ജനസംസർഗ്ഗം അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്. ഭവതി ഹൃദയപൂർവ്വം എന്റെ അപരാധങ്ങളേ ക്ഷമി

ക്കണമെന്നു ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. രണ്ടുദേവന്റെ ഭാര്യയായ അമ്മ
 ല്യാഭായിയാണു ഞാൻ. എന്റെ കുടുംബത്തിലുള്ളവരെ നിങ്ങൾ ക
 ണ്ടു കഥ എനിക്കറിയാം. എന്നെയും അപ്രകാരംതന്നെ വളർത്തി വ
 ന്നിരുന്നു. ദുഷ്ടാലം എന്നെ ഈ ഘാതകന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ കൊണ്ടു
 വന്നു ചാടിച്ചു. ഇവരുടെ സകല ദുഷ്പ്രവൃത്തികൾക്കും അനുക്രമിയാ
 യിത്തീരുന്നതുവരെ ഞാൻ അനുഭവിച്ച കഷ്ടത (അടയാറായ കണ്ണുക
 ലേ പണിപ്പെട്ട മേലോട്ടുയർത്തിയിട്ട്) ആ ഒരാരംഭേ അറിയാൻ കഴി
 വുള്ളു. എന്റെ പ്രിയസോദരി അരനിമിഷം ഇനി ഇവിടെ നിൽക്ക
 രുത്. ഈ കറത്തിയേ സഹായത്തിനു കൊണ്ടുപോവുക. ആപത്തു മു
 ഴുവനൊഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. നിങ്ങളുടെ ജീവനു തുല്യമായ മോതിരം തിരികേ
 കിട്ടിയല്ലോ.” ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പൊഴേയ്ക്ക് ആ മനോഹരാംഗി ആ
 പുല്ലിന്മേൽതന്നെ വീണു. ജീവൻ ആ ജഡത്തിൽനിന്നും അപ്രത്യക്ഷ
 മാകുകയും ചെയ്തു. സുകുമാരി വിധിയുടെ യന്ത്രത്തിരിപ്പിനെപ്പറ്റി ആ
 ശ്വസ്തുപ്പെട്ടുകൊണ്ട് അമ്മയുടെ ആജ്ഞ ലംഘിക്കാതെ ഉടൻ പ
 റപ്പെട്ടു. കറത്തിയും പിന്നാലെ ഏഴതി.

സുക:—എന്റെ ഹൃദയഭാരം എന്നെ ഒരു മുന്നോട്ടു വയ്ക്കാൻ
 സമ്മതിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ ഏതുവിധം ഈ ദുഷ്ടകത്തിൽ നിന്നെല്ലാം
 രക്ഷപ്പെടുന്നു? ഞാൻ വളരെ വിവശയാകുന്നു. ആ സ്ത്രീയുടെ അ
 വസ്ഥ കണ്ടില്ലേ? അയ്യോ! എന്റെ ഹൃദയം വല്ലാതെ തുടിക്കുന്നു.

കറ:—തമ്പുരാട്ടീ, ഇങ്ങനെയെന്നേ ലോകചക്രം തിരിയുന്നതു്.
 തൻവിന തന്നെച്ചുറ്റം. തമ്പുരാട്ടിക്കു ദൈവം തുണയുണ്ടല്ലോ? പി
 ന്നെ എന്തിനായി അധൈര്യപ്പെടണം? അടിയൻ തൊട്ടതു സേവി
 ക്കാമോ? എന്നാൽ ഒരുഷധം തരാം. അതു സേവിച്ചാൽ നടക്കുന്ന
 തിനു പകരം ഓടാറാകും. അടിയനു സകല രഹസ്യങ്ങളും അറിയാം.
 അടിയനെ വിശ്വസിക്കാം. ആ സ്ത്രീകളെപ്പോലെയാല്ല. ഒരുഷധം-ആ
 ട്ടുകേട്ടേ, തമ്പുരാട്ടീ.

സുക:—വേണ്ട! എനിക്കിപ്പോൾ അത്ര ക്ഷീണം തോന്നുന്നില്ല.
 നിങ്ങൾ ആരാണു്? പരമാത്മം കേൾക്കട്ടെ.

കറ:—തമ്പുരാട്ടിക്കു സഹായത്തിനുവന്ന യുവാക്കളേ അടിയനെ
 ല്ലേ സുഖപ്പെടുത്തി വിട്ടതു്? അവർ രണ്ടുദിവസംകൊണ്ടു് വ്രണങ്ങ
 ള്ളുണങ്ങി നാട്ടിലേയ്ക്കു പോയി. തമ്പുരാട്ടിയുടെ ഗ്രഹപ്പിഴകൊണ്ടു്
 ആ ഉത്തമോത്തമനായ മഹാരാജാവിനേയും അവിശ്വസിച്ചു ജീവര

ക്ഷയ്യായി ഭാടി. അവിടുന്ന് വളരെ അസ്വസ്ഥനായി അടിയന്തര നിങ്ങളുടെ വിവരം തിരക്കി അറിയാനായി കല്പിച്ചു. തിരുമേനി ദയാലുവും ദാനശീലനുമാണ്. പ്രജാവത്സലനായ അവിടുത്തേയ്ക്കു നിങ്ങളുടെ ചരിത്രം അറിയാൻ വളരെ അത്യാകാംക്ഷയുണ്ട്. അടിയന്തര തമ്പുരാട്ടിയേ നല്ലപോലെ അല്ലെങ്കിലും കുറച്ചൊക്കെ അറിയാം. അടിയൻ കഴിഞ്ഞ മാസത്തിൽ തമ്പുരാന്റെ കൈനോക്കി സാമുദ്രികാല ക്ഷണം പറഞ്ഞു. സമ്മാനമായി ഒരു കാശ്മീർസാൽവാ തന്നു. അടിയന്റെ അടുക്കൽ വളരെ സന്തോഷമാണ്.” ഇതെല്ലാം കേട്ട സുകുമാരിയ്ക്കു വീണ്ടും ജീവഭയം തുടങ്ങി. എന്നാൽ ഈ കറത്തിയിൽ അത്ര വളരെ അവിശ്വാസം ഉള്ളിൽ ഉണ്ടായതുമില്ല. എങ്കിലും “നിങ്ങൾ എന്റെ ഭവനപ്പടിവരെ വന്നാൽമതി; ഔഷധം ഒന്നും തരേണ്ട” എന്നു പറഞ്ഞു.

കുറ:—(ലേശവും അസന്തോഷം കൂടാതെ) തമ്പുരാട്ടിക്ക് അടിയനെ വിശ്വാസം വരുമ്പോൾ; അതാണ്. ചുറ്റുവെള്ളത്തിൽ വീണ പൂച്ച പച്ചവെള്ളം കാണുമ്പോൾ അറയ്ക്കുമെന്ന് അടിയനറിയാം. ഈ അത്തൽകുപ്പി അടിയന്റെ കാമയ്യായി ഇരിക്കട്ടെ. തമ്പുരാട്ടിയുടെ വിവാഹമഹോത്സവത്തിന് അടിയനും വന്നെത്തും. അപ്പോൾ നല്ല സമ്മാനം കൈത്തരണം.

കറത്തിയുടെ അകമ്പടിത്തോടു കൂടി സുകുമാരി സ്വവസതിയുടെ വാതുക്കലെത്തി. നേരം സന്ധ്യയ്ക്കു ഭ്രമി.

അദ്ധ്യായം ൧൮.

“സകലഗുണങ്ങളുള്ളവനെന്നുടെ-
മകളെവിവാഹം ചെയ്തേണമിതൻ.”

മുണ്ടാളിന്റേദേവി രാവിലെ ഏണീററു തൈരുകടത്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവയുടെ സമീപത്തുകൂടെ മിന്നൽപ്പിണർ പോലെ നമ്മുടെ സുകുമാരാംഗിയായ സുകുമാരീദേവി കടന്നുപോയി. അവർ കൈയില്ലാത്തതായ മന്തിനെ ആ പാത്രത്തിൽ തന്നെ ഇട്ടിട്ട് അല്പ നേരം ചിന്താഗ്രസ്ഥയായിരുന്നു. “സുകുമാരി, കുട്ടി,” എന്ന് ഒന്നരണ്ടു പ്രാവശ്യം വാത്സല്യപൂർവ്വം വിളിച്ചു. സുകുമാരി, വല്ലാതെ പരിഭ്രമിച്ചു വൃദ്ധയുടെ അടുക്കൽ വന്നു വണക്കത്തോടുകൂടി നിന്നു. അ

പ്പോൾ സൂര്യരശ്മി തട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്ന ആ അഴിഞ്ഞു പാദംവരെ കിടന്നിരുന്ന തലമുടിയുടെ ഭംഗി ഫാ! എന്തു പറയാം.

വൃദ്ധ:—കുട്ടീ, എനിക്കു നിന്നോടു ചില കാര്യങ്ങൾ പറയാനുണ്ട്.

സുക:—അതിനെന്താ? പറയാമല്ലോ.

വൃദ്ധ സുകുമാരിയോടു് അവിടെ ഇരിക്കാനായി ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

സുക:—ഇതയിടെ വലിയമ്മയ്ക്കു കലശലായ വിചാരം കടന്നു കൂടിയിരിക്കുന്നതെന്താണ്?

വൃദ്ധ:—കുട്ടീ, നിനക്കു വയസ്സ് ഇരുപതു കഴിഞ്ഞല്ലോ?

സുക:—അമ്മേ, അതിനെന്താ?

വൃദ്ധ:—നിന്റെ അമ്മയും മരിച്ചു. പിതാവു് ഈ മട്ടിലുമാണ്. എനിക്കീലോകത്തിനി എത്ര കാലമോ? ആരറിഞ്ഞു? നീ അനുരൂപനായ ഒരു വരനോടു ചേർന്നു കണ്ടാൽ ജന്മം കൃതാർത്ഥമായി. ഇപ്പോൾ സകല ഭാരവും എനിക്ക് വന്നല്ലോ. ഞാൻ അത്ര ധനപുഷ്ടിയുള്ളവളല്ല. വലിയ തരത്തിൽ ജീവിതം നയിച്ചുപോന്നിരുന്ന നിനക്കു് ഈ ഉപായ കാലക്ഷേപം സുഖമാകുകയില്ല. പോരാത്തതിനു സ്വാതന്ത്ര്യബുദ്ധിയുമാണ്. എനിക്ക് ഒക്കപ്പോഴേ വിചാരിക്കുമ്പോൾ തല തിരിയുന്നു.

സുക:—(മനസ്സിതസമേതാ) അമ്മേ, ഒന്നുകൊണ്ടും ക്ലേശിക്കേണ്ട. ഞാൻ അമ്മയ്ക്കു് ഒരു ഭാരമായിത്തീരുകയില്ല.

വൃദ്ധ:—നിന്റെ അമ്മയുടെ വിവാഹം പതിനഞ്ചാംവയസ്സിലായിരുന്നു. നിനക്കോ, കൂടെ ഒരുബുക്ടിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കണം.

സുക:—അതുകൊണ്ടെന്താ? ഓരോ കൊല്ലം കഴിയുമ്പോൾ ഓരോ വയസ്സുകൂടുന്നത് ഒരു വലിയ ഭൂഷ്യമാണോ?

വൃദ്ധ:—പിന്നെ; അല്ലേ? എനിക്ക് അല്പസ്വപ്നമുള്ളതിനെ ഒക്കെ ഭൂപ്യം ചെയ്താൽ പിന്നെ നിന്റെ അച്ഛൻ തരുമോ എനിക്ക്? വിശേഷിച്ചും നീ ഒരുഭർത്താവോടൊന്നിച്ചിരിക്കേണ്ട പ്രായം അതികൂടിച്ചില്ലേ?

സുക:—അമ്മേ, കാര്യമൊക്കെ ശരിതന്നെ. എങ്കിലും എനിക്കു നേരിട്ടിരിക്കുന്ന സങ്കടത്തിൽ തെല്ലു കരുണ കാണിക്കണേ!

വൃദ്ധ:—(ഇതൊന്നും കേൾക്കാതെ) നിനക്കു വരനായി ഒരാളേ ഞാൻ രീച്ചപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞു. എന്താ മനസ്സിലായില്ലേ?

സുക:—അമ്മേ! ഇതൊക്കെ അത്ര തിടുക്കത്തിൽ തീർച്ചപ്പെടുത്തേണ്ട കാര്യമല്ലല്ലോ? ഈ വിഷയത്തിൽ ഞാൻ എന്റെ ബുദ്ധിയെ വ്യാപരിപ്പിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ ശരിയായ ഒരു സമാധാനം പറയുന്നതിന് എനിക്കു സ്വപ്നസമയം വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

വൃദ്ധ:—എന്തെങ്കിലും ആയിക്കൊള്ളൂ. വിജയമന്ദിരത്തിലേ ഗോകുലദാസ് നിന്നെ പരിഗ്രഹിക്കാനാഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ട്. അതിലേയ്ക്കുവേണ്ട ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തുകൊള്ളണം.

സുക:—വലിയമ്മ ഇത്ര തിടുക്കം കൂട്ടിയാൽ എങ്ങനെയാണ്? ഈ ഗോകുലദാസ് എന്നുപറയുന്ന ആൾതന്നെ എനിക്ക് അപരിചിതനാണ്. അദ്ദേഹത്തെപ്പറ്റി എനിക്കു യാതൊരു വിവരവും അറിവില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു ഞാൻ എന്താ ഒരുങ്ങേണ്ടത്? ആലോചിച്ചു പറയാം. അതുവരെ നെടങ്ങണം?

വൃദ്ധ:—[കോപത്തോടെ] എന്താ രാജ്യകാര്യം വല്ലതുമാണോ ഇത്രവളരെ ആലോചിക്കാൻ?

സുക:—അല്ല രാജ്യകാര്യമാണെങ്കിൽ ഇത്ര ആലോചിക്കേണ്ട. ഒരുവിധമല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരുവിധമാകാം. ഇതു ജീവിതത്തേ സംബന്ധിക്കുന്ന കാര്യമായതുകൊണ്ട് ആലോചന വളരെ വേണം.

വൃദ്ധ:—നിന്റെ ശാഗ്വം കൈ മാറിവയ്ക്കൂ. അദ്ദേഹം ചെറുപ്പക്കാരനെങ്കിലും ഒരു നാടുവാഴിയാണ്. ഏറെക്കുറെ പരിഷ്കാരിയുമാണ്. വിദ്യാഭ്യാസവും ചുരുക്കത്തിൽ ഉണ്ട്. നാളെയൊരുകാലം നീ തന്നെ ഈ സ്വത്തിനൊക്കെ അധികാരിയായിത്തീരും.

സുക:—അമ്മേ, എനിക്കുന്റേൻ സ്വത്തിന്നാശയില്ല. അത് ഇതുവരെ വലിയമ്മ ഗ്രഹിച്ചിട്ടില്ലേ? പിന്നെക്കുറുമല്ല.

വൃദ്ധ:—നാം തമ്മിൽ വാദപ്രതിവാദം ആവശ്യമില്ല. ഈ സന്ദർഭം നീ വിട്ടുകളഞ്ഞുകൂടാ എന്നുമാത്രമേ ഞാൻ ഇപ്പോൾ പറയുന്നുള്ളൂ. നിന്റെ അമ്മയുണ്ടായിരുന്നാൽ ഞാൻ ഈ വിവാഹം ഇന്നുതന്നെ പറഞ്ഞു നടത്തിക്കുമായിരുന്നു.

സുകുമാരിയ്ക്കു വിവാഹം എന്ന വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ഒരു പരിഭ്രമം കലശലായിട്ടുണ്ടായി. “എന്താ വലിയമ്മേ ഇങ്ങനെ കൈ പറയുന്നത്. ഞാൻ മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതല്ലെന്നുണ്ടോ? എന്റെ വിഷയത്തിൽ ബലപ്പെട്ടു വരുന്നേ തേടേണ്ടതില്ല” എന്ന് ഉദ്ദേശത്തോടെ പറഞ്ഞിട്ടു തുടന്നു: “എന്റെ കാര്യം എനിക്കറിയാം. ഞാൻ ആക്കും

ഒരു ദോഷവും ചെയ്യാതെ ജീവിക്കുകൊള്ളാം. വലിയമ്മയ്ക്ക് ഒന്നൊന്നും സംഭ്രമം വേണ്ടെ."

വൃദ്ധ:—നിന്റെ ഈ തോന്യാസം വളരെ പോരാത്തതാണ്. ശരിയായ ശാസനയിൽ വളർന്ന ലക്ഷ്യങ്ങളൊന്നും നിന്നിൽ കാണുന്നില്ല. ഇക്കാര്യത്തെപ്പറ്റി ആലോചിച്ച് ഇന്നതന്നെ അഭിപ്രായം പറയണം. നാളെ ഗോകുലദാസ് നിന്നെക്കാണുന്നതിനു വരുന്നെന്ന്. അപ്പോൾ നിന്റെ സ്വഭാവവൈശിഷ്ട്യങ്ങളൊന്നും കാട്ടരുത്. കേട്ടുവോ?

സുക:—എന്നെക്കൊണ്ടു വലിയമ്മയ്ക്കുപ്രദം എന്നു തോന്നുന്ന പക്ഷം.....

വൃദ്ധ:—എന്താ പക്ഷം...പറയൂ. മുഴുവനാക്കൂ. നിന്റെ നോവൽ വായനയും തെണ്ടിനടപ്പും ഒന്നും കലീനകൾക്കടുത്തല്ല. നീ, ഭർത്താ സമേതം സുഖിക്കാതെ കന്യകാവൃത്തി കൈക്കൊള്ളുന്നതിനു നമ്മുടെ ആചാരങ്ങൾ സഹായിക്കുന്നില്ല. അതിനാൽ ആ നിശ്ചയങ്ങളിൽനിന്നും വിരമിക്കുന്നതാണ് സർവ്വാപരിശ്രേയം. നിനക്ക് ഉപദേശിക്കാൻ പലരുമുണ്ടായിരിക്കാം. എന്റെ ഒന്നിച്ചു താമസിക്കുന്നപക്ഷം ഈ രീതികൾ ഒന്നും യോജിക്കില്ല. 'ഇഷ്ടംപറയുന്ന ബന്ധുക്കളാരുമേ കഷ്ടകാലത്തിങ്കലില്ല' എന്നറിയാമല്ലോ. നിന്റെ പിതാവു നിഷ്കാരണം നിന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ ഞാനല്ലാതെ വേറേ ആരുണ്ടായി രക്ഷിക്കാൻ?

സുകമാരി ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടു നന്നെ വ്യസനിച്ചു. "ഈശ്വര, ഞാനെന്താണു വേണ്ടത്. എനിക്കിങ്ങനെ ഒരു ദുരവസ്ഥ നേരിട്ടുവല്ലോ? എനിക്കു മറ്റൊരാൾ വിവാഹം ആലോചിച്ചുവെന്നുകൂടി കേട്ടാൽ പിന്നെ ബാബുവിന്റെ കഥ എന്തായിരിക്കും? ഈ ഘട്ടത്തിൽ എനിക്കാരും ഒരു സഹായമില്ലാതായല്ലോ. എന്റെ കത്തിനു മറുപടിയും ഇല്ല. ദൈവം എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ എല്ലാവരും വിധിഗതിയേ തുടർന്നതായിരിക്കാം" എന്നായിരുന്നു ഇവളുടെ വിചാരം.

മുണാളിനീദേവിയുടെയും മറ്റും അത്താഴം ഏകദേശം എട്ടുമണി സമയത്താണ്. എട്ടിനു രണ്ടു മിന്നിട്ടുള്ളപ്പോൾ തന്നെ ഗോകുലദാസ് പടിക്കൽ എത്തി. ഭൃത്യൻ റാത്തലും എടുത്ത് ഓടിച്ചെന്നു. സുകമാരിക്കു ശരീരമാസകലം ഒരു വിറയലുണ്ടായി. വൃദ്ധ ഗോകുലദാസിനെ യഥോചിതം സൽക്കരിച്ചിരുന്നു. അപ്പനേരം രണ്ടാളും തമ്മിൽ കറേ രഹസ്യസല്ലാപം നടന്നു. വൃദ്ധ അകത്തേയ്ക്കു കടന്നു:—സുകമാരി, നിന്നെക്കാണാനായി ഗോകുലദാസ് വന്നിരിക്കുന്നു. വത്ര, പുറത്തു

വത്ര. നിങ്ങളെക്കെ ഇംഗ്ലീഷ്കാരല്ലേ? ഒരാൾ വന്നാൽ വേണ്ട മയ്യോ ഭയംകെ അറിയാമല്ലോ” എന്നു ലാളനസ്വഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു.

സുകുമാരി പ്രായത്തിനും സ്ഥിതിക്കും അടുത്ത മയ്യോഭയോടുകൂടി പുറത്തുവന്നു. ഗോകുലദാസ് സുകുമാരിയുടെ മുഖത്തു നോക്കിയപ്പോൾ അവൾ സ്വതസ്സിദ്ധമായ വിനയത്തോടും കൗതുകത്തോടുംകൂടി ശിരസ്സ് ഒരു നമിപ്പിച്ചു യഥാവത് നിന്നു. അവൾ, അയാളെ ആപാദയുധം ഒരു വീക്ഷിച്ചു. ദാസിന് ഏകദേശം മുപ്പത്തഞ്ചു വയസ്സ് പ്രായമായിരിക്കണം. ദീർഘകായനും വൃഷസ്തന്ധനമായിരുന്നു. സുന്ദരനല്ല. രൂക്ഷത സ്പർശിക്കുന്ന വിമലനേത്രങ്ങൾ ചഞ്ചലങ്ങളായിരുന്നു. മൂർഢസ്വഭാവം. ഒട്ടേറെ ഒരു സമുഖനും സുശീലനമാണെന്നു തോന്നി. ഏതു പുരുഷനായാലും എന്തെല്ലാം സ്വഭാവഗുണങ്ങളുണ്ടായിരുന്നാലും സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയം കവർന്നുകയറി അതവിടയില്ലല്ലോ. ഏതു മാന്യനേയും ഒരു സുഹൃത്തിന്റെ നിലയിൽ പരിഗണിക്കാനല്ലാതെ അതിലുപരിയെ സുകുമാരിയുടെ മനസ്സിൽ സ്ഥലമില്ല. ഗോകുലദാസ് മധുരമായി സംസാരിക്കുമെന്നുയർത്തി. അത് അയാളുടെ ബുദ്ധിമാന്ദ്യത്തേ അന്വരിൽനിന്നു മറച്ചുവയ്ക്കുവാനും പക്ഷേ പശ്ചാത്താപമുണ്ടാകാം. ചിലർ വിദ്വൽസ്വഭാവംകൊണ്ടും മറ്റു ചിലർ സ്വതസ്സിദ്ധമായ വാക്യാടവംകൊണ്ടും രൂപണാത്മമല്ലാതെ സംഭാഷണം ചെയ്യും. അതിന്നു വിദ്വാദ്വേഷം അത്രതന്നെ വേണമെന്നില്ല. എന്നാൽ വിദ്വൽശാബ്ദം പലത്തോടുകൂടുന്നവരും ആ സംസാരത്തിന്റെ മാറ്റം തെളിയാതിരിക്കയില്ല. സാരവത്തായ ഒരു വിഷയത്തെപ്പറ്റി തുടന്നു സംസാരിച്ചു നിരാക്ഷേപമായ ഒരുഭിപ്രായം സ്ഥാപിക്കാൻ ഇക്കൂട്ടർ ശക്തന്മാരായില്ല. ഇവർ സംസാരിക്കുന്നിടത്തോളം, രസശൂന്യവും ഗൗരവഹീനവുമല്ലാതിരുന്നേയ്ക്കാം. സാരാംശം കുറയുമെന്നുയർത്തി.

എല്ലാവരും എഴുന്നേറ്റു ഭക്ഷണത്തിനായി അകത്തേയ്ക്കുപോയി. ആഹാരം പകുതിയാകുന്നതുവരെയും ദാസ്യം മൂന്നാളിനീഭേദിയുംകൂടി സ്രീവിദ്വാദ്വേഷത്തിന്റെ ആവശ്യകത എത്രകണ്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിനെ ഉപപാദിക്കുകയായിരുന്നു. ഗോകുലദാസ് സംഭാഷണം തുടങ്ങിയപ്പോൾ ആളിന്റെ കൈവശമുള്ള ചരക്കിത്രയെന്നു സുകുമാരി തീർച്ചപ്പെടുത്തി. രണ്ടാളുടേയും അത്ഭുതമില്ലാത്ത ചില വിമർശങ്ങൾ അവളെ പൊട്ടിച്ചിരിപ്പിച്ചു.

വൃദ്ധ:—സുകുമാരി ദാസിനെ ഇന്നാണു കാണുക; ഇല്ലേ? കേട്ടുപരിവയം ധാരാളം ഉണ്ടല്ലോ.

സുക:—[പരതക്ഷത്തോടേ] ഇന്ന് ആദ്യമായിട്ടാണ് കണ്ടത്. കേൾവിക്കൊണ്ടുള്ള പരിചയവും തീരെയില്ല.

വൃദ്ധ:—സുകമാരി ലജ്ജിച്ചിട്ടായിരിക്കാം ഒന്നും സംസാരിക്കാത്തത്.

സുക:—(തീരെ പുച്ഛസ്വരത്തിൽ) ലജ്ജയ്ക്കു് ഇവിടെ ഒരാവശ്യവും ഞാൻ കാണുന്നില്ല. വലിയമ്മയും അദ്ദേഹവും തമ്മിലുള്ള രസകരമായ സല്ലാപം ഞാൻ ശ്രദ്ധിച്ചുകേൾക്കുന്നുണ്ട്. ഇടയ്ക്കുകടന്നു പറയുക മയ്യാഭയല്ലല്ലോ. വിശിഷ്ട ഇദ്ദേഹം എനിക്കു മുമ്പ് ഒരുവിധത്തിലും പരിചിതനല്ലാത്തയാളും.

വൃദ്ധ:—ഇവർ ഒരു വിദ്വേഷിയാണ്. എല്ലാ വിഷയങ്ങളിലും നല്ല നൈപുണ്യമുണ്ട്. ഓസിന് ഇവളേ അറിയാൻപാടില്ലേ?

ഓസ്:—ഈ മഹതിയെപ്പറ്റി പലരും പ്രശംസിച്ചു പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ഒരു ദിവസം കാണുകയും ചെയ്തു.

വൃദ്ധ:—ഇവർ സകല സൽഗുണസമ്പന്നയാണ്. എന്നാൽ കഠോസ്വാതന്ത്ര്യബുദ്ധിയും കലശലാണ്. മില സന്ദർഭങ്ങളിൽ താൻ ഒരു സ്ത്രീയാണെന്നുള്ള ബോധംകൂടി ഇവർക്കുണ്ടായിരിക്കാറില്ല.

സുക:—സ്ത്രീകൾക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം ആവശ്യമല്ലേ? പാടിക്കുന്നതോ നിങ്ങളുടെ അഭിമതം. സ്ത്രീപുരുഷസംഘടിതമല്ലേ പ്രപഞ്ചം. സ്ത്രീകൾക്കും പുരുഷന്മാക്കൊപ്പം ഗുണഭോഷനിരൂപണം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള ശക്തിയും സ്വാതന്ത്ര്യവും ഉണ്ടായിരുന്നാൽ അത് എത്ര ആശ്വാസജനകമാണ്. പൂർവ്കാലങ്ങളിൽ സ്ത്രീകളേ തുല്യപദവിയിൽ വെച്ചു ബഹുമാനിക്കുകയും ഗൗരവമേറിയ വിഷയങ്ങളിൽ അവരുടെ അഭിപ്രായം അംഗീകൃതമാകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അതിനാൽ അക്കാലത്തു് അവരുടെ ബുദ്ധി വികസിക്കുന്നതിനും തദ്പാതതങ്ങൾക്കും നാട്ടിനും ക്ഷേമം ഉണ്ടാകുന്നതിനും സംഗതി വന്നിരുന്നു. ക്രമേണ അതില്ലാണ്ടാക്കി “ന:സ്ത്രീസ്വാതന്ത്ര്യമംസി“ എന്നിടത്തോളം വരുത്തി. അതു് ഒട്ടും ആദരണീയമല്ല. സ്ത്രീപുരുഷന്മാരേ രണ്ടു ജോലികൾക്കായി ദൈവം തിരിച്ചു വിട്ടിരിക്കുകയാണ്. സൂക്ഷ്മം നോക്കിയാൽ കൂടുതൽ ഉത്തരവാദിത്വം സ്ത്രീയ്ക്കാണ്.

വൃദ്ധ:—ഇവർ ഇതൊക്കെ വല്ല പുസ്തകങ്ങളിലും വായിച്ചറിഞ്ഞതായിരിക്കാം. അതാണ് ഇത്ര വഷളായിപ്പോയതു്. ഞങ്ങൾ ഒ

ക്കെ ജീവിതകാലം ഒരുവിധം കഴിച്ചുകൂട്ടി. സ്വാതന്ത്ര്യവും മറ്റും ഞങ്ങൾ ആവശ്യപ്പെട്ടില്ല. ഇപ്പോൾ കീഴ്‌മേലാണല്ലോ ഗതി!

ദാസ്:—സുകുമാരിക്ക് എഴുതാനും വായിക്കാനും സാമാന്യം വശമില്ലെ?

വൃദ്ധ:—നന്നായി. അവൾ ഒരു മഹാവിദ്വേഷിയല്ലെ? ഒരു മന്ത്രിസ്ഥാനംകൊടുത്താലും വഹിച്ചുകൊള്ളുമല്ലോ. ദാസ് ഇത്രയേ മനസ്സിലാക്കിയുള്ളോ? കൊള്ളാം! അനവധി ഭാഷ അവൾക്കു നിശ്ചയമുണ്ട്. എഴുത്തുകൂത്തുകൾക്കു നല്ല സാമർത്ഥ്യമാണ്. അതല്ലേ ഈ പൊട്ടപ്രദേശത്തുകിടന്നു വിഷമിക്കുന്നത്. അവൾ ഇവിടെ നിന്നു കടക്കാൻ വൈകിയിരിക്കുകയാണ്. പ്രഭു എതുവിധം മകളേ പിരിഞ്ഞു കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നുവോ? ഈ പെൺകുട്ടി തുറുപ്പില്ലാത്തതായിത്തീർന്നു.

ഗോകുലദാസ് ഈ സ്കോളം കേട്ട് അന്ധാളിച്ചു. സുകുമാരിയ്ക്കു പുറത്തുനിന്നും തോന്നിക്കാതെ വല്ലവിധവും പുറത്തു ചാടിയാൽ മതിയെന്നുള്ളിടത്തോളം അയാൾക്കു തോന്നി. താൻ പറയുന്നതൊക്കെ ശരിയായ വിധത്തിൽ ഇരിക്കണമെന്നുള്ള പ്രാർത്ഥനയോടുകൂടി വളരെ സൂക്ഷിച്ചു പിന്നീട് ഒന്നും രണ്ടും അക്ഷരാർത്ഥം പുറത്തു വിടുവാൻ ധൈര്യം വന്നെങ്കിലും “ഞാൻ അധികമൊന്നും പഠിച്ചിട്ടില്ല. അപ്പൻ മരിച്ചതിൽ പിന്നീട് ഗൃഹഭരണം കൈയേൾക്കേണ്ടിവന്നു. അതോടുകൂടി പഠിത്തവും മതിയാക്കി. സൗകര്യമുള്ളപ്പോൾ വല്ല പുസ്തകങ്ങളും വായിക്കും” എന്നുള്ള പരമാർത്ഥം പുറത്താക്കിയിട്ട് ദാസ് മറിച്ചിരുന്നു.

വൃദ്ധ:—നല്ല ചന്ദ്രികയുള്ള രാത്രി, നമുക്കു തോട്ടത്തിൽ കസേര കളിടുവിച്ച് അവിടെപ്പോയിരിക്കാം.

തോട്ടമെന്നു പറഞ്ഞതിനാൽ പൂത്തോട്ടമെന്നോ മറ്റോ വായനക്കാർ ശങ്കിക്കരുത്. അപൂർവ്വം ചില പുഷ്പച്ചെടികളും അവിടെ ഇല്ലെന്നില്ല. ആവകച്ചെടികൾ ഇടയ്ക്കിടെ ഒരു ഭംഗിക്കുവേണ്ടി നട്ടു പിടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളവയാണ്. ഈ തോട്ടത്തിനുള്ളിൽ കടന്നാൽ ഏതെല്ലാം മാഗ്ഗ്‌ത്തിൽ നമ്മുടെ കഥാനായികയുടെ ബുദ്ധി പ്രവേശിക്കുമെന്നുള്ളതു ദൃഷ്ടാന്തരൂപേണ അറിയാൻ കഴിയും. ഈ സ്ഥലം സുകുമാരി വന്നതിൽ പിന്നീട് പ്രയത്നിച്ചു നന്നാക്കിയിട്ടുള്ളതാണ്. അവിടെ ഇല്ലാത്ത പദാർത്ഥങ്ങൾ മുരുകമെന്നു പറയാം. ഇപ്പോൾ ഇവിടെ നിന്ന് ഒരു നല്ല തുക ആദായവും ലഭിക്കുന്നുണ്ട്. നവീന സമ്പ്രദായം അനുസരിച്ചു

കൃഷിക്കുപയുക്തങ്ങളായ അനവധി ആയുധങ്ങളും സുകുമാരി അവിടെ വരുത്തി വെച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഗോകുലദാസും സുകുമാരിയും ഇരുന്ന് കുറച്ചു കഴിഞ്ഞയുടനെ “എനിക്കു വളരെ കളിരുന്നു; ഞാൻ പോയി സാൽവാ എടുത്തുകൊണ്ടു വരട്ടെ” എന്നു പറഞ്ഞു വൃദ്ധ അകത്തേയ്ക്കു പോയി.

സുകുമാരി വല്ലാതൊന്നു കഴങ്ങി. മുഖപ്രസാദം മങ്ങി. “ഇവർക്കു ഞാ ഭ്രാന്തുണ്ടോ? ഈ വിദ്വാൻ എന്തു വിചാരിക്കും? മുൻ കരുതലോടുകൂടി ചെയ്ത ഒരു പ്രവൃത്തിയാണെന്നല്ലാതെ വിചാരിക്കുമോ? ഇതൊക്കെയൊ വാർദ്ധക്യചാപല്യങ്ങൾ?”

സുകുമാരിയുടെ പെട്ടെന്നുണ്ടായ ഭാവപ്പകർച്ച കണ്ട് ദാസ് അതുതപരവശനായി മൗനം അവലംബിച്ചു.

സുകു:—[ഹൃദയക്ഷോഭം പണിപ്പെട്ട് അടക്കിക്കൊണ്ട്] വലിയ മുമ്പെ കണ്ടില്ലല്ലോ. നിങ്ങൾ ഇരുന്ന് മുഷിയുന്നുവല്ലോ?

സുകുമാരിയുടെ ഈ വാക്കു ഷഷ്ഠനേരത്തേയ്ക്കു ഗോകുലനിൽ സന്തോഷത്തെ ഉളവാക്കിയെങ്കിലും അതു വേഗം നാമാവശേഷമായി. “ഞാൻ ഇന്നു വന്നതു സുകുമാരിയേക്കുണ്ടു പരിചയമാകാനും ഒരു കാര്യം നേരിൽ ചോദിക്കാനുമായിട്ടാണ്. അനുവാദമുള്ളപക്ഷം പറയാം. ഹാ! ഈ തോട്ടം എത്ര മനോഹരമായിരിക്കുന്നു! നിങ്ങളുടെ പരിശ്രമശീലം ഇവിടെ നന്നായി പ്രതിബിംബിച്ചു കാണുന്നുണ്ട്. ഇത്രയും ബുദ്ധിവൈദഗ്ദ്ധ്യം ഉള്ള ഈ സ്ത്രീരത്നം എന്റെ.....

സുകു:—(ഗംഭീരത്തോടെ) എന്താ നേരിട്ടു പറയാനുള്ളത്? പറയാം. സമയം അതിക്രമിക്കുന്നു.

ദാസ്:—നിങ്ങളുടെ പരിചയം ലഭിച്ചതിൽ ഞാൻ കൃതാർത്ഥനായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു.

സുകു:—എനിക്കും അങ്ങനെയൊന്നു.

ദാസ്:—നിങ്ങൾ വലിയ പരീക്ഷകൾ ഒന്നും ജയിച്ചിട്ടില്ലായിരിക്കും.....

സുകു:—(പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി) ഇല്ല.

ദാസ്:—(ഇരുന്ന് ചാഞ്ചാടിക്കൊണ്ട്) നിങ്ങൾ ഗൃഹത്തിൽവെച്ചു ഇത്രയും വൈദഗ്ദ്ധ്യം സമ്പാദിച്ചതിൽ ഞാൻ ആശ്ചര്യപ്പെടുന്നു.

മണി ബെതാകാരായപ്പോൾ സുകുമാരി മെല്ലെ കാലുകൾ ചലിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. “എന്നാൽ, ഇനി കൂടക്കൂടെ കാണാമല്ലോ. സമയം അതിക്രമിക്കുന്നു” എന്നുപറഞ്ഞ് അവൾ എഴുന്നീറ്റു നിന്നു.

ഭാസ്:—(വിഷണ്ണനായി) എനിക്കു പറയാനുണ്ടായിരുന്നത് ഇതേവരെ പറഞ്ഞില്ല.

സുക:—(ഉദ്ധതയായി നിന്നുകൊണ്ട്) ഓഹോ! നിങ്ങൾ കൈപ്പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു എന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണ് എഴുന്നേറ്റത്. എന്നാൽ കാര്യം പറയുക.

ഭാസിന്റെ മുഖത്തു ലജ്ജയോ ഭയമോ കൈ ഇടകലന്നു നിൽക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അയാൾ ഒന്നരത്തന്നെ പറയാൻ ശക്തനായില്ല.

സുക:—[ഇയ്യായുടെ കഴക്കുകുണ്ട് അനുഭാവത്തോന്നി ചിരിച്ചുകൊണ്ട് മധുരസ്വരത്തിൽ] “സംശയിക്കേണ്ടാ, പറഞ്ഞുകൊള്ളൂ. സുപ്രഭാതം പരയെക്കാണുമ്പോൾ കവാതു മറക്കുന്ന പോലീസുകാരനെപ്പോലെ ഭാസ് സുകുമാരിയുടെ ഗാർഡിയുവും നിലയും കണ്ടപ്പോൾ മറിച്ചു നിന്നുപോയതായിരുന്നു. ആജ്ഞാലംഘനം വരാതെ ഒടുവിൽ, സ്വാഭാവികമായി പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കാൻ അയാൾ ശ്രമിച്ചു.

ഭാസ്:—(സഗൽഗദം) എന്റെ ആഗ്രഹങ്ങൾ ഞാൻ മൂന്നാളിനീടേ വിധേയമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അതിന് എനിക്കു അശേഷം യോഗ്യതയില്ലെന്നുള്ളത് ഇവിടെ വന്നു ഭവതിയേ ദർശിച്ചപ്പോൾ മനസ്സിലായി. ധന്യനാകുന്നപക്ഷം എന്നെയും എന്റെ സർവ്വസ്വത്തെയും ഞാൻ ഭവതിക്കായി സമർപ്പണം ചെയ്തുകൊള്ളാം.

സുക:—എന്തുചെയ്യാം? അങ്ങയുടെ അർപ്പണം സ്വീകരിക്കുന്നതിനു താമില്ലാത്തതിൽ ഞാൻ ധ്വസനിക്കുന്നു.

ഭാസ്:—ആലോചിച്ചു പറഞ്ഞാൽ മതി. തിടുക്കമില്ല. പിന്നീട് വന്നു ഞാൻ കണ്ടുകൊള്ളാം. തൽക്കാലം ഇങ്ങനേ പറയുകയുള്ളുവെന്നു മൂന്നാളിനീടേവി പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ ആശ വെടിയുന്നില്ല. ക്ഷമയോടെ കാത്തിരിക്കാം. ഭവതിയുടെ ഹൃദയം മററാക്കും അധീനമല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ കഴിവുള്ളിടത്തോളം സന്തോഷപ്രദാനം ചെയ്യാൻ ശ്രമിക്കാം.

സുക:—വലിയമ്മ എന്റെ ഭാവിയിലേക്കു ചിരിച്ചു നിങ്ങളോടു വല്ലതും പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അത് എന്റെ ഹിതമറിഞ്ഞിട്ടല്ല. ഞാൻ വിവാഹബന്ധത്തിൽ ഉൾപ്പെടാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ല.

ഭാസ്:—[വിഷണ്ണനായി നിന്നുകൊണ്ട്] എന്തൊരു കാലത്തെ മിഥുനം സുകുമാരി മറിച്ചു വിചാരിക്കുന്ന പക്ഷം എന്നിൽ ഒരലിവുണ്ടാ

കുമാരനാണ് എന്റെ ദുഃഖവിശ്വാസം. അതുപരെ ഞാൻ ഏകാകിയാക്കിപ്പിച്ചുകൂട്ടിക്കൊള്ളാം. എന്നെത്തെറ്റിപ്പറിക്കരുത്. ഞാൻ പോയിവരട്ടെ?

സുക:—അങ്ങനെപ്പറിയുള്ള ചിന്ത വെച്ചുവെത്തിയിട്ടു യാതൊരു ഫലവുമില്ല. അതുപേക്ഷിച്ചു മറ്റു വല്ല യുവതികളേയും ധന്യയാക്കുന്നതാണ് ഉത്തമം. ഞാൻ എന്റെ വിചാരം വ്യക്തമായി പറഞ്ഞിരുന്നില്ലല്ലോ.

ഭാസ്:—[കണ്ഠിതത്തോടെ] നിങ്ങൾ തുറന്നു പറഞ്ഞു. ശരി, പക്ഷെ, കുറച്ചുകൂടി സൗമ്യമായിട്ടാകാമായിരുന്നു.

ഇതു കേട്ടു സുകമാരി തന്റെ മുഖത്തു സംഭാഷണമല്ലേ പ്രത്യക്ഷമായി സ്പർശിച്ചിരുന്ന കോപമോത്തു ലജ്ജിച്ചു. “അയ്യോ! വലിയമ്മ ഇനി എന്താണാലോ കാട്ടുന്നത്? എനിക്ക് ഒന്നും രൂപമില്ല. പക്ഷെ ഉടൻ പുറത്തു പറഞ്ഞയയ്ക്കാനും മതി.” എന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ട് അവൾ ഗൃഹത്തിനുള്ളിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചു.

അദ്ധ്യായം ൧൯ .

“ആരേയും നീ സുകപോലെ?
സാക്ഷാൽ മാതൃതവിലസുകപോലെ.”
“കോലഭേദംകൊണ്ടിവിടെ ചാലവേ വന്നതു ഞാനും
വേലമെന്തു മേലിലുപജീവിക്കാൻമേ മോഹം.

പിറ്റേന്നു രാവിലെയുള്ള തീവണ്ടിയിൽ ജഗന്നാഥപുരിയിലേയ്ക്കു ടിക്കറ്റു വാങ്ങി രണ്ടാംക്ലാസ്സുമുറിയിലിരുന്നു പെൻസിൽകൊണ്ട് ഒരു കത്തെഴുതുന്നവളായിട്ടാണു സുകമാരിയെ കാണുന്നത്. കത്തു താഴെ ചേർക്കുപ്രകാരമായിരുന്നു:—

പ്രിയ വലിയമ്മേ,

എന്റെ പെട്ടെന്നുള്ള വേർപാട് വലിയമ്മയിൽ വളരെ താപകോപങ്ങൾ ജനിപ്പിക്കുമായിരിക്കാം. എന്റെ ഗൃഹസ്ഥി മാറുന്നതുവരെ ഞാൻ എവിടെയെങ്കിലും പോയി മാനമായി ഉപജീവിച്ചുകൊള്ളാം. ഇവിടെത്തന്നെ വല്ലവിധവും താമസിക്കാമെന്നുവെച്ചാൽ വലിയമ്മ വിവാഹകാര്യത്തിൽ എന്നെ പിടികൂടിയിരിക്കുന്നു. തന്മൂലം കൂടക്കൂടെ പരസ്പരം വളരെ നീരുസമുഖവാകാനിടയുണ്ട്. മാതൃഗൃ

ഫാമിട്ടു പോകുന്നതു ഭംഗിയല്ല എങ്കിലും എന്റെ ദിഷ്ടദോഷംനിമിത്തം സ്രീതപംവിട്ട് ഓരോന്നു പ്രവർത്തിക്കേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു. ഇന്നലെപ്പകൽ വലിയമ്മ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ എന്റെ ഹൃദയത്തെ വളരെ വ്രണപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അപ്പൻ തന്ന ആരോണങ്ങൾ മാത്രം ഞാൻ കൊണ്ടുപോകുന്നു. ഏതെങ്കിലും ഒരുപജീവനമാറ്റം കണ്ടുകിട്ടുന്നതുവരെ ഇതുകൊണ്ടു ഞാൻ ദിവസംകഴിച്ചുകൂട്ടിക്കൊള്ളാം. ഒന്നുകൊണ്ടും എന്നെ സംബന്ധിച്ചു നിങ്ങൾ വിചാരിക്കേണ്ട.

എന്നു്, സുകുമാരി.

ഇതെഴുതിത്തീർത്തിട്ട് സുകുമാരി ചിന്താസാഗരത്തിൽ നീന്തിത്തുടങ്ങി.

സായാഹ്നമായപ്പോൾ ജഗന്നാഥപുരി സ്റ്റേഷനിലെത്തി. 'ജഗന്നാഥപുരി' 'ജഗന്നാഥപുരി' എന്നു വിളിച്ചുപറയുന്നതുകേട്ടു ചിന്തകൾ വെടിഞ്ഞു സുകുമാരി കണ്ണുകൾ തുറന്നു. അവളുടെ ഭാഗ്യവുംമറ്റും പേരുവാൻ സന്നദ്ധരായി പല തരക്കാർ വന്നുകൂടി. സുകുമാരിയെ യാത്രചെയ്തു ശീലമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ ഈ ബഹളം ഒന്നും ഒരു പുതുമയായി തോന്നിയില്ല.

വളരെ സാമാനങ്ങൾ ഒന്നും എടുപ്പിക്കാനില്ലെന്നും ഒരു വണ്ടി മാത്രം മതി എന്നും അവൾ ശാന്തമായി പറഞ്ഞു. ഉടൻ കൊണ്ടുവന്ന ഒരു വണ്ടിയിൽ കയറി അവൾ നേരെ തന്റെ പിതൃഷ്വസാവിന്റെ ഭവനമന്ദിരത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. കമ്പോളത്തിൽ വന്നപ്പോൾ ഒരു പെട്ടി വാങ്ങി അവൾ ഭാഗ്യം അതിനുള്ളിൽ നിക്ഷേപിച്ചു. സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയം പിടയ്ക്കുകയും കൈകാലുകൾ കഴഞ്ഞു മനോരാജ്യത്തിലെത്തി. "ഞാൻ ഇത്ര ബുദ്ധിമുട്ടായതൊക്കെയും എത്ര വിധമാണ് രക്ഷ പ്രാപിക്കേണ്ടതു് എന്നു രൂപമില്ലല്ലോ. ഭവനമന്ദിരത്തിൽ ചെന്നാലുള്ള അവസ്ഥ ഇനി എന്താണാവോ? സുകുമാരിയുടെ ജീവിതദശയിൽ ഏകാകിനിയായിട്ടുള്ള യാത്ര ഇദംപ്രഥമമായിട്ടാണ്. ഇവൾ ഒരിക്കലേ ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചിട്ടുള്ളൂ. അതു് നന്നെ ചെറുപ്പത്തിലാണ്. യേനകേനപ്രകാരേണ വണ്ടി ശരിയായ സ്ഥലത്തു ചെന്നു നിന്നു. അവൾ അതിൽ നിന്ന് ഇറങ്ങി വാതലിൽ തട്ടി. ഒരു ഭൂതൻ വന്ന് വാതൽ തുറന്ന് "ആരാണു്?" എന്ന് വിനീതനായി ചോദിച്ചു.

സുകുമാരി:—(സാശങ്കം) ഇതല്ലെ ഭവനമന്ദിരം?

ഭൂതൻ:—അതേ.

സുക:—ഒരോ കാണാനാഗ്രഹിക്കുന്നതായി ഗൃഹനായികയോടു ചെന്നു പറയു.

ഭൂ:—എന്റെ ഒരുമിച്ചു തന്നെ അകത്തേയ്ക്കു പോരാം.

സുക:—“വേണ്ടാ. പോയി പറഞ്ഞിട്ടു വരൂ” എന്നു പറഞ്ഞു അവൾ അവിടെ നിന്നു തന്റെ സംഭ്രമത്തെ അടക്കി.

ഗൃഹസ്ഥയായ ശാന്താഭായി സംഭാഷണശബ്ദം കേട്ടു പുറത്തു വന്ന് “ആരാ അവിടെ?” എന്നു ചോദിച്ചു.

ഭൂ:—അതിസന്ദരിയായി ഒരു സ്ത്രീ പടിക്കൽ വന്നു നിൽക്കുന്നു കൊച്ചുമ്മയേ കാണാൻ.

ശാന്താ:—അകത്തുവരാൻ പറയൂ. എന്തിനാ അവിടെ നിന്നു വിഷമിക്കുന്നത്?

അകത്തു കടന്നുചെന്നപ്പോൾ, ശാന്താഭായി സുകമാരിയെത്തന്നെ നോക്കി, നിന്നുപോയി. അവരുടെ നിലകളു് ഇവൾക്കു് അല്പം ആശ്വാസം തോന്നി. “ഇവർക്കു് എന്നെ മനസ്സിലായില്ലെന്നു നോട്ടംകൊണ്ടു തോന്നുന്നു. ആദ്യമായി ഇവിടെ താമസത്തിന്നു സ്ഥലം തരുമോ എന്നു ചോദിക്കാം” എന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു്:—“എനിക്കിവിടെ സ്ഥലമില്ലെന്നു താമസിപ്പാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ടു്. സൗകര്യമുണ്ടാക്കിത്തരുമോ?”

ശാന്താ:—നിങ്ങൾ ആരാണെന്നു മനസ്സിലായില്ലല്ലോ. ഇവിടെ എന്തിനായിട്ടു വന്നു എന്ന് അറിയാൻ എനിക്ക് അതിയായ ആഗ്രഹമുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ എവിടെ നിന്നു വരുന്നു? ഏതാണു്? കൂടെ ആരെല്ലാമുണ്ടു്?

ഇവരുടെ തുടരെയുള്ള ചോദ്യം സുകമാരിയ്ക്കു് ധൈര്യം ഉണ്ടാക്കിത്തീർത്തു. പിതൃഷ്യാസാവിനു തീരെ ആൾ മനസ്സിലായില്ലെന്നു തീർച്ചപ്പെട്ടു. “ഇനി ഇവിടെ ഒരു വിദ്യ എടുത്തില്ലെങ്കിൽ കുറച്ചു നാൾ കഴിയുമ്പോൾ ഇവർക്കു മുഷിഞ്ഞു എന്നുവരാം. ഈ വർത്തമാനം അറിയുന്ന രസിക്കാതെ വന്നേയ്ക്കും” എന്ന് ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു്,

സുക:—വിജയപുരിയിൽ നിന്നും വന്നിരിക്കയാണു്. എവിടെയെങ്കിലും സൗകര്യമായ ഒരു സ്ഥലം വാസത്തിന്നു കിട്ടിയാൽ വളരെ ഉപകാരമായിരിക്കും. ഞാൻ തനിച്ചേ വന്നിട്ടുള്ളു. എവിടെയെങ്കിലും ഒരു പണിയിൽ പ്രവേശിച്ചു മാനമായി ഉപജീവിക്കണമെന്നാണു മോഹം.

ശാന്താ:—ഇതെന്തു കഥയാണ്? എന്താണീപ്പറയുന്നത്. നിങ്ങളുടെ മുഖത്തു പ്രഭുത്വമല്ലേ പ്രകാശിക്കുന്നത്. ആരുമില്ലെന്നോ? ഏതു മാന്യ കുടുംബമാണ് നിങ്ങളുടെ അഭാവം നിമിത്തം ക്ലേശമനുഭവിക്കുന്നത്? വല്ല ഹിന്ദുവും നിമിത്തം പുറപ്പെട്ടതാണോ? എന്നോട് വസ്തുത പറയൂ. എന്റെ മനസ്സ് വല്ലാതെകണ്ടിളകി സ്വപ്നപരിഭവമെന്നപോലെ നിങ്ങളോടു വാത്സല്യം തോന്നുന്നു! ബന്ധുക്കളൊരുമില്ലേ?

സുകു:—ഇനി ഇപ്പോൾ അതൊക്കെ ചിന്തിച്ചിട്ട് കാര്യമെന്താ? വന്നു കഴിഞ്ഞുവല്ലോ. എന്റെ അപേക്ഷയ്ക്കു മറുപടി എന്താ?

ശാന്താ:—(സസന്തോഷം സ്വാഗതപൂർവ്വം) ഏതായാലും താമസിപ്പിക്കാം. ആകട്ടെ ഉപജീവനമാർഗ്ഗം എന്താണ് തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്?

സുകു:—ഏതെങ്കിലും മാന്യ കുടുംബത്തിൽ വല്ല പണിയിലും പ്രവേശിക്കാമെന്നാണ്.

ശാന്താ:—അത് എല്ലാവരിലും വിചിത്രം തന്നെ. പുരുഷന്മാരല്ലേ അത്തരം ജോലികൾക്കായി പുറപ്പെടുന്നത്. സ്ത്രീകളും അവരെ അനുകരിച്ചു തുടങ്ങിയോ? ഉദ്യോഗം ലഭിക്കുന്നതിനു പഠിത്തം വേണ്ടേ? നിങ്ങൾക്കു പരീക്ഷാവിജയമുണ്ടോ?

സുകു:—അതില്ല. എങ്കിലും ഏതു ജോലിയും വീഴ്ചകൂടാതെ ശുഷ്കാന്തിയോടെ ചെയ്യാൻ മനസ്സുണ്ട്.

ശാന്താ:—[വത്സല്യപൂർണ്ണരം] ഇവിടെ തൽക്കാലം ഞാനും ഭർത്താവും മാത്രമേയുള്ളൂ. കുട്ടികളൊക്കെ ബിലാത്തിയിൽ പഠിച്ചു താമസിക്കുകയാണ്. അവർ മടങ്ങിവരുന്നതുവരെ വൈമുഖ്യമില്ലെങ്കിൽ ഇവിടെത്താമസിക്കാം.

സുകു:—എനിക്കു വളരെ ആശ്വസമായി. നിങ്ങൾ എന്നോട് കാണിക്കുന്ന ദയയ്ക്കു ഞാൻ അത്യന്തം കൃതജ്ഞയായിരിക്കുന്നു.

ശാന്താഭായി, പ്രതാപസേനന്റെ ഉററു സഹോദരിയാണ്. ഇവർ ഗൃഹഹിന്ദു നിമിത്തം ഇരുപതു കൊല്ലമായി പിരിഞ്ഞു താമസിക്കുകയാണ്. അതിൽ പിന്നീട് അവർ തമ്മിൽ മുഖദർശനം ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ശാന്താഭായി ഒരു ധീരയാണെന്നു പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ തന്നെ ആർക്കു തോന്നും. നവീന രീതിയിലുള്ള വിദ്യാഭ്യാസം ഇല്ലെങ്കിലും ഒരു തത്ത്വശാസ്ത്ര വേണ്ട ജ്ഞാനവൈദഗ്ദ്ധ്യങ്ങൾ സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. വളരെ

കൃത്യനിഷ്ഠയുള്ളതിന്നും പുറമേ ഒരുദായവും കടകൂട്ടിയാണ്. സുകുമാരിയേ കണ്ടെത്തണം ഇവരുടെ ഹൃദയം അയസ്സു കാന്തത്താലെന്നപോലെ ഹരാഭാകൃഷ്ടമായി.

ശാന്താ:—കണ്ടേത്ത, നിന്റെ പേരെന്താണ്.

സുകുമാരി:—[സത്യം പറഞ്ഞാൽ അബലത്തിൽ ചാടിയേക്കാമെന്നുവിചാരിച്ചു] സ്വപ്നമയിഭേവി എന്നാണ്.

ശാന്താ:—കടുംബപ്പേരെന്ത്? തനിച്ചു പുറപ്പെടാനുണ്ടായ കരണമോ? പറയൂ. തരക്കേടില്ല. സ്വപ്നമയിയേ കണ്ടപ്പോൾ തന്നെ ഏതോ ഒരു പ്രഭുകുടുംബത്തിലെ സന്തതിയാണെന്നു തോന്നി. എന്നോട് എല്ലാം വിട്ടുപറയാം. എന്താണു സംഭവം. ഗൃഹത്തിൽ ആരുമായി പിണങ്ങിയിട്ടാണു തിരിച്ചത്? എന്നോടു പരമാത്മമെല്ലാം പറഞ്ഞാൽ ഭൂഖത്തിലും നിവൃത്തിയുള്ള യത്നത്തിലും പങ്കുകൊള്ളുവാൻ ഒരാൾക്കുടയാകുമല്ലോ. ഏതായാലും ചായക്കുടിച്ച് കുറേ വിശ്രമിക്കൂ. പിന്നീടൊക്കെ സംസാരിക്കാം.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു ചായകൊണ്ടു വരുന്നതിനായിട്ട് ശാന്താഭായി ഏഴുനേരപ്പോൾ സുകുമാരി സ്വമാതാവിന്റെ നേക്കെന്നപോലെ കേന്ദ്രാദരസപാതന്ത്രങ്ങളുൾ തോന്നി സ്വപ്നനേരത്തേയ്ക്കു തന്നെത്തന്നെ മറന്നിട്ട് അവരുടെ കൈയിൽ കടന്നു പിടിച്ചുകൊണ്ട് അമ്മേ, എനിക്കീ പ്രദേശത്തു തീരെ പരിചയമില്ല. മാനമായി ജീവിക്കാനുള്ള ഏകോദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണ് ഇങ്ങോട്ടു വന്നിട്ടുള്ളത്. ഞാൻ ഏതു സ്ഥലത്തു പോയാൽ ഉപജീവനത്തിന് ഒരു വഴി കണ്ടു പിടിക്കാം. ഒരു മാസത്തേയ്ക്കു കൈയിൽ വകയുണ്ട്. പിന്നത്തെ കാര്യത്തിനാണ് ഇപ്പൊഴേ പ്രയത്നിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നത്. ഈ അവസരത്തിൽ എന്നെ വേണ്ട വിധം ഉപദേശിച്ചു രക്ഷിക്കണം.

ശാന്താ:—കഷ്ടം! കഷ്ടം! എന്റെ ഹൃദയം തകരുന്നു. എന്നോടു സത്യംപറയൂ. എന്നെ സ്വന്തമാതാവിനെപ്പോലെ കരുതിക്കൊള്ളു. ലവലേശം ക്ലേശം വേണ്ട. കൈയിൽ എത്ര ഉറപ്പികയുണ്ട്. അത് ഇവിടെത്തരൂ. ഞാൻ സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചുകൊള്ളാം.

സുകുമാരി:—ഉറപ്പികയല്ല ഉരുപ്പികളാണ്.

ശാന്താ:—[ചാത്തലത്തോടെ] അതെവിടെ? എടുക്കൂ!

ആരേണങ്ങൾ കാണിച്ചാൽ ആൾ വെളിപ്പെടുത്തുമൊ എന്നു സുകുമാരി ഒന്നു സംശയിച്ചു. എങ്കിലും എടുത്തു കൈയിൽ ഏല്പിക്കാൻ അമാന്തിച്ചില്ല.

ശാന്താഭായി അവയേ നല്ലപോലെ പരിശോധിച്ചിട്ടു സുകുമാരിയെ ഒന്നു കൂടി സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി പിടിച്ചടുക്കലിരുത്തി അവളേ തലോടിക്കൊണ്ട് “കട്ടീ! ഇതാണോ ഒരു മാസത്തെ ചിലവിന്നു കരുതിയിരിക്കുന്ന വക? രാജാക്കന്മാർക്കു്ല്ലാതെ മറ്റാർക്കും ശരിയായ വിലത്തന്നു ഇതു വാങ്ങിക്കാൻ സാധിക്കില്ലല്ലോ. എന്റെ ഊഹം തെറ്റിയില്ല. ഞാനറിയാതെ ഈ പണ്ടങ്ങൾ ആർക്കും കൊടുക്കരുത്” എന്നു പറഞ്ഞു അവ തിരിയെ നീട്ടി.

സുകു:—വേണ്ട ഇവിടെയിരിക്കട്ടെ. ആവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ എടുത്തുകൊള്ളാം.

ശാന്താ:—എന്നോടു സത്യംപറഞ്ഞാൽ യഥായോഗ്യം വേണ്ടതു ചെയ്യാമായിരുന്നു. ഞാൻ ആരോടാണു സാധാരണരീതിയിൽ പെരുമാറുന്നത് എന്നു നിശ്ചയമില്ലാതായിത്തീർന്നു. ഈ പണ്ടങ്ങളുംകൊണ്ടു തന്നിച്ചു പറപ്പെടുവല്ലോ. മഹാധീരനെന്നു താക്കീല്ലു. ഏതു രാജവംശജയായിരുന്നാലും ഞാൻ പുത്രീനിവിശേഷം സ്നേഹിക്കുന്നതിന്നു ബാധകമില്ലല്ലോ. ഇതു സ്വപ്നമയീഭവിച്ചുടെ ഗൃഹംപോലെ വിചാരിച്ചുകൊൾക. എന്റെ കട്ടികൾ വന്നാലും അവർ മറിച്ചു വിചാരിക്കുകയും ഭാവിക്കുകയുമില്ല നിശ്ചയം. ഇങ്ങനെയുള്ള ഒരു സോദരിയെ ലഭിക്കുന്നതിന്നു അവർ എത്ര സൂകൃതികളായിരിക്കണം. ഇനിയും എന്നോടു സത്യംപറയാനാണു്തീർക്കേണ്ട. ഒരപമാനവും ഉണ്ടാവില്ല. ഞാൻ ആശ്വസിച്ച്കൊള്ളട്ടെ. എത്ര ശ്രേഷ്ഠകുലത്തെയാണു ദേവി അലംകരിക്കുന്നതു്. പറയൂ. ഞാൻ ധന്യയാകട്ടേ.

സുകു:—ഞാൻ കുറച്ചുകാലം കഴിഞ്ഞു് ഒക്കെ അമ്മയോടു പറയാം. ഇപ്പോൾ എന്നേ ഞെരുക്കേണ്ടോ. എന്റെ കാൽപ്പം ഞാൻ അന്വേഷിക്കേണ്ട ഘട്ടമായപ്പോൾ ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നു. മാനമായി ഉപജീവിക്കുന്നതിൽ അലൈൗകികം ഒന്നും ഉണ്ടാവാൻ തരമില്ലല്ലോ. എനിക്കു് ഒരു പണിയിൽ പ്രവേശിച്ചു മതിയായു. എനിക്കീ പണ്ടങ്ങൾ മറ്റൊരാൾ സ്പർശിക്കുന്നതുപോലും ജീവഹാനിക്കു തുല്യമാണു്. അതിനാൽ ഞാൻ പണിയെടുത്തു കഴിച്ചുകൊള്ളാം. ഇതു വിൽക്കാൻ ഹൃദയം അനുവദിക്കുന്നില്ല. ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു് അവയേ നോക്കി സുകുമാരി വളരെ ദീഘമായി ഒന്നാശ്വസിച്ച്.

ശാന്താ:—ഇവിടെനിന്നും ഒരു മൈയിൽ ദൂരെ ഒരു ജമിന്ദാരുടെ ഭവനത്തിൽ, അവരുടെ പെൺകുട്ടികളേ പഠിപ്പിക്കുന്നതിനായി ഒരു വിദ്യാഭ്യാസ കമ്മിറ്റിയാൽ കൊള്ളമെന്നു പലപ്പൊഴും പറയുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അവർ പ്രാചീനരീതിക്കാരാണു്. ഒരു ആൺകുട്ടിയേ മാത്രം ബി

ലാത്തിക്കയച്ചു പഠിപ്പിച്ചു. ഞാൻ അവിടെ തിരക്കും. ദേവിയും ആ കുടുംബക്കാരും ഏകദേശം തുല്യാവസ്ഥയുള്ളവരായിരിക്കാനും മതി. ഞാൻ അനേപഷിക്കാൾ ഒരാളുടെ ആവശ്യത്തിന് മാത്രം പണിയെടുത്തേ ഉപജീവിക്കാവൂ എന്ന് ഇത്ര നിർബന്ധമെന്താ? ഇവിടെ എന്റെ കൂടെ താമസിക്കുന്നത് എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമായിരിക്കുമല്ലോ.

സ്വപ്ന:—ഇല്ല. അങ്ങനെ ആയാൽ ഞാൻ അലസയായിത്തീരും. മാത്രമല്ല അതു നിങ്ങൾക്ക് ഒരു ഭാരവുമല്ലേ?

ശാന്താദേവി പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങിയപ്പോൾ സുകുമാരി ചന്ദ്രസേനനേയും പിതാവിനേയും ഓത്തു വിമ്മി കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. “അയ്യോ! ദൈവമേ, എന്റെ പിതാവിന്റെ ഗതി എന്തായിരിക്കുന്നു? ഏതു വിധമെല്ലാം കഷ്ടത അനുഭവിക്കുന്നു? ഞാൻ അച്ഛനേ പിരിഞ്ഞിട്ട് ഒരു യുഗം കഴിഞ്ഞതുപോലെ തോന്നുന്നു. എനിക്ക് ഒരു കത്തുപോലും അയച്ചുതരുവാൻ വേണ്ട കാര്യം എന്റെ പിതാവിന്നുണ്ടായില്ലല്ലോ; എന്റെ പ്രാണവല്ലഭനും ഹാ! അതികഠിനം തന്നെ. ഈ മാററം മനുഷ്യസാധാരണമല്ല. ഏകകാലത്ത് എല്ലാവരും എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു. ഇരിക്കട്ടെ. എന്നിൽ എന്തോ കലശലായ ഭുഗ്ഗതയും വൈരസ്യവും ഇല്ലെങ്കിൽ തൽക്ഷണം പ്രിയൻ വലിയമ്മയുടെ ഗൃഹത്തിൽ എത്തുമായിരുന്നില്ലേ? എന്റെ ഭീരുത്വമല്ലേ ഇതിനൊക്കെ ഇടയാക്കിത്തീർത്തത്? ഇനി വ്യസനിച്ചിട്ടെന്തുഫലം. ചപലഹൃദയമേ, നിന്റെ കുറ്റത്തിനുള്ള ശിക്ഷ നീ അനുഭവിക്കുക!”

അദ്ധ്യായം ൨൦.

“.....ഇവൻ തലവണങ്ങിയുമേതും
നിന്നിലില്ലലിവു, വീണ്ടുമിതാണ്ടൻ
മുനലെത്തി;യിനിയെന്തുവിളംബം?”

“നാററിഅമ്പത്. ഒരുതരം. രണ്ടുതരം. ഇതേ നല്ല സാമാനം. വില ചുരുക്കം. വിട്ടാൽ പോയി. മൂന്നുതരം” എന്നു ലേലം സ്ഥിരപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ ആ ഹാളിനുള്ളിൽനിന്നും ഒരു യുവാവു പുറത്തു വന്ന് ഒരു പെട്ടി കൈയിൽ മേടിച്ചു നോക്കി. അതു സ്വപ്നവും വെള്ളിയും കൊണ്ടു പൊതിഞ്ഞു കെട്ടിയതായിരുന്നു. ആ യുവാവ് അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന ആളിന്റെ ചെവിയിൽ എന്തോ മന്ത്രിച്ചിട്ടു വീണ്ടും ഹാ

ഉന്നതലേയ്ക്കു കടന്നു. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന വിലപിടിച്ച സാമാന മെല്ലാം ലേലത്തിൽ കൊണ്ടു് ഈ യുവാവുതന്നെയായിരുന്നു. അതൊന്നും പുറമേ ആരും അറിയാനിടയായില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തയാളുകളിൽ പലരുമാണ് ഓരോന്നു പിടിച്ചുകൂട്ടിയത്. വിലകൂടിയതൊക്കെ ലേലം കഴിഞ്ഞു. ഉടഞ്ഞതും ഒടിഞ്ഞതും ആയ സാമാനങ്ങൾ ശേഷിച്ചപ്പോൾ പലരും പോയി. മറ്റു ചിലർ പോകാനുള്ള ഒരുക്കമായി. യുവാവുമാത്രം പെട്ടിയും കൈയിൽ വച്ചുകൊണ്ട് അവിടെത്തന്നെ നിന്നു. അപ്പുറം ചിലർ ആ ശാലയിൽ അങ്ങമിങ്ങമായി ഉറക്കെ ചില അഭിപ്രായങ്ങൾ പറപ്പെടുവിച്ചുകൊണ്ടു നിന്നു. പുറത്തുണ്ടായിരുന്ന ചെടികളും പുഷ്പങ്ങളുമെല്ലാം നശിച്ചു. വണ്ടിയും കുതിരയും അനവധി സഞ്ചരിച്ച് വഴിയുടെ പൂർവ്വോടിപോലും നശിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഈ ബഹളങ്ങളെല്ലാം, ഒരു കാലത്തു പ്രതാപവാനായ ഒരു രാജാവായിരുന്നശേഷം പല ഭരണദൃഷ്ടിങ്ങളും ആരോപിച്ച ബ്രിട്ടീഷ് ഗവണ്മെന്റ് ഒരു ക്ലിപ്തസംഖ്യ മാലിഖാനം കൊടുത്തു സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാക്കിയ കൃഷ്ണദാസിന്റെ ഭവനത്തിലായിരുന്നു.

ആ സന്ധ്യത്തിന്റെ ഒരു മുറിയ്ക്കുള്ളിൽ കിടന്ന് ഈ കഷ്ടശിഷ്ടങ്ങൾക്ക് അനുഭവസാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നതു രണ്ടു സ്ത്രീകളാണ്. വാതൽ പകുതി അടച്ചിട്ടുള്ളതും, പുറത്തു ശ്രമമുഖക്കുറിയോടുകൂടിയ ഒരു വൃദ്ധ കാവലിരിക്കുന്നതുമായ ഒരു മുറിയ്ക്കുള്ളിൽ പുറമേ നടക്കുന്ന ശബ്ദമെല്ലാം തന്റെ മുതുകിലേൽക്കുന്ന പ്രഹരമായി ഗണിച്ച്, മദ്ധ്യവയസ്സായ ഒരു സ്ത്രീ ഒരൊടിഞ്ഞ കട്ടിലിൽ മുഖവും പൊത്തി നിശ്ശബ്ദം കരഞ്ഞു പ്രാണൻ ഉപേക്ഷിപ്പാൻ സന്നദ്ധയെന്നപോലെ കിടക്കുന്നു. അവരുടെ മാറിൽ മുഖമൊളിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു ചേതോഹരാംഗിയായ യുവതിയും കിടപ്പുണ്ട്. ഫാ! ആ കാഴ്ച എത്ര ഭയനീയം. പ്രൗഢ സങ്കടംകൊണ്ട് ഏങ്ങുന്നുണ്ടെങ്കിലും യുവതി വിധിക്കു വഴങ്ങിത്തോറും മറച്ചു കിടക്കുകയാണ്. പുറത്തേ രവം കുറേ കുറഞ്ഞപ്പോൾ വാസന്തി എന്നു പോരായ പ്രായംകൂടിയ സ്ത്രീ പുത്രിയായ യുവതിയോടു:—“മകളേ, ഇപ്പോൾ ബഹളമൊക്കെ ശമിച്ചിരിക്കുന്നുവല്ലോ. ഓരോരുത്തരും കൈയിൽ കിട്ടിയതുകൊണ്ട് ഓരോ വഴിക്കു കടന്നുപോയായിരിക്കും. ഇല്ലേ?

നളിനി:—[കണ്ണുകൾ തുറക്കാതെത്തന്നെ] അമ്മേ, എല്ലാം ഒരു സ്വപ്നംപോലെ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നമുക്കിനി ഇവിടംവിട്ട് അന്ത്യഭേദ

ശത്തെങ്ങാനും പോയി ഗുഡമായി കാലയാപനം ചെയ്യണം. അതാണുതമഃ പക്ഷം, പൂർവ്വരണ നമുക്കു വളരെ ദുഃഖം ഉണ്ടാക്കാതിരിക്കയില്ല. എങ്കിലും അനുഭവിക്കയല്ലേ നിവൃത്തിയുള്ളൂ. നമുക്കിനി ഇത്ര വലിയ ഗൃഹം ആവശ്യമില്ല. നമ്മുടെ താൽക്കാലിക സ്ഥിതിക്ക് അനുരൂപമായ ഒരു ചെറുഭവനം നമ്മെ അധികമായും അറിയാത്ത ഭിത്തിൽ സമ്പാദിച്ചു അങ്ങോട്ടു മാറണം.

വാസന്തി ഇതുകേട്ടു തന്നെത്താൻ മറുന്ന് “അയ്യോ! ദൈവമേ, ഒരു ചെറുഭവനമോ? അന്യദിക്കിലോ?” എന്നു രോദിച്ചു.

ഈ പ്രശസ്തമായ വാസന്തി ഇന്നലെവരെ വളരെ പ്രതാപത്തിൽ കഴിഞ്ഞിരുന്നവരും അതു നഷ്ടപ്പെടുന്നതിൽ അളവറ കണ്ണി തമുളവരുമായിരുന്നു. അയൽവാസികൾക്കും ഭരിദ്ദർക്കും എന്നപോലെ സ്തുതിപാഠകർക്കും മനംകൊണ്ടും ധനംകൊണ്ടും ഇവർ നിരവധി ഉപകാരങ്ങൾ ചെയ്തു കൊടുത്തിട്ടുള്ളവരാണ്. സാംക്രമിക രോഗബാധ അടുത്തിരിക്കുന്ന ഗൃഹങ്ങളേ നിസ്കൃവാസനാവിശേഷത്താൽ ചില ജന്തുക്കളെന്നപോലെ, ഏകദേശം ഒരു കൊല്ലത്തോളമായി വന്ദി വേഷംകെട്ടി നടന്നിരുന്ന പലരും ഇവരുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്തെ, അല്ലാത്തതായി വർജ്ജിച്ചു തുടങ്ങിയിരുന്നത് ഈ ശുദ്ധപ്രഭി വേണ്ടതുപോലെ ധരിച്ചിരുന്നില്ല. അപ്പം ചിലർ മനുഷ്യവും വിദ്വാദികൾക്കുവേണ്ടോ എന്നു ശങ്ക തോന്നിയിട്ടും അതിന്റെ വാസ്തവമേതു അനുഭവിച്ചറിവാൻ ഇവർക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. ഇപ്പോൾ ഇവർക്കു പുത്രിയും ഉണ്ടായിട്ടുള്ള അധർമ്മം, വാസന്തിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ വിശേഷിച്ചും, അതീകരോമമായിരുന്നു. ഇവരുടെ ക്ഷിപ്രക്ഷയം ജനങ്ങളെയും അപ്പം അതുഭൂതപരതന്ത്രരാക്കാതിരുന്നില്ല. ഭർത്താവു നിർലനനായി മരിച്ചതെങ്ങനെയെന്നു വാസന്തിക്ക് ഒരു വിവരവുമില്ല. അതെപ്പറ്റി അവർ ചിന്തിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നും സംശയമാണ്. കൃഷ്ണദാസ് മരിച്ചിട്ട് ഇന്നേയ്ക്കു പതിനാറു ദിവസമേ ആയിട്ടുള്ളൂ. മരിക്കുമ്പോൾ റെറക്കാട്ടും അവിടെ ഇരിപ്പില്ലെന്നു മാത്രമല്ല സർവ്വവും വിറ്റിട്ടും ഇതാ ഇനിയും കടക്കാരെ മുഴുവൻ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നതിന്നു കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. വിധിവൈഭവം ഇതാ ഇവരേ കേവലം ഭരിദ്ദരാക്കിയിരിക്കുന്നു. ജനനം മുതൽ മാതൃഗൃഹത്തിലുണ്ടായിരുന്നതിൽ പതിനടങ്ങായി പത്തിരപതു കൊല്ലം സകല സുഖാനുഭോഗങ്ങളും അനുഭവിച്ച്, ഇങ്ങനെയൊരവസ്ഥകൂടിലോകത്തിൽ, തങ്ങൾക്കുണ്ടാകുമെന്നോ ഉണ്ടെന്നുതന്നെയോ സ്വപ്നേപി വിചാരിക്കാതിരിക്കവേ പൂർവ്വപദവികൾ ഉടനടി ഉപേക്ഷി

ക്കുന്നത് വാസന്തിക്കു മരണത്തെക്കാൾ ഭയങ്കരവും നരകത്തെക്കാൾ അധിത്യവുമായിരുന്നു. എന്നാൽ സുന്ദരിയായ പുത്രിയോ മാതാവിനെപ്പോലെ അഭിമാനസംരക്ഷണാത്മകമായിത്തന്നെ ദാരിദ്ര്യത്തിലുള്ള അന്നഭാവംകൊണ്ടു സൽപാത്രഭാഗം ചെയ്തു പോന്നവളാകയാൽ “ദൈവശക്തിക്കു കവാടനിരോധം” ഒരിടത്തുമില്ലെന്നും ഈശ്വരൻ വരുത്തുന്നതെല്ലാം നന്മയ്ക്കായിട്ടെന്നും നന്നായി ബോധിച്ചു ആധുനികാവസ്ഥയിലും അതുപിന്തുണയ്ക്കുന്ന യീരവിത്തയായിരുന്നു. മാതാവിന്റെ മനസ്സ് പൂർവ്വസുഖസ്തരണങ്ങളിലും പുത്രിയുടേതു വർത്തമാനഭാവിചിന്തനങ്ങളിലും വ്യാപ്തമായിരുന്നു. വാസന്തി മകളേ വിളിച്ചു “എന്റെ മകൾ മനസ്സുവെച്ചാൽ ഇതിലും നല്ല ഭവനവും ഉൽകൃഷ്ടസുഖവും നമുക്കുണ്ടാകാം. എങ്കിലും അതു ഭൂതസാല്യമല്ലല്ലോ” എന്നും മറ്റും ഇടയ്ക്കിടെ പറഞ്ഞു കരഞ്ഞിരുന്നു. ഒടുവിൽ—“നിന്റെ അച്ഛൻ എന്തോട് നമ്മുടെ ഈ ശോച്യഭാവിയെപ്പറ്റി ലേശം സൂചിപ്പിക്കുമ്പോഴും ചെയ്തിരുന്നില്ലല്ലോ മകളേ. എന്തൊരു ചതിയാണ് അദ്ദേഹം ചെയ്തത്? ഈ ദ്രോഹം മൂലം നമുക്കു വഴിയാധാരമായല്ലോ” എന്ന് ഇച്ഛാഭംഗം പ്രദർശിപ്പിച്ചു. യൗവ്വനത്തിനുശേഷം ഇരുപതുകൊല്ലത്തോളം സഹവസിച്ച് വാസന്തി ഗ്രഹിച്ചിരുന്നതിനെക്കാൾ, കൃഷ്ണഭാസിനെപ്പറ്റി, അറിവായതിനു പിന്നുള്ള എട്ടോ പത്തോ കൊല്ലംകൊണ്ടു പുത്രി പൂർണ്ണമായി ധരിച്ചിരുന്നു. തിരിച്ചിൽനിന്നു കത്തിച്ച പന്തം പോലെ പിതാവിനെക്കാൾ ബുദ്ധിവികാസവും മാതാവിനെക്കാൾ അംഗലാവണ്യവുമുള്ള നളിനിക്കു്, ഒരുത്തമസാത്വികനും പ്രേമമൂർത്തിയായ ഭർത്താവും വാത്സല്യപൂർണ്ണനായ പിതാവുമായിരുന്ന സ്വതന്ത്രനെ അമ്മയായാലും അപലപിക്കുന്നത് കേവലം അസഹ്യമായിരുന്നു. പ്രധാനമായി മാതാവിന്റെ ധൂർത്തും ബുദ്ധിമാന്ദ്യവും നിമിത്തമാണ് ഈ നാശമെല്ലാം ഇത്ര ക്ഷണത്തിൽ വന്നടുത്തതെന്നു നളിനീഭേദിക്കു നല്ല ബോധമുണ്ടു്. അതിനാൽ അവൾ,

അമ്മേ, കഴിഞ്ഞതിനെപ്പറ്റി ഭയവെച്ചെന്ത് അമ്മ രക്ഷക്കാരനായി എന്തെങ്കേൾക്കെ ഉച്ചരിക്കരുത്. അടുത്ത ക്ഷണം മുതൽ നടക്കേണ്ട കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി നമുക്കു് അവധാനപൂർവ്വം യോജിച്ച പരിപാലോചിക്കാം. നമ്മുടെ നാശത്തിന്റെ പരമാത്മകാരണം പറഞ്ഞു് അമ്മയേ പീഡിപ്പിക്കാൻ ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല.

വാസ:—അദ്ദേഹം നമ്മോടു് അതികഠിനമാണു പ്രവർത്തിച്ചതെന്ന് ഇനിയും നിനക്കു ബോദ്ധ്യമായില്ലേ? കഷ്ടം!

നളി:—അമ്മ വീണ്ടും അതേ കമ്പിതന്നെ മീട്ടുന്നല്ലോ. അപ്പൻറെ കഥ കഴിഞ്ഞില്ലേ? ഇനി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുണദോഷത്തെപ്പറ്റി നിരൂപണം ചെയ്തിട്ടാവശ്യമെന്നാണ്? അദ്ദേഹം തുമ്പിപ്പാത്ത ആളും ദ്രോഹിയും തന്നെ ആയിരുന്നുവെന്നിരിക്കട്ടെ. സമത്വമായ അമ്മ ഇവിടെത്തന്നെയുണ്ടായിരുന്നില്ലേ? വേണ്ട കരുതലുകൾ മുൻകൂട്ടി ചെയ്യാമായിരുന്നില്ലേ? സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന് ഒരു കുറവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലല്ലോ. അദ്ദേഹത്തെ ശ്രീമാനാക്കിത്തീർക്കേണ്ട കടമ അമ്മയ്ക്കായിരുന്നില്ലേ? അമ്മയുടെ കൃത്യം അമ്മ ശരിയായി അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ നാം ഇപ്പോൾ എത്രയോ ഉന്നതപദവിയിൽത്തന്നെ ഇരിക്കുമായിരുന്നു? കുടുംബത്തിന്റെ ശ്രേയസ്സുപുരുഷനെ മാത്രമല്ല ആശ്രയിച്ചു വീൽക്കുന്നതും. ഒരു പുരുഷൻ എത്രതന്നെ ധനാർജ്ജനം ചെയ്താലും ഗൃഹിണി കാൽപ്രാപ്തിയില്ലാത്തവളായിരുന്നാൽ ആ കുടുംബം നശിക്കുതന്നെ ചെയ്യും; അതായത് പുരുഷപ്രയത്നം ഒക്കെ കടം കമഴ്ത്തിവെച്ചു വെള്ളം ഒഴിക്കുംപോലെ ആയിത്തീരും. കുറവും പുരുഷനായിരിക്കുകയും ചെയ്യും. എന്റെ അപ്പൻ ലേശം സ്വകൃത്യലോപം വരുത്തിയില്ല. പക്ഷെ അമ്മയ്ക്ക് അതറിഞ്ഞു വേണ്ടവിധം സഹകരിക്കുന്നതിനു ത്രാണിയില്ലാതെപോയി. അപ്പനാണോ അതിനു വീഴ്ച എൽക്കേണ്ടത്? അപ്പനു വേണ്ട സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഉചിതംപോലെ ഉപദേശം ചെയ്യുന്നതിനോ അദ്ദേഹം കായക്രേശവും മനഃക്രേശവും സഹിച്ചു വരുന്ന അവസരങ്ങളിൽ മനസ്സിനു സമാധാനം നൽകി അദ്ദേഹത്തേ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതിനോ, അമ്മ സന്നദ്ധയായിരുന്നില്ല. കുറച്ചു ബുദ്ധി ചെലുത്തി അമ്മ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നാൽ നിഷ്പ്രയാസം അപ്പന്റെ സ്നേഹവിശ്വാസങ്ങൾക്കു പാത്രീഭവിക്കുമായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഒരു കാര്യവും അമ്മ അറിയാതെ നടക്കുമായിരുന്നുമില്ല. എന്റെ പൊന്നമ്മ തൽക്കാല സുഖത്തേയും പ്രതാപത്തേയും മാത്രം ആഗ്രഹിച്ചു. ഭാവിയിെപ്പറ്റി അശേഷം ചിന്തിച്ചില്ല. അപ്പൻ ഭാവി കാത്താണു പല ഗടുകളിലും കോപിക്കുകയും വ്യസനിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നത്. അതിനെ അമ്മ ഗണ്യമാക്കിയില്ല. അതിന്റെ ഭവിഷ്യത്വഫലമാണിത്. ഇനി എന്താ, അനുഭവിച്ചുകൊള്ളുക. “പാതിയും മനുഷ്യനു ഭായ്യയെന്നറിയണം” എന്നാണ് ആപ്തവാക്യം.

പുത്രിയുടെ വൈരാഗ്യവും ഉപദേശവുകൊണ്ടു ലജ്ജിതയോ അതുതമിത്തയോ ആയിത്തീർന്ന വാസന്തി സാവധാനത്തിൽ പ്രസ്താവവിഷയം മാറ്റി:—“കുഞ്ഞു നീ മമ്മഥകുമാരനേ ധിക്കരിച്ചുകളയാതെ

ഇരുന്നവെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ ഇത്ര കഷ്ടത അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുമായിരുന്നില്ലല്ലോ.

നളി:—മിക്ക കാര്യങ്ങളിലും അമ്മയും ഞാനും തമ്മിൽ രണ്ടിപ്പിള്ളായിരിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. അദ്ദേഹം നമ്മേ സ്വന്തം സ്ഥലത്തേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചുവെന്നതു വാസ്തവംതന്നെ. എത്രനാളത്തേയ്ക്കാണ് അമ്മയ്ക്കു നിശ്ചയമുണ്ടോ? അന്യന്റെ ആതിഥ്യസ്വീകരണത്തിനാണ് അതംഗീകരിക്കുന്നതെന്ന് അമ്മ വിചാരിക്കാത്തതെന്താണ്? ഇപ്പോൾ നമ്മെ അതിഥികളായി സ്വീകരിക്കാൻ അധികംപേർ ഉണ്ടാകുമെന്നു വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ? മുമ്പ് അമ്മയുടെ ചുറ്റും കൂടിയിരുന്ന വലിയ ജനസംഘം ഇപ്പോൾ എവിടെ? അമ്മ ഇതെന്തു ഭ്രാന്താണ് ഈ പറയുന്നത്! അവിടെയുള്ള താമസം നമുക്കു ശ്രേയസ്കരമല്ല. വിശേഷിച്ചും അവരും നാമും പണ്ടേ നീരസമുള്ള കുടുംബക്കാരായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് അനാഥകളായ നാം ഇപ്പോൾ അവരുടെ ഒരു സ്ഥലത്തുചെന്നു പാർക്കുന്നത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അമ്മ അറിഞ്ഞാൽ നമുക്കതെത്ര അഭിമാനക്ഷയമാണ്. അവർക്കു രസിക്കുമോ? എന്നെങ്കിലും തിരികെ ഇങ്ങോട്ടല്ലേ നാം പോരേണ്ടത്? എന്നെങ്കിലും ഒരു വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നതുവരെ ഇവിടെനിന്നു മാറിട്ടു കയ്യിമിട്ടു.

വാസ:—നീ കുറേ സന്തോഷപൂർവ്വം പെരുമാറിയാൽ മന്മഥകുമാരൻ നമുക്കു വേണ്ട നന്മകൾ ചെയ്തുതരില്ലെ?

ഇതു കേട്ടു നളിനീദേവിയുടെ മുഖം രക്തവണ്ണമായി. അവൾ:—അമ്മേ, അച്ഛൻ മരിക്കുന്നതിനു മുമ്പു ഞാൻ കുമാരന്റെ പലേ ദുർവൃത്തികളും ചാപല്യങ്ങളും കണ്ട് അനേകം പ്രാവശ്യം ഗുണഭോഷിച്ചിട്ടും വിഫലമായതുകൊണ്ട് എന്റെ ഹൃദയത്തെ വ്യസനപൂർവ്വം പിൻവലിക്കുകയായിരുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ഒരാളിനെ ഇനിയും ഞാൻ അഭയം പ്രാപിക്കണമെന്നാണോ അമ്മയുടെ ആഗ്രഹം? ഹാ, കഷ്ടം! പിന്നത്തേ അവസ്ഥ എന്തായിരിക്കും? ഗൗരവബുദ്ധിയുള്ള ആളാണെങ്കിലും വേണ്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വഭാവവും സമ്പ്രദായവും ഒന്നു വേറേയാണ്. ഇമ്മാതിരി കുറച്ചുകാലംകൂടി കഴിഞ്ഞാൽ നമ്മുടെ ബന്ധുവാകാനുള്ള പൂണ്ണയോഗ്യതയുണ്ടാകും!

വാസ:—വത്സേ, എന്റെ ബുദ്ധി ക്ഷയിച്ചു. എന്റെ ചിന്താശക്തി കുറഞ്ഞു. നീ പറഞ്ഞതൊക്കെ ശരിതന്നെ. എങ്കിലും രാജാക്കന്മാലത്തേയ്ക്കു അങ്ങോട്ടു മാറിയാലെന്താണ്? ആരും അറിയേണ്ട.

നളി:—വളരെ കേമമായി. ആരും അറിയേണ്ട; അല്ലേ? ഇത് എന്താലോചനയാണ്? അതു ഭംഗിയല്ല. അമ്മ ആശ്വസിപ്പിക്ക. ഞാൻ അമ്മയെ എങ്ങനെയും സുഖമായി പാലിച്ചുകൊള്ളാം. അധൈര്യം ലേശം വേണ്ട. നമ്മുടെ രണ്ടാളുടേയും ജീവിതം സുഖമായി കഴിച്ചു കൂട്ടുന്നതിന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ മതി. എന്റെ കൈയിലുള്ള ധനം അക്ഷയമാണ്. അപ്പുനെ ഒരിക്കലും മറക്കാനും ഭക്ഷിക്കാനും എനിക്കവകാശമില്ല. ഞാനതു ചെറുപ്പമായില്ല. ആരും ലേലത്തിൽ കൊണ്ടുപോകാത്തതും മോഷ്ടിക്കാത്തതുമായ ധനമല്ലേ അദ്ദേഹം എനിക്കു തന്നിട്ടുള്ളത്. അമ്മ ഇനി ഒന്നും പറയുകയും വിലപിക്കുകയും അരുത്. കുമുദത്തിന്നു നമ്മേ വിട്ടുപോകുന്നതിന്നു സമ്മതമില്ല. അതിനാൽ അവൾ നമ്മോടൊത്ത് വിട്ടുപോകുകയല്ല. എനിക്കും അവരേ വിട്ടുപിരിയുന്നതിൽ മനോവേദന തോന്നുന്നുണ്ട്. നമുക്കും ഒരാൾ വേണ്ടേ?

ഇതു പറഞ്ഞവസാനിപ്പിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പ് നളിനിയുടെ സ്വൈര്യമെല്ലാം അസ്തമിച്ചു ഗൽഗഭോദയമായിപ്പോയി. വാസന്തിക്ക് ഒന്നും അത്ര പണിയായി തോന്നിയില്ല. തങ്ങളുടെ ഭവനം ആരെങ്കിലും പാടകയ്ക്കു ചോദിക്കുന്നെങ്കിൽ അതാണു വിൽക്കുന്നതിനെക്കാൾ ഉത്തമമെന്ന് അവർ മനസ്സാ നിശ്ചയിച്ചു. ഇത്ര വലിയ എടുപ്പു വാടകയ്ക്കു ഏറ്റുവാങ്ങേണ്ടതാകുന്നു?

ലേലബന്ധം കൈ അമന്നു. ചുറ്റും നിശ്ശബ്ദമായി. ഈ സ്രീകൾ രണ്ടുപേരും യഥാസ്ഥാനത്തുതന്നെയിരിപ്പുണ്ട്. ജനലിൽ കൂടി അസ്തമയസൂര്യന്റെ ചെങ്കുത്തീർപ്പു അകത്തു കടന്ന് ആ തരുണീരത്നത്തിന്റെ കനകവിഗ്രഹത്തേ ശോഭാമാനമാക്കിത്തീർത്തു. നളിനിയുടെ നിറം ഗുലാബിന്റെതായിരുന്നു. പ്രതിപ്രതീകം സന്തതം വഴിഞ്ഞൊഴുകുന്ന ഇവളുടെ പ്രകൃതിക്കും പല സുകുമാരഗുണങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. ഈ കഴപ്പങ്ങൾ നിമിത്തം അവരിരുവരും അന്നേദിവസം ചായ കുടിച്ചിരുന്നില്ല. അതിനാൽ നീലോല്പലസദൃശങ്ങളായ അവളുടെ കണ്ണുകൾ കറേ കഴിഞ്ഞും മുഖം വാടിപ്പോയിരുന്നു. ഏകദേശം ആറുമണിയോടുകൂടി ആരോ വാതലിൽ തട്ടി. കുമുദം വന്നു:—“കൊച്ചുമാൻ പുറത്തു കാത്തുനിൽക്കുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞു. വാസന്തി:—“വരാൻ പറയൂ.” കുമുദം:—“ഇവിടെയോ?” എന്നു ചോദിച്ചു പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. നളിനി വേഗം കുമുദത്തിന്റെ അരുകിൽ ചെന്നു മുതുകിൽ തടവിക്കൊ

ണ്ടു്:—“അല്ല! ഇത്ര കഥയില്ലേ? ഉദയാസ്തമയങ്ങൾ ദിവസവും കാണുന്നില്ലേ? ഇത്ര വ്യസനിക്കാനെന്താണുള്ളതു്? വേണ്ടോ. കരയരുതു്. ആ ശപഥിക്കൂ. പോയി ഇവിടെത്തന്നെ വരാൻ പറയൂ.”

നാലുകൊല്ലത്തിനിപ്പുറം നളിനി വളരെ ശാന്തയും സംതുപ്തയുമായിത്തീർന്നിരുന്നു. അവൾ പ്രാണനതുല്യമായി സ്നേഹിച്ച പുരുഷൻ എപ്പോൾ തനിക്കുനരൂപനല്ലാതെ തീർന്നുവോ അപ്പോൾ മുതൽ അവളിലും ഒരു മാറ്റം ഉണ്ടായി. വാസന്തി പുത്രിയേ നോക്കിക്കൊണ്ടു് “ഈ മുറി എങ്ങനെ ആയിപ്പോയി?” എന്നു വ്യസനപൂർവ്വം പറഞ്ഞു. നളിനി ശ്രുശാഗിയും അല്പം ഭീഷ്ഗാത്രയും ആയിരുന്നു. അവളുടെ ചേതോമോഹനമായ നിലയും, ഗാംഭീര്യവും അഴിഞ്ഞുലഞ്ഞു പാദം വരെ കിടക്കുന്ന കേശഭംഗിയും കണ്ടാൽ ആരാണു് ആകർഷിതരാകാത്തതു്? സർവ്വം പ്രസന്നകോമളമായ മുഖം സമീപസമയത്തേ ദുഃഖ സംഭവം നിമിത്തം ഒന്നു മങ്ങിയിരുന്നുവെങ്കിലും അവളുടെ അപ്പോഴത്തേ ഭാവപ്പകർച്ച കണ്ടു മാതാവും ഒരു മഹിയയുമായ വാസന്തികൂടിയും അല്പമൊന്നമ്പരന്നു.

നളി:—അമ്മേ, ഞാൻ ഇവിടെ നിന്നു മാറി നിൽക്കാം.

വാസ:—നിന്റെ ഭൃഗ്ഗാഗ്രത്തിനു് ഇനിയും കുറവു കാണുന്നില്ലല്ലോ. നിന്നെ കാണാനാഗ്രഹിച്ചു കുമാരൻ വരുമ്പോൾ നീ മാറിക്കളയുന്നതു് ഉചിതമാണോ? പുരുഷന്മാരുടെ പ്രായസഹജമായ തെറ്ററിന്നേനാം വലുതായി വിചാരിക്കാൻപാടുണ്ടോ? അവിടെ ഇരിക്കൂ. എന്താണു ഭാവം എന്നറിയാമല്ലോ. എന്റെ ഓമനപ്പുത്രിയല്ലേ!

‘ഇവിടെത്തന്നെ വരാൻ പറയൂ.’ എന്നുള്ള നളിനിയുടെ സ്വരം ആ മുറിക്കുള്ളിൽ വല്ലാതെ പ്രതിധ്വനിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അവൾ തന്റെ പ്രാകൃതവേഷം അല്പം മാറ്റുന്നതിന്നു മുമ്പായി യുവാവു് മുറിക്കകത്തു പ്രത്യക്ഷനായിക്കഴിഞ്ഞു. എന്താണു പറയേണ്ടതെന്നും ഏതുവിധമാണു് അസുഖംകൂടാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടതെന്നും നളിനിക്ക് അറിയാൻ വഹിയാതായി.

“കാണാൻ സൗകര്യപ്പെടുമോ എന്നു ഞാൻ സംശയിച്ചു” എന്നു വാസന്തിയേ നോക്കിയും, “ഞാൻ ഒരു കാര്യമാലോചിക്കാനായിട്ടാണു് ഇത്ര ബലപ്പെട്ടു വന്നതു്” എന്നു നളിനീദേവിയോടായും പറഞ്ഞിട്ടു യുവാവു്:—“ഞാൻ ഇപ്പോൾ ഒരു പ്രസ്താവം കേട്ടു. അതു വാസ്തവമാണെങ്കിൽ ഈ ഭവനം ഞാൻ തന്നെ എടുത്തുകൊള്ളാം.

നളിനി:—[അല്പം ഗൗരവത്തോടെ] ഇതിലും വലുതായ ഒരു ഗൃഹം വൃഥാ ഒഴിഞ്ഞുകിടക്കുമ്പോൾ ഈ കൂടി വാടകയെടുത്തിട്ടുള്ള ആവശ്യം അങ്ങയ്ക്ക് എന്താണ്?

യുവാ:—[ചിരിച്ചുകൊണ്ട്] എനിക്കവിടെ താമസത്തിനത്ര സുഖം തോന്നുന്നില്ല. ഈ സ്ഥലം എനിക്കു തരാൻ മനസ്സുള്ളപക്ഷം മറെറാക്കെ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ കാര്യസ്ഥനായി പറഞ്ഞു തീർച്ചപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളാം.

“എന്നാണ് അങ്ങയ്ക്ക് ഇങ്ങോട്ടു മാറേണ്ടതു്” എന്നു വാസന്തി ബലപ്പെട്ടു സസന്തോഷം ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ ആ യുവാവു്, വിലയ്ക്കുവാങ്ങാൻ പോകുന്ന സാധനത്തേ സാധാരണമനുഷ്ഠൻ നോക്കും പോലെ നളിനിയുടെ മുഖത്തു ദൃഷ്ടി പഠിക്കാതെ നോക്കി നിൽക്കുകയായിരുന്നു.

നളിനി:—അമ്മേ, എന്താ ഇത്ര തിടുക്കം. സ്ഥലം വേണമോ എന്നുതന്നെ നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ചു തീർച്ചപ്പെടുത്തട്ടെ. പിന്നീടു മറെറാക്കെ ആലോചിക്കാം. അമ്മ പരിഭ്രമിക്കേണ്ട എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ. ഇദ്ദേഹം സൗകര്യംപോലെ ഇനി ഒരിക്കൽ വരട്ടെ. അല്ലെങ്കിൽ ഈ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ആലോചിച്ചു കാര്യസ്ഥൻ മുഖാന്തരം തെയ്യപ്പെടുത്താം. ഇന്ന് ഒന്നും തീർപ്പാക്കാൻ താമില്ല.

യുവാവു്:—എനിക്ക് ഈ സ്ഥലം കുറച്ചുദിവസം കഴിഞ്ഞിട്ടു തന്നാലും മതിയാകും. എന്നാൽ തരാമോ എന്നു് ആലോചിക്കണമെന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ സാരം മനസ്സിലായില്ല.

നളിനി:—അല്പം ആലോചിച്ചുനോക്കിയാൽ നിങ്ങൾക്കു തന്നേ ബോദ്ധപ്പെടും. നിങ്ങൾ കാര്യസ്ഥനേ കണ്ടുവോ?

യുവാവു്:—ഇപ്പോഴും കണ്ടിട്ടാണു വരുന്നതു്.

വാസന്തി:—[വ്യാകുലയായി] നളിനിക്ക് എല്ലാംകൊണ്ടും ഈ യിടെ മനുഷ്യശരം അതികഠിനമായിട്ടുണ്ട്. അവൾ പറയുന്നതൊക്കെ കാര്യമായി ഗണിച്ചുകൊള്ളരുതു്.

യുവാവു്:—എന്റെ ഭാഗ്യദോഷം നിമിത്തം ഭേദിക്ക് എന്നെപ്പറ്റി നല്ല അഭിപ്രായമില്ല. ഞാൻ നിങ്ങളുടെ അത്രപ്പി സന്വാദിക്കത്തക്ക യാതൊരു നീചക്രതൃപ്തം ചെയ്യുന്നില്ല; ചെയ്തിട്ടുമില്ല. പിന്നെ എന്തു കാരണവശാലാണു് എന്നോടു് ദയാഹീനം പെരുമാറുന്നതെന്നറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാം.

നളിനി:—നിങ്ങൾ ഇനി ഇങ്ങോട്ടുവന്നു ബുദ്ധിമുട്ടണമെന്നില്ല. ഡെലത്തേപ്പറ്റി കാര്യസ്ഥനോടു ചോദിച്ചാൽ വിവരം മനസ്സിലാക്കാം.

വാസന്തി ചീട്ടു പടുത്തുണ്ടാക്കിയ മാളിക ഇതുകൊണ്ടു തുരുതരെത്താഴെ വന്നു. അവരുടെ മുഖം വാടി: ചുണ്ടു വരണ്ടു. ഉടൻതന്നെ വീടിനേ സംബന്ധിച്ച് ഏല്പാടുചെയ്യണമെന്നായിരുന്നു അവരുടെ ആഗ്രഹം. “ഇത്രയും സൽസപദാവിധായ ഒരു യുവാവിനേ കണ്ടുകിട്ടാൻ പ്രയാസംതന്നെ. ഇവളുടെ ധിക്കാരവും അധിക്ഷേപവും ഒക്കെ സഹിച്ചു പിന്നെയും എന്തുദാർപ്പം കാട്ടൂ! ഇവളുടെ അപമർദ്ദം കണ്ടില്ലേ? ഈ മാതിരി ധാർഷ്ട്യം സ്രീകൾക്കടുത്തല്ല. ഇവൾക്കു ലോകത്തോടു ജുഗുപ്സ തോന്നിയിരിക്കുമാണം. എന്തൊരുനാദമോ?” എന്നിങ്ങനെ സുഖമാത്രലോലുപയായ ആ മാതാവിന്റെ വിചാര ധാര പ്രവഹിച്ചു.

“കാര്യസ്ഥനേ പോയി കാണട്ടെ” എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു പോകുവഴി ആ യുവാവ് അവരുടെ ആശ്രിതയായ കുമാരത്തേ കണ്ടു് അല്പനേരം എന്തോ സംഭാഷണംചെയ്തു. ഈ യുവാവിനെ ഇട്ടു നട്ടുന്തിരിക്കാതെ ചെട്ടെന്നു വിവാഹം നടത്തിയിരുന്നുവെങ്കിൽ എല്ലാവർക്കും എത്ര കൃതാർത്ഥരാകുമായിരുന്നുവെന്ന് അവൾക്കും തോന്നി.

(൦)

അദ്ധ്യായം ൨൧.

“നേത്രമിനനാമെന്നച്ചതിച്ചോരവളെന്റെ
പുത്രിയോ? കഷ്ടം, കഷ്ടം! കൈക്കൊൾകില്ലവളെ ഞാൻ.”
“എന്തിനിലെന്നറിക കഷ്ടംവെറും, ഇന്ന്
നിനക്കിൽ നീയൊഴിഞ്ഞവലംബവും.”
“ചിമ നീ ചൊറുക, നകരത്തെ വിഡ്ഢി ഞാൻ
കഴൽ തേഞ്ഞെടുത്തു കഴുകാൻ തുടങ്ങിനേൻ.”

ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ ഞാൻ നാടകകർത്താക്കളെല്ലാവരെയും വായനക്കാർക്കു രണ്ടു മൂന്നു രംഗങ്ങളിലേയ്ക്കു മാറി മാറി നയിക്കേണ്ടതായിട്ടാണ് ഇരിക്കുന്നത്. ആദ്യമായി നമുക്കു പുഷ്പകരണിയിൽ പ്രതാപസേനന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു് ഒന്നെത്തിത്തോക്കുകതന്നെ. അവിടെ ഇ

താ അന്ധനായ പ്രഭു തന്റെ മാനേജറുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇവരുടെ സംഭാഷണം നമുക്കുപോലും ശ്രവിക്കാം.

പ്രതാപസേനൻ:—എന്റെ പുത്രിയേ ചന്ദ്രസേനനും കൂട്ടരും കൂടി ഇളക്കിവിട്ടു കളിപ്പിച്ചതാണ്. ഇതിനു മുമ്പു പല പ്രാവശ്യവും എനിക്കു ചില സംശയങ്ങൾ ജനിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതൊക്കെ എന്റെ മനോരാജ്യസൃഷ്ടിക്കുളായിരിക്കുമെന്ന് അന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചു.

മാനേജർ:—സുകുമാരി അവിടുത്തെ യശസ്സിനും ക്ഷേമത്തിനും ഫാൻതികരമായ യാതൊരു പ്രവൃത്തിയിലും ഉൾപ്പെടുന്നവളല്ല. അതു സ്വയഭ്രോഹമല്ലേ? വല്ല ഗ്രഹപ്പിഴവശാലും വല്ല ബുദ്ധിമോശവും വന്നിരുന്നാൽ തന്നെ ഒരു തവണ മാപ്പു കൊടുക്കേണ്ട കടമ അങ്ങേയ്ക്കുണ്ട്. ദേവിക്ക് ഇത്രയുംകാലം അനുഭവിച്ച ശിക്ഷ മതിയാകും. ഇനി തിരികേ വരുത്തണം. സുകുമാരിയില്ലായ്മയാൽ കാര്യങ്ങൾ കഴയുന്നതു കാണുന്നില്ലയോ? ഞാൻ ഇവിടെത്തന്നെ താമസിച്ചാൽ പതിയാവില്ല; ദേവിയെ ഞാൻതന്നെ പോയി കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരാം. ഈയിടെ ഫാൻമന്തന്റെ സഞ്ചാരവും ശല്യവും കറുച്ചുധികമാണ്. അവന്റെ അക്രമങ്ങൾ നിലച്ചിട്ടില്ല. കൂടിക്കൂടിത്തന്നെ വരുകയാണു്. ഇവിടെയുള്ള കാര്യങ്ങൾ ആരോ അപ്പഴപ്പോൾ അവനെ അറിയിക്കുന്നുമുണ്ട്. അതു് ഇതിനുള്ളിൽ നിന്നും ആണു്. ഇപ്പോൾ അതിലേയ്ക്കു സുകുമാരിയുടെ മേൽ കററും ചുമത്തുവാൻ സാധിക്കയില്ലാല്ലോ. ഇവിടെ സഞ്ചരിക്കുന്ന മറ്റാരോ ആണു നമ്മുടെ ശത്രു. അതാണു സുകുമാരി നിർദ്ദോഷിയാണെന്നു ഞാൻ ധൈര്യപൂർവ്വം തീർത്തു പറയാനുള്ള ഘേതു.

പ്രതാ:—എത്ര കാലമാണു നാം ഇവരെ ഭയന്നു കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടതു്. എനിക്കീയിടെ തിരെ സുഖമില്ല. സുകുമാരി ഇവിടെവിട്ടു തിരിച്ചിപ്പിന്നീടു് എന്റെ ഉത്തരം ഉറക്കവും ഒക്കെ ഒരു കഥയാണു്.

മാനേ:—രണഭേവൻ ഇവിടെ വലിയ സേവയാണോ? കാര്യങ്ങളുടെ കിടപ്പു വല്ലതും അയാൾ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ?

പ്രതാ:—ഒരിക്കലുമില്ല. അയാൾ ഒരു മയ്യാഭമീനനെന്നു പണ്ടു ഞാൻ തെറ്റിദ്ധരിച്ചിരുന്നു. അതു ശുദ്ധമേ അബദ്ധമാണെന്നു പിന്നീടുള്ള അനുഭവംകൊണ്ടു് എനിക്കു മനസ്സിലായി. അയാൾ ഒരു പരോപകാരിയും ഉത്സാഹശീലനുമാണു്. ജനങ്ങൾ പലതും അയാളെപ്പറ്റി പറയാറുണ്ടു്.

മാനേ:—(അത്യാന്തം നീരസത്തോടെ) രണദേവന സുകുമാരി യെപ്പറ്റി നല്ല അഭിപ്രായമാണോ?

പ്രതാ:—സുകുമാരി പെട്ടി തുറന്നു പ്രമാണങ്ങളും നോട്ടും കൈയ്യും ലാക്കിയതു നേരിട്ടു കണ്ടപ്പോൾ അയാൾക്കു ചില അഭിപ്രായങ്ങൾ ഉണ്ടാകാതിരിക്കുമോ? അന്നുമുതൽക്കാണ് രണദേവനിൽ എനിക്കു നല്ല വിശ്വാസം ജനിച്ചത്.

മാനേ:—(അസ്വാസ്ഥ്യത്തോടെ) അന്നത്തെ സംഭവത്തെ കുറി ച്ചാണ് എനിക്കു വലുതായ ഭയവും സംശയവും ഉള്ളതും. സാധു സുകുമാരിയ്ക്ക് എന്തോ ഒരകപ്പാടു പറവീട്ടുണ്ട്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഇതൊന്നും നടക്കില്ലായിരുന്നു. അതു പുറത്തു പറയാനുള്ള ദുരഭിമാനം ഫേതുവായി ഇത്ര കഷ്ടം അനുഭവിക്കുകയാണ്. അതിന്നു യാതൊരു തക്കവുമില്ല. ഈയിടെ ദേവിയുടെ കത്തുകൾ വരാറില്ലേ? എവിടെയാണെന്ന് അറിഞ്ഞുകൂടെ?

പ്രതാ:—രണ്ടുമാസത്തിനുമുമ്പ് ഒരഴുത്തു വന്നു. അതിൽ പിന്നീട് ഒന്നും കണ്ടില്ല. വന്നതിനൊന്നും ഞാൻ മറുപടി കൊടുത്തുമില്ല.

മാനേ:—അവിടുത്തെയ്ക്ക് ഈ അബദ്ധം പററിയതിൽ എനിക്കു വളരെ വിസ്മയം തോന്നുന്നു. ഞാൻ അവളേ ചെന്നു തിരികെ കൊണ്ടുവരാം.

പ്രതാ:—നഷ്ടപ്പെട്ട കാഴ്ചയ്ക്കു പകരം എന്റെ കണ്മണിയായി വച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പുത്രി എന്നെ ദ്രോഹിച്ച സ്ഥിതിക്ക് ഈ ജനം ഞാൻ അവളെ ഇനി തിരിച്ചു വിളിക്കുകയുണ്ടാകില്ല.

മാനേ:—അതൊക്കെശ്ശരിതന്നെ. ഈ സാഹസം കാട്ടിയതിന് ഒരിക്കൽ പശ്ചാത്താപപ്പെടേണ്ടിവരും.

പ്രതാ:—അവൾക്കു മാപ്പുകൊടുക്കുകയോ? എന്താണിപ്പറയുന്നതും? നേത്രാധീനനായ എന്നോട് ഈവിധം ചെയ്യാൻ ധൈര്യം വന്നില്ലേ? അയ്യോ! ഇല്ല, ഒരിക്കലും വിളിക്കില്ല.

വിശ്വസ്തബന്ധവായ മാനേജർ ഇതുകേട്ടു വളരെ വ്യസനിച്ചു. അയാൾ പുറത്തിറങ്ങിയ ക്ഷണത്തിൽ ഒളിച്ചുനിന്ന സംഭാഷണം ശ്രവിച്ച രണദേവൻ പ്രഭുവിന്റെ അടുക്കലെത്തി.

* * * * *

ഇനി നമുക്കു സ്വപ്നമയിനാമം ധരിച്ചു നമ്മുടെ നായികയെ ഒന്നാശയുകതന്നെ. ജോലിക്കുള്ള അനേചഷണം അവൾ തിടക്കത്തിൽ

നടത്തുകയായിരുന്നു. ആഴ്ച രണ്ടു കഴിഞ്ഞു. ഒരു ഫലവും ഉണ്ടായില്ല. കാണുന്ന പത്രങ്ങൾ ഒക്കെ തിരിച്ചും മറിച്ചും അപേക്ഷക്കാരെ ആവശ്യപ്പെട്ടുള്ള പരസ്യപങ്ക്തിയിൽ നോക്കി. അതിലൊന്നും ഒരു പ്രയോജനവുമുണ്ടായില്ല. മനസ്സുകൊണ്ട് അവർ നന്നെ വിഷമിച്ചു. ശാന്താദേവിയും അനവരതം പരിശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അവർക്കു സ്വസ്ഥതയുടെ ദയനീയാവസ്ഥ കണ്ടു വളരെ കണ്ണിതം തോന്നി. പല സാന്ത്വനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞിട്ടും അവർക്ക് ഒരാശ്വാസവും വന്നതായി തോന്നിയില്ല. ഏതായാലും ഒന്നു പുറത്തിറങ്ങിട്ടു വരാമെന്നു കരുതി സ്വസ്ഥതയിൽ വസ്ത്രങ്ങൾ മാറി. പട്ടിണി കിടന്നാലും വേണ്ടില്ല; പിതൃഷ്വസാവിധി താൻ ഒരു ഭാരമായി വരാൻ പാടില്ല എന്നുള്ള നിർബന്ധം അവർക്കു നന്നെയുണ്ടായിരുന്നു. പണി ഇന്നു കിട്ടും നാളെ കിട്ടും എന്നിങ്ങനെ വിചാരിച്ചു പലനാൾ കഴിഞ്ഞു. വസ്ത്രം മാറിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഇപ്പോൾക്കുറേയും പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങണമെന്നുള്ള വിചാരത്തിൽനിന്നും വിരമിച്ചു. ഒരു പുസ്തകവുമെടുത്തു തന്റെ മുറിയിലുള്ള സോഫായിൽ ചെന്നു കിടപ്പായി. ചിന്താധീനതയാൽ വായന നേരേയാകാതെ പുസ്തകവും കൂട്ടാക്കി അവർ കിടന്നുറങ്ങി. ഒന്നരണ്ടു മണിക്കൂറുനേരത്തേ ഗാഢനിദ്ര കഴിഞ്ഞു ഉണർന്നു നോക്കിയപ്പോൾ കണ്ടതു മാതൃസദൃശമായ ഗുണവതി ശാന്താദേവിയുടെ മുഖമായിരുന്നു.

ശാന്ത:—കുട്ടീ, നീ അനുഗ്രഹിതയായി. ഇന്നത്തേ ദിവസം ഒരു സുദിനമാണെന്നു വിചാരിക്കാം. എന്റെ ശ്രമങ്ങൾ ഏതെങ്കിലും ഫലിച്ചു എന്നുതന്നെ പറയാം. ഞാൻ കഞ്ഞിക്ക് ഒരു നല്ല ജോലി ഏല്പാടുചെയ്തിട്ടാണു വന്നിരിക്കുന്നത്. ഒരാഴ്ച മുൻ ഒരുത്തമ ജമീൻ കുടുംബത്തിന്റെ സ്ഥിതിയെപ്പറ്റി ഞാൻ പ്രസ്താവിച്ചില്ലേ? അവർക്കു പോൾ കുട്ടികളേ പരിശീലിപ്പിക്കാനായി ഒരു സ്ത്രീയേ ലഭിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്ന് ഇങ്ങോട്ടു പറയുകയുണ്ടായി. ഞാൻ സ്വസ്ഥതയിലേ ശുപാശ്ചെയ്തിട്ടു പോന്നു. അവിടെ പുരുഷന്മാരായില്ല. ഗൃഹഭരണവും സ്ത്രീതന്നെയാണു്. * അവരുടെ മുത്തപുത്രൻ മാത്രം ഇവയിടെ ബിലാത്തിയിൽനിന്നും മടങ്ങിവന്നിട്ടുണ്ടു്. കുട്ടികൾ ഒക്കെ ഒരു തരമാണു്. കാര്യസ്ഥൻ ഒരുത്തൻ അതിവിക്രമൻ. ഗൃഹനായിക വളരെ നല്ല ഭൃട്ടത്തിലാണു്. സുശീലയുമാണു്. അവരുടെ ശോച്യാവസ്ഥ കണ്ടു ഞാൻ പലപ്പോഴും അനുതപിക്കാറുണ്ടു്. ദേവി ചെയ്യേണ്ട ജോലി കറേ ഭാരവാഹിത്വമുള്ളതാണു്. എങ്കിലും സ്വസ്ഥതയിൽക്കു് അതു നിഷ്പ്രയാസമെന്നാണു് എനിക്കു തോന്നുന്നതു്.

സ്വപ്നം:—ദൂതവേഷ ഓഴിച്ച ശേഷമൊക്കെ ഞാൻ വീഴ്ചകൂടാതെ വരിച്ചുകൊള്ളാം. അമ്മ എനിക്കുവേണ്ടി ഇത്രയും പ്രയത്നിച്ചതിലേയ്ക്കു ഞാൻ എന്നെന്നേയ്ക്കും സ്മരണയുള്ളവളായിരിക്കും.

ശാന്ത:—കാല്യസ്ഥന്മാർ ഒന്നുണ്ടാളുണ്ട്. അവർ നശിപ്പിക്കുന്നവരാകയാലും പുത്രൻ അവർക്കു ചേർന്നതാകയാലും ആ സ്ത്രീതന്നെയാണു കുടുംബഭരണമേൽനോട്ടം വഹിക്കുന്നത്. എന്റെ കണ്ഠത്ത് അവരെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിയാൽ അതു ഭാവിത്രേയസ്സിനു നിദാനമാകും. ഞാൻ നല്ല ശുഭസന്ദർഭത്തിലാണ് അവിടെച്ചെന്നെത്തിയത്. ഏതായാലും രാവിലെ ചായ കഴിച്ചിട്ട് എന്റെ മകൾക്ക് അങ്ങോട്ടു പോകാം.

പിറേദിവസം രാവിലെ സ്വപ്നമായി ശാന്താദേവിയുടെ എഴുത്തോടുകൂടി ആ ജമീൻദാരുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. കരേട്ടരും വരെ ഇളവെയിലിൽ നടന്നപ്പോൾ സ്വപ്നമായിട്ടു മുഖകമലം ഒന്നു വികസിച്ചു. അപ്പോൾ കണ്ടാൽ ഏവനും സ്വപ്നമായിട്ടെ ഒന്നു കൂടി തിരിഞ്ഞുനീന്ത വീക്ഷിക്കാതെ പോകാൻ ധൈര്യം വരുമായിരുന്നില്ല. ആ ഗൃഹത്തിനു രജനീവിലാസം എന്നാണു പേർ കല്പിച്ചിരുന്നത്. അവിടെ വെളിയിലുള്ള മുഖപ്പിൽനിന്നു വിശ്രമിച്ചുകൊണ്ട് ദേവി അകത്തേയ്ക്കു കയ്തു കൊടുത്തു. ദൂതൻ മടങ്ങിവന്ന് സ്വപ്നമായിട്ടേ അതിവിശാലവും രമണീയവുമായ ഒരു ശാലയ്ക്കുള്ളിൽ കൊണ്ടു ചെന്നിരുന്നതി. അപ്പാഴേയ്ക്കു മാനാസ വാതവിൽകൂടി അംഗസൗന്ദര്യവും ഗാഭീര്യമുള്ള ഒരു സ്ത്രീ കടന്നുവന്നു മന്ദസ്ഥിതപൂർവ്വം ആഗതയുടെ പ്രത്യാഗമവിശോധന നിരസജനകമാകാത്ത വിധത്തിൽ നടത്തി. ഭർതൃ പിഞ്ചാഗത്താൽ ദേഹാലങ്കാരങ്ങൾ കറച്ചുവെച്ചിട്ടുള്ളവരായിരുന്നു ആ ഗൃഹനായികയായ രജനി. എങ്കിലും കണ്ഠത്തിൽ ഒരു സ്വപ്നനാളിൽ ഒരു താലിയും കൈയിന്മേൽ ഒരു വൈരമോതിരവും ധരിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അവർ അധികം ഉച്ചത്തിൽ സംസാരിക്കയും ചിരിക്കയും പതിവില്ല. എന്നിരിക്കിലും മുഖപ്രസന്നതയ്ക്കു ഒട്ടും കുറവുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആവശ്യമുള്ള കാല്യങ്ങൾ അന്യന്മാരെ പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കുന്നതിനും രസകരമായി സംഭാഷണം ചെയ്യുന്നതിനും അവർക്കുശേഷവും വിഷമമില്ല. സ്വപ്നമായിട്ടേ നോക്കി കരേണരും വിസ്മയിച്ചു നിന്നിട്ടു അവർ:—“നിങ്ങളെക്കുറിച്ചാണോ ശാന്താദേവി പ്രസ്താവിച്ചത്? കണ്ടെത്ത, നീ ഞാൻ വിചാരിച്ചതിലും വളരെ ചെറുപ്പക്കുമാരിയാണല്ലോ? എത്രകണ്ട് പഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇവിടെ താമസിച്ച് കുട്ടികളേ അഭ്യസിക്കുകയോ?” എന്നു സംശയഗ്രസ്തയായി ചോദിച്ചു.

സ്വപ്നം:—എനിക്കു വയസ്സിരുപതായി. കുട്ടികളേ പഠിപ്പിക്കാം. സക്കാർപണയിൽ പ്രവേശിക്കണമെന്നു മോഹമില്ലാത്തതിനാൽ പരീക്ഷയൊന്നും ഞാൻ ജയിച്ചിട്ടില്ല. അതിന്നു ചേർന്നിട്ടുമില്ല. ജ്ഞാന വർദ്ധനയ്ക്കായി മാത്രമേ ഞാൻ ഇതുപയ്യന്തം യത്നിച്ചിട്ടുള്ളൂ. അതിനാൽ മൂന്നു നാലു ഭാഷകളിൽ ഒരു വിധം പരിജ്ഞാനം സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഏതു ജോലിയും ചെയ്യുന്നതിന്നു സമ്മതവും ഒരുക്കവുമുണ്ട്.

രജനി:—[സാശ്വത്ത്] നിനക്കരുമില്ലേ?

സ്വപ്നം:—ഇപ്പോൾ ഞാൻ കേവലം അനാഥനാണ്.

രജനി:—നീ ഒരു കുലീനയാണെന്നു മുഖവും ഭാവവും മററുകൊണ്ടു സ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ട്. ഏതു വംശജയാണ്? വിവാഹം കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടോ?

സ്വപ്നമയി ഉത്തരം ഒന്നും പറയാതെ ചിന്താകലയായി നിന്നു നേയുള്ളു.

രാജ:—നാളെ പത്തുമണിക്കു വരുക. കുട്ടികൾ തെയ്യറായിരിക്കും. തൽക്കാലം പ്രതിമാസം ഇരുപത്തഞ്ചുരൂപിക പ്രതിഫലം തരാം. വരാനും പോകാനും വണ്ടിയും അയയ്ക്കാം. സമ്മതമാണോ?

സ്വപ്നം:—എനിക്കു് എന്റെ ദിനചയ്യുകഴിച്ചുകൂട്ടണമെന്നല്ലാതെ ഒറ്റക്കാത്രം സമ്പാദിച്ചുവയ്ക്കണമെന്നില്ല. അവിടുത്തെ ഹിതാപോലെ ഒക്കെ നിശ്ചയിക്കുന്നത് എനിക്കു സമ്മതംതന്നെയാണ്. നാളെ എത്തിക്കൊള്ളാം.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു് സംതൃപ്തയായി സുകുമാരി അവിടെനിന്നു പിരിഞ്ഞു.

* * * *

ഇനി മുന്നദ്ധ്യായത്തിലേ കഥ തുടരേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വ്യാഴാഴ്ച രാവിലേ മന്ദമകുമാർ നളിനിയുടെ ഗൃഹത്തിലെത്തി. പടിവാതൽ അടച്ചിരുന്നു. എത്തി നോക്കിയപ്പോൾ വാടിയ കസുമപോലെയായിത്തീർന്ന നളിനി മന്ദഗതിയിൽ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും ലാത്തുന്നതു കണ്ടു. സൂര്യപ്രസഭശമായ പൂക്കൊടികൾ അവളുടെ നിഷ്കുരുണമായ പാദപ്രക്ഷേപണംകൊണ്ടു നിലത്തുപതിച്ചു കശങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നു. പ്രഭാതത്തിലേ ഹിമകണങ്ങൾ പതിച്ചിട്ടും അതിന്റെ അഗ്രങ്ങൾ തീരെ പൊന്തിയിരുന്നില്ല. ചെടികളോടുകൂടെ അവിടെവിടെ നിരത്തിവച്ചിരുന്ന പൂച്ചട്ടികൾ ഉരുണ്ടുവീണും ഉടഞ്ഞും കിടന്നിരുന്നു. ഈ കാഴ്ച ന

ളിനിക്ക് എത്രയോ ഭണ്ഡമമായിരുന്നുവെന്നു നമുക്കു നിഷ്പ്രയാസം ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണല്ലോ? യുവാവു കാലടികളുടെ ഒരു കേൾപ്പിക്കാതെ കടന്നു നളിനിയുടെ സമീപത്തെത്തി. “കഷ്ടം! അതിമനോഹരമായ ഈ തോട്ടം എത്ര മലിനമായി നശിച്ചിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും അല്പം ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചാൽ പൂർവ്വികതയിലാക്കാവുന്നതേയുള്ളൂ. അങ്ങയുടെ ഉല്ലാസത്തിനും ഉപയോഗത്തിനുമായി ഇവിടം നന്നായിരിക്കണമെന്നു ഞാൻ ഹൃദയപൂർവ്വം ആഗ്രഹിക്കുന്നു” എന്ന് അവൾ തന്റെ വിചാരധാരയെ അറിയാതെ ഉച്ചത്തിൽ പ്രവഹിപ്പിച്ചു നടന്നപ്പോൾ “നളിനിയുടെ ഭാവശൃത്തിനുംകൂടി ഇവിടം നന്നായിരിക്കണം” എന്നു കമാരൻ തട്ടിമുളിച്ചു. നളിനി ചിന്താപാരവശ്യത്തോടുകൂടി നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നതിനാൽ ഇദ്ദേഹം കയറി അടുത്തു ചെന്നതു ലേശം അറിഞ്ഞിരുന്നേയില്ല. എങ്കിലും തന്റെ ജ്വലന ഉന്മാദത്താൽ മറന്നിട്ടോ പരിഭ്രമലജകളെ നല്ലതിൻവണ്ണം നിഗ്രഹനം ചെയ്തിട്ടോ, “അതേ ഇവിടെ പാർക്കുന്നിടത്തോളം ഞങ്ങളുടെയും” എന്നു പൂരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു വാടിയ പുഷ്പഭജങ്ങളേ ശേഖരിച്ച് അവിടെ കൈ വിതറി.

മന്ദ:—എത്ര തീർച്ചപ്പെടുത്തി?

നളിനി:—സ്ഥലത്തെപ്പറ്റിയല്ലേ? അത് അന്നുതന്നെ “വേണ്ട” എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയല്ലേ പോയത്.

മന്ദ:—നിങ്ങൾ കുറേ ശരിച്ചു എന്നല്ലാതെ ഒന്നും തീരുമാനിച്ചതായി ഞാൻ ധരിച്ചില്ല.

നളിനി, “എന്റെ ഹൃദയം ഇപ്പോൾ ഈ വാടിയ കസേരകൾക്കു തുല്യമാണ്” എന്നു പറഞ്ഞു കൈയിൽ ശേഖിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്ന സുമളങ്ങളെയും താഴത്തിട്ടു. “ലേലത്തിന്റെ ആരവം ഇപ്പോൾ കണ്ണത്തിൽ മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നേയിരിക്കുന്നു. ഞാൻ അങ്ങയോടു നിർദാക്ഷിണ്യം സംസാരിച്ചതിനു ക്ഷമയാചനം ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു.”

തന്നിലുണ്ടായിരുന്ന പ്രേമം നളിനിക്ക് അപ്പോഴും നശിച്ചിട്ടില്ലെന്നു മനോബോധം വരുകയാൽ, മന്ദമകമാരോ “പ്രിയേ കഴിഞ്ഞതൊക്കെ മറന്നുകളയുക. ചേദം വേണ്ട.” എന്നു പറഞ്ഞവസാനിപ്പിക്കുവാനാഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും “നളിനീദേവീ” എന്നാണു വിളിച്ചുപോയത്. “ഭവതിയുടെ ഹൃദയകമലം വാടിയിരുന്നാലും ഈ പുഷ്പത്തോടു കാണിച്ചു കാറ്റിനും ആ കസേരയ്ക്കിന്നു സമാജമായ ഇണമു

ല്ല. ധാമി എത്ര മോഹനമായ ദളങ്ങൾ" എന്നു പറഞ്ഞ് അവയേ കമാരൻ കനിഞ്ഞെടുത്തു. "ഇവയെ ഇങ്ങനെ മരിന്നഭിന്നമാക്കി വിതരിക്കളഞ്ഞതു കഠേ കഠിനമെന്നെ."

നളിനി:—അമ്മയേ കാണണ്ടേ? അങ്ങയുടെ വരവിനേ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. ഞാൻ ഇതാ അകത്തേയ്ക്കു പോകുന്നു.

മന്മ:—നളിനീദേവീ! നിൽക്കൂ. എനിക്കു ചിലതെല്ലാം ചോദിച്ചറിയാനുണ്ട്. ഞാൻ ഇവിടത്തെ ലേലത്തിൽ ഒരു പെട്ടി പിടിച്ചു. അതിന്റെ വിചിത്രവേല വണ്ണിപ്പാൻ എന്നാലാമത്സ്യം സ്വണ്ണവും വെള്ളിയും കൊണ്ടാണ് ആ പെട്ടി പൊതിഞ്ഞിരിക്കുന്നത്.

നളിനി:—(അലക്ഷ്യമായി) ആ പെട്ടിയ്ക്കു മാത്രം എന്താണിത്ര വിശേഷം. ഇവിടത്തെ മിക്ക സാമാനങ്ങളും അങ്ങല്ലേ വാങ്ങിയത്. എപ്പോഴാണ് ഈ സാമാനങ്ങൾ മാറുന്നത്?

മന്മ:—കൊണ്ടുപോകുന്നതിലേയ്ക്കല്ല ഞാൻ ഇത്ര പ്രയാസപ്പെട്ടു മറന്നും കരസ്ഥമാക്കാതെ എല്ലാം പിടിച്ചിട്ടു്! അതൊക്കെ യഥാസ്ഥാനങ്ങളിൽ കിടക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണ്. ഞാൻ ഒരു ഭേദഗതിയും ചെയ്യാനില്ലെന്നില്ല. കുമ്പുത്തിനോടു പ്രത്യേകം സാമാനങ്ങളെല്ലാം പൊതിട്ടു ചിട്ടുകൊള്ളാൻ പറഞ്ഞു.

നളിനി ഇതുകേട്ട് ദണ്ഡം പറയാതെ നമ്രശിരസ്സായി നിന്നു.

മന്മ:—ഞാൻ പറഞ്ഞ പെട്ടിയുടെ ഉരുവത്തെപ്പറ്റി ഭവതിയ്ക്കു് എന്തെങ്കിലും അറിയാമോ?

നളിനി:—അതോ, പൂർവ്കാലമുതൽക്കേ വളരെ ശ്രദ്ധയോടു കൂടി സൂക്ഷിച്ചു വരികുന്ന ഒന്നാണ്. അതിന്റെ വില ആരാലും മതിക്കത്തക്കതല്ല. എന്റെ അച്ഛൻവരെ ആരും അതു തുറന്നു നോക്കിയില്ല. എന്തെങ്കിലും പ്രത്യേക മാഹാത്മ്യം ഉണ്ടായിട്ടായിരിക്കണമല്ലോ ഇത്ര വളരെ താൽപര്യമായി സൂക്ഷിച്ചിരുന്നത്. ഞങ്ങൾക്കു വളരെ സന്തോഷമായി. നിങ്ങൾക്കാണല്ലോ അതു ലഭിച്ചത്! പതിവിനു വിരുദ്ധമായി കളയാതിരുന്നാൽ കൊള്ളാം. ഒരറബി മുത്തുപുറം സമ്മാനമായി കൊടുത്ത പെട്ടിയാണു്.

മന്മ:—അപ്പോൾ അതു പരമ്പരയാ സൂക്ഷിച്ചു വരുന്നതാണ്. എങ്കിൽ വിശേഷിച്ചും നളിനിയുടെ കൈവശം ഇരിക്കേണ്ടതുതന്നെയാണു്.

നളിനി:—(സലജ്ജം) അങ്ങു വാങ്ങിയ സാധനം എനിക്കെന്തിനാണ്? എനിക്ക് അതിന്മേൽ ഇനി യാതൊരു ബാല്യതയും ഇല്ലല്ലോ. വേണ്ടേ, വേണ്ടേ, അങ്ങുതന്നെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളൂ.

മന്മ:—അങ്ങനെ പറയരുത്. ഞാൻ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നു തരാം. ഞാനതിന് അധിക വിലയൊന്നും കൊടുത്തതല്ല: ഭവതിയെ ഉദ്ദേശിച്ചു വാങ്ങിയതുമാണ്.

നളിനി:—അറുപതു കൊല്ലത്തിനുമുമ്പ് അതിവിശിഷ്ടനായി ഈ കുടുംബത്തിൽ ഒരു പ്രാപിതാമഹൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരു ദിവസം പുറമേ സഞ്ചരിച്ചു വരുമ്പോൾ ആ അകലെക്കാണ് മൈതാനത്തിൽ കറേ അറബികൾ കൂടാരം അടിച്ചു കിടന്നിരുന്നു. അവർ വളരെ ധനപുഷ്ടിയുള്ളവരും രാജ്യം കാണാൻ വന്നവരുമായിരുന്നു. ആ കൂടാരത്തിനുള്ളിൽ വലുതായ ഒരു ദുഃഖസംഭവം നേരിടാൻ പോകുന്നു എന്നു കണ്ടു് അദ്ദേഹം അവിടെക്കയറിപ്പോന്നു. അനവധി സ്ത്രീ പുരുഷന്മാർ കോമളഗാത്രനായ ഒരു യുവാവിനേ മദ്ധ്യേ കിടത്തി ചുറ്റും കത്തിയിരുന്നു വിലപിക്കുന്നുണ്ടു്. അദ്ദേഹം കറേ ജലം വാങ്ങി ജപിച്ചു് ആ യുവാവിന്റെ മുഖത്തു പ്രോക്ഷിച്ചിട്ടു് ഇറങ്ങിപ്പോന്നു. ലക്ഷണമുണ്ടു് അദ്ദേഹം കയറിച്ചെന്നതിൽനിന്നു് ഇതൊരു സപ്തദശനമാണെന്നു ധരിച്ചിരിക്കുമല്ലോ. പലരും നോക്കി പ്രയോജനമൊന്നുമില്ലാതെ കൈവെടിഞ്ഞിട്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഇദ്ദേഹം ഇത്രയും ചെയ്തു് ഇറങ്ങിപ്പോന്നയുടൻ ആ യുവാവിന്റെ നിറം മാറി; ക്രമേണ കണ്ണുകൾ തുറന്നു. അതിലേ പ്രധാനികൾക്കു് ഇതുകണ്ടു് അപാരമായ സന്തോഷം തോന്നി ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്നാലെ പാഞ്ഞെത്തി ഒരു വിധം താണുകേണുപേക്ഷിച്ചു് അവർ ഇദ്ദേഹത്തേ തിരികേ കൂടാരത്തിനുള്ളിൽ കൊണ്ടുപോയി. എൺപത്തഞ്ചു വയസ്സു പ്രായമുള്ള ഒരു വൃദ്ധൻ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ രണ്ടു കൈകളിലും പിടിച്ചുകൊണ്ടു്:—“ഈ കുട്ടി എന്റെ ഏകസന്താനമാണ്. അവൻ മരിച്ചുപോയിരുന്നാൽ പിന്നത്തേ അവസ്ഥ എന്തായിരിക്കും? കുട്ടി മരിച്ചുപോയതു തന്നെയായിരുന്നുതാനും. ഈ ചെട്ടി ഞങ്ങളുടെ ഓർമ്മയ്ക്കായി വെച്ചുകൊള്ളണമെന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. ഒരു ജീവദാനത്തിനു പ്രതിഫലം നൽകാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. അതുകൊണ്ടു് ഇതിനെ അതിലേയ്ക്കുള്ള സംഭാവനയായിക്കരുതി ഉപേക്ഷിക്കരുതു്. ഒരുകാലത്തു് ഇതു നിങ്ങളുടെ സന്താനങ്ങളുടെ ഒരാലത്തിൽ ഉപകാരമായിത്തീന്നു് അവർ ഇതുപോലെ സന്തോഷിക്കാൻ ദൈവം സംഗതിവരുത്തട്ടെ. ഞങ്ങളുടെ സ്തനയ്ക്കായി ഇതു ഭദ്രമായി സൂക്ഷിക്കണം” എന്നു പറഞ്ഞു വളരെ

നിർബന്ധിച്ചു അദ്ദേഹത്തെ അതു കെട്ടിയേല്പിച്ചു. ഇത്രയുംകാലം അതിനെ അനന്തരാവകാശികൾ സൂക്ഷിച്ചും രക്ഷിച്ചും പോന്നു. ഇത്ര യുമാൺ എനിക്ക് ആ പെട്ടിയെപ്പറ്റിയുള്ള അറിവു്.

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു നളിനി നിൽക്കാതെ അന്തർലോകം ചെല്ലു.

— (൦) —

അദ്ധ്യായം ൨൨.

“ഇങ്കുമിസ്സുചിവനുജ്ഞാത ഭോജമേതും
പകംപെടാത്തൊരവിടെസ്തൂറിയാവതല്ല
തങ്കണണിക്കടയ ദുഷ്ട തെളിഞ്ഞുകുഞ്ഞൻ
തങ്കണ്ണുപോര, മുകരംകരതാരിജ്വേണം.”

ഇനി നമുക്കു സ്വപ്നമയിയുടെ ആധുനികസ്ഥിതി അന്വേഷിക്കാം. അവളും കുട്ടികളും അന്യോന്യം വളരെ സ്നേഹിച്ചു. അവർ പൂർവ്വനടപടികൾ ഒക്കെ ഒന്നു മാറി നല്ല സാമ്പാഗ്നികയും സുരീലകളും ആയിത്തുടങ്ങി. രജനീദേവിയുടെ വളരെ തൃപ്തിയും സന്തോഷവുമായി. ഗൃഹസംബന്ധമായ കാര്യങ്ങൾക്കുടി സ്വപ്നമയിയോടാലോചിച്ചപ്പോൾ നടുക്കുകയുള്ളൂ എന്ന മട്ടിലായി. കുടുംബകാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുന്ന അവസരങ്ങളിൽ സ്വപ്നമയി അവിടത്തെ ഭരണാനുനതകളിൽ പലതിനെയും ദുഷ്ടാന്തസാഹിത്യം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു കൊടുക്കുകയും നവീനരീതിയിൽ കൃത്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കേണ്ടതിന്നു നല്ല ഉപദേശങ്ങൾ നൽകുകയും ചെയ്തുപോന്നിരുന്നു.

ഒരു ദിവസം രജനീവിലാസം മാനേജർ കണക്കുകൾ എഴുതിത്തീർത്തുകൊണ്ടു വന്നു. ഗൃഹനായിക തത്സമയം കറേ അസ്വസ്ഥയായിരുന്നതിനാൽ പുസ്തകങ്ങളെല്ലാം അവിടെ വെച്ചിട്ടു പോകാൻ ആയാളോടാജ്ഞാപിച്ചു. തന്റെ കണക്കുകളിലേ കരുക്കുകൾ കണ്ടുപിടിക്കാൻ രജനിയെക്കൊണ്ടു കഴിയുകയില്ലെന്നു ധൈര്യമുള്ള മാനേജർ അതിനൊട്ടും മടികാണിച്ചില്ല.

സ്വപ്നമയി പതിവുപോലെ പഠിപ്പിക്കാനെത്തി. രജനീദേവി അപ്പോൾ ഒരു കന്നു പുസ്തകം വാരി മുമ്പിലിട്ടുകൊണ്ടു നക്ഷത്രം എണ്ണുകയായിരുന്നു. ഒടുവിൽ ദണ്ഡാലും എന്നു കണ്ടു് ഓരോന്നിലും അടയാളം വെച്ചുതുടങ്ങി.

സ്വപ്നമായി പഠിപ്പിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ സ്വപ്നസമയം വിനോദിച്ചു കഴിച്ചുകൂട്ടുക പതിവുണ്ടായിരുന്നു. അന്നു കുട്ടികളുടെ അഭ്യസനം കഴിഞ്ഞയുടൻ രജനി നമ്മുടെ നായികയേ വിളിപ്പിച്ചു:—“സ്വപ്നമായി, ഇന്നലെ കാര്യസ്ഥൻ കണക്കുകൾ കൊണ്ടുവന്നപ്പോൾ ഞാൻ വളരെ ക്ഷീണയും അലസയുമായിരുന്നു. അതിനാൽ അയാൾ പുസ്തകങ്ങളെല്ലാം ഇവിടെ വെച്ചിട്ടുപോയി. ഇപ്പോൾ ആ ജോലി തീർക്കുന്നതിന് അവയെ എടുത്തു വോക്കിയതിൽ എനിക്കു് ഒരു വസ്തു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. അയാൾ വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കുകയും ഒടുവിൽ ഞാൻ അടയാളം വെച്ചു കൊടുക്കുകയുമാണു പതിവു്. ഈ കണക്കുകൾ ഒന്നു പരിശോധിച്ചു പറഞ്ഞുതരാമോ? ഈ കാര്യസ്ഥൻ എന്നെ കറേണ്ടു കബളിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഈയിടെ ഉറപ്പികയ്ക്കു വളരെ മുട്ടുകാണുന്നു. ഇവിടെ പണം മിച്ചമാണു ധാരാളം കാരണമുണ്ട്. വത്ര. ഇവിടെ ഇരിക്കു. മാനേജർ ഇപ്പോൾ വലിയ പൊലീകടക്കാരനായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്നു ഞു കേൾവി. ഇതു വളരെ ഉറപ്പിക അയാൾക്കു ചെണ്ടെന് എവിടെ നിന്നു ഉണ്ടായി? എനിക്കു തീരെ സുഖമില്ല. എന്നാ ചെയ്യുക? കുട്ടികൾ ഇപ്പോൾ വളരെ ഭേദപ്പെട്ടു വരുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ എന്റെ പുത്രൻ ഒട്ടേറെ വഷളായിപ്പോയി. ആ ദുഃഖമാണു് എന്നെ നന്നെ പീഡിപ്പിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ അവൻ ഒട്ടും ബുദ്ധിമുട്ടിനുമല്ല. എന്തോ ഗ്രഹചാരദോഷം അവനെതിട്ടു നട്ടുതിരിക്കുന്നു. ഞാൻ അവനെ കണ്ടിട്ടുതന്നെ കറേനാളായി. ഇവിടെ വരുന്നുതു് അപൂർവ്വമാണു്.”

സ്വപ്നമായിക്കു്, ഇവരിൽ, ഇതെല്ലാം കേട്ടു വളരെ അനുകമ്പ തോന്നി. പുസ്തകങ്ങളെല്ലാം പരിശോധിച്ചു. ഒരുമാസത്തേ കണക്കുകൾ നോക്കിയപ്പോൾ ഭേദിയുടെ മുഖത്തുണ്ടായ ഭാവപ്പകർച്ച രജനിയേ വിവശയാക്കി.

സ്വപ്ന:—ഞാൻ രൊഴിയുള്ളിൽ ഇതു മുഴുവൻ ഒന്നു പരിശോധിച്ചു് ഈ കണക്കുകൾ വിശദമാക്കിത്തരാം. ഇപ്പോൾ ഒന്നു ശരിയായി പറയാൻ സാധിക്കുകയില്ല. ഈ കണക്കു മുഴുവൻ കഴച്ചിട്ടിരിക്കുയാണു്. വളരെ പ്രയാസംതന്നെ. ഇങ്ങനെ ഒന്നരണ്ടു കൊല്ലംകൂടി കഴിഞ്ഞാൽ ഒരുവേള നിങ്ങൾക്കു നിർലാഭനഹി്ന എഴുതി ഒപ്പിടുവാൻ തന്നെയുമാണു മനസ്സിലാകുമെന്നുമാത്രം തൽക്കാലം പറയാം.

സ്വപ്നമായി കണക്കിലേ ചില്ലറ വ്യത്യാസങ്ങളെല്ലാം ഉടൻ പറഞ്ഞു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തു. രജനിയുടെ മുഖപ്രസന്നത മങ്ങി.

അവരുടെ ഹൃദയത്തിൽ അപ്പോൾ തിങ്ങിപ്പൊങ്ങിയ വിചാരങ്ങളെ എങ്ങനെയാണു വിവരിക്കുക? എഴുതിയിട്ടുള്ള കണക്കുകൊണ്ടു വരവു ചെലവു നിണ്ണയിക്കാൻ ഒരു തരവുമില്ലാത്ത മട്ടാണു്. മിച്ചം ഒറ്റക്കു ശൂന്യം ഇല്ല. പ്രതിമാസവും വരവിലിരട്ടിച്ചെലവാണു കണക്കിൽ കാണുന്നതു്. ഏകദേശം നാലുലക്ഷത്തോളം കടം പറവും എഴുതിയിട്ടുണ്ടു്.

രജനി:—സ്വപ്നമയ! എന്റെ തല തിരിയുന്നു. ഞാനെന്താണു വേണ്ടതു്. എനിക്ക് ഇതിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻ എന്റെ കട്ടി ഒരു പായം പറഞ്ഞുതരു. കുട്ടികളും ഞാനും അറിയാതെതന്നെ സമുദ്രമധ്യത്തിലായി എന്നു തോന്നുന്നുവല്ലോ. ഞങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കു് ഒരു പൊങ്ങുതടിയെങ്കിലും എടുത്തൊരിഞ്ഞുതരുവാൻ നിനക്കു കഴിയുമോ? ഈ ശ്വശുര, ഞാനെന്താണു വേണ്ടതു്?

സ്വപ്ന:—അവിടുന്ന് ഇതൊന്നും ഒട്ടും ഇതേവരെ ധരിച്ചിരുന്നില്ലേ? എന്താണിത്ര വളരെ അയ്യെയ്യപ്പെടാനുള്ളതു്. ഇവിടത്തേ സ്വത്തിന്റെ സ്ഥിതിയ്ക്കു് ഇതൊരു തുല്യമായ കടമല്ലേ ഉള്ളു്. മിതവ്യയം ചെയ്യുന്നപക്ഷം നിഷ്പ്രയാസം ഈ വിഷമഘട്ടത്തിൽനിന്നു മുക്തി പ്രാപിക്കാം. ഇല്ലെങ്കിൽ ചോക്കാണു്. സർവ്വവും കളഞ്ഞു കളിക്കും.

വിപദിയെയും സുചിപ്പിച്ചുള്ള ഈ വാക്യങ്ങൾ രജനിയേ വളരെ സമാധാനപ്പെടുത്തിയെങ്കിലും പലേ വ്യഥകളും മനസ്സിൽ കടന്നുകൂടി അവരേ ധാരാളം വിഷമിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല.

സ്വപ്ന:—നാം കണ്ടുപിടിച്ച കഥയൊന്നും പെട്ടെന്നു കാര്യസ്ഥനേ മനസ്സിലാക്കേണ്ട. ഒന്നുകൂടി സൂക്ഷ്മമായി ശോധനചെയ്തു നോക്കട്ടെ. ഇപ്പോഴും, എനിക്കു തെറ്റൊന്നും പറവീട്ടില്ലെന്നാണു് എന്റെ ബോധ്യം. അയാളോടു സുത്രത്തിൽ ഒക്കെ ചോദിച്ചറിയുക. നാളെ നേരത്തേ തന്നെ ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു വരാം. അയാളെ മുഷിപ്പിക്കേണ്ട.

ഇത്രയും ഉപദേശിച്ചു പോയ സ്വപ്നമയി പിറ്റേന്ന് അതിരാവിലെ അവിടെയെത്തി.

രജനി:—കുട്ടി, ഇന്നലെ ഞാൻ തീരെ ഉറങ്ങിയില്ല. കുട്ടികളെ ഇന്നു പഠിപ്പിക്കേണ്ട. വന്ന് ഈ കഴുപ്പങ്ങൾ ഒക്കെ ഒന്നു നോക്കി ശരിയായി കണ്ടുപിടിക്കൂ. ഞാനെന്തു വേണ്ടു? മകനോ ബുദ്ധിമാനെങ്കിലും നമുക്കു് ഉതകാത്തവനായിത്തീന്നു. പിന്നെ പ്രായംചെന്നിട്ടു ഞാൻ മാത്രമേയുള്ളുവല്ലോ.

സ്വണ്ണ്:—അതിനെന്താ? അമ്മ വേദിക്കേണ്ടോ. ഈ കുട്ടികളെ ശരിയായവിധം വളത്തിയാൽ ഇവർ പോരേ? ഇവരേ എല്ലാവിഷയത്തിലും പരിജ്ഞാനമുള്ളവരാക്കിത്തീർക്കണം. എത്ര കാര്യസ്ഥന്മാരാണ് ഞായിരുന്നാലും നമ്മുടെ കാര്യത്തിൽ നാം പ്രത്യേകം ദൃഷ്ടിവയ്ക്കാത്താൽ ഇങ്ങനെ ഒക്കെത്തന്നെയിരിക്കും. ഞാൻ ആരുംമാസംകൊണ്ട് ഈ കുട്ടികൾക്കു ഗ്രഹഭരണരീതി മനസ്സിലാക്കിക്കൊടുക്കാം. മുത്തകുട്ടിയ്ക്കു വയസ്സു പതിനാറായില്ലേ? അവർ വിചാരിച്ചാൽ അവിടുത്തെ സഹായിക്കാമല്ലോ. ഇതൊരസാധ്യ വിദ്യയെന്നുമല്ല.

രജനി:—എന്റെ മകന്റെ കുട്ടിക്കുളി ഇനിയും മാറിട്ടില്ല. അവനു പണവും തുണവും സമതന്നെ.

ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോഴേയ്ക്കു കണ്ണിൽ അത്ര നിറഞ്ഞു ധാരയായി വർഷിച്ചുതുടങ്ങി.

സ്വണ്ണ്:—അവിടുന്ന് ഇങ്ങനെ വ്യസനിക്കുന്നതുചിതമല്ല. എനിക്ക് ഈ വളരെ ദുസ്സഹമാണ്. എന്റെ ശരീരംകൊണ്ട് അവിടുത്തെ ശ്രേയസ്സിനും സുഖത്തിനും വേണ്ടി എന്തെല്ലാം ചെയ്യാൻ കഴിയുമോ അതിനൊക്കെ ഞാൻ സന്നദ്ധനാണ്. ഒന്നുകൊണ്ടും ഇപ്പോൾ വ്യസനിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. ഞാൻ പോയി കണക്കിന്റെ ശരിയായ ഒരു വിവരപ്പട്ടിക തയ്യാറാക്കിക്കൊണ്ടു വരാം.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു സ്വപ്നമുറിയിലേയ്ക്കു പോയ സ്വണ്ണ്മയി മദ്ധ്യാഹ്നമായപ്പോൾ വിയർത്തുതളന്ന് വാടിയ മുഖത്തോടേ പട്ടികയും തയ്യാറാക്കിക്കൊണ്ടു വന്ന്:—“മേൽ വേണ്ട കാര്യങ്ങൾ ബുദ്ധിപൂർവ്വം നടത്തിയാൽ ജ്ഞങ്ങൾ തീർത്തു പൂർവാധികം സുഖമായും മാനമായും കഴിച്ചുകൂടാം” എന്നു പറഞ്ഞു —“ഈ ഉള്ള സ്വത്തുക്കളുടെ കണക്കു കൊണ്ടു ഹിച്ചതിൽ കടത്തിന്റെ അത്ര സംഖ്യയ്ക്കുള്ള കൂടുതൽ സ്വത്തോ ഉറപ്പികയോ കാണേണ്ടതാണ്. ഇതുപോലെ പല വ്യത്യാസങ്ങളും ഉണ്ട്. തുകിപ്പോയ പാലിനെപ്പറ്റി വളരെ വേദിച്ചിട്ടു ഫലമില്ല. ഉടനടി വേണ്ടതു ചെയ്യുക.”

രജനി:—എനിക്ക് ഒന്നും പന്തിയായിട്ടു തോന്നുന്നില്ല. തലകറങ്ങുന്നു. ദൈവം വരുത്തുമ്പോലെ ഒക്കെ വരുട്ടെ.

സ്വണ്ണ്:—കഷ്ടദശയിൽ മനോഹൈന്ദുമാണ് പ്രകടിക്കേണ്ടത്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഇഷ്ടമുതൽ കയറും. അവിടുത്തെ മുഖത്തുനിന്ന് ഈ മാതിരി വാക്കുകൾ പുറപ്പെട്ടാൽ, കുട്ടികളായ ഞങ്ങൾക്കു ജീവിതം

മത്സരത്തിൽ പരാജയം പ്രാപിക്കുന്നതിന് അതൊരു വളമായിത്തീരും. അങ്ങനെ ഔദാസീന്യം തോന്നേണ്ട കാര്യമല്ല ഇത്. നിവിഘ്നം നിറവേറിത്തരുന്നതിനു ദൈവത്തേ ഭരമേല്പിച്ചിട്ടു പ്രയത്നം ചെയ്യേണ്ടത് മനുഷ്യന്റെ കർത്തവ്യകർമ്മമാണ്. കടുംബത്തേ സാരമായി സ്പർശിക്കുന്ന ഒരു ദോഷമല്ലേ? വേണ്ടത് ഉടൻ പ്രവർത്തിക്കണം. ആ കാര്യസ്ഥനെ ഉടൻ പണിയിൽനിന്നും പിരിച്ചയയ്ക്കണം. സത്യനിഷ്ഠയും കൃത്യശേഷിയുമുള്ള ഒരുവനെ ഉടൻ പകരം നിയമിക്കുകയും വേണം.

രജനി:—ഞാൻ എത്രയോ കാര്യസ്ഥരേ പരീക്ഷിച്ചുകഴിഞ്ഞു. എന്റെ സ്വന്തം എനിക്കൊരു ഭാരമായിട്ടാണു തീർന്നിരിക്കുന്നത്. ഞാൻ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടത്. കടുംബഭരണം ഞാൻ കൈയേറ്റ തിൽപ്പിന്നീട് എന്റെ ശരീരവും ഓജസ്സും ഒക്കെ നശിച്ചു. എനിക്ക് ഒരു പ്രസരിപ്പമില്ലാതെ കണ്ടായി. ഏതായാലും കുറച്ചുകാലത്തേയ്ക്ക് ആരുംവേണ്ടാ. അങ്ങനെ കഴിയട്ടെ. സ്വസ്ഥമായി കഴിയുംവണ്ണം സഹിച്ചുതന്നാൽ മതിയാകും.

സ്വസ്ഥ:—വളരെ നന്നായി! അത്യധികം കൃതാർത്ഥത ഈ നിശ്ചയത്തിൽ എനിക്കുണ്ട്. അങ്ങനെ പരീക്ഷാർത്ഥം നോക്കുക. അതിന്റെ പ്രയോജനം അനുഭവിച്ചറിയുമ്പോൾ അതിൽ ഉത്സാഹം തോന്നും. നശിച്ചുപോയതൊക്കെ തിരികെ വരും. ഞാൻ അയാളേ തല്പിക്കളച്ചതായി വന്നാൽ വളരെ നൂനതയുണ്ട്. അതു പാടില്ല.

രജനി:—എന്തായാലും വേണ്ടില്ല. ഞാൻ ഇന്ന് ആട്ടി പുറത്തയയ്ക്കും. ദ്രോഹി!

സ്വസ്ഥ:—സ്വസ്ഥമായി ഈ സംഭാഷണശേഷം മെല്ലെ യാത്രതിരിച്ചു.

രജനി:—എവിടേയ്ക്കാണ്? ഇരിക്ക. വായകഴിച്ചിട്ടു പോകാം.

ഇത്രയുമായപ്പോൾ കാര്യസ്ഥൻ വന്നുനിൽക്കുന്നതായി ഭൃത്യൻ വന്നറിയിച്ചു. “അകത്തുവരാൻ പറയൂ” എന്നു രജനി ആജ്ഞാപിച്ചു. ആയാൾ ഹാജരായപ്പോൾ,

രജനി:—തന്റെ കണക്കുകളൊന്നും ഞാൻ തീരെ വിശ്വസിക്കുകയും തന്നെ അശേഷം അഭിനന്ദിക്കാൻ വകകാണുകയും ചെയ്യുന്നില്ല. ഭരണരീതി തൃപ്തികരമല്ലാത്തതിനാൽ തന്നെ ഞാൻ ഇന്നുമുതൽ വേലയിൽനിന്നു പിരിച്ചുവിടുന്നു. കൈവശമുള്ള രേഖകളൊക്കെ ഇപ്പോൾ തന്നെ കൊണ്ടുവന്നെല്പിക്കണം. (ഭൃത്യനോടായി) അപ്പീസു പൂട്ടി താക്കോലുംകൊണ്ടു പോകൂ.

കാൽ:—(പശ്ചാത്താപഭാവത്തിലും യാചനാസ്വരത്തിലും) എന്റെ പിടിപ്പില്ലാഴികനിമിത്തം എന്തപരാധം ചെയ്തിരുന്നാലും ക്ഷമിച്ചു് ഒരിക്കലേയ്ക്കു മാപ്പുതരണം. ഞാൻ ഇനി തെറ്റവരാതെ വളരെ സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളാം.

രജനി:—(അക്ഷമയായി) മതി, മതി. ഇനി അരനിമിഷം നിൽക്കേണ്ട. കൈ ഇവിടെ വച്ചിട്ടു പുറത്തുകടക്കൂ.

സ്വപ്നമയി രൊഴു രാപ്പകൽ നിരന്തരം പരിശ്രമിച്ചു നോക്കി. മിക്ക അസ്സൽപ്രമാണങ്ങളും കാണാനില്ലായിരുന്നു. പ്രമാണങ്ങൾ ഇല്ലാത്ത സ്ഥിതിയ്ക്കു പുറത്തേയ്ക്കു കൊടുത്തിട്ടുള്ള സംഖ്യയൊക്കെ നിശ്ചയമായും നഷ്ടപ്പെടും. അതും ഒരു ലക്ഷത്തിനുമേലുണ്ട്. ഇതുപോലെയുള്ള ന്യൂനതകളൊക്കെ കണ്ടുപിടിച്ചു ദേവി അവരേ ധരിപ്പിച്ചു. മനസ്സു ഭേദിച്ചുപോകാതെ അപ്പഴപ്പോൾ ഡെയ്റ്റ്പ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഈ ജോലിത്തിരക്കിനിടയിൽ കുട്ടികളുടെ പഠിത്തവിഷയത്തിലും അമാന്തം വരുത്തിയില്ല. മുത്തപുത്രിയെക്കൂടി ഈ കണക്കുകൾ പരിശോധിച്ചു് ഓരോന്നു കണ്ടു മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും മേലാൽ ശരിയായ രീതിയിൽ കണക്കെഴുതി സൂക്ഷിക്കുന്നതിനും മറ്റും പരിശീലിപ്പിച്ചു പോന്നു. മേൽ കണക്കുകളെഴുതുവാനും ആ കുട്ടിയെത്തന്നെ ഭാരമേല്പിച്ചു.

രജനി:—അവൾ കുട്ടിയല്ലേ? ഞാൻ ഉള്ളപ്പോൾ അവളെ എന്തിനുപ്രവദിക്കുന്നു? അവൾ സുഖമായിരിക്കട്ടെ.

സ്വപ്ന:—ആ സുഖം എന്നു പറഞ്ഞതു പിന്നീടും അവർക്കുണ്ടാകണമെങ്കിൽ ഇപ്പൊഴേ ഇക്കാര്യങ്ങളിൽ പഴക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ വീണ്ടും ഈ അവസ്ഥതന്നെ വന്നുചേരും. അവരേ സകല വിഷയങ്ങളിലും ധാരാളം സാമാന്യജ്ഞാനമുള്ളവരാക്കിത്തീർക്കാനാണ് എന്റെ ഉദ്ദേശവും മനഃപൂർവ്വ മോഹവും.

രജ:—ഈയിടെ എന്റെ മനസ്സിനു വലിയ കഴപ്പം ഒന്നുമില്ല. സ്വപ്നമയിയുമായി അടുത്തു പെരുമാറ്റം തുടങ്ങിയതിൽ പിന്നീടു് ഉത്സാഹവും കായബലവും വർദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്റെ കുട്ടികളും പൂർവ്വധികം മയ്യാഭയം ഗുരുത്വവും ഉള്ളവരായിത്തീർന്നു കാണുന്നു. അവർക്കും കുടുംബകാര്യങ്ങളിൽ അഭിരുചി തോന്നിത്തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ തക്കതായ ഒരു പ്രതിഫലം തരാം. നിങ്ങൾ എനിക്കുവേണ്ടി വളരെ പ്രയാസപ്പെടുന്നതു ഞാനറിയാതിരിക്കുകയല്ല.

സ്വപ്നം:—എനിക്കു സ്വപ്നകാലം ഉപജീവനം കഴിച്ചുകൂട്ടണമെന്നല്ലാതെ സ്വന്തം സമ്പാദിച്ചവയ്ക്കുണമെന്നു ലേശം ആഗ്രഹമില്ല. ഇവിടത്തേ കുഴപ്പങ്ങൾ കൈ ഒരുവിധം ശരിപ്പെട്ടു. ഇനി ഈ കുട്ടികളുടെ സഹായംകൊണ്ടു നടത്താവുന്നതേയുള്ളൂ. അവർ ഒരുവിധം നല്ല പരിജ്ഞാനം വന്നിട്ടുണ്ട്. വസ്തുക്കളെല്ലാം ചെന്നു നോക്കി വേണ്ട പരിഷ്കാരങ്ങൾ ചെയ്ത് അവയിലെ ആദായം വർദ്ധിപ്പിക്കാൻ യത്നിക്കുകയാണു മേൽ വേണ്ടത്. ഭൂസ്വത്തുക്കളിൽ നല്ലതിൻവണ്ണം വേലചെയ്യിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കണം. ഈ കുട്ടികളിൽ രണ്ടുപേർക്ക് ഇക്കാര്യങ്ങളിൽ കുറേശ്ശു ബുദ്ധി ചെലുത്താം. അടുത്ത് അനാഥമായി കിടക്കുന്ന വസ്തുക്കൾ ഇവർക്ക് വെച്ചേറെ തിരിച്ചുകൊടുക്കണം. അതു പരിഷ്കരിച്ചു നന്നാക്കിയാൽ അവർക്ക് ഓരോ നല്ല സമ്മാനങ്ങളും കൊടുക്കണം. ഇങ്ങനെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു വിദ്യാഭ്യാസത്തിലും ഭവനഭരണത്തിലും ഗൃഹവ്യവസായത്തിലും ഏകസമയത്തുതന്നെ അഭിരുചി ജനിപ്പിക്കണം. അവിടുത്തേ ഭാരവും ചുമതലയും അപ്പോൾ താനേ കറയും. എന്റെ അഭിപ്രായം ഇങ്ങനെയാണ്. പിന്നെ യുക്തരേപോലെ ആദ്യം.

രജനി:—സ്വപ്നമയിക്ക് ഇതെല്ലാം ഭരമേറു നടത്തിയാലെത്താൻ?

സ്വപ്നം:—ഞാൻ പറഞ്ഞവിധത്തിൽനിന്നു വന്നുചേരുന്നതും അങ്ങനെ തന്നെയല്ലേ? എന്നാൽ ഞാനാണെന്നു പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തണമെന്നു കാര്യസ്ഥൻ അസുഖം തോന്നി അയാൾ നമ്മെ ഭിന്നിപ്പിക്കുന്നതിന്നു കഴിയുന്നതുയതിച്ചേയ്ക്കാനിടയുണ്ട്. മനുഷ്യചിത്തമല്ലേ? എന്തെപ്പററിയുള്ള അഭിപ്രായം മാറിവീണാൽ പിന്നെ ഞാൻ ജീവിച്ചിരുന്നിട്ടു ഫലം എന്ത്? എനിക്കീ പണികൾ എടുപ്പിക്കുന്നത് വളരെ ഉത്സാഹവും സന്തോഷവുമുള്ള കാര്യമാണ്. അഭ്യസനശേഷം കുട്ടികളേ മുൻനിറുത്തി ഞാൻ വേണ്ടതൊക്കെ ചെയ്യാം. അവർക്കും അപ്പോൾ അതിൽ ഉത്സാഹം തോന്നും. ഞാനാണു കാര്യസ്ഥനേ പുറത്താക്കിച്ച് എന്തൊരു ശ്രുതി ഇപ്പൊഴേ പരന്നിട്ടുണ്ട്. ആ ക്ഷാരം വച്ചുകൊണ്ടു, പല അപവാദങ്ങളും പറഞ്ഞു, എന്നെ ചീത്തയാക്കാൻ അയാൾ മടിക്കില്ല. ആ ഏകകാരണത്താൽ ഞാൻ ഭരണം കൈയേൽക്കില്ല.

രജനി:—അപ്പോൾ ഞാൻ ഒരു വ്യവസ്ഥയും സ്വൈര്യവും ഇല്ലാത്തവളാണെന്നാണോ പറഞ്ഞുകൊണ്ടു വരുന്നത്?

സ്വപ്നം:—എന്നല്ല, എന്റെ ജീവിതത്തിൽ വളരെ ഭ്രമകരമായ ഒരു ഘട്ടത്തെയാണ് ഞാൻ ഇപ്പോൾ തരണംചെയ്യുന്നത്. പലവിധമായ അരിഷ്ടതകൾ ഞാൻ ഇക്കാലത്തനുഭവിക്കുന്നുണ്ട്. ലോകത്തിലേ തുണഭോഷങ്ങൾ നാനാവിധത്തിലും ഞാൻ അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. മനുഷ്യർക്കു സാധാരണങ്ങളായ സ്ഥിതിഭേദങ്ങളുടെ താത്ത്വവിവേചനം പ്രായം കുറഞ്ഞിരുന്നാലും എന്നോളം അറിയാൻ ആർക്കും ഇടയുണ്ടായിരിക്കയില്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. അതിനാൽ ഒരു കാര്യവും ഞാൻ ശാശ്വതമായി വിചാരിക്കില്ല. വിശേഷിച്ചും അവിടുത്തെയും വെളിയിൽ സഞ്ചരിച്ച കാര്യങ്ങളുടെ എല്ലാ പക്ഷങ്ങളും അറിയുന്നതിനുള്ള സൗകര്യം മുരുകമായതിനാൽ മിക്ക സംഗതികളും തെറ്റിപ്പോയിട്ടുവെന്നു വന്നേക്കാം. അതിൽ അവിടുത്തേ കുറപ്പെടുത്താനും തരമില്ല. ഞാനും ഈ സ്ഥാനത്താണെങ്കിൽ എനിക്കും ഈ അപകടങ്ങൾ പിണങ്ങു എന്നു വന്നുകൂടാത്തതല്ല. ഭൃഷ്ടന്മാർ വിചാരിച്ചാൽ എന്തും സാധ്യമാണ്. ആജ്ഞാബലികൾ അനായാസേന അവരായ് വഞ്ചിതരാകയും ചെയ്യും.

രജനി:—എന്റെ ബുദ്ധി സ്വപ്നമയിയേ സംബന്ധിച്ചിടുത്തോളം ആരു പറഞ്ഞാലും മാറുകയില്ല. ആ സംശയം വേണ്ടാ.

സ്വപ്നം:—ഏതായാലും കുറച്ചുകാലത്തേയ്ക്കും ഞാൻ നേരിട്ട ഭരിച്ചുകൂട തന്നെ. അതിനു പല കാരണങ്ങളുമുണ്ട്. ഇവിടെ സിത്ബന്ധികൾ വേണ്ടിടത്തോളം ഉണ്ടല്ലോ. അവരെക്കൊണ്ടു ധാരാളം മതിയാകും. വസ്തുക്കൾ ചുറ്റിനോക്കുന്നത് അവിടുത്തെന്നു വേണം. ഞാൻ കൂടി ഒരുമിച്ചു വരാം.

രജനി:—സ്വപ്നമയീ, എന്റെ സംശയം ഒന്നു നിവർത്തിച്ചുതന്നാൽ ഞാൻ അനുഗ്രഹീതയായി. നീ ഒരു സാമാന്യകുടുംബത്തിൽ ജനിച്ചവളല്ലെന്നു പല ലക്ഷണങ്ങൾകൊണ്ടും ഞാൻ അനുമാനിച്ചിട്ടുണ്ട്. ജന്മനാ നിനക്കുള്ള ഗുണങ്ങൾ നീ എത്ര മറച്ചാലും പുറത്തു പ്രകാശിച്ചുപോകുന്നു. ഏതു ശ്രേണികുടുംബമാണു നിന്റെ വിധോഗംകൊണ്ടു തപിക്കുന്നതെ നുള്ള വാസ്തവം പായു. അന്വധി ആടുകളുടെ മേലധികാരം വഹിച്ച പാടും ഇപ്പോഴിൽ ഈ കുടുംബത്തിലെ കഴപ്പങ്ങൾ ഇത്രവേഗം എങ്ങനെ കണ്ടുപിടിച്ചു പരിഹാരം നിർദ്ദേശിച്ചു? നിനക്കു ബുദ്ധിയും പരിചയവും രണ്ടുമുണ്ട്. നിന്റെ അമ്മയില്ലേ? കുട്ടി, എനിക്കു നിന്നോടുള്ള വാത്സല്യത്തിനും ബഹുമാനത്തിനും ഭരതിമില്ലാതായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.

ഇവരുടെ സാദാചരണം ഇത്രത്തോളമായപ്പോൾ രജനീദേവി യുടെ സഹോദരി അവിടെ കടന്നുവന്നു. രണ്ടുദിവസത്തേ വഴിക്കുപ്പറമ്പ് താമസിക്കുന്ന അവരെ പ്ലായാസാദൃശ്യംകൊണ്ട് ഇന്നാരെന്നു സ്വപ്ന മായി ഉറക്കിപ്പോയി. സഹോദരിമാരോടു യാത്രപറഞ്ഞിട്ട് അവൾ സ്വവ സതിയിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. “ഇതാരാണ്? അപൂർവ്വമായ രൂപമായിരിക്കുന്നുവല്ലോ? എത്ര മനോഹരിയായ യുവതി!” എന്ന് ആൾക്കു ചോദിച്ചു.

രജനി:—നമ്മുടെ സഖിയായ ശാന്താദേവി ഈ തരത്തിലേ നമ്മുടെ കുട്ടികളേ പഠിപ്പിക്കാനായി അയച്ചുതന്നതാണ്. ആകൃതിപോലെ തന്നെ പ്രകൃതിയും വളരെ വിശേഷമാണ്. ബുദ്ധിഭാവവേദവും പ്രസരിപ്പാ കടകുട്ടിയാണ്. ഞാൻ ഇങ്ങനെ ഒരു പെൺകിടാവിന്നേ കണ്ടിട്ടില്ല. ഇവയിടെ നമ്മുടെ തറവാട്ടുസംബന്ധമായ ചില കഴപ്പങ്ങൾ അവൾ എത്ര എടുപ്പും തീർത്തു ശരിപ്പെടുത്തി എന്നറിയാമോ? ഈ അവസരത്തിൽ ആ കുട്ടി ഇവിടെ വന്നുചേർന്നിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ നന്നേ കഴങ്ങുമായിരുന്നു. നമ്മുടെ പൂർവ്വപുരുഷന്മാർക്കു വന്നതാണോ എന്നുകൂടി ചിലപ്പോൾ എനിക്കു തോന്നിപ്പോകാറുണ്ട്.

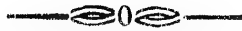
സഹോ:—ചേച്ചി, അതൊക്കെ ശരിതന്നെ. പക്ഷേ ചില ആഖ്യാനികളിൽ യുവപ്രളക്കനാൽ ഉപാധ്യായിനികളേയും മറ്റും വിവാഹം കഴിച്ചതായി വായിച്ചിട്ടില്ലേ? സൂക്ഷിച്ചോളൂ. നമ്മുടെ കമലൻ അതു യഥാർത്ഥീകരിക്കാൻ ഇടവരുത്തിയേക്കരുത്. അവൾക്ക് അത്ര യോഗ്യതയുണ്ട്. ഹി ആ മുഖഭാവം നോക്കുക.

രജനി:—എന്താണ് നീ ഇങ്ങനെ അഭിപ്രായം പറഞ്ഞത്? അവൾ ഒരു കലീനയാണെന്നുള്ളതു കണ്ടാൽ അറിഞ്ഞുകൂടയോ? അവളുടെ നടപടികളും അതിന്നനുരൂപമാണ്. അവൾ മഹാമനസ്വിനിയുമാണ്. നിന്റെ സ്വതസ്സിദ്ധമായ അസുരയുടെ ആധിക്യത്താലാണ് നീ ഇങ്ങനെ പറയുന്നത്. അവൾ എനിക്ക് ഒരു വലിയ തുണയാണ്. എന്റെ ബോധം ഒരിക്കലും പിഴച്ചുപോകയില്ല. നിശ്ചയം തന്നെ.

സഹോ:—ഞാൻ എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞാലും ചേച്ചിക്കു സമ്മതമാകയില്ല. കലവും ഗോത്രവും ഒന്നും വെളിപ്പെടുത്താതെ സ്വയം വേലചെയ്തുപജീവിക്കാൻ വന്നുകയറിയ ഇവൾ ദുർമ്മാഗ്ദ്ധാരിണിയോ, യക്ഷിണിയോ രക്ഷിണിയോ എന്നൊന്നും ആലോചിക്കാതെയും ആരാധാതെയും കുട്ടികളേ വക്ഷാക്കാൻ പിടിച്ചു അവളെ ഏൽപ്പിച്ചുവ

ല്ലൊ! ചേച്ചിയുടെ ബുദ്ധി അതിശയകരമാണെന്നു. ശാന്താഭേദിയായതന്നെ അവളെപ്പറ്റി എന്തിനാ? ചേച്ചി, ഈ മാതിരി അവിവേകം നല്ലതല്ല. പശ്ചാത്താപിക്കേണ്ടി വന്നേയ്ക്കും.

രജനി:—ഇക്കാര്യത്തിൽ നിന്റെ അഭിപ്രായം ഇവിടെ അസ്ഥാനത്താണ്. അവൾ അശേഷം ചീത്തയല്ല. അമ്പ! നിന്റെ അസൂയ ഒട്ടും ചില്ലറയല്ല.

അദ്ധ്യായം ൨൩.

“സുരനോറിവയ്ക്കുമ്പോൾതാമരപൂവ്
ഭരമുപമിപ്പതിന ശക്തിയെന്നിയേ
പരമവരകുമ്പ്പലയ്ക്കയത്തുവാൻ
തരമാത്തിടാതെ തല തത്ര താണുപോയ്.”

“ആരിവളവതിലാമരിവര-
താരി കൂതവപ്പൂർ മധുരീ?”

മന്നമകുമാരൻ പെട്ടിയുടെ ചരിത്രം മുഴുവനും ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കേട്ട് അതിനുള്ളിൽ എന്തൊക്കെയാണെന്നറിയാനുള്ള ജിജ്ഞാസയോടുകൂടി ചെന്നു പെട്ടി തുറന്നുവെച്ചു. അതിനുള്ളിൽ ഒരുപടി ചെറിയ അറകൾ കണ്ടു. അപ്പോൾ ആ യുവാവിനുള്ളായ ചേതോവികാരം അവണ്ണനിയമായിരുന്നു. ആദ്യമായി അയാളുടെ ദൃഷ്ടി പതിച്ചതു കോടി സൂര്യപ്രകാശമുള്ള ഒരു വൈരക്കല്ലിലായിരുന്നു. ഓരോ അറകളിലും വിലമതിക്കാൻ പാടില്ലാത്ത രത്നങ്ങൾ നിറച്ചുവെച്ചിരുന്നു. അടിത്തട്ടിൽ സ്വണ്ണനാണയങ്ങളും സുലഭം തന്നെ. ഇതത്രയും കണ്ടപ്പോൾ ആ യുവാവിന് അവാച്യമായ സന്തോഷമാണുണ്ടായത്. എല്ലാം പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം നോക്കി വിസ്മയിച്ചശേഷം ഓരോന്നും ഇരുന്നിരുന്ന തുപോലെ സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചു പെട്ടി തിരികെ പലകവെച്ചുറപ്പിച്ചു. “കഷ്ടം! ഈ പെട്ടി ഞാൻ തുറന്നുവെച്ചു ചീത്തയാക്കിയല്ലോ” എന്നുള്ള വിഷാദം നിമിത്തവും മറ്റും അയാൾക്കു നല്ല ഉറക്കമുണ്ടായില്ല. “ഇത് എന്റെ കൈവശം ഇരിക്കേണ്ടതല്ല. ഇതിന്റെ യഥാർത്ഥ കൗശി നളിനീദേവി തന്നെയാണ്. ഞാൻ ഞററിൽ ചിലപാനം രൂപം കൊടുത്തതല്ലേ ഉള്ളൂ. ഒരു രാജ്യത്തന്നെ വിലപിടിക്കുന്ന സാമാനം ഇ

തിനുള്ളിൽ ഉണ്ടല്ലോ. നളിനിയുടെ കഥ യഥാർത്ഥമായി ഭവിച്ചു. 'മുസ്ലിം തങ്ങളുടെ' ആദിസങ്കല്പവും സഫലമായി. അയാൾ ഒരു ദീപ്ത ദർശിയായിരുന്നെന്നുകൂടി ഈ സംഭവം മൂലം ഉത്തരീകേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ സാത്ത്വികനും ബുദ്ധിമാനും ആയ പ്രഭു ഇത്രവേഗം നശിച്ചു പോയതെങ്ങനെ? നളിനിയുടെ ദുർദ്ദശ മാറി. ദൈവം അവളെ എല്ലാ വിധത്തിലും അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ." എന്നിങ്ങനെയുള്ള ചിന്തയോടും പ്രാർത്ഥനയോടുംകൂടി അയാൾ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി.

വിരോധിത്വസം രാവിലേ പെട്ടിയും എടുപ്പിച്ചുകൊണ്ടു കമാരൻ നളിനിയേ കാണാനെത്തി. അവൾ വളരെ ക്ലേശിച്ചു വിവശയായിരിക്കുന്ന സമയമായിരുന്നു അപ്പോൾ. "ഈ ഭവനം ധൂർത്തനായ അദ്ദേഹമല്ലാതെ മറ്റൊരു മേടിക്കും? പക്ഷെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നൃപനതകളേ മറയ്ക്കുന്നതിനുള്ള വിദ്യ എടുക്കുകയായിരിക്കുമോ? കഷ്ടം, ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ എന്തുമാത്രം സ്നേഹിച്ചു. ഫാ! മനുഷ്യരേ സ്നേഹിച്ചാൽ ഒരിക്കലല്ലെങ്കിൽ മരണാരികൾ ഹൃദയം ശിഥിലമാക്കുമെന്ന് എന്റെ അനുഭവം കൊണ്ടു തീർച്ചയാക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഉപദേശങ്ങൾ ഒക്കെ ജലരേഖപോലെ ആയിപ്പോയല്ലോ? ദൈവമേ, സ്രീപുരുഷനാൽ തമ്മിൽ എന്തൊരന്തരമാണുള്ളതു! സ്രീ ഹൃദയം ഭേദിച്ചു ഒഴുകുന്ന രക്തത്തിൽ മലജിക്കുന്നതിലാണോ പുരുഷന്റെ സുഖം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്." എന്നിങ്ങനെയുള്ള ചിന്താസരണിയിൽ സഞ്ചരിച്ചിരുന്ന നളിനിയുടെ മുഖഭാവം കണ്ടു മന്മഥകുമാരൻ പരിഭ്രാന്തനായി. അവൾ, "പുരുഷനാൽ സ്വഭാവജന്യമായുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യലുപത അങ്ങും അംഗീകരിച്ചു. സ്രീകൾ വിശ്വസിക്കുന്നിടത്തോളം പുരുഷനാൽ അവരേ തുണപ്രായമായി ഗണിച്ചു ചതിക്കുന്നതു സഹജമാണ്." ഇത്യാദി മനോവിചാരത്തുടച്ചുവാൽ ക്ഷീണയായി കിടക്കുകയായിരുന്നു.

നളിനീദേവി യൗവനയുക്തയാണെങ്കിലും ലോകസ്വഭാവം നല്ലതുപോലെ ഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. "ഇദ്ദേഹം എന്നോട് വിവാഹം ചെയ്യണമെന്നു പറഞ്ഞാൽ എന്റെ ഹൃദയം അനുവദിക്കുമോ? ആവോ! ഞാൻ ഭരണത്വത്തിൽ ഇരുന്ന കാലത്തു തുജിച്ച സാധനങ്ങളെ ആ പൽക്കാലത്തു കൈക്കൊള്ളുന്നത് ഉത്തമമാകുമോ? ഇല്ല. ഒരിക്കലുമില്ല. അതു നിദ്വന്തനേ!" എന്നിപ്രകാരമുള്ള മനോരാജ്യത്തിലേയ്ക്കു കടന്നപ്പോൾ അവൾ പ്രണത്തിൽ മുങ്ങുകൊണ്ടാലെന്നുപോലെ തെട്ടി എഴുന്നേറ്റു. ഈ മാറ്റങ്ങൾ നളിനിയിലുണ്ടായതൊന്നും ആ യുവാവു

ഗ്രഹിച്ചില്ല. നളിനീദേവി പുറത്തിറങ്ങിയപ്പോൾ അയാൾ പ്രത്യക്ഷനായി.

നളിനി:—ഈ സമയത്തു തിരിക്കാനുണ്ടായ ഫേതുവെന്താണ്?

യുവാവ്, “ദേവി അതിരാറിലെ ഏഴുനേരം പുറത്തു വരുമെന്ന് എനിക്കറിയാം. ഒരത്യാവശ്യകാര്യം പറയാനായിട്ടാണ് ഓടി എത്തിയത്” എന്നു സസന്തോഷം പറഞ്ഞു പെട്ടി നളിനിയുടെ കൈയിൽ കൊടുത്തു.

നളിനി:—ഇതെന്തൊരു കഥയാണ്. ഈ പെട്ടി ആരു തല്ലിപ്പൊളിച്ചു. ഇതിനുള്ളിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതാരെയിലും തട്ടിപ്പറിച്ച് കൊണ്ടുപോയോ?

യുവാവ്:—ഇല്ല. ഞാൻതന്നെ തട്ടിപ്പൊളിച്ചു നോക്കിയതാണ്. ഇതിനുള്ളിൽ ഒരുപടി രത്നങ്ങളും നാണയങ്ങളും ഉണ്ട്. ഹൃദയം തട്ടിപ്പറിച്ചവർക്കു മനസ്സാലേ പ്രതിഫലം കൊടുപ്പാൻ കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുകയാണ്. തുറന്നുനോക്കൂ. പറഞ്ഞാൽ ബോദ്ധ്യമാകയില്ല. അതിലെ ഉള്ളടക്കത്തിന് ഒരു രാജ്യംതന്നെ വിലപിടിക്കും.

ഒടുവിലത്തെ വാക്കുകേട്ട് നളിനി യുവാവിന്റെ മനോഭാവങ്ങൾ നോക്കിനിന്നിട്ട് അറ പരിശോധനാകഴിച്ചു. “ഇതെന്തൊരു രത്നമാണ്. ഇത്രയും വലുപ്പവും പ്രകാശവുമുള്ള ഒരു രത്നം ഇതിനുമുമ്പ് ആരുതന്നെ കണ്ടിരിക്കാറിയിട്ടില്ലല്ലോ” എന്ന് ആശ്ചര്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

യുവാവ്:—[അകളങ്കാഭനോഷത്തോടെ] പെട്ടി തുറന്നു നോക്കിയതിൽ പിന്നീട് ഒരു നിമിഷമെങ്കിലും കൈവശം വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിന് അവകാശമില്ലെന്നു തോന്നി. അതാണ് ഇദ്ദേഹം തന്നെ തിരിച്ചത്. ഇതു നളിനീദേവിയുടെ പിതൃധനമാണ്.

നളിനി:—ഇതെങ്ങനെ എന്തേതാകും? പെട്ടി നിങ്ങൾ ലേലത്തിൽ കൊണ്ടുതല്ലേ? ഇനി എനിക്കും കുടുംബത്തിനും അതിന്മേൽ എന്തവകാശമാണ്?

യുവാവ്:—ഈ പെട്ടി ഞാൻ മേടിച്ചില്ലെങ്കിൽ ആ ദിവ്യന്റെ വാക്കു മിഥ്യയായി ഭവിക്കുമെന്നു. ഈശ്വരലീല എന്നല്ലാതെ മറ്റൊന്നും പറയാൻ കാണുന്നില്ല. ഇതിന്റെ അവകാശി നളിനിതന്നെയാണ്. എല്ലാംകൊണ്ടും അതിനുള്ള സമയവും ആവശ്യവും നേരിട്ടിരിക്കുന്നുമുണ്ടല്ലോ. നളിനിക്ക് ഈ വാക്കുകൾ ഏരിയുന്ന തീയിൽ എണ്ണ ഒഴിച്ചതുപോലെയാകുന്നു. അവർ ആ രത്നങ്ങളേ കൈയിൽ

നീട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു ധീരപുരുഷനെപ്പോലെ:—“ആ ശൂന്യത ണവും ഈ രത്നങ്ങളും എനിക്ക് ഒരുപോലെ തോന്നുന്നു എന്നല്ലാ തെ വിശേഷാൽ ഒരാറ്റൊഴമോ സമാധാനമോ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഇതു കണ്ടിട്ടുണ്ടാകുന്നില്ല. നിങ്ങളുടെ ഈ യഥേഷ്ടം ഉപയോഗി ച്ചുകൊള്ളാം” എന്നു രോഷസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു ശിരഃകമ്പനം ചെയ്തു.

യുവാവ്:—നളിനി, ഞാൻ ഭവതിയുടെ താൽക്കാലിക ദയനീ യാവസ്ഥ ഒരു നല്ല അമെന്നുവെച്ചു സഹായിക്കാൻ വന്നുവെന്നു തോ നിയിട്ടായിരിക്കാം എന്നെ ഈവിധം ധിക്കരിക്കുന്നത്.

നളിനി:—ഞാനാരെയും ധിക്കരിക്കുന്നും പൂർണ്ണരിക്കുന്നുമില്ല. വി ശേഷിച്ചു നിങ്ങളെ.....

യുവാവ്:—[പെട്ടി വാങ്ങിക്കൊണ്ട്]നളിനിയുടെ ഹിതംപോലേ ആകട്ടെ. അല്ലാതെ ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ എന്തു പ്രയോജനമാണു ള്ളത്.

നളിനി:—നേരം അതിക്രമിക്കുന്നു. അമ്മയെപ്പോയി കാണുക. ഇപ്പോൾ എന്റെ റിരിക്കും. പോയിക്കാണാം.

യുവാവ്:—(അതിവിഷണ്ണനായി) എനിക്കാരെയും കാണേണ്ടൊ. ഞാൻ എന്റെ നിർഭാഗ്യത്തെ പഴിക്കുന്നതേയുള്ളൂ.

യുവാവിന്റെ ദയനീയമായ സ്വരം നളിനിയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരുജലമേല്പിച്ചതുപോലെ അവൾ പെട്ടെന്നു നിന്നുപോയി.

യുവാവ്:—ഓമനേ, എന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ച് ഒന്നും പറയാ ത്തതെന്തു? ഞാൻ ത്യാജനാണോ? എന്തൊക്കെ പറഞ്ഞിട്ടും പ്രവൃത്തിയിൽ കാണിച്ചിട്ടും ഒരുലിവു ജനിച്ചതായി തോന്നുന്നില്ലല്ലോ. ഞാൻ ഒരാഴ്ചയ്ക്കകം ഇങ്ങോട്ടു താമസം മാറും. അപ്പോൾ നളിനി എന്റെ തായിരിക്കുമല്ലോ. ഞാൻ എല്ലാ വിധത്തിലും ഭവതിയുടെ പ്രേമത്തി ന്നും അഭിമാനത്തിനും പാത്രമായിത്തീരാൻ ശ്രമിക്കാം. ഒരു പ്രകാരത്തി ലും ഇനി നിന്ദനായിക്കാണപ്പെടുന്നതല്ല.

ഇത്രയും പറഞ്ഞതും നളിനിയെ അടക്കുവയ്ക്കാത്ത പ്രേമാവേശ ത്താൽ ബലാഭാഗ്ലേഷിച്ചതും ഉള്ളിലൊതുക്കുകയാൽ ഭാരംകൂടിനിന്നു സ്നേഹലജ്ജാഭരത്താൽ അവൾ നാശമുഖിയായി അതിന്നു വശപ്പെട്ടതും ആലങ്കരികപ്രവാഹംപോലെ പെട്ടെന്നു കഴിഞ്ഞു.

* * * * *

ഇനി യുവാവിന്നേ നമുക്കു മറ്റൊരു രംഗത്തിലേയ്ക്കു പിന്തുടരേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

രജനീവിലാസത്തേ കടുംബഭരണം തൽക്കാലം രജനീദേവിതന്നേ നടത്തുന്നതായിട്ടാണു പുറമേ പ്രസ്താവമെങ്കിലും ഒന്നരണ്ടാൾക്ക് അതിന്റെ യാഥാർത്ഥ്യം അറിയാമായിരുന്നു. എന്നു മുതൽ രജനീദേവി കാൽക്കുടം നോക്കിത്തുടങ്ങിയോ അന്നുമുതൽ പ്രതിമാസം ചെലവുനീക്കി ഒട്ടധികം ഉറപ്പിക മിച്ചം വന്നുതുടങ്ങി. “രജനീദേവി” എന്ന പരയുമ്പോൾ അതിൽ സ്വസ്ഥമായി അന്തർഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു വായനക്കാർ ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളുമല്ലോ. ക്രമേണ വസ്തുക്കളുടെ വിധമൊക്കെ മാറിയതായി അപ്പോഴപ്പോൾ ഉണ്ടായിരുന്ന പ്രകൃതിവ്യത്യാസങ്ങൾ രജനീദേവിയേ ധരിപ്പിച്ചു. ഇങ്ങനെ രണ്ടുകൊല്ലത്തെ നിരന്തരപ്രയത്നത്താൽ കടങ്ങൾ എല്ലാം തീർന്നു സമൃദ്ധിയുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ കണ്ടുതുടങ്ങി. കുട്ടികളും ത്രാണിയുള്ളവരായിത്തീർന്നു. സ്വസ്ഥതയിൽ ഉള്ളിൽ സന്തോഷവും സംതൃപ്തിയും ഉണ്ടായി. അവർ അതുവരെയുള്ള സകല കണക്കും തീർത്തു പുതുതായ ഒരു രീതി നിശ്ചയിച്ചു തന്റെ ബാല്യത ഒഴിക്കണമെന്നു വിചാരിച്ച് അവിടത്തെ ആപ്പീസിളിരുന്നു ആതനരീതിയിൽ കണക്കുവയ്ക്കേണ്ടതിന്റെ ഒരു പകർപ്പ് എഴുതിയുണ്ടാക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഒരു യുവാവിന്റെ കലഹരവം കേട്ടു. “ഞാൻ മരിച്ചുപോയാൽ നീ എന്റെ കുട്ടികളെ ഉടൻ വഴിയൊഴുത്താക്കും” എന്നു രജനീദേവി പറയുന്നതും കേട്ടു.

ഭൃത്യൻ ഒരു പാത്രമെടുക്കാൻ അകത്തുചെന്നപ്പോൾ രജനി:— “സ്വസ്ഥതയിൽ വന്നില്ലേ” എന്ന് ഉൽകണ്ഠയോടെ ചോദിച്ചു. ഭൃത്യൻ, ‘ഉവ്വ്’ എന്നു പറഞ്ഞു. രജനിക്ക് ഒരാശ്വാസംതോന്നി:— “അകത്തു വരാൻ പറയൂ” എന്നാജ്ഞാപിച്ചു. വന്നപ്പോൾ,

രജനി:—[വിഷാദസ്വരത്തിൽ] സ്വസ്ഥതയിൽ ഇന്നു നേരത്തേ വന്നുവല്ലോ? എന്റെ പുത്രൻ വന്നിട്ടുണ്ട്. അവനു കുറേ ഉറപ്പിക വേണമെന്നു ശാഗ്ദം ചിടിക്കയാണു്. കുട്ടികൾക്കൊക്കെ ഉറപ്പികയും മാട്ടോടും സമമാണു്. സ്വസ്ഥതയിൽ ജോലിത്തിരക്കു ധാരാളം ഉണ്ടു്. ഇല്ലേ?

സ്വസ്ഥ:—ഉണ്ടു്. അതിനെന്താ? സ്വസ്ഥയായിരുന്നാൽ ബുദ്ധിമാന്ദ്യം ഉണ്ടാകും. ഞാൻ ഇന്ന് അതിരാവിലേ തിരിച്ചതു് നമുക്കൊന്നിച്ച് ആ ഗ്രാമം ചുറ്റിനോക്കാമെന്നു വിചാരിച്ചാണു്. അവിടെ പരാതിക്കാർ വളരെയുണ്ടു്. ഇന്നു യാത്ര സാധ്യമാകയില്ലായിരിക്കാം. ജയപുരിയിലേ കളുപ്പാടിനേ സംബന്ധിച്ച ചില വ്യവസ്ഥകൾ ചെയ്യേണ്ടിയുമിരിക്കുന്നു. അതു് അവിടെച്ചെന്നിട്ടായിക്കളയാം എന്നു വിചാരിച്ചു.

രജനി:—ശരിയായ ഒരു പുരുഷനില്ലാത്ത സ്ത്രീകൾ കണ്ടില്ലേ? സ്വപ്നമായി ഇത്രയൊക്കെ പണിപ്പെട്ട് ഈ കുടുംബം പുനഃപ്രതിഷ്ഠിച്ചാലും നാളെ ഈ ശപ്പനല്ലേ അനുഭവിക്കേണ്ടത്. ഇവൻ എത്ര ദിവസത്തേ പൂജിക്കേണ്ടതാകുമോ? എന്തിനായി നാം കാഴ്ചപ്പെടണമെന്നു ചിലപ്പോൾ തോന്നിപ്പോകുന്നു.

സ്വപ്ന:—അങ്ങനെ വിചാരിക്കാമോ? അവിടുത്തെ ഭാവി ശ്രേയസ്സുരമായിത്തന്നെയിരിക്കും.

രജനി:—സ്വപ്നമയി, നിന്നെ ദൈവം വേണ്ടവിധം അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ. നിന്റെ ഈ അതിസാഹസത്തിനു ഞാനെത്ര പ്രത്യുപകാരമാണു ചെയ്യേണ്ടത്. എന്തുതന്നെ ചെയ്യാലും മതിയാവില്ല. നീ അത്ര കണ്ടു പണിപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഒറ്റക്കാരും നീ കൂടുതൽ വാങ്ങുന്നില്ലല്ലോ. ഇരുപത്തഞ്ചുറൂപ്പികകൊണ്ട് എത്ര ഭംഗിയായി കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. നാളത്തേയ്ക്കു കരുതുന്നില്ല. നിന്റെ പ്രയത്നങ്ങളെല്ലാം അബ്രോഹട്ടേയ്ക്കു കണ്ടുമാണല്ലോ! അതെന്താണങ്ങനെ? പരാമർശം നന്നെങ്കിലും സ്വപ്നം ലൗകികത്തിൽ കേവലം ത്യാജ്യമാണോ? എന്റെ പുത്രിമാരിൽ ഒന്നായിട്ടേ നിന്നെ ഞാൻ ഗണിക്കുന്നുള്ളൂ. എനിക്കിനി ഭർത്താ കഴിയുകയില്ല. ഇപ്പോഴപ്പോലെ വേണ്ടതൊക്കെ ചെയ്തുകൊള്ളുക.

സ്വപ്ന:—നന്നായി! കാര്യസ്ഥൻ ഈ നാശമൊക്കെ വരുത്തിയത് അയാളുടെ വീഴ്ച തന്നെയല്ല. എന്നെയും അതുപോലെ ആക്കിത്തീക്കാൻ വട്ടംകൂട്ടുകയാണല്ലോ? അവിടുന്ന് ഉദാസീനയായിത്തീരുന്നതായാൽ ഞാൻ ഇവിടെനിന്നും മാറിക്കളയും. അവിടുത്തെ ആജ്ഞ ഏതോ, അതിനെ ഉത്തമവിശ്വാസമായി നിർവ്വഹിക്കാൻ ഒരു യന്ത്രം പോലെ ഉപയോഗിക്കേണ്ടല്ലോ സകല സ്വാതന്ത്ര്യവും എനിക്കു നൽകിയാൽ നിർദ്ദോഷമായി അതു വഹിക്കാൻ എന്നാക്കൊണ്ടു സാധിക്കുകയില്ല. ഒരാൾക്കുള്ള സാക്ഷാൽ യോഗ്യതയിൽ കവിഞ്ഞു മരിക്കുന്നതും നടിക്കുന്നതും ദോഷകരമാണ്. എന്നെ പട്ടീനിവിശേഷം സ്നേഹിക്കുന്നത് എനിക്ക് അത്യന്തം ചാരിതാത്പര്യജനകമാണ്. അവിടുത്തേയ്ക്കു വേണ്ട സഹായം കുടുംബഭരണത്തേ സംബന്ധിച്ചു ചെയ്യാമെന്നല്ലാതെ, ഒക്കെ ഞാൻതന്നെ ഭരമേറു നടത്തുന്നത് ആപൽകരമായിട്ടത്രേ പരിണമിക്കുക. മറ്റൊരെയും തന്നെ അങ്ങനെ ചുമതലപ്പെടുത്തുകയുമരുത്. സ്വശക്തി മന്ദീഭവിപ്പിച്ചുകൂടാ. ജീവിതത്തിലേ ഒരു മുഖ്യരഹസ്യം തന്നെ, സ്വസ്വാതന്ത്ര്യം സ്വയം സൂക്ഷിച്ചുകൊള്ളുക എന്നതാണ്.

ഞാൻ ഇപ്പറയുന്നത് അവിവേകമെന്നു തോന്നുന്നെങ്കിൽ ക്ഷമിച്ചുകൊള്ളണം.

രജനി:—എന്റെ കട്ടി, നീ പറഞ്ഞതൊക്കെ സത്യംതന്നെ. എന്നാലും നീ എനിക്ക് ഒരു വ്യത്യസ്തയാണ്. എന്നെ ഇനി ഉപദ്രവിക്കരുത്. നീ ഒരു രാജ്ഞിയായിരിക്കേണ്ടവളാണല്ലോ. എന്തെന്തെപ്പത്തികൾ നീ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു! ഈ പ്രശ്നവേഷം ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ നിന്റെ നോട്ടം, ഭാവം, തന്നത്തന്നറിയാതെ പറഞ്ഞുപോകുന്ന വാക്കുകളുടെ ഗൗരവം ഇതൊക്കെ നിന്റെ പ്രഭുത്വത്തേ നന്നായി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. നിന്നെ വിശ്വസിച്ചിട്ടു വരുന്ന ദോഷമൊക്കെ ഞാൻ സഹിച്ചുകൊള്ളാം.

സ്വപ്ന:—എനിക്കും സ്വന്തരക്ഷയ്ക്കു വകാശമില്ലേ? അതു നോക്കണമല്ലോ.

രജനി:—സ്വപ്നം, ചായുകുടിച്ചുവോ? എന്റെ മകൻ ഇനി ഒരു രാജ്യ ഇവിടെ താമസിക്കും. സ്വപ്നമയിക്കു പരിചയമാകേണ്ടേ? [പുതുനോടായിട്ട്] കുമാര, ഈ സ്ത്രീരത്നത്തെ നിന്റെ സഹോദരിമാരിൽ ഒന്നായി ഗണിച്ചുകൊള്ളണം. ഈ കട്ടിയാണ് നമ്മുടെ കുടുംബം പുനരുദ്ധാരണം ചെയ്തത്. [സ്വപ്നമയിയോട്] ഇതാണ് എന്റെ സീമന്തപുത്രൻ. പഠിത്തം വേണ്ടിടത്തോളം ഒക്കെ ആയിട്ടുണ്ട്. ഉദ്യോഗഭ്രമമില്ല. തുടച്ചയായി രൊൾ ഈ കുടുംബത്തിൽ വവിധ സ്ഥാനങ്ങൾക്കു ഫനായിരിക്കും. ഒന്നരണ്ടുവസരങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെ അതു തെറ്റിയിട്ടുണ്ടു്. എന്താ ചെയ്തു്?

സംഭാഷണം ഈ ഘട്ടത്തിലെത്തിയപ്പോൾ ചായ കൊണ്ടുവന്നു. എല്ലാവരും അതു കുടിക്കാൻ ആരംഭിച്ചു. യുവാവു തന്റെ ദൃഷ്ടികളേ സ്വപ്നമയിയിൽ പതിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു മെല്ലെ ചായ കുടിച്ചുതുടങ്ങി. മാതാവിന്റെ വോളുങ്ങൾക്കു പ്രത്യുത്തരം ഒന്നുമില്ല. എങ്കിലും തന്റെ ചാപല്യങ്ങൾ മാതാവിനേയും സ്വപ്നമയിയേയും അറിയിക്കാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടാൻ വളരെ പണിപ്പെടുന്നു. സ്വപ്നമയിക്കു യുവാവിന്റെ സമ്പ്രദായങ്ങൾ ഒട്ടും തൃപ്തികരമാകുന്നില്ല. എന്നാൽ ഉള്ളിൽ ഒരു സഹതാപമാണുണ്ടായതും. അവൾ ചായകുടിയും കഴിഞ്ഞു പുറത്തു കടക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

“നല്ല വെയിലായില്ലേ? നടന്നു പോവുകയോ? ദൂരം വളരെ ഹില്ലേ?” എന്നു പറഞ്ഞു യുവാവു പെട്ടെന്നൊഴുനേറു.

സ്വപ്നം:—സ്വപ്നാഭ്യർത്ഥന നടക്കണം.

“വണ്ടി കൊണ്ടുവരുവിക്കാമല്ലോ? എന്തിനു വെയിൽത്തു നടക്കു
യ്ക്കും?” എന്നായി യുവാവ്. രജനി ചിന്താമഗ്നയായിരുന്നതിനാൽ മക
ന്റെ ഗോഷ്ടികളും ഔദാര്യപ്രകടനവും അതു ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. സ്വപ്നം
മയി യാത്രപറഞ്ഞു പുറത്തിറങ്ങി. യുവാവും കൂടെച്ചാടി.

സ്വപ്നം:—വേണ്ട. ഞാൻ നടന്നുപോകുക പതിവാണ്. അതു
തനിമയായിരിക്കും. അതുപോലെ പൊയ്ക്കൊള്ളാം.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു സ്വപ്നമയി നടന്നുപോയി. വഴിമധ്യേ രണ
ദേവൻ പ്രത്യക്ഷനായി.

രണ:—ഇവിടെയും എന്നെ ദ്രോഹിക്കാനെത്തി ഇല്ലേ? എന്റെ
ഒരു നിഴൽപോലെ കൂടിയിരിക്കുകയാണ്. വീടു തീരെ ഉപേക്ഷിച്ചോ?
ഇനി അങ്ങോട്ടു മടങ്ങിപ്പോകാൻ നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ലേ? എന്റെ കാര്യം
വല്ലഭം പുറത്താക്കിയാൽ പിന്നെ.....അന്നു ഞാൻ ഇവിടെ
നിന്നും രാപ്പിള്ള. സുകുമാരി, ഇപ്പോഴും എന്റെ പിടിയിൽപെട്ടു കി
ടക്കുകയാണെന്നു നല്ല ഓർമ്മയിരിക്കട്ടെ.

സരോഷം ഇത്രയും പറഞ്ഞശേഷം രണദേവൻ പോയി. മന്മഥകു
മാരയുവാവ് സ്വപ്നമയി പോയ വഴി നോക്കി ചിന്താപരവശനായി
നിൽക്കുകയായിരുന്നു. രജനിയും പുറത്തുവന്നു.

യുവാവ്:—അമ്മേ, അവൻ ആരാണ്? സാമാന്യയല്ലല്ലോ.

രജനി:—ഞാൻ കുറച്ചുമുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടില്ലേ? ഇപ്പോൾ ഈ കുടും
ബത്തിന്റെ ഭരണകർത്രി അവൾ തന്നെയാണ്.

യുവാവ്:—ഹേ, എന്തു സമത്വമാണ്? ഏതുനാട്ടിൽനിന്നും വ
ന്നതാണ്? ഏതോ പ്രശ്നവേഷയാണെന്നാണ് എനിക്കു പ്രഥമ
ദൃഷ്ടിയിൽ തോന്നിയത്. ഏതോ ഒരു രഹസ്യം ഈ മഹതിയിൽ
ഉള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നുണ്ട്.

രജനി:—എന്തെങ്കിലും ഉണ്ടായിക്കൊള്ളട്ടെ. നിനക്കുതറിഞ്ഞി
ട്ടെന്താണാവശ്യം? അവളെ ജയിക്കാൻ ഈ നാട്ടിലാരുമില്ല. ഞാൻ
നിന്നെ പ്രസവിച്ചിട്ടെന്താ ഫലം? അപമാനവും ദുരിതവും മാത്രം! നീ
വേണ്ടതുപോലെ ഇരുത്തുവെങ്കിൽ എനിക്കീ കഷ്ടപ്പാടുണ്ടോ? നിന്നോ
ടെത്ര ഉപദേശിച്ചാലും ഒക്കെ വ്യർത്ഥമാണല്ലോ? ഒരിക്കൽ നീ എല്ലാം
അറിയും.

രജനി ഇത്രയും പറഞ്ഞു് അതിദീർഘമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചു. യുവാവു മാതാവിന്റെ പരപ്പുവാക്കുകൾ കേട്ടിട്ടും അസ്വസ്ഥനായി മൗനം ഭീക്ഷിച്ചു നിന്നതേയുള്ളൂ.

—(൨)—

അദ്ധ്യായം ൨൪.

“വൈരസ്യം പലകാട്ടുംപുരുഷനെ
സാരസ്വത്തിനു കൊള്ളരുതേതും
ചേരുകയില്ലെന്നല്ലവളധനം
വൈരമവകുലാമൃതീഭൂ.”

രണ്ടാഴ്ചയ്ക്കു ശേഷം ഒരു ദിവസം സ്വപ്നമായി ചുറ്റിനടന്ന ശാന്താവിളാസത്തോടു സമീപിച്ചപ്പോൾ ഒരു യുവാവു വഴിയിൽ ലാത്തി കൊണ്ടു നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു. അവൾ അടുത്തെത്തിയപ്പോൾ അയാൾ പരിചയം ഭാവിച്ചുകൊണ്ടു് “കണ്ടതു സന്തോഷമായി. ഞാനും ഒന്നിച്ചു വരാം” എന്നു പറഞ്ഞു.

സ്വപ്നമായിക്കു്, ഇയാൾ വളരെ നേരമായി തന്റെ പ്രത്യാഗമനം പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുകയായിരുന്നുവെന്നു മനസ്സിലായി. “ഇഷ്ടംപോലെ” എന്നു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ മറുപടി നൽകി.

യുവാവു്:—[ഉള്ളതിൽ കൂടുതൽ പരിചയം നടിച്ചുകൊണ്ടു്] വന്ദനം, ഞാൻ നിങ്ങളുടെവേണ്ടി വളരെ നേരമായി കാത്തുനിൽക്കുന്നു.

സ്വപ്ന:—എന്തിനായിട്ടു്?

യുവാവു്:—“നിങ്ങളേ കാണാനായി മാത്രമാണു്. ഇന്നു രാവിലെ എനിക്ക് ഒരു വലിയ ആപത്തു നേരിട്ടു. പാശികളിച്ചതിൽ കുറച്ചു രൂപാ പൊടിഞ്ഞു. മനസ്സിനു വളരെ ക്ഷീണം തോന്നുന്നു. നിങ്ങളുടെ ഈവക ഉപദ്രവം ഒന്നും നേരിട്ടിരിക്കുകയില്ലല്ലോ.

സ്വപ്ന:—എന്താ ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ സംസാരിക്കുന്നതു്. ഞാൻ പാശികളി കണ്ടിട്ടുപോലുമില്ല. സ്ത്രീകൾ പാശികളിക്കുന്നതായി അധികം കേട്ടിട്ടുമില്ല.

യുവാവു്:—ഭാഗ്യവതി തന്നെ.

സ്വപ്നം:—എന്തിനാ എന്നെക്കാത്തു നിന്നത്? അമ്മ വല്ലതും പറഞ്ഞയച്ചിട്ടുണ്ടോ?

യുവാവ്:—[വെറും ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ] നിങ്ങളേ കണ്ടാൽ കുറേ മനസ്സമാധാനമുണ്ടാകുമല്ലോ. എന്താ? അങ്ങനെയല്ലേ? നിങ്ങൾ ബഹുസമത്വയാണെന്നു പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ തന്നെ ഞാൻ ഗ്രഹിച്ചു. നിങ്ങൾ അമ്മയുടെ ഭാരം ഇത്ര ഭംഗം ലാഭപ്പെടുത്തിയല്ലോ.

സ്വപ്നമയിക്ക് ഇതു കേട്ടു രോഷത്തിന്നു പകരം അല്പം ആർദ്രതയാണുണ്ടായത്.

“എന്താ അപകടം പറിയത്? പറയാമോ?” എന്നു സ്വപ്നമയി അനുകമ്പയോടുകൂടി ചോദിച്ചു. അന്യഭാവത്തിൽ വളരെ അലിപ്പുള്ളവളായിരുന്നതിനാൽ ആർക്കും വിപത്തിൽ സഹായിക്കുകയെന്നുള്ളതു അവളുടെ ഒരു സ്വഭാവമായിത്തീർന്നിരുന്നു.

യുവാവ്:—പതിവിൽ കൂടുതൽ ഒന്നും പറിയില്ല.

സ്വപ്നം:—പതിവെന്താണാവോ? ഞാൻ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ.

യുവാവ്:—ഇന്നും കുറേ പണം പൊടിച്ചു. വളരെ വ്യസനവും ചഞ്ജയും തോന്നുന്നു. പലപ്പോഴും ഈ കളി ചീത്തയാണെന്നു തോന്നാറുണ്ട്. പക്ഷേ സംഘത്തിൽ ചേരുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന വ്യാമോഹത്തേ തടയുന്നതിന്നു ശക്തിയില്ലാതായിപ്പോകുന്നു.

സ്വപ്നമയിയിൽ ഈ വാർത്ത പല ആശങ്കകളും ഉദിച്ചിട്ടു. സംഘം എന്നു കേട്ടപ്പോൾ അതിലെ അംഗങ്ങൾ ആരെല്ലാമെന്നറിയാനുള്ള ഉൽക്കണ്ഠ അതികലശലായി. “ആകട്ടേ, ആരെല്ലാമാണ് കളിക്കാർ എന്ന് എന്നോടു പറയാമോ?”

യുവാവ്:—അനവധിയാളുകളുണ്ട്. പറഞ്ഞാൽതന്നെയും നിങ്ങൾ അവരെ കൈ അറിയുമോ?

സ്വപ്നം:—ഇല്ല. എങ്കിലും ധരിച്ചിരിക്കാമല്ലോ. ഞാനും ഒരിക്കൽ അവിടെവന്നു പക്ഷേ കളിയിൽ ചേർന്നേയ്ക്കാം. അതിനാൽ പ്രധാനികളെ അറിഞ്ഞിരിക്കാമെന്നേയുള്ളൂ.

യുവാവ്:—പ്രമാണികൾ രണദേവൻ, വിക്രമസിംഗ് എന്നിവരാണ്. രണദേവൻ ഞങ്ങളുടെ കാര്യസ്ഥനാണ്. പക്ഷേ എഴുത്തുകുത്തുകളൊക്കെ വേറേ പേരുവെച്ചാണ്.

ഇത്രയും ശ്രമിച്ചപ്പോൾ സ്വപ്നമതിയുടെ ഭാവം പകർന്നു. “കഷ്ടം! എത്ര കടുംബം ഇവന്റെ ദ്രോഹകൃത്യങ്ങൾക്കിരയായിത്തീരുന്നു. ഇവനെ ഒന്നമച്ച് കയ്യിലെങ്കിൽ വളരെ ഭോഷമുണ്ട്” എന്നു വിചാരിച്ചപ്പോഴേയ്ക്ക് തന്റെ അനുഭവങ്ങളെല്ലാം ഓർമ്മ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. അവൾ തന്റെ സ്നേഹത്തോടു മറച്ചുകൊണ്ടു ധ്വജിതീയിൽ നടന്നു. “ഞാൻ ഈ വിധിയിലും ഒന്നിച്ചു” അകത്തുകടന്നാൽ ശാന്താഭേരിക്ക് എന്തു തോന്നും? എന്തൊക്കെ വിചാരിച്ചു? അന്യഥാ വിചാരിക്കുന്നതിനല്ലാതെ ന്യായമുണ്ടോ? ലോകത്തു ഗുണഭോഷങ്ങൾ തിരിച്ചറിഞ്ഞു ഒരു കാര്യത്തിലഭിപ്രായം പറയാൻ മനസ്സുള്ള ക്ഷമയുണ്ടാകാറില്ല. ഞാൻ ഇപ്പോൾ എന്താണു വേണ്ടത്? ഇവർ എന്നെ പുറത്താക്കി എന്നു വരുതല്ലോ” എന്നിത്യാദി ചിന്തയോടെയാണു നടന്നത്. പടികലഞ്ഞിരുന്നപ്പോൾ സ്വപ്നമതി അല്പം സംശയിച്ചു ഒന്നു നിന്നു.

യുവാവ്:—എന്താ ശങ്കിച്ചു നിൽക്കുന്നത്? ശാന്താഭേരിക്ക് എന്നെ നല്ലതുപോലെ അറിയാം. കടന്നുകൊള്ളൂ. അവിടെ എനിക്കും വരാം.

സ്വപ്ന:—ഞാൻ എന്തോ ആലോചിച്ചു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. നല്ലതുപോലെ അറിയാമെങ്കിൽ പിന്നെ എനിക്കു ശങ്കയുണ്ടായാൽതന്നെ നിങ്ങൾക്കെന്താണ്?

യുവാവ്:—ഹേ, മഹത്മീ, എനിക്കു നിങ്ങളെ കണ്ടു ക്ഷണം മുതൽ വാചാമഗോചരമായ സ്നേഹബഹുമാനാദികൾ തോന്നിയിട്ടുണ്ട്. അതിനു കാരണം നിങ്ങളുടെ മാഹാരത്വം ഒന്നു മാത്രമാണ്. നിങ്ങൾ ഈ പ്രായത്തിൽ കാട്ടുന്ന ധൈര്യവും സാമർത്ഥ്യവും പുരുഷസാധ്യമല്ല. അവ സ്ത്രീത്വമാണത്രെ.

സ്വപ്ന:—പുരുഷസാധ്യമല്ലാത്ത കാര്യം ലോകത്തു വളരെ ചുരുക്കമാണ്. ഈശ്വരനേ പ്രത്യക്ഷനാക്കുന്നതിൽ വല്ലതാണോ ഈ തുച്ഛമായ കാര്യങ്ങളെല്ലാം. അതിനു കൊള്ളരുതാത്തവനെ ഞാൻ പുരുഷനായി ഗണിക്കാറില്ല.

യുവാവ്:—ഞാനും, അപ്പോൾ ആ കൂട്ടത്തിൽതന്നെ? ഇല്ലേ?

സ്വപ്ന:—അതിനെന്തു തക്കം? പ്രായം ഇത്രയും ആയില്ലേ? താന്താങ്ങളുടെ കാര്യമറിയാൻ പാടില്ലാതെ ദുർവൃത്തന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ചേർന്നു പാശികളിച്ചു ദ്രവ്യനാശം ചെയ്യുന്നതു പുരുഷധർമ്മമാണോ? ശരിയായ കടുംബഭരണം നടത്തി മാതാവിനേയും സഹോദരിമാരേയും മാനമായി രക്ഷിക്കേണ്ട ഒരു പുരുഷനാണോ ഈ വിധം ധൂർത്തിച്ചു

നടക്കേണ്ടതു്. സൂത്രകക്ഷരം. നിങ്ങൾ ഗൃഹപ്രായമാണു്: നല്ല കാലത്തു മാത്രമേ സൽബുദ്ധി വന്നു സന്മാഗ്നികളും ഒന്നിച്ചു സഹവസിക്കുന്നതിന്നു തോന്നുകയുള്ളു. കഷ്ടം! കഷ്ടം!!

യുവാവു്:—അമ്മ പലപ്പോഴും ഇതൊക്കെ പറഞ്ഞു വിലപിക്കാറുണ്ടു്. ഒന്നും മനസ്സിൽ പതിയുന്നില്ല. ഞാൻ എന്തുവേണ്ടു്?

സ്വപ്ന:—അതാണു സൂത്രം പോരായെന്നു പറഞ്ഞതു്.

യുവാവു്:—സ്വപ്നമയി ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ എന്റെ കണ്ണുരമ്പുകളിൽ മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കും. വേണ്ടതു് ഉപദേശിച്ചുതരുക. വല്ലവിധവും ഈ ഭഗ്ഗംകടാവസ്ഥയിൽ നിന്നും തപ്പിച്ചിഴച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നു മോഹമുണ്ടു്. സ്വപ്നമയിക്കു വല്ല തന്ത്രവും പ്രയോഗിച്ചു് എന്നെ രക്ഷപ്പെടുത്താമെന്നിൽ ആയിക്കൊള്ളു.

സ്വപ്ന:—മദ്യപാനം ഉണ്ടോ?

യുവാവു്:—ആവൂ! അത്രമാത്രമില്ല.

സ്വപ്ന:—മരോല്ലാത്തിലും വിഭജനാണു്: ഇല്ലേ?

യുവാവു്:—ഒരുവിധം. മരോല്ലാത്തിൽ നമുക്കു കയററം കിട്ടിയിട്ടില്ല. സംഗമം പലപ്പോഴും നിർബ്ബന്ധിച്ചു നോക്കിയിട്ടുണ്ടു്. സത്യമായും ഞാൻ മദ്യം ഹ്രാണിച്ചിട്ടുകൂടിയില്ല. അമ്മ തല്ലിക്കൊല്ലും എന്നുള്ള ഭയം എന്നെ പിൻവലിച്ചിട്ടുതാണു്.

സ്വപ്ന:—ഈശ്വരകൃപതന്നെ. എന്നാൽ നിങ്ങളെ ഈ ദയനീയാവസ്ഥയിൽ നിന്നു് ഒരുവിധം മോചിപ്പിക്കാമെന്നു് ഒരാൾ തോന്നുന്നുണ്ടു്.

യുവാവു്:—ഞാൻ പറഞ്ഞ ഇക്കാര്യങ്ങൾ ഒന്നും അമ്മയോടു പറയരുതു്. പറഞ്ഞാൽ എന്റെ കഥ കഴിഞ്ഞു. പിന്നെ അമ്മയും ജീവിച്ചിരിക്കുകയുണ്ടാവില്ല.

സ്വപ്ന:—ഞാൻ നിങ്ങളേ ക്ഷമിക്കുന്നതിനല്ല അവിടെ വരുന്നതും ഇവിടെ വന്നിട്ടുള്ളതും. എന്റെ ജോലി ദൃഷ്ടാന്തകൂടാതെ നടത്തണമെന്നല്ലാതെ അന്യകാര്യങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ടു് എന്തിക്കുതാ കാളും? ഇത്ര വളരെ ഉറപ്പിക എവിടെനിന്നു് എങ്ങനെ കൈയ്യുലാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു?

യുവാവു്:—അതിൽ ഒരു രഹസ്യമുണ്ടു്. അതു പറയാൻപാടില്ല. എങ്കിലും സ്വപ്നമയിയിൽനിന്നു് ഒന്നും മറച്ചുവയ്ക്കാൻ എനിക്കു ധൈര്യം മതിയാകുന്നില്ല. കാല്യായനൻ ഉറപ്പിക തന്നുകൊണ്ടേയിരുന്നു.

കളിയിൽ അത്രയും കറെക്കുടിയും എന്റെ പക്കൽ നിന്ന് അങ്ങോട്ടു മേടിച്ചുകൊള്ളും. സംഘക്കാരിൽ അമ്മയേ വഞ്ചിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു രണഭേദനം വിക്രമ സിംഹനും മാത്രമായിരുന്നു.

സ്വണ്ണ്:—ശിവ! ശിവ! അങ്ങനെ പുറത്തു പറയൂ. നിങ്ങളുടെ കടുംബക്കുടുംബത്തിന്റെ കാരണം ഇതാണല്ലോ? നിങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശ്യം എന്തായിരുന്നു? കാരണമില്ലാതെ കാര്യമുണ്ടാകാൻ തരമില്ല. നിങ്ങൾ അവരെ സ്വന്തദ്രവ്യം തട്ടിപ്പറിക്കാൻ സഹായിച്ചിട്ടു പിന്നെ എന്താണാവോ ഭാവിച്ചിരുന്നത്? അമ്മയേയും സോദരിമാരേയും നിരാശ്രയ കളാക്കി.....ശേഷം നിങ്ങൾ തന്നെ പൂരിപ്പിച്ചുകൊള്ളൂ. കഷ്ടം! എല്ലാം വിശദമായി കേൾക്കട്ടെ! ഞാൻ ഒന്നും പുറത്തു പറകയില്ല. ഇപ്രകാരമായിരുന്നാൽ നിങ്ങളുടെ ദ്രവ്യം എത്ര കാലത്തേയ്ക്കു നിലനിൽക്കുമെന്നാണു നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചിരുന്നത്?

ഇത്രയൊക്കെ കേട്ടപ്പോൾ യുവാവു കാര്യങ്ങളുടെ ഗൗരവം ഓർത്തു ലജ്ജിച്ച് അധോമുഖനായി നിന്നു ബാലനെപ്പോലെ രോദനം തുടങ്ങി.

സ്വണ്ണ്:—ഇതൊന്നും പുരുഷലക്ഷണമല്ല. വേണ്ടാ, കരഞ്ഞിട്ടാ വശ്യമില്ല. സ്വന്തം തെറ്റുകൾ തീർന്നു സന്മാർഗ്ഗിയാകുന്നതിനുള്ള മനുഷ്യസ്വഭാവം ഉണ്ടാകണമെന്നു സ്വർഗ്ഗക്കരനോടു പ്രാർത്ഥിക്കുക. സ്വന്തം താവിന്റെ നേക്കു ചെയ്തിട്ടുള്ള കഠിനക്രൂരതകൾക്കും കാട്ടിയിട്ടുള്ള അസത്യത്തിനും എന്തു പരിഹാരം ചെയ്താലും പാപശമനമാകുമോ? ഒരിക്കലുമില്ല. നിങ്ങൾ നന്നാവാൻ ശ്രമിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഇഹവും പരവുമില്ല എന്നു ധരിച്ചുകൊള്ളുക.

യുവാവ്:—ഈ വാഗ്ദത്തങ്ങൾ ഒക്കെ എന്റെ നെഞ്ചിൽ തറച്ചു വ്രണപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ഇനി പ്രകൃതം എന്തു പറഞ്ഞാലും അറിയാനുള്ള ഉണർവും ശക്തിയും മങ്ങിപ്പോയിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഈ പ്രയോഗങ്ങൾ നിറുത്തി മേലാൽ ദോഷങ്ങൾ നേരിടാതെ എന്നെ രക്ഷപ്പെടുത്തുന്നതിനു ഭവതിക്കു കരുണയുണ്ടാകണം. ഞാൻ എന്തു ചെയ്യേണ്ടു എന്നറിയാതെ കഴങ്ങുകയാണ്. എന്റെ സോദരിമാർ, അമ്മ ഇവരെ ഒക്കെ ആരെങ്കിലും അലക്ഷ്യമാക്കി പെരുമാറിയാൽ ഞാൻ സഹിക്കുമോ? ഒരിക്കലുമില്ല. എനിക്കു നികൃഷ്ട വിചാരങ്ങൾ ഒന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്റെ പ്രായക്കുറവു നിമിത്തം അച്ഛന്റെ മരണശേഷം ശിക്ഷിതാവല്ലാതെ അവിവേകിയായിത്തീർന്നു. ബീലാത്തിയിൽ ഞാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്ന ഉറപ്പിക ഒരു കണക്കും

കൂടാതെ അമ്മ അയച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പനാണെങ്കിൽ വളരെ നിഷ്പക്ഷതയോടുകൂടി ഒരു പൈശ്വര്യപോലും വരവുചെയ്തു കണക്കുചോദിക്കുമായിരുന്നു.

സ്വപ്നം:—അത് അമ്മയുടെ ദുഷ്ടതയല്ല! എന്തെന്നാൽ അതിനായ പുത്രവാത്സല്യം നീമിത്തം ഒരുവിധത്തിലും അന്യദിക്കിൽ കിടന്നു കഷ്ടതയനുഭവിക്കരുതെന്നുള്ള ആർത്ഥത്തോടുകൂടി ആവശ്യപ്പെട്ട സംഖ്യ മുഴുവൻ പരപ്പഴിപ്പോൾ അയച്ചുതന്നുവല്ലോ. അതിന് ഈ ശിക്ഷകൊടുത്താൽ പോരാ. മഹാപാപം!

യുവാവ്:—ഞാൻ ഇനി എന്തുവേണ്ട? ദൈവം സാക്ഷിയായി
 ഞാൻ വല്ലാതെ അനുതപിക്കുന്നുണ്ട്. ഇനി ഞാനെന്തുവേണമെങ്കി
 ലും പറയുമ്പോലെ ചെയ്യാം. നിങ്ങളേ ഹൃദയപൂർവ്വം ശരണംപ്രാപി
 കുന്നു.

സ്വപ്നം:—അങ്ങനെയോണോ? എന്നാൽ നിങ്ങളുടെ പൂർവ്വരി
രും ലേശം മറയ്ക്കാതെ എന്നോടു ഇറങ്ങുവാനാണ്. ഞാൻ ആലോ
ചിച്ച കഴിവുപോലെ ഉപദേശിക്കയും വേണ്ടതു പ്രവർത്തിക്കയും
ചെയ്യാം.

യുവാവു:—അതു ഞാൻ പറയാം. അപ്പോൾ മരണവരെ എന്റെ ചരിത്രത്തിൽ ലജ്ജാപൂർവ്വം മറിച്ചുനോക്കേണ്ട വശങ്ങളില്ല. പിന്നീടു ഒന്നരണ്ടുകൊല്ലം ഇവിടെ വന്നു പാർത്തു. അപ്പോഴാണ് ഈ സഫവാസങ്ങൾ ലഭിച്ചത്. എന്റെ അധഃപതനത്തിനു മുമ്പു ഞാൻ നളിനീദേവിയുടെ കാമുകനായിരുന്നു. അവിടെ ഈ രണ്ടു വൻ കടന്നുകൂടി ഓരോ ദുരപദേശങ്ങൾ ചെയ്ത് എന്നെ ഈ മട്ടിലാക്കി എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞു. ഉറപ്പികഴും കറേ പൊടിഞ്ഞു. ഞാൻ ബി. എ. വരെ അതികേമമായി പഠിച്ചു. പ്രസിഡൻസിയിൽ ഒന്നാമനായിട്ടാണ് ജയിച്ചത്. എനിക്കു കിട്ടിയ സമ്മാനമുദ്രകൾ കൂടി പിന്നെ ഞാൻ കളഞ്ഞു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അനന്തരചരിത്രം വ്യക്തമാകുമല്ലോ. അതോടുകൂടി നളിനീദേവിയുടെ കവ്വംബത്തെയും നാമാവശേഷമാക്കിത്തീർത്തു. അതും ഈയിടെ ആണ്. ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ ബിലാത്തിയിൽ വെച്ചു പരിചയമായതാണ്. ഞങ്ങളുടെ കുടുംബാംഗങ്ങൾ തമ്മിൽ പൂർവ്വവൈരികളാണ്. അതിനാൽ വിവാഹത്തിനു കാലവിളംബം നേരിട്ടു. ഉടൻ വിവാഹം നടന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്റെ അവസ്ഥ എന്തായിരുന്നേനെ? ഹ! അതെല്ലാം ഇനി എന്തിനു ചിന്തിക്കുന്നു? എനിക്കു പ്രിയതമയായിരുന്ന ആ സ്ത്രീരത്നം എന്റെ അനന്തരനട

പടി മുഴുവനും മനസ്സിലാക്കി എന്നെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിവന്നു. പലതവണയും മൂന്നുപായവും കഴിവുള്ള ഉപദേശവും അവർ പ്രയോഗിച്ചതു വിഫലമായി. അവരുടെ ഹൃദയം ശിഥിലമായി. എന്നെ അവർ വെറുത്തു. ഇപ്പോൾ അനേകപ്പണങ്ങൾ ഒന്നുമില്ല. വല്ല കാരണവശാലും തമ്മിൽ കാണാൻ ഇടവന്നാൽ ഒന്നോ രണ്ടോ വാക്കുകൾകൊണ്ടു കൂശലംപറഞ്ഞുവസാനിപ്പിക്കും. എനിക്കു വിദ്യാസമ്പാദനത്തിലുള്ള മോഹം ഒക്കെ നശിച്ചു ഇതാ ഈ അവസ്ഥയിലായി. ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ ഏകദേശം പിരിഞ്ഞു എന്ന ഘട്ടത്തിലായശേഷമുള്ള എന്റെ നടപടികൾ വണ്ണിക്കാൻ ഞാൻ ശക്തനല്ല. ആശാഭംഗംകൂടി ഉണ്ടായ ഒരു സാഹസികനായ അസ്ഥിരചിത്തന്റെ വിക്രിയകൾ നിങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുക. നളിനിയുടെ ലാവണ്യം അതിവിസ്മയനീയമാണ്. നിങ്ങൾ തമ്മിൽ ആകാശം കൂടുതൽ സൗന്ദര്യമെന്നു നിർണ്ണയിക്കാൻ ഒരാൾക്കും സാധിക്കയില്ല. അവർക്കു തീരെ നിവൃത്തിയില്ലാതായിട്ടാണ് എന്നെ വെടിഞ്ഞത്. അതോടുകൂടി സംഘക്കാക്കു ഞാൻ എന്നെ മുഴുവനായി ബലികൊടുത്തു.

സ്വപ്നം:—ആ സ്ത്രീ ന്യായമല്ലേ പറഞ്ഞത്? ഈ നടപടികൾക്കു നിങ്ങളെ ഉപേക്ഷിക്കുകയല്ലാതെ ഗത്യന്തരമുണ്ടോ? അവർ വേറെ വിവാഹംചെയ്യോ?

യുവാവ്:—ഇല്ല. അവർ അപരനേ സ്നേഹിക്കുവോലും ചെയ്യുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അവരുടെ അർപ്പൻ മരിച്ചിട്ട് ഒരുമാസമായി. ഗൃഹം ഒഴിച്ചു മറ്റൊരക്കു ലേലത്തിൽപോയി. ഞാൻതന്നെ അവയൊക്കെ പിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒരു പെട്ടിനിറച്ചു നവരത്നങ്ങളുണ്ടായിരുന്നതു ഞാൻ കൊണ്ടുചെന്നു കൊടുത്തതിൽ അതിന്റെ ഉടമസ്ഥ അവളായിരുന്നിട്ടും, അതിന്റെ ഉള്ളടക്കത്തിന്നു ഞാൻ വില കൊടുത്തതല്ലാതിരുന്നിട്ടും, അവർ അതു തിരസ്കരിക്കയാണുണ്ടായത്. എന്നിൽ തീരെ വിശ്വാസവും ബഹുമാനവും ഇല്ലാതായിട്ടുണ്ടെന്നു പലതരത്തിലും എന്നെ ധരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ എന്റെ സ്വന്തം ബംഗ്ലാവു വാടകയ്ക്കു കൊടുത്തിട്ട് അവരുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു മാറി. അതൊരു സുഖവാസസ്ഥലത്താണു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. അവിടെ ഒരു ശുഭ ഞങ്ങൾ ഒരുമിച്ചു ഒരുവിധം സമാധാനമായി താമസിച്ചു. ഒരുദിവസം രണ്ടുദേവൻ വന്ന് എന്നോടു രാമസ്വസംഭാഷണം ചെയ്തതിൽക്കുന്നതു നളിനി കണ്ടു. പിറോദിവസം ഉണർപ്പോൾ ആ ഗൃഹത്തിൽ ഞാൻമാത്രം ശേഷിച്ചിരിക്കുന്നതായി കണ്ടു. പല അനേകപ്പണങ്ങൾ നഷ്ടത്തിനിടം വാലൊപ്പാറി ഇതുവരെ ഒരരികും എനിക്കു കിട്ടിയിട്ടില്ല.

ല്ല. പിന്നെ ഞാൻ എന്തിനായി ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു? എന്റെ പ്രേമ ഭാജനത്തിന്റെ നിന്ദയ്ക്കു ഞാൻ പാത്രമായി.

ഇത്രയും പറഞ്ഞപ്പോൾ ശാന്താദേവി അകത്തുവന്ന്:—“ഓ! ഇതാരാണ്. സൗഖ്യംതന്നെയല്ലേ?”

യുവാവ്:—ഇയ്യുടെ നിങ്ങളെ ആരെയും കാണാറില്ല. അതു കൊണ്ട് ഇവിടെക്കയറി കണ്ടിട്ടുപോകാമെന്നു വിചാരിച്ചു.

ശാ:—ഞാൻ ഒരു പ്രാബല്യക്കാരിയല്ലേ? സമയം കിട്ടുമ്പോൾ നിങ്ങളുടെ യോഗക്ഷേമവിവരങ്ങൾ ഞാൻ സദാ അന്വേഷിച്ചിരുന്നു കൊണ്ടുതന്നെയാണ് ഇരിക്കുന്നത്.

സ്വപ്ന:—ഇദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ വന്നു ചില കാര്യങ്ങൾ എന്നോടു പറയുന്നതിനാണ്.

“പിന്നീട് കാണാം” എന്നു പറഞ്ഞു ശാന്തപോയി.

യുവാവ്:—എന്റെ കഥയെല്ലാം കേട്ടു മനസ്സിലാക്കിയല്ലോ. ഇനി ഞാനെന്താ ചെയ്യേണ്ടതെന്ന് ഉപദേശിക്കുക.

സ്വപ്ന:—എനിക്കിപ്പോൾ ഒന്നും പറയാൻ തോന്നുന്നില്ല. ഇനിയൊരവസരത്തിൽ ഇതെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിക്കാം. നേരം അതിക്രമിക്കുന്നു. അമ്മ കാത്തിരിക്കും. നേരെ അങ്ങോട്ടുതന്നെ പോയാൽ കൊള്ളാമെന്നൊരപേക്ഷ തൽക്കാലമുണ്ടുതാനും.

“എന്താണിനി ചെയ്യേണ്ടതെന്നു പറഞ്ഞല്ലാതെ ഞാൻ ഇവിടെനിന്നിളകുകയില്ല” എന്നുപറഞ്ഞു മന്ദമകമാരൻ ഉറച്ചിരുന്നു. ഇതു കണ്ടു സ്വപ്നയായി വല്ലാതെ വിഷമിച്ചു. “ഇതൊരു ദുഃഖമാണല്ലോ. ഈ വിദ്വാൻ പോകുന്നവട്ടമല്ല” എന്നു വിചാരിച്ചു ലേശം അന്നു ദരംകൂടാതെ, “ഞാൻ ഇതാ വിരുന്നിനു തിരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. നാളെ നിങ്ങളുടെ ഭവനത്തിൽ വരുമ്പോൾ കാണാം. ഇപ്പോൾ സദയം പോകുക” എന്നുപേക്ഷിച്ചു.

യുവാവ്:—ഞാനുംകൂടെ വരാമല്ലോ. എന്തിനു തനിച്ചു പോകുന്നു?

സ്വപ്ന:—തനിച്ചുപോകേണ്ട കാര്യങ്ങൾക്ക് ആരെങ്കിലും കൂടെ കൊണ്ടുപോകുമോ? അതുവേണ്ട. പൊയ്ക്കൊള്ളൂ.

യുവാവ്:—ഞാൻ നിങ്ങളും ഒരുമിച്ച് അകത്തേയ്ക്കു വരുകയില്ല. പുറത്തുവരെ വന്നു നിൽക്കുന്നതിൽ വൈഷമ്യമോ വൈരസ്യമോ ഉണ്ടോ?

സ്വപ്നമയിക്ക് ഈ യുവാവിന്റെ ശോച്യാവസ്ഥയിൽ വെറുപ്പിനെക്കാൾ അനുഭാവമാണു തോന്നിയത്. “ആകട്ടെ, എന്നാൽ ഒന്നിച്ചു പോകാം. ഇവിടെ അല്പം ഇരിക്കുക” എന്നു പറഞ്ഞു് അവൾ അകത്തുപോയി വസ്ത്രം മാറിവന്നു. രണ്ടാളും ഒന്നിച്ചു സ്വപ്നമയിയേ ക്ഷണിച്ചിരുന്ന സ്ഥലത്തേയ്ക്കുപോയി. അവിടെ എത്തിയ ശേഷം,

സ്വപ്ന:—ഞാൻ മാത്രമല്ല ക്ഷണം സ്വീകരിച്ചുവന്നതു്. എന്റെ യജമാനൻ കൂടെയുണ്ടു്.

ലതാംഗി ഏതു പോരായ്മ ആ ഗ്രഹനാതിക:—“ഓഹോ! നന്നായി. ഇതു നമ്മുടെ ബഹുമാനപ്പെട്ട മന്ദഗമകമാരനല്ലേ? ഇരിക്കൂ! അപ്രതീക്ഷിതമായ ഒരു ബഹുമാതി നിങ്ങളുടെ സാന്നിദ്ധ്യത്താൽ എനിക്കു ലഭിച്ചു. ഞാൻ ഏതുവിധമാണു് ഏന്റെ നന്ദിയേ പ്രദർശിപ്പിക്കേണ്ടതു്. കുറെ ചായ കൊണ്ടുവരുട്ടേ?” എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു് അനേകം നല്ല പദാർത്ഥങ്ങൾ മേശപ്പുറത്തു വരുത്തിവെച്ചു് അവരും അരുകിൽ ഇരുന്നു.

സ്വപ്നമയി, എന്നെ ഒരു അത്യാവശ്യകാര്യത്തിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകാമെന്നു കരുതി രജനീദേവിയുടെ ആജ്ഞപ്രകാരം ഇദ്ദേഹം വന്നിരിക്കയാണു്. ഞാൻ ഇനിയൊരവസരത്തിൽ വരാം.” എന്നു പറഞ്ഞു വേഗം ചായ കുടിച്ചുകൊണ്ടു് അന്ധയെയും കൂട്ടി അവിടെ നിന്നിറങ്ങി.

ഇവരെ ഇതേവരെ പിന്തുടന്നിരുന്ന ഒരു പ്രശ്നസ്ഥവേഷണം അല്പം അകലെയായി ഇവരുടെ പിന്നാലേ കൂടിയിട്ടുണ്ടു്.

യുവാവു്:—“ഇതാ ഈ കാണുന്ന ഉപവനം എത്രയോ മനോഹരമായിരിക്കുന്നു! അതു് എനിക്കല്പം മനശ്ശാന്തിയെയും നിങ്ങൾക്കു നല്ല ഉന്മേഷത്തെയും തരുമെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടു്. അവിടെച്ചെന്നു കുറെ വിശ്രമിച്ചിട്ടു് നമുക്കു പോകാം” എന്നു പറഞ്ഞു രണ്ടാളും അതിന്നു മേൽ കടന്നു് ഓരോ സ്ഥലത്തിരുപ്പുറപ്പിച്ചു.

അദ്ധ്യായം ൨൫.

“മതിതന്നിലേവമവനാന്നിതൃയം
സതിയോടുചെന്നു, ഭയഭേദമെന്നിയേ
അതിപാപിയോതി അതിലേന്തിതന്ത്രം?
കൊതിയങ്കലെങ്ങു സദസദിവേചനം?
പ്രലയപ്രചണ്ഡപവനങ്കൽ മുറുമാ-
ലിലപോലിതിങ്കൽ വിറപ്പുണ്ടിടേണ്ടവൾ
നിലയിങ്കൽനിന്നു ശൃതിയാൻ, മന്ദനം
മലയാനിലങ്കൽ മലയെന്നപോലവെ.”

സ്വപ്നമതീനാമധാരിണിയായ സുകുമാരി ഒരുദിവസം മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ ശാന്താദേവിയുടെ ഗൃഹത്തിലേ ജനലിന്നരുകേ ജനങ്ങൾ ഗതാഗതംചെയ്യുന്നതു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അതിന്നടുത്തുള്ള ക്ഷേത്രത്തിൽ നിന്ന് ഉച്ചപ്പൂജസമയം പുറപ്പെട്ട മണിനാദവും ഇടവിടാതെ കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന നാഗസ്വരാദി വാദ്യഘോഷങ്ങളും സുകുമാരിയ്ക്കു ചേതോഹരമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ സ്വപ്നനേരം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഈ നാദശ്രവണം ഇവളുടെ മുദ്രവായ മനസ്സിനെ ഉരുക്കി താനറിയാതെ നേത്രങ്ങളിൽകൂടി അശ്രുവായി പ്രവഹിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. അവൾ എത്ര അടക്കിട്ടും അതു നിന്നില്ല. തത്സമയം ശാന്താദേവി വന്ന്, രജിനീവിലാസത്തിലേ മന്മഥകുമാരൻ അവിടെയെത്തി കാത്തുനിൽക്കുന്നു എന്നറിയിച്ചു. അവൾ മുഖംതുടച്ചു തൽക്കാലവികാരങ്ങളെ അടക്കിക്കൊണ്ടു പുറത്തിറങ്ങിച്ചെന്നു. യുവാവ് അലസനായി അവിടെ ഒരു സോഫായിൽ ശയിക്കുകയായിരുന്നു. അയാളുടെ കിടപ്പുകളുടെ പരിഭ്രമിച്ചിട്ട്,

സ്വപ്ന:—എന്താണു വിശേഷം?

യുവാവ്:—ഏതു വിശേഷത്തെക്കുറിച്ചാണു ചോദിക്കുന്നത്.

സ്വപ്ന:—ഈ മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യന്റെ ചുട്ടുപോലും ഗണ്യമാക്കാതെ ഇറങ്ങിത്തിരിച്ചത് വല്ല വിശേഷവുമുണ്ടായിട്ട് മാതാവിന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരമോ അല്ല തോന്യാസമായോ എന്നാണു ചോദിച്ചത്!

യുവാവ്:—വിശേഷമൊന്നുമില്ല. ശാന്താദേവി വന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ കാരണമെന്തെന്നു അത്യാവശ്യമുണ്ടെന്നു ഞാൻ ഒരു ചെറിയ കള്ളം പറഞ്ഞു എന്നേയുള്ളൂ. ഞാൻ വന്നത് എന്റെ ദേവിയേ കണ്ടുറപ്പായിക്കൊണ്ടിട്ടു മാത്രമാണു്,

സ്വപ്നം:—കഷ്ടം! അസത്യം പറയുന്ന അഭ്യാസം നിറുത്തുക യില്ലേ?

യുവാവ്:—അവരുടെ ശല്യം നീക്കാൻ എന്തെങ്കിലും ഒരു പര യുദ്ധം? അതിന് ആ വിദ്യ എടുത്തെന്നേയുള്ളൂ.

സ്വപ്നം:—ഒരു സദുദ്ദേശ്യത്തോടുകൂടി പുറപ്പെട്ടിരുന്നാൽ നി ണ്ടുൾക്കൊണ്ടാലും ചുറ്റുമുള്ള ആവശ്യമില്ല. ഒരുദ്ദേശ്യവും ആ വശ്യവും ഇല്ലാത്ത പുറപ്പാടായതുകൊണ്ടല്ലേ അസത്യം പറയാൻ നി ബ്ധിതനായത്. ഇത് ഉദയകക്ഷികൾക്കും അഭിമാനമേതുകമല്ല. നിങ്ങളോടു കാര്യമില്ലാതെ സഹവാസം ചെയ്താൽ, ജനങ്ങൾ എന്നെ ഭയപ്പെടും; വെറുക്കും. അതു നന്നല്ല. ഒരാവശ്യവുമില്ലാതെ സമയം “പോക്കിക്കാ”നായി മാത്രം വന്നതാണെങ്കിൽ ഉടൻ തിരികെപ്പോ കണം.

യുവാവ്:—ഓഹോ! ഒരാവശ്യവുമില്ലാതെ വന്നു കണ്ടുകൂടയോ വലിയ കഠിനചട്ടംതന്നെ. രണ്ടു മൂന്നു ദിവസമായില്ലേ നിങ്ങളേ ക ണ്ടിട്ടു? അതിനാൽ ഇങ്ങോട്ടുവന്നു. ഇയ്യയിടെ വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടനുഭ വിച്ചു. ഒരു സമയവും തനിച്ചിരിക്കാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല.

സ്വപ്നം:—കുടിയൊഴിഞ്ഞിട്ട് എന്താ പണ്ടത്തേതിലിരട്ടി പാശി കളിയായിരുന്നോ? പിന്നെ ആരുണ്ടായിരുന്നു കൂടെ?

യുവാവ്:—എന്താ ചെയ്യുക? അന്നു സ്വപ്നമായിരുന്ന പിരിഞ്ഞ തിൽപിന്നീട് രണ്ടുമൂന്നു ദിവസം പുറത്തിറങ്ങാതെ സുഖമായി കഴിച്ചു കൂട്ടി. ദേവിയുടെ ഉപദേശങ്ങൾ ഞാൻ വേദവാക്യപോലെ വിചാരി ച്ചു. അമ്മ അപ്പോൾ കാര്യസ്ഥനേ പറഞ്ഞയച്ച്, എന്റെ വസതി യിൽ നിന്നു പെട്ടികളൊക്കെ എടുപ്പിച്ചു കൊണ്ടുപോയി. ആ തക്കം നോക്കി കൂട്ടുകാർ വീണ്ടും വന്നുപദേശങ്ങൾ തുടങ്ങി. എങ്ങനെയോ മൂന്നു ദിവസമായി രാപ്പകൽ കളി തന്നെയായിരുന്നു. ഉറക്കമില്ലാത്ത തല തിരിഞ്ഞും ഒരു ചിത്തഭ്രമക്കാരനെപ്പോലെയാക്കി.

ഇതുകേട്ടു സ്വപ്നമായിരുന്ന ചില ശങ്കകളും ഭീതിയും കടന്നുകൂടി. “രണ്ടുദിവസം എന്തെങ്കിലും അവതാളം പറിച്ചുവോ? കാര്യസ്ഥനേ പറഞ്ഞയച്ചു എന്ന് ഈ വിഡ്ഢി പറയുന്നതിനെ എങ്ങനെ വി ശ്വസിക്കാം? ഇപ്പോൾ അവിടെ ഏതു കാര്യസ്ഥനാണ്? ഏതാ യാലും അക്കാര്യത്തിൽ ഞാൻ ജിജ്ഞാസ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതു യുക്ത മല്ല. താനേ സംഗതികൾ പുറത്താകുമല്ലോ.”

സ്വപ്നം:—കാര്യസ്ഥൻ എന്തെല്ലാം വ്യവസ്ഥകൾ ചെയ്?

യുവാവ്:—എന്റെ സ്വകാര്യസ്വത്തിന്നേ സംബന്ധിച്ച മാത്രമാണ്. അവർ എന്നെ അമ്മയോടെതിപ്പിച്ചു വഴക്കുണ്ടാക്കുന്നതിന്നു ബലശ്രദ്ധരായിരുന്നു. ഞാൻ സ്വപ്നമായിരേ ഭരിച്ചു നാൾ മുതൽ ഭേദപ്പെട്ടുപോയ കഥ ആ സാധുക്കൾ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല.

സ്വപ്ന:—അങ്ങനെയെക്കുറിച്ചു സ്നേഹമുള്ളവർ ഉണ്ടല്ലോ? അത് ആശ്വാസജനകംതന്നെ. ആട്ടെ, പ്രമാണങ്ങളും പെട്ടിയും അമ്മയുടെ ആജ്ഞപ്രകാരം ഇവർ കൊണ്ടുപോയോ? അല്ല, ഈ കൂട്ടർ കബളിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു പോകുകയായിരുന്നോ? അതിന്റെ സൂക്ഷ്മം അറിഞ്ഞോ? അറിയുന്നതിനാഗ്രഹിച്ചോ?

യുവാവ്:—രണ്ടുമില്ല. എന്നെ അലട്ടാതെ ആരു കാര്യങ്ങൾ നിവ്വഹിച്ചാലും വേണ്ടില്ല. എനിക്കൊന്നും കഴികയില്ല.

സ്വപ്ന:—നിങ്ങളുടെ അവസ്ഥ ഓർത്തിട്ട് എന്റെ ഹൃദയം ശിഥിലമാകുന്നു.

യുവാവ്:—എന്തെങ്കിലും ആകട്ടെ. നാളെ മൈതാനത്തു് ഒരു നടകാഭിനയമുണ്ടു്. പോരുന്നോ?

സ്വപ്നമയിയ്ക്കു് ഈ യുവാവിന്റെ കിടപ്പും ഭാവവുംകണ്ടു മദ്യപിച്ചിരിക്കുമോ എന്നു സംശയം തോന്നി. “ഒരാഴ്ചയ്ക്കു മുമ്പു് ഇദ്ദേഹം ഇത്ര വഷളായിരുന്നില്ല. ഇതെന്തൊരുതരുമാണ്! കഷ്ടം! മനുഷ്യനിൽ ഏതെല്ലാം ദുർബ്ബലങ്ങൾ വന്നു പററുന്നു” എന്നു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു്,

സ്വപ്ന:—ഞാൻ നിങ്ങളും ഒന്നിച്ചു പാശികളിസ്ഥലത്തും നടകശാലയിലും വരാൻ തയ്യാറല്ല. സ്വബുദ്ധിയില്ലാതെ സംസാരിക്കുകയാണെന്ന് ഈ മട്ടു കണ്ടു സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. പരസ്യസ്ഥലങ്ങളിൽ അങ്ങും ഒന്നിച്ചു വന്നാൽ പിന്നത്തേ കഥ എന്തായിരിക്കും?

യുവാവ്:—എന്താ? എനിക്കു പ്രാഭവം പോരായിരിക്കാം. ഇല്ലേ?

സ്വപ്ന:—ഏയ്! അതല്ല. ഞാൻ അങ്ങയുടെ ആശ്രിതയാണ്. എന്നെയുംകൊണ്ടു നടക്കുന്നത് അങ്ങയുടെ സ്ഥിതിക്കും യോഗ്യതയ്ക്കും പോരാത്തതാണ്. ഞാൻ അങ്ങയുടെ കുടുംബത്തിലെ ഒരു ശമ്പളക്കാരിയല്ലേ? ജനങ്ങൾ അങ്ങേ അപഹസിക്കും.

യുവാവ്:—ഈ പരിഷ്കാരകാലത്തു് ഇതൊക്കെ ആരു ഗ്രഹിക്കും?

സ്വപ്നം:—ഏതായാലും ഞാനില്ല.

ഇത്രാളോടു സ്വപ്നത്തിൽ അനുകമ്പയോ അലിവോ ഭയയോ എന്തെല്ലാം ചേന്നുള്ള ഒരു ഭാവമാണു തോന്നിയതെന്നു വർണ്ണിക്കുവാൻ വഹിയാ. ഏതുവിധവും ഇയാളെ ഒരു നല്ല പന്ഥാവിൽ തിരിച്ചുവിട്ടാൽ വേണ്ടില്ലെന്നു തോന്നി. യുവാവിന്റെ അപ്പോഴത്തെ നോട്ടവും സമ്പ്രദായവും ആകപ്പാടെ വളരെ ജഗൽസാവഹമായിരുന്നു. എന്നിട്ടും അവർ അതു കൂട്ടാക്കാതെ അയാളെ അടുത്തുള്ള ഉദ്യാനത്തിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി.

യുവാവ്:—[കേവലം ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ] ഫാ! എത്ര രമണീയമായ ഉപവനം? വിശേഷിച്ചും ഭവതിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യം ആ രാമണീയകതപത്തേ ദിഗ്ഗണ്ഠിഭവിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഇപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ മുഖകമലം വികസിച്ചു് എത്ര കാന്തിയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നു.

സ്വപ്നം:—[സംഭാഷണം മാറാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ട്] കാപ്പിയുടെ ലഹരി തലയ്ക്കു നന്നായി പിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇല്ലേ? സ്വന്തകാര്യങ്ങളേ കാരാത്തു പറത്തിയിട്ടു നാടകത്തിന്നും പാശികളിക്കും ആണു പുറപ്പാട്. പണ്ടുള്ളവരുടെ ചില ഏപ്പാടുകൾ ഓർത്താൽ വളരെ കഷ്ടമെന്നു തോന്നുന്നു. ഇവർ തങ്ങളുടെ പിൻഗാമികളെ വഷളന്മാരാക്കുന്നതിന്, ഉള്ള ദ്രവ്യമൊക്കെ സദിഷയങ്ങൾക്കും പരോപകാരാത്മകവും വ്യയംചെയ്യാതെ ഈടുംകൂട്ടിവയ്ക്കും. താൻ പ്രയത്നംചെയ്താണു് കിട്ടിയ സ്വത്തിന്റെ രുചി അല്പവും അനുഭവിക്കാതെ ദിവസേന, കണ്ടു കണ്ണും തൊട്ടു മെയ്യും കളിപ്പിച്ചു്, നിധികാത്ത ഭ്രാന്തപോലെ കഴിഞ്ഞു ലോകത്തിൽനിന്നു മറയുകയുംചെയ്യും. അപ്പോഴേയ്ക്കു മക്കളും മരുമക്കളും ഒക്കെ ഓരോ ദുർവ്വചാരങ്ങളിൽ പ്രവേശിച്ചും മദ്യപിച്ചും ജ്ഞാനശൂന്യതയാൽ ഓരോ ദുർവൃത്തികൾ അഭ്യസിച്ചും അതു മുഴുവൻ നശിപ്പിക്കും. ആവശ്യമുള്ളിടത്തോളം കരുതിവയ്ക്കുക എന്നല്ലാതെ താൻകൂടി അന്നവസ്രങ്ങൾക്കരിപ്പിച്ചു് ഒക്കെപ്പാടേ ചേർത്തുവയ്ക്കുന്നത് ഈശ്വരശക്തി എന്നൊന്നുണ്ടെന്നു ബോധമില്ലാത്ത ആളുകളാണെന്നാണു് എന്റെ അഭിപ്രായം. സൽപാത്രങ്ങളാണെങ്കിൽ എത്രകണ്ട് ആവശ്യപ്പെടുമോ അത്രമാത്രം ചേർത്തുവയ്ക്കണം. ബാക്കി സാധുജനോപയോഗാർത്ഥം പൂർണ്ണമനസ്സോടുകൂടി കൊടുക്കണം. (യുവാവിന്റെ നേക്കു ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടു്) ശ്രീമാനായ അങ്ങ്നരനെന്ന ഒരു നല്ല ദുഷ്ടാനമല്ലേ? പിതാവിന്റെ സങ്കല്പം എന്തായിരുന്നു? നിങ്ങളുടെ പുറപ്പാട് എങ്ങോട്ടാണു്? രണ്ടുംകൂടി ആലോചിച്ചു നോക്കുക. നിങ്ങൾ ഒരു ദുർഗുണശരീരോമണിയായിത്തീരേണ്ടതല്ലായിരുന്നവോ? നിങ്ങളുടെ

പിതാവിന്റെ സങ്കല്പം അതായിരുന്നിരിക്കണം. നിങ്ങൾക്കു പ്രായം കൂടി വരുന്തോറും ഈ കുടുംബം ഉത്തരോത്തരം അഭിവൃദ്ധിയേ പ്രാപിക്കേണ്ടതായിരുന്നില്ലേ? അതിനു പകരം ഇപ്പോൾ ജനങ്ങൾ അങ്ങേ ധനമഭ്യുഷിതൻ ഒരു മാതൃകയാക്കി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു പറഞ്ഞു പരിഹസിക്കുകയല്ലേ ചെയ്യുന്നത്! രജനീധിലാസത്തിലെ ഏകാവകാശിയായ ആ യുവാവു പാശികളിക്കാരനാണ്, ശപ്പനാണ്, ധൂർത്തനാണ്, ദുർവൃത്തികളുടെ വിളനിലമാണ് എന്നുള്ള അപഖ്യാതി നേടിയതു നിങ്ങളുടെ കുടുംബത്തിന് ഒരു നല്ല ഭ്രഷണമല്ലേ? അങ്ങയെപ്പോലുള്ള ഒരു ദുഷ്പുത്രനേ പത്തുമാസം പേറിയ തളയുടെ ജീവിതം എത്ര മനസ്സുവെച്ചതാണെന്ന് ഒന്നാലോചിച്ചുനോക്കുക. കാര്യങ്ങളുടെ ഗൗരവം ചിന്തിക്കാനുള്ള മനഃശക്തിയും ആലോചനാവൈഭവവും ലഭ്യമെങ്കിലും നിങ്ങളിൽ ശേഷിച്ചിട്ടുണ്ടോ? ഇങ്ങനെ ദുഃഖിപ്പിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ലെന്ന് ഉറപ്പാക്കുകയും ചെയ്യാൻ സാധ്യമാകുമല്ലോ? ഹാ! കഷ്ടം! ആമനസ്സിനിയായ മാതാവിന്റെ അവസ്ഥ കാക്കുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയം പൊടിയുന്നു. നിങ്ങളുടെ ജന്മം നിന്ദയും നികൃഷ്ടവും തന്നെ. നിങ്ങൾ തറവാട്ടിന്റെ പൂർവ്വാപശക്തിക്കെപ്പോഴെ മുതിർത്തതായ ഒരു പുരുഷസ്വരൂപംതന്നെ!

യുവാവ്:—ഞാൻ സ്വപ്നമായിട്ടെ ഒഴിച്ചു ഈ ലോകത്തു മറ്റു സർവ്വ വസ്തുക്കളെയും മറന്നിരിക്കുന്നു. നിങ്ങൾ എന്റെ ഭാര്യയായിരിക്കുമെങ്കിൽ ഞാൻ ചൊല്ലിക്കു ഭാഗ്യമായി നിന്നുകൊള്ളാം; എന്നാൽ എന്റെ ജന്മവും കൃതാർത്ഥമായി. അതിനു തരമില്ലല്ലോ എന്നാണെന്റെ വ്യസനം. ആ ഇച്ഛാഭോഗമാണ് എന്നെ വീണ്ടും ദുസ്സഹവാസത്തിനു പ്രേരിപ്പിക്കുന്നത്. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതുപോലെ എന്റെ നടപടികൾ എല്ലാം വളരെ മോശംതന്നെ. ഒന്നിൽ നിന്നു മാറിയപ്പോൾ മറ്റൊന്നിൽ ചാടി. ഒരു വിധത്തിലും മനസ്സുവെച്ചില്ല. രണദേവൻ എന്നെച്ചൊരിച്ചു. ഏതെല്ലാംവിധമെന്നു പുറത്തു പറയാൻ കൂടി എനിക്കു ധൈര്യമില്ല. ഇക്കാരണവശാലാണു നളിനീദേവി എന്നെ വെടിഞ്ഞത്. ഇപ്പോൾ ആ സ്രീ എന്നെ വട്ടത്തിലാക്കാൻ ഭാവി ക്കുന്നുവെന്നും ഇല്ലെങ്കിൽ പതിനായിരം ഉദ്ദേശിക കൊടുത്ത് ആ ബാധ ഒഴിക്കണമെന്നുമാണു രണദേവൻ പറയുന്നത്. ഞാൻ എന്തു ചെയ്യും?

സ്വപ്നമായിട്ടു തന്റെ ശകാരം കേട്ടിട്ടും കൂടുതൽ പശ്ചാത്താപം മാത്രം പ്രകടിച്ച് കുമാരനോടു വളരെ സഹതാപം തോന്നി.

സ്വപ്നം:—നിങ്ങൾ എന്താ ഇങ്ങനെ വിഡ്ഢിത്തം പറയുന്നത്? പൂർവ്വാപശക്തിയുള്ളതായ കാര്യങ്ങൾ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞും പ്രവ

ത്തിച്ചും ജനം പാഴാക്കിക്കളയരുത്. എന്നെ ഭാര്യയാക്കാൻ ഈ ജനം നിങ്ങൾ വിചാരിക്കേണ്ട. നിങ്ങൾ നിങ്ങളേ സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരു സ്ത്രീയുടെ കാര്യം പറഞ്ഞില്ലേ? അവരെ തിരക്കിപ്പിടിച്ചു വിവാഹം നടത്തി സുഖമായിരിക്കൂ. ഈ തുമ്പില്ലാത്ത മട്ടൊക്കെ ഉപേക്ഷിക്കുക! അതാണുത്തമം.

യുവാവ്:—വിവാഹം നടത്തുന്നതിന് അമ്മ എന്നെ നിർബന്ധിക്കുന്നുണ്ട്.

സ്വപ്ന:—നിങ്ങൾക്കു സ്ഥിരത വേണ്ടേ? നിങ്ങളേ സ്നേഹിച്ചിരുന്ന സ്ത്രീ വേറെ വിവാഹം കഴിച്ചുവോ? അതെപ്പറ്റി പര്യാലോചിക്കാത്തതെന്താണ്? അവരെ അന്വേഷിച്ചു കണ്ടുപിടിച്ച് കൈനേരയാക്കണം.

യുവാവ്:—എന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാരെയും മാതൃലന്മാരെയും പോലെ ഉള്ളവർ നിങ്ങൾക്കും ഉണ്ടായിരുന്നാലല്ലേ എന്റെ വിഷമം അറിയാൻ കഴിയൂ. ഇപ്പോൾ ധനപുഷ്ടിയുള്ള ഒരു കുടുംബത്തിൽ വിവാഹം നടത്തണമെന്നാണ് അമ്മയുടെ നിർബന്ധം. ഏതു വിധവും എന്നെക്കൊണ്ടു സംബന്ധം തുടങ്ങിക്കുവാനാണ് അവരുടെ ശ്രമം.

സ്വപ്ന:—നിങ്ങൾ ഒരാളല്ലേ ഉള്ളൂ. എത്ര സ്ത്രീകളെ വിവാഹം കഴിക്കാം. ഏതായാലും ആദ്യമായി സ്നേഹിച്ച ആളെ അല്ലേ സ്വീകരിക്കേണ്ടത്? നിങ്ങൾക്കു വ്യവസ്ഥ ഒന്നിനും ഇല്ലല്ലോ. കാരാത്തിട്ടു പണതിപോലെതന്നെ. ശുശ്രൂഷയേ! ഇപ്പോൾ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ത്രീയേ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ? നിങ്ങൾക്കവളിൽ അനരാഗമുണ്ടോ?

യുവാവ്:—ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽ കൂടി കണ്ടിട്ടില്ല. എങ്കിലും അവർക്ക് എന്നെ വേണമത്രെ. എനിക്കും തൽക്കാലമുള്ള പണക്കുഴപ്പത്തിൽ നിന്നു രക്ഷപ്പെടാമല്ലോ എന്നുണ്ട്. എന്തു സംഖ്യ വേണമെങ്കിലും വരുത്തൽക്കും തരാമെന്നാണു കരാർ.

സ്വപ്ന:—കഷ്ടം! ഇതൊക്കെ ഒരു വ്യാപാരശേഖരത്തിലേ നിങ്ങൾ ഗണിക്കുന്നുള്ളൂ. ഇപ്പോൾ ഉള്ള നടപ്പും അങ്ങനെയാണെന്നു വയ്ക്കുക. ഒരു വിവാഹം നടത്തണമെങ്കിൽ പഠിത്തത്തിനുള്ള സംഖ്യ മുൻകൂറ് അടയ്ക്കണം. വധു അംഗഹീനയോ മന്ദബുദ്ധിയോ ഏതായാലും വേണ്ടില്ല; ഉറപ്പിക വേണം. ഇങ്ങനെയുള്ള വധുവരന്മാർ തമ്മിലുണ്ടാകാവുന്ന അന്യോന്യാനുരാഗം എത്ര പാവനമായിരിക്കുമെന്നു നമുക്ക് ഉൾക്കൊള്ളുന്നതാണല്ലോ. നാം ഒരിക്കൽ നിന്ദിച്ച ഏല്പാടിനെ ഇപ്പോൾ വന്ദിക്കയാണു ചെയ്യുന്നത്.

യുവാവ്:—ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി ഞാൻ ഇതേവരെ ചിന്തിച്ചിട്ടില്ല. എന്റെ നളിനീദേവിയെ ഞാൻ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടില്ല.

സ്വപ്നമയിക്ക് ഈ യുവാവിന്റെ അഭ്യുദയത്തിലുള്ള ആകാംക്ഷ നിമിത്തം വീണ്ടും ഓരോന്നു പറഞ്ഞു് അയാളുടെ മനസ്സു ശരിയാക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. “കഷ്ടം! നിവ്യാജമായ അനുരാഗമില്ലാതെ സ്ഥാനലാഭത്തിന്നും ധനാർജ്ജനത്തിന്നും വേണ്ടി വിവാഹം നടത്തുന്നത് എന്തു പാപകരമാണ്! ഈ യുവാവിനെ ഏതുവിധം രക്ഷിക്കേണ്ടു്?” എന്ന് നിങ്ങളെ അവൾ ആലോചനയുടേടി. സൂത്രാസ്തമയം സമീപിച്ചു. നിശ്ചയം നീണ്ടു് അഗ്രം അദൃശ്യമായിത്തുടങ്ങി. നഭോമണ്ഡലം പാടലവണ്ണം കലൻ സ്വപ്നദീപ്തിയാൽ പ്രശോഭിച്ചു. പാശ്ചാത്യ ഭൂമികളും, പ്രകൃതിയാകുന്ന ചിത്രകാരി വിവിധവണ്ണം ചേർത്തഴിയിട്ടുള്ള മേഘശകല ചിത്രങ്ങളാൽ അലംകൃതമായി. വൃക്ഷാഗ്രങ്ങൾ മഞ്ഞവെയിൽ തട്ടുകയാൽ പച്ച നിറത്തിൽ തന്മയരേഖ ഇട്ടതുപോലെ അതിമനോഹരങ്ങളായിത്തീർന്നു. അന്തിമന്ദാരം (അന്തിമലരി—പന്തീരടി) മുല്ല, മല്ലിക മുതലായ പൂഷ്പങ്ങൾ വികസിച്ചുതുടങ്ങി. ഇവയുടെ സൗരഭ്യം, ലഘുശൈത്യം, മാന്ദ്യം എന്നീ മൂന്നു ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ മാതരൻ ചുറ്റിസ്സഞ്ചരിച്ച ലോകത്തെ സുഖിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. ദിനാന്തഭാഗം തന്റെ കരപ്രതാപത്തെ ഒരുക്കി ജനങ്ങൾക്കു് അനായാസേന ദൃശ്യനായി ഭവിച്ചു. എന്നുമാത്രമല്ല കരംകൊണ്ടു് ലോകത്തെ പീഡിപ്പിച്ചതിലുള്ള പശ്ചാത്താപഭരത്താൽ സ്വയംഹത്തിയെന്നുപോലെ മുഖവും ചെമപ്പിച്ചു പശ്ചിമാംബുധിയിലേക്കു താങ്ങു തുടങ്ങി. അന്തിക്കൊല്ലൻ തോയിക്കാൻ വെള്ളത്തിലെടുത്തിട്ടു ആ തച്ചരവിഗോളം വീണ ദിക്കിലേ ജലത്തിൽ ചില നരികൾ പൊക്കുന്നുവോ എന്നു സമുദ്രതീരത്തിൽ ചെന്നുനിന്നു് അതു ദർശിച്ചവരിൽ ആശങ്ക ജനിപ്പിച്ചു. തങ്ങളുടെ ജീവനോപായങ്ങളേപെടുപ്പിച്ചു് ഉല്ലാസമായി സഞ്ചരിപ്പാൻ പ്രതിബന്ധമായിത്തീർന്നു അന്ധകാരത്തിൽ ഏതാനും സമയം കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടതിനെപ്പറ്റി ജഗന്നിന്ദ്രാവിന്റെ സന്നിധിയിൽ സങ്കടം വിളിച്ചുറിയിക്കയോ എന്നു തോന്നുമാറു കാകാടി പക്ഷിനിവഹം ഉച്ചത്തിൽ ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു് അങ്ങമിങ്ങു പറന്നു് വൃക്ഷങ്ങളിൽ സൈപരവാസസ്ഥാനം തേടിത്തുടങ്ങി. അല്പം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആ ആരാമഭൂമി, ശാന്തതയും നിശ്ശബ്ദതയുടൊണ്ടു് പകലിന്റെ പരിണാമമണിയതയേ പരമാനന്ദമായി പ്രദർശിപ്പിച്ചു. സ്ഥലം വിജനമായി. സ്വപ്നമയി മന്മഥകുമാരനേ നോക്കി, വീണ്ടും യാചനാരൂപേണ ഉപദേശമാരംഭിച്ചു. “ഒരു പ്രഭുകുടുംബജാതനായ നിങ്ങൾക്കു് ഈ വിചാരം അനുയോ-

ജഗദ്ഗുപ്തൻ. മുമ്പു പ്രസ്താവിച്ച ആവശ്യത്തിലേയ്ക്കായി ഒരു വിവാഹം ചെയ്യരുത്. കാര്യസിദ്ധിയോടുകൂടി ആ വിവാഹബന്ധം ശിഥിലമാകുകയോ കേവലം നശിക്കുകയോ ചെയ്യുമെന്നു നിശ്ചയംതന്നെ. അതു ലേശം ശ്രേയസ്സുതന്നെല്ല. അങ്ങനെ ഒരിക്കലും ചെയ്യരുത്. ഈവിധം, അബലയായ ഒരു സ്ത്രീയെ, വഞ്ചിക്കുന്നതിനെക്കാൾ മരണമാണുത്തമം. നിങ്ങളുടെ ദുർഗ്ഗുണങ്ങളെ തീരെ വെടിഞ്ഞു ദുർവ്വയം കറയ്ക്കുക. അപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ കഷ്ടതകൾ ഒക്കെത്തീരും. സ്വപ്നത്തിൽനിന്നുള്ള ആഭയവും വർദ്ധിപ്പിക്കണം. അതാണു പുരുഷതപം. അല്ലാതെ, സത്യം, ദയ, ധർമ്മം, മയ്യോദ മുതലായതെല്ലാം തീരെഴുതി പണം സമ്പാദിച്ചു പാഴ് ചെലവു ചെയ്യുന്നതു നപുंसകത്വത്തിലും നിന്ദ്യമാണ്. പരസ്പരാനുരാഗമില്ലാതെ വല്ല നികൃഷ്ടോദ്ദേശ്യത്തോടുകൂടി ഉണ്ടാകുന്ന ബന്ധത്തിൽ രണ്ടാളും ഹൃദയത്തെ വഞ്ചിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. കറച്ചുമുമ്പ് എന്നെ വിവാഹം ചെയ്യാൻ തരമില്ലാത്തതിലും വ്യസനിച്ചില്ലേ?”

സംഭാഷണം ഈ ഘട്ടത്തിലെത്തിയപ്പോൾ കുമാരൻ ഉന്മാദവാനെപ്പോലെ മുന്നോട്ടൊന്നു കുതിച്ചു. ഇരുവരും നിന്നതിന്നു മദ്ധ്യേ ഒരു ചാരുബഞ്ചു കിടന്നതു സുകുമാരിക്ക് ഒരു തൽക്കാലരക്ഷയായിത്തീർന്നു. അവൾ ലേശവും ക്രൂസാതെയും ചലിക്കാതെയും നിന്നുകൊണ്ടു തുടന്നു പറഞ്ഞു:—“അതിനടുത്തുതന്നെ നിങ്ങളുപയോഗിച്ച വാക്കുകൾ കൊണ്ടു നിങ്ങളെ ഏതുവിധമാണു വിശ്വസിക്കേണ്ടതെന്നു സംശയമായിരിക്കുന്നു. ഞാൻ ഒരാളേ സ്നേഹിച്ചാൽ ഏന്താപത്തുവന്നാലും എന്തെല്ലാം പ്രതിബന്ധങ്ങൾ നേരിട്ടാലും പ്രാണഹാനി വരുന്നതുവരെ പിൻമാറുകയില്ല. നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞ കാരണങ്ങൾക്കായി ഞാൻ ഒരുവനേ സ്വീകരിക്കുകയുമില്ല. ക്ഷമിക്കുക! ഏതുകാലത്തെങ്കിലും ആദ്യമായി സ്നേഹിച്ചസ്ത്രീയേ കണ്ടെത്തുന്നതുവരെ ഇരുവക പൂർവ്വപാരങ്ങളിൽ മനസ്സിനെ വിടരുത്. നിങ്ങളുടെ ഹൃദയാശ്വസ്തിയെക്കുടിഞ്ഞാണു തോന്നിയവഴിക്കു പോകാൻ വിട്ടേയ്ക്കാതെ വേണ്ടതുപോലെ നിയന്ത്രിച്ചാൽ അതു നിങ്ങളേ സുഖോഗ്രവും സന്തോഷവും നിറഞ്ഞസ്ഥലത്തു കൊണ്ടുചെന്നാക്കും. തൽക്കാലം എനിക്കു നിങ്ങളോടു പറയാനുള്ളതൊക്കെ പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ഇനി ഇപ്പോഴുപോലെ ആയിക്കൊള്ളൂ.”

സ്വപ്നമയിയുടെ നിഷ്പക്ഷമായ താല്പര്യവും വാത്സല്യവും കണ്ടു:—“ഞാൻ അപ്രകാരം ചെയ്യാം” എന്നു വീണ്ടും വീണ്ടും അയാൾ

അറിയിച്ചു. അയാളുടെ ഹൃദയത്തിൽ എന്തോ ഒരു പ്രകാശം ഉളവാ യതുപോലെ അവൾക്കും തോന്നി.

യുവാവ്:—സ്വപ്നമായി എനിക്കൊരു ശ്രേഷ്ഠ ഗുരുതന്നേ; സംശ യമില്ല. ദൈവം സാക്ഷിയായി ഞാൻ ഇനി പാശികളിക്കയോ നീച സംസ്കൃതം ചെയ്യയോ ഉണ്ടാകയില്ല. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതു ഞാൻ അ ക്ഷരംപ്രതി അനുസരിക്കാം. ഈശ്വരസന്നിധിയിൽ അതിൻവണ്ണം ഞാൻ ഇതാ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്നു.

സുക:—[മന്ദസ്തിതത്തോടെ] നിങ്ങളുടെ സത്യവും വാശാനവും കൊണ്ടു യാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ല. നന്മ ചെയ്താൽ നല്ലതു കിട്ടും. ഞാൻ ഇതാ പോകുന്നു. കുറച്ചു ദിവസത്തേയ്ക്ക് എന്നെക്കാണരു ത്. അത് എനിക്കൊരു വലിയ സഹായവും നിങ്ങളുടെ നിയ്യാപരീ ക്ഷയ്ക്കു് ഒരു ശാണോപലവുമായിരിക്കും.

(൦)

അദ്ധ്യായം ൨൩.

“ഭരണവിധമവസാനം കണ്ടുഞാൻ വേണ്ടകിട്ടി-
പ്രേതവഴി, മൃതിനൽകാൻ ചോരകാണാതെ പററി,
ഭയനമറിയില്ലെൻ കള്ളി, കൂട്ടക്കു വായ്ക്കും
പുരസ്സ, മിവനോളം ധന്യനായന്യനങ്ങോ?”

പ്രഭാതമായപ്പോൾ രണദേവൻ രജനീവിലാസത്തിന്റെ പടി ക്കലെത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ഭൂതൃന്മാർ ഉത്സാഹപൂർവ്വം ചുറ്റിക്കൂടി വിശേഷ ങ്ങൾ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. അയാൾ ആവശ്യമുള്ള വിവരങ്ങൾ കൈ അ വരിൽ നിന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നതുവരെ അവിടെ നിന്നിട്ട്:—“എനിക്കു സ്വാ മിനിയെ ഒരു കണ്ടാൽ കൊള്ളാം.” എന്ന് ഒരാൾ മുഖാന്തിരം അക ത്തറിയിച്ചു. രജനി പൂമുഖത്തു കസേരയിൽ വന്നിരുന്നു. രണദേവൻ ഭയഭക്തിവിനയാദരങ്ങളോടുകൂടി മുമ്പിൽ കടന്നുചെന്നു കൈകൂപ്പി പഞ്ചപുഷ്പവും ഒരുക്കി ഓർപ്പാനിച്ചു നിന്നു. “എന്താ താൻ ഇവിടെ യ്ക്കു വന്നത്?” എന്നു തന്റെ കോപത്തെ അടക്കിക്കൊണ്ടു് ആ ധ്വാനായിക ചോദിച്ചു.

രണ:—ഞാൻ അവിടുത്തെ ഭാസനല്ലെ? കണ്ടു ചില വിവരം പറഞ്ഞിട്ടു പോകാമെന്നു വിചാരിച്ചു് ഇത്രയും വന്നു.

രജ:—എന്താ സംഗതി? പറയാം.

രണ:—ഞാൻ ഇവിടുത്തേയ്ക്ക് ഒരു ദ്രോഹിയും അവിശ്വാസിയുമായിത്തീർന്നു. എങ്കിലും എന്റെ അറിവിൽപെട്ട ചില സംഗതികൾ ഇവിടെ ധരിപ്പിക്കാഞ്ഞാൽ ഞാൻ കൃതഘ്നനാകുമല്ലോ.

രജനി:—എങ്ങോ അധികപ്രസംഗം ഒന്നും എടുക്കേണ്ടോ. കാര്യം പറയുക. എന്തിനാണിത് സമയമില്ല. എന്താ നിത്യതയ്ക്കു വല്ലതും വേണമോ? ഇപ്പോൾ കൊള്ളയ്ക്കു തരമില്ലാത്തതിനാൽ കഷ്ടപ്പാടുണ്ടായിരിക്കാം. അതിന് ഓരോന്നു പറയാനെന്ന വ്യാജേന പുറപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ്.

രണ:—ഞാൻ ഇന്നലെയും പടിക്കൽ വളരെ നേരം കാത്തുനിന്നു. മടങ്ങിപ്പോകുവഴി നന്ദാവനത്തിൽ കയറി കുറച്ചു പൂ പറിച്ചെടുത്തു. ഞാൻ ഇവിടുത്തേ കൊച്ചുജമാനനെ യാദൃച്ഛികമായി അവിടെ വച്ചുകണ്ടു. സ്വപ്നമയിയും കൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. രണ്ടാളും അകാലംവരെ സമ്മേളിച്ചു മരിക്കുകയായിരുന്നു. പലരും ഓരോന്നു പറഞ്ഞു പരിഹസിക്കുന്നത് കേട്ടിട്ടുള്ളതിനാൽ എന്താണു മട്ടെന്നറിയാനായി ഞാൻ ചെടികളുടെ ഇടയിൽ ഒളിച്ചുനിന്നു. അവരുടെ കാര്യങ്ങൾ ഒക്കെ മനസ്സിലായി. അവളെ ഇദ്ദേഹം എങ്ങനെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നു ചേർത്തു? ആശ്ചര്യം! അവളേ തീണ്ടുന്നവർ നരകത്തിൽ പതിക്കും. ഞാൻ അവർ തമ്മിലുണ്ടായ സംഭാഷണം മുഴുവൻ കേട്ടു. അവൾ ഒരു ഭർമ്മാർത്ഥിയാണിതാണ്. യക്ഷിണിയെക്കണ്ടു ഭ്രമിച്ച് ഓരോരുത്തർ നാശത്തിനിരയാകുന്നതുപോലെയാണ് ഈ നീചയുടെ സംസ്കൃത്താൽ ഈ കുടുംബത്തിനു വരാൻപോകുന്ന ആപത്തു്. ഏതു വിധവും യജമാനനെ ഭർത്താവാക്കി ഈ കുടുംബം ക്ഷയിപ്പിക്കണമെന്നാണ് അവളുടെ താല്പര്യം. അതു ഞാൻ മനസ്സിലാക്കി. ഏകദേശം ഒക്കെ അവൾ സാധിക്കും. ഇവരെ ഒരുമിച്ചു വിട്ടാൽ വിവാഹം താമസിയാതെ നടന്നുകൊള്ളും. അതു് ഈ കുടുംബത്തിന്റെ യശസ്സിനു പോരാത്തതാണ്. ഒരു തെങ്ങി സ്ത്രീ എന്റെ ചെറിയ യജമാനന്റെ പത്നിയാവുകയോ? നിങ്ങൾ എന്നെ എന്തു ചെയ്താലും വേണ്ടില്ല. ആപൽ ഭാവിയിൽപ്പറ്റി കിട്ടിയ മുന്നറിവു് ഇവിടെത്തരേണ്ടതു് എന്റെ കൃത്യമാണ്. അതു ഞാൻ നടത്തി. ഈശ്വര, പല ഭാഷകളും പഠിച്ച സാധുക്കളെ മിരട്ടാൻ നടക്കുന്ന ഇവൾക്ക് ഇവിടെ എന്തൊരു പദവിയാണ്? ഇവിടുന്ന് ഇതൊന്നും ഗ്രഹിച്ചതായി നടിക്കേണ്ട. എത്രയോ നൂറുകാണ്ടുകഴിയില്ലാത്ത സത്യം, ധർമ്മം, കലാചാരം ഇത്യാദിയെ ലോ

പം കൂടാതെ പരിപാലിച്ചുവോരുന്ന ഈ കുടുംബം ദുഷ്കൃത്യഫലത്താൽ ക്ഷണഭംഗമായി പോകുന്നതു കഷ്ടമല്ലേ?

ആരംഭത്തിൽ വക്താവിനോടുള്ള വൈരസ്വംകൊണ്ടു മൗനം ഭീക്ഷിച്ച രജനി ഇയാളുടെ വാത്ത് തന്റെ കുടുംബത്തേ സ്പർശിക്കുന്നു എന്നു കണ്ടപ്പോൾ ശങ്കയും പശ്ചാത്താപവും ക്രോധവും എല്ലാം ചേർന്ന ഒരു വികാരത്തിന്നു വശംവദയായി നിശ്ചേഷ്ടയായി ഇരുന്ന് ഈ അപവാദം മുഴുവൻ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കേൾക്കാനിടയായി. കുടുംബാഭിമാന ക്ഷയത്തിൽ ഹൃദയക്ഷതം നന്നെ ഉണ്ടായെങ്കിലും സംഗതികളുടെ ഗൗരവലാഘവങ്ങളും സൂക്ഷ്യാസൂക്ഷ്മങ്ങളും ആലോചിക്കാതെ സാഹസമൊന്നും നിന്നയ്ക്കുനില്ക്കുന്ന തീരുമാനിച്ചു സമാധാനപ്പെടുവെങ്കിലും കേട്ടതിനെ മുഴുവൻ അവിശ്വസിച്ചാനോ വൃത്താന്തനിവേദനത്തെ നിരോധിച്ചാനോ അവർക്കു മനസ്സും ധൈര്യവും ഉണ്ടായില്ല. രണദേവൻ പുറത്തു കടന്ന ക്ഷണം മുതൽ ഒരു വിഷാദം അവരുടെ ഉള്ളിൽ വേരൂന്നി, ദേഹകാന്തിയേയും, പുഷ്പിയേയും ക്രമേണ നശിപ്പിച്ചു തുടങ്ങി. അന്നുമുതൽ അവർ പുത്രന്റെയും അല്പാപികയുടെയും നടപടികളേ പ്രത്യേകദൃഷ്ടിയോടെ ശങ്കാപൂർവ്വം വീക്ഷിച്ചുതുടങ്ങി. മുൻവിധി വച്ചുകൊണ്ടുള്ള അവരുടെ വീക്ഷണങ്ങളെല്ലാം സ്വസംശയങ്ങളെ വർദ്ധിപ്പിച്ചതേയുള്ളൂ. സമയാസമയം ഗണിക്കാതെയുള്ള പുത്രന്റെ ഗമനാഗമനങ്ങളും ആഹാരലോപവുമെല്ലാം ഇതിന്നു സഹായമായിത്തീർന്നു. ഒരുദിവസം മന്മഥകുമാർൻ വേലക്കാരോടു മാതാവു ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞോ എന്നന്വേഷിച്ചപ്പൊഴാണ് ആയിടയ്ക്കു അവരും ദിനചര്യകളിൽ ഉദാസിനയും ക്ഷീണയും ആയിത്തീർന്ന കഥയും അന്നു പതിവല്ലാതെ അല്പം ക്ഷോഭിച്ച പ്രകൃതത്തിൽ കാണപ്പെട്ട വിവരവും അയാൾ അറിഞ്ഞതു്. അമ്മയേ ഭയന്ന് അയാൾ അന്നു മുഴുവൻ അവരുടെ സാമീപ്യത്തെ മനുഷ്യർ വർജ്ജിച്ചു. മറ്റു കൂട്ടുകാരെ മിക്കവാറും അയാൾ കേവലം ഉപേക്ഷിച്ചുകൂട്ടത്തിലായി. രണദേവനും മറ്റും ഇതിൽ പരിഭ്രമം വർദ്ധിച്ചു. സ്വസ്തമയി ആയ സുകുമാരിയുടെ മന്ത്രശക്തിയാണ് ഈ കുമാരനെ ഇപ്രകാരമാക്കിയതെന്ന് അവർ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. യുവാവോ അവളെ മന്മഥനു മാത്രം അനുരൂപയായ രതിയെപ്പോലെ ഗണിച്ചുപോന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ അവളുടെ ഉപദേശങ്ങൾ മനസ്സിൽ നിന്ന് അല്പം മാഞ്ഞുപോയാലും അവളെ ഓർമ്മോടെ അവ വീണ്ടും അയാളിൽ ദൃഢീകരിച്ചു പോന്നിരുന്നു. ദേവിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യവും തന്റെ പൂർവ്വജ്ഞാവശേഷഭാഗ്യത്താൽ സിദ്ധിച്ചതെന്ന് അയാൾ ഗാഢമായി വിശ്വസിച്ചു. ദേവിയുടെ ചരിത്രത്തെപ്പറ്റി

ഒന്നുംതന്നെ അറിയാൻ കുമാരൻ ജിജ്ഞാസുവായില്ല. അയാൾ സ്വപ്നമയിയുടെ ആകൃതി, അതിനനുയോജ്യമായ പ്രകൃതി, ബുദ്ധിവൈശിഷ്ട്യം, ഗുണഗണം എന്നിവയെപ്പറ്റി എവിടെവെച്ചും പ്രശംസിച്ചുവന്നു. സ്വപ്നമയിക്ക് ആ പ്രദേശം അത്യന്തം വാസസുഖമുള്ള ഒന്നായിത്തോന്നി. “സ്വന്തപ്രയത്നത്താൽ കാലക്ഷേപം ചെയ്യുന്നതിനും ജീവിതമത്സരത്തിൽ പിന്നണിയിലാകാതെ നിൽക്കുന്നതിനും വേണ്ട മനോധൈര്യം ദൈവം തന്നുവല്ലോ. ആ കരുണാനിധി എന്നെ ഒരിക്കലും കൈവെടിയുന്നതല്ല.” എന്നുള്ള വിചാരത്തോടും ഈ ശ്വരസ്മരണയോടുംകൂടി അവൾ ദിവസങ്ങൾ കഴിച്ചുപോയുകയായിരുന്നു. ഇതിനിടെ യേശുദാസം ഉച്ചിതമായിരുന്നു. മൂന്നു മണിയോടുകൂടി സ്വപ്നമയി എഴെട്ടു നാഴിക അകലെയുള്ള രജനീവിലാസംവക കളപ്പാട്ടിലേയ്ക്കു പോയി. അവിടെ ചില്ലറ പരിശോധനകൾ ചിലതു നടത്തേണ്ടതുണ്ടായിരുന്നു. ആ സ്ഥലത്തെത്തുന്നതിനു പല ദുഃഖപരികളും കടന്നുപോകേണ്ടിയിരുന്നു. സുകുമാരി ശിശുവും നടന്നു അവിടെയുള്ള ഒരു കുറ്റിക്കാട്ടിന്റെ മദ്ധ്യേ എത്തി. സുധീരകുമാരനും സുകുമാരിയുടെ പാപ്പിടം അന്വേഷിച്ചു മനസ്സിലാക്കി അവിടെ എത്തിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പക്ഷെ, സുകുമാരിയുമായി കണ്ടുമുട്ടിയില്ലെന്നുള്ളത് അദ്ദേഹവും ആ പ്രദേശങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചിട്ടു പ്രസ്തുത കാട്ടിൽത്തന്നെ എത്തി. അപ്പോൾ അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന ഒരു വലിയ പുഴയുടെ വക്കിൽ കൂടി മിന്നൽപിണർപോലെ ഒരു തരുണീരത്നം കടന്നുപോകുന്നതു കണ്ടു. സുധീരകുമാരൻ ഇതാരാണെന്നറിയാനുള്ള ഉൽക്കണ്ഠയോടുകൂടി തന്റെ ഗതിക്കു വേഗംകൂട്ടി. രണ്ടു ഫർലാംഗ് ദൂരെ എത്തിയപ്പോൾ ആ നദിയിലുള്ള പാലത്തിന്മേൽ ഒരു യൗവനയുക്തയായ സ്ത്രീയും കുറച്ചുപ്രായം കവിഞ്ഞ ഒരു പുരുഷനും തമ്മിൽ എന്തോ വാഗ്വാദം നടക്കുന്നതായി കണ്ടു. കഷ്ടം! “ഞാൻ പ്രയാസപ്പെട്ടത് വ്യഥാതന്നെ. ഇതു കുമ്മാരിയല്ല” എന്നു വിചാരിച്ചു ഭഗോശയനായി ആ ചെടികളുടെ ഇടയിൽ ഒളിച്ചുനിന്നു. അവർ തമ്മിൽ ഗൗരവസ്വരത്തിൽ സംഭാഷണം തുടന്നു. “ഇതേതെങ്കിലും രസമുണ്ട്. കഥ മുഴുവനും ഗ്രഹിക്കണം” എന്നു നിശ്ചയിച്ചു ശ്രദ്ധിച്ചു കേട്ടുനിന്നു. എങ്കിലും കാരറടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതിനാൽ ചില വാക്കുകളേ കേൾക്കാൻ സാധിച്ചുള്ളൂ. ചെട്ടെന്തെന്നായ കാരറിൽ വസ്ത്രം അല്പം മാറി. അതിനെ തടുക്കുന്നതിനായി പല സ്ത്രീ ഒരു വശത്തേയ്ക്കു് ഒന്നു തിരിഞ്ഞു. അപ്പോൾ സുധീരകുമാരൻ ഭ്രമശ്ചക്രിതനായിനിന്നുപോയി. “ഇതെന്തുള്ളതമാണ്? ഇതു സുകുമാരിയാണല്ലോ! ഈ വിജനസ്ഥലത്തു്

“ഇവർ തമ്മിൽ ഇത്ര കഠിനമായ വാക്കുതർക്കത്തിനുള്ള കാരണമെന്താണ്?” എന്ന് ഉറക്കെപ്പറഞ്ഞുപോയി. “അല്ല! മററു കശുലന്തം ആണല്ലോ. ഭംഗിയായി.” കശുലന്ത ഭയങ്കരമാവണ്ണം ചില ആംഗുഷ്ഠം കാണിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. ഇതു കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ സുധീരകുമാരന്റെ രക്തം തിളച്ചു പൊങ്ങിത്തുടങ്ങി. ചെടിയുടെ ഇടയിൽക്കൂടി അദ്ദേഹം അല്ലാലും അടുത്തുചെന്നു. “സുകുമാരി ഈ പാതകനെ ഇവിടെവെന്ന് ഏകയായി കാണാനുള്ള ഫലമെന്തെന്ന് എന്താണാവോ? ഇവളോ? അതിസന്ദർഭം. ഇവർ എന്തോ അവിതം പറഞ്ഞത് ഈയാളുടെ ക്രോധത്തെ ഉജ്ജ്വലിപ്പിച്ചതായിത്തോന്നുന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ ഇവർ വിറയ്ക്കുന്നുണ്ട്. ഇയാൾക്കു രാഗം കൂടുന്നു. ശാസന അധികമാകുന്നു. ഭയപ്പെടുത്തുന്നുമുണ്ട്. കൈയോങ്ങി പ്രഹരിക്കാനും ഭാവമുണ്ടോ? കൊള്ളാം!” സുധീരകുമാരൻ അവളുടെ നിസ്സഹായമായ ശോച്യാവസ്ഥ കണ്ടു വളരെ അനുഭാവം തോന്നി. ഏതായാലും എന്താണു ഭാവമെന്നറിയാൻ ക്ഷമിച്ചു നിൽക്കുന്നതേ എന്നുറപ്പു. സുകുമാരി, ചെന്നായുടെ അടുക്കലകപ്പെട്ട ആട്ടിൻകുട്ടിയെപ്പോലെ വിഷമിച്ചു പിന്നാക്കം ഭാരം ചേർന്നു വെച്ചുതുടങ്ങി. കാലോ നില്ക്കുന്ന പതിയുന്നില്ല. പുഴയുടെ വളവുള്ള സ്ഥലത്തായപ്പോൾ സുധീരകുമാരൻ അവരേ നല്ലപോലെ കാണാൻ പാടില്ലാതായി; ശബ്ദമുള്ള വിധമുള്ള ശബ്ദം മാത്രം കേൾക്കാം. എന്തോ ഉച്ചത്തിൽ പറയുന്നതും ഏതോ സാധനം പുഴയിൽ വീഴുന്നതുമായ ശബ്ദം കമാരൻ കേട്ടത് ഒരേ സമയത്തു കഴിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം തൽക്ഷണം മറവിൽനിന്നും ആ ഭാഗത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഓടി എത്തിയപ്പോൾ സുകുമാരി അഗാധമായ പുഴയിൽ കിടന്ന നീന്തിത്തുടിച്ചു താഴുകയും പൊന്തുകയും ചെയ്യുന്നതു കണ്ടു. ചിന്തിച്ചു നില്പാൻ ലേശം സമയം ചെലവഴിക്കാതെ കമാരനും പിന്നാലേ ചാടി. വളരെ നേരത്തേ പ്രയാണഫലമായി അദ്ദേഹം സുകുമാരിയെ ഒരുവിധത്തിൽ കരയിൽ കൊണ്ടുവന്നുവെച്ചു. രണ്ടാളും മരിച്ചതിന്നു തുല്യമായി. കരേ നേരത്തേയ്ക്കു സുധീരനും നേരേ ശ്വാസോച്ഛ്വാസം ചെയ്യുന്നതിനും സംസാരിക്കുന്നതിനും ത്രാണിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന് അല്ല അശ്വാസം തോന്നിയപ്പോൾ ആദ്യമായി കണ്ടതു തന്റെ മുമ്പിൽ കിടക്കുന്ന നിശ്ചേഷ്ടകോമളവിഗ്രഹത്തെയാണെന്നു. ബോധരഹിതയായിക്കിടക്കുന്നോ? അല്ല, മൃതയായിപ്പോയോ? എന്നറിയാനുള്ള അത്യുൽകണ്ഠയോടുകൂടി കമാരൻ തനിയ്ക്കു് ശേഷിച്ച ബലം ആസക്തം പ്രയോഗിച്ചു് ആ രൂപവതിയേ പൊക്കിയെടുത്തു് അവിടെയുള്ള ഒരു പാറയിന്മേൽ കമിഴ്ത്തിക്കിടത്തി. വെള്ളം കുറച്ചൊക്കെ ഒഴുകിപ്പോയതിൽ പിന്നീട് അദ്ദേഹം തന്റെ ദാസ്യം പിടിച്ചെടുത്തു.

കുത്ത ശരീരം തുടച്ചിട്ടു സാവധാനത്തിൽ സുകുമാരി, എന്ന് ഒന്നരണ്ടു പ്രാവശ്യം മൃദുസ്വരത്തിൽ വിളിച്ചു. അവൾ വെള്ളം ധാരാളം കുടിച്ചിരുന്നു. വടനന്നാസാദപാദങ്ങളിൽകൂടി ഉള്ളിലേ വെള്ളം ഒട്ടൊക്കെ പുറത്തുപോയിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അവൾ നേത്രങ്ങൾ തുറന്നു നോക്കി എങ്കിലും നല്ല പ്രജ്ഞ ഉണ്ടായതായി തോന്നിയില്ല. സുധീരകുമാരൻ പഠിച്ച പണിയെല്ലാം നോക്കി. സാവധാനത്തിൽ അവളേ സംസാരിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. സ്വാഭാവികമായും വരാഴികയാൽ മനസ്സ് ഭീകരിക്കുന്നതായിരിക്കുമെന്നു കരുതി സാന്ത്വനവാക്യങ്ങളോടെ അവളെ എഴുന്നേല്പിച്ചിരുന്നു. ഇതിനിടയിൽ:—“സോദരി, ഇനി ഇരുന്നവസ്ത്രം മാറാതെ കണ്ടിരുന്നാൽ എന്തെല്ലാം ഉപദ്രവം നേരിടുമെന്നറിഞ്ഞുകൂടാ. ഈ സ്ഥലമോ വിജനം. എനിക്ക് പ്രദേശങ്ങളിൽ യാതൊരു പരിചയവുമില്ല. സമീപപ്രദേശങ്ങൾ ആരംഭംകൊള്ളുകയായി അറിയാമോ? ഉണ്ടായിരുന്നാലും ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സോദരിയേ തനിച്ചാക്കിയിട്ടു ഞാനെങ്ങനെ പോകാം?”

സുകുമാരി:—ഇവിടെനിന്നും കാൽനാഴിക ദൂരെ ഒരു കളിപ്പാട്ടുണ്ട്. അവിടെ ഒരു കൃഷിക്കാരനും കുടുംബവുമാണ് താമസിക്കുന്നത്. അത്രയും ചെറുതായിരുന്നെങ്കിലും നമ്മുടെ ആവശ്യങ്ങൾ ഒരുവിധം നിവഹിക്കാം. ഇപ്പോൾ എനിക്ക് കറേക്കൂട്ടം നടക്കാമെന്നു തോന്നുന്നുണ്ട്.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു അവൾ സുധീരകുമാരന്റെ സഹായത്തോടു കൂടി എഴുന്നേറ്റു നിന്നു. നിങ്ങൾ ഇവിടെ എത്തിയത് എന്റെ അതിഭാഗ്യം തന്നെയാണ്. ഞാൻ ഇതിലേയ്ക്കായി എന്താണു പ്രത്യേകമായ ചെലവുണ്ടത്?

സുകുമാരി:—ഒന്നും വേണ്ട. സോദരി സൗഖ്യമായിരുന്നാൽ മതി. എനിക്ക് ഈ ആവശ്യത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടുത്തി വിടുന്നതിനുള്ള യോഗം ഉണ്ടായല്ലോ. അല്ല, സോദരിയ്ക്ക് ഒരു വസ്ത്രമല്ലേയുള്ളൂ. മേൽ ചുറ്റിയിരുന്ന സാരി വെള്ളത്തിൽ പോയിരിക്കാം? ആകട്ടെ. ഇപ്പോൾ പകരം എന്റെ വസ്ത്രം ഉപയോഗിച്ചുകൊള്ളുക. അന്യഥാത്വം വിചാരിക്കരുത്. [സുധീരൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞതോടുകൂടിത്തന്നെ തന്റെ അനുവസ്ത്രം എടുത്തു മുറുകെപ്പിഴിഞ്ഞു സുകുമാരിയ്ക്കു കൊടുത്തു.] ഈ വേഷം വേഗം മാറണം. എത്രഭാഗത്തേയ്ക്കാണ് നമുക്കു പോകേണ്ടത്. ഞാൻ ഇവിടങ്ങളിൽ ഇതിനുമുമ്പു വന്നിട്ടില്ല.

സുകുമാരി:—ഞാൻ മുമ്പു പറഞ്ഞ കളിപ്പാട്ടിലേയ്ക്കു നടന്നു പോകുകയായിരുന്നു. അങ്ങോട്ടുതന്നെ പോകാം.

സുധീ:—(നടന്നുകൊണ്ട്) നാം തമ്മിൽ കണ്ടിട്ട് ഇപ്പോൾ എട്ടു കൊല്ലം കഴിഞ്ഞു. ഇല്ലേ? ദൈവം എന്നെ ഇപ്പോൾ ഇവിടെക്കൊണ്ടുവന്നു വിട്ടുവല്ലോ.

വളരെ ചാരിതാത്പര്യമായി. യൗവനവൃദ്ധിക്കുശേഷം കണ്ടിട്ടില്ലാതിരുന്ന സുധീരകുമാരൻ സുകുമാരിയുടെ ആകൃതി നല്ലപോലെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയത് ഇപ്രകാരം സംഭാഷണംചെയ്തു യാത്ര തുടർന്നപ്പോഴായിരുന്നു. “എന്തു മനോഹരമായിരിക്കുന്നു!” എന്ന വിചാരമുളിച്ചതോടുകൂടിത്തന്നെ ജലമജ്ജനത്താൽ ഭാവമാറ്റം ഭവിച്ച ആകൃതിയിലും തെളിഞ്ഞുനിന്ന ചേതോഹാരിത കണ്ട് “നല്ലോരാകൃതികൾക്കലങ്കരണമാമെല്ലാപ്പദാർത്ഥങ്ങളും”എന്നുള്ള കാളിദാസസിദ്ധാന്തവും സ്മരിച്ചു. “ഈയിടെ അനേകം തവണ സോദരിയുടെ പ്രസ്താവത്തിന് എനിക്കു ഫലമുണ്ടായി എങ്കിലും ഈവിധം രാജ്യത്തിൽ കാണാൻ ഉപകരിപ്പാനും സംഗതിയാകുമെന്നു സ്വപ്നേപി വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. ഈ ആപത്തു് എങ്ങനെ നേരിട്ടു? എന്ന് ഒന്നും അറിയാത്ത മട്ടിൽ സുധീരൻ ചോദിച്ചു.

സ്വപ്നനേരം തന്റെ വിശ്വാലനേത്രങ്ങൾ തുറന്നു സുധീരകുമാരനേ നോക്കി എന്താ പറയേണ്ടതെന്നാലോചിച്ചു നിന്നു. അതിനുശേഷം,

“എനിക്കു്.....എനിക്കു്.....ഏതുവിധം പററി എന്നുള്ളതു് അറിഞ്ഞുകൂടാ. പുഴവക്കത്തു വഴക്കുണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം. ഞാൻ കരേ അധികം സമീപത്തുകൂടിയാണു നടന്നുവന്നതു്.”

കുമാരൻ ഈ ഉത്തരം കേട്ടു വിസ്മയിച്ചു. “ഇവളുടെ ജീവനെ അപഹരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു ഘാതകനെ ഇവൾ ഏതുവിധം രക്ഷിക്കുന്നുവെന്നു നോക്കുക? അവൻ പുഴയിൽ പിടിച്ചു തള്ളിയിട്ടു് ഓടിക്കളഞ്ഞതല്ലേ? സുകുമാരിക്കു് അവൻ നിശ്ചയമായും അപരിചിതനല്ല. എന്തിനായി ഇവൻ തമ്മിൽ ഈ രഹസ്യസന്ദർശനം ഉണ്ടായി?” എന്തിങ്ങനെ പലതും വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു രണ്ടാളുംകൂടി വയലിന്റെ വരമ്പുവഴി കൃഷിക്കാരന്റെ വസതിയിലെത്തി.

സുക:—അയ്യോ! അങ്ങയുടെ വസ്ത്രം ഒക്കെ ചീത്തയായല്ലോ.

സുധീ:—സോദരിയുടേതും അപ്രകാരം തന്നെ. ഒന്നു വെള്ളത്തിൽ പോവുകകൂടിച്ചെയ്തു. ഇതൊക്കെ ജനസഞ്ചാരം അധികമില്ലാത്ത ശുദ്ധ നാട്ടിൻപുറമാണു്.

ഇവർ ഇങ്ങനെ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ കൃഷിക്കാരന്റെ ഭാഗ്യം പുറത്തുവന്നു. ഇവരിരുവരുടെയും നിലകളുടേ അമ്പർ വല്ലാതെ പരിഭ്രമിച്ചു. “ഇതെന്തു കഥയാണ്?” രണ്ടാളും ക്ഷീണിച്ചു പരവശരായിരിക്കുന്നുവല്ലോ. വസ്ത്രങ്ങളൊക്കെ നന്നത്തന്നെ കാണുന്നു. എന്താ പഴയിലോ മറ്റൊരാൾ വീണുപോയോ? കുടിക്കാൻ കുറച്ചു പാൽ കൊണ്ടു വരുത്തേയോ?”

സപ്തം:—ആദ്യമായി ഞങ്ങൾക്ക് ഈറൻ മാറാൻ വല്ല വസ്ത്രവും മുണ്ടുകളിൽ കിട്ടുകയാണു വേണ്ടതു്. മറ്റൊരാളെ പിന്നീടാവാം. ആ സ്ത്രീ വസ്ത്രവും പാലും കൊണ്ടുവന്നു കൊടുത്തു വളരെ ഉപചാരത്തോളം നിന്നു. കുമാരീകുമാരർ ഓരോന്നാലോചിച്ചുകൊണ്ടു വസ്ത്രം മാറി. കശുഖൻ സുകുമാരിയേ കൊല്ലാൻ ശ്രമിച്ചതെന്തിനാണെന്നുള്ള ചിന്ത സുധീരകുമാരനേ വിട്ടു മാറിയില്ല. സുകുമാരിക്കോ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ സഞ്ചാരത്തെപ്പറ്റി പല ഊഹങ്ങളും ഉളവാക്കിത്തുടങ്ങി. രണ്ടാളും വസ്ത്രം ഉണക്കുന്നതുവരെ പുറത്തുള്ള ബഞ്ചിന്മേൽ ഇരുന്ന് സംഭാഷണം തുടന്നു. ചില രഹസ്യങ്ങൾ തന്നിൽനിന്നു മറയ്ക്കാൻ സുകുമാരി ശ്രമിക്കുന്നതിനേ സുധീരൻ പ്രത്യേകം ധരിച്ചു. കശുഖനേ സ്തബ്ധനാക്കുവാൻ സുധീരകുമാരന്റെ രോമങ്ങൾ ഉൾലുപമായി നിന്നുതുടങ്ങി. ഒർഭവാധീനംകൊണ്ടു സത്യം അറിയാവുന്നതിനാൽ ഇവന്റെ ഈ ഭ്രഷ്ടപ്രവൃത്തിയ്ക്കു തക്ക ശിക്ഷകൊടുക്കാതെയിരുന്നുകൂടാ എന്നയാൾ മനസ്സുകൊണ്ടു വിചാരിച്ചുറപ്പിച്ചു.

(0)

അദ്ധ്യായം ൨൭.

“പ്രമദം വിഷാദമിവരണ്ടിനും സ്ഥലം
സമമേകിട്ടെന്നുരേകതാരിലോമലാൾ
ശമലംശമിച്ചു ശമലംവരുന്നതി-
നുമതവദങ്ങൾ നിഖനിത്തി മേവിനാൾ.”

“ഭീതകുളുളഞ്ഞൊട്ടു ഖത്തമാനം
ഭൂതംഭവിഷ്ടത്തിവയോത്തനേരം
മാതംഗയാനയ്ക്കുളവാം വികാരം
ഭൂതവൃജം നാക്കുപിടിച്ചു താഴ്ന്നി.”

സുകുമാരി ഹംസപൂരിയിലുള്ള സ്വവസതിയിൽ ഏകാകിനിയാക്കി ഒരു വീണയും കൈയിൽവെച്ചു മീട്ടിക്കൊണ്ടു മുളിപ്പാട്ടും പാടി തലേ

ദിവസത്തേ സംഭവത്തെക്കുറിച്ചാലോചിക്കുകയായിരുന്നു. സുകുമാരിയുടെ വിചാരമെല്ലാം സുധീരകമാരന്റെ ആഗമനത്തെപ്പറ്റിയാണ്. “ഇദ്ദേഹം എന്തിനായി ഇവിടെ വന്നു? സഞ്ചാരോദ്ദേശ്യത്തെക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹം ഒന്നും പറയുന്നില്ലല്ലോ. ഞാൻ പ്രത്യേകിച്ചു ചോദിച്ചിട്ടും വൈമനസ്യമാണല്ലോ കാട്ടിയത്. എന്റെ ജീവൻ അപായം നേരിടുമെന്നുള്ള ഘട്ടത്തിലായപ്പോൾ മുന്നോട്ടുവന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തിയതാണ്. കശുലന്റെ സംഭാഷണവും മറ്റും കേട്ടിരിക്കുമോ? ഇനി ഒരിക്കൽ കാണാമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടാണല്ലോ പിരിഞ്ഞത്. വളരെക്കാലത്തിനുമുമ്പു കണ്ടു സ്വപ്ന പരിചയം മാത്രമുള്ള ഇദ്ദേഹമാണല്ലോ എന്നെ രക്ഷിച്ചത്. എന്റെ പ്രാണവല്ലഭൻ ഇപ്പോൾ എവിടെയോ? എന്റെ കത്തിന് ഒരു മറുപടിപോലും അയയ്ക്കാൻ ഭയമുണ്ടായില്ലല്ലോ. കഷ്ടം! ഈ ഏകവിചാരം അവസ്ഥാന്തരത്തിലും എന്നെ പിടിപിടിക്കുന്നുവല്ലോ. ഒരുപക്ഷെ, ഇനി എഴുതുകയുമില്ലായിരിക്കാം. എന്റെ അഗന്യതനിമിത്തം എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കും. ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു പോകുന്നതിനുമുമ്പെഴുതുകയും കടന്നുപോയി. ഇനി വിചാരിച്ചിട്ടും ഫലമില്ലല്ലോ.” ഇങ്ങനെയുള്ള വിനാസരണി തുടന്ന് ആ മനോഹരാംഗി ഹൃദയം ഉരുകി കണ്ണിൽകൂടി അല്ലാലും പുറത്തേക്കൊഴിച്ചു. ഞാൻ പോകുന്നിടത്തൊക്കെ അഗ്രഭലക്ഷണമാണല്ലോ കണ്ടുവരുന്നത്. ഞാൻ ഒരു ഭാഗ്യവീനയാണ്, സംശയമില്ല. എന്റെ ശത്രുക്കൾ എന്റെ പ്രായക്കുറവിനേ പ്രമാണമാക്കി എന്നെ അവരുടെ ചരടിൽ കോത്തിട്ടു കളിപ്പിക്കണം! ഞാൻ ഭരതവില്ലാതെ അദ്ദേഹത്തേ സ്നേഹിക്കുന്നത് ഈശ്വരനല്ലാതാരിയുണ്ടോ?” വിചാരവും വീണമിട്ടലും ഇടകലന്ന് ഇങ്ങനെ നടക്കുമ്പോൾ ശാന്താഭേവി ഒരു കത്തു സുകുമാരിയുടെ മടിയിൽ കൊണ്ടുവന്നിട്ടു. ആലക്ഷികപേടകത്തിൽ പിടിച്ചതു പോലെ സുകുമാരി താനറിയാതെ ഒന്നു തെളി. വീണ താഴ്ത്തുവീണ. “ഇതാരാ കൊണ്ടുവന്നത്?” എന്ന് അവൾ സംഭ്രാന്തചിത്തയായി ചോദിച്ചു.

ശാന്താ:—ഒരു വയസ്സനായ മഹമ്മദൻ എന്റെ കൈയിൽ തന്നതാണ്. എനിക്കുള്ള അറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്നാ നിന്റെ പിതാവിന്റെ എഴുത്താണോ? അതോ.....

സ്വപ്ന:—അമ്മേ ഞാൻ കരേണേരും ഏകാന്തയായിരിക്കട്ടെ. കഥതൊക്കെ പിന്നെപ്പറ്റാം.

ശാന്താ പോയി. സുകുമാരി കത്തിന്റെ വിലാസം പല പ്രാവശ്യവും നോക്കി. നേത്രങ്ങളിൽ അശ്രുക്കണങ്ങൾ നിറഞ്ഞിരുന്നതി

മുൻവ

സുകുമാരി

നാൽ ഒന്നും വായിക്കാൻ തരമില്ലാതായിത്തീർന്നു. ഒടുവിൽ പൊട്ടിച്ചു ഇപ്രകാരം വായിച്ചു:—

പ്രിയസുകുമാരീ,

ഞാൻ സർവ്വീട്ടിലായിരുന്നതിനാൽ ഭവതിയുടെ കത്തു കിട്ടുന്നതിനു വളരെത്താമസം വേണ്ടിവന്നു. സഹജസത്ത്വഭാവത്തിനു വിരുദ്ധമായി ഓരോന്നും ചെയ്യുന്നതിനു ഭവതിയേ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ശക്തി എന്താണോ? ഞാൻ ഈ ജീവിതം ഭീഷ്മിപ്പിക്കണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. നമ്മുടെ സുഖദുഃഖങ്ങൾ ഒന്നായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്ക് ഇനിയെങ്കിലും നമ്മുടെ മദ്ധ്യേ വീണ തിരശ്ശീല മാറി ജനം കൃതാത്ഥമാക്കണമെന്നുപേക്ഷയുണ്ട്. ഇനി എന്നിൽനിന്നു രഹസ്യങ്ങൾ ഒന്നും വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കരുത്. ഇതുവരെയുള്ള സകല തെറ്റുകളെയും ഞാൻ ഹൃദയപൂർവ്വം ക്ഷമിക്കുന്നു.

രണഭവനോടു ഞാൻ എന്തൊക്കെയോ പറഞ്ഞയച്ചു എന്നു ഭവതിയേ ധരിപ്പിച്ചുവെങ്കിൽ അതു ശുദ്ധമേ കളവാൺ. ഞാൻ പഷ്ടരണിയിൽനിന്നും പിരിഞ്ഞതിൽ പിന്നീട് അയാളുടെ നിശ്ശേഷവും കണ്ടിട്ടില്ല. അയാൾ ഇനി എന്തു പറഞ്ഞാലും വിശ്വസിക്കരുതേ? ഇപ്പോൾ ആരുടെ രക്ഷയിലാൺ. എങ്ങനെയാണുപജീവിക്കുന്നത്. ഞാൻ കല്പനവാങ്ങിക്കൊണ്ടു കഴിയുന്നവേഗം വന്നുചേരും. സത്യമെല്ലാം പറഞ്ഞ് എന്നെ ധന്യനാക്കിത്തീർക്കണം. എന്റെ പ്രേമം സീമാതീതമാൺ. മുമ്പ് ഒരു കത്തയച്ച മാതിരിയിൽ ഇനി എഴുതാൻ തുനിയരുതേ? ഞാൻ താമസിയാതെ പുറപ്പെടും. എന്നോടു സകല വിവരവും നിഷ്കുപടമായി പറയണം?

എന്ന്,

ചന്ദ്രസേനൻ.

സുകുമാരി ഈ കത്തു വായിച്ചപ്പോൾ ഉണ്ടായ ആനന്ദത്തിലിരട്ടി ഖേദവും ആരംഭിച്ചു. “അദ്ദേഹം സത്യം അറിയാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. ഞാൻ എന്താണു ചെയ്യേണ്ടത്. എങ്ങനെ പറയും? അപ്പോൾ ഞാൻ പറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്റെ ദുഃഖനിവാരണമാകുമായിരുന്നു. ഇനി ഞാൻ സത്യം പറയുന്നതിനുള്ളതിനെക്കാൾ ജീവത്യാഗം ചെയ്താണുത്തമ്. അദ്ദേഹം സുധീരകുമാരനെ കാണിരിക്കും. ഇല്ലെങ്കിൽ കാണും.” സുകുമാരി കൈതിരുമ്മിത്തുടങ്ങി. “ഒരു കത്തു കാണാൻ

ഞാൻ കൊതിച്ചിരുന്നു. ഇതാ അതു വന്നുകഴിഞ്ഞു. അദ്ദേഹവും ഉടനേ പറപ്പെടും. ഞാനെന്നാണു വേണ്ടത്? ഏതുവിധം പറയും?" ഭിന്നമായ ഹൃദയശൈലിലുത്തോടുകൂടി കത്തു കൈയിൽ വെച്ചുകൊണ്ടു ചുറ്റും നോക്കി. "അദ്ദേഹം എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നു എന്ന് ഉറപ്പുണ്ട് ആശ്വാസജനകംതന്നെ. എന്നാൽ സത്യാവസ്ഥ അറിയുന്നതിന്നു നിർബന്ധിക്കുന്നുവല്ലോ? ഇപ്പോൾ പകുതിവഴി എത്തിയിരിക്കാം. ഇനി താമസിക്കുമോ? ഒരിക്കലും ഇല്ല." സുകുമാരി രണ്ടുമാറ്റമേ തെളിഞ്ഞു കണ്ടുള്ളൂ. ഒന്നുകിൽ സത്യം പറയുക, ഇല്ലെങ്കിൽ ആത്മഹത്തിചെയ്യുക. "അസത്യം പറഞ്ഞിട്ടു ജീവിച്ചിരിക്കേണ്ട. ചതിവും വഞ്ചനയും കഴിയുകയില്ല. ഉത്തമം മരണംതന്നെ. ഇന്നലെ സുധീരകുമാരൻ രക്ഷപ്പെടുത്തിയില്ലെങ്കിൽ ഇപ്പോൾ ഈ സങ്കടത്തിനിടവരുമോ? ഞാൻ എത്രയോ ആഗ്രഹിച്ചു ഭീക്ഷിച്ചിരുന്ന സമയം ഇതാ അടുത്തുവന്നുകഴിഞ്ഞു. സുധീരകുമാരൻ കശുലനേ കണ്ടിരിക്കുമോ? സുകുമാരിക്ക് ഇതൊരു ഭീതിയായി. അയാളുടെ ഗതി മനസ്സിലായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ ആ സമയത്ത് അവിടെയുണ്ടായിരിക്കാൻ തരമില്ല. ഞാൻ ഇത്ര ദുഃഖമായിപ്പോയല്ലോ?"

സുകുമാരിയുടെ മനസ്സിലുണ്ടായ സംഭവങ്ങളെ സംശയം നിവൃത്തിയായി. അവൾ രണ്ടുദിവസം കഴിഞ്ഞു വീണ്ടും രജനീവിലാസത്തു ചെയ്തിരുന്നു. രജനീദേവിയിൽ ഒരു വ്യത്യാസം കണ്ടു. കാഴ്ചയിലും അവർ വളരെ പരസ്യമായിരുന്നു. പ്രകൃതിവ്യത്യാസം സുകുമാരിയെ അപഹൃതചിത്തയാക്കി. അങ്ങോട്ടു കടന്നു ചോദിക്കുന്നതു ഭംഗിയായില്ലെന്നു വിചാരിച്ചു സുകുമാരി മൗനമായിനിന്നു. അവളുടെ നേർക്കുള്ള പെരുമാറ്റങ്ങളിൽ ചില വ്യത്യാസങ്ങളും അവിശ്വാസചിഹ്നങ്ങളും പ്രത്യക്ഷമായി. ഇതും ഒരു ദൈവപരീക്ഷ തന്നെയെന്നു വിചാരിച്ച് അവൾ അടുത്തമുറിയിൽ കാത്തിരുന്നു. അപ്പോൾ രജനീദേവിയുടെ സോദരി പെട്ടെന്ന് അകത്തേയ്ക്കു കടക്കുന്നതുകണ്ടു. സുകുമാരി അവിടെ ഇരിപ്പുള്ള കഥ ഇവർ മറന്നുവെന്നു തോന്നുന്നു. അതോ ഗണ്യമാക്കാത്തതാണിത്? സുകുമാരി തന്റെ ജോലിനോക്കിക്കൊണ്ട് അവിടെത്തന്നെയിരുന്നിരുന്നു. ഇവരുടെ സാദാചരണം ഉറക്കെയായിരുന്നതിനാൽ നല്ലപോലെ കേൾക്കുമായിരുന്നു.

സോദരി:—ചേച്ചീ, കുമാരനെ ഞാൻ ഒരുവിധം ഒക്കെ പറഞ്ഞു സമ്മതിപ്പിച്ചതാണ്. അവൻ പെട്ടെന്നു മറിഞ്ഞുകുളഞ്ഞല്ലോ. ഇനി

എന്താണു വേണ്ടത്? ഇതൊക്കെ നമ്മുടെ തറവാട്ടിന്റെ സൂത്രതക്കു യം തന്നെ. ഇവൻ നന്നാകുന്ന മട്ടു കാണുന്നില്ല.

രജനി:—അതു ഞാൻ മുൻകൂട്ടി തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതുതന്നെ. എങ്കിലും ഈ കുട്ടി ഇത്ര കൊള്ളരുതാതെ പോയല്ലോ? നമ്മൾക്ക് ഇനി ഒരാശ്രയം ആരാൺ. മൂന്നാലു പെൺകുട്ടികളല്ലേ? അവനേ കുറുപ്പെടുത്തിട്ടു കയ്യിലില്ല. എന്റെ അറിവില്ലായ്മ നിമിത്തം വന്ന ദോഷമാൺ—'

സോദരി:—ചേച്ചീ, ഇതൊക്കെ ചേച്ചിയുടെ സ്വയംകൃതാനന്ദമാൺ. ആ സ്ത്രീ ഇവിടെ വന്നതിൽ പിന്നീടാൺ ഇവൻ ഇത്ര ധിക്കാരിയായത്.

രജനി:—കേൾവി പലതും ഉണ്ടു്. ഒക്കെ വാസ്തവമായിരിക്കണം. ഏതായാലും സ്വർണ്ണമയിയേ പിരിച്ചുയർച്ചയ്ക്കാം. ഇനി ഇവിടെ അരനിമിഷംപോലും വെച്ചു വാഴിക്കാൻ പാടില്ല. കുമാരനു വേഗം വിവാഹം നടത്തണം.

സോദരി:—അവൻ ഇപ്പോൾ പണ്ടത്തെപ്പോലെല്ല; വളരെ ഭേദപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നും മിതവുയർച്ചയ്ക്കു് അവന്റെ കടക്കൾ തീർത്തു കൊള്ളാമെന്നും പറയുന്നു.

രജനി:—ഇവൻ നന്നായിക്കാണുന്നതുവരെ ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുക ഉണ്ടാവില്ല.

സോദരി:—ഒരുപക്ഷെ, നല്ല സ്ഥിതിയിലായേയ്ക്കാനും മതി. ഞാൻ വിവാഹത്തെപ്പറ്റി നിർബന്ധിച്ചപ്പോൾ നളിനീദേവിയെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതല്ലാതെ മറ്റാരെയും വരിക്കയില്ലെന്നു ശരിക്കുന്നു. ഇവനെ ഇത്ര വഷളനാക്കിയതാരാണോ?

രജനി:—ഞാൻതന്നെ. എന്റെ ആലോചനക്കുറവല്ലേ ഇതെല്ലാം. സാധു ഈ ലോകത്തു് എങ്ങനെ കഴിച്ചുകൂടും?

സോദരി:—ചേച്ചീ, ഇതിൽ എന്തോ അന്തർഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്തൊക്കെയാൺ ആ സ്ത്രീയുടെ ഏറ്റുപറഞ്ഞുവരിഞ്ഞു? ഇതെല്ലാം രണ്ടുവന്റെ ശാപമാൺ. ഇവൾ ഒരു ദുർമാർഗ്ഗചാരിണിയാണത്രെ. ഇവന്റെ ഒക്കെ അടുപ്പിക്കാമോ? ചേച്ചിക്കു് ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടാ. ഞാൻ കാലേകൂട്ടി പറഞ്ഞപ്പോൾ എന്റെ അസൂയയാണെന്നല്ലേ പറഞ്ഞത്. ഇപ്പോൾ അനുഭവം എങ്ങനെ ആയി?

രജനി:—ഞാൻ രണ്ടുവനേ തിരികെ ജോലിയിലാക്കി. ഇപ്പോൾ ഇവിടെയില്ല. അവന്റെ സഞ്ചാരമാണു സാധിക്കുവാനാത്തതു്.

സോദരി:—ആ സ്ത്രീയുടെ ധൈര്യം നോക്കൂ. എന്തു തികച്ചി
ലാണ്. ഇത്ര ക്ഷണം കമാരൻ അവളുടെ വലയിൽ വീണുപോയ
ല്ലോ?

രജനി:—ഞാൻ ഇന്നലെ ലതാഗിരേ കണ്ടു. അവൾക്കു ചന്ദ്ര
സേനനേ ഭർത്താവായി ലഭിക്കണമെന്നാണാഗ്രഹം. കഴിഞ്ഞ മാസ
ത്തിൽ അവർ കാശ്മീരത്തുവെച്ച് അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടുവത്രെ. ഒരു തേ
യില വിരുന്നിനു ക്ഷണിച്ചു സൽക്കരിച്ചു നോക്കി. അയാൾ മരണി
യായിരുന്നതല്ലാതെ ഒരു സാധാരണ ഓജസ്സും ഒന്നും കാണിച്ചിട്ടുവത്രെ.
അദ്ദേഹം വിരഹതാപത്തിൽ കിടന്നുശ്വസിക്കുകയാണുപോലും. ഏതായാ
ലും അദ്ദേഹത്തിന് വിചാരത്തിനു കാലം അതികൂരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ
പ്രതാപം കൈ അന്തരീക്ഷത്തിൽ ഏതു സ്ത്രീയാണോ ജനിച്ചിരി
ക്കുന്നത്? ഇതേവരെ ആരെയും ലക്ഷ്യമാക്കിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെ
ലീലാവതി ആയാലെന്താണു ചേച്ചി? എത്ര നന്നായിരുന്നു.

സോദരി:—എനിക്കിത്തരം വിദ്വേഷം വശമല്ല. ചേച്ചിയു
ടെ സാമത്വംപോലെ ആയിക്കൊള്ളൂ. അദ്ദേഹത്തിനു തുല്യം ആരെ
യെങ്കിലും ഈ പുഷ്പിയിൽ കാണുന്നുണ്ടോ? ആരും അദ്ദേഹത്തിന്
അനുരൂപകളായില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു. നമ്മുടെ ആ ദുരാഗ്രഹം വേ
ണോ? ആ പ്രതാപസേനന്റെ മകൾക്കല്ലേ ആദ്യമായി നിശ്ചയം
ചെയ്തിരുന്നത്. അതു പിഴച്ചുപോയെന്നു തോന്നുന്നു.

സുകുമാരി ഈ സംഭാഷണം മുഴുവൻ ശ്രവിച്ചു ബോധരഹിത
യായി നിലത്തു പതിച്ചു. അവൾ വീഴുന്ന ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ മാത്ര
മേ രജനിക്കു സ്വപ്നമയിയുടെ ഓർമ്മ വന്നൊള്ളൂ. അവർ വേഗം ക
രേ ശുദ്ധജലം കൊണ്ടുവന്ന് അവളുടെ മുഖത്തു കുടന്നു. സ്വപ്നനേ
രും കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സഹോദരിമാരിരുവരുടേയും ഹൃദയം തകർന്നുമാറു
ന്നു. അതിദുസ്സഹമായ ഈർപ്പത്താൽ അവളുടെ ഹൃദയം ദ്രവിച്ചുതുടങ്ങി.
സ്വപ്നമയിയുടെ മുഖവൈവർണ്ണ്യം സോദരിമാരേ വല്ലാതെ അന്ധാളി
പ്പിച്ചു. സ്വപ്നമയിക്കോ ഇതിലധികം ദുസ്സഹമായ ദൈവമാനം നേ
രിടാനില്ല.

രജനി:—എന്താ സ്വപ്നമയി, ഇന്റ മാതിരി ബോധക്ഷയം മു
ന്ദ്ര വരാമുണ്ടോ?

സ്വപ്ന:—[ഉള്ളിൽ തിളച്ചുചൊങ്ങുന്ന പ്രക്ഷോഭത്തെ അടക്കി
കൊണ്ടു ഗാർഭീരിത്തോടേ] ഇല്ല.

രജനി:—[രഹസ്യമായി] സോദരീ, ഇവളുടെ ഭാവപ്പകർച്ച കണ്ടു വോ? ഇവൾ സ്വപ്നോവികാരങ്ങളെ ഒക്കെ അമർത്തിക്കൊണ്ട് ഒരു സിംഹിയെപ്പോലെ നിൽക്കുന്നത് നോക്കൂ. ആ നിലയും, ഗാംഭീര്യവും തീപ്പെരിപ്പോലെ സ്ഫുരിക്കുന്ന നേത്രങ്ങളും കണ്ടോ? ഹോ! ഇവൾ ഒരുമാന്ദ്യം തന്നെ! [സ്വപ്നമായി നോക്കി] “എനിക്കിന്ന് അനുജത്തിയുമൊരുമിച്ചു പോകേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നിനക്കു കറേ ദിവസത്തേ വിശ്രമം അനുവദിക്കാം. റിക്കാർഡുകളും ആഫീസിന്റെ താക്കോലും ഇങ്ങേയ്ക്കിപ്പിച്ചേയ്യൂ.

അവർ രണ്ടാളുംകൂടി സ്വപ്നമായി ഉടൻതന്നെ പുറത്താക്കണമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. എങ്കിലും രജനീദേവിയ്ക്ക് ഉള്ളിൽ ഇവളേ സംബന്ധിച്ച് എന്തോ വല്ലാത്ത ഒരാകുഷ്ണമുണ്ടായിരുന്നു. താൻ പറയുന്നതും വിചാരിക്കുന്നതുമെല്ലാം എന്തു കാരണവശാലോ സാഹസവും പാപവുമാണെന്ന് ഉള്ളിൽ തോന്നിക്കൊണ്ടേയിരുന്നു. അവർ സുകുമാരിയോട്:—“നീ ഇവിടെച്ചെയ്തിട്ടുള്ള ഏല്പാടുകൾ ഒക്കെ സ്തുത്യർഹം തന്നെ. (എനിക്കു നിന്നോടു വളരെ സന്തോഷവും രൂപിയും തോന്നുന്നുണ്ട്. നീ ഇനി എങ്ങോട്ടാണ് പോകുന്നത്?

സ്വപ്ന:—സ്വാമിനീ, എനിൽനിന്നും വ്യഥാ ഒന്നും മറയ്ക്കാൻ ശ്രമിയ്ക്കേണ്ട. എനിക്കു സകലതും മനസ്സിലായി. ഞാൻ ഇതു മുൻപ്രതി പഠിച്ചിരുന്നതാണല്ലോ. ഈ മുഹൂർത്തം ഞാൻ സദാ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നതാണ്. എന്റെ ഗണന തെറ്റുകയില്ലെന്ന് എനിക്ക് ഒരുവിധം ഹൃദയബോധമുണ്ടായിരുന്നു. ഞാൻ ശാന്താദേവിയുടെ ഗൃഹത്തിൽത്തന്നെ താമസിക്കാനാണ് തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഇത്രയും കാലം എന്നോടു നിങ്ങൾ കാട്ടിയ ദയയ്ക്കും ഔദാര്യത്തിനും ഞാൻ എന്നെന്നേയ്ക്കും കൃതജ്ഞതയുള്ളവളായിരിക്കും. എന്നെപ്പറ്റി നിങ്ങൾക്കു തോന്നിയിട്ടുള്ള അഭിപ്രായം തെല്ലുപോലും മാറാൻ ഞാൻ ആശിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ, രണ്ടുദിവസം എന്നെക്കാരും മുൻപു ഇവിടെനിന്നയയ്ക്കേണ്ടതു നിങ്ങളുടെ കഡംബരക്ഷയ്യുത്സാവശ്യമാണ്. അവിടുത്തെ പുത്രൻ ഇനി ശരിയായ വിധമൊക്കെ സൂക്ഷിച്ചു ഭരിച്ചുകൊള്ളും. സത്യം ഒരിക്കൽ താനേ വെളിയിൽ വന്നുകൊള്ളും. ഈ അപമാനകരമായ ജീവിതം സ്വപ്നപ്രായമായേ ഞാൻ ഗണിക്കുന്നുള്ളൂ. എന്റെ ശത്രുക്കളൊക്കെ ഒരിക്കൽ എന്നെ വന്നഭയം പ്രാപിച്ചുകൊള്ളും. നിങ്ങളുടെ അധികേഷപങ്ങളൊക്കെ വളരെ നന്നായി. ദൈവം സത്യസ്വരൂപനല്ലേ? ഞാൻ പരിശുദ്ധയുമാണ്. എന്റെ

വാക്ക് ഒരിക്കലേയ്ക്കുകൂടി നിരസിക്കരുത്. രണഭേവനെ വീണ്ടും ഉടൻ അകറ്റണം. ഞാൻ എന്റെ ജീവനക്കൂടി തുണവൽകരിച്ചാണ് ഇവിടുത്തെ സ്വത്തു പരിപാലിച്ചു. ഈ നിലയിൽ വീണ്ടും കൊണ്ടു വന്നത്. ആ അഭിവൃദ്ധിയുടെ നിലനില്പിൽ എനിക്ക് അത്യൽക്കണ്ഠയുണ്ട്. അതിനാൽ മാത്രം ഇത്രയും ഉണർത്തിച്ചതാണ്. എനിക്കയാളെ നല്ലപോലെ അറിയാം. മകനെ കുറച്ചുകാലത്തേയ്ക്കുകൂടി നല്ലതിൻവണ്ണം സൂക്ഷിച്ചു കൊള്ളണം. ഇനിയും അവരുടെ കൈയിലു കപ്പെട്ടാൽ നിങ്ങൾ കൂടിയിറങ്ങേണ്ടിവരും. ഈ കഥംബത്തിന്റെ ക്ഷയത്തിനും അവിടുത്തെ ഏകപുത്രന്റെ നാശത്തിനും കാരണം അയാൾ ഒരുത്തനാണ്. അയാളുടെ തന്ത്രത്തിൽ വീണ്ടു വിരളാതെ നിൽക്കാൻ അധികംപേർക്കു സാധിക്കയില്ല. അയാളെ ക്ഷണമാത്രം വിശ്വസിച്ചുപോകരുത്. ഞാൻ പോയിവരട്ടെ.

രജനി:—നീ തൽക്കാലം ഇങ്ങോട്ടു വരണമെന്നില്ലെന്നു ഞാൻ പറയുന്നുള്ളു.

സ്വപ്ന:—ഞാൻ വേണ്ടവിധം പ്രവർത്തിച്ചുകൊള്ളാം. ഇതൊക്കെ തന്റേടമില്ലായ്മയും ഏഷണിയുടെ ഫലവുമാണെന്നു ഞാൻ അറിയാത്തുയില്ല.

സോദരി:—കള്ളന്റെ കൈയിൽ താക്കോൽ ഏൽപ്പിച്ചതുപോലെയാണിത്.

സ്വപ്ന:—ഞാൻ ഇനി അധികം പറയാൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. എന്റെ ഉപദേശം എന്തു മാതിരിയെന്നു കുറച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടറിയാറാകും.

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ടു സുകുമാരി ക്ഷണത്തിൽ അവിടെ നിന്നിറങ്ങി. അവളുടെ പ്രാഗത്ഭ്യവും നടയും ഒക്കെപ്പോടെ കണ്ടപ്പോൾ സഹോദരിമാരിരുവരും കണക്കിലധികം കഴങ്ങി.

രജനി:—സോദരി, ഇവൾ ഒരു കലീനയും സന്മാഗ്ദ്യചാരിണിയു മല്ലെന്ന് എങ്ങനെ ശങ്കിക്കും? അവളുടെ ഭാവം കണ്ടില്ലെ? രണഭേവൻ പറഞ്ഞതൊക്കെ ശുദ്ധമേ കളവും അപകടവുമാണ്. അവളേനാം ചെട്ടെന്നു പറഞ്ഞതെല്ലാം ആ സാധു എന്തുചെയ്യും? വെണ്ടായുപോകുമല്ലോ. എവിടെയെങ്കിലും എന്തെങ്കിലും ഒരു പണ കിട്ടിയ വരെ ചെലവിന് ഒരു സംഖ്യ വല്ലതും കൊടുക്കണം. വെറുംകൈയായി പറഞ്ഞതയ്ക്കു ന്നത് അധർമ്മവും പാപവുമാണ്.

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു് ആ ഗൃഹനായിക മൂന്നുരൂപ്പികയുടെ ഒരു നോട്ടെടുത്തുകൊണ്ടു പോയി സ്വപ്നമയിയേ തിരികേ വിളിച്ചു.

“ഇവർ എന്താ ഇനിയും നമുക്കു കൂടുതൽ സമ്മാനം വല്ലതും തരാൻ ഭാവിച്ചിട്ടുണ്ടോ ആവോ” എന്നു വിചാരിച്ചു തിരിഞ്ഞുനിന്നു. രജനി അടുത്തുവന്ന് ഭയാപൂർവ്വം രണ്ടു കൈകളും ചേർത്ത് “ഇതു കൂടി കൊണ്ടുപോകൂ” എന്നു പറഞ്ഞു നീട്ടി.

സ്വപ്നമയി ശാന്തതയോടും മര്യാദയോടുകൂടി “ഇത്രയും കാലം ഇവിടെ കഴിച്ചുകൂട്ടിയതിനെ ഞാൻ സദാ അഭിമാനപൂർവ്വം സ്തുതിക്കുന്നതാണ്. അവിടുത്തെ ഉത്തമഗുണത്തെയും ഭരണാർത്ഥത്തെയും ഞാൻ ഒരിക്കലും മറക്കുകയില്ല. അമ്മയ്ക്കു തന്നതിനെ ഞാൻ നന്ദിച്ചുവെന്ന് സ്വീകരിച്ചതായി വിചാരിച്ചുകൊള്ളണമെന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.”

ഇത്രയും പറയുമ്പോഴേയ്ക്കും മനോഹരനേത്രങ്ങളിൽ നിന്ന് ഒന്നു രണ്ടു വളയത്തുള്ളികൾ പൊഴിഞ്ഞു. “ഞാൻ പോകട്ടെ. അമ്മയുടെ ആശിസ്സു ലഭിച്ചാൽ മതി” എന്നു പറഞ്ഞു പോകു നടന്നു.

രജനി സ്വപ്നമയിയുടെ ആഗ്രതിയുടെയും പ്രകൃതിയുടെയും രമ്യതയെ വിചിന്തിച്ചു നിന്നു. “ഇവൾ സാമാന്യപ്പെണ്ണുള്ളതു നിസ്തർക്കമാണ്. മില സന്ദർഭങ്ങളിലേ നോട്ടവും പ്രകൃതിഗാംഭീര്യാലും ആ യൊണു വിസ്മയിപ്പിക്കാത്തതു്?” രജനി വല്ലാതെ അമ്പരന്നു.

സോദരി:—വേളി, ഈ തട്ടിപ്പുകളും അഭിനയങ്ങളും ഒന്നും കണ്ട് അത്ര ഭ്രമിക്കയും വിശ്വസിക്കയും വേണമെന്നില്ല.

*

*

*

*

സ്വപ്നമയിയ്ക്കും, വിവശയായി നടന്ന് ഒരുവിധം ശാന്താഭേവിയുടെ ഗൃഹത്തിലെത്തി തന്റെ മുറിയിൽ കടന്നു ശയ്യ നിവർത്തിയിട്ടു കിടന്നതിനാലും മിന്നിട്ട്. ഇഹലോക ചിന്തകളൊന്നും അവളെ ബാധിച്ചില്ല.

ഒരു ജീവശ്വാസംപോലെ സുകുമാരി കടന്നുപോകുന്നതു കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ പിന്നാലെ എത്തിയ ശാന്താഭേവി:—“നീ എന്താ വിവശയായി കിടക്കുന്നത്? ഇതെന്തിന്നു വളരെ സങ്കടകരമായ കാര്യമായിരിക്കുന്നല്ലോ. കണ്ടേ, നിനക്കെന്താണ്? പറയൂ. ഗൃഹത്തിലാകെങ്കിലും സുഖക്കേടെന്നോ മറ്റോ അറിഞ്ഞോ?” എന്ന് അടുത്തിരുന്നു തലോടിക്കൊണ്ടു ചോദിച്ചു. ഇടവിടാതെയുള്ള ദേഹശ്ലേശവും പെട്ടെന്നുണ്ടായ അപമാനവും എല്ലാംകൂടി താങ്ങാൻ ശക്തയല്ലാതെ സ്വപ്നമയി

അതികഠിനമായ ജപരത്നാൽ ബാധിതയായി. അതു ക്രമേണ വർദ്ധിച്ചു് അസംബന്ധഭാഷണം തുടങ്ങി. ശാന്താദേവി വല്ലാതെ വിഷമിച്ചു. അവർ പല നാട്ടുവൈദ്യന്മാരെയും ഇംഗ്ലീഷുഡാക്ടറന്മാരെയും കൊണ്ടൊക്കെ ചികിത്സിപ്പിച്ചിട്ടും ഭേദം ഒന്നും കണ്ടില്ല. പിന്നീടു് സുപ്രസിദ്ധനായ ഡാക്ടർ രവീന്ദ്രനാഥനേ വരുത്തി കാണിച്ചു. അദ്ദേഹം ഇവളുടെ സൗന്ദര്യവും പ്രായവും കണ്ടു് ഇത്ര തീവ്രമായ ജപരം പിടിപെട്ടതിൽ വളരെ അനശോചിച്ചു. “രോഗം വളരെ മൂർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. ഹൃദയം നന്നാ ക്ഷീണിച്ചു വശാതിട്ടുണ്ടു്. രണ്ടു ദിവസം കഴിഞ്ഞേ എന്തെങ്കിലും ഒരുഭിപ്രായം തീർത്തു പറയാവൂ.” ശാന്താദേവി ദിനചയ്യുകൂടി മുക്കി സുകുമാരിയുടെ കിടക്കയിൽത്തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടുകയായിരുന്നു. “ജഗദീശാ, ഈ കാമനക്കുട്ടിക്കു് ഈ വിധം സുഖക്കേടു വന്നുവല്ലോ. എന്തെങ്കിലും സംഭവിച്ചുപോയാൽ ഞാൻ എങ്ങനെ സഹിക്കും?”

ഡാ:—ശാന്താദേവി ഈ സുന്ദരിക്കുവേണ്ടി വളരെ കഷ്ടപ്പെടുന്നുവല്ലോ. ഇവളുടെ ജൽപ്പനകളൊക്കെ വായിച്ചിട്ടുള്ള ഓരോ പുസ്തകങ്ങളെക്കുറിച്ചും, നാട്ടുകാര്യങ്ങളേ സംബന്ധിച്ചുമാണു്. ഇവൾ ഒരു വിദ്യാലയം ഉൾകൂട്ടുകലജാതയുമാണു്. “ആരാണു്? നിങ്ങൾക്കു വല്ല ചാർച്ചയുമുള്ളതായോ? എന്തു ഭംഗിയായി ഓരോന്നു പറയുന്നു.

ശാന്ത:—എനിക്കു പ്രത്യേക ചാർച്ചയൊന്നുമില്ല. എന്നാൽ ഒരു പുത്രിയോടുള്ള വാത്സല്യം എനിക്കിവളിൽ ഉണ്ടു്. എങ്ങനെ ആയാലും വേണ്ടില്ല. ഇവളെ എനിക്കു ജീവിപ്പിച്ചുതന്നാൽ എന്റെ സ്വസ്ഥവും ഞാൻ തരാം.

ഡാക്ടർ ചില മയന്നുകൾ കണ്ടിവെച്ചിട്ടും നാഡികൾക്കു ബലം വന്നില്ല. ഒട്ടക്കൂ ദുർലക്ഷ്യങ്ങളൊക്കെ കരേശ്ശു കണ്ടുതുടങ്ങിയതു്. “ഇവൾ സ്വന്തം ആളുകളുണ്ടായിരുന്നാൽ വരുത്തേണ്ടതാവശ്യമാണു്” എന്നു ഡാക്ടർ പറഞ്ഞു. ആദ്യം പടിക്കൽവരെ പോയി. അദ്ദേഹം പിന്നെയും മടങ്ങിവന്നു് രോഗിണിയുടെ അരികിൽ വളരെ നേരം ഇരുന്നു. അവളുടെ തൽക്കാല രോഗനില ഡാക്ടറെയും വളരെ പീഡിപ്പിച്ചു. കൂടാതെ അദ്ദേഹം നാഡി പിടിപ്പുനോക്കി. ഒരിക്കൽ വളരെ സാവധാനത്തിൽ അധരങ്ങൾ അനങ്ങുന്നതു കണ്ടു് അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധിച്ചു. “പ്രാണവല്ലഭ, ഞാൻ എന്തു കഷ്ടമനുഭവിച്ചു? ഞാൻ മരിച്ചുപോയാൽ പിന്നത്തെ അവസ്ഥ എന്താണു്? എനിക്കു് ഒരിക്കൽക്കൂടി അങ്ങയേ കണ്ടാൽ കൊള്ളാം” എന്നാണു് അവൾ പിറുപിറുത്തതു്. ഇതു കേട്ടു് ഡാക്ടറുടെ നയനങ്ങൾ അശ്രുപൂ

ണ്ണങ്ങളായി. “ഈ സന്ദരിയുടെ ജീവൻ ഏതോ കമിതാവിനെ കാണുന്നതിനായി കൊതിച്ചുതുടിക്കുന്നുണ്ട്. ഇനി ആരുവന്നാലും വലിയ ഫലമില്ല. ജപരക്കയറാ വളരെ ത്വട്ടതിയിലായിപ്പോയി.” സുകുമാരി നേത്രങ്ങൾ തുറന്നു ചുറ്റും നോക്കി. ശാന്താദേവി അശ്രുധാര വർഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ശാന്താദേവിയേ നോക്കി അവൾ മനസ്സിൽ തുടി. ഡാക്ടർ നാഡി നോക്കിക്കൊണ്ടുതന്നെയിരുന്നു. വീണ്ടും “പ്രാണനാഥാ,” എന്ത് അവൾ അവ്യക്തസ്വരത്തിൽ ജപിച്ചു. നയനങ്ങളടഞ്ഞു. അഞ്ചു മിനിട്ടു കഴിഞ്ഞു് സ്വപ്നമയിയുടെ ആത്മാവു ജഡത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു നിത്യശാന്തതയിൽ ലയിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞിട്ടു് ഡാക്ടർ പോയി.

— (൦) —

അദ്ധ്യായം ൨൮.

“എന്നുകാണുന്നിങ്ങസാമ്യമിമുഖ-

മെന്നും മെനിനുകാമൃദലഹം?”

“പിഴച്ചുകാണുന്നു നിമിത്തങ്ങളെല്ലാം

കുഴപ്പമേതാനും വരികകൊണ്ടത്രേ.”

എന്റെ കുട്ടീ, നിന്നെ ഈവിധം തിരിച്ചുകിട്ടിയതു് എന്റെ ജന്മാന്തര സുകൃതംതന്നെ. നീ ഞങ്ങളെ കൈ എത്രകണ്ടു വൃസനിപ്പിച്ചു. എന്തുമാത്രം ഉറപ്പിക നീ നടപ്പിച്ചു. ഇപ്പോൾ അതിന്റെ ഗുണഭോജം തിരിച്ചറിയാറായല്ലോ. കുട്ടീ, എന്നോടു സത്യം പറയുമോ?

മന്മഥകുമാരൻ:—അമ്മേ, ഞാൻ ചെയ്ത സമസ്താപരാധങ്ങളും ക്ഷമിക്കണം. ഇനി ഞാൻ നിമിത്തം യാതൊരു ദുഃഖവും ഉണ്ടാവില്ല. ഞാൻ ഇന്നു മുതൽ സകല കഡുംബഭാരവും കൈയേറ്റിരിക്കുന്നു. എന്തോ ഗ്രഹക്ഷീഴ് എന്നെ ബാധിച്ചിരുന്നതു നീക്കി. ഞാൻ അമ്മയുടെ ശരിയായ പുത്രനാണ്. ഇനി നീചസംസർഗ്ഗം ഞാൻ ചെയ്യുകയില്ല.

രജനി:—മകനെ, ഞാൻ ധന്യയായി. [വാത്സല്യപൂർവ്വം മകനെ അടുത്തണുപ്പിട്ടു് മകനെ, ഈ സ്വപ്നമയി ആരാൺ? എനിക്കറിയാൻ വളരെ ദുഃഖമുണ്ട്. അവൾ നിമിത്തമാൺ എന്റെ ഓമന പൂർപ്പിച്ചുപോയതെന്നും മറ്റും ഒരു പ്രസ്താവമുണ്ടല്ലോ. നീയാണോ അവളെ ഇവിടെ അയച്ചതു്. അവൾ ആരാൺ? എന്തോ ഒരു

രഹസ്യം അവളുടെ വിഷയത്തിലുണ്ട്. നിനക്കറിയാമോ? ആകാമെങ്കിൽ എന്നിൽ നിന്നു മറയ്ക്കാതെ പറയൂ?

യുവാവ്:—ശിവശിവ! കണ്ണുകൾക്കു മുമ്പെത്താൻ. അമ്മ അങ്ങനെ പറയരുത്. ഇങ്ങനെ വല്ലതും തെറ്റിപ്പോയിട്ടുണ്ടാകാമെന്നായിരിക്കാം അമ്മ അവരെ പറഞ്ഞാക്കിയത്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഇത്ര പെട്ടെന്നു പിരിച്ചുയരേണ്ട ആവശ്യമില്ലല്ലോ. അമ്മ ആ സ്ത്രീയെ സാക്ഷാൽ ലക്ഷ്മീദേവിയെപ്പോലെ ആരാധിക്കേണ്ടതാണ്. എനിക്ക് അമ്മയെക്കാൾ കൂടുതൽ അവരുടെ കഥയൊന്നും അറിഞ്ഞുകൂട. നമ്മുടെ ഒരു കാലമെവമാണെന്നാണ് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്. ഏതോ കലാസാധനത്തിന്റെ പൂർവ്വസ്ഥിതിപാകം കൊണ്ട് അവർ ഇവിടെ വന്നുവെങ്കിലും നമ്മുടെ കലാസാധനത്തെ പുനരുദ്ധാരണം ചെയ്തു പൂർവ്വസ്ഥിതിപ്രതിഷ്ഠിക്കുകയും ചെയ്തു. നമ്മുടെ സന്തതികൾ ഉള്ള കാലത്തോളം നാം നന്ദിപൂർവ്വം അവരെ സ്തുരിക്കേണ്ടതാണ്. അവർ അല്പം മനസ്സു വെച്ചില്ലെങ്കിൽ എന്റെ ജന്മം നിഷ്പ്രയോജനമാകുമായിരുന്നു. ആ പുണ്യവതി എന്നൊരു ഒരു സോദരനെപ്പോലെ ഗണിച്ചു നിരന്തരം പരിശ്രമിച്ചതിന്റെ ഫലമാണ് ഞാൻ ഇതാ ഇന്ന് അമ്മയുടെ മുഖത്ത് ഇരുവിധം നിൽക്കുന്നത്. ആ സുചരിതയെപ്പറ്റി ആരോ വ്യഥാ കവിന ഭൂഷണം പറഞ്ഞത് അമ്മയെ ചുവടെ തെറ്റിച്ചു. ഇതൊക്കെയാണ് അമ്മയുടെ ശരീരക്ഷിണത്തിനും മനോമാന്ദ്യത്തിനും കാരണമെങ്കിൽ ഏതുകൾക്കെങ്കിലും ഭൂരികരിച്ചു സൗഖ്യമായിരിക്കണം.

രജനി, രണദേവൻ പറഞ്ഞതൊക്കെ സംശയിച്ചതായി പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു. “ആ മഹാപാപി ഇവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ ഞാൻ ഇപ്പോൾ തക്ക സമ്മാനം കൊടുക്കാമായിരുന്നു. അമ്മ കാണിച്ചതൊന്നും ക്ഷണവുമില്ല. എന്തു പ്രതിവിധി ചെയ്യാലും ദോഷം വരികയായില്ല. അവർ ഈ ദോഷാരോപണം സഹിക്കുമോ? ഞാൻ ജീവിതത്തിന്റെ ഗൗരവത്തെപ്പറ്റി ആലോചിച്ചു തുടങ്ങിയത് ഈ സ്ത്രീയുടെ പരിചയമുണ്ടായതിൽ പിന്നീടാണ്. എന്നെ ഭർമ്മാഗ്നിയിൽ നിന്നും പിൻതിരിപ്പിച്ചത് ആ മഹതിയാണ്. അമ്മ എന്റെ മകൻ ഭർമ്മാഗ്നിയാണ്; ഇനി നന്നാകാൻ പ്രയാസമാണ്; അവൻ എനിക്കു നഷ്ടമായിപ്പോയി എന്നൊക്കെ ചോദിച്ചതല്ലാതെ സന്മാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു നയിക്കുന്നതിന് എന്തെങ്കിലും പ്രയാസപ്പെട്ടോ? ആ യുവാവിനെ നമല്ലെ അപ്പഴപ്പോൾ വേണ്ട അനേചഷണങ്ങൾ നടത്തി സഭപദേശം ചെയ്ത് എന്നെ നകരത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിച്ചത്? അതേ, എനിക്കറിയാത്തതായ താപമുണ്ട്. ഞാൻ ഇത്രയും നാൾ അവരെപ്പറ്റി താ

തൊന്നും അന്വേഷിച്ചിട്ടില്ല. ഇനിയെങ്കിലും നാം അവരെ വേണ്ടും വണ്ണം രക്ഷചെയ്തു നല്ല സ്ഥിതിയിൽ കൊണ്ടുവരാത്താൽ നമ്മെപ്പോലെ കൃത്യമന്തയുള്ളവർ ഈ ലോകത്തു മററാരുമുണ്ടായിരിക്കുമോ എന്നു സംശയമാണ്. ഒരു നിമിഷം കളയാതെ അവരുടെ ജീവിതത്തെപ്പറ്റി അന്വേഷിക്കണം. രണ്ടാലേവനെ ഇവിടെ കയറ്റരുത്. ഞാൻ പോയി അന്വേഷിച്ചിട്ടു വരാം” എന്നു പറഞ്ഞു കുമാരൻ പിരിഞ്ഞു.

രജനി തന്റെ ബുദ്ധിമോശത്തെപ്പറ്റി വളരെ വിഷാദിച്ചു. “ആ ഭീഷ്മദർശിതമുള്ള മഹതി ഈ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി എനിക്കു മുന്നറിവു തന്നതാണ്. എന്നിട്ടും ഞാൻ വഞ്ചിതയായിപ്പോയല്ലോ. ഈ ദോഷകൃത്യത്തിനു ഞാൻ ഏതുവിധം പരിഹാരം ചെയ്യേണ്ടു? ഇനി ആ ഗുണവതി എവിടെയാണെന്നുള്ള വിവരം അറിഞ്ഞിട്ടേ ഞാൻ ആഹാരം കഴിക്കുന്നുള്ളൂ” എന്നു പറഞ്ഞിരുപ്പായി.

* * * * *

ഇനി നമുക്കു മറ്റൊരു രംഗത്തിലേയ്ക്കു പോകേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ക്ഷപിതനായ പ്രതാപസേനൻ തന്റെ കാര്യങ്ങളൊക്കെ ദോഷപ്പെട്ടതുകൊണ്ടും സ്വപ്നപുത്രിയേ പിരിഞ്ഞു ദുഃഖംകൊണ്ടും ക്രമേണ കിടക്കയിലേ ശരണംപ്രാപിക്കേണ്ടിവന്നു. ദേഹം ഒക്കെ ശോഷിച്ചു തൊലി കൊണ്ടു പൊതിഞ്ഞു അസ്ഥിമാത്രമായി. പുത്രി എന്തു വീഴ്ചതന്നെ ചെയ്തിരുന്നാലും ക്ഷമിക്കാമെന്നുള്ളിടത്തോളം ആയിക്കഴിഞ്ഞു. ചന്ദ്രസേനൻ ഉടൻ തിരിച്ചുവരണമെന്നു കമ്പി അയച്ചിരുന്നതാസരിച്ചു അദ്ദേഹവും വന്നു.

പ്രതാപസേനൻ:—“എന്റെ ചന്ദ്രസേന, എന്തോ വലുതായ ഗ്രഹപ്പിഴ നിമിത്തം നാം തമ്മിൽ പിരിഞ്ഞതിൽ പിന്നീടു പല കഴപ്പുകളും നേരിട്ടു. എന്റെ പുത്രിയെ ഞാൻ പിരിഞ്ഞു താമസിക്കേണ്ടിവന്നു. അത് എന്റെ മരണത്തിനു തുല്യമായ കഷ്ടമാണ്. നിങ്ങളുടെ എന്റെ പുത്രിയോടു് ഇപ്പഴം പ്രേമമുള്ളപക്ഷം ഉടൻ പറപ്പെട്ട് ഏതു സ്ഥലത്തുണ്ടായിരുന്നാലും വിളിച്ചുകൊണ്ടു വരണം. അവൾ മൂന്നാളി നീദേവിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ നിന്നും പോയി എന്നാണു കേട്ടത്. ഞാൻ ഒന്നും അവളെപ്പറ്റി പിന്നീടു് അന്വേഷിക്കുകയുണ്ടായില്ല. ഞാൻ ചെയ്ത സകല വീഴ്ചകളും ക്ഷമിക്കാൻ പറയൂ. എന്റെ സഹോദരനായ ചന്ദ്രസേനൻ പുത്രിയെ ഏൽപ്പിച്ചിട്ടേ എന്റെ ജീവൻ ഈ ജഡത്തെ ഉദ്ധരിക്കൂ” എന്നു പറഞ്ഞു രോദനം ചെയ്തുതുടങ്ങി.

ചന്ദ്ര:—പ്രഭോ, അങ്ങു വേദിക്കേണ്ട. എനിക്കു സുകുമാരിയുടെ ഒരു കത്തു കിട്ടി. അ വർക്കു സൗഖ്യതന്നെ. പക്ഷെ ഏതു വിധം കാലക്ഷേപം ചെയ്യുന്നു എന്നറിയാൻ പാടില്ല. കത്തിലും വ്യക്തമായി ഒന്നും എഴുതിയിട്ടില്ല. എങ്കിലും എന്റെ പ്രിയയ്ക്കു നേരിട്ട ആവത്തു ഭസ്സഹതന്നെ. ഞാൻ ഇന്നുതന്നെ പുറപ്പെടുന്നുണ്ട്.

പ്രതാ:—“അയ്യോ! ഉടൻ പുറപ്പെട്ടുപോകണോ? ഞാൻ ഇന്നു ചുയ്ക്കു കിടന്നുറങ്ങുന്ന സമയം എന്റെ പുത്രിയ്ക്കു ദീനം അത്യാസനമായി ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു എന്നു സ്വപ്നം കണ്ടു” എന്നു പറഞ്ഞു പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു ബോധരഹിതനായി കട്ടിലിന്മേൽതന്നെ വീണു. ചന്ദ്രസേനൻ സാന്ത്വനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെട്ടു ത്തിയിട്ടു യാത്രപറഞ്ഞു പോയി.

* * * *

ഈ സമയത്തുതന്നെ മറ്റൊരുഭാഗത്തു നടക്കുന്നതു നോക്കുക.

നീലോല്പലം:—നീങ്ങളുടെ അഭീഷ്ടം സാധിച്ചു ഇല്ലേ? എന്തെന്നു അവതാളത്തിലാക്കി, ഇരിക്കട്ടെ.

രണ:—ഞാൻ ഇപ്പോൾ പുഷ്പരിണിയിൽ നിന്നും വരികയാണ്. അവതാളം ഒന്നുമില്ല. ശുഭവർത്തമാനവുകൊണ്ടല്ലെല്ല വന്നിരിക്കുന്നത്.

നീലോ:—നീങ്ങളുടെ ശുഭമൊക്കെ “അ” കൂട്ടിയതാണ്. [കോപത്തോടെ] മതി മതി. ഇതിലധികം വാചിക്കാൻ ഞാൻ സമ്മതിക്കയില്ല.

രണ:—കൽമലൻ സംഗതി കൈപ്പറ്റാത്തു. ഇന്നത്തെ പുറപ്പാടും മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ടാണു വന്നിരിക്കുന്നത്. നമ്മുടെ ആ വശ്യം ഇങ്ങനെ സാധിക്കാനേ തരപ്പെടുകയുള്ളൂ.

നീലോല്പലത്തിന്റെ ഭർത്താവ് അന്ധനാകുന്നതുവരെ ഈ സ്ഥലം പ്രഭുക്കന്മാർ, പണ്ഡിതന്മാർ, മന്ത്രിപ്രവീണന്മാർ മുതലായവരുടെ ഒരു സഭാമണ്ഡലമായിരുന്നു.

നീലോല്പലം അലംകൃതയായിരുന്നു. രണഭവൻ, കൽമലൻ, രണ്ടാളും അവളുടെ സന്നിധിയിൽ വന്നു ചില വർത്തമാനങ്ങൾ പറഞ്ഞു ഫലിപ്പിക്കുന്നതിന്നു തരം നോക്കി നിൽക്കുകയായിരുന്നു. അവർക്കു പെട്ടെന്ന് എന്തോ കാരണവശാൽ കോപം ഉജ്ജ്വലിച്ചു ചിന്താപരവശയായി. അവർ രണ്ടാളും മുന്തിൽ കടന്നു വന്നു. നീലോല്പലം തുറിച്ചു കണ്ണുകളോടുകൂടി നോക്കി “പുനതാ വിശേഷാ”

എന്നു ചോദിച്ചു. “ഈ ദുർബ്ബലനായ എന്നെ നിങ്ങൾ രണ്ടാളും കൂടി ഭ്രോഹിച്ചു. ഇതിനു ദൈവം ശിക്ഷിക്കാതെ വിടുകയില്ല.”

കശ്ശലൻ:—കാലം ഏതാ, പറയാമല്ലോ. എന്തു ദോഷം നിങ്ങൾക്കുണ്ടായി. ഒന്നുതന്നെരേഖപ്പെടുത്തൂ. അഥവാ ഇനി ഒരു സമയത്തു ഭൂകമ്പംവേഗം വല്ലതും പൊട്ടിപ്പുറത്തായാൽ അതു ഓരോരുത്തർക്കും ബാധിക്കും. നിങ്ങൾക്കെന്താണ്.

നീലോ:—അതേ, അതേ. എന്നെ ഒരു പാവപോലെ വിചാരിച്ചുകുളഞ്ഞല്ലോ. നിങ്ങൾ എന്നെ രക്ഷകളെ കരുതിയില്ലല്ലോ.

കശ്ശ:—അത്ഭുതമായിത്തന്നെ ഓരോന്നു പറയുന്നതെന്തിന്? നിങ്ങൾക്ക് ഇപ്പോൾ എന്തു പററി.

നീലോ:—അതേ, നമ്മുടെ രഹസ്യം പുറത്തുവന്നതിൽ നിന്നും ഉണ്ടാകാവുന്ന വൈഷമ്യം നോക്കാതെ നിങ്ങളുടെ രക്ഷ മാത്രം കരുതിയതേയുള്ളൂ. ഇനി എന്റെ കാര്യം കണക്കിൽ പ്രാബല്യം.

കശ്ശ:—“നിങ്ങൾ എന്താ ഭ്രാന്താ പറയുന്നത്?” എന്നു പറഞ്ഞു ചിരിച്ചു.

നീലോ:—ഉള്ള അബദ്ധം കൈപ്പറ്റിയിട്ടാണ് ഈ വിധം പറഞ്ഞു കബളിപ്പിക്കുന്നത്.

കശ്ശ:—അബദ്ധമോ? എങ്ങനെ? എന്ന് അവരുടെ നിലകണ്ടു ചോദിച്ചു.

നീലോ:—എന്തിനാ ഇത്രയൊക്കെ വളച്ചുപറയുന്നത്. സുകുമാരി ഇപ്പോൾ പൂജ്ഞാശാലയിലെത്തിട്ടുണ്ട്. നിങ്ങളുടെ വിഡ്ഢിത്തം പററിയോ?

രണ്ട:—സുകുമാരി.....പൂജ്ഞാശാലയിൽ. ....എന്തിനോ! എന്നു ചോദിച്ചു് ഒന്നു മലച്ചു. അതിനൊന്നും നമ്മുടെ പിടിവിട്ടു പോയിട്ടില്ല.

നീലോ:—“അവർ ഉള്ളതൊക്കെപ്പറഞ്ഞാൽ ഇപ്പോൾ നിങ്ങൾ എന്തുചെയ്യും?” എന്നു റ്റുസനാക്രാന്തയായി ചോദിച്ചു. “കഷ്ടം! ഞാൻ എന്റെ മാനം, മദ്യം, ധനം ഒക്കെ നൽകിപ്പോട്ടുവെല്ലോ—നിങ്ങൾ രണ്ടാളും—അദ്വൈതത്തിന് പുതിയ പീഠത്തെ നാമുമാർ തൊട്ടതിനൊക്കെ അവിശ്വാസംതന്നെ. നീലോപ്പലം കൈകൾകൾ കഴിഞ്ഞു വിവശയായി.

രണ്ടു:—ഇവർ എങ്ങനെ തപ്പിപ്പിഴച്ചു. അത് അസാധ്യമാണല്ലോ.

നീലോ:—എനിക്ക് റിപ്പോർട്ട് ചെയ്തതൊക്കെ ഞാൻ പറഞ്ഞു ധർപ്പിക്കും.

രണ്ടു:—എന്നാൽ നിങ്ങൾ സുകുമാരിയോടു കാട്ടിയ ദ്രോഹപ്രവൃത്തികളെ ഞാൻ ലോകം ഒട്ടേറെ പഠിക്കും. എന്റെ ഒന്നിച്ച് നിങ്ങളും ക്രിമിനൽകോടതിയിൽ കയറേണ്ടി വരും. [നീലോപ്പലം കരളോടെ യോക്രാന്തയായി.]

നീലോ:—സത്യം ഒക്കെ നേരെ കലാശിക്കും എന്നു പറഞ്ഞ് ഒരു ചെപ്പോലിപ്പിരി ചിരിച്ചു. പറയൂ, ഒക്കെപ്പറയൂ. രണ്ടാളും ചെയ്ത കൃത്യങ്ങളുടെ ഫലങ്ങൾ ഒക്കെ അനുഭവിക്കേണ്ടേ? അതാണ് സുകുമാരി ഏതുവിധവും തിരിച്ചു വന്നുവെന്ന്.

രണ്ടു:—സുകുമാരി വിപരീതമായി ഒരു ക്ഷണം പറകയില്ല.

നീലോ:—നിങ്ങൾക്ക് ആത്മവിശ്വാസം കുറെ കൂടുതലാണ്. അതാണ് നിങ്ങളുടെ ഒരു പ്രധാന സ്തുതി. ഇന്നലെ എനിക്ക് കിട്ടിയ കത്തിൽ നിങ്ങൾ ഭർത്താവിനു മിക്കവാറും രഹസ്യങ്ങൾ ഒക്കെ മനസ്സിലാക്കി എന്നാണ് ഉറപ്പാക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നത്. ഞാൻ ഈ അപകടങ്ങളെപ്പറ്റി ആദ്യകാലത്തേ പറഞ്ഞു. നിങ്ങളുടെ വീഴ്ചയാണ് ഇതൊക്കെ പറ്റിയത് എന്നു പരിഭ്രമത്തോടെ പറഞ്ഞു.

രണ്ടു:—നിശ്ചയമായി ഭവിച്ചു. നീലോപ്പലത്തിന്റെ പ്രകൃത്യാസം ഇവരെ വിറപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. കശ്ശലൻ പറഞ്ഞത് പഴയിൽ അഗാധമായ ഒരു സ്ഥലത്തു തളിയിട്ടു എന്നാണ്.

രണ്ടു:—തിരിയെ വന്നാൽ തന്നെയെന്താ? അവർ ആത്മഹത്യ ചെയ്യുന്നതിനു തുനിഞ്ഞതായി സ്ഥാപിക്കണം. അവിടെ നിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടു പോന്നവല്ലോ? അതല്ലെ മിട്ടുക്ക്. ഈ കൂട്ടരെക്കൊല്ലാതെ പ്രായശ്ചിത്തം. കശ്ശലൻ ചെയ്ത പ്രവൃത്തി മുഴുവനാക്കാതെ പോകുന്നതിനാലുണ്ടായ ദുഷ്ടതല്ലെ ഇത്.

നീലോ:—ഞാൻ പലതവണയും തുണയോടൊപ്പമല്ലേ? അവരെ ഏല്പാറിയിട്ടുള്ളതും ഭയപ്പെടേണ്ടതാണെന്നും മറിച്ച് ഇവർക്കു നേരെ ഒരു കഥ സംശയസ്ഥിതിയിലാണെന്നും പറഞ്ഞല്ലോ. ഇപ്പോൾ അതൊന്നും എങ്ങനെയാവി. നിങ്ങളുടെ വിചാരവീനയുടെ ഫലം ഞാനല്ലേ അനുഭവിക്കേണ്ടിവെന്ന്. മറ്റു ചില സംഗതി

കൾ ഉള്ളതുകൂടി ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞാൽ വ്യസനം അതിക്രമിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ച് നീലോല്പലം അടക്കിക്കളഞ്ഞു. അവൾ അതിക്രമമായ പ്രതികാരം ചെയ്തു. ഇതാ എല്ലാ ആപത്താ നെഞ്ചേന്ത് എന്തെന്നു തിരിച്ചുനോക്കുന്നു.

രണ്ടു:—ഇല്ല. ഭയപ്പെടാനൊന്നുമില്ല. ഞാൻ നിങ്ങളെ രക്ഷിച്ചുകൊള്ളാം. സുകുമാരി ഒരുക്കാരം പുറത്തുപറയാതെ നോക്കിക്കൊള്ളാം. എന്താ, എന്റെ ഒന്നിച്ച് പക്ഷിരിണിയിൽ പോരുന്നോ? എന്നു പുല്ലുരസത്തിൽ ചോദിച്ചു.

നീലോ:—അയ്യോ ഞാനില്ല. ധൈര്യം മതിയാവുന്നില്ല. ഞാൻ ഭീരുവാനെന്നു ധരിച്ചുകൊണ്ട് എന്നെ ഭോഷിക്കുന്നു ഇല്ലെ?

രണ്ടു:

അദ്ധ്യായം ൨൯.

“അച്ഛനും നിനക്കുവേണ്ടതും
നിഷേധിച്ചിട്ടുള്ളതും വന്നിതു തൊക്കെയും
താപത്രയവും വിഷാദവും തീർത്തുപോ-
മാപത്തും ഉള്ളവയുമകുന്നുവോ.”

സുകുമാരി നിശ്ശേഷമായി. ഡാക്ടർ അധോമുഖനായി പുറത്തിറങ്ങി. മരണവൃത്താന്തം കാട്ടുതീവോലെ നാട്ടിൽ പരന്നു. ശാന്താദേവി മുതശരീരത്തിൽ ചീണയണ്ടു ചിരണ്ടു നിലവിലിരിക്കുന്നു. ഒരു പ്രാണിക്കുപോലും ശാന്താദേവിയെ സാന്ത്വനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെടുത്താൻ ധൈര്യം വരുന്നില്ല. ഈ ബഹളത്തിനിടയിലാണ് മന്മകുമാരൻ സ്വപ്നമയീഅനുപേഷണത്തിനായി പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.

മമ്മ:—ഇവിടെ എന്താ വിശേഷം? ആരു മരിച്ചുപോയി? സ്വപ്നമയീ എന്നൊരു യുവതി ഇവിടെ പാർപ്പുണ്ടായിരുന്നല്ലോ. അവരുണ്ടോ ഇവിടെ? എന്നു ചോദിച്ചു.

അതിനത്തരമായി അവിടെ കൂടിനിന്നിരുന്നവരിൽ ഒരാൾ “ഇന്നുരാവിലെ ആരമണിയോടുകൂടി ഇവിടെനിന്നും പോയി” എന്നു പറഞ്ഞു.

മമ്മ:—“എവിടെയൊക്കെ പോയത്” എന്നു ത്വടുതിയിൽ ചോദിച്ചു.

“പരലോകത്തേയ്ക്കു” എന്ന പറഞ്ഞു. കേട്ട ഉടനെ അദ്ദേഹം ഒരു സ്തംഭംപോലെ, നിശ്ചലനും, നിശ്ചിന്താപരനായിത്തീർന്നു. ഈ യുവാവിന്റെ പ്രായവും നിലയും കണ്ഠ, കാട്ടുശാൽ ഭാരം അഭിപ്രായങ്ങൾ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. സ്വപ്നരോമം കഴിഞ്ഞു് ആ യുവാവു് ശാന്താഭേവിയുടെ മുറിയിലേയ്ക്കു കടന്നു. ഹര! അദ്ദേഹം ഉണ്ടായ കാഴ്ച എങ്ങിനെയാണു വൺ്നിക്കുന്നതു്. സ്വപ്നമയിക്കു ഒരു സോഫിയിൽ കിടത്തിയിരിക്കുന്നു. കേശഭാരം കരി പണ്ടിന്റെ നിറത്തിൽ അഴിഞ്ഞുപണതു തായിൽ കിടക്കുന്നു. ചന്ദ്രബിംബാഭത്തിന്നു തുല്യമായ ആ മുഖത്തിന്റെ പ്രഭ ആരുടെ മനസ്സിനേയും ആകർഷിക്കുന്നതായിരുന്നു. സ്വപ്നമയി കിടന്നുറങ്ങുകയാണെന്നു തോന്നിപ്പോയി. മമ്മനാഥകുമാരൻ ഈ ഐദയഭേദകമായ കാഴ്ച കണ്ട ഉടനെ ചൊലുന്നപോലെ വിളിച്ചു കരഞ്ഞുപോയി. “സ്വപ്നമയി, സ്വപ്നമയി, എന്നു വിളിച്ചു. ഒരു ചലനവും ഇല്ല. ശാന്താഭേവി, ഈ മനോഹരമായ മുഖത്തു മരണലക്ഷണം ഒന്നാതെന്നയില്ലല്ലോ. മുറിച്ചു എന്നു ഏതു ധാരതും പറഞ്ഞു. ഈ മനോഹരാംഗി മന്നായിൽ ഉൾക്കൊണ്ടുറങ്ങുകയാണല്ലോ? അയ്യോ! സ്വപ്നമയി, ഭവതിയുടെ അടുത്തു തെങ്ങു എങ്ങിനെ സഹിക്കും? അന്ന് എങ്ങോട്ടു കറച്ചു ദിനമുണ്ടായ്ക്കൂ, കുന്നരുത് എന്നു പറഞ്ഞതു് ഇതിനാണോ ദൈവമേ? ഈ ചാരതിയുടെ ആശമാ വി.സ് ശാന്തിയുണ്ടാകണേ!” എന്നിങ്ങനെ ഭാരം പറ്റാത്ത ശ്വാസനത്തിലേയ്ക്കു സ്വപ്നമയിക്കു കൊണ്ടുപോന്നുവെന്നു കാത്തിരുന്നു.

ശാന്താഭേവിയുടെ നിലവിളി ആരായു തട്ടിക്കുമാറുസാര്യം. മമ്മനാഥൻ അവയുടെ ശക്തിയിരുന്നു സ്വപ്നരോമം പറഞ്ഞിട്ട് അമ്മയെ ഈ വിവരം ധരിപ്പിക്കാനായിട്ടു പോയി. അപ്പത്തെ ശ്വാസനത്തു കൊണ്ടുചെന്നു. എന്നാൽ ചിന്നീടുള്ള തിരു കടത്തു നന്ദിസ് ആരും ശക്തരല്ലാതെ തീർന്നു. വല്ല പ്രകാരവും ഉണ്ടെന്നു താൻ എടുത്തു പട്ടയിൽ വയ്ക്കാനായി ഭാവിച്ചപ്പോൾ, വൃണലതാദികൾക്കുളള ചലനമില്ലാതെ തീർന്നു എന്നു പറയുക. പ്രകൃതിഭേദികളുടെ നോക്കുടെ അഭാവത്തിൽ മന്ദീഭവിച്ചു. ഈ ധീരപുരുഷന്മാർ, ആ സർവ്വജ്ഞസമ്പൂർണ്ണയുടെ ജഡത്തെ ഏതാധിപം ഭേദമന്യേണ എന്നും, ഈ ദർഭശഭാഗ്രഹീനന്മാരായ ഈയുള്ള പക്കാഴിട്ടു മുറിയിൽ മാനം ചെയ്തല്ലോ എന്നും വിചാരിച്ചു് ഏകസമയത്തു് എല്ലാ പരകേശം ഐദയം തകർന്നു നിലവിളിച്ചുപോയി. ഈ ബഹുജ്ഞനിടയിൽ ആ കാട്ടിനുള്ളിൽനിന്നും ഒരൊ പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങി എല്ലാവരേയും ചാരിപ്പോലുന്നതിന്് ആഗ്രഹം കാണിച്ചിട്ട് ആ മുതശരീരത്തെ ഗാഢമായി നോക്കിനിന്നു. എല്ലാ

രണ്ടിക്കാം എന്നു പറഞ്ഞു് സ്വപ്നമയിയെ തിരികെ മഞ്ചലിൽ കിടത്തി, ശാന്താഭേവിയുടെ ഗൃഹാന്തലേയ്ക്കു പോയി.

സ്വപ്നമയിയ്ക്ക് ഒരു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കറേറ്റു സഞ്ചരിക്കാറായി. ശാന്താഭേവിയുടെ സന്തോഷം അവസ്തനീയമായിത്തീർന്നു. സ്വപ്നമയിയുടെ ക്ഷീണം കറേറ്റു മാറിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ ഒരു ദിവസം ഉദ്യാനത്തിൽ മന്ദമാരുതന്റെ സ്പർശനസുഖം അനുഭവിക്കാനായി പോയി. അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന ബഞ്ചിൽ ഇരുന്ന് “എനിക്ക് എന്റെ അല്പനേ കാണണം. ഇനി ഈ താമസം സുഖമായില്ല. ഭവനത്തിന്റെ പണം എടുത്തണം. എന്റെ പ്രാണേശ്വരൻ എന്നെ കാണാൻ ആഗ്രഹമുണ്ടെന്ന് ആരെങ്കിലും ഒരു വാക്കു പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ ഓടി എത്തുമായിരുന്നു” എന്നിങ്ങനെ ഓരോന്നു വിചാരിച്ചു മുളിപ്പാടും പാർക്കൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ ആരോ മെല്ലെ തന്റെ പേരു വിളിച്ചതായി തോന്നി. ഇതെന്റെ സംശയമാണ്. എന്നെ വിളിക്കാനാരാണുള്ളത് എന്നു വിചാരിച്ച് അവിടെ ഉറച്ചിരുന്നു. “എന്നാൽ ആ വിളിച്ചത് അവളുടെ പ്രാണവല്ലഭനായ ചന്ദ്രസേനനായിരുന്നു. വീണ്ടും “സുകുമാരി ഒന്നു പുറകോട്ടു നോക്കൂ” എന്നു പറഞ്ഞു കേട്ടതും അവൾ നിലത്തു പതിച്ചതും ഒന്നിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ചന്ദ്രസേനൻ സുകുമാരിയെ രാക്ഷസി എടുത്തു് ആവാദചൂഡം മുറ്റുവായി തലോടിക്കൊണ്ടു് വൃസനിച്ചുതുടങ്ങി. അവളുടെ ദേഹകാന്തി അത്രയ്ക്കു മങ്ങിയിരുന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ വിളിച്ചു. അവളുടെ മുഖകമലത്തിൽ അശ്രുകണങ്ങൾ പൊഴിച്ചു. അനവധി ചുംബനം ചെയ്തു. ചന്ദ്രസേനന്റെ അശ്രുവർഷം മുചത്തു പതിശകേഴും കാരോരംക്കയും ചെയ്തപ്പോൾ സുകുമാരി “എന്റെ പ്രാണവല്ലഭോ” എന്നു പറഞ്ഞു് നയനങ്ങൾ തുറന്നു. ഇരുശകാലയ്ക്കുളുടെ ഏതൊക്കെയിലൊതെ തന്റെ പ്രാണേശ്വരിയുടെ സ്പർശനസുഖം മാത്രമേ താഴ്ത്തേണ്ടതിന് അപ്പോൾ അനുഭവസിദ്ധമായിരുന്നുള്ളു. എന്റെ പ്രാണാധികപ്രേയസിക്ക് ഈ കഷ്ടം വന്നുവല്ലോ? എന്നെ ഈ വിവരം വല്ലതും അറിയിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ തൽക്ഷണം ഭവതിയുടെ രക്ഷയ്ക്കു് അവിടെ എത്തുമായിരുന്നു. എന്നിങ്ങു മനുഷ്യരും ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും ഒരുവിധം സുഖജീവിതമായിരുന്നു. എന്റെ കത്തുകൾക്ക് ഒന്നും മറുപടിയില്ലാത്തതിനാലാണ് ആ വിശ്വാസനായ മുസൽമാനെ കത്തും കൊടുത്തയച്ചത്. ഏതു ദിശയിലായിരുന്നാലും കൊണ്ടുപോയി കൈയിൽ കൊടുത്തു വിവരം എല്ലാം അറിവാൻ വരണമെന്ന് ഞാൻ ഏല്പാടു ചെയ്തിരുന്നു. അയാൾ ഏവിടെയെല്ലാം നടന്നു വാലഞ്ഞാണ് ഒടുവിൽ ഇവിടെ എത്തിയത്. അയാൾ തിരികെ എത്തിയ ഉടനെ

മൂന്നു മാസത്തെ അവധിയെ കമ്പി കൊടുത്തിട്ട് ഞാനും തിരിച്ചു. ഇനി സുകുമാരി എന്റെ പണിയായ കാര്യത്തു മാത്രമേ എനിക്ക് ഏതു പടവിയും ആവശ്യമുള്ളൂ. ഇത്ര മാർദ്ദവമുള്ള എന്റെ പ്രിയയുടെ ഹൃദയത്തിൽ ഈ തജമാഹ്വാനം എവിടെ ഭളിച്ചിരുന്നു. ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ സ്വന്ത പരിശ്രമത്താൽ കാലക്ഷേപം കഴിക്കണമെന്ന് തലയിലേറ്റിയിരുന്നോ? ഇനി ഒരു മിനിട്ടു വ്യയം ചെയ്യാതെ പുറപ്പെടാം.

സുകുമാരി:—ഞാൻ എവിടെയ്ക്കാണ് പുറപ്പെടേണ്ടത്? അച്ഛൻ എന്നെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുക.

ചന്ദ്രൻ:—അച്ഛൻ തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻ സ്വീകരിക്കാൻ ഞാനുണ്ടല്ലോ. അതല്ല ഞാൻ ഇവിടെ വന്നത്. അച്ഛനും കാര്യം കൈ മനസ്സിലായി. സുകുമാരിയെ എവിടെ നിന്നെങ്കിലും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെന്നു കാണിക്കണമെന്ന്, എന്റെ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതായിരിക്കണം. അധികതാമസം നേരിട്ടാൽ അച്ഛനെ കാണാൻ സാധ്യമാവില്ല.

സുകുമാരി:—എനിക്ക് യാതൊരു വലുതായുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇനി ഈ ക്ഷണം മിറിച്ചാലും എന്റെ ചരമകാലം പ്രശസ്തമായിരിക്കും എന്നു സഗൽഗദം പറഞ്ഞു.

ചന്ദ്രൻ:—ഞാൻ സ്വന്തം പരമാർത്ഥതയിൽനിന്നു ക്ഷമയാചനം ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു. ഞാൻ തുറന്നു സഗതി ഏതെങ്കിലും ഗൗരവമായി വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു മാത്രമാണ്. ഇത്രയും കഷ്ടതകൾ നാം രണ്ടാളും അനുഭവിച്ചത്. കഴിഞ്ഞതൊക്കെ മറന്നിട്ട് ഈ ക്ഷണം എന്റെ കൈയ്ക്കു പുറപ്പെടുക. പ്രഭു നമ്മുടെ പ്രത്യാഗമനത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു സമയം കഴിച്ചുകൂടുകയാണ്. ഞാനും തിരിച്ചിട്ട് രാജ്യം മേലായി.

സുകുമാരി:—അച്ഛൻ നമ്മുടെ വരവിനെ പ്രതീക്ഷിച്ചിരിക്കയാണെന്ന് പറഞ്ഞത് എനിക്ക് ബോധ്യമാവുന്നില്ല. അത് വാസ്തവമായിരുന്നാൽതന്നെ ഏതൊരു പ്രേരണയാൽ കൂടുതൽ എന്നെ അപമാനിക്കാനും ദ്രോഹിക്കാനാണുണ്ടാകുന്നത്. എന്റെ സകല വീഴ്ചകൾക്കും മാപ്പുതന്ന് തിരികെ അച്ഛന്റെ സന്നിധിയിൽ എന്നെ വരുത്തിക്കൊള്ളണമെന്നു ഞാൻ അറിയിച്ചിട്ടും അദ്ദേഹം അനുവദിക്കുകയോ എനിക്ക് ഒരു കത്തുപോലും അയക്കുകയോ ചെയ്തില്ല. ഞാൻ അങ്ങനെയൊരു വിതാനം അങ്ങനെയൊരു വാസ്തവം ആ നീചന്മാരുടെ ഇടയിൽ

വേണ്ടെ ശരണം പ്രാപിക്കാൻ. അത് എനിക്കു ഭസ്സഹമാണ്. അപ്പന്റെ ഓജസ്സും ശൌര്യവും കൈ നശിച്ചു. എനിൽ വലുതായ അവിശ്വാസവും അതൃപ്തിയും തോന്നിപ്പോയി. ഇനി പൂർവ്വധർമ്മത്തിലും കാനം പ്രയാസമാണ്. എന്റെ അഭീഷ്ടം സാധിച്ചു. ഞാൻ ഒരിക്കൽക്കൂടി കണ്ടുവല്ലോ.

ചന്ദ്ര:—സുകുമാരി ഇനിയും ബാല്യത്തിലെ പ്രകൃതത്തിനു വ്യത്യാസം ഒന്നും വന്നിട്ടില്ലല്ലോ. ഇവിടെയും വേണ്ട കാര്യങ്ങൾ ആലോചിക്കാം.

സുകു:—ഞാൻ ഇനി എന്തു ചെയ്യണം. അപ്പൻ എന്നെ ബാധിപ്പിക്കുകയും അതുകൊണ്ട് പിതൃസന്നിധിയിലേയ്ക്കു വരണമെന്നില്ല. പിന്നെ ഈ വിധം തെണ്ടി അലഞ്ഞു നടന്നിരുന്ന ഒരു സ്ത്രീയെ പത്നിയായി സ്വീകരിക്കുന്നതിന് സാധാരണ ആർക്കും അത്ര തൃപ്തിയുണ്ടാകാൻ താമില്ല. ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഞാനെന്താണു പ്രവൃത്തിക്കേണ്ടത്. അവിടുത്തെ ഭാര്യാപദം അർഹിക്കുന്നതിനുള്ള യോഗ്യത ഒന്നുകൊണ്ടും എനിക്കില്ലെന്നു തീർച്ചയായിരിക്കുമ്പോൾ അഗതിയും അനന്യശരണയുമായ ഞാൻ കൂടെ തിരിച്ചാൽ എന്റെ അവസ്ഥ എന്തായിരിക്കും. അപ്പനെ ആ..... ക്ഷമിക്കുകയും എനിക്ക് ഭയമുണ്ടായിരുന്നവെങ്കിൽ ഞാൻ ഈ നാടൊക്കെ ചുറ്റിനടക്കേണ്ട ആവശ്യം നേരിടുകയില്ലായിരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞു. സുകുമാരി തന്റെ സാരിയുടെ അറ്റംകൊണ്ട് അശ്രുപ്രവാഹത്തെ തടഞ്ഞ് ചന്ദ്രസേനന്റെ അടുതിൽനിന്നും മാറി നിൽക്കുകയും അവിടെ ചന്ദ്രസേനന്റെ പൊയ്ക്കാരങ്ങളിൽ തന്നെ, ചില വ്യത്യാസങ്ങൾ ഉള്ളതായി തോന്നി. അവളോടുള്ള ഏകാഗ്രഹണയത്തിനു ഭംഗം ഭവിച്ചിട്ടുള്ളതായി സംശയിക്കുകയാൽ അവളുടെ നേത്രോല്പലങ്ങളിൽ നിന്നും ബാഷ്പധാര നിരർഗ്ഗളമായി ഒഴുകിത്തുടങ്ങി. വളരെ നേരം മൌനമായിരുന്ന ചന്ദ്രസേനൻ തന്നത്താൻ കുറപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് സുകുമാരിയെ പ്രേമപുരസ്സരം പിടിച്ച് അരികത്തു ഇരുത്തി.

ചന്ദ്ര:—എന്റെ സുകുമാരിക്കു ഞാനുള്ളപ്പോൾ അപ്പൻ വെടിത്താലും യാതൊരു ഭേദത്തിനും അവകാശമില്ലല്ലോ. പിന്നെ ഈ അർത്ഥമില്ലാതെ വിലപിക്കുന്നതെന്തിന്? ഞാൻ ചെയ്ത കഠിനതയ്ക്കു് ധൂപം ചോദിക്കുന്നു. ഞാൻനിമിത്തമല്ലേ ഈ ആപത്തുകൾ കൈ വെക്കേണ്ടിവന്നു? ഇതിനുമേലും ഞാനെന്തു ദുരിതം ചെയ്തു. എന്നെപ്പറ്റി സ്നേഹിച്ചതിന് എന്റെ ദാമനയ്ക്കു് ഇതാണൊരു പ്രതിഫലം.

തിപലും? ഹാ! ദൈവമെ! എന്റെ കുറ്റങ്ങളെ ഒക്കെ ക്ഷമിച്ചു് ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കണെ! അതുകൂടി, ഇനി വ്യസനിക്കരുത് എന്നു പറഞ്ഞു് അവളുടെ കണ്ണുനീർ തന്റെ ഉത്തരീയത്താൽ തുടച്ചു് അവളെ വീണ്ടും ഗാഢാശ്ലേഷം ചെയ്തു. സുകുമാരി, എന്റെ തൊറുക്കളെ ഒക്കെ ക്ഷമിച്ചതായി പറയൂ. ഞാൻ സമാധാനിക്കട്ടെ.

സുകു:—ഞാൻ അങ്ങേ ഒന്നിനും കുറ്റപ്പെടുത്തുന്നില്ല. അതിന് എന്റെ ഹൃദയം അനുവദിക്കയില്ല. എങ്കിലും എന്റെ നേക്കുള്ള പ്രേമത്തിന് ഒരു കുറ്റവും വന്നിട്ടില്ലെന്ന് അങ്ങ് തുറന്നുപറയുമോ?

ചന്ദ്ര:—സുകുമാരിയുടെ സ്ത്രീസ്വഭാവം നോക്കൂ. ഈ വക ആശങ്കകളെന്തിനാണു്? ഞാൻ പൂർവ്വാധികം എന്റെ സുകുമാരിയെ സ്നേഹിക്കുകയും ആരാധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. എന്നുമാത്രമല്ല, ഞാൻ പ്രിയയുടെ ദാസനുമാണ്. വിശിഷ്ട, ഞാൻ ചിലതൊക്കെ പറയാൻ മടിച്ചതു് പ്രിയയുടെ താൽക്കാലികസ്ഥിതി കണ്ടിട്ടാണ്. എന്റെ പ്രാണവല്ലഭയ്ക്ക് അച്ഛന്റെ അവസാനകാലത്തു സമീപത്തുണ്ടായിരിക്കേണ്ട കടമയുണ്ടെങ്കിൽ താമസമെന്തു എന്റെ കൂടെ തിരിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന് ചോരകരംഗത്തിൽ നിന്നും മറയുന്നതിന് ഇനി അധികം ദിവസങ്ങൾ വേണ്ടിവരികയില്ല.

എന്നിത്രയും പറഞ്ഞവസാനിച്ചപ്പോൾ “അങ്ങോട്ടു വണ്ടി എത്രമണിക്കാണ്” എന്നു സുകുമാരി ചോദിച്ചു.

ചന്ദ്ര:—നാലരയ്ക്കു്.

സുകു:—എന്നെ അച്ഛൻ കാണണമെന്ന് പറഞ്ഞതു് വാസ്തവമാണോ? അങ്ങനെ ഒരിക്കലേങ്കിലും ആഗ്രഹിച്ചോ? എന്ന് അത്ര പുണ്യങ്ങളായ നേത്രങ്ങളോടുകൂടി ചോദിച്ചു.

ചന്ദ്ര:—ഉവ്വു്. അതൊക്കെ പിന്നെ പ്രസ്താവിക്കാം. യാത്രയ്ക്കു് ഒരുങ്ങിക്കൊള്ളൂ.

സുകു:—അങ്ങ്, മുൻകൂട്ടി പോയി ഞാൻ വരുന്ന വിവരം അച്ഛനെ അറിയിക്കുക.

ചന്ദ്ര:—എന്റെ ഒന്നിച്ചു വരുന്നില്ലേ?

സുകു:—അപ്രിയം ഇല്ലാത്തപക്ഷം.

ചന്ദ്ര:—ഈ മാതിരി പരുഷവാക്കുകൾ ഇനിയും ഉപയോഗിക്കരുതു്. പോയി ശാന്താഭേവിതയോടു യാത്രപറഞ്ഞു വരിക.

സുക:—ഞാൻ ഇതേവരെ എന്റെ വിവരം ഒന്നും അറിയാതെ അറിയിച്ചിട്ടില്ല. അതിനാൽ ഈ അവസരത്തിൽ അപരോക്താവ് ഒന്നും പറയേണ്ട. യാത്രയാത്രം പറഞ്ഞിട്ടു പോരാം എന്നു പറഞ്ഞു. ഇതൊക്കെയായിട്ടും സുകമാരിയുടെ പരിഭ്രമത്തിന് ഒരു കുറവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ചന്ദ്രസേനൻ കുറച്ചുനേരം സ്വസ്ഥനായിട്ടിരുന്നു. ഇവർക്ക് എന്തോ അനിവർത്തമായ ഒരു വേദം ഉള്ളിൽ കടന്നു പിടിക്കുന്നുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. അതെന്താണെന്നു പൂർണ്ണമായിരുന്നില്ല. “സുകമാരിക്ക് പരിഭ്രമത്തിന് യാതൊരാശ്വാസവും ഇല്ല. ഞാൻ ഒരു ദാസനെപ്പോലെ അനുഗമിച്ചുകൊള്ളാം.—സുകമാരിക്ക്—ചന്ദ്രസേനൻ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് ഒന്നും ചോദിക്കയില്ലായെന്നു നിശ്ചയം വന്നു. അവർ ചന്ദ്രസേനന്റെ അടുക്കൽ ചെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിൽ പിടിച്ചു. ചന്ദ്രസേനൻ ക്ഷണനേരത്തിനിടയിൽ സർവ്വ ചരാചരങ്ങളേയും മറന്ന് ആനന്ദലഹരിയിൽ മയങ്ങി. ഞാൻ എന്റെ പ്രിയതമയെ അരനിമിഷംപോലും പിരിഞ്ഞിരിക്കാൻ ശക്തനല്ല. എന്റെ പ്രാണവല്ലഭ അപക്വമായ യാതൊന്നും ചെയ്തതില്ലെന്നുള്ള ദൃഢബോധം ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും അതിൽ ഒരു ചില്ലാ ചാപല്യം എനിക്കുണ്ടായി. നമ്മൾ രണ്ടാളുടേയും ദുർദ്ദശ നീക്കിപ്പോയല്ലോ.

രണ്ടാളും ശാന്താഭേദിയുടെ വസതിയിൽ എത്തി. സുകമാരി അകത്തു കടന്ന്:—“എന്റെ അജ്ഞാതവാസത്തിൽ പുത്രീനിർദ്ദേശം സ്നേഹിച്ചും സമയോചിതാപോലെ വേണ്ട ഉപദേശങ്ങൾ തന്നും എന്നെ രക്ഷിച്ച അമ്മയെ വിട്ടുപിരിയേണ്ടി വന്നതിൽ വളരെ വ്യസനിക്കുന്നു. ഞാൻ ഇതാ യാത്രയായി. സ്വഭവനത്തിലേയ്ക്കു പോകുന്നതു്. താമസിയാതെതന്നെ എനിക്ക് അമ്മയെ വീണ്ടും സന്ദർശിക്കുന്നതിനും എന്റെ ജീവാവസാനംവരെ ഈ മാതൃലാളനാസുഖം അനുഭവിക്കുന്നതിനും ജഗദീശ്വരൻ സഹായിക്കുമെന്നുള്ള ദൃഢവിശ്വാസം എന്ന ഈ അവസരത്തിൽ ആശ്വസിപ്പിടുന്നു. താമസം സമയമുരുക്കുകൊണ്ട് ഒന്നും പറയുന്നില്ല.

ശാന്താ:—തിരിയെ ഭവനത്തിൽ ചെന്നു ചേരുന്നതിന്നു ശഠത്തിയായതു് ചാടിതാവ്വരുന്നതാണെന്നു. എനിക്കിനി എപ്പോൾ കാണുന്നിടയാകും എന്നു പറഞ്ഞു തീരുന്നതും മുൻപുതന്നെ അവരുടെ നേത്രങ്ങളിൽ ബാഷ്പം നിറഞ്ഞു.

അധികതാമസംകൂടാതെ ഞാൻ അമ്മയെ സന്ദർശിക്കും എന്നു പറഞ്ഞു സുകമാരി യാത്ര തിരിച്ചു.

സുകു:—ഞാൻ നേരിട്ട് അപ്പൂന്റെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു വരുന്നില്ല. മനസ്സിനു കറെ സപ്രസംഗമുണ്ടാകുന്നതുവരെ ഞാ.....വല്ല വിരോധവുമുണ്ടോ? പക്ഷെ അത് അമ്മയ്ക്ക് അത്ര രസമായിരിക്കയില്ലായെന്നു തോന്നുന്നു.

ചന്ദ്രസേനൻ:— എന്റെ ബംഗ്ലാവിൽ താമസിച്ചുകൊള്ളൂ. ഞാൻ താമസം അമ്മയും ഒന്നിച്ചു ആയിക്കൊള്ളാം. എന്നെക്കൊണ്ടുള്ള ബാധയുണ്ടാവുകയില്ല. ആവശ്യപ്പെട്ടാലെ വരികയുള്ള എന്നു പറഞ്ഞു രണ്ടാളും വണ്ടിയിൽ കയറി.

—(൨)—

അദ്ധ്യായം ൩൦.

“നാഥ! നി ഘേറിയത്തെ വരിക, വരിക, നിൻ ഭർത്താക്കൾ നീക്കി നിന്റെ പാദേ സംവാഹനം പ്രണയിനി നയനേ മംഗളാ ബഷ്പം.”

“പുത്രിക്കുണ്ടാക സന്ദർശനങ്ങളിലും കേട്ടിട്ടു നന്ദനായ”
 ഗാത്രം തെളിവി ചൂ മൂങ്ങിയതിൽ പൊങ്ങുന്ന ബഷ്പം.”

സുകുമാരിയും താൻ ചെല്ലാൻ കൊണ്ടുപോയ അമ്പലക്കുളം സൗകര്യം കൂടി തന്റെ ഭാര്യയെ സ്നേഹിക്കുകയും ചെയ്തിട്ട് ചന്ദ്രസേനൻ പുഷ്പരിണിയിലേയ്ക്കു പോയി. അദ്ദേഹം അവിടെ എത്തിയപ്പോൾ ഒരു ബഹളം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഭൃത്യന്മാർ പരിഭ്രമത്തോട് അങ്ങോട്ടു മിന്നിപ്പോയി. ഡാക്ടറെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരാൻ ആൾ പോകുന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ നേരെ പ്രഭുവിന്റെ മുറിയിലേയ്ക്കു ചെന്നു.

ഭൃത്യൻ:—യജമാനൻ, അന്ന് യാത്ര പറഞ്ഞു പിരിഞ്ഞതു മുതൽ നേരെ സുഖമില്ലാണ്ടായി. എന്നൊരു ഭ്രമം വർദ്ധിച്ചു. ആരോ തേജസ്വിയായ ഒരാൾ സമീപത്തു ചെന്നു രണ്ടു കണ്ണുകളിലും എന്തോ രസം ഒഴിച്ചിട്ടുപോയതായി പറയുന്നു. എന്നാൽ അത് കണ്ണുകളിൽ നിന്നും ഒഴുകിയിരിക്കുന്ന ലക്ഷ്യങ്ങളാണായിരുന്നു. ആളിനെ തടയുകയും ആരുംതന്നെ കാണുകയുണ്ടായില്ല. രണ്ടു നേത്രങ്ങൾക്കും വലുതായ വ്യത്യാസം നേരിട്ടിട്ടുണ്ട്. സദാ വെള്ളം ഒഴുകുന്നുണ്ട്. വേദനയുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്നലെ മുതൽ ഇല്ല. എങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രാണസങ്കടം ആർക്കും കാണുക വയ്യ. കൂടാതെ ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ അതെന്താ വെളിച്ചം കാണുന്നല്ലോ. അത് അങ്ങോട്ടു ക

ഒന്നുപോയി. ഇന്നാരല്ലെ ഇങ്ങനെ ചോദിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾക്ക് ഒന്നും അറിവാൻ വയ്യ. പുതിയൊ കാണാതെ കിടന്നുഴുകുകയായിരിക്കാം. അധികം ഭീഷ്മില്ല. വല്ലാതെ ക്ഷീണിച്ചു കിടക്കുന്നു. സംസാരിക്കുന്നില്ല.

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ സുകുമാരിയെ കണ്ടു. സൗഖ്യംതന്നെ എന്നു മെല്ലെ പറഞ്ഞു.

പ്രഭു:—പെട്ടെന്നു എഴുന്നീറ്റിരുന്നത് എന്റെ ഓമന എവിടെ എന്നു ചോദിച്ചു രണ്ടു കൈകളും നീട്ടി. അടുത്തുവരു എന്നു സഗൽ ഗദം പറഞ്ഞു.

ചന്ദ്ര:—ഇപ്പോൾ ഇവിടെയില്ല. എന്റെ ബംഗ്ലാവിൽ താമസിക്കുന്നു. വേണ്ട സൗകര്യങ്ങൾ ചെയ്തുകൊടുത്തിട്ടുണ്ട്.

പ്രഭു:—ചന്ദ്രസേനാ, എന്റെ കുട്ടി എവിടെ? സത്യം പറയൂ. എന്നെ വഞ്ചിക്കരുതേ? അവൾ ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടോ? എനിക്കു ഒന്നടുത്തു കണ്ടിട്ടുണ്ട് മരിച്ചാലും മതി. ഞാൻ അത്ര നിന്ദ്യനും ദുർഗ്ഗേനും ഹല്ലാക്കിയൊരാളല്ല. ഞാൻ എന്റെ പ്രിയപുതിയെ എന്തുമാത്രം ദ്രോഹിച്ചു. എന്റെ വാക്കുകളും പ്രവർത്തികളും ക്ഷണതവുമല്ല. എന്റെ ദ്രോഹങ്ങൾക്കെ ക്ഷമിച്ചു എന്നെ സമാശ്വസിപ്പിക്കാൻ പറയൂ. എന്റെ കുട്ടി എവിടെ? എന്റെ ഓമന അടുത്തുവരു. എന്റെ ചാപല്യങ്ങൾ ക്ഷമിക്കൂ. ഞാൻ വയസ്സനല്ലേ? എന്റെ കുട്ടിയെ ഒന്നു തുലാക്കട്ടെ! എന്റെ ചന്ദ്രസേനാ! എന്റെ കുട്ടിയുടെ മുഖം ഒന്നുകൂടി കാണാൻ ദൈവം എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചിരിക്കുമോ? നിങ്ങൾ എന്നോടു യാത്ര പറഞ്ഞുപോയ നാൾമുതൽ ക്രമേണ എന്റെ കാഴ്ച കൂടിവരുന്നു. ഇപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ മുഖം കാണാം. എന്റെ കുട്ടിയുടെ മുഖകമലം ഞാൻ ഒന്നുകൂടി കാണട്ടെ. അടുത്തു വരാൻ പറയൂ എന്നു ഉൽക്കണ്ഠയോടുകൂടി പറഞ്ഞു.

ചന്ദ്ര:—ഇപ്പോൾ ഇവിടെയില്ല. ഞാൻ പോയി കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരാം. സുകുമാരിക്ക് ഇവിടെ കടക്കുന്നതിനു മടിയുണ്ട്. അവിടെത്തന്നെ അനുചരന്മാരും മറ്റും ഇവിടെയുള്ള സ്ഥിതിക്ക് സുകുമാരിയുടെ ആഗമനം അവർക്ക് അത്ര സുഖകരമായിരിക്കില്ല. അതാണു് അവിടെ താമസിച്ചതു്.

പ്രഭു:—ഞാൻ അനേകം പ്രാവശ്യം എന്റെ തൊറുകളെ ക്ഷമിക്കാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. ഞാൻ എന്റെ പുതിയ അവിശ്വാസിച്ചു് അപയശസ്സിനും നാശത്തിനും ഹരയായിത്തീർന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ പോയ

ദിവസം രാത്രി എനിക്ക് ഒരു ദിവ്യദർശനം ലഭിച്ചു. “എന്റെ പുണ്യ വതിയായ പുത്രിയുടെ സൽക്കാരഫലം മേതുവാൽ നിനക്കു വീണ്ടും കാഴ്ച ലഭിക്കുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞു് തേജസ്വിയും ദീർഘകായനുമായ ഒരു ദിവ്യപുരുഷൻ എന്റെ കണ്ണുകൾ പിടിച്ചു തുറന്നു് ഓരോ തുള്ളി രസം എന്റെ കണ്ണുകളിൽ ഒഴിച്ചു. അരനിമിഷം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അതിയായ വേദന തുടങ്ങി. മൂന്നു ദിവസം മൂന്നു യുഗമായിരുന്നു. എന്റെ ജീവൻ ജഡംവിട്ടു സഞ്ചരിക്കുകയോ—എന്റെ പുത്രിയുടെ താപാഗ്നി എന്നെ ദഹിപ്പിക്കുകയോ ആണെന്നു് ഞാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഈയിടെ അതൊക്കെ കറഞ്ഞു. കാഴ്ചയുണ്ടു്, ചന്ദ്രസേനാ! ഞാൻ വിവരനാകുന്നു. എന്റെ കുട്ടിയെ തൽക്ഷണം കൊണ്ടുവരിക.

ചന്ദ്ര:—ഞാൻ പോയി കൊണ്ടുവരാം എന്നു പറഞ്ഞു് അവിടെ നിന്നും പിരിഞ്ഞു.

* * * *

ചന്ദ്രസേനൻ എത്തിയ വിവരം സുകുമാരിയെ ധരിപ്പിക്കാൻ ഭാസിയോടു പറഞ്ഞു. സുകുമാരി പലവിധമായ സങ്കടങ്ങൾകൊണ്ടു വീരശയായി കിടക്കുകയായിരുന്നു. ചന്ദ്രസേനനെ അകത്തേയ്ക്കു വിളിച്ചു. ചന്ദ്രസേനൻ ആ കിടക്കയിൽ കിടക്കുന്ന മനോഹരാംഗിയുടെ പാരവശ്യം കണ്ടു് വിചണ്ണനായി. “പ്രിയേ! ഞാൻ പുഷ്പരിണിയിൽ നിന്നും വണ്ടി കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ടു്. വേഗം പോയി പിതാവിനെ സന്ദർശിക്കുക. അദ്ദേഹം വളരെ താപത്തോടെ ഭവതിയുടെ പ്രത്യാഗമനത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇനി അധികം ക്ലേശിപ്പിക്കുന്നതു് ധർമ്മമല്ല. എണീക്കു; പിതാവിന്റെ ദയനീയാവസ്ഥ കണ്ടാണു് ഞാൻ വീണ്ടും വന്നുപ്രവേശിക്കുന്നതു്.

സുകു:—എന്റെ സ്ഥിതിയും അപ്രകാരംതന്നെ. കുറച്ചു കഴിയട്ടെ.

ചന്ദ്രസേനൻ അകലെയുള്ള ഒരു കസേരയിൽ ഇരുന്നു. സുകുമാരിക്കു വിചാരം കൂടാത്തോരും ക്ഷീണം അധികരിച്ചു സംഭ്രമം വർദ്ധിച്ചു. ദേഹം വിയർപ്പു് മഞ്ഞുകുട്ടിപോലെമായി. പിതൃസന്നിധിയിൽ ചെന്നാലുണ്ടാകാവുന്ന കഷ്ടപ്പാടുകൾ എന്തെല്ലാമൊ? ഈ വിചാർങ്ങൾകൊണ്ടു് സുകുമാരി നിശ്ചലരായി കിടന്നു.

ചന്ദ്രസേനൻ അടുത്തുചെന്ന് സുകുമാരി! പ്രിയേ! എന്താ ഇതു്. എണീക്കുന്നില്ലേ? പുഷ്പരിണിയിൽ പോകണ്ടേ? എന്നു ചോദിച്ചു. തിന്നാത്തതും ഒന്നും ഉണ്ടായില്ല. സുകുമാരി കണ്ണുകൾ അടച്ചു കിടക്കുകയായിരുന്നു.

ചന്ദ്രസേനൻ വീണ്ടും അടുക്കൽച്ചെന്ന് പ്രിയെ എണീക്ക. പ്രഭു കാത്തിരിക്കുന്നു. അധികം വ്യസനിച്ചിരിക്കുന്നത് ധർമ്മമല്ല എന്നു പറഞ്ഞു താങ്ങി ഇരുത്തി. ചന്ദ്രസേനൻ സുകുമാരിയുടെ താൽക്കാലികാവസ്ഥ കണ്ടു വളരെ വിഷമിച്ചു.

സുക:—എനിക്കു പിതാവിനെ കാണാൻ ആഗ്രഹമുണ്ട്. അച്ഛൻ സ്നേഹിക്കുമോ എന്നു സംശയമാണ്. ഇന്ന് എന്റെ വിധി തീർച്ചയാകും.

ചന്ദ്ര:—സുകുമാരി! എനിക്കു തനിച്ചു പോകാൻ ധൈര്യമില്ല. വരുന്നില്ലേ? ഭവതിയുടെ ഇഷ്ടപോലെ ചെയ്യാം.....ചന്ദ്രസേനൻ, പിതാവിനു കാഴ്ചയുണ്ടായ വിവരം സുകുമാരിയെ ധരിപ്പിക്കാനുള്ള മോഹം അതികലശലായി. പ്രിയെ ഞാൻ വളരെ സന്തോഷകരമായ ഒരു ശുഭവർത്തനം പറയുന്നതായിരുന്നത് എനിക്ക് എന്തു സമ്മാനം തരുമെന്നു പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി ചോദിച്ചു.

പ്രീളാനുമുഖിയായി ശുഭവാർത്താശ്രവണത്തിലുള്ള താല്പര്യത്താൽ വിവിധവിചാരങ്ങളിൽ നിന്നും തെല്ലു വിരമിച്ചു. തന്റെ പിതാവിന് കണ്ണിനു കാഴ്ച വീണ്ടും ലഭിച്ചുവെന്ന് ചന്ദ്രസേനനിൽ നിന്നും കേട്ടപ്പോൾ പിതാവും പുത്രിയും ഒരുപോലെ തങ്ങളേ ചുറ്റിയിരുന്ന അന്ധകാരത്തിൽ നിന്നും പിരിഞ്ഞു പ്രകാശമാനമായ ഏതോ പുതിയ ലോകത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതുപോലെയും അവർക്കു തോന്നാതിരുന്നില്ല. പിതൃഭക്തയായ ആ യുവതി സന്തോഷത്താൽ തന്നെത്തന്നെ മറന്ന് ചന്ദ്രസേനനൊരുമിച്ച് തൽക്ഷണം പിതൃസന്നിധിയിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു.

രണഭേവൻ അവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. ഇവരെ കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ അയാൾ കുറച്ചു മാറി പണ്ടത്തെ ഗർവ്വാക്കെ ശമിച്ചുപോലെ വിനീതനായി നിന്നു. സുകുമാരി പിതാവിന്റെ അടുക്കൽച്ചെന്നു വന്നിട്ടു. പ്രഭു പൂർവ്വകഥയൊക്കെ മറന്നിട്ട് സുകുമാരിയെ അടുത്തു ചേർത്തു നെറുകയിൽ ചുംബിച്ച് മകളേ, എന്റെ ഏല്ലാ വീഴ്ചകളേയും മറന്ന് എന്നെ പൂർവ്വധർമ്മത്തിൽ നീ സ്നേഹിക്കണം. ഞാൻ നിന്നെ തൊറ്റിലിട്ടതിന്റെ ഫലം നന്നായിട്ടുണ്ടുവിട്ടു എന്നു സശത്ഗം പറഞ്ഞ് അവളെ അടുത്തുപിടിച്ചിരുത്തി ചന്ദ്രസേനനോടും ഇരിക്കാൻ പറഞ്ഞു.

സുക:—അച്ഛൻ എന്നെ കാണാൻ താല്പര്യപ്പെടുന്നതായി ഇദ്ദേഹം പറഞ്ഞതിനാലാണ് ഞാൻ ഇങ്ങട്ടു വന്നത്. പക്ഷെ സർവ്വദ്രോഹിച്ച് ഗൃഹത്തിനു പുറത്താക്കി പോകുന്ന സ്ഥലത്തൊക്കെ പി

നാലെ എത്തി എന്റെ കഥ കഴിക്കാൻ നിരന്തരം ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു പാതകിയുടെ മുമ്പിൽവെച്ച് എന്നെ കാണുമെന്ന് ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. ഞാൻ ഏതായാലും ഇത്രയും കാലം ദുഃഖവും അപമാനവും കറെ ഏറെ അനുഭവിച്ചു. ഇനി കൂടുതലായൊന്നും അനുഭവിപ്പാനില്ല. അപ്പൻ എന്നിൽ നിന്നും അറിവാനാഗ്രഹിച്ച രഹസ്യം ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു പറയുന്നതിന് ഞാൻ സന്നദ്ധനാണ്. ഈ പക്ഷക്കരിണിയിൽ ഇളയമ്മ വന്നുകാലം മുതൽ നടന്ന സകല ചരിത്രവും ഈ രണദേവൻ പ്രത്യക്ഷരും അപ്പനോടു പറയണം. ഇനി ഞാനും ഈ കൂട്ടരും ഒന്നിച്ചുള്ള സഹവാസം പ്രയാസമാണ്. അപ്പൻ അവരെ വിട്ടുയർക്കാൻ മനസ്സില്ലാത്തപക്ഷം ഞാൻ ഇതാ യാത്ര പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്ന് കണ്ഠിതത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു. സുകുമാരിയുടെ നിറം രക്തവണ്ണമായി. പ്രഭുവിന്റെ സ്ഥിതികണ്ട് ചന്ദ്രസേനൻ അന്ധാളിച്ചു. ആ മുറി കേവലം നിശ്ശബ്ദമായി. എന്നാൽ ആ നിശ്ശബ്ദാവസ്ഥ ആപൽക്കരമായ ഭവിഷ്യത്തിന്റെ പുരോഗാമിയായിരുന്നതിനാൽ എല്ലാവരും ഭയവിഹാലരായി നിന്നു.

ഒടുവിൽ, ഭയാനകമായ മൗനവ്രതത്തെ ഭഞ്ചിച്ചുകൊണ്ട് പ്രഭുഗംഭീരസ്വരത്തിൽ രണദേവ, എന്റെ മകൾ പറഞ്ഞതു കേട്ടുവോ? നിനക്ക് എന്താണു പറയാനുള്ളത്? പറയുക.

രണദേവൻ, പ്രഭുവിന്റെ പുറപ്പാട് ഇമേല്ലെന്നുള്ള ദൃഢവിശ്വാസം തോന്നി, എങ്കിലും കഴിവുള്ളതോളം ഇവിടെനിന്നും തപ്പിപ്പിഴയ്ക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗം നോക്കണമെന്നു വിചാരിച്ച് വിനീതനായിനിന്ന് പ്രഭോ എനിക്കു വിശേഷാൽ ഒന്നും പറയാനില്ല. ഇവിടെ നടന്നിട്ടുള്ള സംഭവങ്ങളെ അപ്പഴപ്പോൾ ധരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. കശുലൻ അവിടത്തെ പരമ വൈരിയാണെന്ന് എനിക്ക് ഇയിടെ മനസ്സിലായി. അയാൾ നീലോല്പലത്തിനെ കബളിപ്പിച്ച് കുറച്ചു ഉരപ്പിക തട്ടിക്കൊണ്ടു പോയതായി കേൾക്കുന്നു.

പ്രഭു:—അതൊക്കെയിരിക്കട്ടെ! താൻ ആവൃവസാനം കളവുകൂടാതെ പറയൂ. ഇല്ലെങ്കിൽ തക്ക ശിക്ഷയുണ്ടെന്നു കരുതിക്കൊള്ളൂ.

രണ:—അവിടന്ന് അങ്ങനെ നിർബന്ധിക്കുന്ന പക്ഷം ഞാൻ എല്ലാ സംഗതികളും വിശദമായി പറയാം. ശിക്ഷയ്ക്കു പാത്രം ആരാണെന്ന് ഒടുവിൽ തീരുമാനിച്ചാൽ മതിയാകും.

സുകുമാരി പുറകോട്ടു മാറിനിന്നു. മുഖം മൂന്നുമായി. രണദേവൻ പ്രസംഗം ആരംഭിച്ചു. സുകുമാരി കൈകൾ തിരുമിത്തുടങ്ങി.

രണദേവൻ:—[പുറ്റുരസത്തോടെ] പ്രഭോ! ഞാൻ എല്ലാ ഭാഗവും പറയണമെന്നു നിർബന്ധമുണ്ടോ?

പ്രഭു:—താൻ യാതൊന്നും മറച്ചു വയ്ക്കരുത്.

രണ:—സുകമാരി ബിലാത്തിയിൽനിന്നും മടങ്ങി എത്തിയ ഉടൻ നീലോല്പലവും ഞാനും സുകമാരിയെ വളരെ പ്രത്യേകമായിരുന്നു. അപ്പോൾ അതിരൂപലാവണ്യവും സൗശീല്യവും ഉള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയോട് ചന്ദ്രസേനനും വളരെ പ്രേമമുണ്ടെന്ന് സുകമാരി എങ്ങനെയോ ധരിച്ചിരുന്നു. അതിനെ സംബന്ധിച്ച് കുബ്ളിതപ്പെട്ടു കൊണ്ടിരിക്കുക പതിവായി. ഒരു ദിവസം ഞങ്ങൾ എല്ലാവരുംകൂടി ഇവിടെ അടുത്തുള്ള വനത്തിൽ വെച്ച് ഒരു വനഭോജനം നടത്തി. അതിന് ആ പെൺകുട്ടിയും സന്നിഹിതയായിരുന്നു. അവൾ നീലോല്പലത്തിന്റെ പ്രത്യേക സുഹൃത്താണ്. അസുയാകലുഷയായ അവിടത്തെ പുത്രി വിഷംകൊടുത്ത് ആ യുവതിയെ കൊന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ. സുകമാരി ഈ ദോഷപ്രഖ്യാപനം കേട്ട് സ്തബ്ധയായി നിന്നു.

പ്രതാ:—അയ്യോ! എന്റെ കുട്ടി ആ കഠിനകൃത്യം ഒരിക്കലും ചെയ്യുകയില്ല; ഒരിക്കലും ഇല്ല. അത് അവാസ്തവമാണ് എന്നു പറഞ്ഞത് ഇരുന്നസ്ഥലത്തു തന്നെ വീണു. ഒരോരോ! ഈ രഹസ്സിനിടയിൽ എന്തെല്ലാം അനുഭവിച്ചു. ഇതൊന്നൊന്നും എന്റെ കുട്ടി കൊലചെയ്തു എന്നാണോ പറയുന്നത്?

രണ:—അതെ! എന്നിട്ട് ഞങ്ങൾ അവിടത്തെ ഓരോ അതിനെ പുറത്താക്കാതെ ഇത്ര കാലം മറച്ചു വെച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അതൊക്കെ പുറത്തുവരേണ്ട കാലവും അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉപകാരം ചെയ്തവർക്ക് അപകാരം നേടുകയാണ്. ദ്രോഹകൃത്യം എത്രകാലം നിലനിൽക്കും. അവിടത്തെ പുത്രി ഒരു പ്രതികാരദേവതയാണ്. അന്നു രാത്രി തമ്മിൽ കണ്ട മുട്ടിയതുമുതൽ ഇവർക്ക് എന്നോട് വളരെ ദേഷുമുണ്ട്. ഞാൻ കണ്ടതൊക്കെ ഇവിടെ ധരിപ്പിച്ചു എന്നുള്ള ക്ഷാരമാണ്. “താൻ പുറത്തു പറഞ്ഞതിന് എന്തെങ്കിലും തന്നെ അകപ്പെടുത്തിയേയ്ക്കാമെന്നു ശപഥം ചെയ്തു. ആ ശപഥം ഇതാ നിറവേറുന്നു.” എത്രയോ വളരെ ഗ്രന്ഥമായി വെച്ചിരുന്ന ഈ രഹസ്യത്തെയാണ് അവിടന്നു പലപ്രാവശ്യവും ചോദിച്ചിട്ടും ഒഴിഞ്ഞു പറഞ്ഞു തള്ളിക്കളഞ്ഞത്.

സുകമാരി:—[ചന്ദ്രസേനന്റെ മുഖത്തുനോക്കി] ആ മുഖത്തുനിന്നും നിശ്ശിശു പ്രക്ഷോഭത്തേ കണ്ടു വിവശയായിത്തരികിലും ദൃഢചിത്ത

ത്തോടെ എഴുന്നള്ളുകൊണ്ട്] അപ്പോ, ഇയാൾ പറയുന്നത് മാത്രം കേട്ട് ഒന്നും തീരുമാനിക്കരുത്! ഈ കൃത്യം നടന്നതു വാസ്തവമാണ്. മനോജ്ഞാൻ സ്വാഭാവികമായി നിർദ്ദോഷിയാണെന്നു മാത്രം പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു. ഈ നീചസഹവാസത്താലുണ്ടായ ദുരഭിമാനം ഫേതുവാൽ ഞാൻ എന്റെ പിതാവിനോടു പറയാതിരുന്നു. അതിനാലാണു ഞാൻ വേണ്ടടത്തോളം കഷ്ടം അനുഭവിച്ചു.

പ്രഭാ:—കുട്ടീക്കുമാരി, രണ്ടുവേൾ എല്ലാം പറഞ്ഞുതീർക്കട്ടെ. പിന്നീടുണ്ടായത് എന്തെല്ലാമാണ്. വിവരിച്ചു പറയുക.

രണ്ടു:—ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടില്ല? ആ യുവതിയുടെ ആഹാരത്തിൽ വിഷം ചേർത്തുകൊടുത്തു. അത് സുകുമാരിയുടെ കടംകുറുപ്പാണ്. ഹാ! ഭയങ്കരതന്നെ. ആ തരുണീരത്നം ഉടൻ യമലോകത്തേയ്ക്കു തിരിച്ചു. പിന്നീട് ഞങ്ങൾ എല്ലാവരും കൂടി പുറത്താക്കരുതെ ആ സ്ത്രീയുടെ മുമ്പത്തെ ആ വനത്തിനുള്ളിൽത്തന്നെ സ്ഥാപിച്ച് കുറെ ഉണക്ക ഇലകൾ വാരി ആ സ്ഥലത്തു കൂട്ടിയിടുപോന്നു. ഞങ്ങൾ പുറത്താക്കിയിരുന്നവെങ്കിൽ പുത്രിയുടെ കഥ എന്തായിത്തീരുമായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ മുഖിയ വന്നു നിൽക്കുമോ? മഹാ ദ്രോഹിയാണ്. ആ പ്രവൃത്തിയെ പറ്റി ആർക്കും വിചാരിക്കുവോലും വയ്യ. അവിടത്തേതന്നെ രാവു പകലും ഒരുപോലെ ഞാൻ എത്ര ജാഗ്രതയായിട്ടാണു സൂക്ഷിച്ചുപോന്നത്. എനിക്ക് അവിടത്തെ പുത്രിയിൽ തീരെ വിശ്വാസമില്ലായിരുന്നു. നീലോല്പലത്തിനും ഈ ഭയം നന്നായുണ്ട്.

സുകു:—അപ്പോ, എന്റെ ഭാഗംകൂടി കേൾക്കണം! അന്നു രാത്രി ചെയ്ത തീരുമാനംപോലെയാണെങ്കിൽ ഞാൻ ചുറ്റിപ്പോകും.

രണ്ടു:— [നിന്ദാസത്തോടെ] ആട്ടെ, ഈ പറഞ്ഞതൊക്കെ കളവാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചാലും നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം കൈയ്യടയിലുള്ള ആ കത്ത് ഇന്നും സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. അതും നിഷേധിക്കുമോ? അതിനു ധൈര്യമുണ്ടോ?

സുകു:—എന്റെ കൃത്യങ്ങളെ ഒന്നും ഞാൻ നിഷേധിക്കുന്നില്ല. ഞാൻ ഭീരുവും നിന്ദ്യനാകുകൊണ്ട് ആത്മരക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി ഓരോന്നു കെട്ടിച്ചമച്ചുകൊള്ളു. സ്വന്തം വെളിച്ചെടുപ്പ്; തീർച്ച തന്നെ. അപ്പോൾ ഞന്റെ ചാട്ടവും ഓട്ടവുമൊക്കെ അവസാനിക്കും. പെട്ടി തുറന്നു പണ്ടങ്ങളും പ്രമാണങ്ങളുമൊക്കെ കൈയ്ക്കുലാക്കിക്കൊണ്ട് അപ്പോനോടു

ഞാനാണെന്നു പറഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചില്ല. ഇളയമ്മയും താനും കൂടി കള്ള പ്പെ വച്ച് ബാങ്കിൽ നിന്നും ഉറപ്പിക എത്രയീരും തട്ടിച്ചു? അപ്പന്റെ ഓജസ്സു കറഞ്ഞു. ഇവരുടെ അധികാരം കൂടി. ഞാൻ പറഞ്ഞാൽ അപ്പൻ വിശ്വസിക്കയില്ല എന്നു വരും. എങ്കിലും ഞാൻ ഒരു നല്ല സന്ദർഭം നോക്കിയിരിക്കുകയായിരുന്നു. ദൈവഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു കലാശിച്ചത്. ഇനിയെല്ലാം താനെ പുറത്തായിക്കൊള്ളും.

രണ്ടാം:—അതെ, അതെ. രാപ്പകൽ പ്രഭാതത്തിന്റെ അടുക്കൽ ഇളയമ്മയെപ്പറ്റി ഭൃഷ്ടം പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ച് അവരെ ഒറ്റക്കൊത്തു കൂടിത്തൊടിക്കാതെ സകലതും കൈവശമാക്കിയില്ലേ? അതു ന്യായമെന്നെ.

സുക:—മതി, മതി. എന്റെമേൽ ആരോപിതമായ കുറ്റം ഇന്നതാണെന്നും അതിനെ തെളിയിക്കാനുള്ള ദുസ്സാധന എത്രമാത്രമുണ്ടെന്നും എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം. ഗുണദോഷപരിജ്ഞാനമില്ലാത്ത ബാലയായ എന്നെ കടക്കിലകപ്പെടുത്തി ഭീഷണിക്കൊണ്ട് ഇത്രയും നാൾ അമർത്തിവെച്ചുകൊണ്ട് ഇപ്പോഴും നിങ്ങൾ ചെയ്തപോന്ന അക്രമത്തിന് കയ്യും കണക്കുമുണ്ടോ? ഇനി അതത്ര സുസാധ്യമല്ലെന്ന് അറിഞ്ഞുകൊൾക. ദൈവം കുറ്റം ചെയ്തവർക്കു തക്കതായ ശിക്ഷ കൊടുത്തുകൊള്ളും.

ചന്ദ്രസേനൻ തന്റെ പ്രേയസിയുടെ അടുത്തു ചെന്ന്— പ്രിയെ! നടന്ന വസ്ത്രം തുറന്നു പറയൂ. സംശയിക്കാനില്ല. ഞാനടുത്തില്ലേ? ഇവരെ എന്തിന് ഇനിയും ഭയപ്പെടുന്നു എന്ന് പ്രേമപൂർവ്വം അവളുടെ കൈകളെ അമർത്തിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. സുകുമാരിയുടെ മേൽ ഇപ്പോൾ ആരോപിതമായ കൃത്യം ചെയ്തിരുന്നാൽ അവനും എന്റെ പ്രേമത്തിന് ഒരുങ്ങാതെ വ്യത്യാസം നേരിടുകയില്ല പറയൂ. ഇതിനുമുമ്പ് എത്ര പ്രാവശ്യം ഞാൻ നിർബന്ധിച്ചു ചോദിച്ചു. സുകുമാരിയിലും സ്വപ്നം വീഴ്ചയുണ്ട്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഈ നീചന്മാർ ഇവിടെ ആധിപത്യം വഹിക്കുമോ? ഇനിയെങ്കിലും ചുമതല മറക്കാതിരിക്കൂ.

രണ്ടാം:—നീങ്ങളുടെ പ്രാണേശ്വരി ചന്ദ്രമതിതന്നെ.

സുക:—അപ്പോ! ഈ മനുഷ്യനാൽ എനിക്ക് ആരോപിക്കപ്പെട്ട കുറ്റം വാചകരവും ഭയങ്കരവും ആണെങ്കിലും ഞാൻ ലേശം ഭയപ്പെട്ടിട്ടില്ല. ഞാൻ നിദ്രാസുഖമോ ശരിയായ ആഹാരമോ അനുഭവിച്ചിട്ട് എത്രകാലമായി എന്ന് ഈശ്വരൻ മാത്രമെ അറിഞ്ഞുകൂട്ടൂ. ബിലാ

ത്തിയിൽ നിന്നും മടങ്ങി എത്തിയപ്പോൾ ഈ കൂട്ടരുടെ വിക്രിയകൾക്കു തടസ്സം നേരിട്ടതിനാൽ ഇളയമ്മ നേരിൽ വിരസത ഭാവിച്ചു തുടങ്ങി. എന്നെ ഇവിടെ നിന്നും ബഹിഷ്കരിക്കുന്നതിന്നു പല മാർഗ്ഗങ്ങളും ആലോചിച്ചതായി എനിക്കറിയാം. ഈ അപവാദവും അതിൽ ഒന്നായിരിക്കണം. അതുകൂടാതെ എന്റെ ജീവഹാനി വരുത്തുന്നതിനുംകൂടി പല സന്ദർഭങ്ങളിലും ഈ കൂട്ടർ ഉദ്യമിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഞാൻ ലോകകാര്യങ്ങളിൽ അപരിചിതനാകയാൽ ഞാൻ ഈ ചതിവിൽ എന്നെ അകപ്പെടുത്തി. എന്നിട്ടു താക്കോലാദിയും ഇല്ലാത്ത ഒരു സംഗതിയിൽ എന്നെ ഉൾപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ ഞാൻ ഉടൻ എന്റെ നിരപരാധത അർപ്പനേയും മറ്റും ധരിപ്പിക്കാൻ താല്പരനായിരുന്നു. അങ്ങനെ ചെയ്യാത്തത് ഭോഷത്തമാവി. ഈ വീഴ്ചയ്ക്കു ഞാൻ എന്താണു സമാധാനം പറയേണ്ടത്? ചിന്തിച്ചു എടുത്തുമോഡം ഉണ്ടായപ്പോൾ ഞാൻ ഇവരെ പഠിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. സകല നടപടികളും ഭോഷകരമാണെന്നു മനസ്സിലാക്കിയിട്ടാണ് ഞാൻ ആ കൂട്ടത്തിൽ നിന്നും ഒഴിവാൻ ആഗ്രഹിച്ചത്. വിവരം അർപ്പിക്കാൻ ചെയ്തു മുണ്ടായില്ല. പ്രസ്തുതസംഭവത്തിന്റെ യോഗാത്മ്യമാണിനി ഞാൻ പറയാൻ ഭാവിച്ചെന്നത് വനഭോജനത്തിന്റെ കാര്യം ഇതാകാം പറഞ്ഞുവല്ലോ? അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ “സുകുമാരി ഇവിടെ ഇരിക്ക” എന്നു പറഞ്ഞത് ഒരു വൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ എന്നെ ആക്കിട്ട് എല്ലാവരുംകൂടി വനത്തിനുള്ളിൽ ഉല്ലാസിക്കാനായി പുറപ്പെട്ടു. അധികനേരം ആയിട്ടും ആരെങ്കിലും കാണാതെ ഞാൻ ഇരുന്ന കഴിഞ്ഞു. ഞാൻ എണ്ണീററു കറച്ചുറ്റം ഇവരെത്തിയതു നടന്നു. കറച്ചുകലെയായപ്പോൾ രണഭാവനം കുറ്റബോധംകൂടി ഈ ഭോഷണസാധനങ്ങൾ വെച്ചിരുന്ന സ്ഥലത്ത് എത്തിക്കിടന്നു. ഞാൻ പിന്നെ ബാക്കിയുള്ളവരും ഒന്നിച്ചാണ് ഇവിടെ എത്തിയത്. സൂര്യകേമാരൻ ഒരു വൃക്ഷത്തിന്റെ പൊത്തിൽനിന്നും ഇറങ്ങി തെങ്ങുളോടൊന്നിച്ചു ചേർന്നു. വിഷം ആരു ചേർത്തു എന്നും ആരെ ഉദ്ദേശിച്ചാണെന്നും നല്ല നിശ്ചയമില്ല. ഇവർ രണ്ടാളിൽ ഒരുവനായിരിക്കണം ആ നീവകുടും ചെയ്തത്. മരിച്ചത് ആ നിർദ്ദോഷിയായ സ്ത്രീയും കുററം സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടത് എന്നിലും ആണ്. ആ സ്ത്രീയുടെ മരണാവസ്ഥ ചിന്തിക്കുവാൻകൂടി വയ്യ.

രണ്ടാം വളരെ ഭോഷ്, ഒരു വക്കിലായിരുന്നാൽ പണം കുറെ ഉണ്ടാക്കുമായിരുന്നു. എന്തു സാമത്വം? നല്ല വാചിതന്നെ.

ചന്ദ്രൻ—താൻ ശബ്ദിച്ചുപോകരുത്. ആരുടെ മുമ്പിലാണു നിൽക്കുന്നത് എന്ന് ഓർമ്മിച്ചുകൊള്ളൂ.

രണ്ടു:—ആ കത്തു വരുത്തി വായിച്ചുനോക്കുക. അപ്പോൾ ഒക്കെ ശരിയാകും.

സുക:—അതേ, ഇളയമ്മ എന്നെ കാണുമ്പോൾ ഒക്കെയും ചന്ദ്രബാബുവിനെപ്പറ്റി ഓരോ ദോഷപ്രഖ്യാപനം ചെയ്തു പതിവായിരുന്നു. ചിത്രാംഗി എന്ന ആ മുതയായ തരുണി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏതെങ്കിലും കവനങ്ങളെ. ഇനി നിന്റെ കാര്യം അമാന്തമാണ് എന്ന് അറിഞ്ഞു എന്നെ ദ്രോഹിച്ചു. ഈ വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ എന്റെ ബാലസ്വഭാവംകൊണ്ട് ഒരുതവണ ഇല്ലാതെ “ഞാനും ചിത്രാംഗിയും തമ്മിൽ പരസ്പരം സ്നേഹിച്ചിരുന്നിട്ടും ഈ വഞ്ചന എന്നോടുകാട്ടിയല്ലോ, ഇവൾ മരിച്ചുപോയാലും വേണ്ടില്ല” എന്ന് എഴുതി. അതിന് അത്ഭുതമുണ്ടോ വല്ല ഉദ്ദേശ്യവുമുണ്ടോ? എന്റെ ആത്മസ്നേഹിതയായ അവളുടെ മരണത്തെ ഞാൻ പ്രതീക്ഷിച്ചതേയില്ല. പ്രായക്കുറവുകൊണ്ടോ ഭർത്താവിനൊന്നോ ഞാൻ ചെയ്ത കുറ്റങ്ങളെ, ശാസിച്ചും വേണ്ട സഭപദേശം ചെയ്തും ഒരു മാതാവിന്റെ നിലയിൽ എന്നെ നന്നാക്കുവാൻ ചുമതലയുള്ള ഇളയമ്മയ്ക്ക് എന്റെ വിഷയത്തിൽ മുഖത്തു ചിരിയും ഹൃദയത്തിൽ കാളകൂടവുമാണെന്നുള്ള അവസ്ഥ സാധുവായ ഞാൻ ത്രികരണങ്ങളെക്കൊണ്ടും അപ്പോൾ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. നടന്ന യഥാർത്ഥം ഇങ്ങനെയാണ്. കുറുകാരനെ സ്ഥിരപ്പെടുത്താൻ എനിക്കു നല്ല നിശ്ചയംപോരാ.

പ്രസ്താവമല്ലേ സുധീരകുമാരന്റെ പേരു കേട്ടപ്പോൾ ചന്ദ്രസേനനും കശ്മലന്റെ പേരു കേട്ടപ്പോൾ പ്രഭുവും ഒരു തെറ്റി. എന്നാൽ ആ സമയത്തു രണ്ടാളുടേയും ചേതോവികാരങ്ങൾ രണ്ടുതരത്തിലായിരുന്നു—ഒന്നു ഭയംകൊണ്ടും മററൊന്നു സംഗതികൾ കുറെക്കൂടി വിശദമായി അറിയാമല്ലോ എന്നുള്ള ഒരുതൃപ്തികൊണ്ടും ആയിരുന്നു.

ചന്ദ്ര:—കഷ്ടം! ആ സ്ത്രീയെ ഞാൻ ഒരു ദിവസംപോലും കണ്ടിട്ടില്ല.

രണ്ടു:—എന്തു മനോധർമ്മം.

സുകുമാരി:—ആ സ്ത്രീ പിടിച്ചു മരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതല്ലാത്ത പരസ്പരം ചിലതൊക്കെ നയനങ്ങൾകൊണ്ട് അഭിനയിച്ചു. ആദ്യമായി സംസാരിച്ചത് ഇളയമ്മയായിരുന്നു. “സുകുമാരി, നീ ഉദ്ദിഷ്ടകാര്യം നിറവേറ്റി ഇല്ലേ?” എന്ന് ചോദിച്ചു. അപ്പോഴാണ് എന്റെ കണ്ണിന്റെ മുകൾ മാറിയത്. ഇവർ ഈ കുറും എന്നിൽ സ്ഥാപിക്കണമെന്നുദ്ദേശമുള്ളതായി എനിക്കു മനസ്സിലായി. ഞാൻ വല്ലാതെ

രണ്ടുവേഗം വിറച്ചുതുടങ്ങി. പ്രഭോ, ഈ ദുഷ്പുത്രിയുടെ വാക്കുകേട്ട് ഇളകരുതെ? സംഗതി മുഴുവനും അറിഞ്ഞിട്ടേ എന്തെങ്കിലും പ്രവർത്തിക്കാവൂ. ഏതെല്ലാം പ്രകാരത്തിൽ മാനഹാനിയുണ്ടാക്കിത്തീർക്കാമോ അതൊക്കെയും അവിടത്തെ പുത്രി ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ഇവിടെ നിന്നും പോയതിൽ പിന്നീട് എവിടെയെല്ലാം സഞ്ചരിച്ചു. ഒരു സഹായവും കൂടാതെ രജനീവിലാസത്തു ചൊന്ന് അവിടെ ഒരുപാലായിനിൽക്കുന്നു. അവിടത്തെ കുടുംബഭരണം കയ്യാറ്, ഒരു യുവാവിനെ വശത്താക്കി തുമ്പില്ലാത്ത നിലയിലായപ്പോൾ അവിടെ നിന്നും ആട്ടിപ്പറത്താക്കി. ഇതിനിടയിൽ ഞാൻ അനേകം പ്രാവശ്യം അവിടത്തെ ഓർത്തു തിരിച്ചു വേനത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിപ്പോരണമെന്നു യാചിച്ചു. ആ യുവാവിനെ കിട്ടാത്ത ദുഃഖം നിമിത്തം പനി പിടിച്ചു മരിക്കാൻ തുടങ്ങി. പിന്നെ ഒരു സ്ഥലത്തു കുറച്ച കാലം വാടകയ്ക്കു താമസിച്ചു. ഈ കാലങ്ങളിൽ ഒക്കെ ഉപകാരം ചെയ്ത ഞാൻ പരമ ശത്രുവായിത്തീർന്നു. സുകുമാരി ഇതൊക്കെ നിഷേധിക്കുന്നോ? അന്ന് ആ ഉദ്യോഗത്തിൽ വച്ചുണ്ടായ നടപടി ഒരു കലീനയ്ക്കു കൃതമാണോ?

സുകുമാരി:—ഇനി എന്തൊക്കെപ്പറഞ്ഞാലും എനിക്കു കൂസലില്ല. ഏറ്റുവാങ്ങ. അടങ്ങ. തന്റെ സമയം അടുത്തു. ഈ വിദ്വേഷം കൊണ്ടും രക്ഷയ്ക്കു മാറ്റമില്ല. ഇനി അല്പം നീനീക്കിട്ടിയാലും പ്രയോജനമില്ല. അല്പം ഞാൻ പറഞ്ഞതൊക്കെ സത്യമാണ്. എന്റെ ഹൃദയഭാരം ഒതുങ്ങി.

സുകുമാരി ഇത്രയും പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ ഒരു ഭൂതൻ ബലപ്പെട്ടു വന്ന് “സുകുമാരൻ വന്നുനിൽക്കുന്നു. എന്തോ അത്യാവശ്യം പ്രമാണിച്ചു, ഉടൻ പോകണം. അതിനാൽ പ്രഭുവിനെ താമസമെന്തെ, കാണേണ്ടിയിരിക്കുന്നു” എന്നു പറഞ്ഞു. “വരാൻ പറയൂ.” എന്നു പ്രഭു ഭൂതനെ അയച്ചു.

പ്രഭു:—ഇതൊരു നല്ല ശുഭലക്ഷണമാണല്ലോ. വരിക, വരിക.

സുകുമാരൻ ഉത്സാഹപ്രിയനും ആയ അദ്ദേഹം അടുത്തു വന്ന് ചന്ദ്രസേനന്റെ തോളിൽ കൈയിട്ടും കൊണ്ടു് എന്തോ കേന്ദ്ര വിചാരണ നടക്കുന്നതുപോലെ തോന്നുന്നുല്ലോ എന്നു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഞാൻ വന്നുപ്രവേശിച്ചതിന് ക്ഷമായാ ചെന്നു ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു. പക്ഷേ, എനിക്ക് ഇവിടെ നിന്നും ഒരു പുളളിയെ അറസ്റ്റുചെയ്യാനുണ്ട്. അതാണ് തിട്ടക്കത്തിൽ വന്നത്. അതിനനുവദിക്കണം. അത് കഴിവില്ലാത്ത അല്പനേരം സംസാരം

രിക്കാം എന്ന് പ്രതാപസേനന്റെ നേക്കു നോക്കി പറഞ്ഞു. അവിടെയുള്ളവർക്കെ വിഷണ്ണരായി പരസ്പരം നോക്കിത്തുടങ്ങി.

ചന്ദ്ര:—നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ വന്നത് വളരെ സന്തോഷമായി. എനിക്കു ചില സംശയം നിവർത്തിക്കാനുണ്ട്.

സുധീ:—[കോപോജ്വലനായി] ഞാൻ വന്നതും നിങ്ങളുടേ കേസിനെ സംബന്ധിച്ചായിരിക്കണം. ഇവനാണോ നിങ്ങളുടെ എത്ര കക്കി?

പ്രതാ:—നിങ്ങൾ എന്റെ ഭാര്യയേയും പുത്രിയേയും നല്ലപോലെ അറിയും ഇല്ലേ?

സുധീ:—ഓഹോ! വളരെ നല്ലപോലെ അറിയാം. പക്ഷെ വളരെ അലച്ചിലുള്ള ജോലിയായതുകൊണ്ട് ഇവിടെ വന്നു സാവകാശമായി കാണുന്നതിനു സാധിച്ചിട്ടില്ലെന്നുവെള്ള.

പ്രതാ:—എന്റെ കുട്ടിയുടെ മേൽ വലുതായ ഒരു കുറ്റം രണ്ടു ദേവൻ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിന്റെ സത്യാവസ്ഥ എങ്ങനെയെന്ന് അറിയാമോ?

സുധീ:—അതിനെന്താ, പ്രയാസമൊന്നുമില്ലല്ലോ. അവിടത്തേയ്ക്ക് ഇനിയും പുത്രിയെ അറിവാൻ കഴിയാത്തത് ആശ്ചര്യം തന്നെ. കുറ്റക്കാർ അവർ തന്നെയാണ്. സുകുമാരി നിർദ്ദോഷിയാണ്. ദോഷമില്ലാത്ത ഹൃദയമായതുകൊണ്ട് പല ആഘാതത്തിൽ നിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടു. കഴിഞ്ഞ മാസത്തിൽ ഇക്കൂട്ടർ ആ വലിയ പുഴയിൽ പിടിച്ചു തള്ളിയില്ലേ? അന്ന് മരിച്ചുപോകേണ്ടതായിരുന്നു. ദൈവഗുണ ഞാൻ ഇവരെ തുടൻണ്ടായിരുന്നതിനാൽ ഉടൻ പ്രളയം ചാടി രക്ഷപ്പെടുത്തി. ഈ പ്രസ്താവം ചന്ദ്രസേനനേയും പ്രതാപസേനനേയും അപഹൃത ചിത്തരാക്കിത്തീർത്തു.

പ്രഭു:—സുകുമാരി ഇക്കാര്യം പറഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഇതുപോലെ ഇനി പലതും കാണുമായിരിക്കാം. എന്റെ ഓമന മകളെ ജീവനോടുകൂടി കാണാൻ കഴിഞ്ഞില്ലേ? എന്റെ പുത്രി ഒരു പാതകിയല്ല എന്നുള്ളത് തീർച്ചയായതോടുകൂടി ഈ കൃത്യം ചെയ്തതാണെന്നറിവാൻ താല്പര്യമുണ്ട്. നിങ്ങളും ആയവസരത്തിൽ അറിയേണ്ടതായിരുന്നോ?

സുധീ:—ഉവ്വ്. ഞാൻ പറഞ്ഞുകൊല്ലുമായി ഇവരെ തുടൻ നടക്കുകയാണ്. ഇവരുടെ സകല ചരിത്രവും അറിയാം. ഇവിടെ നടത്തിയ കൃത്യങ്ങളും ഒക്കെ അറിയാം. ഇവക്ക് എന്നെ വധിക്കണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതിലേയ്ക്കു നീലോല്ലാസത്തിനോടു പറഞ്ഞ് എന്നെയും പ്ര

ശ്വേതം ക്ഷണിപ്പിച്ചാൽ വനത്തിൽ പോയത്. മിന്നിടുള്ള കഥകൾ സുകുമാരി പറഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ. ഞാൻ ഒരു വൃക്ഷത്തിന്റെ വെള്ളത്തിൽ കയറി ഉളിച്ചിരുന്ന് ഇവരുടെ ഗതി മനസ്സിലാക്കുകയായിരുന്നു. വനത്തിലേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചപ്പോൾത്തന്നെ ഒറ്റക്കു കടന്നുകൂടി. സുകുമാരി ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ വെച്ചിരുന്ന സ്ഥലത്തു് ഇന്നു മുഷിഞ്ഞു് എണ്ണിറുപോയി. അപ്പോൾ രണ്ടുവേദന കശ്ശലനാകൂടി വന്നു ചുറ്റും നോക്കി. കശ്ശലൻ കശ്ശാലത്തിന്റെ ഉള്ളിൽ നിന്നും ഒരു ചെറിയ കപ്പി എടുത്തു് 'എന്തൊ ദ്രാവകം ആയിരിക്കണം.' വൃക്ഷത്തിന്റെ മറവിലായതുകൊണ്ട് നല്ലപോലെ കാണാൻപാടില്ലായിരുന്നു. ഉടൻ മറുത്തവർ ഒക്കെ വന്നുചേർന്നതോടുകൂടി ഞാനും എത്തി. ഇവർ രണ്ടാളോടുകൂടി പാത്രം നിരത്തിവെച്ചു ചിത്രാഗിരിയെ വെച്ചിരുന്നതിന്റെ മുമ്പിൽ ഞാൻ ഇരുന്നു. അപ്പോൾത്തന്നെ ഭാവപ്പകർച്ച രണ്ടാൾക്കും ഉണ്ടായി. ഇവിടെയിരിക്കാം അതു് ചിത്രാഗിരിയോടു വെച്ചിരിക്കുന്നതു് എന്നു നിർബന്ധിച്ചു. ഞാൻ കൂട്ടാക്കാതെ അതിനെ ഭക്ഷിച്ചുതുടങ്ങി. ചിത്രാഗിരി എന്നിങ്ങനെ വെച്ചിരുന്ന പാത്രത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഇരുന്നു. ഏകദേശം പലഹാരം ഒക്കെ തിന്നു് ചാലകുടിപ്പു് ഒരു നിമിഷത്തിനിടയിൽ അവിടെയുണ്ടായ കഷ്ടം ഞാൻ എങ്ങനെ വെട്ടിക്കൊണ്ടു. ആ കുട്ടി കണ്ണുകൾ തുറിച്ചു ഓർത്തിട്ടു മേലൊക്കെ വലിച്ചുമാന്തി പ്രാണസങ്കടം അനുഭവിപ്പു് പെട്ടെന്നു മരിച്ചു. അപ്പോൾ എനിക്ക് പല സംശയങ്ങളും കടന്നുകൂടി. ഇതു് വിഷം ചേർന്നതെന്നു എന്നു ഭീതിപ്പെട്ടു. അതു് എന്നു ഭ്രാന്തായിത്തീർന്നു. ഞാൻ ഒന്നും സംശയം ഉള്ളതായി നടിച്ചില്ല. അവരോടു ചോദിച്ചിരുന്നതേയുള്ളു. കേസ്സ് ഫയൽചെയ്തു. ഇവർ രണ്ടുപേരും എന്നോടു സമ്മതപ്പെട്ടു. ഞാൻ അവരെ സൂക്ഷിച്ചു നടക്കുകയോണം എന്നറിയാം. എന്നിങ്ങനെ, സുകുമാരി അവിടെയുണ്ടായിരുന്നതു് അത്ര നല്ലതായി തോന്നിയില്ല. ഇങ്ങനെയാണു് സംഭവിച്ചതു്. അവിടത്തെ പുതിയവരിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടു തിരിയേ ഇവിടെ വന്നുചേർന്നു് ചാരിതാലപ്രജനകൾതന്നെ. ഞാൻ ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല സുകുമാരിയെ വധിച്ചാൽ പിന്നെ ഇവിടെ രാജാവായിരിക്കാം. അതിനെ പശ്ചാത്താപം തളിയിട്ടു.

രത്നം:—ഇവരെക്കൊന്നുവേണ്ടി അവിടത്തെ കബളിപ്പിച്ചു നോക്കൂ. ഈ കൃത്രിമം ചെയ്തതു് സുകുമാരിയും അതിനെ സാധാരണക്കാരനായ ഒരുവനാണു്, അതേ!

സുധീ:—എനിക്ക് ഇവർ രണ്ടുപേരേയും ശരിയായവിധം ശിക്ഷിക്കുന്നത് വേണ്ട തെളിവുകൾ ഒക്കെ ശേഖരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഇവനെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ കോടതിയിലേയ്ക്കു അയയ്ക്കണം. കശ്ശലനെ അറസ്റ്റ് ചെയ്യാനും ആളയച്ചിട്ടുണ്ട്. രണ്ടാളേയും ഇവിടെവെച്ചു കാണാമെന്നു വിചാരിച്ചാണ് നേരെ ഇങ്ങോട്ടു പോന്നത്.

പ്രതാ:—[ക്രോധത്തോടെ] എന്റെ ഭാര്യ ഇതിനൊക്കെ അന്നു കൂലിയായിരുന്നു ഇല്ലേ?

സുധീ:—ഞാൻ അതു പറയണമോ? വേണ്ടടത്തോളം ഒക്കെ തെളിഞ്ഞില്ലേ?

പ്രതാ:—എന്റെ പ്രിയ മകളെ, ഞാൻ എല്ലാം നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞു. എന്റെ കുട്ടിയോടു ഞാൻ കാട്ടിയ കഠിനതയ്ക്കു എന്തുപെര്യാലും പാപശമനമാവുന്നതല്ല. ഞാൻ എങ്ങിനെ സഹിക്കും? ഒരു പിതാവിന്റെ ധർമ്മംവിട്ട് നിന്നോടു കഠിനവും കാട്ടിയല്ല. കുട്ടീ, നീ ഏതെല്ലാംവിധത്തിൽ ഓരോ കഷ്ടങ്ങൾ അനുഭവിച്ചു. ഇതിനൊക്കെ എന്റെ മൗവ്യമല്ലേ കാരണം. ആ പുഴയിൽ തള്ളിനിട്ട സമയം മരിച്ചുപോയിരുന്നാൽ പിന്നത്തെ എന്റെ അവസ്ഥ എന്തായിരിക്കും? ഞാൻ കാര്യം അറിയാതെ ആട്ടി പുറത്താക്കിയല്ലോ.....

സുക:—കഴിഞ്ഞ കാര്യത്തെപ്പറ്റി ആലോചിച്ചു വ്യസനിക്കരുത്. അച്ഛന്റെ പുത്രി നിർദ്ദോഷിയാണെന്നറിഞ്ഞതുകൊണ്ട് സമാധാനം ലഭിച്ചുവല്ലോ. എന്റെ അപരാധങ്ങളെ ഒക്കെ ക്ഷമിച്ച് അനുഗ്രഹിക്കണം എന്നു പറഞ്ഞു് പിതാവിന്റെ മുമ്പിൽ ചെന്നു വീണ്ടും നമസ്കരിച്ചു.

പ്രതാ:—കുട്ടീ! നീ എന്തു അപരാധം ചെയ്തു? എന്റെ അവിവേകംകൊണ്ടല്ലേ ഇത്രയും നേരിട്ടത്. എന്റെ ദാമനമകൾ എന്നിങ്ങനെയൊരു പേരിട്ടിരുന്നെങ്കിൽ ഞാൻ എങ്ങനെ സഹിക്കും. എന്തിനായിട്ടു ജീവിച്ചിരിക്കണം എന്ന് അശുപ്രവാഹത്തോടുകൂടി പുത്രിയുടെ ശിരസ്സിൽതൊട്ട് “എന്റെ ദാമന സകല സൗഭാഗ്യങ്ങളോടുംകൂടി വിരക്കാലാ ജീവിച്ചിരിക്കുമനാകട്ടെ!” എന്നു ആശീർവ്വിച്ചു.

രണ്ടുപേരെ പിടിച്ച് പുറത്തുകൊണ്ടുവന്ന് നീ ആ സമ്മേളനത്തിന്റെ അന്നു രാത്രി മേശയിൽ നിന്നും എടുത്ത സാധനം ഒക്കെ എടുക്കുക? എന്നു സുധീരകുമാരൻ ചോദിച്ചു.

രണഭേവൻ ഇടിത്തീവീണതുപോലെയായി. ഞാനല്ല സുകുമാരിയാണു് എടുത്തതു്.

സുധീ:—[ഗംഭീരത്തോടെ] എന്തു്, ഓമ്മയായി സംസാരിക്കൂ. എവിടെ എടുക്കൂ.

രണ:—എല്ലാം എന്റെ കൈവശമില്ല. ചിലതൊക്കെ കശുലന്റെ പക്കലാണു്.

സുക:—നിന്റെ കൈവശമുള്ളതു് എടുക്കുക. ആ സ്ത്രീയെ വഞ്ചിച്ചു് എത്ര ഉറപ്പിക തട്ടി. അവരുടെ യശസ്സിനെ മലിനപ്പെടുത്തി ദ്രോഹിച്ചില്ലേ? സാധു അവരിനിയും വന്നില്ലേ?

രണ:—നീലോല്പലവും ഞങ്ങളോടൊന്നിച്ചു് കോടതിക്കുണ്ടോ?

സുക:—അതൊക്കെ ഞാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളാം. എടുത്തതൊക്കെ ഇവിടെ തരിക എന്നു പറഞ്ഞു കൈനീട്ടി.

രണ:—ഞാൻ .....ന്റെ തരാം .....എന്നെ വെറുതെ വിട്ടയയ്ക്കാൻ ദയവുണ്ടാകണം? എന്നു വിറച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. ഉടൻ ശിപായി കടന്നുവന്നു് കയ്യിൽ വിലങ്ങിട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പുറത്തിറങ്ങി. ഒരിക്കൽ പുഷ്പനായ രണഭേവൻ ഇതാ ചെന്നൊവസ്സിൽ കിടപ്പായി. ലോകഗതികൾ ആയുര്യംതന്നെ!

മന്മഥകുമാരൻ, സുകുമാരിയുടെ മൃതശരീരം എടുത്തവടക്കെ വൃസന്നാക്രാന്തനായി മടങ്ങി സ്വഭവനത്തിൽ എത്തി.

രജനി:—കുട്ടീ! വല്ല വിവരവും അറിഞ്ഞോ? അവൾ എവിടെയുണ്ടു്?

മന്മഥ:—ഞാൻ വിചാരിച്ചതുപോലെ തന്നെ ആ സ്ത്രീരത്നം വളരെ അഭിമാനവും ആഭിജാത്യവും ഉള്ളവളാണു്. ഈ അപവാദം അവൾക്കു സഹിക്കാൻ ത്രാണിയുണ്ടാകുകയില്ല. കഷ്ടം! അമ്മയുടേ് ഇത്ര ബുദ്ധിശൂന്യത വന്നുവല്ലോ.

രജനി:—കാര്യം പറയൂ. അവൾ എവിടെയുണ്ടു്?

മന്മഥ:—ഇല്ല. ചാർമത്തിയെ പ്രാപിച്ചു. ഇവിടെനിന്നുപോയി ശയ്യയിൽ വീണു. പിന്നെ എണീറ്റിട്ടില്ല.

രജനിയുടെ ദേഹമാസകലം വിറച്ചു് സന്താപംകൊണ്ടു് ഒരു ക്ഷരംപോലും സംസാരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഞാൻ ഈ കഠിനപ്രവൃത്തിക്കു ഫേതുവായല്ലോ? എന്തുവേണ്ടു് ദൈവമേ? ആ കുട്ടിയുടെ അകാലമരണത്തിന്നു് ഞാൻ കാരണഭൂതനായല്ലോ എന്നോർത്തു് ധ്വജപാതയായി.

മന്മഥം:—എന്നെ ഒരു മാതാവിനെപ്പോലെ സദൃശഭേദങ്ങൾ തന്നെ, ശാസിപ്പും എന്റെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി പണിപ്പെട്ട ആ സുശീലയ്ക്ക് ഈ സമഭാഗം നൽകിയല്ലോ. എനിക്കിപ്പോൾ സംഗതികളൊക്കെ മനസ്സിലായി. രണഭേരനെ ഒരു നാഴികപോലും ഇവിടെ വെച്ചു യ്ക്കാൻ പാടില്ല.

രജനി:—എന്നോട് ഇതൊക്കെ പാശ്ചാത്യ പോയതിൽ പിന്നീട് കണ്ടിട്ടില്ല. ഇവിടെയില്ലെന്നാണു കേൾക്കുന്നത്. ഈ മഹാപാപം ചെയ്തുവെല്ലോ. ആ കുട്ടിയുടെ ആത്മാവ് എന്തുമാത്രം തപിച്ചിരിക്കണം. ഇത് ആജീവനാന്തം മാരാത്ത ഒരു ദുഃഖമായിട്ടു തീർന്നു. എങ്ങനെ സംവിധേയപ്പെടുവെമേ!

മന്മഥം:—എനിക്ക് അവനെ കാണണം. അവൻ ഒരു മാസത്തിനിടയിൽ ഒരു കൊല്ലത്തെ പാട്ടും മുമ്പേ ഒരു വൃന്ദാവനത്തോടു പാറിക്കുഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഞാൻ ചേർത്തിരിക്കാൻ ഒരു ബാക്കിയുള്ളതും അറിഞ്ഞുപോയെന്ന് എന്നു പറഞ്ഞു പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങിയപ്പോൾ രണഭേരൻ ഒരു വടിയുപയോഗിച്ച് വേഷപ്രാപനനായി മന്മഥനഭിമുഖമായി വരുന്നതു കണ്ടു. പശ്ചാത്യരീതിയിൽ കയ്യുപിടിച്ച് അകത്തു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. മന്മഥനാദർശനം യജമാനന്റെയും രണഭേരൻ ദൂതന്റെയും സ്ഥാനത്തു നിലയായി. രജനീഭേരിയും വന്നു കസേരയിൽ ഇരുന്നു. അമ്മെ! തേടിയ വളർച്ചക്കാരിയല്ലേ.

മന്മഥം:—എന്താ മുൻപാ! മാരാഭ്രാഹ്മി! നീ ആ സുചരിതയായ സ്ത്രീയെപ്പറ്റിപ്പോയെല്ലാ ഭോഷപ്രച്ഛാപനം ഞാൻകൂടി കേൾക്കട്ടേ? ഇതേപ്പോലെ എന്നെ സംബന്ധിച്ച് നീ ചെയ്ത ദ്രോഹകൃത്യങ്ങൾ ഒരു ഞവും തെറ്റാതെ അമ്മയെ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിക്കുക. ഇല്ലെങ്കിൽ ഈ തോക്കിലെ നീ ഇരയാണെന്ന്. അവിടെ വലിയ ബഹളം ആയി ആളും കൂടിത്തുടങ്ങി. ജീവഹാനി ഭയന്ന് വ്യത്യാസംകൂടാതെ രണഭേരൻ കൈ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു. എല്ലാവരും വിസ്മയിച്ചു നിലയായി.

മന്മഥം:—അമ്മെ! എന്താ ബോധ്യമായൊ! നീ കുറച്ചുകാലം ഞങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു നിന്നതിനാൽ ഞാൻ നിന്നെ റിട്ടയെയ്ക്കുന്നു. പൊയ്ക്കൊ; ഇനി ഇവിടെ കടക്കരുത്.

രണഭേരൻ ബുദ്ധി ക്ഷയിച്ച് മന്മഥം മന്മഥം നടന്നതല്ലാതെ പോകുന്ന ലക്ഷണം കണ്ടില്ല.

മന്മഥം:—എന്താ കടന്നുപോകാത്തത്?

രണ്ടു:—ഞാൻ ചെയ്ത സമസ്തപരാധങ്ങളും ക്ഷമിച്ചു എന്റെ ജീവനെ രക്ഷിക്കണം. ഞാൻ അഭയംപ്രാപിക്കാനായിട്ടാണ് വേഷം മാറി ഇവിടേയ്ക്കു പോന്നത്. അവിടന്ന് എന്നെ രക്ഷിക്കണം എന്നു നിലത്തുവീണു നിലവിളിച്ചു.

മന്മഥ:—എവിടെ നിന്നാണ് ഇപ്പോൾ വരുന്നത്?

രണ്ടു:—ഞാൻ തടവിൽ നിന്നും ചാടി പോന്നതാണ്. എന്നേയും കശ്ശലനേയും മൂന്നു നാലു ദിവസത്തിനു മുമ്പ് തടവിലാക്കി. കശ്ശലൻ പിറേറന്നു രാവിലെ കൈവശം ഉണ്ടായിരുന്ന വിഷം തിന്നു മരിച്ചു. എനിക്ക് വേറെ നിവൃത്തിമാറ്റം ഇല്ലാത്തതിനാൽ ഇവിടേയ്ക്കു പോന്നു. പൊന്നെജമാനനെ രക്ഷിക്കണം!

മന്മഥ:—നീ രാജനീതിയും ലംഘിച്ചിരിക്കുന്നോ? ശരി. നിന്നെ ഇനി വിട്ടയക്കയില്ല. ആരവിടെ? പോലീസിന് ആളു പോകട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞതും രണദേവന്റെ കൈയിലുണ്ടായിരുന്ന ഖഡ്ഗം മന്മഥ കുമാരന്റെ നേക്കുയന്നതും ഒന്നിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ദൈവഗത്യാ ഖഡ്ഗം തടഞ്ഞതിനാൽ അപകടം പറ്റിയില്ല. അവിടെ നിന്നും അയാൾ പ്രാണരക്ഷയ്ക്കായി കുതിച്ചുചാടി ഒരു ഉരുട്ടുവഴിയിൽക്കൂടി ഓടി വനത്തിൽ എത്തി. അപ്പോൾ മണി പത്തു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നക്ഷത്രങ്ങളുടെ പ്രകാശമല്ലാതെ വേറെ ഒരു വെളിച്ചവും ഇല്ല. കാമേഷ്വരപടലങ്ങൾ ഇടയ്ക്കിടെ ആ വെളിച്ചത്തെയും മറയ്ക്കാതിരുന്നില്ല. “ഈ ശ്വരവിരോധികൾ ചെല്ലുന്നിടത്തു് ആപത്തും കൂട്ടമായി ചെല്ലുമല്ലോ.” മദ്യപന്മാരായ ഒരുക്കൂട്ടം കള്ളന്മാരുടെ കൈയിൽ രണദേവൻ അകപ്പെടുന്നതിന് അധികം താമസം വേണ്ടിവന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ.

ഒന്നാമൻ:—ആരെടാ പോണത്? നില്പവിടെ

രണദേവൻ ആ ആജ്ഞകേട്ടു് വിറച്ചു നിശ്ശേഷനായി “ഞാൻ തന്നെ” എന്നു ഇടറിയ സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

രണ്ടാമൻ:—അടുത്തുവന്ന് നിന്റെ മുഖമൊന്നു കാണട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് രണദേവന്റെ തലയിൽ ഉരുക്കോടെ പിടിച്ചു കൊണ്ടു് മുമ്പോട്ടൊന്നു കുതിച്ചു് മുഖം പരിശോധിച്ചു തുടങ്ങി. ആ ഭയങ്കരനായ തസ്തൂരന്റെ വായിൽ എരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന ചുരുട്ടിൽനിന്നും രണദേവന്റെ നാസാരയങ്ങളിൽക്കൂടി പാഞ്ഞുകേറിയ ദൃഢം അയാളെ സാമാന്യം ധകകപ്പെടുത്തി. എന്നുമാത്രമല്ല, ചുരുട്ടിന്റെ അഗ്രം മൂക്കിൽകൊണ്ടു് പൊള്ളുകയും ചെയ്തു. ചെന്നായ്മുളുടെ ഇട

യിൽപ്പെട്ട ആട്ടിൻകുട്ടിപോലെ പ്രാണഭയത്താൽ സങ്കടപ്പെട്ട ഭയയ്ക്കായി പ്രാർത്ഥിച്ചു. അവൻ ഹണദേവന്റെ ശരീരം പൂണ്ണമായി പരിശോധിച്ച് ഒരു കാത്തും കിട്ടുവാനില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ സാമാന്യം പ്രഹരിച്ച് ആ ഭയങ്കരമായ കാട്ടിൽ ചവുട്ടിത്തള്ളിപ്പോകുകയും ചെയ്തു.

—(൨)—

അദ്ധ്യായം - ൩൧.

“കാഞ്ചൻകൊരിച്ചുകുളവാണികിടാങ്ങളൊത്തു -
ചേണാണൊരസ്ഥലിയിലെത്തിയതെത്രഭാഗ്യം.”

“ഹാ മമ ജീവനാഥേ! ദുഃഖാഞ്ചിതന്നിലെന്നെ
ശ്രീമഹാദേവി! തള്ളിപ്പോൾ നീയെങ്ങുപോയി?
നിന്നെക്കൂടാതെകണ്ടു ജീവിപ്പാനാളല്ല ഞാ-
നെന്നെ നീയുപേക്ഷിച്ചാലില്ലാത്തതെന്നുവത്ര.”

കാലം രമണീയമായ വാസനയായിരുന്നു. വൃക്ഷലതാദികൾ സുരഭിലങ്ങളായ കസ്യമങ്ങൾകൊണ്ടു് അലംകൃതമായി എങ്ങും പരിപൂണ്ണമായ പ്രദാനത്തു കളിയാടുന്നു. രോധിനികൾ പുഷ്പങ്ങളും കായ്കളും ധാരാളമുള്ള ഒരു തേന്മാവിന്റെ ശാഖ വേലിയുടെ മീതെ പടന്നു കിടന്നിരുന്നു. ഈ വൃക്ഷച്ചുവട്ടിൽ മൂന്നാലു കുട്ടികൾ ഇരുന്നു കളിക്കുന്നുണ്ടു്. കുറച്ചുകലയായി മധ്യവയസ്സായ ഒരു സ്ത്രീ ഒരു ഉത്തുവണ്ടിയും വെച്ചുകൊണ്ടു് ഒരാളായി സ്വൈരസല്ലാപംചെയ്തു നിൽക്കുന്നു. ഇവർ ആ കുട്ടികളെ സൂക്ഷിക്കുന്നവളായിരിക്കാം. ഈ കുട്ടികളോ അത്യുത്സാഹത്തോടെ ഉണങ്ങിയ ഇലകൾ ഇളക്കി കാരാത്തു പറത്തിയും അതിന്റെ ചുവട്ടിൽ വാടി വീണുകിടന്നിരുന്ന കായ്കളെ പെരുകി ശേഖരിച്ചു് ഓടിനടക്കുന്നു.

രാജകുമാരൻ:—നോക്കു അനിയ, ഈ വേലിക്കുള്ളിൽ എത്രമാത്രം ഭംഗിയുള്ള പൂക്കൾ നിൽക്കുന്നു. ഞാൻ ഈ കമ്പുകൊണ്ടു് അതിനുള്ളിൽ കടന്നാൻ വഴിയുണ്ടാക്കുകയോ? ഞാൻ ഇപ്പോൾ എങ്ങനെയും ഉള്ളിൽ കടക്കും.

നിമ്നലഭാസു്:—ചേട്ട, അതതു്. അമ്മ ദേഷ്യപ്പെടും. ആ പ്രവൃത്തി ചീത്തയല്ലേ? നോക്ക! പുഷ്പങ്ങൾ മാത്രമല്ല; ഉള്ളിൽ മാതളം, രേപര, മുന്തിരിയൊക്കെയുണ്ടു്. ഓ! എന്തെല്ലാം മാതിരി പഴങ്ങളു

ചെടികളും ഉണ്ട്. നമുക്ക് അകത്തു കടക്കാൻ ആരെങ്കിലും അനുവാദം തന്നാൽ ഫാ! പിന്നെ ഒരുസവതന്നെ. ഇതിനടുത്തുവന്നു ആരുമില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. റോഡിൽ ഉള്ളതൊക്കെ പെറുക്കുക. വേഗം ആട്ടെ.

ലീലാമണി:—ഓ! റോഡിൽ കിടക്കുന്ന ഈ വാടിയ കായ് എന്തിന്? ചേട്ടന്മാർക്കു ഭ്രാന്തുണ്ടോ? എനിക്ക് അതിനുള്ളിൽ നിൽക്കുന്ന ആ നല്ല പഴങ്ങൾ വേണം. ഇല്ലെയിൽ ഞാൻതാ പോകുന്നു എന്നു പറഞ്ഞു പാതയ്ക്കത്തോടെ രണ്ടു കാലുകളും നീട്ടി ആ പുല്ലിന്മേൽ കനിഞ്ഞിരുന്നു.

നിമ്മലദാസ്:—നിങ്ങൾക്കു രണ്ടാൾക്കും അന്യന്റെ സാധനം എടുക്കുന്നതിന് ഒരു മടിയുമില്ല. എന്തൊരു ഭ്രാന്താഹമാണിത്? ഞാൻ അമ്മയോടു പറഞ്ഞതയ്യോ, അതാ, ആ ബംഗ്ലാവിന്റെ ഒരു ജനൽ തുറന്നു കിടക്കുന്നു. ഈ വേലിക്കൽനിന്നും മാറി, ആ പുൽതറയിൽ ചെന്നിരുന്നു കളിക്കാൻ വത്ര.

രാജകു:—ചേട്ടാ, ഞാൻ വരികയില്ല. എനിക്കിതിനുള്ളിൽ കടക്കണം.

ഇപ്പോൾ പറഞ്ഞു ആ വേലിയുടെ മീതെ കയറിപ്പോകാനുള്ള വട്ടംതടങ്ങി. ഈ ഗൃതിയിൽ ആ സ്ഥലത്തിന്റെ ദൃഷ്ടിപ്പെടുന്നതായ വൃദ്ധൻ ഇറങ്ങിവന്നത്. കുട്ടികൾ കണ്ടില്ല. അയാൾ അടുത്തു വന്നു നിങ്ങൾ എന്തിനു ഭാഷിക്കുകയാണ് എന്നു ചോദിച്ചു കൈയ്ക്കു പിടിച്ചു. അപ്പോൾ ലീലയും രാജകുമാരനും ഭയന്ന് ഓട്ടംപിടിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. നിമ്മലദാസ് ഉള്ളിൽ ഭയം ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും വിളറിവ മുഖത്തോടുകൂടി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു നിന്നതേയുള്ളൂ. മാറിൽ പിടപ്പുണ്ടായിരുന്നു.

വൃദ്ധൻ:—[വാത്സല്യത്തോടെ] നിങ്ങൾക്ക് എന്തുവേണം? ഉള്ളിൽ കടക്കണമോ?

രാജകുമാരൻ ലീലാമണിയുടെ കൂടെയെ തട്ടിപ്പറിച്ച്, ലീലാമണി ആ ഉണക്കിയ ഇലകളുടെ ഇടയിൽനിന്നും നാലഞ്ചു വാടിയ മാങ്ങാ എടുത്തുകൊണ്ട് അങ്ങടം ഇങ്ങടം ഓടുകയായിരുന്നു. ആ കുട്ടി നിവചിച്ചിപ്പോകൊണ്ട് നിമ്മലാന്റെ അടുത്തു. അരയിൽ ചാരിപ്പിടിച്ചു മുഖത്തേയ്ക്കു നോക്കി. “ചേട്ടാ! ആ വൃദ്ധനെക്കുറിച്ചു തിരികെയിപ്പോ? എന്റെ മാമ്പഴം കൈ തട്ടിപ്പറിച്ചുകളഞ്ഞു. എനിക്കത് ഇപ്പോൾ വേണം. വരിക, വേഗം വരിക. എനിക്കതുവേണം. ഈ ചേട്ടൻ ഗുലാ

ചീത്തയാണ്. ഇതാ മാമ്പഴം എടുത്തു കടിക്കുന്നു” എന്നും പറഞ്ഞു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

നിമ്ബല:—അമ്പലം വേലിക്കുള്ളിൽ കടക്കുന്നതു ചീത്തയല്ലേ? അമ്മ അറിഞ്ഞാൽ നമ്മളെ ഒക്കെ തല്ലും. അമ്മാവോ! ഇതാരടെ ബംഗ്ലാവാണ്? കാഴ്ചയ്ക്കു നല്ല ഭംഗി. ഇതാ അതിനുള്ളിൽ നോക്കൂ. എന്തുമാതിരി പഴങ്ങളും പൂക്കളും നില്ക്കുന്നു. ആരും പഠിക്കയില്ലേ? അതാ, ആ ജനലിനരികെ നോക്കൂ. ചുവന്ന നിറത്തിൽ മാമ്പഴം നിറച്ചു നിൽക്കുന്നു. ഈ കുട്ടികളുടെ ഇപ്രകാരമുള്ള ജല്പനങ്ങൾ കേട്ട് ആ വൃദ്ധന്റെ കണ്ണുകളിൽ സന്തോഷാശ്രുക്കൾ നിറഞ്ഞു.

രാജക:—ഞാൻ ഈ പഴം തരികയില്ല. തീർച്ചയായും തരികയില്ല. എത്ര കരഞ്ഞാലും എനിക്കൊന്നുമില്ല.

വൃദ്ധൻ:—ആ വാടിയിൽ മാങ്ങാ തിന്നരുത്. സുഖക്കേടുണ്ടാകും.

രാജക:—ഞങ്ങൾ തിന്നുകയില്ല. ഉപ്പിലിടും ഭക്ഷണമാക്കും കൂടിയാണ്. അതിനുള്ളിൽ കിടക്കുന്നതുംകൂടെ കിട്ടിയാൽ ഒരു ചെറിയ ഭരണി നിറയും.

നിമ്ബല:—അനുജാ, അതു മോഷണമല്ലേ? ഉടമസ്ഥന്റെ അനുവാദം കൂടാതെ പെറുക്കി എടുക്കരുത്. ഇല്ലേ അമ്മാവോ! ഇവൻ മഹാ കൊതിയനാണ്.

രാജക:—ഓ, ചേട്ടൻ ഇതൊന്നും വേണ്ടല്ലോ. അങ്ങനെയിരുന്നെങ്കിലും ഇതിൽ ഒരു കഷണം കിട്ടുകയില്ല; നോക്കിക്കൊല്ല. ഇതിലെ വരു. നമുക്ക് ഇനിയും ഉണ്ടെങ്കിൽ പെറുക്കിക്കൊണ്ടു പോകാം. ഈ കിഴവന്റെ കൈയും പിടിച്ചു ചേട്ടൻ നിൽക്കട്ടെ.

വൃദ്ധൻ:—നിങ്ങൾ ഇതുവരെ ഇതിനുള്ളിൽ കടന്നിട്ടില്ലേ?

കുട്ടികൾ എല്ലാവരും ഒന്നിച്ചു് “അവിടെ ഒരു കിഴവനുള്ളതത്രെ. അയാൾ കുട്ടികളെ ഓടിപ്പിട്ടു തല്ലും” എന്നു പറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ടു ഞങ്ങൾ ഭയന്ന് അകത്തു പോയിട്ടില്ല. ആ കിഴവനോ! മാങ്ങയും വേണ്ടാ, തേങ്ങയും വേണ്ടാ, ഇല്ലെങ്കിൽ ഇങ്ങനെ കിടക്കുമോ? പാകംവരാൻ കാത്തിരിക്കണമത്രെ. നാളെ വരുമ്പോൾ കല്ലുപെറുക്കി എറിഞ്ഞു താഴ്ത്താക്കണം.

വൃദ്ധൻ ആ സ്ത്രീയുടെ അടുക്കൽച്ചെന്ന് എന്തോ ഒരു രണ്ടു വാക്കുകൾ പറഞ്ഞു. കുട്ടികളെ! നിങ്ങൾ എന്റെ ഒരുമിച്ചുവരിക. ഞാൻ കൊണ്ടുപോകാം. ആരും തല്ലുകയില്ല.

കുട്ടികൾ:—ഞങ്ങൾ വരികയില്ല. അമ്മ അറിഞ്ഞാൽ ഞങ്ങളെ തല്ലും. ആ കിഴവൻ അമ്മാവന്റെ ഇഷ്ടനാണോ? വലു ഇഷ്ടമാണോ?

വൃദ്ധൻ:—കൂട്ടാക്കേണ്ടോ. വരിൻ. എന്റെ ഇഷ്ടൻ തന്നെ. ഞാൻ പറഞ്ഞാൽ മതി എന്നു പറഞ്ഞ് കുട്ടികളെ അകത്തു കൊണ്ടുപോയി.

ഈ വലിയ കെട്ടിടത്തിന്റെ സമീപത്തായപ്പോൾ ഭയംകൊണ്ട് കുട്ടികൾ കിഴവന്റെ കൈയിൽ തുങ്ങിത്തുങ്ങി. വൃദ്ധൻ മന്ദഗതമാരന്റെയും സഹോദരിമാരുടേയും ബാലചേഷ്ടകൾ ഓർമ്മവന്നു. കുട്ടികളുടെ സ്വർഗ്ഗം അനിവാര്യമായ സുഖത്തെ പ്രദാനം ചെയ്തു. അപ്പോൾ തന്റെ പരേതയായ പത്നിയെ ഓർത്ത് കണ്ണുനീരൊലിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. അവൻ കുട്ടികളില്ലാതെ വേദിച്ചു മരിക്കുകയായിരുന്നു. ഈ വൃദ്ധൻ ഈ കെട്ടിടത്തിലെ വിചാരിപ്പുകാരനാണ്. ഇയാൾ പ്രായാധിക്യംകൊണ്ട് ജോലി ചെയ്യാൻ അശക്തനായിപ്പോയതിനാൽ ഈ ശമ്പളവും കൊടുത്ത് ഇവിടെ തള്ളിവിട്ടിരിക്കുകയാണ്. വൃദ്ധൻ അന്ത്യകാലത്ത് ഏകനായി ഭവിച്ചു. ഇന്നും മന്ദഗതമാരൻ ഈ വൃദ്ധന്റെ നേർക്ക് വളരെ ഭയഭക്തി ബഹുമാനവും അനുസരണവും കാണിച്ചുവരുന്നു. കുട്ടികൾ അകത്തു കടന്ന ഉടനെ അമ്മയുടെ ശാസനയും സ്ഥലത്തുള്ള വൃദ്ധന്റെ ഭയവും കൈ തീർന്നു. നാനാഭാഗത്തും ഓടിക്കളിക്കാനാരംഭിച്ചു. ലീലാമണിയും കുറേക്കൂടി സംസാരിച്ചുതുടങ്ങി. അവിടെയുള്ള വിശേഷ സാമാനങ്ങളും പടങ്ങളും കണ്ട് നന്നാ രസിച്ചു. എല്ലാ സ്ഥലവും കാട്ടിയിട്ടു കുട്ടികളെ വൃദ്ധന്റെ മുറിയിൽ കൊണ്ടുപോയി.

ലീലാ:—അമ്മാവൻ നല്ല ആളാണ്. ഇതൊക്കെ കാട്ടിയല്ലോ? എനിക്ക് അമ്മാവനെ വളരെ ഇഷ്ടമാണ്. ചേട്ടാ, ഇവിടെ ഒക്കെ എത്ര നന്നായിരിക്കുന്നു. ചേട്ടൻ ഈ അമ്മാവന്റെ അടുക്കൽ ഇഷ്ടം തോന്നുന്നില്ലേ? അപ്പോൾ രാജകുമാരനും നിർമ്മലനുംകൂടി ജനലിൽ ചാടിക്കയറി തോട്ടത്തിലേയ്ക്കു നോക്കിനിൽക്കുകയായിരുന്നു. ലീലേ ഇതാ ഒരു വലിയ മത്ത കണ്ടോ? ഓ! എത്ര വലുതാണ്. ഞാൻ ഇപ്പോഴാണ് കണ്ടത്. കിഴവാ, ഞാൻ ഒരു പൂ പഠിച്ചെടുത്തോട്ടേ?

നിർമ്മ:—ലീലേ, വഷളത്തം കുറേ കൂടിപ്പോകുന്നു. കിഴവാ എന്നു വിളിക്കുന്നു. അമ്മാവനല്ലേ? പൂ പഠിച്ചാൽ അതു ചീത്തയായിപ്പോകും. അതിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ അമ്മാവനെ തല്ലും. ഉപദ്രവിക്കാതിരിക്ക.

രാജ:—ഓ! അമ്മാവ, ഞാൻ ഒരു പൂ പറിയുളളത്? ലീലയ്ക്കു കൊടുക്കണ്ട എന്നു പറഞ്ഞിട്ട് കുറെ ദൂരത്തുള്ള പല നിറത്തിലുള്ള ചെടിക്കൂട്ടങ്ങളുടെ നേക്ക് ഓടി. കുട്ടികളുടെ ഭയവും ശങ്കയും നിശ്ശേഷം മാറി. വൃദ്ധൻ ഈ ബാലചേഷ്ടകൾ കണ്ട് ആനന്ദസാഗരത്തിൽ മുഴുകി നിൽക്കുകയായിരുന്നു.

അപ്പോൾ, ചെടികളുടെ ഇടയിൽ ഒരു നിലവളികേട്ടു. വൃദ്ധൻ വല്ലാതെ കണ്ടു ഭയന്ന് അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ “അമ്മാവ, ഇതല്ലേ വെള്ളത്തിലിട്ടാൽ പൊട്ടുന്ന കായ്? ഇതു കുറച്ചു അധികം പഠിച്ചെടുക്കണം. നമുക്കു കളിക്കാൻ കൊള്ളാം” എന്നു പറഞ്ഞു.

വൃദ്ധൻ, നിങ്ങൾ ആ കായ് അത്രയും പഠിച്ചെടുത്തിട്ടു മാറിയാൽ മതി എന്നു പറഞ്ഞു പുറകോട്ടു നടന്നപ്പോൾ അവർ തമ്മിൽ മുണ്ടിറുപ്പിടിക്കുമായി. പിന്നെ തോട്ടക്കാരനോട് “ഒരു നല്ല കൂട കൊടുക്കാൻ പറഞ്ഞു. ഇനി തമ്മിൽ പിണങ്ങരുത്” എന്നു പറഞ്ഞിട്ടു പോയി. കുട്ടികൾ കണ്ട ചവറൊക്കെ ചെറുക്കി കൂടനിറച്ചിട്ട് ആ തോട്ടക്കാരന്റെ അടുക്കൽ എത്തി.

കുട്ടി:—ഓ! ഞങ്ങൾക്ക് ഇന്ന് എത്ര ഉത്സാഹമായിരുന്നു. ആ ദേഷ്യക്കാരൻ കിഴവനെ അറിയുമോ? ഞങ്ങൾക്ക് ആദ്യം വലിയ പേടിയിായിരുന്നു. ആ കിഴവൻ ചത്താൽ പിന്നെ ദിവസവും ഇവിടെ വന്നു കളിക്കാം.

ഭാസി:—കുട്ടികൾ വേഷളതപം പറഞ്ഞു പറഞ്ഞു കവിഞ്ഞുപോകുന്നു. അല്ലേ? വീട്ടിൽ ചെല്ലൂ. ഇന്നു സമ്മാനം വാങ്ങിത്തന്നേയ്ക്കാം.

കുട്ടി:—അമ്മാവനല്ലേ പറഞ്ഞത്. കിഴവനുണ്ട്, അടിക്കും എന്നൊക്കെ. അയാൾ എവിടെ?

വൃദ്ധൻ:—[ഭാസിയോട്] ഈ കുട്ടികൾ ഏതാണ്?

ഭാസി:—ഇവരെ, ജഡ്ജി ചന്ദ്രശങ്കരന്റെ കുട്ടികളാണ്. ഭേദാസൂചാരത്വം ആ കുന്നിൽ വന്നു താമസിക്കുന്നു. അവിടെ കുട്ടികൾക്ക് ഓടിക്കളിക്കുന്നതിനു സൗകര്യം പോരാത്തതുകൊണ്ട് ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നതാണ്.

വൃദ്ധൻ:—കുട്ടികളുടെ അമ്മയോട് ഇവരെ ദിവസേന ഇങ്ങോട്ടു അയയ്ക്കണമെന്നു ഞാൻ പ്രാർത്ഥിച്ചതായി പറയണം. കഷ്ടം! എന്റെ യജമാനൻ ഒരു വിവാഹം ചെയ്താൽ എത്ര കുട്ടികൾ ഇവിടെ ക

ഉറപ്പു നൽകാനുണ്ടാകും. ഏതു രംഭയ്ക്കുവേണ്ടി തപസ്സു ചെയ്യുന്നു? പറഞ്ഞാൽ കേൾക്കുകയില്ല. ഇദ്ദേഹം ഒരിക്കൽ സ്നേഹിച്ചിരുന്ന ആ തരുണിയെത്തന്നെ വിവാഹം കഴിക്കണമത്രെ. ഇപ്പോൾ ആ സ്ത്രീ എവിടെയൊ? ആരു വിവാഹം കഴിച്ചോ? ഇതെന്തു ഭ്രാന്താണ്. ഏതായാലും ഈ പ്രകൃതവൃത്താസം വന്നത് സൂക്രതവിശേഷംതന്നെ. എന്റെ യജമാനനെ കണ്ടാൽ ഭ്രമിക്കാത്തവരാരാണ്? എന്റെ ഭാര്യ ജീവിച്ചിരുന്നാൽ ഇതിന്നും പണ്ടേ യജമാനനെക്കൊണ്ടു വിവാഹം നടത്തിക്കുമായിരുന്നു. (വൃദ്ധൻ മന്മഥകുമാരനെ ഇട്ടു വലയ്ക്കുന്ന സ്ത്രീയുടെ നേർക്ക് കോപവും ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല.) ഇവർ തമ്മിൽ പിരിയാനുള്ള കാരണം എന്താണാവോ? കാര്യം അറിഞ്ഞാൽ ഒരു സമാധാനമുണ്ടായിരിക്കുമായിരുന്നു. ഇവരെ തമ്മിൽ ഘടിപ്പിക്കാനെന്തുപായം? നിങ്ങളുടെ ഭവനത്തിൽ പ്രായം കുറഞ്ഞ പെൺകുട്ടികൾ ഉണ്ടോ? കണ്ടാൽ രൂപവതികളാണോ?

ദാസി:—അവിടെ ഇപ്പോൾ യൗവനദശയെ പ്രാപിച്ചതായ ഒരുമിറ്റി.

പിററ ദിവസം ദാസി കുട്ടികളുമായി വന്നുചേർന്നു. ദിവസംപ്രതി ഇവിടെ വന്നുപ്രവേശിക്കരുതെന്നു കൊച്ചമ്മ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഈ കുട്ടികൾ, ഇവിടെ കൊണ്ടുവിടുന്നതുവരെ എന്റെ മേലൊക്കെ മാന്തിക്കീറി.

വൃദ്ധൻ:—(സന്തോഷത്തോടെ) അസൗകര്യം ഒന്നുമില്ല. അവർ ഇവിടെ കളിച്ചുനടക്കട്ടെ.

കുട്ടികൾ ലജ്ജയും ഭയവും വിട്ട് ഉത്സാഹശീലരായിത്തീർന്നു. ഇവിടെ വന്നാൽ മുതൽ ദാസിക്കുപദ്രവം ഇല്ലാതായി. ഏതെങ്കിലും വൃക്ഷച്ചവട്ടിൽ കുത്തിയിരുന്നു കാറുകൊണ്ട് അതിലെ ഗതാഗതം ചെയ്യുന്നവരോട് വർത്തമാനം പറയുകയായി പതിവ്. മഴക്കാലം തുടങ്ങുന്നതുവരെ കുട്ടികൾ അവിടെ പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു. പിന്നീട് അമ്മ സമ്മതിക്കാതായി. ഇതിനിടയ്ക്ക് കുട്ടികളുടെ ഇളയമ്മയുടെ മകൾ അവരോടൊന്നിച്ചു പാഠ്ചായി. ആ സ്ത്രീയോട് ഈ കുട്ടികൾ ഈ സ്ഥലത്തെക്കുറിച്ച് വർണ്ണിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

നളിനി:—ഞാൻ ഒരു ദിവസംകൂടെ വരാം. അവിടെ ഒക്കെ കാണാമല്ലോ. വിശേഷിച്ചാരുമില്ലല്ലോ.

കുട്ടികൾ:—ചേച്ചി ഒരു കിഴവൻ മാത്രമേ ഉള്ളൂ. വരൂ, നമുക്കു പോകാം. എന്ന് ധൂതികുട്ടിത്തുടങ്ങി. ആ വിചാരിപ്പുകാരൻ പറഞ്ഞു അതിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ എല്ലാവരെയും തല്ലുമെന്ന്. ആ ആളി

നെ ഞങ്ങൾ കണ്ടിട്ടില്ല. ചായ വേഗം കുടിച്ചിട്ട് നമുക്കു പോകാം. എന്നു പറഞ്ഞ് കാടിപ്പോയി ചായ കൊണ്ടുവന്നു.

നളിനിക്കു പൂർവ്വകഥകൾ ഓർമ്മവന്നു. കൈകൾ കഴഞ്ഞ് അധരങ്ങൾ ഉണങ്ങി നേത്രങ്ങളിൽ അശ്രുക്കണങ്ങൾ നിറഞ്ഞ് കൈ കഴഞ്ഞ് ചായ മുണ്ടിൽ വീണു.

ചേച്ചി:—ഇതെന്തൊരു കഥയാണ്. മുണ്ടപ്പിടി ചിത്തയായല്ലോ? ഉറങ്ങിപ്പോയോ?

നളിനി:—ഇന്ന് അസാരം തെളിവുള്ള ദിവസമാണല്ലോ. പുറത്തുപോയി കുറച്ചു നടന്നിട്ട് വരുവിൻ. അമ്മേ! രജനീവിലാസത്തെ മനഃപകുമാരന് ഇവിടെ ഒരു സ്ഥലമുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ടല്ലോ. അതാണോ ഈ കട്ടികൾ പറയുന്നത്?

അമ്മ:—ഞാൻ ഇവിടെ വന്നതിൽ ചിന്നീട് മനസ്സിലായി. ഇത്ര അടുത്താണെന്ന് ഇതിനുമുമ്പ് ധരിച്ചിരുന്നില്ല. അതല്ലെ ഞാൻ ഇത്ര തിടുക്കത്തിൽ നിനക്കു കത്തയച്ചത്. ആ യുവാവ് ഒരുമാസമായി ഇങ്ങനെ പുററിത്തിരിയുകയാണ്. നീ എന്താണ് തീരെ ഉപേക്ഷിച്ചുകളഞ്ഞത്? നിങ്ങൾ തമ്മിലുണ്ടായ പ്രണയകലഹം നിമിത്തം അയാൾ വളരെ സങ്കടമനുഭവിക്കുന്നതായി കേട്ടു. നീ ഈമായിരിക്കാൻ പച്ചുകൊണ്ടിരുന്നത് എങ്ങനെയാണ്? നിങ്ങൾ തമ്മിൽ ഒന്നുകൂടി കണ്ടാൽ രാജിപ്പെടുപോകും. അതിനു തക്കമില്ല. അയാളുടെ പ്രേമവിശ്വാസങ്ങൾക്ക് ഒരു കേടും ഇല്ല. ഈ ജനം ബ്രഹ്മചര്യം മതിയെന്നു ശുദ്ധം ചെയ്തല്ലെങ്കിലായിരിക്കുന്നത്. (നിന്നെ വീണ്ടും സന്ദർശിക്കുന്നതുവരെ) നീ എന്തു ചെയ്യും?

നളിനി:—ആവോ? എന്റെ യോഗംനിമിത്തം ബുദ്ധി നന്നായോ എന്നറിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഭർത്താക്കൾ മുട്ട് ഒന്നിന്നും കൊള്ളരുതാണായി. എനിക്ക് ഓരോ ആപത്തുകൾ തുടരെ സംഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോൾ ഞാൻ അമ്മയും ഒന്നിച്ചു സ്വദേവനത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്തിരിക്കുകയല്ലായെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു നിശ്ചയമുണ്ട്. ഞാനും ഈ വർത്തമാനം കേട്ടു.

അമ്മ:—എന്നാൽ നിനക്ക് ഒരു കത്തയയ്ക്കരുതോ? എന്തിനായിട്ടിങ്ങനെ വലയ്ക്കുന്നു?

നളിനി:—ഞാൻ തനിച്ചായില്ലേ? ഒരിടയുമാണ്. ഇനി എന്തോട് ചണ്ടത്തെപ്പോലെ ബഹുമാനം തോന്നുന്നതിനും ഭാര്യ

ചദം നൽകുന്നതിനും ആലോചിക്കയില്ലെ? എന്തുവേണം? ഒരാളുടെ ഉപജീവനം കഴിക്കാൻ അത്ര വളരെ പ്രയാസമുണ്ടോ? ഈ കേവല സ്ഥിതിയിൽ ഒരാളെ ശരണം പ്രാപിക്കുമോ? അതു കഴികയില്ല.

അമ്മ:—ഒരാൾക്കു കീഴടങ്ങാതെ കഴിയുമോ? നിങ്ങൾക്കു ഭുള്ളൂ കൂടും.

നളിനി:—ഞാൻ എത്രയൊക്കെ താണാലും എന്നോട് എങ്ങിനെ സ്നേഹമുണ്ടാകും എന്നു പറഞ്ഞു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി.

അമ്മ:—നളിനി വ്യസനിക്കരുത്. ദൈവം നിന്നെ അനുഗ്രഹിക്കും. നിന്റെ അഭീഷ്ടംപോലെ ഒക്കെ സാധിക്കട്ടെ. നിന്നെ ഇവിടെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരുന്നതിനു ഞാൻ എത്ര പ്രയാസപ്പെട്ടു. ഇപ്പോഴല്ലേ സാധിച്ചൊള്ളൂ. ഇത് ഞാൻ ശുഭസൂചകമായിട്ടാണു വിചാരിക്കുന്നത്.

കുട്ടികൾ മടങ്ങി എത്തിയപ്പോൾ നളിനി ചോദ്യംതുടങ്ങി. ചെച്ചി, അവിടെ ആരും ഇല്ല. ആ കിഴവൻ മാത്രമേയുള്ളൂ.

ദാസി:—ആ ബാഗ്ഗാവിലെ യജമാനൻ ഇല്ലാത്ത അവസരങ്ങളിൽ അവിടെ ആരും കടന്നു ചെല്ലുന്നത് ആ കിഴവനു വൃച്ഛിയില്ല. എന്നാൽ ഈ കുട്ടികളുടെ കാര്യം ഒരു വ്യത്യസ്തമാണ്.

നളിനി:—ഉടമസ്ഥൻ എപ്പോൾ വരും?

ദാസി:—അത് എനിക്കു അറിഞ്ഞുകൂടാ. ആ വൃദ്ധനും അതിനെപ്പറ്റി നിശ്ചയമില്ല.

നളിനീദേവിക്ക് അവിടെപ്പോയി ചുറ്റിനോക്കാനുള്ള മോഹം കലശലായി. എന്നെ ആരറിയും? ഞങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അനുരാഗവൃത്താന്തം ആ വൃദ്ധനും അറിഞ്ഞുകൂടല്ലോ എന്നവിചാരിച്ചു. എന്തായാലും പിറോറു അവിടെ പോകാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

പിറോറു കുട്ടികൾ നളിനീദേവിയെക്കൂടി വിളിച്ചു. കുട്ടികളെ തൃപ്തിപ്പെടുത്താനെന്ന നാട്ടുത്തിൽ പുറത്തിറങ്ങി. അവിടെ ചെന്നു കയറിയപ്പോൾത്തന്നെ തന്റെ വിരഹാഗ്നി ജ്വലിച്ച് ശരീരമാസകലം ദഹിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. ആ സാധാഹസമയത്തു് അവിടെയുണ്ടായ മനോഹാരിത്വം കണ്ടാനന്ദിക്കുന്നതിനുകൂടി അവൾ അശക്തയായി.

നിമ്നല:—ആ കിഴവൻ പുറത്തുവരുന്നതുവരെ വെളിയിലൊക്കെയേ സഞ്ചരിക്കാവൂ എന്നാണ് ആജ്ഞ എന്തുകൊണ്ടാണാവോ

ഇന്നധികംതാമസം വേണ്ടിവരുന്നതു്? ഒരുപക്ഷെ ഇവിടെയില്ലെന്നും വന്നേയ്ക്കാം.

നളിനി:—നിങ്ങൾ ഇവിടെനിന്നു കളിക്കിൻ. ഞാൻ ആകപ്പാടെ ഒന്നു ചുറ്റിനോക്കിട്ടു വരാം. പിന്നാലെ വന്നു ലഹളകൂട്ടരുത് എന്ന് പറഞ്ഞ് സാവധാനത്തിൽ നടന്നുതുടങ്ങി. കുറച്ചുകലെയായി പല വിധമായുള്ള പുച്ചെടികൾ കൂട്ടംകൂട്ടമായി വെച്ചും വിവിധ പുഷ്പങ്ങളാൽ അലംകൃതമായുമുള്ള ഒരു വള്ളിക്കടിൽ ദൃഷ്ടിഗോചരമായി. അതിന്റെ വൈചിത്ര്യത്തെനോക്കി രസിച്ചനിൽക്കുമ്പോൾ അതിനുള്ളിൽ രണ്ടാളുകൾ സംസാരിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. അതെന്താണെന്നു അറിയാനുള്ള ജിജ്ഞാസയോടുകൂടി അടുത്തു പടന്നനിൽക്കുന്ന മാതളവൃക്ഷത്തിന്റെ മറവിൽ ചെന്നുനിന്നു.

വൃദ്ധൻ:—കണ്ടേ, ഇങ്ങനെ വ്യസനിച്ചാൽ ഒരുതിരുവേണ്ടേ? പുരുഷനെല്ലേ? ധൈര്യം ഇല്ലെങ്കിൽ പിന്നത്തെ അവസ്ഥ എന്താ? എന്റെ കഞ്ഞിനെ തൃജിച്ചു സ്രീമദ്വേണ്ടി ഇതുവളരെ വേദിക്കുകയൊ? വെടിപ്പായി ആശ്വസിപ്പൂ. എന്റെ കണ്ണു് ഇവിടെയുണ്ടെന്നറിഞ്ഞിട്ടു് എത്ര മനോഹരാംഗികളാണു് ശുപാർശ ചെയ്തുകൊണ്ടു് ഇവിടെ വരുന്നതു്? അവരുടെ മുഖത്തുകൂടി നോക്കുകയില്ലായെന്നു വെച്ചാൽ പിന്നെ എങ്ങനെയാണു്? ഇപ്പോഴേവരെ ആരാണെന്നറിഞ്ഞാൽ ഒന്നു പോയി അന്വേഷിച്ചുവരാമായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ആ ഹാരവും നിദ്രയും ഇല്ലാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടി ശരീരം നശിച്ചുവല്ലോ. ചുവരുണ്ടെങ്കിലല്ലേ ചിത്രമെഴുതാവൂ. ആദ്യമായി ദേഹം സൂക്ഷിക്ക. എന്റെ കണ്ടേ! ചായ കുടിക്ക. ഇല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ എന്റെ വഴിക്കു് കടന്നുപോകും. എനിക്കീ കഷ്ടങ്ങൾ കാണാൻ വയ്യ. ഈ ചായ കുടിക്കൂ. ഞാൻ പോയി അന്വേഷിക്കട്ടെ.

മന്മഥ:—ഞാൻ ആ കോമളാംഗിയെ ഒട്ടേറെ പ്രോഹിച്ചു. ഇനി എന്നെ വിശ്വസിക്കയില്ല. എന്റെ ദുർവൃത്തികളെ കരേക്കാലം സഹിച്ചു. എന്തൊ വലുതായ ആപത്തു് എന്നെ ചുഴ്ന്നിരുന്നു. എന്റെ ഈ മാറ്റാകണ്ടു് അഭിനന്ദിക്കാൻ എന്റെ ജീവേശ്വരിയല്ലാതെ മറ്റാരായാലും എനിക്കു കൃതാത്ഥതയില്ല. നളിനീദേവി ജീവനോടുകൂടി തന്നെയുണ്ടോ? എനിക്കതാണു് സംശയം. ഞാൻ എന്തുചെയ്താലും അവൾ അനുഭവിച്ചു സങ്കടങ്ങൾക്കു പരിഹാരമാവുന്നതല്ല. എന്റെ നളിനി എന്നെ എന്നെന്നേയ്ക്കും ഉപേക്ഷിച്ചു് ജീവത്യാഗം ചെയ്തിരിക്കും. എന്റെ ദുർവൃത്തികൾകണ്ടു് അവൾ എത്രകാലം സഹിക്കും എന്നു പറഞ്ഞു രോദനം ചെയ്തുകൂടി.

വൃദ്ധൻ:—(കോപത്തോടെ) കട്ടീ! അരുത്. ഇതെന്തൊരു മറുത്തരമാണ്. ജപരം അധികപ്പെടും വയ്യാവേലി വലിച്ചുവയ്ക്കരുതേ. അവർ ചത്താൽ പോട്ടെ. വേറെ എത്രയോ കോമളാശ്രിമാരെ ഞാൻ കാണിച്ചുതരാം. സമാധാനിക്കൂ.

മന്ത്രി:—എന്നെ ഉപദ്രവിക്കരുതേ. അനാവശ്യം പറയാതിരിക്കൂ. എനിക്കു ചായ വേണ്ട. ഞാൻ തനിച്ചു ഇവിടെ കറെ കിടക്കട്ടെ. പോവുക.

വൃദ്ധൻ:—ചായകുടിക്കൂ. എനിക്കു ഒക്കെ മനസ്സിലായി. ഞാൻ പോയി തിരക്കിവരാം. എന്നു പറഞ്ഞ് വൃദ്ധൻ പുറത്തിറങ്ങി, കമ്പോളത്തിൽ സാമാനങ്ങൾ വാങ്ങാൻപോയി.

ഈ സംഭാഷണം കേട്ട് നളിനിയുടെ ഹൃദയം സന്തോഷംകൊണ്ടു തുള്ളികയും സന്താപംകൊണ്ടു തളരുകയും ഇടയ്ക്കിടെയുള്ള ദീർഘശ്വാസത്താൽ അധരപുടം വരളുകയും ചെയ്തു.

മന്ത്രികുമാരൻ ആ കടുമുളപ്പിൽ പിരണ്ടുതണ്ടു കിടക്കുകയായിരുന്നു. കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ നിശ്ശബ്ദമായി. നളിനി മെല്ലെ ആ കുടീരത്തിന്റെ വാതുക്കൽ എത്തി ഉള്ളിലേയ്ക്കു നോക്കിയപ്പോൾ തന്റെ പ്രാണേശ്വരന്റെ കോമളശാഖ ക്ഷീണിച്ചും, മുഖം ജപരബാധയാൽ ചുവന്നും, വിവശമായി കണ്ടു. പ്രണയപരിപൂർണ്ണമായ അവളുടെ ഹൃദയം സൂര്യശശിയാൽ മഞ്ഞുകട്ടി എന്നുപോലെ ക്രമേണ അലിഞ്ഞ് മനോഹരമായ കണ്ണുകളിൽക്കൂടി ബാഷ്പം അനന്തമായി ഒഴുകിത്തുടങ്ങി. അദ്ദേഹം ഏതുസ്ഥിതിയിലാണ്. നിശ്ചലനായി കിടക്കുന്നതെന്നറിയാതെ സംഭ്രമത്തോടെ ഉള്ളിൽക്കടന്നു. ആ ശോഷിച്ച ശരീരത്തിന്നരികെ ചെന്നു മുട്ടുകുത്തി പരിശോധിച്ചു. വളരെ ക്ഷീണഗതിയിലാണ് ശ്വാസോച്ഛ്വാസം ചെയ്യുന്നതെന്ന് അവൾക്കു മനസ്സിലായി. നളിനി അവളുടെ സുഹൃത്തിന്റെ ശരീരത്തിനെ മെല്ലെ താങ്ങി ചുറ്റും തന്റെ മടിയിൽ വച്ചു. ശരീരമെല്ലാം വിയർത്ത് ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. നളിനി സ്വന്തം ഭ്രമസുകൊണ്ടു നിദ്രാധരനായ മന്ത്രികുമാരന്റെ വിയർപ്പു തുടച്ചു. ഒരു കാലത്തു മാംസളങ്ങളായി കണ്ടിട്ടുള്ള മന്ത്രികുമാരന്റെ അവയവങ്ങൾ കേവലം അസ്ഥിപഞ്ചരൂപംപോലെയാക്കിച്ച് മുട്ടുകണ്ണീർ വാർത്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയഭേദകമായ വിലാപം അവളുടെ ശ്രവണേന്ദ്രിയങ്ങളിൽ മാറൊരാലിക്കൊണ്ടു. അവൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരങ്ങളെ മൃദുവായി തലോടിയും പല ചിന്തകളിലാണ്ടും ഇരിക്കുന്നതിനിടയിൽ മന്ത്രികുമാരൻ എന്തോ അപ്രകൃതമായി പറഞ്ഞ്

കൊണ്ട് പുറംതിരിഞ്ഞു കിടന്നു. ഗാഢനിദ്രയിൽ ഉണർന്നത് യുക്തമല്ല. സമയവും അതിക്രമിക്കുന്നു. കുട്ടികളോ വിളിച്ചുതൂടങ്ങി. നളിനീ ഭേവി എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതെന്നറിയാൻ പാടില്ലാതെ കഴങ്ങി. ആ രെങ്കിലും കടന്നുവരുന്നതിനു മുമ്പ് പുറത്തു കടന്നില്ലെങ്കിൽ ചീത്തയായിട്ടു തീരും. നേരം സന്ധ്യയായി മന്ദമാരുതസ്പർശത്താൽ ആ കുട്ടി രത്തിലെ ലതകൾ ഇളകി. സുഗന്ധപുഷ്പങ്ങൾ വിടർന്നുതൂടങ്ങി. അവിടെ നിന്നും വിട്ടുപോകാൻ നളിനി അശക്തയായിത്തീർന്നു. അർദ്ധചന്ദ്രക്കല വളളികൾക്കിടയിൽക്കൂടി കണ്ടപ്പോൾ നളിനി പെട്ടെന്ന് എണ്ണീററ് പ്രേമപാശവശ്യത്തോടെ മന്ദമകുമാരന്റെ നെറ്റിയിൽ ചുംബിച്ചിട്ട് ഒരു മിന്നൽപ്പിണർപോലെ പുറത്തേയ്ക്കിറങ്ങി. കുട്ടികൾ വന്നുചേർന്നു.

കുട്ടി:—ചേച്ചി ഇവിടെ ഒളിച്ചിരുന്ന് എന്തെടുക്കുകയായിരുന്നു? കരഞ്ഞുവോ? മുഖം ചുവന്നു വാടിയിരിക്കുന്നല്ലോ?

നളിനി:—വര. നേരം അധികമായി എന്നു പറഞ്ഞു കുട്ടികളെ ബലാൽ പിടിച്ചുവലിച്ചുകൊണ്ടു ദ്രുതഗതിയിൽ നടന്നു.

കുട്ടികളുടെ ശബ്ദം കേട്ട് മന്ദമകുമാരൻ ഉണർന്നുണീറിയത് ചുറ്റും സാവധാനത്തിൽ നോക്കി. സൂര്യൻ സാധാരണ ഉപയോഗിച്ചുവരാറുള്ള ഒരു ലേസ് തന്റെ സമീപത്തിൽ കിടക്കുന്നതായി കണ്ടു. അതിലെ എൻ എന്ന അടയാളവും അദ്ദേഹത്തെ ചിന്താക്ഷലനാക്കിത്തീർത്തു. ഞാൻ ഇവിടെ കിടന്നുറങ്ങിയപ്പോൾ ആരോ ഇതിനുള്ളിൽ കടന്നിരിക്കണം. അതാരായിരിക്കാം? ആരോ എന്റെ അടുക്കൽ വന്ന് മേലൊക്കെ തലോടിയതായി സ്വപ്നംപോലെ തോന്നുന്നു. യഥാർത്ഥമോ, എന്റെ മനസ്സിന്റെ ചാപല്യമോ എന്നോ? ഏതായാലും ഇവിടെ ആരോ വന്നു എന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ല. എന്നിങ്ങനെ പലപല മനോരാജ്യങ്ങൾകൊണ്ട് ആ നിക്ഷഞ്ചത്തിൽ മന്ദമാരുതന്റെ ആലിംഗനസുഖവും ഏറ്റവും ഇരിപ്പായി. വൃദ്ധനും വന്നുചേർന്നു. വിവരമെല്ലാം അയാളെ ധരിപ്പിച്ചു. ഞാൻ ഉറങ്ങിയ സമയം ഇവിടെ ആരെക്കൊണ്ടൊ കടന്നുവന്നിരിക്കുന്നു. അതാരാണെന്ന് എന്നോടു പറയണം എന്നു ശരിച്ചു. വൃദ്ധൻ പരുങ്ങലിലായി.

വൃദ്ധൻ:—ഇങ്ങനെ അസംബന്ധം പറയരുത്. എന്റെ അറിവോടുകൂടി ഒരു ഈച്ച പറക്കുമോ? ഇതിനുമുമ്പിൽ കടന്നിട്ടുണ്ടോ? (ആ സംശയം വെറുതെയായാണ്. കുഞ്ഞിന് പനി വിട്ടിട്ടില്ല. അകത്തു

പോക. ആ കളമുക്കല്ലിൽ കിടന്നപ്പോൾത്തന്നെ ഇതത്ര പന്തിയല്ലെന്ന് ഞാൻ രീച്ചപ്പെടുത്തി. ഇനി എന്താ ചികിത്സ തുടങ്ങാം. കാറുകൊള്ളരുത്.

മമ്മ:—എനിക്കു ജലദോഷമേയുള്ളൂ. പനി തീരെയില്ല.

വൃദ്ധൻ:—നല്ല ജപരം ഉണ്ട്. പാഞ്ഞാൽ അനസരണയില്ല. ഞാൻ പിന്നെ എന്തുചെയ്യും. അമ്മയ്ക്കു കമ്പി അടിക്കട്ടെ?

മമ്മ:—ഈയാൾ മഹാ ഉപദ്രവിയായിട്ടാണു പുറപ്പാട്. ഇവിടെ ആരാ വന്നത്? എന്നോടു സത്യം പറയൂ. ഈ ലേസ് ആയടേതാണ്?

വൃദ്ധൻ:—അതൊക്കെ ഞാൻ അറിഞ്ഞുവരാം. മരണ സേവിച്ചുകൊണ്ട് അകത്തുപോയി കിടക്കൂ. ഈ പൊട്ട പ്രദേശത്തു് നല്ല വൈദ്യന്മാരെക്കൂടെ കിട്ടുകയില്ല. പിന്നെ ആയിരം രണ്ടായിരം കൊടുത്തു വരുത്തേണ്ടിവരും. ലേസ് എന്റെ കയ്യിൽ തന്നിട്ട് അകത്തു പോവൂ. ഞാൻ പോയി തിരക്കി അറിഞ്ഞുവരാം. എന്നുപറഞ്ഞു് ഒരുവിധം മുറിയിൽ കൊണ്ടാക്കി.

മമ്മ:—നിങ്ങൾ പുറത്തിറങ്ങിയ സമയം ഇവിടെ ആരെല്ലാം ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നുനേപഷിച്ചറിയൂ? എനിക്കു വിശേഷിച്ചൊന്നുമില്ല.

ഈ കശാഗ്രബലിയായ വൃദ്ധൻ എന്തോ ചില ഊഹങ്ങൾ തോന്നി ലേസുകൊണ്ട് പുറത്തിറങ്ങി നേരെ ജഡ്ജിയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. അവിടെ യൌവനയുക്തയായ ഒരു സ്ത്രീയും കുട്ടികളും തമ്മിലുണ്ടായ സംഭാഷണം പുറത്തു കേൾക്കാമായിരുന്നു.

നിമ്നല:—അമ്മേ, ചേച്ചി മിടക്കത്തിയാണ്. ഞങ്ങളും ഒന്നിച്ചു വന്നില്ല, എന്നിട്ടു ചുറ്റിനോക്കട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞു് എവിടെയോ ഒളിച്ചിരുന്നുള്ളു. പിന്നെ ഞങ്ങൾ പോരായപ്പോൾ കിടന്നു ലഹളകൂട്ടിവിളിച്ചു. അപ്പോൾ ഒരു വള്ളിക്കുടിലിൽ നിന്ന് കരഞ്ഞു മുഖം ചുവപ്പിച്ചുകൊണ്ട് പുറത്തേയ്ക്കു ഓടിവരുന്നു. അപ്പോൾ ചേച്ചിയെ കാണേണ്ടതു തന്നെയായിരുന്നു. ഞങ്ങളെ വലിച്ചിഴച്ചുകൊണ്ട് ഓടിപ്പോന്നു. നാളെ ചേച്ചിയെ കൊണ്ടുപോകണ്ടാം. നമുക്ക് അതിനുള്ളിൽ കടന്നുനോക്കണം. അതിനുള്ളിൽ ചേര കാണാം. അതു കണ്ടു പേടിച്ചാണു് ചേച്ചി കരഞ്ഞതെന്നു തോന്നുന്നു.

വൃദ്ധനു കൂടുതൽ വിവരം അറിയാനുള്ള ഒരുസൂക്തം കലശലായി. ജനലിനരികേ പടർത്തിയിട്ടുള്ള വള്ളികൾക്കിടയിൽ ചെന്നുനിന്നു.

ഏതായാലും ഈ സ്ത്രീയെ കണ്ടു പരിചയപ്പെടണം. ഗൃഹത്തിനു ഉള്ളിൽ കടന്നു ചെല്ലേണ്ട ഉപായങ്ങൾ ആലോചിച്ചു നിൽക്കുമ്പോൾ രാജകുമാരൻ പുറത്തിറങ്ങി ചന്ദ്രികയിൽ ഓടിത്തുളുകയായിരുന്നു.

അമ്മ:—നളിനി! “തേടിയവള്ളി കാലിൽ പിണഞ്ഞോ?” എനിക്കങ്ങിനെ തോന്നുന്നു. എന്റെ ഉഴുഹത്തിനു വല്ല യഥാർത്ഥവുമുണ്ടോ? നീ അവിടെ ഒക്കെ ചുറ്റിനടന്നു കണ്ടുവോ? കുട്ടികൾ എന്തൊക്കെയോ പറയുന്നല്ലോ. വിട്ടു പറയൂ? ഞാൻ സമാധാനിക്കട്ടെ.

നീമ്മല:—അമ്മേ! ആ കിഴവന്റെ സമ്മതംകൂടാതെ ആ കുടീരത്തിനുള്ളിൽ ചേച്ചി കടന്നത് മന്ത്യാദയാണോ? കിഴട്ടു കിഴവൻ കണ്ടുകിൾ പിന്നെ അറിയാമായിരുന്നു. അമ്മേ! അവിടെ ഒരു പേരയിൽ ഒരുപടി കായ് പഴുത്തുനിൽക്കുന്നു. ചേച്ചിയും ഭാസിയുംകൂടി അതിൽ ഒന്നിനെ തൊടാൻ സമ്മതിച്ചില്ല. അമ്മേ! ചേച്ചിയെ നാളെ ഞങ്ങളോടൊന്നിച്ചു അയയ്ക്കരുതേ!

കുട്ടികളെ, നിങ്ങൾ പോയി പഠിച്ചതു വായിക്കിൻ. എന്നു പറഞ്ഞയച്ചു.

വൃദ്ധൻ, ഇവിടെ ഏന്തോ കാര്യമുണ്ടെന്നും തന്റെ വരവു വ്യക്തമായില്ലെന്നും തോന്നി അയാൾ ഒന്നു ചെറുപ്പമായി.

അമ്മ:—നളിനി, നിനക്കിത്ര വിഷാദം എന്ത്? അവിടെ ആ രൊക്കെയുണ്ടായിരുന്നോ?

നളിനി, തോട്ടക്കാരൻ മാത്രമുണ്ടായിരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞ രാക്കിൽ വേറെ ആരൊ കൂടെയുള്ളതായി ഉൾവരിക്കാമായിരുന്നു.

അമ്മ:—വേറെ ആരേയും കണ്ടില്ലെ?

നളിനി, അസത്യം പറയാനുള്ള മടികൊണ്ടു മെഴുനും അവലം ബിച്ചു.

രാജകുമാരൻ തുളളിച്ചാടി ചെടിയുടെ സമീപത്തു എത്തിയപ്പോൾ ആരോ പതുങ്ങി നിൽക്കുന്നതു കണ്ട് ഭയന്നു നിലവിളിച്ചു. അമ്മേ, എനിക്കു പേടിയാറുന്നു. ഇവിടെ ആരോ നിൽക്കുന്നു. ഇത് കറുത്ത പിശാചാണോ? ഇതാ മുഖോട്ടു വരുന്ന ഏന്നു പറഞ്ഞത് കണ്ണുകൾ പൊങ്ങി. പൂർവ്വം എന്തി രാജകുമാരന്റെ കൈയിൽ പിടിച്ചു. ഏന്റെ കണ്ണുതാ പേടിയാകും ഇല്ല? നിങ്ങൾ ഇന്നു പേരപ്പഴത്തിനു വാരികെട്ടിയിരുന്നായിട്ടും ഇവിടെ എന്തൊക്കെ പഠിച്ചുകൊണ്ടു പോകാൻ എന്തൊക്കെ പഠിച്ചു പോകാൻ പഠിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് കേൾക്കുക.

യിൽ ഇട്ടുകൊണ്ടു ലേസ് തിര്യ്യേ തത്ര എന്നു പറഞ്ഞു് അറയ്ക്കൽ മതിൽ പെട്ടിക്കുന്നതിന്നു ചില വഴികൾ ആലോചിച്ചുവെച്ചു. ആ സ്ത്രീ അവിടെ വന്നിരുന്നതു് താൻ അറിഞ്ഞതായിട്ടേ ഭാവിച്ചില്ല.

രാജ:—അമ്മാവനാണോ—ഹൊ. ഞാൻ ആദ്യം ഭയന്നുപോയി, അകത്തു വരണം. അമ്മ അവിടെയുണ്ടു്. ചേച്ചിയുണ്ടു് എൻ പറഞ്ഞു് വൃദ്ധന്റെ കൈയ്ക്കു പിടിച്ച് അകത്തേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി.

അമ്മ:—കുട്ടീ! ആരാ അതു്? വലിയ പരിചയം നടിക്കുന്നല്ലോ.

രാജ:—അമ്മെ! ഞങ്ങളെ തോട്ടത്തിൽ കടത്തിവിട്ട അമ്മാവനാണു്. നല്ല അമ്മാവൻ. ഞങ്ങൾക്കു എന്തെല്ലാം തരും. ഇതാ കണ്ടോ? പഴം നോക്കൂ.

എല്ലാ കുട്ടികളും ഓടി എത്തി ചുറ്റുമിരുന്നു. വൃദ്ധൻ ഇവരെ അടുത്തുണച്ചു ലാളിച്ചുകൊണ്ടു് നാളെ എല്ലാവരും നേരത്തേ വരണം കേട്ടോ? അപ്പോൾ കുട്ടികൾ യോജിപ്പു് ചേച്ചിയെ കൊണ്ടുവരില്ല. ഞങ്ങൾ വരും എന്നല്ലാസത്തോടെ പറഞ്ഞു. ഇന്നു ചേച്ചി വന്നു വൊ? ഞാനവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല എന്നു പറഞ്ഞു് കുട്ടികളുമായു കൂട്ടു സംഭാഷണം തൽക്കാലത്തേയ്ക്കു നിർത്തി ചിന്താമഗ്നനായിട്ടിരുന്നു.

അമ്മ:—നിങ്ങൾ അവിടെത്തെ ഉടമസ്ഥ .....അല്ലെ സൂക്ഷിപ്പുകാരനാണു് അല്ലെ? കുട്ടികൾ ദിവസവും പറയാറുണ്ടു്, ഇന്നു കണ്ടുവല്ലോ. സന്തോഷമായി.

വൃദ്ധൻ:—എനിക്കു അമ്പതു കൊല്ലത്തെ സർവീസുണ്ടു്. ഉടമസ്ഥനും സൂക്ഷിപ്പുകാരനും ഒക്കെ ഞാൻതന്നെ.

നളിനി നമു മുഖിയായി നിന്നതല്ലാതെ ഒന്നും സംസാരിച്ചില്ല. ഈ വൃദ്ധൻ എന്നെ കണ്ടുവൊ? ഇനി അതിന്നു ശാസിക്കാനായിട്ടാണൊ വന്നതു്. ഒന്നും അറിയാൻ വയ്യ എന്നാലോചിച്ചു സയോചം പൂണ്ടു നിന്നതേയ്ക്കുകൂ.

വൃദ്ധൻ:—ഈ പെൺകുട്ടി കുട്ടികളുടെ.....

അമ്മ:—എന്റെ സോദരിയുടെ പുത്രിയാണു്. കുട്ടികളുടെ സഹോദരി. ഇവിടെ വന്നിട്ടു് കുറച്ചു ദിവസമായി. “നളിനി” എന്നാണു് വിളിക്കുന്നതു്.

വൃദ്ധൻ:—ഇന്നു കുട്ടികളും ഒന്നിച്ചു വന്നിരുന്നു ഇല്ലെ? കഷ്ടം! ഞാൻ ഈ കഷത്തിനെ യഥോചിതം സൽക്കരിക്കുന്നതിന്നു് അവിടെയില്ലാതെ പോയതു് എന്റെ ദാഗ്ദ്ധദോഷംതന്നെ.

അമ്മ:—കുട്ടികളുടെ നിർബ്ബന്ധം സഹിക്കാൻ വയ്ക്കാതെ അവളും ഒന്നിച്ചുണ്ടായിരുന്നു.

വൃദ്ധൻ:—ഇന്ന് യജമാനൻ നല്ല സുഖമില്ലാത്തതിനാൽ ഉടൻ മടങ്ങിപ്പോയി. അദ്ദേഹം വണ്ടിയിൽ കയറി അങ്ങോട്ടു തിരിച്ചു. ഞാൻ ഇതാ ഇങ്ങോട്ടും പോന്നു.

അമ്മ:—നിങ്ങളുടെ യജമാനൻ ഇവിടെയുണ്ടായിരുന്നോ? എന്ന് ചോദിച്ചിട്ട് സാരഗർഭമായി നളിനിയെ ഒന്ന് നോക്കി.

വൃദ്ധൻ:—അദ്ദേഹം ഇവിടെ വന്നിട്ട് രണ്ടുദിവസമായി. ഇപ്പോൾ തന്നെയാണ് മാതൃസന്നിധിയിലേയ്ക്കു പോയത്. ഇനി ഇതുപോലെ ഏതുകാലത്തെങ്കിലും വരും; അത്രതന്നെ. ഇപ്പോൾ നല്ല സുഖമില്ല. ആൾ പാതിയായിപ്പോയി. ഏനിക്കു കുട്ടികളോടു അതിരില്ലാത്ത വാത്സല്യമാണ്. എന്താവശ്യമുണ്ടായിരുന്നാലും അങ്ങോട്ട് ആളയയ്ക്കാം. ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു സ്വന്തമല്ലെ? അന്യഥാത്വം അശേഷം വേണ്ടോ. പോയിവരട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞു് എണ്ണീർന്നു. ഇവിടെ ഇരുന്നു മുഷിയുന്തോൾ അവിടെ വന്നാൽ ചുറ്റി സഞ്ചരിക്കുന്നതിന് സൗകര്യമുണ്ടല്ലോ. നാളെ വരണമെന്നു ഞാൻ പ്രത്യേകം പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. എന്ന് നളിനീദേവിയെ നോക്കി പറഞ്ഞു. ഭ്രമസം തിയ്യെ മേടിച്ച് വൃദ്ധൻ, കുട്ടികളെപ്പോലെ ദേഹം നടന്നു. വൃദ്ധൻ വീട്ടിലെത്തി മുറിക്കുള്ളിൽ കടന്നപ്പോൾ മുക്കിയും മുളിയും കിടപ്പാണ്. സുഖമില്ലെങ്കിലും ഒരു സ്ഥലത്തു അടുങ്ങിക്കിടക്കയില്ല. എന്താ ചെയ്തു? പുതപ്പ് എടുത്തു കൊടുത്തിട്ട് പുതച്ചിട്ടില്ല. ഇങ്ങിനെ ആയാൽ വലിയ പ്രയാസം തന്നെ. വേണ്ടാത്തതൊക്കെ അറിയാൻ വളരെ താല്പര്യം. അറിഞ്ഞു തീർച്ചവത്രെ. ഇതെന്തൊരു കഷ്ടമാണ് എന്നു പിറുപിറുത്തുകൊണ്ടു് അടുത്തുചെന്നു. തന്റെ വിജയത്തെപ്പറ്റി വികാരം ജനിപ്പിക്കണ്ടോ എന്നു വിചാരിച്ചു് ഒന്നും പുറത്തു പറഞ്ഞില്ല. ഇപ്പോൾ പനിയുണ്ടോ എന്നു ചോദിച്ചു് തൊട്ടുനോക്കി.

മന്മഥ:—പോയകാര്യം എന്തായി? അതു പറയൂ. പിന്നീടാവാം മറ്റൊരാൾക്കു.

വൃദ്ധൻ:—ഞാനെന്തുവേണ്ടു? ഇതുവരെ നടന്നു മുട്ടു് ഒടിഞ്ഞതു മാത്രം, ഒന്നും അറിഞ്ഞില്ല. ഞാൻ നാളെ രാവിലെ പോകാം. ഒന്നുകൂടി അന്വേഷിക്കണമെന്നു്. അതുവരെ ക്ഷമിക്കൂ—ഈ കൊച്ചുമാൻ

പാടുപെടുന്നത് കുറവല്ല. ഇവർ ഒരു ഉപശിതനെ. ഈ രൂപങ്ങൾ ദൈവം തിരിഞ്ഞെടുത്ത് സൃഷ്ടിച്ചതാണോ എന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു. എന്തു പ്രകൃതനാണ്! ആകൃതിയും പ്രകൃതിയും തമ്മിൽ എത്ര യോജിപ്പ്! ഇവർതന്നെ എന്റെ യജമാനന്റെ ഭാര്യയായിരിക്കണം—ലേസ് തിന്റെ മന്മഥനെ ഏല്പിച്ചിട്ടു ചായകൊണ്ടു വരുവാൻ പോയി.

മന്മഥം:—(ലേസിനെ ഒന്നുകൂടി നിവർത്തു നോക്കിയിട്ട്) ഇത് എന്റെ നളിനീദേവിയുടേതുതന്നെ. അവർക്കേ ഇത്ര നന്നായിട്ടു തന്നാൻ വശമുള്ളൂ. അവർ ഇവിടെ വരാതെ ഈ ലേസ് എങ്ങിനെ വന്നു? (ലേസ് തന്റെ മുഖത്തോടു ചേർത്തുവെച്ചുകൊണ്ട് ഭഗവാശയനായി കിടന്നു) കഷ്ടം! ഞാൻ എന്തു അപമാനകരമായ കൃത്യങ്ങൾ ചെയ്തു. എന്നെ ആ ദുർമ്മാർഗ്ഗങ്ങളിൽനിന്നും പിന്തിരിച്ച ആ സ്ത്രീരത്നവും ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. എന്റെ നളിനിയും എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു. ജീവിതം ഇന്ദ്രമയി. എന്റെ പ്രാണവല്ലഭ സമീപസ്ഥലങ്ങളിൽ എത്തിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഈ അടയാളത്തിന്നു തരമില്ല. നിങ്ങൾ പോയി നാളെ ഏതുവിധവും വിവരം അറിഞ്ഞു വരുമോ? എന്നു ചായയും കൊണ്ടു നില്ക്കുന്ന വൃദ്ധനോടു വീണ്ടും സിദ്ധാന്തമുള്ള ബാലനെപ്പോലെ ചോദിച്ചു.

വൃദ്ധൻ:—എന്റെ കുട്ടി, ചായ കുടിക്കൂ. ഞാൻ അതിരാവിലെ പുറപ്പെടാം. കണ്ടുകിട്ടാഞ്ഞാൽ ഞാനെന്തു വേണം? ഞാൻ ഇതേ വരെ ആ സ്ത്രീയെത്തന്നെ കണ്ടിട്ടില്ല. ചായയുണ്ടെങ്കിൽ തത്ര. കൊണ്ടുപോകാം എന്നു പറഞ്ഞ് ഓരോ കഥകൾ കേൾപ്പിച്ച് വല്ലവിധവും ഉറക്കി.

മന്മഥനാഥൻ രാവിലെ എണീറ്റു വൃദ്ധനെ വിളിച്ചു. നാളെ എന്നെ കുട്ടികളെ കളിപ്പിക്കുന്നതുപോലെ തൽക്കാലം ഓരോന്നു പറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെടുത്തുന്നു ഇല്ലേ?

വൃദ്ധൻ:—സുഖക്കേട് ഭേദമാകട്ടെ പരിഭ്രമിക്കണ്ട. അതൊക്കെ ഞാനേററു. ഇതാ യാത്രയായി എന്നു പറഞ്ഞ് അടുത്തുള്ള ഒരു ചെറിയ കെട്ടിടത്തിൽ ചെന്നിരുപ്പായി.

ആഹാരം കൊടുക്കേണ്ട സമയത്തു് വീണ്ടും മുറിയിൽ കടന്നുചെന്നു. മന്മഥൻ പനി ഒട്ടും കുറവില്ലാതായി. മരുന്നു സേവിക്കുന്നില്ല. ശാഗ്ദം കലശലായി. വൃദ്ധനോടു പരഃപരവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു പറഞ്ഞു കോപമായി. വൃദ്ധൻ കലഹം നടിച്ചുകൊണ്ട് പുറത്തിറങ്ങി. മന്മഥൻ വാതലൊക്കെ അടച്ച് ഇരുട്ടുമുറിയിൽ കിടപ്പായി. നളിനിയും കുട്ടികളും വൃദ്ധന്റെ ക്ഷണമനുസരിച്ച് കൃത്യസമയത്തു എത്തി. വൃ

ഓനെ കണ്ടപ്പോൾ സ്വതസ്സിദ്ധമായ ഗാംഭീര്യത്തോടും വണക്കത്തോടും കൂടി മന്ദസ്ഥിരം തൂകിക്കൊണ്ടു് അഭിമുഖമായി നടന്നുവെന്നു.

നളിനി:—ഞങ്ങൾ ഇതാ വന്നിരിക്കുന്നു. എനിക്ക് ഈ സ്ഥലമൊക്കെ ചുറ്റിനോക്കിയാൽ കൊള്ളാമെന്നാഗ്രഹമുണ്ടു്. ഇതിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ ഇവിടെയില്ലെന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്? ഇത്ര രമണീയമായ സ്ഥലത്തിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ മഹാ ഭാഗ്യവാൻ തന്നെ. എന്നാൽ ഇങ്ങനെ ഇവിടം തീരെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു് ചുറ്റി നടക്കുന്നതിൽ ആശ്ചര്യം തോന്നുന്നു.

വൃദ്ധൻ:—അങ്ങനെ നടക്കുകില്ല. മാതൃഗൃഹത്തിലേയ്ക്കല്ലേ പോയിരിക്കുന്നതു്? അവിടെ നിന്നും തിരിച്ചു് താമസിയാതെ ഇവിടെ വരും. പണ്ടത്തെ പ്രകൃതം ഒക്കെ മാറി വളരെ യോഗ്യനായിത്തീർന്നു.

നളിനി:—പണ്ടു് എന്തായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയും കുട്ടികളും ഇവിടെയില്ലേ?

വൃദ്ധൻ:—വിവാഹം ഇതുവരെ ചെയ്തില്ലല്ലോ. പിന്നെ എങ്ങിനെ എന്നുപറഞ്ഞു് ഒരു ദീർഘനിശ്വാസം ചെയ്തു. ഏതോ ഒരു ദേവകന്യകയ്ക്കുവേണ്ടി മരിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നു. എവിടെ നിന്നും വരാൻ പോകുന്നു? ദൈവത്തിനിന്നാകാം. ആകപ്പാടെ ചേദിച്ചു് ശരീരം ഇല്ലാതായി. എനിക്കതാണ് മനസ്സാലം എന്ന് നളിനിയുടെ മുഖത്തു് തന്റെ ദൃഷ്ടികളെ സ്ഥിരമായി പതിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

അവളുടെ മുഖത്തുണ്ടായ വണ്ണഭേദവും വികാരവും കണ്ടു് സമാധാനപ്പെട്ടു. ഇതിനിടയിൽ കുട്ടികൾ പേരവുഷ്ണത്തിൽ ചാടിക്കയറി. ആ തരണം നോക്കിക്കൊണ്ടു് വൃദ്ധൻ നളിനിയെ സമ്പ്രദായത്തിൽ ഹാളിനാളിലേയ്ക്കു രാരോന്നു കാണിച്ചു് ആകർഷിച്ചു.

നളിനി:—(സാറധാനത്തിൽ) ഇതിന്റെ ഉടമസ്ഥൻ ഇന്നലെ എപ്പോൾ പോയി?

നീ എന്റെ വലയ്ക്കുള്ളിൽ വീണുപോയി. നോക്കിക്കൊ എന്ന ഭാവത്തിൽ “ഇന്നലെ രാത്രി എട്ടു മണിക്ക്. പിന്നീടല്ലേ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ വന്നതു് എന്ന്” വൃദ്ധൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. ഓരോ സ്ഥലവും കൊണ്ടുനടന്നു കാട്ടിയിട്ടു് മെല്ലെ മന്മഥൻ ശുബ്ദിപിടിച്ചു വാതലടച്ചു കിടക്കുന്ന മുറിയുടെ അടുക്കലേത്തു റായ്പ്പോൾ അവളെ അവിടെ ഒന്നു തടഞ്ഞു് ചില കൗതുകമുള്ള സാധനങ്ങൾ എടുത്തുകൊടുത്തി നേരെ വാതുക്കൽ ചെന്നു തട്ടി തുറപ്പിച്ചു. ഞാൻ പുറത്തുപോയിട്ടു് നല്ല ഔഷധം കൊണ്ടുവരാം എന്നു പറഞ്ഞു് ഉള്ളിലുള്ള ഒരു ജനലും ഒരു വിരൽക്കിട തുറന്നിട്ടിട്ടു് വാത

ലടച്ചു പുറത്തിറങ്ങി നളിനിയുടെ അടുക്കിൽ ചെന്നു. ഈ പടങ്ങൾ കൈ കണ്ടില്ലെ? നല്ല സ്ഥലം. ഇവിടെ താമസത്തിനും വളരെ സുഖമുണ്ട്. യജമാനൻ ഭാര്യസമേതം താമസിച്ചാൽ എത്ര നന്നായിരുന്നു. എന്തു ചെയ്യും എന്നു പറഞ്ഞിട്ട് മന്മഥന്റെ ഹൃദയ അവിടെ തുക്കിയിട്ടുള്ളതിനെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു. ഇതാണ് യജമാനൻ; ആൾ വേണ്ടില്ലെ? എന്നു ചോദിച്ചു. ഓരോന്നു പറഞ്ഞു മുന്നോട്ടു നടന്നപ്പോൾ നളിനി തന്റെ കണ്ണുനീരിനെ ലേസുകൊണ്ടു തുടച്ച് അവിടെത്തന്നെ രണ്ടു മിനിട്ടു നോക്കിനിന്നു. വൃദ്ധൻ അതു കാണാത്ത ഭാവത്തിൽ ഇവിടെ വരാം, ഇതിനകത്തും വളരെ വിലപിടിച്ച സാധനങ്ങളും ചിത്രങ്ങളും ഉണ്ട് എന്നു പറഞ്ഞു സാധനാന്തരിൽ നടന്ന് മുറിയുടേ വാതുക്കൽ ചെന്നു അകത്തേയ്ക്കു കയറി നിന്നുകൊണ്ട് നളിനിയെ ഉള്ളിലേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചു. അവൾ അകത്തേയ്ക്കു കടന്ന ഉടനെ വൃദ്ധൻ പുറത്തു സ്വദുതിയിലിറങ്ങി വാതൽ പൂട്ടിക്കളഞ്ഞു.

നളിനി ഇതെന്തോ ചതിപ്രയോഗമാണല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ച് സംഭ്രമത്തോടെ ചുറ്റി നോക്കിയപ്പോൾ ആ സ്വപ്ന വെളിച്ചംകൊണ്ട് ആരോ കട്ടിലിൽ ഉണ്ടെന്നു മനസ്സിലായി. ഭയവും ലജ്ജയുടേതൊക്കെ വിഷണ്ണയായിത്തീർന്നു. വേഗം ആ ജനൽ തുറന്നു. വെളിച്ചം അകത്തു കടന്നതോടുപ്രടി മന്മഥൻ നളിനിയുടെ നേക്കു രണ്ടു കൈകളേയും നീട്ടിക്കൊണ്ട് “പ്രാണനാഥേ! അടുത്തു വരിക. ഇത്ര നിർദ്വയം കാട്ടാൻ ദേവിയുടെ ഹൃദയം ഏതു വിധം അനുവാദിച്ചു? എന്നെ തീരെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു പൊയ്ക്കുളഞ്ഞുവല്ലോ. അമ്മ എവിടെ? എല്ലാവർക്കും സൗഖ്യം തന്നെയല്ലെ? പ്രിയെ അടുത്തു വത്ര. ഞാൻ ആശ്വസിക്കട്ടെ!”

നളിനി:—എന്നെ ഈ ചതിയിലകപ്പെടുത്തുമെന്നു ഞാൻ തീരെ വിചാരിച്ചിരുന്നില്ല. വാതൽ തുറക്കാൻ പറയുക. പിന്നെ ഞാൻ അടുത്തു വരാം. മനസ്സിനെ ചഞ്ചലിപ്പിക്കാതിരിക്കൂ.

മന്മഥൻ:—അമ്മ എവിടെ? അവിടെ നിന്നും പൊയ്ക്കുളഞ്ഞു തെന്താണ്?

നളിനി:—അമ്മ മരിച്ചു. ഞാൻ മാത്രമേയുള്ളൂ (എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ നളിനിയുടെ കണ്ണുകൾ അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളായി.) ഞാൻ ഈ റിയ്യുള്ളിൽ നിൽക്കുന്നത് യക്ഷമല്ല. വാതൽ തുറപ്പിക്കൂ.

മന്മഥൻ:—ഞാൻ എന്റെ പ്രാണപല്ലയ്ക്കു വേണ്ടി ജീവിതം നൽകുകയാണ്. എന്നെ രാത്രിയിൽ ഇവിടെ വിട്ടുപോകരുത്.

ഒന്നു വിട്ടുപിരിയരുതേ! എന്റെ അടുത്തു വരൂ. ഞാൻ ചെയ്തു വീഴ്ചകൾ ഒക്കെ ക്ഷമിക്കണം! കോപിക്കരുത്.

നളിനിയുടെ ഹൃദയം ഉരുക്കി ജലപ്രായമായി, മന്മഥന്റെ അടുക്കൽച്ചെന്ന് ആ കട്ടിലിന്മേൽ ഇരുന്നു കൈകളെ മുഴുവായി തടവിക്കൊണ്ട് “എന്താ സുഖക്കേട്? ദേഹം നന്നാ ശോഷിച്ചുപോയല്ലോ?”

മന്മഥ:—എനിക്ക് നളിനിയെക്കൂടാതെ ജീവിതം വ്യത്ഥമാണ്. ഞാൻ കരോക്ഷാലമായി കണ്ടുപിടിക്കാൻ ശ്രമിച്ചിട്ടും ഫലിച്ചില്ല. മരണംതന്നെ നല്ലതെന്നു തോന്നി എല്ലാവരിനും വെറുപ്പുണ്ടായി. ഇന്ന് എന്റെ പ്രാണേശ്വരി പ്രത്യക്ഷമായില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ തീർച്ചയായും ദേഹവിയോഗം ചെയ്യുകയുമായിരുന്നു. മന്മഥൻ നളിനിയെ മാറോടണച്ച് ഗാഢാശ്വേഷംചെയ്തു.

നളിനി:—അങ്ങ് ഇവിടെയുള്ള വിവരം ഞാനറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ പ്രദേശത്തു കടക്കുകയില്ലായിരുന്നു. അമ്മ മരിച്ചതിൽപിന്നീട് വലിയമ്മ ഇടവിടാതെ കത്തയച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അത് ധിക്കരിക്കുന്നത് യുക്തമല്ലല്ലോ എന്നു വിചാരിച്ച് ഇവിടേയ്ക്കു വന്നതാണ്. കുട്ടികൾ വരും. വാതൽ തുറപ്പിക്കൂ.

മന്മഥ:—എനിക്കുവേണ്ടി എന്റെ പ്രാണാധികപ്രേയസി അന്നു ഭവിച്ച ദുഃഖത്തിനു കയ്യും കണക്കുമില്ലല്ലോ. അതെനിക്കറിയാം. എന്റെ സമസ്താപരാധങ്ങളും ചൊരുകൾ. ഞാൻ ഇതാ അഭയംപ്രാപിക്കുന്നു. ഞാൻ ഇപ്പോൾ നളിനിക്ക് അനുരൂപനായ വരനാണ്. ഇനിക്കഴിഞ്ഞ കാലത്തെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കരുതേ! നളിനി എന്റെ അപരാധങ്ങളെ മറന്നതായി ഞാൻ വിശ്വസിക്കട്ടെയോ? എന്നെ സമാധാനിപ്പിക്കയില്ലേ? എന്നു പറഞ്ഞു ക്ഷീണിച്ച് നിശ്ചലനായി കിടന്നു.

നളിനി:—എനിക്കു യാതൊരുവിധമായ കോപവും ഇല്ല. ഇപ്പോൾ അധികം സംസാരിക്കേണ്ട. ഭീനം സുഖപ്പെട്ടിട്ട് തമ്മിൽ കാണാം എന്നു പറഞ്ഞു വാതലിന്റെ നേക്കു നടക്കാൻ ഭാവിച്ചു.

മന്മഥ:—നളിനി! ഈ കാര്യവും അരുത്. എന്നെ വിട്ടു പോകരുത്. ഞാൻ എന്റെ ദുർവൃത്തികൾ ഒക്കെ ഉപേക്ഷിച്ചു. എന്നെ തൃപ്തിപ്പെടുത്താൻ അരനിമിഷം ഞാൻ ജീവനെ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയില്ല. സത്യമായിട്ടില്ല. ഹൃദയം ഇത്ര കഠിനമായിപ്പോയോ? എന്നു പറഞ്ഞു കൈപ്പിൽ മുറുകെപ്പിടിച്ചു. ഞാൻ ഈ വാതലടച്ചതിനു മാപ്പു ചൊരിച്ചുകൊള്ളുന്നു എന്ന പ്രസംഗത്തോടുകൂടി വൃദ്ധൻ

ചായയും കൊണ്ടുവന്നു. കൃതാർത്ഥനായി. ഇന്നു മരിച്ചാലും സന്തോഷം തന്നെ. എന്റെ യജമാനന്റെ തപസ്സ് ഫലിച്ചുവല്ലോ. ഇനി വിട്ടുകുയരുത്. രണ്ടാളും കാര്യങ്ങൾ ഒക്കെപ്പറഞ്ഞുതീർന്നു. യജമാനെ ഇനി എന്നോടു ശുണ്ഠി പിടിക്കരുത്! എനിക്ക് ഒരു സമ്മാനവും തരണം എന്നു പറഞ്ഞു കല്പത്തി ചിരിച്ചു ചായ അവിടെ വെച്ചിട്ട് പുറത്തിറങ്ങി പോയി. നളിനിയിൽ യാതൊരു ഭാവഭേദവും കണ്ടില്ല. നിശ്ചലയായി നിന്നതേയുള്ളൂ.

മന്മഥ:—(കണ്ണീരോടുകൂടി)പ്രിയേ! പ്രതികാരസ്വഭാവം എന്റെ ഓമനയ്ക്കു യോജിക്കുന്നതല്ല. എന്നെ ഇനിയും വൃന്ദസിപ്പിക്കാതിരിക്ക.

നളിനി മേശപ്പുറത്തു വെച്ചിരുന്ന ചായ എടുത്തു കൊടുത്തു. മന്മഥൻ ചായ കയ്യിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ട് ആ കോമളാംഗിയുടെ മുഖത്തു നോക്കി കണ്ണുനീരൊഴുക്കി. ഞാൻ ആഹാരത്തിന്റെ തമി അറിഞ്ഞിട്ട് എത്രകാലമായി എന്നറിയാമൊ എന്നു ദീനസ്വപരത്തിൽ ചോദിച്ചു. നിദ്ര എന്നുള്ളതും എനിക്കില്ല എന്നു പറഞ്ഞു വിലപിച്ചു. നളിനിക്ക് ഹൃദയോദ്വേഗം തടുക്കാൻ വയ്യാത്ത മട്ടിലായപ്പോൾ മന്മഥനെ ഗാഢമായി ആശ്ലേഷിച്ചു. സമാധാനമായിരിക്കുക. ഈ ചാപല്യം അരുത് എന്നു പറഞ്ഞു അദ്ദേഹത്തിന്റെ വദനത്തിൽ പ്രേമത്തോടുകൂടി ചുംബനം ചെയ്തു. ദൈവം നമ്മെ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ. ചായ കുടിക്കുക. നളിനിയും ചായകഴിക്ക. നമുക്കു പുറത്തുപോയി കുറച്ചു കാരുകൊള്ളാം.

നളിനി:—സാധുനത്തിൽ ആകാമല്ലോ. സുഖപ്പെടട്ടെ. ഇതിനുള്ളിൽ തന്നെ കിടക്കുക. ജനൽ ഒക്കെ തുറന്നാൽ മതി. ഞാൻ നാളെ നേരത്തെ വരാം. കുട്ടികൾ ലഹളകൂട്ടിത്തുടങ്ങി എന്നു പറഞ്ഞു നീലോല്പലസദൃശങ്ങളായ കണ്ണുകൾകൊണ്ടു ശാന്തചോദിച്ചു.

മന്മഥൻ തന്റെ ഷർട്ടിനുള്ളിൽ വെച്ചിരുന്ന ലേസ് എടുത്ത് “ഇത് നളിനിയുടേതല്ലേ?” എന്ന് നിവർത്തി കാണിച്ചു. “ഇന്നലെ ഇവിടെ വന്നിരുന്നുവോ? എന്നിട്ട് എന്നോട് ഒരുക്കാരോടൊപ്പം പറയാതെ ഏതുവിധം പോയി?”

പ്രീളാപരവശമായ നളിനി നമുഖിയായി നിന്നു.

മന്മഥ:—ഇപ്പോൾ എവിടെയാണു താമസം?

നളിനി:—ആ കുന്നുമേൽ.....ഇനി ഞാൻ താമസിക്കുന്നത് നമ്മളുടെ ഗൃഹവത്തിന് പോരാത്തതാണ്. ഇനി ഞാൻ ഇവിടെ നിന്നും പോകുന്നതുവരെ ദിവസവും ഇവിടെ വരാമല്ലോ.

മന്മഥ:—എവിടെപ്പോകുന്നതുവരെ?

നളിനി:—ഇവിടെ ഞാൻ സ്ഥിരമായി താമസിക്കുമോ? എന്റെ ജോലിസ്ഥലത്തു പോകണ്ടേ? ഒരു മാസത്തെ കല്പനയേ വാങ്ങിട്ടുള്ളൂ.

മന്മഥ:—പ്രിയെ! “നിങ്ങൾ രണ്ടാളുടേയും” ജീവിതം ഒന്നുപോലെയാക്കിത്തീർന്നു. “നിങ്ങൾ രണ്ടാളുടേയും” എന്നു പറഞ്ഞുതീർന്നപ്പോൾ നളിനിയുടെ മുഖത്തു് അന്യയെ സ്മരിച്ചു് വിധംപകന്നു. എന്തൊന്നിലാക്കിയതു്. എന്റെ ജീവിതത്തെ സന്മാർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കു നയിച്ചിട്ടു് ഭവതിയെ മാത്രമെ ഞാൻ വിവാഹം ചെയ്യാവൂ എന്നു സ്ഥിരപ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിട്ടിട്ടു് ആ മഹാഭാഗ്യത്തിനെ ആണ് ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചതു്. എന്റെ സ്വസ്ഥവും ഞാൻ ഇതാ നളിനിക്കായി അർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഞാൻ നളിനിയുടെതാണ്. അതിനാൽ ഇവിടംവിട്ടു് അന്യായത്തിൽ ഓടുന്നതു് ചിതമല്ല. ഒരു നിമിഷം എന്നൊ വിട്ടുപിരിയുന്നതു സഹിക്കാൻ ഇനി ഞാൻ ശക്തനല്ല.

നളിനി:—എത്ര കാലമായി ഈ സ്വഭാവപെരുപ്പം വന്നിട്ടു്? ആരാണ് ഇതിനു പ്രേരിപ്പിച്ചതു്? തീർച്ചയായും സ്വയമേവ ഈ മാറ്റം വരികയില്ല.

മന്മഥൻ നളിനിയുമായി പിരിഞ്ഞതു മുതൽക്കുള്ള സംഭവങ്ങൾ ഒരു സംക്ഷിപ്തമായി വിവരിച്ചു.

നളിനി:—കഷ്ടം! ആ സ്ത്രീയെ എനിക്കൊന്നു കാണാൻ കഴിഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഏതായാലും ശരീരം സൂക്ഷിക്കണം. ഞാൻ ഇന്നലെ വല്ലാതെകണ്ട് പരിഭ്രമിച്ചു. നല്ല ജ്വരമുള്ള സമയത്തായിരുന്നല്ലോ ആ കാരണത്തു് കണ്ണുനീർ കിടന്നിരുന്നതു്.

മന്മഥ:—എങ്ങിനെയും നശിക്കട്ടെ എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിത്തന്നെയാണ് അവിടെ കിടന്നതു്. നളിനി, അമ്മയും ഒന്നിച്ചു് എന്നോടു പറയാതെ പോയതു നിമിത്തമാണ് എന്റെ ജീവിതം ഗുന്തുമായി ഭവിച്ചതു്. അതിന്നു നളിനിതന്നെയാണ് വീഴ്ചക്കാരി.

നളിനി:—ഇപ്പോൾ ലോകസാധാരണമായ വാക്കുകൾ എന്നല്ലാതെ യാതൊരു വാഗ്മിയും ഒരു പുരുഷൻ ദുർമ്മാർഗ്ഗിയായി തനിക്കും നാട്ടിനും കൊള്ളത്താതെ ഓടുന്നതു് സ്ത്രീയുടെ കാര്യമാണ്. അവർക്കു പുരുഷനോടുള്ള സ്നേഹാദരവിന്റെ കാവുകൊണ്ടാണ്. ഒരു സ്ത്രീ ചീത്തയാക്കാൻ അതു് പ്രകൃത്യാ അവളുടെ കടംബത്തോടെ വാങ്ങിയ

ട്ടാണെന്നും ആണു ഭാഷിക്കുന്നത്. സത്തും അസത്തും രണ്ടുവസ്തുതിലുമുണ്ടു്. ഒരാളുടെ നിർബന്ധനാകൊണ്ടോ പ്രേരണാശക്തികൊണ്ടോ ഉണ്ടാകുന്ന നന്മയ്ക്കു് എത്രമാത്രം ശാർവതത്വം ഉണ്ടായിരിക്കും? സ്വയം അല്ലാത്തതാൽ പരസ്പരബാധനയ്ക്കും കഠിനപ്രവാന്തികൾക്കും ഒരുവെട്ടുതടങ്ങും. ഏതായാലും ആ സ്രീയുടെ അമാനുഷസാരം സംകൊണ്ടുള്ള ഫലം ഇവിടെ ദൃഢമായി പതിഞ്ഞതു് മഹാഭാഗ്യം തന്നെ. സമയം അതിക്രമിക്കുന്നു. പിന്നെ കാണാം എന്ന് യാത്രപറഞ്ഞു.

“നളിനീ! വിവാഹത്തിന്റേ ഒട്ടും താമസിക്കരുതെ? വലിയമ്മയെ നാളെ ഇവിടെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാമെന്നു വാഗ്ദത്തം ചെയ്തു. എന്നാൽ ഞാൻ പോകാൻ സമ്മതിക്കാം. എന്നിങ്ക ഉറക്കം ഉണ്ടാകയില്ല. ഇല്ലെങ്കിൽ വണ്ടി അയച്ച് അവിടെ വരുത്തുക.” നളിനിക്കും ഭേദസ്ഥിതി ആർത്തിട്ട് തനിച്ചാക്കി പോകാൻ സമ്മതമില്ല. പിന്നെ കുട്ടികളെ പറഞ്ഞയച്ച് വലിയമ്മയെ വരുത്തി, മമ്മാൻ എണ്ണിറപ്പ് അവരെ സൽക്കരിച്ചു. ഇരുത്തിയിട്ട് വിവരങ്ങൾ ധരിപ്പിച്ചു.

അമ്മ:—അധികം സംസാരിക്കേണ്ട; വിവാഹം താമസമെന്തു, നകത്താം. അതുവരെ—മനഃപൂർവ്വം അങ്ങോട്ടു പോരിക. ഞങ്ങൾ ഒന്നിച്ചു താമസിക്കാം. യാത്രയ്ക്കു സൈകൽപ്പെട്ടിയോടുകൂടി ഉടൻ പോയി വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ വിവാഹത്തെ സംബന്ധിച്ച് ചെയ്യാമല്ലോ. നളിനിയെ ഞാൻ ഏറ്റവും ഇനി വിട്ടുയരുന്നില്ല. ധൈര്യമായിരിക്കൂ.

അദ്ധ്യായം ന.൨.

“പ്രീതിയൊടുസഹിതാദികൾ തുടങ്ങി; തത്ര സുരയുവാതിജന
ചിത്രര, രസലഭിത ഇത്തമതു സഭയിൽ ചിളങ്ങി
തദനു തുളകാല, ത്രിജനനകൃഷ്ണ-ഭവന
പതി നിരീശ്വരം-കരകുലമിതമൊട്ടു പിടിച്ചു വിധിപോലെ.”

൨൩: --പ്രിയേ! സുകുമാരി! ഭവതിയുടെ അമ്മത്താലാസം തീ
 ന്നവല്ലോ. നമ്മുടെ വിവാഹത്തെപ്പറ്റി ഇനി എപ്പോൾ ആണ് തീ
 ്പ്തപ്പെടുത്തുന്നത്. അതോ, ഇനിയും എനിക്ക് എകാന്തജീവിതം വേ

ണമെന്നു നിർബന്ധമുണ്ടോ? ഉണ്ടെങ്കിൽ അത് എന്നാൽ സഹിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. രണ്ടിലൊന്ന് ഇനിയെങ്കിലും ഭയവായി പറയുമോ? ഞാൻ ഭൂരേശസഞ്ചാരത്തിനു പുറപ്പെട്ടു കഴിഞ്ഞു.

സുക:—ഈ ചോദ്യത്തിനത്തരം പറയാൻ തൽക്കാലം ഞാൻ രോഗകതയാണ്. രോഗിപ്പൂണ് സ്വപ്നം കൂടി ക്ഷമിച്ച് ഇഷ്ടംപോലെ ഒരു സ്ത്രീരത്നത്തിനെ തിരഞ്ഞെടുക്കുക. എന്നോടു പൂർവ്വകാലത്തുണ്ടായിരുന്ന അപരിമിതമായ പ്രേമവിശ്വാസങ്ങൾക്കു ഭംഗംവന്നിട്ടുണ്ട്. നാമൊരുമിച്ചുള്ള ജീവിതം സുഖമായിരിക്കാനിടയില്ല. ജനങ്ങളുടെ വായക്കാണ് പ്രയാസമല്ലെ? അവർ പലാധിപമായ അഭിപ്രായങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചുതുടങ്ങും. ഏതു ജ്ഞാനിയായാലും ക്ഷോഭിച്ചുപോകും. നിഷ്പകുളനായ അങ്ങയ്ക്ക് ഞാൻ ഒരു കളങ്കമായിത്തീരുന്നതാണ്. എന്തിനേവേണ്ടി അതൊക്കെ സഹിക്കുമൊന്നൊരുങ്ങുന്നോ? ഞാൻ അങ്ങയെ മലിനപ്പെടുത്താതെ പ്രഭോധികനായ പിതാവിനോടൊന്നിച്ച് ജീവിക്കുകൊള്ളാം. ഞാൻ പരിശുദ്ധനാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചാൽ മാത്രം മതിയെന്നായിരുന്ന എന്റെ താല്പര്യം. ദൈവഗത്യാ അതു സാധിച്ചു. അപ്പോൾ പൂർവ്വസ്ഥിതിയിൽ എന്നോടു വാത്സല്യമുണ്ട്. ഇഷ്ടംപോലെ പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനു നാം സ്വതന്ത്രരുമാണ്. ഞാൻ കമ്പുകാവൃത്തി കൈക്കൊള്ളുന്നതാണ് എല്ലാകൊണ്ടും എനിക്കു ശ്രേയസ്സായിട്ടുള്ളത്. എനിക്കു വിവാഹം എന്തിന്? സ്വകീയസുഖത്തെ മാത്രം ഇച്ഛിക്കുന്നതായിരുന്നാൽ എന്റെ അപ്പൻ വളരെ കഷ്ടമനുഭവിക്കും. അത്ത് എനോടു കാണിച്ചിട്ടുള്ള അളവറ്റ ഭയവിനം വാത്സല്യത്തിനും ഞാൻ എന്നും കൃതജ്ഞതയുള്ളവളായിരിക്കും.

ചന്ദ്ര:—ജീവിതത്തിൽ ശുന്യമാക്കിത്തീർത്ത കാലങ്ങൾ ഇപ്പോൾത്തന്നെ സംഭവമായി. വളരെ സന്തോഷം. ഞാൻ ഇന്നുരാത്രി വണ്ടികയറാൻ തീർപ്പുണ്ടു്. ഒരു സുഹൃത്തിന്റെ സ്ഥാനമെങ്കിലും ഭയവായി അനുവദിച്ചല്ലോ? നമ്മുടെ കുടുംബങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള പൂർവ്വപരിചയത്തെ നാം ഇത്ര പെട്ടെന്ന് ഇല്ലാതെ ആക്കണമെന്നില്ല. എന്നാൽ പ്രഭുവിനോടു് ഈ വിവരം പറഞ്ഞിട്ട് ഞാൻ യാത്രയായി എന്നു പറഞ്ഞ് എണ്ണീറു തടുതിയിൽ ഇറങ്ങി. പുഷ്പൂരിണിയിലെ പടിവിട്ട് വെളിയിൽ ഇറങ്ങിയപ്പോൾ വാച്ചും ചെയിനും എടുത്തില്ലെന്നു ഓർമ്മവന്നു. തിരിച്ചു വന്ന് സുകുമാരിയുടെ മുറിയിൽ കയറി. അവൾ ആ സോഫായിൽ തന്നെ നിശ്ചേഷ്ടയായി കിടക്കുന്നു. ചന്ദ്രസേനൻ ചെന്ന് ഇതൊക്കെ എടുത്തു കാലൊച്ച കേട്ടിട്ട് യാതൊരു

ചലനവും കണ്ടില്ല. വിളിച്ചുനോക്കി. എന്നിടം അനക്കമില്ല. അരകിൽ ചെന്നപ്പോൾ സുകുമാരി ബോധരഹിതയായി വീണ കിടക്കുകയാണെന്നു മനസ്സിലായി. അപ്രകാരം കണ്ടിട്ടു പോകുന്നതിന് ധൈര്യമില്ലാതെ ശീതോപചാരങ്ങൾകൊണ്ട് ഒരുവിധം എഴുന്നേല്പിച്ചു.

സുകുമാരി:—എനിക്കു രണ്ടുകൊല്ലത്തിനു മേലായി ഇങ്ങനെ ഒരു ബോധക്ഷയം ഉണ്ടാകുന്നു. അധിക മനോവ്യാപാരമോ ദോഷശ്ലേഷമോ ഉണ്ടായാൽ മതി. ചിലപ്പോൾ ഒന്നു രണ്ടു പ്രാവശ്യം ഒരു ദിവസമുണ്ടാവും. എന്തു കാരണത്താലാണെന്നറിയാൻ പാടില്ല.

ചന്ദ്ര:—ഡാക്ടർക്ക് ഇപ്പോൾതന്നെ ആളയച്ചു വരുത്തി പരിശോധിക്കണം. ആരുമില്ലാത്ത അവസരങ്ങളിൽ ഇങ്ങനെ സംഭവിച്ചാൽ അത് പക്ഷമാകയില്ലേ?

സുകുമാരി:—എനിക്കു ഭയം ഉണ്ട്. ഇല്ലെന്നില്ല. എന്തു ചെയ്യട്ടെ?

ചന്ദ്ര:—അവനവന്റെ ആളുകളെ വിവരം ധരിപ്പിക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടായിരിക്കാം. ഞാൻ പോയി പ്രഭുവിനോടു പറയാം. അപ്പോൾ നിവൃത്തിമാർഗ്ഗവും ഉണ്ടായിരിക്കാമല്ലോ. എന്റെ വാച്ചു മറന്നിട്ടുപോയി. അതാണു മടങ്ങിവന്നത്. അപ്പോൾ സുകുമാരിയെ ഈ അവസ്ഥയിൽ കണ്ടു. ഇപ്പോൾ ആശ്വാസപ്പെട്ടല്ലോ. ഡാക്ടറെ വിളിച്ചു കാണിക്കാനുമാന്തിക്കരുതെ! അധിക മനോവ്യാപാരത്തിനിടകൊടുക്കാതെ സ്വസ്ഥമായിരിക്കുക. എന്നാൽ ഞാൻ പോകുന്നു.

സുകുമാരി ആയാസത്തോടെ എണീറ്റ് “എത്രമാസത്തെ താമസമുണ്ടാകും” എന്ന് മൃദലായി ചോദിച്ചു.

ചന്ദ്ര:—(പ്രക്ഷോഭങ്ങളെ അടക്കിക്കൊണ്ട്) ആർക്ക്? എനിക്കൊ? ഞാൻ ഒന്നു തീർപ്പുപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. ഞാൻ സ്വന്തത്തന്നെല്ലോ? എത്രകാലമായാലെന്നോ? എന്റെ അഭാവനിമിത്തം യാതൊരു പ്രാണിക്കും മനസ്സാപം ഉണ്ടാകാനില്ല. പിന്നെ സ്വസ്ഥതയും സഞ്ചരിക്കുന്നതിന് എനിക്കു യാതൊരു കൂസലും ചേണ്ടല്ലോ. സുകുമാരി പോയി സുഖമായി നിദ്രചെയ്യൂ. നാളത്തേയ്ക്കു വളരെ സുഖമുണ്ടാകും. പ്രഭുവിന്റെ വാർദ്ധക്യകാലത്ത് നല്ലപോലെ ശ്രദ്ധയേറേണം. അതിനു ഭവനിയുടെ ശരീരം അരോഗമായിരുന്നാലല്ലേ സാധിക്കൂ. ഇവിടെയുള്ള വിശേഷങ്ങൾക്ക് സൗകര്യംപോലെ കത്തയയ്ക്കുമല്ലോ. ദൈവം അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞു ഡയററിയിൽ നടന്നു.

സുകുമാരി:—[എത്തി കയ്ക്കു പിടിച്ചുകൊണ്ട്] വേണ്ട—ദോഷം ഉണ്ടാകും—എന്റെ അജ്ഞാതവാസംകൊണ്ടും ഞാൻ മഹദ്വൈഷാമ്യം വരുത്തുവാൻ

റയാൻ മടിച്ചതുകൊണ്ടും എന്നെ പഴയരീതിയിൽ വിചിരിക്കാൻ അവിടന്ന് ആഗ്രഹിക്കുമോ? മുൻ സങ്കല്പത്തെ മുൻനിർത്തി സ്വയം ത്യാഗം ചെയ്യുന്നതല്ലയോ എന്ന് ബലമായി സംശയിച്ചുപോകുന്നു. അവിടത്തെ നിഷ്കളങ്കമായ സ്നേഹം എന്നോടുണ്ടെങ്കിൽ അതിൽ പരം ഭാഗ്യം മറ്റൊരാൾക്കുണ്ടാകുമെന്നു വരാനുള്ളതു്? മനസ്സാക്ഷിയെ വഴി അതെ അവിടന്ന് ഒരിക്കൽക്കൂടി സത്യം പറയണേ!

ചന്ദ്ര:—ഈ മാതിരിയുള്ള ചോദ്യങ്ങൾ സുകുമാരിയുടെ ഹൃദയ കാഠിന്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നവെന്നല്ലാതെ മറ്റൊന്നും എനിക്ക് പറയാനില്ല. എന്റെ പ്രേമവിശ്വാസങ്ങൾ ഉത്തരോത്തരം അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു എന്നല്ലാതെ ഒരുവിധമായ മാറ്റവും ഉള്ളതായി ഞാൻ അറിയുന്നില്ല. എന്നാൽ ഞാൻ പലേ അവസരങ്ങളിലും വളരെ മനോഭവദന അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. “പോകൂ” എന്നരുളിച്ചെയ്തുകൊണ്ടു തന്നെ ഞാൻ കൃതാർത്ഥനായി. വത്ര. പിതാവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്ന് നമ്മുടെ സ്വയംവരത്തിന് ഒരു മുറ്റത്തു നിശ്ചയിക്കാൻ പറയാം. എണീക്കു എന്നു പറഞ്ഞ് ചന്ദ്രസേനൻ പ്രസന്നനായി ആ തരണീരത്നത്തെ പ്രേമാതിരേകത്താൽ നോക്കി. ഇത്രയും പുണ്യസന്ദർഭം തനിക്ക് ഇതിനുമുമ്പ് ഒരിക്കലും സുകുമാരിയിൽ ദൃശ്യമായിരുന്നില്ല. അവൾ ആപാദമൃഗം സന്ദർശനം ഭീഷ്മാദികൾക്കു നിദാനമായ ഏതോ ദേവനിതംബിനിയെപ്പോലെ കാണപ്പെട്ടു. സുകുമാരി മനം തന്റെ കമിതാവിന്റെ കണ്ണത്തിൽ കൂടി കരം ചേർത്ത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനോഹരമായ കപോലത്തിൽ ചുംബിച്ചു. അവരുടെ ദർശനവും നീങ്ങി. സുകുമാരി പുതിയ വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചുലംകൂതയായി ചന്ദ്രസേനനും ഒന്നിച്ച് പിതാവിന്റെ അടുക്കൽ ചെന്ന് മദസ്നിതം തുകി നിന്നു.

പ്രതാ:—[പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി] കുട്ടീ, നിങ്ങൾ രണ്ടാളും ഒന്നിച്ചു വന്നത് എനിക്ക് എത്രയോ സന്തോഷമായിരിക്കുന്നു. നീ അലംകൃതയായി കാണുന്നതിനു ഞാൻ എത്രയോ കൊതിച്ചിരുന്നു. ദൈവം എന്റെ അഭീഷ്ടം നരുകിയല്ലോ. രണ്ടാളും അടുത്തുവന്ന് ഇരിക്കുക.

ചന്ദ്ര:—എന്റെ അവധി കഴിയാറായി. എന്നെ ഇപ്പോൾ ഉള്ളയിനിയിലേയ്ക്കു മാറ്റിയിരിക്കുന്നതായി കമ്പി കിട്ടി. ഞാനെന്താണ് വേണ്ടതു്? അവിടത്തെ അഭിപ്രായം അറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാം.

പ്രതാ:—എനിക്ക് നിങ്ങളുടെ സ്വയംവരം കൂടെ കണ്ടിട്ടു മരിച്ചാൽ വേണ്ടില്ല. അതിനെന്തിനു വൈകുന്നു. ഒരുക്കം തുടങ്ങരുതോ?

ഒരു മുഹൂർത്തം നിശ്ചയിച്ചിട്ടു വേണ്ട ഒരുക്കം തുടങ്ങാം. അതിന് ഒട്ടും താമസംവേണ്ട.

വധുവരന്മാർ പിതാവിനോടു യാത്ര പറഞ്ഞു ഉദ്യാനത്തിലെ സരസ്സിൽ വളരുകുളിക്കാനായിട്ടു പോയി. പ്രഭു മാനേജരെ വിളിച്ച് ഒരു നല്ല മുഹൂർത്തം നിശ്ചയിച്ച് അതിരുകൾമായി വട്ടങ്ങൾ കൂട്ടാൻ ചട്ടംകെട്ടി. ശാന്താദേവിയും പ്രതാപസേനനും തമ്മിൽ ഉള്ള പൂർവ്വ വൈരം കൈ നീങ്ങി അവരും പുഷ്പരിണിയിൽ എത്തി. സുകുമാരി തന്റെ സഹോദരപുത്രിയായിരുന്നു എന്നറിയേണ്ടപ്പോൾ ശാന്തയ്ക്കുണ്ടായ സന്തോഷത്തിന് അതിരില്ലായിരുന്നു. ചിന്നാലെ അവരുടെ പെൺകുട്ടികളും വന്നുചേർന്നു. ഏകദേശം ഇപ്പോൾ പുഷ്പരിണിയിൽ പ്രതാപസേനന്റെ ചെറുപ്പകാലത്തെ ആസംബരങ്ങളും പ്രതാപങ്ങളും കൈ ഉണ്ടായിത്തുടങ്ങി. നീലോല്പലത്തിന് പുഷ്പരിണിയിൽ ഒരു പ്രാധാന്യവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ശാന്താദേവി ഒരു മാതാവിന്റെ സ്ഥാനത്തിൽ സുകുമാരിയുടെ വിവാഹം എത്രമാത്രം കേമമാക്കാമോ അത്രയ്ക്കുമാത്രം ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പന്തലുകളും കല്യാണമണ്ഡപവും സദിർപുരകളും കൈ അഭൂതപൂർവ്വമായ രീതിയിലായിരുന്നു കെട്ടിയുണ്ടാക്കിയിരുന്നത്. വിവാഹപത്രിക അച്ചടിച്ച് സകല പ്രഭുക്കന്മാർ, ധനവാന്മാർ, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ മുതലായവരുടെയുണ്ടായിരുന്നു. ആശ്രിതത്തിൽ പ്രഭു, രജനീദേവിയേയും മന്ദഗന്ധനേയും പ്രത്യേകം ക്ഷണിച്ചു. സുകുമാരിയുടെ വിവാഹവൃത്താന്തംകേട്ട് ഒട്ടേറെ ജനങ്ങൾ ആശ്ചര്യം കാണാനും അതിൽ പങ്കുകൊൾവാനുമായി നാനാദിക്കുകളിൽനിന്നും വന്നുചേർന്നു. പ്രഭു മന്ദിരവും കല്യാണപ്പന്തലും വിചിത്ര സാമഗ്രികൾ കൊണ്ടു മനോഹരമായി അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടു. രജനീദേവി കത്തുകിട്ടിയപ്പോൾ ഉണ്ടായ ആശ്ചര്യവും സന്തോഷവും എത്രമാത്രമെന്നു പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ പ്രയാസം. അവർ അന്നുതന്നെ വളരെ വിലപിടിപ്പു സമ്മാനങ്ങളും പല വിധമായ വിശേഷസാധനങ്ങളും കൊണ്ട് പുത്രിമാർ സഹിതം പുഷ്പരിണിയിൽ വന്നുചേർന്നു. രജനീദേവി സുകുമാരിയെ ദർശിക്കുന്നതിന്നു ആദ്യം ലജ്ജിച്ചു. സുശീലയായ സുകുമാരി രജനിയേയും കുട്ടികളേയും കണ്ട ക്ഷണംതന്നെ ബഹുമാനപൂർവ്വം അവരെ എതിരേറ്റു. സ്വന്ത മാതാവിനോടെന്നപോലെ നിഷ്കളങ്കസ്നേഹത്തോടു കൂടി രജനീദേവിയെ ഗാഢമായി ആശ്ലേഷിച്ചു കശലപ്രശ്നങ്ങൾ കഴിപ്പിച്ചു. വിവിധകുലങ്ങളിൽനിന്നും വിമുക്തയായ ആ സുന്ദരിയുടെ വിവാഹശോഭാലാഭം അവർ നീയമായ മഹോത്സവമായിരുന്നു എന്നുതന്നെ പറയാം. വിവാഹത്തിൽ

ന്റെ തലേദിവസം മന്മഥനും നളിനിയും സന്നിഹിതരായി. പല വിധമായ വാദ്യഘോഷങ്ങളും ഗാനങ്ങളും മുഴങ്ങി. സുകുമാരിയെ രാത്നാഭേവിയും രജനീഭേവിയും കൂടി സ്വർണ്ണ രത്നാഭരണങ്ങൾ അണിയിച്ചും സൂര്യപ്രഭമായ സാരിയുടുപ്പിച്ചു, കല്യാണമണ്ഡപത്തിൽ കൊണ്ടുവന്നു. ചന്ദ്രസേനനും ബന്ധുമിത്രാദികൾ സഹിതം മുൻകൂട്ടിത്തന്നെ എത്തിയിരുന്നു. മുഹൂർത്തം സമീപിക്കുകയായി. മംഗളഗാനങ്ങൾ ഉച്ചത്തിൽ മുഴങ്ങിത്തുടങ്ങി. സുകുമാരിക്കും, ചന്ദ്രസേനനും, പൂർവ്വകഥകൾ സ്മൃതിപഥത്തിൽനിന്നുവിട്ട്, ജീവിതം സഹലമായതുപോലെ രോണി. വൃദ്ധജനങ്ങളുടെ ആശിസ്സുകളോടുകൂടി, പുഷ്പവൃഷ്ടിയുടെ ഇടയിൽ, വിവിധശ്ലേഷങ്ങളിൽ നിന്ന് വിമുക്തരും, ചിരപ്രതീക്ഷിതരും ചിരപ്രണയികളും, ആയ ആ യുവഭവനത്തിന്റെ, ഏകജീവിതത്തിന്റെ പ്രാരംഭകേരളം ഗുരുജനസന്നിധിയിൽ വെച്ച്, യഥാവിധി നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ടു!!

